

VE RI
TAS
HARVARD

Das vierte Buch Moses.

PENTATEUCH.

DER

DIE FÜNF BÜCHER MOSCHE

*

mit worttreuer deutscher Uebersetzung.

Nebst dem

RASCHI-COMMENTARE

punktirt, leichtfasslich übersetzt, und mit vielen erklärenden Anmerkungen versehen

von

JULIUS DESSAUER

Rabbi

ZWEITE VERBESSERTE AUSGABE

BAMIDBAR.

Budapest, 1905.

Verlag von Jos. Schlesinger's Buchhandlung Königsgasse Nr. 1.

Wien, I., Seitenstettengasse 5.

Made in Austria

חמשה חומשי תורה

מתורגם אשכנזית מחדש

ונתוסף בו בהוצאה החדשה הזאת

פירוש רש״י

עם נקודות

ע״פ כללי דקדוק לה״ק, ועם ציונים להקל קריאתו ומתורגם אשכנזית צח וקל למען ילך בטח בו כרב כתלמיד.

מאת

יהודה הלוי דעסויער

עבד התורה והעבודה.

הוצאת שניה מתוקנת

בשנת תרס״ה לפ״ק.

בודאפעשט

פערלאג פאָן יאז. שלעזינגער׳ס בוכהאנדלונג קאָניגסגאססע נר. 1

בְּמִדְבַּר א.

א (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר
סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לֵאמֹר׃ (2) שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־
עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל־זָכָר
לְגֻלְגְּלֹתָם׃ (3) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם

(1) Und der Ewige redete zu Mosche in der Wüste Sinai, im Zelte der Zusammenkunft, am Ersten des zweiten Monats, im zweiten Jahre nach ihrem Auszuge aus dem Lande Mizrajim, und sprach: (2) Nehmet auf die Summe der ganzen Gemeinde der Kinder Jsrael, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, alle Männlichen nach ihren Köpfen, (3) Vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die ausziehen zum Heere in Jisrael; diese sollt ihr mustern nach ihren Schaaren, du

רש״י

א (1) וידבר, במדבר סיני באחד לחדש. מִתּוֹךְ
חִבָּתָן לְפָנָיו, מוֹנֶה אוֹתָם כָּל שָׁעָה, כְּשֶׁיָּצְאוּ
מִמִּצְרַיִם מְנָאָן, וּכְשֶׁנָּפְלוּ בָּעֵגֶל מְנָאָן, לֵידַע מִנְיַן
הַנּוֹתָרִים, כְּשֶׁבָּא לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם מְנָאָם,
בְּאֶחָד בְּנִיסָן הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וּבְאֶחָד בְּאִיָּר מְנָאָם׃
(2) למשפחותם. דַּע מִנְיַן כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט׃ לבית
אבותם. מִי שֶׁאָבִיו מִשֵּׁבֶט אֶחָד, וְאִמּוֹ מִשֵּׁבֶט אַחֵר,
יָקוּם עַל שֵׁבֶט אָבִיו׃ לגלגלותם. עַל יְדֵי שְׁקָלִים,
בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת׃ (3) כל יוצא צבא. מַגִּיד שֶׁאֵין יוֹצֵא

(1) במדבר סיני Weil Gott die Jsraeliten besonders liebte, wurden sie oft gezählt; beim Auszuge aus Egypten, wie bei ihrer Niederlage beim goldenen Kalbe zählte man sie wieder, um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. Als Gott seine Glorie unter ihnen wollte ruhen lassen, wurden sie ebenfalls gezählt; am Ersten des Monates Nissan wurde die Stiftshütte aufgerichtet und am Ersten in Jjar wurden sie wieder gezählt. (2) למשפחותם Um die Zahl eines jeden Stammes zu erfahren. לבית אבותם Wenn Vater und Mutter aus zwei verschiedenen Stämmen waren, so wurde der Sohn zum väterlichen Stamme gezählt. לגלגלותם Haupt für Haupt, durch die Schekalim, einen Beka (halben Schekel) für jeden Kopf. (3) כל יוצא צבא Zeigt an,

לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן׃ (4) וְאִתְּכֶם יִהְיוּ
אִישׁ אִישׁ לַמַּטֶּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית־
אֲבֹתָיו הוּא׃ (5) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר
בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (6) לְשִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ (7) לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־
עַמִּינָדָב׃ (8) לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־
צוּעָר׃ (9) לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃
(10) לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
עַמִּיהוּד לִמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃
(11) לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ (12) לְדָן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ (13) לְאָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ (14) לְגָד אֶלְיָסָף בֶּן־
דְּעוּאֵל׃ (15) לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃
(16) אֵלֶּה קְרִיאֵי* הָעֵדָה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת
אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם׃ (17)
וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה

*קרואי קרי

und Aharon. (4) Und bei euch sei je ein Mann für den Stamm; ein Mann, der das Haupt seines Stammes ist. (5) Und dies sind die Namen der Männer, welche euch beistehen sollen; für Reuben: Elizur, Sohn Schedeurs. (6) Für Schimeon: Schelumiel, Sohn Zurischaddai's. (7) Für Jehuda: Nachschon, Sohn Amminadabs. (8) Für Jisachar: Nethaneel, Sohn Zuars. (9) Für Sebulun: Eliab, Sohn Chelons. (10) Für die Söhne Josephs: für Ephrajim: Elischama, Sohn Ammihuds: für Menasche: Gamliel, Sohn Pedazurs. (11) Für Binjamin: Abidan, Sohn Gideoni's. (12) Für Dan: Achieser, Sohn Ammischaddai's. (13) Für Ascher: Pagiel, Sohn Ochrans. (14) Für Gad: Eljasaph, Sohn Deuels. (15) Für Naphthali: Achira, Sohn Enans. (16) Dies waren die Berufenen aus der Gemeinde, die Fürsten ihrer väterlichen Stämme; Häupter der Tausende Israels waren sie. (17) Und Mosche und Aharon nahmen diese Männer,

רש״י

בְּצָבָא. פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים׃ (4) ואתכם יהיו. כְּשֶׁתִּפְקְדוּ
אוֹתָם יִהְיוּ עִמָּכֶם נְשִׂיא כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט׃ (16) אלה
קרואי העדה. הַנִּקְרָאִים לְכָל דָּבָר חֲשִׁיבוּת שֶׁבָּעֵדָה׃
(17) האנשים האלה. אֵת שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים הַלָּלוּ׃

daß Niemand unter 20 Jahren in das Heer mitzuziehen brauchte. (4) ואתכם יהיו Wenn ihr sie zählen werdet, soll der Fürst eines jeden Stammes bei euch sein. (16) קרואי העדה Welche zu jeder wichtigen Gemeinde-Angelegenheit berufen wurden. (17) האנשים האלה Diese

אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת׃ (18) וְאֵת כָּל־
הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
וַיִּתְיַלְדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם׃ (19) כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי׃
ס שני (20) וַיִּהְיוּ בְנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(21) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שִׁשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ פ (22)
לִבְנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם פְּקֻדָיו בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם
כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל

welche mit Namen genannt sind.
(18) Und die ganze Gemeinde versammelten sie an Ersten des zweiten Monates[1]), und sie gaben sich an nach ihrer Geburt, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl ihrer Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, nach ihren Köpfen.
(19) So wie der Ewige dem Mosche geboten; und so musterte er sie in der Wüste Sinai.
(20) Und es waren die Söhne Reubens, des Erstgebornen Israels, nach ihre Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihrer Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, nach ihren Köpfen, alle Männlichen vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere.
(21) Diese Gemusterten vom Stamme Reuben waren sechs und vierzig tausend und fünf hundert.
(22) Von den Söhnen Simeons, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, seine Gemusterten nach der Zahl der Namen, nach ihen Köpfen, alle Männlichen vom zwanzigsten Jahre und darüber,

רש״י

אשר נקבו. לו, כַּאן בְּשֵׁמוֹת. (18) ויתילדו על משפחותם. הֵבִיאוּ סִפְרֵי יִחוּסֵיהֶם וְעֵידֵי חֲזָקַת לֵידָתָם.

zwölf Fürsten. אשר נקבו Welche hier besonders benannt wurden. (18) ויתילדו Sie brachten ihre Stammbriefe und die beglaubigten Zeugen

---

[1]) Sie begannen also im Tage des Befehles diesen auszuführen, die Ausführung wurde dann nicht an demselben Tage, aber doch an demselben Orte verrichtet, was der Schluß des folgenden Verses andeuten will. (Nachmanides).

יֹצֵא צָבָא׃ (23) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן
תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ פ
(24) לִבְנֵי גָד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (25) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה גָד חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ פ (26) לִבְנֵי יְהוּדָה
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (27) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה
יְהוּדָה אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת׃ פ (28) לִבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(29) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר אַרְבָּעָה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ (30)
לִבְנֵי זְבוּלֻן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (31) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה זְבוּלֻן שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ (32) לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי
אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית

Alle, die auszogen zum Heere. (23) Diese Gemusterten vom Stamme Schimeon waren neun und fünfzig tausend und drei hundert. (24) Von den Söhnen Gads, nach ihren Geburten, nach hren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, v. zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (25) Diese Gemusterten vom Stamme Gad waren fünf und vierzig tausend und sechs hundert und fünfzig. (26) Von den Söhnen Jehuda's nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäsern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (27) Diese Gemusterten vom Stamme Jehuda waren vier und siebenzig tausend und sechs hundert. (28) Von den Söhnen Jissachar's, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (29) Diese Gemusterten vom Stamme Jissachar waren vier und fünfzig tausend und vier hundert. (30) Von den Söhnen Sebuluns, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (31) Diese Gemusterten vom Stamme Sebulun waren sieben und fünfzig tausend und vier hundert. (32) Von den Söhnen Josephs: von den Söhnen Ephraims, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stamm-

אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (33) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה אֶפְרָיִם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ פ (34) לִבְנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(35) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ פ (36) לִבְנֵי
בִנְיָמִן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (37) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה בִנְיָמִן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ (38) לִבְנֵי דָן תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(39) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה דָן שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים
אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ פ (40) לִבְנֵי אָשֵׁר
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (41) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה אָשֵׁר אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ פ (42) בְּנֵי נַפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם

häusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre u. darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (33) Diese Gemusterten vom Stamme Ephrajim waren vierzig tausend und fünfhundert. (34) Von den Söhnen Menasche's, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (35) Diese Gemusterten vom Stamme Menasche, waren zwei und dreißig tausend und zweihundert, (36) Von den Söhnen Binjamins, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (37) Diese Gemusterten vom Stamme Binjamin waren fünf und dreißig tausend und vierhundert. (38) Von den Söhnen Dans, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (39) Diese Gemusterten vom Stamme Dan waren zwei und sechzig tausend, und siebenhundert. (40) Von den Söhnen Aschers, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (41) Diese Gemusterten vom Stamme Ascher waren ein und vierzig tausend und fünfhundert. (42) Von

לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל
יֹצֵא צָבָא׃ (43) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה נַפְתָּלִי
שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ
(44) אֵלֶּה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ
אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אֲבֹתָיו הָיוּ׃ (45)
וַיִּהְיוּ כָּל־פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית
אֲבֹתָם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־
יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ (46) וַיִּהְיוּ כָּל־
הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ (47)
וְהַלְוִיִּם לְמַטֵּה אֲבֹתָם לֹא הָתְפָּקְדוּ
בְּתוֹכָם׃ פ (48) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (49) אַךְ אֶת־מַטֵּה לֵוִי
לֹא תִפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ

den Söhnen Naphthali's, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (43) Diese Gemusterten vom Stamme Naphthali waren drei und fünfzig tausend und vierhundert. (44) Dies sind die Gemusterten, welche gemustert haben Mosche und Aharon und die Fürsten Israels, zwölf Männer, je ein Mann für sein Stammhaus, waren sie. (45) Also waren alle Gemusterten der Kinder Israel nach ihren Stammhäusern, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere in Israel. (46) Alle diese Gemusterten waren sechsmal hunderttausend und dreitausend und fünfhundert und fünfzig. (47) Aber die Lewijim nach ihrem väterlichen Stamme wurden nicht gemustert unter ihnen. (48) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (49) Nur den Stamm Lewi mustere nicht und ihre Summe

רש״י

כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהִתְיַחֵס עַל הַשֵּׁבֶט׃ (49) אך את
מטה לוי לא תפקוד. כְּדַאי הוּא לִגְיוֹן שֶׁל מֶלֶךְ, לִהְיוֹת
נִמְנֶה לְבַדּוֹ. דָּבָר אַחֵר, צָפָה הַקָּבָּ״ה שֶׁעֲתִידָה לַעֲמוֹד
גְּזֵרָה עַל כָּל הַנִּמְנִין מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה,
שֶׁיָּמוּתוּ בַּמִּדְבָּר, אָמַר: אַל יִהְיוּ אֵלּוּ בִּכְלָל, לְפִי שֶׁהֵם

ihrer Geburt mit, um sich dann dem Stamme einzuverleiben. (49 אך את מטה לוי Dieser ist es würdig, als königliche Legion für sich gezählt zu werden. Oder: Gott wußte, daß einst alle über 20 Jahren Gezählte in der Wüste sterben werden, da sagte er, diese Lewiten sollen nicht mitinbegriffen werden, weil diese meinem

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (50) וְאַתָּה הַפְקֵד אֶת־
הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־כֵּלָיו
וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת־
הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהֵם יְשָׁרְתֻהוּ
וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃ (51) וּבִנְסֹעַ
הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנֹת
הַמִּשְׁכָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהַזָּר הַקָּרֵב
יוּמָת׃ (52) וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־
מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם׃
(53) וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת
וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

nimm nicht auf unter den Kindern Israel.
(50) Sondern bestelle du die Lewijim über die Wohnung des Zeugnisses und über alle die Geräthe und über Alles, was dazu gehört; sie sollen die Wohnung tragen und alle ihre Geräthe, und sie sollen sie bedienen, und ringsum die Wohnung sollen sie lagern.
(51) Und wenn der Wohnung aufbricht, sollen die Lewijim sie abnehmen, und wenn die Wohnung sich niederläßt, so sollen die Lewijim sie aufrichten; und der Gemeine, der nahet, soll getödtet werden.
(52) Und die Kinder Israel sollen lagern, Jeder bei seinem Lager, und Jeder bei seinem Panier, nach ihren Heeren.
(53) Und die Lewijim sollen lagern ringsum die Wohnung des Zeugnisses, damit kein Zorn komme über die Gemeinde der Kinder Israel, und

רש״י

שֶׁלִּי, שֶׁלֹּא טָעוּ בָּעֵגֶל (במדבר דף כ״ב קכ״א) (50)
ואתה הפקד את הלוים. כְּתַרְגוּמוֹ: מַנִּי, לְשׁוֹן מִנּוּי,
שְׂרָרָה עַל דָּבָר שֶׁהוּא מְמוּנֶּה עָלָיו, כְּמוֹ: „וְיַפְקֵד
הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים“ (אסתר ב׳): (51) יורידו אותו.
כְּתַרְגוּמוֹ יְפָרְקוּן, כְּשֶׁבָּאִין לִיסַּע בַּמִּדְבָּר מִמַּסַּע לְמַסָּע,
הָיוּ מְפָרְקִין אוֹתוֹ מֵהֲקָמָתוֹ, וְנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ עַד מָקוֹם
אֲשֶׁר יִשְׁכּוֹן שָׁם הֶעָנָן וַיַּחֲנוּ שָׁם, וּמְקִימִין אוֹתוֹ:
והזר הקרב. לַעֲבוֹדָתָם זוּ: יומת. בִּידֵי שָׁמַיִם: (52)
ואיש על דגלו. כְּמוֹ שֶׁהַדְּגָלִים סְדוּרִים בְּסֵפֶר זֶה,

Dienste geweiht sind, und nicht beim goldenen Kalbe abirrten. (50) הפקד Gibt Onk. מנו über etwas einsetzen, gleich Est. 2 ויפקד המלך פקידים Der König soll Befehlshaber einsetzen. (51) יורידו אותו Nach Onk. auseinanderlegen; wenn sie in der Wüste von Station zu Station zogen, mußten sie jedesmal die Stiftshütte auseinanderlegen und mit sich tragen bis zur Stelle, wo die Wolke sich niederließ, da ruheten sie auch und stellten das Zeltheiligtum wieder auf. והזר הקרב Zu ihrem Dienste. יומת den Tod durch Gottes Hand. (52) ואיש על דגלו So wie die Fahnen hier Kap. 2 geordnet sind, nämlich drei Stämme für eine

וְשָֽׁמְרוּ֙ הַלְוִיִּ֔ם אֶת־מִשְׁמֶ֖רֶת מִשְׁכַּ֥ן הָעֵדֽוּת׃ (54) וַֽיַּעֲשׂ֖וּ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל כְּכֹל֩ אֲשֶׁ֨ר צִוָּ֧ה יְהוָ֛ה אֶת־מֹשֶׁ֖ה כֵּ֥ן עָשֽׂוּ׃ פ שלישי

die Lewijim sollen beobachten das zu Beobachtende bei der Wohnung des Zeugnisses. (54) Und die Kinder Israel thaten es; ganz wie der Ewige dem Mosche geboten, so thaten sie.

ב (1) וַיְדַבֵּ֣ר יְהוָ֔ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה וְאֶֽל־אַהֲרֹ֖ן לֵאמֹֽר׃ (2) אִ֣ישׁ עַל־דִּגְל֤וֹ בְאֹתֹת֙ לְבֵ֣ית אֲבֹתָ֔ם יַחֲנ֖וּ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל

2. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (2) Jeder bei seinem Panier, nach den Zeichen ihres Stammhauses sollen die Kinder Israel lagern;

רש"י

שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְכָל דֶּגֶל׃ (53) ולא יהיה קצף. אִם תַּעֲשׂוּ כְּמִצְוֹתַי, לֹא יִהְיֶה קֶצֶף, וְאִם לַאו, שֶׁיִּכָּנְסוּ זָרִים בַּעֲבוֹדָתָם זוּ, יִהְיֶה קֶצֶף, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּמַעֲשֵׂה קֹרַח׃ כִּי יָצָא הַקֶּצֶף וגו׳ (במדבר י"ז)׃

ב (2) באותות. כָּל דֶּגֶל יִהְיֶה לוֹ אוֹת, מַפָּה צְבוּעָה תְּלוּיָה בּוֹ. צִבְעוֹ שֶׁל זֶה, לֹא כְּצִבְעוֹ שֶׁל זֶה. צֶבַע כָּל אֶחָד כְּגָוֶון אַבְנוֹ הַקְּבוּעָה בַּחֹשֶׁן, וּמִתּוֹךְ כַּךְ יַכִּיר כָּל אֶחָד אֶת דִּגְלוֹ. דָּבָר אַחֵר, בְּאוֹתוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם, בָּאוֹת שֶׁמָּסַר לָהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, כְּשֶׁנְּשָׂאוּהוּ מִמִּצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר: „וַיַּעֲשׂוּ לוֹ בָנָיו כֵּן, כַּאֲשֶׁר צִוָּם" (בראשית ז׳) יְהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן יִשָּׂאוּהוּ מִן הַמִּזְרָח, וּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְגָד מִן הַדָּרוֹם וכו׳ כִּדְאִיתָא בְּתַנְחוּמָא בְּפָרָשָׁה זוּ׃ מנגד. מֵרָחוֹק מִיל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

ולא יהיה קצף (53). Wenn ihr nach meinen Befehlen handeln werdet, wo nicht, wenn Fremde diesem Dienste sich nähern, wird Gottes Zorn ausbrechen, wie wir in der Geschichte Korachs M. 4, 17, 11 finden: כי יצא הקצף.

2. (2) על דגלו באותות An jeder Fahne mußte als Zeichen ein Stück Zeug von anderer Farbe hängen; es war wie die Farbe des Steines dieses Stammes im Brustschilde, dadurch erkannte Jeder seine Fahne. Oder באותות לבית אבותם deutet auf jene Ordnung hin, die ihnen der Urahn Jakob bezeichnete, und die sie beobachtet haben, als sie ihn aus Egypten (nach Kenaan) zu Grabe trugen, denn es heißt dort M. 1, 50, 12: „Seine Söhne thaten ihm, wie er ihnen befohlen hatte": Jehuda, Jissaschar, Sebulun sollen an der Morgenseite; Efrajim, Menasche, Binjamin an der Abendseite; Dan, Ascher und Naftali auf der Mitternachtseite ihn tragen. (Tanchuma). מנגד In einer Entfernung von einer Meile, wie es bei Jehoschua heißt: Nur eine

מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד יַחֲנוּ׃ (3)
וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה
יְהוּדָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה
נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב׃ (4) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
(5) וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא
לִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ (6)
וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ (7) מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא
לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ (8) וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדָיו שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע
מֵאוֹת׃ (9) כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה
מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה
יִסָּעוּ׃ ס (10) דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה

von fern rings um das Zelt der Zusammenkunft sollen sie lagern. (3) Und (es seien) die Lagernden auf die Vorderseite, gegen Morgen: das Panier des Lagers Jehuda, nach ihren Heeren, und der Fürst der Söhne Jehuda's: Nachschon, Sohn Amminadabs. (4) Und sein Heer und ihre Gemusterten: vier und siebenzig tausend und sechshundert. (5) Und die Lagernden neben ihm: der Stamm Jissachar und der Fürst der Söhne Jissachars: Nethaneel, Sohn Zuars. (6) Und sein Heer und seine Gemusterten: vier und fünfzig tausend und vierhundert. (7) Der Stamm Sebulun: und der Fürst der Söhne Sebuluns: Eliab, Sohn Chelons. (8) Und sein Heer und seine Gemusterten: sieben und fünfzig tausend und vierhundert. (9) Alle Gemusterten vom Lager Jehuda's waren hundert und sechs und achzig tausend und vierhundert, nach ihren Heeren; sie sollen zuerst aufbrechen. (10) Das Panier des Lagers

רש״י

בִּיהוֹשֻׁעַ: (יהושע ג׳) אַךְ רָחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם וּבֵינָיו
כְּאַלְפַּיִם אַמָּה, שֶׁיּוּכְלוּ לָבֹא בְּשַׁבָּת. מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וּבָנָיו וְהַלְוִיִּם חוֹנִים בְּסָמוּךְ לוֹ: (3) קדמה. לְפָנִים
הַקְּרוּיָה קֶדֶם, וְאֵיזוֹ זוֹ רוּחַ מִזְרָחִית, וְהַמַּעֲרָב קָרוּי
אָחוֹר: (9) ראשונה יסעו. כְּשֶׁרוֹאִין הֶעָנָן מִסְתַּלֵּק

Entfernung sei zwischen euch und der Bundeslade von 2000 Ellen, damit sie am Sabbath zu ihr kommen können. Mosche, Aharon, seine Söhne und die Lewiten sollen in ihrer Nähe lagern. (3) קדמה Gegen die Gesichtsseite, welche קדם heißt, d. i. die Morgenseite, die Abendseite heißt אחור Rückseite, der Sonnenuntergang. (9) ראשונה יסעו Wenn sie die Wolke abziehen

לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר
בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (11) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (12)
וְהַחוֹנִם עָלָיו מַטֵּה שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא
לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃
(13) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ (14) וּמַטֵּה גָּד
וְנָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל׃
(15) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ (16) כָּל־
הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מְאַת אֶלֶף
וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים לְצִבְאֹתָם וּשְׁנִיִּם יִסָּעוּ׃ ס
(17) וְנָסַע אֹהֶל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם
בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ

Reuben, gegen Mittag,
nach ihren Heeren, und
der Fürst der Söhne
Reubens: Elizur, Sohn
Schedeurs. (11) Und
sein Heer und seine Ge-
musterten: sechs und vier-
zig tausend und fünf-
hundert. (12) Und die
Lagernden neben ihm:
der Stamm Schimeon,
und der Fürst der Söhne
Schimeons: Schelumiel,
Sohn Zurischaddai's. —
(13) Und sein Heer und
die Gemusterten: neun
und fünfzig tausend und
dreihundert. (14) Und
der Stamm Gad; und der
Fürst der Söhne Gad's:
Eljasaph, Sohn Reuels.
(15) Und sein Heer und
seine Gemusterten: fünf
und vierzig tausend und
sechshundert und fünfzig. (16) Alle Gemusterten vom Lager Reubens
waren hundert und ein und fünfzig tausend und vierhundert und
fünfzig nach ihren Heeren; und als die Zweiten sollen sie aufbrechen.
(17) Dann breche auf das Zelt der Zusammenkunft, das Lager der
Lewijim, in der Mitte der Lager, so wie sie lagern, so sollen sie

רש"י

תּוֹקְעִין הַכֹּהֲנִים בַּחֲצוֹצְרוֹת, וְנוֹסֵעַ מַחֲנֵה יְהוּדָה תְּחִלָּה,
וּכְשֶׁהוֹלְכִין הוֹלְכִין כְּדֶרֶךְ חֲנִיָּתָן׃ הַלְוִיִּם וְהָעֲגָלוֹת
בְּאֶמְצַע, דֶּגֶל יְהוּדָה בְּמִזְרָח, וְשֶׁל רְאוּבֵן בְּדָרוֹם, וְשֶׁל
אֶפְרַיִם בְּמַעֲרָב, וְשֶׁל דָּן בְּצָפוֹן׃ (17) ונסע אהל מועד.
לְאַחַר שְׁנֵי דְגָלִים הַלָּלוּ׃ כאשר יחנו כן יסעו. כְּמוֹ

sehen, blasen die Priester
mit Trompeten, und das
Lager Jehuda zieht voran.
Sie ziehen nach der Ord-
nung, wie sie gelagert
haben, die Lewiten und
die Wagen in der Mitte;
die Fahne von Jehuda
auf der Morgenseite, die Fahne von Reuben auf der Mittagseite,
die von Efrajim auf der Abendseite und die von Dan auf der
Mitternachtseite. (17) ונסע אוהל מועד Nach diesen zwei Fahnen, (von
Reuben und Jehuda) כאשר יחנו כן יסעו Wie erklärt wurde, ihr

אִישׁ עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם׃ ס (18) דֶּגֶל
מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצִבְאוֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
(19) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (20) וְעָלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה
וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃
(21) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים
אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ (22) וּמַטֵּה בִּנְיָמִן
וְנָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃
(23) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים
אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ (24) כָּל־הַפְּקֻדִים
לְמַחֲנֵה אֶפְרַיִם מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנַת־
אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם וּשְׁלִשִׁים יִסָּעוּ׃
ס (25) דֶּגֶל מַחֲנֵה דָן צָפֹנָה לְצִבְאֹתָם
וְנָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃

aufbrechen, Jeder an seinem Orte, nach ihren Panieren.
(18) Das Panier des Lagers Ephrajim, nach ihren Heeren gegen Abend, und der Fürst der Söhne Efrajims: Elischama, Sohn Ammihuds.
(19) Und sein Heer und ihre Gemusterten: vierzig tausend und fünfhundert.
(20) Und neben ihm der Stamm Menasche, und der Fürst der Söhne Menasche's: Gamliel, Sohn Pedazurs.
(21) Und sein Heer und ihre Gemusterten: zwei und dreißig tausend und zweihundert.
(22) Und der Stamm Binjamin, und der Fürst der Söhne Binjamins: Abidan, Sohn Gideoni's.
(23) Und sein Heer und ihre Gemusterten: fünf und dreißig tausend und vierhundert.
(24) Alle Gemusterten vom Lager Ephrajims waren hundert u. acht tausend und hundert, nach ihren Heeren; und als die Dritten sollen sie aufbrechen.
(25) Die Fahne des Lagers Dan, gegen Mitternacht, nach ihren Heeren, und der Fürst der Söhne

רש"י

שֶׁפֵּירַשְׁתִּי, הֲלִיכָתָן כַּחֲנָיָיתָן. כָּל דֶּגֶל מְהַלֵּךְ לְרוּחַ הַקְּבוּעָה לוֹ׃ עַל יָדוֹ. עַל מְקוֹמוֹ. וְאֵין לָשׁוֹן יָד זֶה כְּמַשְׁמָעוֹ, רוּחַ שֶׁל צִדּוֹ, קָרוּי „עַל יָדוֹ" הַסְּמוּכָה לוֹ לְכָל הוֹשָׁטַת יָדוֹ, אִינְ"שׁוֹן אִי"שׁוּא בְּלַעַ"ז׃ (A

מן זיינער זייטע. coté — aisse son מיט מוטפרמנכמזים)׃ (20) ועליו. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ וְדִסְמִיכִין עֲלוֹהִי׃

Wegzug geschah nach Ordnung ihres Lagerns, jede Fahne nach der bestimmten Seite. על ידו Auf seinem Platze, יד heißt eigentlich Hand, d. i. soweit seine Hand reicht. (20) ועליו Nach Onk. wer ihm n a h e ist.

(26) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף
וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ (27) וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה
אָשֵׁר וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־
עָכְרָן׃ (28) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (29)
וּמַטֵּה נַפְתָּלִי וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ (30) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
(31) כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה דָן מְאַת אֶלֶף
וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
לָאַחֲרֹנָה יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם׃ פ (32) אֵלֶּה
פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־
פְּקוּדֵי הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת
אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ (33) וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ (34) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן־חָנוּ
לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסָעוּ אִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתָיו
עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃ פ רביעי

Dans: Achieser, Sohn Ammischaddai's. (26) Und sein Heer und ihre Gemusterten: zwei und sechzig tausend und siebenhundert. (27) Und die Lagernden neben ihm: der Stamm Ascher, und der Fürst der Söhne Aschers: Pagiel, Sohn Ochrans. (28) Und sein Heer, und ihre Gemusterten: Ein und vierzig tausend und fünfhundert. (29) Und der Stamm Naphthali, und der Fürst der Söhne Naphthali's: Achira, Sohn Enans. (30) Und sein Heer und ihre Gemusterten: drei und fünfzig tausend und vierhundert. (31) Alle Gemusterten vom Lager Dans waren hundert u. sieben und vierzig tausend und sechshundert; zuletzt sollen sie aufbrechen nach ihren Panieren. (32) Dies sind die Gemusterten der Kinder Israel nach ihren Stammhäusern; alle Gemusterten der Lager nach ihren Heeren waren sechsmal hundert und drei tausend und fünfhundert und fünfzig. (33) Aber die Lewijim wurden nicht gemustert unter den Kindern Israel, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (34) Und die Kinder Israel thaten es; ganz so wie der Ewige dem Mosche geboten, so lagerten sie nach ihren Panieren, und so brachen sie auf; Jeder nach seinem Geschlechte bei seinem Stammhause.

ג (1) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי׃ (2) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אַהֲרֹן הַבְּכֹר ׀ נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ (3) אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן׃ (4) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם׃ פ (5) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (6) הַקְרֵב אֶת־מַטֵּה לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן

3. (1) Und dies sind die Nachkommen Aharons und Mosche's, an dem Tage, da der Ewige geredet mit Mosche auf dem Berge Sinai. (2) Und dies sind die Namen der Söhne Aharons; der Erstgeborne: Nadab, dann Abihu, Elasar und Ithamar. (3) Dies sind die Namen der Söhne Aharons, der gesalbten Priester, deren Hand man gefüllet hatte, als Priester zu dienen. (4) Es starben aber Nadab und Abihu vor dem Ewigen, als sie fremdes Feuer brachten vor den Ewigen in der Wüste Sinai, und Söhne hatten sie nicht, also dienten als Priester Elasar und Ithamar unter Aharon, ihrem Vater. (5) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (6) Laß herzutreten den Stamm Lewi, und stelle ihn vor den Priester

רש"י

ג (1) ואלה תולדות אהרן ומשה. וְאֵינוֹ מַזְכִּיר אֶלָּא בְּנֵי אַהֲרֹן, וְנִקְרְאוּ תּוֹלְדוֹת משה לְפִי שֶׁלִּמְּדָן תּוֹרָה. מְלַמֵּד, שֶׁכָּל הַמְלַמֵּד אֶת בֶּן חֲבֵירוֹ תּוֹרָה, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ יְלָדוֹ: ביום דבר ה' את משה. נַעֲשׂוּ אֵלּוּ הַתּוֹלָדוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁלִּמְּדָן מַה שֶּׁלָּמַד מִפִּי הַגְּבוּרָה: (4) על פני אהרן אביהם. בְּחַיָּיו: (6) ושרתו אותו. וּמַהוּ הַשֵּׁירוּת? וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ: לְפִי שֶׁשְּׁמִירַת הַמִּקְדָּשׁ עָלָיו, שֶׁלֹּא יִקְרַב זָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: אַתָּה

3. (1) תולדות אהרן ומשה Es werden ja blos die Söhne Aharons erwähnt, die doch auch die Nachkommen Mosches heißen, weil er sie in der Gotteslehre unterrichtete; dies lehrt, wer dem Sohn seines Nächsten Thora lehrt, ist anzusehen, als hätte er ihn gezeugt. ביום דבר ה' Wurden diese wie seine eigene Kinder, weil er sie lehrte, was er von der Allmacht vernahm. (4) על פני אהרן אביהם Noch während er lebte. (6) ושרתו אותו Worin besteht der Dienst? Sie sollen beobachten, daß kein Fremder sich nahe, wie es M. 4, 18, 1 heißt: Du, (Aharon), deine Söhne, und das Haus deines Vaters mit dir,

וְשֵׁרְתוּ אֹתוֹ׃ (7) וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ
וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת כָּל־הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃ (8)
וְשָׁמְרוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
הַמִּשְׁכָּן׃ (9) וְנָתַתָּה אֶת־הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו נְתוּנִם נְתוּנִם הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי

Aharon, daß sie ihn be-
dienen. (7) Und sie sol-
len beobachten das zu
Beobachtende für ihn und
das zu Beobachtende für
die ganze Gemeinde vor
dem Zelte der Zusam-
menkunft, zu verrichten
den Dienst bei der Woh-
nung. (8) Und sie sollen hüten alle Geräthe, des Zeltes der Zusammen-
kunft und das zu Beobachtende von den Kindern Israel, zu ver-
richten den Dienst bei der Wohnung. (9) Und du sollst die Lewijim
beigeben dem Aharon und seinen Söhnen; beigegeben seien sie ihm

רש"י

וּבָנֶיךָ וּבֵית אָבִיךָ תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ. (במדבר י"ח) וְהַלְוִיִּם הַלָּלוּ מְסַיְּעִין אוֹתָם, זוּ הִיא הַשֵּׁירוּת׃ (7) ושמרו את משמרתו. כָּל מִנּוּי שֶׁהָאָדָם מְמוּנֶּה עָלָיו וּמוּטָּל עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ, קָרוּי „מִשְׁמֶרֶת" בְּכָל הַמִּקְרָא. וּבִלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בִּגְתָן וָתֶרֶשׁ׃ (מס' מגילה) וַהֲלֹא אֵין מִשְׁמַרְתִּי וּמִשְׁמַרְתְּךָ שָׁוָה, וְכֵן מִשְׁמָרוֹת כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה׃ (8) ואת משמרת בני ישראל. שֶׁכֻּלָּן הָיוּ זְקוּקִין לְצָרְכֵי הַמִּקְדָּשׁ, אֶלָּא שֶׁהַלְוִיִּם בָּאִים תַּחְתֵּיהֶם בִּשְׁלִיחוּתָם, לְפִיכָךְ לוֹקְחִים מֵהֶם הַמַּעַשְׂרוֹת בִּשְׂכָרָן שֶׁנֶּאֱמַר׃ כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבוֹדַתְכֶם (שם י"ח׃) (9) נתונים המה לו. לְעֶזְרָה׃ מאת בני ישראל. כְּמוֹ׃ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמַר מִשְּׁאַר כָּל הָעֵדָה נִבְדְּלוּ לְכָךְ, בִּגְזֵרַת הַמָּקוֹם, וְהוּא

ihr sollt tragen das Ver-
gehen des Heiligthums.
Die Lewiten sollen dir
dabei behilflich sein, und
dies ist ihr Dienst. (7)
ושמרו את משמרתו Jedes
Amt, worüber Jemand
gesetzt ist, was ihm zu
thun obliegt, heißt משמרת
in der heiligen Schrift,
ebenso im Talm. Me-
gilla 13, bei Bigthan
und Seresch: אין משמרתי
ומשמרתך שוים unser Bei-
der Dienst ist doch nicht
gleich! so auch das Prie-
ster- und Lewitenamt.
(8) משמרת בני ישראל Alle hätten eigentlich beim Tempeldienst mit-
wirken sollen, allein die Lewiten vertraten ihre Stelle, als Beloh-
nung nahmen sie die Zehnten, denn es heißt (weiter 18, 31) denn
ein Lohn ist es für eueren Dienst. (9) נתונים המה לו Zur Aushilfe.
מאת בני ישראל d. h. sie sind aus der Gemeinde abgesondert durch
unmittelbaren Befehl Gottes, und er hat sie den Priestern beigeord-

יִשְׂרָאֵל׃ (10) וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו
תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב
יוּמָת׃ פ (11) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ (12) וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־
הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־
בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ
לִי הַלְוִיִּם׃ (13) כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּיוֹם
הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם
עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה׃ פ חמישי

aus den Kindern Jsrael.
(10) Und den Aharon und seine Söhne bestelle, daß sie beobachten ihren Priesterdienst; und der Gemeine, der nahet, soll getödtet werden. —
(11) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (12) Jch aber, siehe, ich habe die Lewijim genommen aus der Mitte der Kinder Jsrael, anstatt alles Erstgebornen, das den Mutterleib eröffnet, von den Kindern Jsrael, daß sie also mir gehören die Lewijim. (13) Denn mein ist jeder Erstgeborne; an dem Tage, da ich alles Erstgeborne im Lande Mizrajim schlug, habe ich mir geheiligt alles Erstgeborne in Jsrael, vom Menschen bis zum Vieh; sie gehören also mir, dem

רש״י

נְתֻנִם לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתוּנִים וְגוֹמֵר
(שם ח׳): (10) ואת אהרן ואת בניו תפקוד. לָשׁוֹן
פְּקִידוּת וְאֵינוֹ לָשׁוֹן מִנְיָן: ושמרו את כהונתם. קַבָּלַת
דָּמִים, וּזְרִיקָה, וְהַקְטָרָה, וַעֲבוֹדוֹת הַמְּסוּרוֹת לַכֹּהֲנִים:
(12) ואני הנה לקחתי. וַאֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתִי בָּהֶן, מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל שׂוֹכְרִין אוֹתָן לְשֵׁירוּת
שֶׁלִּי? עַל יְדֵי הַבְּכוֹרוֹת זָכִיתִי בָּהֶם, וּלְקַחְתִּים תְּמוּרָתָם
לְפִי שֶׁהָיְתָה הָעֲבוֹדָה בִּבְכוֹרוֹת, וּכְשֶׁחָטְאוּ בָּעֵגֶל
נִפְסְלוּ, וְהַלְוִיִּם שֶׁלֹּא עָבְדוּ ע״א נִבְחֲרוּ תַּחְתֵּיהֶם:

net, denn so verlautet M. 4, 8, 9: und ich gab die Lewiten dem Aharon und seinen Söhnen. (10) תפקוד Bedeutet über etwas setzen, aber nicht zählen. ושמרו את כהונתם Wie z. B. das Auffangen des Blutes, das Sprengen, das Räuchern und die sonstigen Verrichtungen, welche dem Priester übergeben wurden. (12) ואני Wodurch erlangten sie den Vorzug, aus der Mitte der Jsraeliten zu meinem Tempeldienste erkoren zu werden? durch die Erstgebornen, an deren Stelle ich sie erwählt habe, denn eigentlich sollten die Erstgebornen den Tempeldienst versehen, als diese aber beim goldenen Kalbe sich versündigten, wurden sie dazu untauglich; die Lewiten aber, welche frei vom Götzen-

(14) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי
לֵאמֹר׃ (15) פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית
אֲבוֹתָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן
חֹדֶשׁ וָמַעְלָה תִּפְקְדֵם׃ (16) וַיִּפְקֹד
אֹתָם מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה׃
(17) וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְנֵי־לֵוִי בִּשְׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן
וּקְהָת וּמְרָרִי׃ (18) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־
גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃

Ewigen. (14) Und der Ewige redete zu Mosche in der Wüste Sinai, und sprach: (15) Mustere die Söhne Lewi's nach ihren Stammhäusern, nach ihren Geschlechtern; alle Männlichen von einem Monat und darüber sollst du sie mustern. (16) Und Mosche musterte sie nach dem Befehle des Ewigen, so wie ihm geboten wurde. (17) Und dies waren die Söhne Lewi's nach ihren Namen: Gerschon und Kehath und Merari. (18) Und dies sind die Namen der Söhne Gerschons nach

רש״י

(15) מבן חדש ומעלה. מִשֶּׁיָּצָא מִכְּלַל נְפָלִים הוּא
נִמְנֶה לִיקָּרֵא: שׁוֹמֵר מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ. אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר
שָׁלוֹם, לָמוּד הוּא אוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט, לִהְיוֹת נִמְנֶה מִן
הַבֶּטֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲשֶׁר יָלְדָה אוֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרַיִם,
(שם כ״ו) עִם כְּנִיסָתָם בְּפֶתַח מִצְרַיִם יָלְדָה אוֹתָהּ,
וְנִמְנֵית בְּשִׁבְעִים נְפָשׁוֹת. שֶׁכְּשֶׁאַתָּה מוֹנֶה חֶשְׁבּוֹנָם
לֹא תִמְצָאֵם אֶלָּא שִׁבְעִים חָסֵר אַחַת. וְהִיא הִשְׁלִימָה
אֶת הַמִּנְיָן: (16) על פי ה׳. אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּבָּ״ה:
הֵיאַךְ אֲנִי נִכְנָס לְתוֹךְ אָהֳלֵיהֶם, לָדַעַת מִנְיַן יוֹנְקֵיהֶם?
אָמַר לֵיהּ הקב״ה: עֲשֵׂה אַתָּה שֶׁלְּךָ וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה שֶׁלִּי.
הָלַךְ מֹשֶׁה וְעָמַד עַל פֶּתַח הָאֹהֶל, וְהַשְּׁכִינָה מַקְדֶּמֶת
לְפָנָיו, וּבַת קוֹל יוֹצְאָה מִן הָאֹהֶל וְאוֹמֶרֶת: כָּךְ וְכָךְ

dienste blieben, wurden an ihrer Stelle erwählt. (15) מבן חדש ומעלה Sobald es aufhört, als Fehlgeburt gehalten zu werden, wird es schon mitgezählt zur Mitwirkung im heiligen Dienste. — R. Jehuda, Sohn Schaloms bemerkt: dieser Stamm ist schon vom Mutterleibe dazu berufen, bei der Zählung aufgenommen zu werden, denn es heißt M. 4, 26, 59: welche dem Lewi in Egypten geboren wurde, als ihre Mutter in das Thor von Egypten eintrat, brachte sie Jochebed zur Welt, und gleich wurde sie mitgezählt, denn will man die Personen genau nachzählen, so findet man nur 69, durch sie wurde die Zahl 70 vollständig. (16) על פי ה׳ Mosche äußerte vor Gott: Wie soll ich doch in jedes Zelt hineingehen, um die Säuglinge zu zählen? da erwiderte ihm der Ewige: du thue das Deine und ich will dann das Meine thun; Mosche ging und stellte sich am Eingange des Zeltes, die Glorie Gottes zog vor ihm her, und mel-

(19) וּבְנֵי קְהָת לְמִשְׁפְּחֹתָם עַמְרָם וְיִצְהָר
חֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃ (20) וּבְנֵי מְרָרִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם
מִשְׁפְּחֹת הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם׃ (21)
לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת
הַשִּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי׃
(22) פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן
חֹדֶשׁ וָמָעְלָה פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת אֲלָפִים
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (23) מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי
אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ יָמָּה׃ (24) וּנְשִׂיא
בֵית־אָב לַגֵּרְשֻׁנִּי אֶלְיָסָף בֶּן־לָאֵל׃ (25)
וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן בְּאֹהֶל מוֹעֵד
הַמִּשְׁכָּן וְהָאֹהֶל מִכְסֵהוּ וּמָסַךְ פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ (26) וְקַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־
מָסַךְ פֶּתַח הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן

ihren Geschlechtern: Libni und Schimei. — (19) Und die Söhne Kehaths nach ihren Geschlechtern: Amram und Jizhar und Chebron und Usiel. (20) Und die Söhne Merari's nach ihren Geschlechtern: Machli und Muschi. Dies sind die Geschlechter Lewi's, nach ihren Stammhäusern. (21) Von Gerschon das Geschlecht des Libni und das Geschlecht des Schimei; dies sind die Geschlechter des Gerschuni. (22) Ihre Gemusterten nach der Zahl aller Männlichen von einem Monate und darüber, ihre Gemusterten waren sieben tausend und fünfhundert. (23) Die Geschlchter des Gerschuni sollten hinter der Wohnung lagern, gegen Abend. (24) Und der Fürst des Stammhauses des Gerschuni war Eljasaph, Sohn Laels. — (25) Und das zu Beobachtende der Söhne Gerschons bei dem Zelte der Zusammenkunft war: die Wohnung und das Zelt, ihre Decke und die Decke am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (26) Und die Umhänge des Vorhofes und die Decke am Eingange des Vorhofs, welcher um die Wohnung und um den Altar ringsum ist, und

רש"י

תִּינוֹקוֹת יֵשׁ בָּאֹהֶל הַזֶּה, לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּי ה'׃ (21)
לגרשון משפחת הלבני. כְּלוֹמַר: לְגֵרְשׁוֹן הָיוּ הַפְּקוּדִים
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי, פְּקוּדֵיהֶם כָּךְ וְכָךְ׃
(25) המשכן. יְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת׃ והאהל. יְרִיעוֹת
עִזִּים הָעֲשׂוּיוֹת לַגַּג׃ מכסהו. עוֹרוֹת אֵילִים וְהַתְּחָשִׁים׃

bete ihm die Zahl der Kinder, daher: על פי ה׳ auf den Ausspruch des Ewigen! (21) לגרשון Die Familien Liwni und Schimi kamen vor Gerschon, ihre Zahl war 7500. (25) המשכן Die untersten Teppiche nämlich, והאוהל die Umhänge aus Ziegenhaaren, welche als Dach dienten. מכסהו Die Decken

וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתָרָיו לְכֹל
עֲבֹדָתוֹ׃ ס (27) וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת
הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת
הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעָזִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם
מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי׃ (28) בְּמִסְפַּר כָּל־
זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שְׁמֹנַת אֲלָפִים
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃
(29) מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ
הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה׃ (30) וּנְשִׂיא בֵית־אָב
לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי אֱלִיצָפָן בֶּן־עֻזִּיאֵל׃
(31) וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנֹרָה
וְהַמִּזְבְּחֹת וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ

die Stricke für seinen ganzen Dienst.
(27) Und von Kehath: das Geschlecht des Amrami und das Geschlecht des Jizhari und das Geschlecht des Chebroni und das Geschlecht des Osieli; dies sind die Geschlechter des Kehathi.
(28) Nach der Zahl aller Männlichen, von einem Monat und darüber; acht tausend und sechshundert, beobachtend das zu Beobachtende beim Heiligthum.
(29) Die Geschlechter der Söhne Kehaths sollten lagern an der Seite der Wohnung gegen Mittag.
(30) Und der Fürst des Stammhauses der Geschlechter, Kehaths war Elizaphan, Sohn Usiels.
(31) Und das von ihnen zu Beobachtende war die Lade und der Tisch und der Leuchter und die Altäre und die heiligen Geräthe, womit sie den Dienst verrichteten, und die

רש״י

ומסך פתח. הוא הַוִּילוֹן: (26) ואת מיתריו. שֶׁל מִשְׁכָּן וְהָאֹהֶל, וְלֹא שֶׁל הֶחָצֵר: (29) משפחת בני קהת יחנו תימנה. וּסְמוּכִין לָהֶם דֶּגֶל רְאוּבֵן הַחוֹנִים תֵּימָנָה. אוֹי לָרָשָׁע, אוֹי לִשְׁכֵנוֹ, לָכֵךְ לוֹקוּ עִמָּהֶם דָּתָן וַאֲבִירָם וּמָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים אִישׁ עִם קֹרַח וַעֲדָתוֹ, שֶׁנִּמְשְׁכוּ עִמָּהֶם בְּמַחֲלֻקְתָּם: (31) והמסך. הִיא הַפָּרֹכֶת שֶׁאַף

von Widder- und Tachasch-Fellen. ומסך פתח D. i. der Vorhang. (26) ואת מיתריו Von der Stiftshütte und dem Zelte, aber nicht vom Vorhofe. (29) משפחת בני קהת יחנו תימנה Nahe zu ihnen war die Fahne Reubens, welche auf der Mittagseite lagerten: „Leidet der Böse, so leidet sein Nachbar mit“ (Sucka 56); Dathan und Abiram und seine 250 Personen (aus dem Geschlechte Reubens) wurden darum mit Korach (dem Enkel von Kehat) zugleich bestraft, weil sie sich an ihren Streitigkeiten beteiligt haben. (31) והמסך

בָּהֶם וְהַמָּסָךְ וְכֹל עֲבֹדָתוֹ׃ (32) וּנְשִׂיא
נְשִׂיאֵי הַלֵּוִי אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
פְּקֻדַּת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃ (33)
לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת
הַמּוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי׃ (34)
וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ
וָמָעְלָה שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃ (35)
וּנְשִׂיא בֵית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת מְרָרִי
צוּרִיאֵל בֶּן־אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן
יַחֲנוּ צָפֹנָה׃ (36) וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי
מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו
וַאֲדָנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכֹל עֲבֹדָתוֹ׃ (37)
וְעַמֻּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם
וּמֵיתְרֵיהֶם׃ (38) וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן
קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד ׀ מִזְרָחָה מֹשֶׁה ׀
וְאַהֲרֹן וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ

Decke und was zu ihrem Dienste gehört. (32) Und der Fürst der Fürsten Lewi's war Eleasar, Sohn Aharons, des Priesters; er hatte die Oberaufsicht über die, welche beobachteten das zu Beobachtende beim Heiligthum. (33) Von Merari: das Geschlecht des Machli und das Geschlecht des Muschi; dies sind die Geschlechter des Merari. (34) Und ihre Gemusterten nach der Zahl aller Männlichen von einem Monat u. darüber: sechs tausend und zweihundert. (35) Und der Fürst des Stammhauses der Geschlechter Merari's war Zuriel, Sohn Abichajils. An der Seite der Wohnung sollten sie lagern, gegen Mitternacht. (36) Und das zu Beaufsichtigende und zu Beobachtende der Söhne Merari's waren die Bretter der Wohnung und ihre Riegel und ihre Säulen, und ihre Füße und alle ihre Geräthe und was zu ihrem Dienste gehört. (37) Und die Säulen des Vorhofes ringsum und ihre Füße und ihre Pflöcke und ihre Stricke. (38) Und die Lagernden vor der Wohnung, auf der Vorderseite vor dem Zelte der Zusammenkunft gegen Morgen, waren Mosche und Aharon und

רש"י

הִיא קְרוּיָה׃ פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ; (32) ונשיא נשיאי הלוי.
מְמוּנֶּה עַל כּוּלָּם; וְעַל מַה הִיא נְשִׂיאוּתוֹ? פְּקוּדַּת
שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת, עַל יָדוֹ הִיא פְּקוּדַּת כּוּלָּם׃ (38)
משה ואהרן ובניו. וּסְמוּכִין לָהֶם דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה,
וְהַחוֹנִים עָלָיו יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן. טוֹב לַצַּדִּיק טוֹב

D. i. der innere Vorhang, auch dieser hieß פרוכת המסך. (32) ונשיא נשיאי הלוי Er war über Alle gesetzt. Worüber hatte er die Herrschaft? Alle standen unter seinem Befehl und seiner Leitung. (38) משה אהרן ובניו Nahe zu ihnen war die Fahne von Jehuda, neben dieser lagerten Jissaschar und Sebulun.

למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת׃ (39) כל־פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על־פי יהוה למשפחתם כל־זכר מבן־חדש ומעלה שנים ועשרים אלף׃ ס ששי (40) ויאמר יהוה

*נקוד על ואהרן

seine Söhne beobachtend das Beobachtende beim Heiligthume, zur Hut der Kinder Israel, und der Gemeine, der nahete, sollte getödtet werden. (39) Alle Gemusterten der Lewijim, welche Mosche und Aharon gemustert, nach dem Befehle des Ewigen, nach ihren Geschlechtern, alle Männlichen von einem Monat und darüber, waren zwei und zwanzig tausend. (40) Und der Ewige sprach zu Mosche: Mustere alle männlichen Erstgebornen der Kinder

רש״י

לשכניו. לפי שהיו שכניו של משה, שהיה עוסק בתורה, נעשו גדולים בתורה, שנאמר: יהודה מחוקקי (תהלים ק״ח) ומבני יששכר יודעי בינה, (ד״ה א׳ י״ב) וגו׳ מאתים ראשי סנהדראות. (במדבר רבה) ומזבולון מושכים בשבט סופר. שופטים ה׳): (39) אשר פקד משה ואהרן. נקוד על ואהרן לומר, שלא יהיה במנין הלוים (בכורות ד׳): שנים ועשרים אלף. ובפרטן אתה מוצא שלש מאות יתרים; בני גרשון שבעת אלפים וחמש מאות. בני קהת שמונת אלפים ושש מאות. בני מררי ששת אלפים ומאתים, ולמה לא כללן עם השאר, ויפדו את הבכורות, ולא יהיו זקוקים השלשה והשבעים ומאתים בכורות, העודפים על המנין לפדיון? אמרו רבותינו (במסכת בכורות ב׳ ה׳) אותן שלש מאות לוים בכורות היו

„Geht's dem Frommen gut, so genießt's auch sein Nachbar". Weil diese Nachbaren von Mosche waren, der in der Gotteslehre forschte, wurden auch sie darin groß, wie in Ps. 108, 9: Jehuda ist Gesetzgeber; von den Söhnen Jisasschars gingen Gelehrte hervor, 200 Häupter der Synhedrien, (Chron. 1, 12, 33,) und von Sebulun stammen Schriftkundige (Richter 5, 14). (39) משה ואהרן Auf ואהרן stehen Punkte, um zu erinnern, daß er nicht in dieser Zählung mitinbegriffen war. שנים ועשרים אלף Wenn man nachzählt, so findet man 300 mehr, denn die Nachkommen Gerschons waren 7500, die von Kehat 8600 von Merari 6200 (zusammen 22,300). Warum sind diese 300 nicht mit den Anderen mit einverleibt worden? Um sämmtliche Erstgebornen frei zu machen, wodurch die 273 überzähligen Erstgebornen nicht nöthig gehabt haben, sich auszulösen. Im Talm. Bechorot 5 heißt es hierüber: Die 300 Lewiten waren Erstgeborene, es war also genug, wenn sie sich selbst von der Auslösung

אֶל־מֹשֶׁה פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה וְשָׂא אֵת
מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ (41) וְלָקַחְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֵת בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר
בְּבֶהֱמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (42) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֶת־כָּל־בְּכוֹר
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (43) וַיְהִי כָל־בְּכוֹר זָכָר
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה
וְשִׁבְעִים וּמָאתָיִם׃ פ (44) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (45) קַח אֶת־הַלְוִיִּם
תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם וְהָיוּ־לִי

Israel von einem Monat und darüber, und nimm auf die Zahl ihrer Namen. (41) Und nimm die Lewijim mir dem Ewigen anstatt aller Erstgebornen unter den Kindern Israel, und das Vieh der Lewijim anstatt aller Erstgebornen unter dem Vieh der Kinder Israel. (42) Und Mosche musterte, so wie der Ewige ihm geboten, alle Erstgebornen unter den Kindern Israel. (43) Und es waren alle männlichen Erstgebornen nach der Zahl der Namen, von einem Monat und darüber, nach ihren Gemusterten: zwei und zwanzig tausend und zwei hundert und drei und siebzig. (44) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (45) Nimm die Lewijim anstatt aller Erstgebornen unter den Kindern Israel, und das Vieh der Lewijim anstatt ihres Viehes, und die Lewijim sollen mir gehören, mir dem Ewigen.

רש״י

וְדַיָּם שֶׁיַּפְקִיעוּ עַצְמָם מִן הַפִּדְיוֹן׃ (40) פקד כל בכור זכר מבן חדש ומעלה. מִשֶּׁיָּצָא מִכְּלַל סְפֵק נְפָלִים׃ (41) ואת בהמת הלוים וגו׳. לֹא פָדוּ בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם אֶת בְּכוֹרֵי בְהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אֶת פִּטְרֵי חֲמוֹרֵיהֶם, וְשֶׂה אֶחָד שֶׁל בֶּן לֵוִי פָּטַר כַּמָּה פִּטְרֵי חֲמוֹרִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי מָנָה הָעוֹדְפִים

befreiten. (40) פקוד מבן חדש ומעלה Nach einem Monate, wo man schon außer Zweifel ist, daß es keine Fehlgeburt war. (41) ואת בהמת הלוים Das Vieh der Lewiten löste nicht die Erstgebornen des reinen Viehes der Israeliten aus; nur ihre erstgebornen Esel (wurden von dem Vieh der Lewiten ausgelöst); ein einziges Lamm von einem Lewiten löste mehrere erstgeborne Esel der Israeliten aus, indem man nur die überzähligen

הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה׃ (46) וְאֵת פְּדוּיֵי
הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשִּׁבְעִים וְהַ[illegible]תַיִם הָעֹדְפִים
עַל־הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (47)
וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקָּח עֶשְׂרִים גֵּרָה
הַשָּׁקֶל׃ (48) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֹדְפִים בָּהֶם׃ (49) וַיִּקַּח
מֹשֶׁה אֵת כֶּסֶף הַפִּדְיוֹם מֵאֵת הָעֹדְפִים
עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם׃ (50) מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָקַח אֶת־הַכָּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָאֶלֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃

(46) Und als Lösegeld der zweihundert und drei und siebenzig, die überzählig sind über die Lewijim, von den Erstgebornen der Kinder Jsrael, (47) Nimm je fünf Schekel für den Kopf, nach dem Schekel des Heiligthums nimmst du sie, zwanzig Gera der Schekel. (48) Und gib das Geld Aharon und seinen Söhnen, als Lösegeld für die Ueberzähligen unter ihnen. (49) Und so nahm Mosche das Lösegeld von denen, die überzählig waren über die durch die Lewijim Gelöseten. (50) Von den Erstgebornen der Kinder Jsrael nahm er das Geld: tausend und dreihundert und fünf und sechzig (Schekel), nach dem Schekel des Heiligthums.

רש״י

בָּאָדָם, וְלֹא מָנָה הָעוֹדְפִים בַּבְּהֵמָה׃ (46) ואת פדויי השלשה וגו׳. וְאֶת הַבְּכוֹרוֹת הַצְּרִיכִין לְהִפָּדוֹת בָּהֶם׃ אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים וּמָאתַיִם הָעוֹדְפִים בָּהֶם יְתֵרִים עַל הַלְוִיִּם, מֵהֶם תִּקַּח חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת. כַּךְ הִיא מְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף עֶשְׂרִים כֶּסֶף, שֶׁהָיָה בְּכוֹרָהּ שֶׁל רָחֵל׃ (49) העודפים על פדויי הלוים. עַל אוֹתָן שֶׁפָּדוּ הַלְוִיִּם בְּגוּפָן׃ (50) חמשה וששים ושלש מאות ואלף. כַּךְ סְכוּם הַחֶשְׁבּוֹן חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת. לְמָאתַיִם בְּכוֹרוֹת אֶלֶף שֶׁקֶל. לְשִׁבְעִים בְּכוֹרוֹת שָׁלֹשׁ

Menschen und nicht das überzählige Vieh zählte. (46) ואת פדויי השלושה Die Erstgebornen unter ihnen, welche ausgelöst werden müssen, nämlich die 273, welche mehr sind als die Lewiten, von diesen nimmst du 5 Schekalim für jeden Kopf, so viel war der Verkaufspreis (20 Silberstücke) von Josef, welcher der Erstgeborne von Rachel war. (49) העודפים Über diese, welche durch die Lewiten selbst ausgelöst wurden. (50) חמשה וששים ושלש מאות Das ist die Totalsumme, den Kopf zu fünf Schekalim berechnet, für 200 Erstgeborne 1000 Schekalim, für 70 Erstgeborene 350 Schekalim und für

(51) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־כֶּסֶף הַפְּדֻיִם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ שביעי

ד (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (2) נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃ (3) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־בָּא לַצָּבָא

(51) Und Mosche gab das Lösegeld Aharon und seinen Söhnen, nach de= Befehle des Ewigen, so wie der Ewige dem Mosche geboten.

4. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (2) Nehmet auf die Summe der Söhne Kehaths aus der Mitte der Söhne Lewi's, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, (3) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre; Jeden, der zur Schaar kommt, Arbeit zu verrichten beim Zelte der Zusammen=

רש"י

מָאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל. לְשָׁלֹשׁ בְּכוֹרוֹת חֲמִשָּׁה עָשָׂר שֶׁקֶל. (במדבר ד׳ סנהדרין י״ז) אָמַר, כֵּיצַד אֶעֱשֶׂה? בְּכוֹר שֶׁאוֹמַר לוֹ תֵּן חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים, יֹאמַר לִי, אֲנִי מִפְּדוּיֵי הַלְוִיִּם. מַה עָשָׂה? הֵבִיא שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף פִּתְקִין, וְכָתַב עֲלֵיהֶם בֶּן לֵוִי, וּמָאתַיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה פִּתְקִין, כָּתַב עֲלֵיהֶם ה׳ שְׁקָלִים: בְּלָלָן וּנְתָנָן בְּקַלְפִּי, אָמַר לָהֶם בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּתְקֵיכֶם לְפִי הַגּוֹרָל:

ד (2) נשא את ראש וגו׳. מָנֵה מֵהֶם אֶת הָרְאוּיִן לַעֲבוֹדַת מַשָּׂא, וְהֵם מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה; וְהַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים, לֹא נִתְמַלֵּא כֹּחוֹ, מִכַּאן אָמְרוּ, בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ. וְהַיּוֹתֵר עַל בֶּן חֲמִשִּׁים,

drei kommen 15 Schekalim, (zusammen 1365 Schekalim). Mosche dachte nun, wie werde ich es machen, wenn Jemand, von dem ich fünf Schekalim fordere, mir sagen sollte, ich gehöre zu den durch Lewiten Ausgelösten! er nahm nun 22,000 Zettel, und schrieb darauf: „בן לוי“ und 273 Zettel, darauf geschrieben war: „חמשה שקלים“, diese mischte er durch einander, gab sie in eine Urne und ließ Jeden einen Zettel ziehen.

4. (2) **נשא את ראש** Zähle diejenigen unter ihnen, welche zum Traggeschäfte geeignet sind, nämlich die von dreißig Jahren bis zu fünfzig; wie es gewöhnlich heißt: Zu dreißig Jahren entwickelt der Mensch die größte Körperkraft, von fünfzig aber weiter ist die Kraft im

לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (4) זֹאת
עֲבֹדַת בְּנֵי־קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ
הַקֳּדָשִׁים׃ (5) וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בִּנְסֹעַ
הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִדוּ אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ וְכִסּוּ־
בָהּ אֵת־אֲרֹן הָעֵדֻת׃ (6) וְנָתְנוּ עָלָיו
כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וּפָרְשׂוּ בֶגֶד־כְּלִיל
תְּכֵלֶת מִלְמָעְלָה וְשָׂמוּ בַּדָּיו׃ (7) וְעַל ׀
שֻׁלְחַן הַפָּנִים יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְנָתְנוּ
עָלָיו אֶת־הַקְּעָרֹת וְאֶת־הַכַּפֹּת וְאֶת־
הַמְּנַקִּיֹּת וְאֵת קְשׂוֹת הַנָּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד
עָלָיו יִהְיֶה׃ (8) וּפָרְשׂוּ עֲלֵיהֶם בֶּגֶד
תּוֹלַעַת שָׁנִי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר

kunft. (4) Dies ist der Dienst der Söhne Kehaths bei dem Zelte der Zusammenkunft: das Hochheilige. (5) Es kommen Aharon und seine Söhne, wenn das Lager aufbrechen soll, und nehmen den verdeckenden Vorhang ab, und bedecken damit die Lade des Zeugnisses, (6) Und thun darüber eine Decke von Tachaschfell, und breiten ein Tuch ganz von purpurblauer Wolle oben darüber, und legen ihre Stangen zurecht. (7) Und über den Tisch der Schaubrode sollen sie ein purpurblaues Tuch breiten, und darauf legen die Schüsseln und die Schalen und die Röhren und die Stützen der Bedeckung, und das beständige Brod sei darauf. (8) Und sie breiten über dieselben ein karmesinfarbenes Tuch, und bedecken es mit einer

רש״י

כחו מַכְחִישׁ מֵעַתָּה׃ (4) קדש הקדשים. הַמְקוּדָּשׁ
שֶׁבְּכוּלָּן׃ הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת
וְהַפָּרֹכֶת וּכְלֵי שָׁרֵת׃ (5) ובא אהרן ובניו וגו׳. יַכְנִיס
כָּל כְּלִי וּכְלִי לְנַרְתֵּקוֹ, הַמְּפוֹרָשׁ לוֹ בְּפָרָשָׁה זוֹ, וְלֹא
יִצְטָרְכוּ הַלְוִיִּם בְּנֵי קְהָת אֶלָּא לָשֵׂאת׃ בנסוע המחנה.
כְּשֶׁהֶעָנָן מִסְתַּלֵּק, הֵן יוֹדְעִין שֶׁיִּסְּעוּ׃ (7) קערות וכפות
וקשות ומנקיות. כְּבָר פֵּירַשְׁתִּים בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן׃
הנסך. הַכִּסּוּי, לְשׁוֹן מָסָךְ כְּדִכְתִיב׃ אֲשֶׁר יוּסַךְ בָּהֶן׃

Abnehmen. (4) קדש הקדשים Die Heiligsten unter allen, nämlich die Bundeslade, der Tisch und der Leuchter; die Altäre, der Vorhang und die Opferdinstgeräthe. (5) ובא אהרן ובניו Sie sollen jedes Geräth in sein bestimmtes Behältniß einlegen, was hier in der Paraſcha angeordnet wird. Die Lewiten, die Söhne des Kehat brauchen es blos zu tragen. בנסוע המחנה Wenn sich die Wolke hebt, wissen sie, daß sie abziehen sollen. (7) קערות usw. sind sämmtlich bei Verfertigung der Stiftshütte

תַּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ (9) וְלָקְחוּ ׀ בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת־מְנֹרַת הַמָּאוֹר וְאֶת־
נֵרֹתֶיהָ וְאֶת־מַלְקָחֶיהָ וְאֶת־מַחְתֹּתֶיהָ
וְאֵת כָּל־כְּלֵי שַׁמְנָהּ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־לָהּ
בָּהֶם׃ (10) וְנָתְנוּ אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ
אֶל־מִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃
(11) וְעַל ׀ מִזְבַּח הַזָּהָב יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ
וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ (12) וְלָקְחוּ אֶת־כָּל־
כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־בָם בַּקֹּדֶשׁ
וְנָתְנוּ אֶל־בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אוֹתָם
בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃

Decke von Tachaschfell und legen seine Stangen zurecht. (9) Und nehmen ein purpurblaues Tuch, und bedecken den Leuchter zur Beleuchtung und seine Lampen und seine Zänglein u. seine Aschschaufeln und alle seine Oelgefäße, womit man ihn bedient. (10) Und thun ihn und alle seine Gefäße in eine Decke von Tachaschfell, und thun dies auf ein Trage. (11) Und über den goldnen Altar breiten sie ein purpurblaues Tuch, und bedecken ihn mit einer Decke von Tachaschfell, und legen seine Stangen zurecht. (12) Und nehmen alle Geräthe des Dienstes, womit man den Dienst verrichtet im Heiligthum, und thun sie in ein purpurblaues Tuch, und bedecken sie mit einer Decke von Tachaschfell, und thun sie

רש״י

(9) מלקחיה. כְּמִין צְבַת, שֶׁמּוֹשֵׁךְ בָּהּ אֶת הַפְּתִילָה לְכָל צַד שֶׁיִּרְצֶה: מחתותיה. כְּמִין כַּף קְטַנָּה וְשׁוּלֶיהָ פְּשׁוּטִין, וְלֹא סְגַלְגַּלִּים, וְאֵין לָהּ מְחִיצָה לְפָנֶיהָ, אֶלָּא מִצִּדֶּיהָ, וְחוֹתֶה בָּהּ אֶת דֶּשֶׁן הַנֵּרוֹת כְּשֶׁמְּטִיבָן: נרותיה. לוני״ש בלע״ז (Lunes ומפטן) שֶׁנּוֹתְנִין בָּהֶן הַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת: (10) אל מכסה עור תחש. כְּמִין מַרְצוּף (כלים פ״כ מ״א): (12) את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש. בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא קֹדֶשׁ; וְהֵן כְּלֵי הַקְּטֹרֶת שֶׁמְּשָׁרְתִין בָּהֶם בְּמִזְבַּח

erklärt. הנסך Die Decke, wie אשר יוסך מסך. (9) מלקחיה Eine Art Zange, womit er den Docht herauszieht nach jeder beliebigen Richtung. מחתותיה Ein kleiner Löffel mit flachem Boden, nicht rund, auch hatte er vorn keinen Rand, sondern zur Seite, damit scharrte er die Asche der Leuchter weg, wenn er sie putzte. נרותיה Die Lampen, wo man den Docht und das Oel hineingab. (10) מכסה עור תחש Es war wie ein lederner Sack. (12) כלי שרת Für die Stiftshütte, welche heilig ist, (בקדש) nämlich die Räucherwerk-

(13) וְדִשְּׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד אַרְגָּמָן׃ (14) וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת־כָּל־כֵּלָיו אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת־הַמַּחְתֹּת אֶת־הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת כֹּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וְשָׂמוּ בַדָּיו׃ (15) וְכִלָּה אַהֲרֹן וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ

auf eine Trage. (13) Und nehmen die Asche vom Altar, und breiten darüber ein purpurrothes Tuch, (14) Und thun darauf alle seine Gefäße, womit man auf demselben den Dienst verrichtet, die Kohlenschaufeln, die Gabeln und die Schaufeln, und die Becken, alle Geräthe des Altars, und breiten darüber eine Decke von Tachaschfell, und legen seine Stangen zurecht. (15) Und es vollenden Aharon und seine Söhne, zu bedecken das Heiligthum und alle Geräthe des Heiligthums, wenn das Lager aufbrechen soll, und hernach

רש"י

הפנימי: (13) ודשנו את המזבח. מזבח הנחשת: ודשנו. יטלו את הדשן מעליו: ופרשו עליו בגד ארגמן. ואש שירדה מן השמים, רבוצה תחת הבגד כארי, בשעת המסעות (יומא כ"א) ואינו שורפן: שהיו כופין עליה פסכתר של נחשת (עירובין ק"ז): (14) מחתות. שבהם הותין גחלים לתרומת הדשן, שעשויה כמין מחבת, שאין לה אלא שלש מחיצות, ומלפנים שואבת את הגחלים: מזלגות. צנוריות של נחשת, שבהן מכין באברים שעל המזבח להפכן, כדי שיתעכלו יפה ומהר: יעים. הם מגרפות ובלע"ז וודי"ל (סויפֿע Padelle, Pelle) והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח: (15) לכסות את הקדש. הארון והמזבח: ואת כל כלי הקדש. המנורה

zeuge, deren man sich auf dem innern Altar bediente. (13) ודשנו את המזבח Den kupfernen Altar. דשנו Sie sollen die Asche davon herunternehmen. בגד ארגמן Das Feuer, welches vom Himmel kam, lag während der Reisezüge gleich einem ruhenden Löwen unter der Decke, ohne diese zu verzehren; weil man einen kupfernen Kessel darüber deckte (14) מחתות Löffel, womit man die Kohlen schürte, um die Asche wegzunehmen, sie hatten die Gestalt von Pfannen, welche blos drei Ränder hatten, auf der Vorderseite nahmen sie die Kohlen auf. מזלגות Gabeln aus Kupfer, womit man in die Gliedmaßen auf dem Altare hineinstach, um sie umzuwenden, damit sie eher verbraunt werden. יעים Sind die Schaufeln aus Kupfer, damit scharrte man die Asche vom Altare. (15) ואת כל כלי הקדש Die Lampe und andere Dienstgeräte. ומתו Wenn sie es berühren,

בני־קהת לשאת ולא־יגעו אל־הקדש
ומתו אלה משא בני־קהת באהל
מועד׃ (16) ופקדת אלעזר ׀ בן־אהרן
הכהן שמן המאור וקטרת הסמים
ומנחת התמיד ושמן המשחה פקדת
כל־המשכן וכל־אשר־בו בקדש
ובכליו׃ פ מפטיר (17) וידבר יהוה
אל־משה ואל־אהרן לאמר׃ (18) אל־
תכריתו את־שבט משפחת הקהתי
מתוך הלוים׃ (19) וזאת ׀ עשו להם
וחיו ולא ימתו בגשתם את־קדש

kommen die Söhne Kehaths, es zu tragen; damit sie nicht berühren das Heilige und sterben. Dies ist das zu Tragende von den Söhnen Kehaths beim Zelte der Zusammenkunft. (16) Und die Aufsicht Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, sei über das Oel zur Beleuchtung und das Räucherwerk von Spezereien und das beständige Speiseopfer und das Salböl, die Aufsicht über die ganze Wohnung und alles, was darin ist, das Heiligthum und seine Geräthe. (17) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (18) Lasset nicht ausgehen den Stamm der Geschlechter des Kehathi aus der Mitte der Lewijim; (19) Und dies thuet ihnen, daß sie leben und nicht sterben, wenn sie

רש״י

וכלי שרת׃ ומתו. שאם יגעו הייבין מיתה בידי שמים׃ (16) ופקדת אלעזר. שהוא ממונה עליהם, לשאת אותם. שמן וקטרת ושמן המשחה׃ ומנחת התמיד עליו מוטל, לצוות ולזרז ולהקריב בעת חניתן׃ פקודת כל המשכן. ועוד היה ממונה על משא בני קהת, לצוות איש על עבודתו ועל משאו; והוא המשכן וכל אשר בו, כל האמורים למעלה בפרשה זו, אבל משא בני גרשון ומררי, שאינה מקדש הקדשים, על פי איתמר היה, כמו שכתוב בפרשת נשא׃ (18) אל תכריתו. אל תגרמו להם

werden sie des Todes durch den Himmel schuldig. (16) ופקודת אלעזר Er war darüber gesetzt, tragen zu lassen: er verwaltete das Oel zum Leuchter, das Räucherwerk, das Salboel und das tägliche Opfer; es lag ihm ob, Befehle zu ertheilen, zu ermahnen, zu opfern während der Lagerzeit. פקודת כל המשכן Er war auch gesetzt über das, was die Nachkommen des Kehat trugen, Jedem seinen Dienst anzuweisen, nämlich die Stiftshütte und was dazu gehört, wovon in dieser Paraścha oben zur Stelle die Rede war. Aber das Traggeschäft des Gerschon und Merari, das nicht zu dem Allerheiligsten gehört, stand unter der Aufsicht Jthamars, was in ס׳ נשא verzeichnet steht. (18) אל תכריתו Seid nicht Ursache, daß sie

הַקֳּדָשִׁים אַהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם
אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְאֶל־מַשָּׂאוֹ׃ (20)
וְלֹא־יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת־הַקֹּדֶשׁ
וָמֵתוּ׃ פ פ פ (21) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (22) נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ (23) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד
אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבֹא צָבָא לַעֲבֹד
עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (24) זֹאת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא׃ (25)
וְנָשְׂאוּ אֶת־יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל
מוֹעֵד מִכְסֵהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר־

hintreten zum Hochheiligen: Aharon und seine Söhne sollen hineingehen, und sie stellen einen Jeden zu seinem Dienst und zu seinem Tragen. (20) Sie aber sollen nicht hineingehen, zu schauen, wie man das Heilige einhüllet, damit sie nicht sterben.
(21) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (22) Nimm auch die Summe der Söhne Gerschons auf, nach ihren Geschlechtern; (23) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre sollst du sie mustern, Jeden, der da kommt in die Schaar zu treten, um Dienst zu verrichten beim Zelte der Zusammenkunft. (24) Dies ist der Dienst der Geschlechter des Gerschuni, zum Dienen und zum Tragen: (25) Sie tragen die Teppiche der Wohnung und das

רש״י

שִׂימוּתוֹ׃ (20) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש. לְתוֹךְ נַרְתֵּק שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי לְמַעְלָה בְּפָרָשָׁה זוֹ. וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד פְּלוֹנִי, וְכִסּוּ אוֹתוֹ בְּמִכְסֵה פְלוֹנִית. וּבִלּוּעַ שֶׁלּוֹ הוּא כִּסּוּ׃

חסלת פרשת במדבר סיני׃

(22) נשא את ראש בני גרשון גם הם. כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתִיךָ עַל בְּנֵי קְהָת, לִרְאוֹת כַּמָּה יֵשׁ, שֶׁהִגִּיעוּ לִכְלַל עֲבוֹדָה׃ (25) את יריעות המשכן. עֶשֶׂר תַּחְתּוֹנוֹת׃ ואת אהל מועד. יְרִיעוֹת עִזִּים, הָעֲשׂוּיוֹת לְאֹהֶל עָלָיו׃

sterben müssen. (20) כבלע את הקדש Wenn das Heiligthum in sein Behältniß eingehüllt wird, wie dies oben erklärt wurde, wo es immer heißt: „man soll irgend ein Tuch darüber decken". Unter בלע versteht man hier die Decke, in die es gehüllt wird.

(22) נשא את ראש Nimm auf die Anzahl, so wie ich dir befahl bei den Nachkommen des Kehat, um zu sehen, wie viel Diensttaugliche darunter sind. (25) את יריעות המשכן Die zehn untern Teppiche ואת אהל מועד Die

עָלָ֖יו מִלְמָ֑עְלָה וְאֶ֨ת־מָסַ֔ךְ פֶּ֖תַח אֹ֥הֶל
מוֹעֵֽד׃ (26) וְאֵת֩ קַלְעֵ֨י הֶחָצֵ֜ר וְאֶת־
מָסַ֣ךְ ׀ פֶּ֣תַח ׀ שַׁ֣עַר הֶֽחָצֵ֗ר אֲשֶׁ֨ר עַל־
הַמִּשְׁכָּ֤ן וְעַל־הַמִּזְבֵּ֙חַ֙ סָבִ֔יב וְאֵת֙
מֵיתְרֵיהֶ֔ם וְאֶת־כָּל־כְּלֵ֖י עֲבֹדָתָ֑ם וְאֵ֨ת
כָּל־אֲשֶׁ֧ר יֵעָשֶׂ֛ה לָהֶ֖ם וְעָבָֽדוּ׃ (27) עַל־
פִּי֩ אַהֲרֹ֨ן וּבָנָ֜יו תִּהְיֶ֗ה כָּל־עֲבֹדַת֙ בְּנֵ֣י
הַגֵּֽרְשֻׁנִּ֔י לְכָל־מַ֨שָּׂאָ֔ם וּלְכֹ֖ל עֲבֹדָתָ֑ם
וּפְקַדְתֶּ֤ם עֲלֵהֶם֙ בְּמִשְׁמֶ֔רֶת אֵ֖ת כָּל־
מַשָּׂאָֽם׃ (28) זֹ֣את עֲבֹדַ֗ת מִשְׁפְּחֹת֙ בְּנֵ֣י
הַגֵּֽרְשֻׁנִּ֔י בְּאֹ֖הֶל מוֹעֵ֑ד וּמִ֨שְׁמַרְתָּ֔ם בְּיַד֙
אִֽיתָמָ֔ר בֶּן־אַהֲרֹ֖ן הַכֹּהֵֽן׃ ס (29) בְּנֵ֖י
מְרָרִ֑י לְמִשְׁפְּחֹתָ֥ם לְבֵית־אֲבֹתָ֖ם תִּפְקֹ֥ד
אֹתָֽם׃ (30) מִבֶּ֨ן שְׁלֹשִׁ֜ים שָׁנָ֣ה וָמַ֗עְלָה
וְעַ֛ד בֶּן־חֲמִשִּׁ֥ים שָׁנָ֖ה תִּפְקְדֵ֑ם כָּל־הַבָּא֙

Zelt der Zusammenkunft, seine Decke und die Decke von Tachaschfell, die oben darüber ist, und die Decke vor dem Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (26) Und die Umhänge des Vorhofs und die Decke vor dem Eingange des Thores am Vorhofe, welcher um die Wohnung und um den Altar ringsum ist, und ihre Stricke und alle Geräthe zu ihrem Dienste; und Alles, was daran zu thun ist, sollen sie verrichten. (27) Nach dem Befehle Aharons und seiner Söhne geschehe der ganze Dienst der Söhne des Gerschuni, bei all ihrem Tragen und bei all ihrem Dienste, und ihr sollt ihnen auftragen zur Beobachtung ihr ganzes Tragen. (28) Dies ist der Dienst der Geschlechter der Söhne des Gerschuni beim Zelte der Zusammenkunft; und ihre Obhut sei in der Hand Ithamars, des Sohnes Aharons, des Priesters. (29) Die Söhne Merari's nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern sollst du sie mustern; (30) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigstem Jahre sollst du

רש״י

מכסהו. עוֹרוֹת אֵלִים מְאָדָּמִים׃ מסך פתח. וִילוֹן הַמִּזְרָחִי׃ (26) אשר על המשכן. כְּלוֹמַר׃ הַקְּלָעִים וְהַמָּסָךְ שֶׁל חָצֵר, הַסּוֹכְכִים וּמְגִינִּים עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת סָבִיב׃ ואת כל אשר יעשה להם. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ „יַת כָּל דְּיִתְמְסַר לְהוֹן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן׃ (27) על פי אהרן ובניו. וְאֵיזֶה מֵהַבָּנִים מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם׃

Teppiche aus Ziegenhaaren, welche als Zelt dienten. מכסהו Die Decken, aus rothgefärbten Widderfellen. מסך פתח Der Vorhang zur Morgenseite. (26) אשר על המשכ׳ Die Umhänge und der Vorhang des Hofes, welche die Wohnung und den kupfernen Altar schützen und bedecken. אשר יעשה להם Onkelos: Alles, was ihnen anvertraut wird, nämlich den Söhnen Gerschons. (27) על פי אהרן ובניו Welcher

לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃
(31) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־
עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן
וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו׃ (32) וְעַמּוּדֵי
הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם
וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכֹל עֲבֹדָתָם
וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת
מַשָּׂאָם׃ (33) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי
מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד
אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ (34) וַיִּפְקֹד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי
הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃ (35)
מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה
בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (36) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם

sie mustern, Jeden, der da kommt zur Schaar, zu verrichten den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (31) Und dies ist das von ihnen zu beobachtende Tragen bei ihrem ganzen Dienste beim Zelte der Zusammenkunft; die Bretter der Wohnung und ihre Riegel und ihre Säulen und ihre Füße. (32) Und die Säulen des Vorhofs ringsum und ihre Füße und ihre Pflöcke und ihre Stricke, all ihre Geräthe und was zu ihrem Dienste gehört, und mit Namen sollt ihr ihnen zuzählen die Geräthe zu dem von ihnen zu beobachtenden Tragen. (33) Dies ist der Dienst der Geschlechter der Söhne Merari's in all ihrer Verrichtung beim Zelte der Zusammenkunft, durch Ithamar, Sohn Aharons, des Priesters. (34) Und es musterten Mosche und Aharon und die Fürsten der Gemeinde die Söhne des Kehathi nach ihren Geschlechtern und nach ihren Stammhäusern. (35) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeden, der da kommt zur Schaar, zum Dienste beim Zelte der Zusammenkunft. (36) Und es waren ihre

רש״י

בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ (32) ויתדותם ומיתריהם.
שֶׁעַל עַמּוּדִים׃ שֶׁהֲרֵי יְתֵדוֹת וּמֵיתְרֵי הַקְּלָעִים בְּמַשָּׂא
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן הָיוּ. וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לִירִיעוֹת וּקְלָעִים
מִלְּמַטָּה, שֶׁלֹּא תְּנַבְּבֵם הָרוּחַ. וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ
לְעַמּוּדִים סָבִיב, לִתְלוֹת בָּהֶם הַקְּלָעִים בְּשִׂפָתָם

von den Söhnen ist darüber gesetzt? Ithamar, Sohn Aharon's. (32) ויתדותם ומיתריהם Von den Säulen; denn die Nägel und Stricke der Umhänge gehörten zum Dienste des Gerschon. Unten waren die Umhänge durch Stricke und Nägel befestigt, damit der Wind sie nicht aufhebe. Die Säulen hatten auch Nägel un

לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שְׁבַע מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ (37) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת
הַקְּהָתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר
פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה׃ ס שני (38) וּפְקוּדֵי בְּנֵי
גֵּרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃
(39) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא
לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (40) וַיִּהְיוּ
פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ (41)
אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־
הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה׃ (42) וּפְקוּדֵי
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם׃ (43) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (44) וַיִּהְיוּ
פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּמָאתָיִם׃ (45) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת
בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־
פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ (46) כָּל־הַפְּקֻדִים
אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל

Gemusterten, nach ihren Geschlechtern, 2 tausend siebenhundert und fünfzig.
(37) Dies sind die Gemusterten der Geschlechter des Kehathi, alle, die da dienen beim Zelte der Zusammenkunft, die Mosche und Aharon musterten nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche.
(38) Und die Gemusterten der Söhne Gerschons, nach ihren Geschlechtern und nach ihren Stammhäusern, (39) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeder, der da kommt zur Schaar, zum Dienste beim Zelte der Zusammenkunft;
(40) Und es waren ihre Gemusterten nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, zwei tausend und sechshundert und dreißig. (41) Dies sind die Gemusterten der Geschlechter der Söhne Gerschons, alle, die da dienen beim Zelte der Zusammenkunft, die Mosche und Aharon musterten nach dem Befehle des Ewigen.
(42) Und die Gemusterten der Geschlechter der Söhne Merari's, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern,
(43) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeder, der da kommt zur Schaar, zum Dienste beim Zelte der Zusammenkunft; (44) Und es waren ihre Gemusterten nach ihren Geschlechtern drei tausend und zweihundert. (45) Dies sind die Gemusterten der Geschlechter der Söhne Merari's, welche Mosche und Aharon musterten nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche. (46) Alle die Gemusterten, welche Mosche und Aharon und die Fürsten Israels

אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃ (47) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (48) וַיִּהְיוּ פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים׃ (49) עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ שלישי

musterten unter den Leviim, nach ihren Geschlechtern und nach ihren Stammhäusern, (47) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeder, der da kommt zu verrichten die Verrichtung eines Dienstes und die Verrichtung des Tragens beim Zelte der Zusammenkunft; (48) Diese Gemusterten waren acht tausend und fünfhundert und achtzig. (49) Nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche bestellte man sie, einen Jeden zu seinem Dienste und zum Tragen, und so war auch ihre Musterung, die der Ewige dem Mosche geboten.

רש״י

הָעֶלְיוֹנָה, בִּבְלוֹנְסוֹת וְקוּנְדָּסִין, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנוּיָה בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן׃ (47) עבודת עבודה. הִיא הַשִּׁיר בִּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה אַחֶרֶת׃ וַעֲבוֹדַת מַשָּׂא. כְּמַשְׁמָעוֹ׃ (49) ופקודיו אשר צוה ה׳ את משה. וְאוֹתָן הַפְּקוּדִים הָיוּ בַּמִּצְוָה, מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה׃

Stricke, um damit die Umhänge mit ihrem ganzen obern Saume an den Stangen und Schleifen zu befestigen, wie dies beim Bau der Stiftshütte (in der Berajtha) gelehrt wurde (47) עבודת עבודה D. i. der Gesang mit Cymbeln und Harfen, welches ein Dienst zur Begleitung des Opfer-Gottesdienstes war, s. Chron, 1, 9, 16). ועבודת משא die Arbeit des Tragens. (49) ופקדיו Diese Gezählten waren zwischen dreißig und fünfzig Jahren.

ה (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (2) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ׃ (3) מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם׃ (4) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה

5. Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Gebiete den Kindern Israels, daß sie entlassen aus dem Lager jeden Aussätzigen und jeden Flüssigen und jeden an einer Leiche Verunreinigten. (3) Männliches, wie Weibliches, sollt ihr entlassen, hinaus vor das Lager sollt ihr sie entlassen, daß sie nicht verunreinigen ihre Lager, in deren Mitte ich wohne (4) Und es thaten also die Kinder Israel, und entließen sie hi aus vor das Lager; so wie der Ewige zu

רש"י

ה (2) צו את בני ישראל וגו'. פָּרָשָׁה זוּ נֶאֶמְרָה בְּיוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וּשְׁמוֹנֶה פָּרָשִׁיּוֹת נֶאֶמְרוּ בּוֹ בַּיּוֹם, כִּדְאִיתָא במסכת גיטין, בְּפֶרֶק הַנִּיזָּקִין׃ וישלחו מן המחנה. שָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת הָיוּ שָׁם בְּשַׁעַת חֲנָיָתָן׃ תּוֹךְ הַקְּלָעִים הִיא מַחֲנֵה שְׁכִינָה. חֲנָיַית הַלְוִיִּם סָבִיב, כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בְּפָרָשַׁת בְּמִדְבַּר סִינַי, הִיא מַחֲנֵה לְוִיָּה. וּמִשָּׁם עַד סוֹף מַחֲנֵה הַדְּגָלִים, לְכָל אַרְבַּע הָרוּחוֹת, הִיא מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל (פסחים ס"ח). הַצָּרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכוּלָּן, הַזָּב מוּתָּר בְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּלָּח מִן הַשְּׁתַּיִם, וְטָמֵא לְנֶפֶשׁ מוּתָּר אַף בְּשֶׁל לְוִיָּה, וְאֵינוֹ מְשׁוּלָּח אֶלָּא מִשֶּׁל שְׁכִינָה. וְכָל זֶה דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת במסכת פסחים׃ טמא לנפש. „דִּמְסָאַב לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא". אוֹמֵר אֲנִי,

5 (2) צו את בני ישראל Diese Paraschа wurde am Tage, an welchem das Zeltheiligthum aufgestellt wurde, vorgetragen. Nach Talm. Gittin 60 wurden damals acht Paraschiot mitgetheilt. וישלחו מן המחנה Es waren dort dort Lager bestimmt, wenn sie Lager aufschlugen: Zwischen den Vorhängen war das Lager der göttl. Herrlichkeit, (מחנה שכינה); in dessen Nähe war das Lager der Lewiten (מחנה לוה) (s. פ׳ במדבר), von da an bis zu Ende aller Fahnen-Aufstellung hieß das Volkslager (מחנה ישראל). Ein Aassätziger wurde ans diesen drei Lagern verwiesen; der Samenflüssige durfte sich nur in Volkslager aufhalten, und mußte die zwei ersten meiden; ein durch einen Leichnam Verunreinigter durfte auch im Lager der Lewiten verweilen und mußte blos das מחנה שכינה verlassen. Näheres im Tal. Peßach. 67. טמא לנפש Onk. Der unrein

אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ (5)
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (6) דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ
מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיהוָה
וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא׃ (7) וְהִתְוַדּוּ אֶת־
חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ
בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן
לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ׃ (8) וְאִם־אֵין לָאִישׁ
גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם

Mosche geredet, also thaten die Kinder Israel.
(5) Uud der Ewige redete zu Mosche, und sprach:
(6) Rede zu den Kindern Israel; Wenn ein Mann oder ein Weib irgend eine Sünde thun und eine Untreue begehen, an dem Ewigen, und dieselbe Seele sich verschuldet:
(7) So stollen sie bekennen ihre Sünde, die sie gethan, und erstatten die Schuld nach der Hauptsumme, und deren Fünftel noch darauf legen, und es dem geben, an welchem sie sich verschuldet.
(8) Wenn aber der Mann keinen nahen Verwandten hat, um dem die Schuld zu

רש״י

שֶׁהוּא לָשׁוֹן עַצְמוֹת אָדָם בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי, וְהַרְבֵּה יֵשׁ בִּבְ״ר; אַדְרִיאָנוּס, שְׁחִיק טַמְיָא: שְׁחִיק עַצְמוֹת: (6) למעול מעל בה׳. הֲרֵי חָזַר וְכָתַב כָּאן פָּרָשַׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר, הִיא הָאֲמוּרָה בְּפָרָשַׁת וַיִּקְרָא: (ה׳) „וּמָעֲלָה מַעַל בַּה׳ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" וגו׳, וְנִשְׁנֵית כָּאן, בִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בָּהּ: הָאֶחָד, שֶׁכָּתַב וְהִתְוַדּוּ, לִמֵּד שֶׁאֵינוֹ חַיָּב חוֹמֶשׁ וְאָשָׁם עַל פִּי עֵדִים, עַד שֶׁיּוֹדֶה בַּדָּבָר. וְהַשֵּׁנִי עַל גֶּזֶל הַגֵּר, שֶׁהוּא נָתוּן לַכֹּהֲנִים: (7) את אשמו בראשו. הוּא הַקֶּרֶן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו (ב״ק י״ח): לאשר אשם לו. לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לוֹ (כתובות י״ט): (8) ואם אין לאיש גואל. שֶׁמֵּת

durch eine Person wurde; ich denke, טמי bedeutet Menschengebeine, im Chald. häufig zu finden; im Bereschit rabba: שחיק טמיא „es mögen seine Knochen zermalmt werden." (6) למעול מעל בה׳ Der Abschnitt vom Raub-verbot u. Falsch-Schwören ist bereits in פ׳ ויקרא ausführlich mitgetheilt; hier wird es wegen zweier Zusätze, die hier neu sind, wiederholt: Erstens heißt es hier והתודו, dies lehrt, er ist nicht eher schuldig, ein Fünft l m hr zu zahlen nnd ein Schuldopfer zu bringen, selbst wenn Zeugen da sind, als bis er es selbst bekennt. Zweitens, wenn der Raub einen fremden betrifft, (der ohne Erben gestorben, u. daß der Sünder bekennt, falsch geschworen zu haben), so fällt es den Priestern zu. (7) בראשו D. i. die Hauptsumme, worauf er geschworen hat. לאשר אשם לו Wem er es schuldig ist. (8) ואם אין לאיש גואל Wenn Derjenige,

הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל
הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו׃ (9)
וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ (10) וְאִישׁ
אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן

erstatten, so sei die Schuld, die erstattet wird, dem Ewigen, dem Priester; außer dem Widder der Versöhnung, mit welchem man ihn versöhnt. (9) und alle Hebe von allen Heiligthümern der Kinder Jsrael, die sie dem Priester darbringen, gehört ihm. (10) Und eines Jeden Heiligthümer gehören ihm; was Jemand dem

רש"י

הַתּוֹבֵעַ שֶׁהִשְׁבִּיעוֹ, וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים: להשיב האשם
אליו. כְּשֶׁנִּמְלַךְ זֶה לְהִתְוַדּוֹת עַל עֲוֹנוֹ. וְאָמְרוּ
רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גוֹאֲלִים?
אוֹ בֵּן, אוֹ אָח, אוֹ שְׁאֵר בָּשָׂר, הַקָּרוֹב מִמִּשְׁפַּחַת
אָבִיו, לְמַעְלָה עַד יַעֲקֹב? אֶלָּא זֶה הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ
יוֹרְשִׁים: האשם המושב. זֶה הַקֶּרֶן וְהַחוֹמֶשׁ: לה'
לכהן. קְנָאוֹ הַשֵּׁם וּנְתָנוֹ לַכֹּהֵן, שֶׁבְּאוֹתוֹ מִשְׁמָר:
מלבד איל הכפורים. הָאָמוּר בְּוַיִּקְרָא שֶׁהוּא צָרִיךְ
לְהָבִיא: (9) וכל תרומה וגו'. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.
וְכִי תְּרוּמָה מַקְרִיבִין לַכֹּהֵן, וַהֲלֹא הוּא הַמְּחַזֵּר אַחֲרֶיהָ
לְבֵית הַגְּרָנוֹת, וּמַה ת"ל אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן: אֵלּוּ
הַבִּכּוּרִים: שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ,
(שמות כ"ג) וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה יַּעֲשֶׂה בָּהֶם, ת"ל, לַכֹּהֵן
לוֹ יִהְיֶה: בָּא הַכָּתוּב וְלִמֵּד עַל הַבִּכּוּרִים, שֶׁיִּהְיוּ
נִיתָּנִין לַכֹּהֵן: (10) ואיש את קדשיו לו יהיו. לְפִי

der die Forderung hatte, und schwören ließ, ohne Erben, gestorben ist. להשיב האשם Als dieser sein Unrecht einbekennen wollte. Unsere Weisen sagen: Gibts denn einen Menschen der gar keinen Anverwandten hätte? entweder einen Sohn, Bruder oder sonstigen nahen Verwandten von väterl. Seite? . . . Man meint aber einen גר, der ohne Erben gestorben; dieser hat in Jsrael keinen Verwandten. האשם המושב D. i. der Hauptbetrag mit dem Fünftel. לה' לכהן Es ist Gottes Eigenthum, er hat es dem Priester, der eben den Dienst versieht, gegeben. מלבד איל הכפורים Welcher in Wajikra 5,25 erwähnt wird, welches Opfer er besonders darbringen mußte. (9) וכל תרומה R. Jischmael wirft die Frage auf: Bringt man denn die Hebe dem Priester ins Haus? er muß sie sich doch aus der Tenne selbst abholen? was soll אשר יקריבו לכהן anzeigen? Das sind die Erstlinge, wovon es M. 2, 23, 19 heißt: Du sollst sie bringen in das Haus deines Gottes; woraus ich jedoch nicht entnehme, was damit geschehen soll? daher steht hier: לכהן לו יהיה, die Schrift sagt also hiermit deulich, daß die Erstlinge dem Priester gehören. (10) ואיש את קדשיו לו יהיה Weil die

לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ פ רביעי (11) וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (12) דַּבֵּר אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ
כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל׃

Priester gibt, gehört ihm. (11) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (12) Rede zu den Kindern Jsrael, und sprich zu ihnen: Wenn Jemandes Weib ausschweift, und eine Untreue begeht an ihm;

רש"י

שֶׁנֶּאֱמַר מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה, יָכוֹל יָבוֹאוּ וְיִטְּלוּם בִּזְרוֹעַ, תַּלְמוּד לוֹמַר: „וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ". מַגִּיד, שֶׁטּוֹבַת הֲנָאָתָן לַבְּעָלִים. וְעוֹד מִדְרָשִׁים הַרְבֵּה דָּרְשׁוּ בוֹ בְּסִפְרֵי, וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה „וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ" מִי שֶׁמְּעַכֵּב מַעַשְׂרוֹתָיו וְאֵינוֹ נוֹתְנָן לוֹ יִהְיוּ הַמַּעַשְׂרוֹת; סוֹף שֶׁאֵין שָׂדֵהוּ עוֹשָׂה, אֶלָּא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, שֶׁהָיְתָה לְמוּדָה לַעֲשׂוֹת: איש אשר יתן לכהן. מַתְּנוֹת הָרְאוּיוֹת לוֹ: לו יהיה. מָמוֹן הַרְבֵּה: (12) איש איש כי תשטה אשתו. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעִנְיָן „וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ, אִם אַתָּה מְעַכֵּב מַתְּנוֹת הַכֹּהֵן, חַיֶּיךָ שֶׁתִּצְטָרֵךְ לָבֹא אֶצְלוֹ, לְהָבִיא לוֹ אֶת הַסּוֹטָה: איש איש. לְלַמֶּדְךָ שֶׁמּוֹעֶלֶת בִּשְׁתַּיִם: בָּאִישׁ מִלְחָמָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאִישָׁהּ מִלְּמַטָּה: כי תשטה אשתו. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֵין הַמְנָאֲפִין נוֹאֲפִין, עַד שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן רוּחַ שְׁטוּת, דִּכְתִיב „כִּי תִשְׂטֶה", וּכְתִיב בּוֹ נוֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב (משלי

Gaben, welche man den Priestern und Lewiten entrichten müßte, bereits erwähnt sind, so könnte man denken, diese dürfen sie sich gewaltsam zueignen, daher steht: Was Jemand heiligt, gehört noch den Eigenthümern; woraus wir entnehmen, daß die daraus zu erzielende Nutznießung ebenfalls noch ihm gehört. Der Midr. bemerkt hiezu: Wer die Zehnten-Abgabe vorenthält, dessen Feld wird selbst nur dem zehnten Theil dessen tragen, was es gewöhnlich brachte. אשר יתן לכהן Die ihm gebührenden Gaben. לו יהיה Der (Spendende) wird (dadurch) großes Vermögen erlangen. (12) איש איש כי תשטה אשתו Früher steht: „die geheiligten Dinge gehören dem Priester;" diese Aufeinanderfolge zeigt an, daß wenn du die Zehnten-Abgabe vorenthältst, so wirst du zuletzt mit deiner untreuen Frau zum Priester kommen müssen. איש איש Doppelt, anzudeuten, sie wird Zweien untreu, ihrem Gotte (der Herr איש מלחמה) und ihrem Manne. כי תשטה אשתו Unsere Lehrer sagen: Die Ehebrecher begehen nicht eher die Sünde, als bis ein Geist der Bethörung in sie gefahren, wie es heißt כי תשטה (ähnlich שמות=רוח שטות; und Salomo sagt Spr. 6, 32: Wer Ehebruch

(13) וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה׃ (14) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־

(13) Und es hat jemand ihr beigewohnt, und es ist verborgen geblieben vor den Augen ihres Mannes, weil sie sich verborgen hatte, da sie verunreinigt wurde, und ein Zeuge ist nicht da gegen sie, auch ist sie nicht ergriffen worden; (14) Und es kommt über ihn ein Geist der Eifersucht, daß er eifersüchtig ist

רש״י

ז). וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, כִּי תִשְׂטֶה, תֵּט מִדַּרְכֵי צְנִיעוּת וְתֵחָשֵׁד בְּעֵינָיו, כְּמוֹ שְׂטֵה מֵעָלָיו וַעֲבוֹר (משלי ד): אַל יֵשְׂטְ אֶל דְּרָכֶיהָ לִבֶּךָ (שם ז׳): ומעלה בו מעל. וּמַהוּ הַמַּעַל? וְשָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ: (13) ושכב איש. פְּרַט לְקָטָן, וּמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ (סוטה כ״ח): אותה שכבת זרע: שְׁכִיבָתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ, וְאֵין שִׁכְבַת אֲחוֹתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ (יבמות צ״ח) כְּמַעֲשֶׂה בִּשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, שֶׁהָיוּ דוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ: ונעלם מעיני אישה. פְּרַט לְסוּמָא (סוטה כ״ז) הָא אִם הָיָה רוֹאֶה וּמַעֲמִים, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ: ונסתרה. שִׁיעוּר שֶׁתֵּרָאֶה לְטוּמְאַת בִּיאָה: ועד אין בה. אִם יֵשׁ בָּהּ אֲפִילוּ עֵד אֶחָד שֶׁאָמַר: נִטְמֵאת, לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה: ועד אין בה. בְּטוּמְאָה, אֲבָל יֵשׁ עֵדִים לִסְתִירָה. נתפשה. נֶאֱנָסָה, כְּמוֹ וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ (דברים כ״ב): (יד) ועבר עליו. קוֹדֶם לִסְתִירָה. רוח קנאה

treibt, ist verstandlos. Einfach heißt aber תשטה sie weicht von der Sittlichkeit ab, wodurch sie in ihm Verdacht erregt; wie Spr. 4, 15: שטה מעליו Weich ihm aus. ומעלה בו מעל Was war die Untreue? (13) ושכב איש אותה Ein Minderjähriger oder wer überhaupt kein Mann ist, ist nicht inbegriffen. ונעלם מעיני אישה Ein Blinder ist ausgenommen; wenn er aber weiß, und schweigt dazu, da wirkt das Wasser nichts. ועד אין בה Wenn aber nur ein einziger Zeuge da wäre, welcher aussagt, daß sie entehrt wurde, so trinkt sie das Wasser nicht. ועד אין בה Zur Aussage, daß sie entehrt sei, wohl aber zur Aussage, daß sie sich mit Jemandem heimlich verborgen hat. נתפשה Ertappt, wie ותפשה M. 5, 22: er ergreift sie. (14) ועבר עליו Noch bevor sie sich mit ihm verborgen hatte רוח קנאה וקנא. Unsere Gelehrten sagen, er

אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו
רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא
נִטְמָאָה׃ (15) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ
אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ
עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹק
עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־
מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת

auf sein Weib, und sie ist verunreinigt worden, oder es kommt über ihn ein Geist der Eifersucht, daß er eifersüchtig ist auf sein Weib, und sie ist nicht verunreinigt: (15) So bringe der Mann sein Weib zu dem Priester, und bringe ihretwegen zum Opfer ein Zehntel Epha Gerstenmehl, er gieße kein Oel darauf, und thue keinen Weihrauch darauf, denn es ist ein Speiseopfer der Eifersucht, ein Speiseopfer des Andenkens, Schuld ins Andenken

רש״י

וקנא. פֵּירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, לְשׁוֹן הַתְרָאָה, שֶׁמַּתְרֶה בָּהּ, אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי: והיא נטמאה או עבר עליו וגומר. כְּלוֹמַר, הוּא הִתְרָה בָּהּ, וְעָבְרָה עַל הַתְרָאָתוֹ, וְאֵין יָדוּעַ, אִם נִטְמָאָה, אִם לָאו: (15) קמח. שֶׁלֹּא יְהֵא מֹסֶלֶת: שעורים. וְלֹא חִטִּים. הִיא עָשְׂתָה מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, וְקָרְבָּנָהּ מַאֲכַל בְּהֵמָה (סוטה י״ב): לא יצוק עליו שמן. שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנָהּ מְהוּדָּר: שֶׁהַשֶּׁמֶן קָרוּי אוֹר, וְהִיא עָשְׂתָה בַּחֹשֶׁךְ: ולא יתן עליו לבונה. שֶׁהָאִמָּהוֹת נִקְרְאוּ לְבוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: אֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה (שיר השירים ד׳) וְהִיא פֵּירְשָׁה מִדַּרְכֵיהֶן (סוטה ה׳): כי מנחת קנאות הוא. הַקֶּמַח הַזֶּה, קֶמַח לְשׁוֹן זָכָר: מנחת קנאות. מְעוֹרֶרֶת עָלֶיהָ שְׁתֵּי קְנָאוֹת;

hat sie gewarnt: Verbirg dich nicht mit diesem Manne. והיא נטמאה Sie hat seine Warnung unbeachtet lassen; er ist aber nicht gewiß, ob sie wirklich entehrt ist, oder nicht. (15) קמח Es darf kein feines Mehl sein. שעורים Nicht von Weizen; sie machte sich dem Viehe gleich, so sei auch ihr Opfer Vieh-Futter. לא יצוק עליו שמן Das Opfer darf durch Nichts verschönert werden, weil das Oel Licht bedeutet, sie aber sündigte im Dunkeln. ולא יתן עליו לבונה Die Erzmütter werden gleichnisweise Weihrauch genannt, siehe Hohelied 4, 6: אל גבעת הלבונה „auf den Weihrauch-Hügel", sie aber, die den Tugendwandel verließ, darf auf ihr Opfer keinen Weihrauch bringen. מנחת קנאות הוא Dieses הוא bezieht sich auf קמח, welches ein männliches Hauptwort ist, und nicht auf מנחה. קנאות Es erregt den Eifer Zweier.

עון׃ (16) והקריב אתה הכהן והעמדה לפני יהוה׃ (17) ולקח הכהן מים קדשים בכלי־חרש ומן־העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל־המים׃ (18) והעמיד הכהן את־האשה לפני יהוה ופרע את־ראש האשה ונתן על־כפיה את־מנחת

bringend. (16) Und der Priester führe sie hinzu, und stelle sie vor den Ewigen. (17) Und der Priester nehme heiliges Wasser in irdenem Gefäße, und von dem Staube, der auf dem Fußboden der Wohnung sein wird, nehme der Priester und thue ihn in das Wasser, (18) Und der Priester stelle das Weib vor den Ewigen, und entblöße das Haupt des Weibes und lege auf

רש״י

קנאת המקום וקנאת הבעל׃ (17) מים קדושים. שקדשו בכיור. לפי שנעשה מנחשת מראות הצובאות וזו פירשה מדרכיהן, שהיו נבעלות לבעליהן במצרים תחת התפוח, וזו קלקלה לאחר, תבדק בו (כתובות ע״ב)׃ בכלי חרש. היא השקת את הנואף יין משובח, בכוסות משובחים; לפיכך תשתה מים המרים, במקדה בזויה של חרס (סוטה ז׳)׃ (18) והעמיד הכהן וגו׳. והלא כבר נאמר והעמידה לפני ה׳? אלא מסיעין היו אותה ממקום למקום, כדי ליגעה ותטרף דעתה ותודה׃ ופרע. סותר את קליעת שערה, כדי לבזותה. מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להן (שם י״ד ספרי)׃ לפני ה׳. בשער נקנור, (ספרי) הוא שער העזרה המזרחי, דרך כל הנכנסים? ונתן על כפיה.

den Zorn Gottes und den ihres Mannes. (17) מים קדושים Welches im Waschbecken geheiligt wurde. Dieses Becken wurde aus dem Kupfer der Spiegel gemacht, welche die tugendhaften Frauen beim Baue des Heilgthums hingegeben haben. S. M. 2, 38, 8: Diese Frau aber jenen nicht nachahmte, indem sie der Buhlerei verdächtigt wurde, daher wird ihr Vergehen durch das Wasser in diesem Becken untersucht. בכלי חרש Sie gab ihrem Buhlen vorzüglichen Wein in kostbaren Pokalen zu trinken, daher muß sie jetzt bitteres Wasser aus irdenem, gemeinem Geschirre trinken. (18) והעמיד הכהן Es heißt ja schon: er stellte sie vor Gott? allein והעמיד will sagen, er führte sie von einem Platze zum andern, damit sie in sich gehe und ein Geständnis ablege. לפני ה׳ An das Thor Nikanor, d. i. im Vorhof die östliche Pforte, wo der allgemeine Eingang ist. ופרע Er löst das Haargeflecht auf, um sie zu verunzieren; hieraus folgern die Gelehrten, daß entblößtes Haar für die jüdische Ehefrau etwas Tadelhaftes sei. ונתן על

הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן
יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃ (19)
וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה
אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא
שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי
הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה׃ (20) וְאַתְּ כִּי
שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן
אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃

ihre Hände das Speiseopfer des Andenkens, das ein Speiseopfer der Eifersucht ist, und in der Hand des Priesters sei das bittere fluchbringende Wasser. (19) Und der Priester beschwöre sie, und spreche zu dem Weibe: Wenn kein Mann dir beigewohnt, und wenn du nicht in Unreinheit ausgeschweift hinter deinem Manne: so sollst du ungestraft bleiben von diesem bittern, fluchbringendem Wasser. (20) Wenn du aber ausgeschweift hinter deinem Manne und du so verunreinigt worden, und ein Mann dir beigewohnt, außer deinem Manne —

רש״י

לְיַגְּעָהּ, אוּלַי תִּטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה, וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַמְּיוּחָד עַל הַמַּיִם: המרים. עַל שֵׁם סוֹפָן שֶׁהֵם מָרִים לָהּ: המאררים. הַמְחַסְּרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם, לָשׁוֹן סִלּוֹן מַמְאִיר (יחזקאל כ״ח), וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ מַיִם אֲרוּרִים, שֶׁהֲרֵי קְדוֹשִׁים הֵן; וְלֹא אֲרוּרִים כָּתַב הַכָּתוּב, אֶלָּא מְאָרְרִים אֶת אֲחֵרִים, וְאַף אוּנְקְלוֹס לֹא תִּרְגֵּם לִיטַיָּא, אֶלָּא מְלַטְטַיָּא שֶׁמַּרְאוֹת קְלָלָה בְּגוּפָהּ שֶׁל זוֹ: (19) והשביע אותה וגומר. וּמַה הַשְּׁבוּעָה? אִם לֹא שָׁכַב, הִנָּקִי! הָא אִם שָׁכַב, הִנָּקִי! (ס״א לֹא תִנָּקִי) שֶׁמִּכְּלַל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. אֶלָּא, שֶׁמִּצְוָה לִפְתּוֹחַ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת תְּחִלָּה לִזְכוּת: (20) ואת כי שטית כִּי

כפיה Er legt (das Opfer) auf ihre flache Hände, um sie zu ermüden, damit sie in sich gehe und bekenne, und man nicht genöthigt wäre, den geheiligten Gottesnamen durch das Wasser zu verwischen. המרים Weil sie am Ende ihr bitter sein werden. המאררים Die sie (durch langwierige Leiden) aus der Welt schaffen, wie Ezech. 28, 24: סלון ממאיר ein schmerzender Dorn, nicht aber: „verfluchte Wasser," sie heißen ja heilige Wasser, daher steht nicht ארורים, sondern מאררים, weil sie für andere fluchbringend sind. Auch Onk. übersetzt es nicht לטייא, sondern מלטטיא sie zeigen Fluch am Körper dieser Frau. (19) והשביע אותה Was schwört sie? Wenn du die eheliche Treue nicht gebrochen hast, הנקי sollst du unversehrt bleiben; hast du sie aber gebrochen: הנקי dann werde (vom Schmerze) erdrosselt. Vom Negativen schließen wir auf das Positive; allein es ist Gesetz, bei Fällen über Leben und Tod mit der Freisprechung einzuleiten. (20) ואת כי שטית

(21) וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבָה׃ (22) וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבֹּת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן ׀ אָמֵן׃ (23) וְכָתַב אֶת־

(21) Da beschwöre der Priester das Weib mit dem Schwure des Fluches, und der Priester spreche zu dem Weibe: So mache dich der Ewige zum Fluch und Schwur unter deinem Volke, indem der Ewige deine Hüfte schwinden und deinen Leib schwellen macht, (22) Und es komme dies fluchbringende Wasser in deine Eingeweide, zu schwellen den Leib und schwinden zu machen die Hüfte. Und das Weib spreche: Amen! Amen! (23) Und es schreibe

רש"י

מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן אִם: (21) בשבועת האלה. שְׁבוּעָה שֶׁל קְלָלָה: יתן ה' אותך לאלה. שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מְקַלְּלִין בָּךְ: יְבוֹאֵךְ, כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִפְלוֹנִית: ולשבועה. שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בָּךְ: לֹא יֶאֱרַע לִי, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵירַע לִפְלוֹנִית. (סוטה י"ח שבועות כ"ד) וְכֵן הוּא אוֹמֵר: וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי (ישעיה ס"ה) שֶׁהַצַּדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפוּרְעָנוּתָן שֶׁל רְשָׁעִים; וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה וְנִבְרְכוּ וגומר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר. (בראשית י"א שם כ"ג): את ירכך. בִּקְלָלָה הִקְדִּים יָרֵךְ לְבֶטֶן; לְפִי שֶׁבָּהּ הִתְחִילָה הָעֲבֵירָה תְּחִלָּה: צבה, כְּתַרְגּוּמוֹ: נְפוּחָה: (22) לצבות בטן. כְּמוֹ לְהַצְבּוֹת בֶּטֶן. זֶהוּ שִׁמּוּשׁ פַּתָּח, שֶׁהַלָּמֶ"ד נְקוּדָה בּוֹ. וְכֵן לַנְחֹתָם הַדֶּרֶךְ, (שמות) לַרְאוֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ, אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ, (דברים א') וְכֵן לַנְפִּיל יָרֵךְ, לְהַנְפִּיל יָרֵךְ, שֶׁהַמַּיִם מַצְבִּים אֶת הַבֶּטֶן וּמַפִּילִים הַיָּרֵךְ: לצבות בטן ולנפל ירך. בִּטְנוֹ וִירֵכוֹ שֶׁל בּוֹעֵל. אוֹ אֵינוֹ

Wenn du ausgeschweift, כי wenn, wie אם. (21) בשבועת האלה Mit dem Schwure der Verfluchung. יתן ה' אותך לאלה Alles wird fluchen: Dir möge es so ergehen, wie es jener Frau erging! ולשבועה Alles wird schwören: Möge mir nicht widerfahren, was jenem Weibe widerfahren ist! Ebenso in Jes. 65, 15: Ihr werdet hinterlassen eueren Namen zum Schwure. Die Frommen werden bei den Schicksalen der Nichtfrommen schwören. So ist es beim Segen. M. 1, 11: Alle werden sich mit dir segnen, צבה Nach Onk. aufschwellen. (22) לצבות בטן So wie להצבות, so wird das ל' mit Patach gebraucht, so auch לַנחותם für להנחותם, so לַראותם so auch לַנפיל ירך für להנפיל. Die Wasser veranlassen das Schwellen des Leibes und das Schwinden der Hüfte. לצבות בטן Bezieht sich auf den Leib und die Hüfte des Verführers; das Weib kann

הָאָלוֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־
מֵי הַמָּרִים׃ (24) וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה
אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים וּבָאוּ בָהּ
הַמַּיִם הַמְאָרֲרִים לְמָרִים׃ (25) וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת
וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב

diese Flüche der Priester in das Buch, und lösche es aus in das bittere Wasser, (24) Und gebe dem Weibe das bittere, fluchbringende Wasser zu trinken, und so komme in sie das fluchbringende Wasser zur Bitterkeit. (25) Es nehme aber (erst) der Priester von der Hand des Weibes das Speiseopfer der Eifersucht, und schwinge das Speiseopfer vor dem Ewigen, und bringe es zum

רש"י

אלא של נבעלת? כשהוא אומר את ירכך נופלת ואת בטנך צבה, הרי של נבעלת אמור: אמן אמן. קבלת שבועה אמן על האלה. אמן על השבועה. אמן, אם מאיש זה, אמן, אם מאיש אחר, אמן, שלא סטיתי ארוסה ונשואה. שומרת יבם וכנוסה: (24) והשקה את האשה. אין זה סדר המעשה, שהרי בתחלה מקריב מנחתה, אלא הכתוב מבשרך, שכשישקנה יבאו בה למרים. לפי שנאמר: בטן וירך; מנין לשאר כל הגוף? תלמוד לומר: ובאו בה בכולה, אם כן, מה ת"ל בטן וירך: לפי שהן התחילו בעבירה תחלה, לפיכך התחיל מהם הפורענות: למרים. להיות לה רעים ומרים: והניף. מוליך ומביא, מעלה ומוריד, ואף היא מניפה עמו שידה למעלה מידו של כהן: (25) והקריב אותה. זו היא הגשתה, בקרן דרומית מערבית של מזבח

darunter nicht gemeint sein, weil es schon heißt: deine Hüften sollen schwinden. אמן אמן Bezeichnet die Annahme und Bekräftigung eines Schwures; sie bestätigt hiemit, daß sie weder von diesem Beschuldigten, noch von einem andern Manne entehrt worden sei. Ferner, daß sie weder als Braut, noch als Ehefrau die Treue verletzt habe, endlich, daß sie auch die Vorschriften der Schwagerehe (wenn ihr Mann ohne Kinder gestorben ist) und auch nach der Heirath mit dem Schwager die Pflichttreue nicht verletzt habe. אמן Bezieht sich auf den Fluch und auf den Schwur. (24) והשקה את האשה Er gebe dem Weibe zu trinken, das ist nicht die eigentliche Ordnung, denn erst bringt er das Opfer, s. V. 22, allein die Schrift meldet uns, wenn sie es wird getrunken haben, wird es ihr bitter werden, denn: Bauch und Hüfte werden leiden. Woraus ist erwiesen, daß der ganze Körper leiden wird? von dem Ausdrucke: ובאו בה Sie werden durch den ganzen Körper dringen. בטן und ירך werden deshalb ausdrücklich erwähnt, weil sie das Verbrechen begingen., sie trifft daher zuerst die Strafe. למרים Sie werden ihr vielfache Uebel zuziehen. (25) והניף Eine Wendung, hinauf und hinunter, hin und her; auch sie muß das Opfer schwenken und ihre Hand muß über der des

Altar. (26) Und der Priester nehme eine Hand voll von dem Speiseopfer, dessen Gedächtnisopfer, und lasse es in Rauch aufgehen auf dem Altar, und hernach gebe er dem Weibe das Wasser zu trinken. (27) Und hat er ihr das Wasser zu trinken gegeben, so wird es geschehen, wenn sie verunreinigt worden und eine Untreue begangen hat an ihrem Manne, so wird das fluchbringende Wasser in sie kommen zur Bitterkeit und ihr Leib wird schwellen und ihre Hüfte schwinden, und das Weib wird sein zum Fluch unter ihrem Volke. (28) Wenn

אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ׃ (26) וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם׃ (27) וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃ (28) וְאִם־לֹא

רש"י

קוֹדֶם קְמִיצָה, כִּשְׁאָר מְנָחוֹת׃ (26) אזכרתה. הוּא הַקּוֹמֶץ שֶׁעַל יְדֵי הַקְטָרָתוֹ הַמִּנְחָה בָּאָה לְזִכָּרוֹן לְגָבוֹהַּ׃ (27) והשקה את המים. לְרַבּוֹת שֶׁאִם אָמְרָה אֵינִי שׁוֹתָה, לְאַחַר שֶׁנִּמְחֲקָה מְגִלָּה, מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן אָמְרָה׃ טְמֵאָה אָנִי (סוטה כ"ז)׃ וצבתה בטנה וגומר. אַף עַל פִּי שֶׁבִּקְלָלָה הִזְכִּיר יָרֵךְ תְּחִלָּה, הַמַּיִם אֵין בּוֹדְקִין, אֶלָּא דֶּרֶךְ כְּנִיסָתָן בָּהּ׃ והיתה האשה לאלה. כְּמוֹ שֶׁפֵּירַשְׁתִּי׃ שֶׁיְּהֵא הַכֹּל אָלִין בָּהּ׃ בקרב עמה. הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין אָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁנִּיכָּר, לְאָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִיכָּר׃ (28) ואם לא נטמאה האשה. בִּסְתִירָה

Priesters sein. והקריב אותה D. i. das Hinstellen auf die südwestliche Seite des Altars, vor der Kemiza, wie bei anderen Speiseopfern. (26) אזכרתה D. i. das Räucherwerk, von welchem er eine Handvoll nimmt; durch diese weihevolle Handlung wird das Speiseopfer der himmlischen Gnade gleichsam empfohlen. (27) והשקה את המים Wenn sie sagt, ich will nicht trinken, nachdem der allerheiligste Name Gottes in diesem Wasser ausgelöscht wurde, so muß man sie dazu zwingen; ausgenommen, wenn sie selbst gesteht, sie habe die Treue gebrochen. וצבתה בטנה Obgleich beim Fluche die Hüfte zuerst erwähnt wird, wird dennoch hier erst der Leib genannt, weil das Wasser nach der Richtung wirkt, wie es in den Körper dringt. והיתה האשה לאלה Wie oben schon erklärt wurde, sie wird zur Verwünschungsform dienen. בקרב עמה Es ist ein Unterschied, wenn jemand eine Schande erleidet im Orte, wo man ihn kennt, als dort, wo er nicht gekannt ist. (28) ואם לא

נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה
וְנִזְרְעָה זָרַע׃ (29) זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת
אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ
וְנִטְמָאָה׃ (30) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר
עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה
לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃
(31) וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֺן וְהָאִשָּׁה הַהִוא
תִּשָּׂא אֶת־עֲוֺנָהּ׃

aber das Weib nicht verunreinigt worden, und sie ist rein: so wird sie ungestraft bleiben, und Samen erhalten. (29) Dies ist die Weisung über die Eifersucht; wenn ein Weib ausschweift hinter ihrem Manne und verunreinigt wird, (30) Oder wenn über einen Mann der Geist der Eifersucht kommt, daß er eifersüchtig ist auf sein Weib: so stelle er das Weib vor den Ewigen, und der Priester thue an ihr ganz nach dieser Weisung. (31) Und frei ist der Mann von Schuld, aber dasselbe Weib hat ihre Schuld zu tragen.

רש"י

זו: וטהורה היא. מִמָּקוֹם אַחֵר: ונקתה. מִמַּיִם הַמְאָרְרִים, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא וְנִזְרְעָה זָרַע, אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת בְּצַעַר, תֵּלֵד בְּרֶיוַח, אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת שְׁחוֹרִים, יוֹלֶדֶת לְבָנִים (סוטה כ"ו): (30) או איש. כְּמוֹ, אוֹ נוֹדַע (שמות כ"א) כְּלוֹמַר אִם אִישׁ קַנַּאי הוּא לְכָךְ, וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה: (31) ונקה האיש מעון. אִם בְּדָקוּהָ הַמַּיִם, אַל יְדָאֵג לוֹמַר: חַבְתִּי בְּמִיתָתָהּ, נָקִי הוּא מִן הָעוֹנֶשׁ. דָּבָר אַחֵר, מִשֶּׁשָּׁקָהּ, תְּהִיֶה אֶצְלוֹ בְּהֶיתֵּר וְנִקָּה מֵעָוֹן, שֶׁהַסּוֹטָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ (ספרי):

נטמאה Durch dieses geheime Verbrechen. וטהורה היא anderweitig. ונקתה Sie bleibt dann unversehrt von dem fluchverheißenden Wasser; sie wird außerdem schöne Kinder leicht und glücklich zur Welt bringen. (30) או איש Wie או נודע, או wie אם, wenn der Mann eifersüchtig ist, so stellt er die Frau vor den Ewigen. (31) ונקה האיש מעון Wenn das Wasser sie untersucht hat, braucht er kein Bedenken zu tragen, als wenn er schuld an ihrem Tode wäre; er ist ganz frei von Schuld. — Oder der Sinn ist: Nachdem sie diese Wasser getrunken hat und unschuldig befunden wurde, darf sie gesetzlich bei ihm bleiben, weil nur eine überwiesene Abtrünnige (Sota) bei ihrem Ehemanne nicht bleiben darf.

ו (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אֽוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר
נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה׃ (3) מִיַּיִן וְשֵׁכָר
יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה
וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים
לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל׃ (4) כֹּל יְמֵי
נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן
מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג לֹא יֹאכֵל׃ (5) כָּל־

6. (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Rede zu den Kindern Israel, und sprich zu ihnen: Wenn ein Mann oder ein Weib sich auszeichnet, das Gelübde eines Enthaltsamen anzugeloben, enthaltsam zu sein, für den Ewigen: (3) So soll er von Wein und Berauschendem sich zurückhalten, Essig von Wein oder Essig von Berauschendem nicht trinken, auch keinen Trauben-Aufguß trinken, und Trauben, frische oder trockene, nicht essen. (4) Die ganze Zeit seiner Weihe soll er nichts von Allem, was bereitet wird vom Weinstocke, von Kernen bis Hülsen, essen.

רש״י

ו (2) כי יפליא. יַפְרִישׁ. לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת נָזִיר לְפָרָשַׁת סוֹטָה? לוֹמַר לָךְ, שֶׁכָּל הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ, יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן, שֶׁהוּא מֵבִיא לִידֵי נִיאוּף (סוטה ב׳)׃ נדר נזיר. אֵין נְזִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא פְּרִישָׁה, אַף כָּאן שֶׁפּוֹרֵשׁ מִן הַיַּיִן? להזיר לה׳. לְהַבְדִּיל עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן לְשֵׁם שָׁמַיִם׃ (3) מיין ושכר. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק שֶׁהַיַּיִן מְשַׁכֵּר כְּשֶׁהוּא יָשָׁן׃ וכל משרת. לָשׁוֹן צְבִיעָה בְּמַיִם וְכָל מַשְׁקֶה. וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה׃ „אֵין שׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמָּנִים“, „נָזִיר שֶׁשָּׁרָה פִּתּוֹ בְּיַיִן“׃ (4) חרצנים. הֵם הַגַּרְעִינִין (נזיר ל״ד)׃ זג. הֵם קְלִיפּוֹת שֶׁמִּבַּחוּץ שֶׁהַחַרְצַנִּים

6. (2) כי יפליא Er wird absondern. Warum steht der Abschnitt von dem Nasir (Enthaltsamen) neben dem einer Sota? Um anzudeuten, wer eine solche Abtrünnige in ihrer Verworfenheit erblickt, soll dem Weingenusse entsagen, weil der Wein zur Unkeuschheit verleitet. נדר נזיר, נזיר heißt allenthalben absondern, auch hier: er hat sich vom Weingenusse enthalten. להזיר לה׳ Um sich zur Ehre Gottes vom Weine abzusondern. (3) מיין ושכר Wie Onk. übersetzt: vom jungen und alten Weine, denn der Wein berauscht, wenn er alt ist. וכל משרת Jeder Aufguß, d. h. etwas in Wasser oder in anderen Getränken Eingeweichtes. משרת kommt oft in der Mischna vor, so Sabb. Abschn. 1. אין שורין דיו . . . Man darf keine Tinte oder Farbstoffe, wovon man Tinte macht, am Vorabende des Sabbath einweichen. Desgleichen Talm. Nasir 34: נזיר ששרה פתו ביין Wenn ein Nasir sein Brod in Wein eintaucht. (4) חרצנים Körner, זג die äußere Schale, worin die Körner

יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־
רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר
לַיהֹוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר
רֹאשׁוֹ׃ (6) כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהֹוָה עַל־
נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא׃ (7) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ
לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם
כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ׃ (8) כֹּל יְמֵי
נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהֹוָה׃ (9) וְכִי־יָמוּת
מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ
נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם

(5) Die ganze Zeit des Gelübdes seiner Weihe soll kein Scheermesser über sein Haupt fahren; bis die Tage um sind, in welchen er enthaltsam sein will für den Ewigen, soll er heilig sein, soll er frei wachsen lassen das Haar seines Hauptes. (6) Die ganze Zeit seines Enthaltens für den Ewigen, soll er zu keiner Leiche kommen. (7) An seinem Vater und an seiner Mutter, an seinem Bruder und an seiner Schwester, er verunreige sich nicht an ihnen, wenn sie todt sind; denn die Weihe für seinen Gott ist auf seinem Haupte. (8) Die ganze Zeit seiner Weihe ist er dem Ewigen heilig. (9) Und wenn Jemand stirbt neben ihm urplötzlich und verunreinigt sein geweihtes Haupt: so scheere er sein Haupt am Tage seiner Reinigung;

רש״י

בְּתוֹכָן, כְּעִנְבָּל בַּזּוּג: (5) קדוש יהיה. הַשֵּׂעָר שֶׁלּוֹ,
לְגַדֵּל הַפֶּרַע שֶׁל שְׂעַר רֹאשׁוֹ. (ספרי): פרע. נָקוּד
פַּתָּח קָטָן, לְפִי שֶׁהוּא דָבוּק לִשְׂעַר רֹאשׁוֹ. פֶּרַע שֶׁל
שֵׂעָר. וּפֵרוּשׁ שֶׁל פֶּרַע: גִּדּוּל שֶׁל שֵׂעָר. וְכֵן אֶת
רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע (ויקרא כ״א). וְאֵין קְרוּי פֶּרַע פָּחוֹת
מִל׳ יוֹם: (8) כל ימי נזרו קדוש הוא. זוֹ קְדֻשַּׁת
הַגּוּף, מִלִּיטַּמֵּא לְמֵתִים: (9) בפתע. זֶה אוֹנֶס:
פתאום. זֶה שׁוֹגֵג. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: פֶּתַע פִּתְאוֹם דָּבָר
אֶחָד הוּא, מִקְרֶה שֶׁל פִּתְאוֹם: וכי ימות מת עליו.
בְּאֹהֶל שֶׁהוּא בּוֹ: ביום טהרתו. בְּיוֹם הַזָּיָתוֹ. אוֹ אֵינוֹ

wie der Klöpfel in der Glocke sich befindet. (5) קדוש יהיה Das Haar soll geweiht sein, daher muß er es frei wachsen lassen. פרע Ist mit einem Segol (was Raschi Patach nennt) punktirt, weil es mit שער ראשו verbunden steht: Eine Vergrößerung seines Haares; ebenso M. 3, 21 לא יפרע; פרע heißt es nur dann, wenn der Haarwuchs 30 Tage alt ist. (8) כל ימי נזרו קודש הוא D. i. das Heilighalten der Person, daß sie sich nicht an Todten verunreinige. (9) בפתע Nothgedrungen. פתאום Irrthümlich; nach Anderen gehören בפתע פתאום zusammen, und bedeutet einen plötzlichen Zufall. וכי ימות מת Wenn jemand neben ihm stirbt, in dem Zelte wo sich der Nasir aufhält. ביום טהרתו Am Tage, wo man ihn besprengt, nicht aber am

הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃ (10) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי
יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ (11) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן
אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו
מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־
רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ (12) וְהִזִּיר לַיהוָה
אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא
נִזְרוֹ׃ (13) וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם

am siebenten Tage soll er es scheeren. (10) Und am achten Tage bringe er zwei Turteltauben oder zwei junge Tauben zum Priester an den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft. (11) Und der Priester bereite eine zum Sündopfer und eine zum Ganzoper, und versöhne ihn wegen dessen, daß er sich versündigt hat bei der Leiche, und heilige so sein Haupt an demselben Tage. (12) Und er sei enthaltsam für den Ewigen die Zeit seiner Weihe, und bringe dann ein jähriges Schaaf zum Schuldopfer; aber die vorige Zeit fällt weg, weil seine Weihe unrein geworden. (13) Und dies ist die Weisung für den Enthaltsamen; am Tage,

רש"י

אֶלָּא בַּשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא טָהוֹר לְגַמְרֵי, תַּ"ל: בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי. אִי שְׁבִיעִי, יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא הִזָּה? תַּ"ל.
בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ: (10) וביום השמיני יביא שתי תורים.
לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁבִיעִי. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת
הַתְּשִׁיעִי? קָבַע זְמַן לְקָרְבָּן, וְקָבַע זְמַן לְמַקְרִיבִין: מַה
קָּרְבָּן הַכָּשֵׁר שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וְהָלְאָה, אַף מַקְרִיבִין
שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וְהָלְאָה: (11) מאשר חטא על הנפש.
שֶׁלֹּא נִזְהַר בְּטוּמְאַת הַמֵּת. רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר:
שֶׁצִּיעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן: וקדש את ראשו. לַחֲזוֹר
וּלְהַתְחִיל מִנְיַן נְזִירָתוֹ: (12) והזיר לה' את ימי נזרו.
יַחֲזוֹר וְיִמְנֶה נְזִירוּתוֹ, כְּבַתְּחִילָּה: והימים הראשונים

achten Tage, wo er schon ganz rein ist, es heißt daher ביום השביעי. Man könnte meinen, auch wenn er noch nicht besprengt ist? daher steht: Am achten Tage nach seiner Reinigung (Besprengung). (10) וביום השמיני Dadurch wird der siebente Tag ausgeschlossen; man könnte meinen, der neunte Tag wird ausgeschlossen, daher hat die Schrift eine Zeit festgesetzt, für das Opfer, wie für den Opfernden; so wie beim Opfer der achte Tag dazu geeignet ist, d. i. vom achten und weiter, ebenso kann auch der Opfernde vom achten Tage und weiter, (d. i. am neunten Tage) opfern. (11) מאשר חטא על הנפש Weil er sich nicht von der Verunreinigung an Todten in Acht genommen. R. Eleasar Hakkapor meint, er sündigte gegen seine eigene Person (הנפש), weil er sich die Entbehrung des Weingenusses auferlegte. וקדש את ראשו Er muß wieder anfangen, die Zeit seiner Enthaltung zu zählen. (12) והזיר לה' Er muß von Neuem wieder die Tage

מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ (14) וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ
לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד
לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה
לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים׃
(15) וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת
בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן
וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם׃ (16) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן
לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־
עֹלָתוֹ׃ (17) וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח

da um ist die Zeit seiner Weihe, bringe man ihn zum Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (14) Und da bringe er dem Ewigen sein Opfer dar; ein jähriges Schaf, fehlerlos, zum Ganzopfer, und ein jähriges weibliches Schaf, fehlerlos, zum Sündopfer, und einen fehlerlosen Widder zum Friedopfer. (15) Und einen Korb mit ungesäuerten Kuchen von Weißmehl, Kuchen mit Oel eingerührt, und ungesäuerten Fladen mit Oel bestrichen, und deren Speiseopfer und Trankopfer. (16) und der Priester bringe es vor dem Ewigen dar, und verrichte dessen Sündopfer und dessen Ganzopfer. (17) Den Widder aber bereite er als Friedopfer dem

רש״י

יפלו. לא יַעֲלוּ מִן הַמִּנְיָן׃ (13) יביא אותו. יָבִיא אֶת
עַצְמוֹ. וְהֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה אֶתִּים. שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
דּוֹרֵשׁ כֵּן, כַּיּוֹצֵא בוֹ, וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם עֲוֹן אַשְׁמָה׃
(ויקרא כ״ב) אֶת עַצְמָם, כַּיּוֹצֵא בוֹ, וַיִּקְבּוֹר אוֹתוֹ
בַגַּיְא׃ (דברים ל״ד) הוּא קָבַר אֶת עַצְמוֹ׃ (15)
ומנחתם ונסכיהם. שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לְפִי שֶׁהָיוּ
בִּכְלַל, וְיָצְאוּ לִידּוֹן בְּדָבָר חָדָשׁ, שֶׁיִּטְעֲנוּ לֶחֶם׃
הֶחֱזִירָן לִכְלָלָן, שֶׁיִּטְעֲנוּ נְסָכִים, כְּדִין עוֹלָה וּשְׁלָמִים׃
חלות מצות ורקיקי מצות. עֶשֶׂר מִכָּל מִין (מנחות

seiner Enthaltung zählen. והימים הראשונים יפלו Die ersten Tage werden nicht mitgezählt. (13) יביא אותו Er muß sich selbst bringen. Das ist eine von den drei vorkommenden את, wo es sich nach R. Jischmael auf das handelnde Subjekt selbst bezieht, so M. 3, 22, 16: והשיאו אותם Sich selbst eine Schuld aufladen, M. 5, 34, 6: ויקבר אותו (15) ומנחתם ונסכיהם Von dem Ganz- und Freudenopfer, weil sie im allgemeinen Gesetze בכלל mitbegriffen waren, und nur in einer Sache eine Ausnahme machten, daß man nämlich Brod dazu bringen mußte, so mußten sie wieder zum allgemeinen Gesetze כלל gebracht werden, daß sie auch Trankopfer haben müssen, wie andere Ganz- und Freudenopfer. חלות מצות ורקיקי מצות Von jeder

שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה
הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ׃ (18) וְגִלַּח
הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ
וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־
הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים׃ (19)
וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל
וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה
אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ
אֶת־נִזְרוֹ׃ (20) וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן ׀
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל

Ewigen, sammt dem Korbe mit den ungesäuerten Kuchen, auch verrichte der Priester dessen Speiseopfer und Trankopfer. (18) Und der Enthaltsame scheere am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft das Haupt seiner Weihe, und nehme das Haar des Hauptes seiner Weihe, und lege es auf das Feuer, welches unter dem Friedopfer ist. (19) Und der Priester nehme den Bug, wenn er gekocht ist, von dem Widder, und einen ungesäuerten Kuchen aus dem Korbe und einen ungesäuerten Fladen, und lege es auf die Hände des Enthaltsamen, nachdem er sich sein geweihtes Haupt geschoren. (20) Und der Priester schwinge sie in einer Schwingung vor dem Ewigen;

רש״י

ע״ז)׃ (17) זבח שלמים לה׳ על סל המצות. יִשְׁחַט
אֶת הַשְּׁלָמִים, עַל מְנַת לְקַדֵּשׁ אֶת הַלֶּחֶם׃ את מנחתו
ואת נסכו. שֶׁל אַיִל׃ (18) וגלח הנזיר פתח אהל
מועד. יָכוֹל יְגַלַּח בָּעֲזָרָה, הֲרֵי זֶה דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן, אֶלָּא
וְגִלַּח הַנָּזִיר לְאַחַר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים. שֶׁכָּתוּב בָּהֶן׃
וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד (ויקרא ג׳) סִפְרִי׃ אשר
תחת זבח השלמים. תַּחַת הַדּוּד, שֶׁהוּא מְבַשְּׁלָן בּוֹ.
לְפִי שֶׁשַּׁלְמֵי נָזִיר הָיוּ מִתְבַּשְּׁלִין בָּעֲזָרָה, שֶׁצָּרִיךְ
לִיטּוֹל הַכֹּהֵן הַזְּרוֹעַ, אַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל, וּלְהָנִיף לִפְנֵי ה׳׃
(19) הזרוע בשלה. לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה׃ (20) קדש
הוא לכהן. הַחַלָּה וְהָרָקִיק וְהַזְּרוֹעַ, תְּרוּמָה הֵן לַכֹּהֵן׃

Gattung zehn Stück. (17) זבח שלמים על סל המצות Er mußte das Freudenopfer schlachten, um dadurch das Brod zu heiligen. את מנחתו ואת נסכו Das Mehl- und Weinopfer vom Widder. (18) וגלח הנזיר Man könnte meinen, er soll sich im Vorhofe scheeren lassen, dies wäre aber unschicksam, sondern er muß sich außerhalb des Vorhofes scheeren lassen, nachdem man das Freudenopfer geschlachtet hat, wie die Vorschrift lautet: Er soll es schlachten am Eingange des Stiftzeltes. אשר תחת זבח השלמים Unter dem Kessel, worin es kocht, weil die Freudenopfer des Nasir in dem Vorhofe gekocht wurden, indem der Priester das Schulterstück zur Schwenkung nahm, nachdem es gekocht war. (19) הזרוע בשלה Nachdem das Schulterstück gekocht wurde. (20) קדש הוא לכהן Ein Kuchen, Fladen und das Schulterstück sind

חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר
יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן׃ (21) זֹאת תּוֹרַת
הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל־נִזְרוֹ
מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר
יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃ פ
(22) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (23)
דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה

es ist heilig für den Priester nebst der Brust der Schwingung und nebst dem Schenkel der Hebe. Und hernach mag der Enthaltsame Wein trinken.
(21) Dies ist die Weisung für den Enthaltsamen, welcher angelobt, (dies) sein Opfer für den Ewigen wegen seiner Weihe außer dem, wozu sein Vermögen hinreicht; nach seinem Gelübde, das er angelobt, so muß er thun neben der Weisung für seine Weihe,
(22) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach:
(23) Rede zu Aharon und zu seinen Söhnen, und sprich: So sollt

רש"י

על חזה התנופה. מִלְּבַד חָזֶה וְשׁוֹק הָרְאוּיִים לוֹ מִכָּל
שְׁלָמִים, מוֹסֵף עַל שַׁלְמֵי נָזִיר הַזְּרוֹעַ הַזֶּה, לְפִי שֶׁהָיוּ
שַׁלְמֵי נָזִיר בִּכְלָל, וְיָצְאוּ לִידּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ, לְהַפְרָשַׁת
זְרוֹעַ; הוּצְרַךְ לְהַחֲזִירָן לִכְלָלָן, לִידּוֹן אַף בְּחָזֶה וָשׁוֹק׃
(21) מלבד אשר תשיג ידו. שֶׁאִם אָמַר, הֲרֵינִי נָזִיר,
עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל מֵאָה עוֹלוֹת וְעַל מֵאָה שְׁלָמִים׃
כפי נדרו אשר יד"ר כן יעשה. מוֹסִף עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃
עַל תּוֹרַת הַנָּזִיר. יוֹסִיף, וְלֹא יַחְסִיר. שֶׁאִם אָמַר הֲרֵינִי
נָזִיר חָמֵשׁ נְזִירוֹת, עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל ג' בְּהֵמוֹת הַלָּלוּ

Hebe für den Priester. על חזה התנופה Außer der Brust und dem Schenkel, welche dem Priester von jedem Freudenopfer gebühren, bezieht er beim Freudenopfer des Nasir auch noch das Schulterstück. – Weil das Freudenopfer des Nasir vom allgemeinen Gesetze eine Ausnahme macht, nämlich das Schulterstück für den Priester absondern zu müssen, daher wurde es wieder zur allgemeinen Vorschrift zurückgeführt, und festgesetzt, Brust und Schenkel dem Priester zu geben. (21) מלבד אשר תשיג ידו Außerdem, wozu sein Vermögen hinreicht; wenn er z. B. sagt: ich will ein Nasir sein, unter der Bedingung, daß, wenn ich mich scheeren lassen werde, ich dann 100 Ganz- oder 100 Freudenopfer darbringen will, so gilt es. כפי נדרו אשר ידר Gemäß seinem Gelübde. Wenn es mehr als das Gesetzliche ist, darf er es opfern, weniger aber nicht. Wenn er z. B. fünf Gelübde der Enthaltsamkeit angelobt, unter der Bedingung, nur bei der Darbringung

תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם׃
ס (24) יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ׃ ס (25)
יָאֵר יְהוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ׃ ס (26)
יִשָּׂא יְהוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם׃
ס (27) וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַאֲנִי אֲבָרְכֵם׃ ס חמישי

ihr die Kinder Israel segnen; (24) Der Ewige segne dich, und behüte dich; (25) Der Ewige lasse sein Antlitz dir zuleuchten, und sei dir gnädig; (26) Der Ewige wende sein Antlitz dir zu, und gebe dir Frieden! (27) So sollen sie meinen Namen legen auf die Kinder Israel, und ich werde sie segnen.

רש״י

אֵין אֲנִי קוֹרֵא בּוֹ: כַּאֲשֶׁר יְדוּד כֵּן יֵעָשֶׂה: (23) אמור להם. כְּמוֹ זָכוֹר שָׁמוֹר בלע״ז דיש״נט (זמגענד disant,)? אמור להם. שֶׁיִּהְיוּ כּוּלָּם שׁוֹמְעִים (ספרי) אמור. מָלֵא. לֹא תְבָרְכֵם בְּחִפָּזוֹן וּבְהָלוּת, אֶלָּא בְּכַוָּונָה וּבְלֵב שָׁלֵם (במדבר רבה): (24) יברכך. שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ: וישמרך. שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עָלֶיךָ שׁוֹדְדִים לִיטּוֹל מָמוֹנְךָ; שֶׁהַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְעַבְדּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁמְרוֹ מִכָּל אָדָם, וְכֵיוָן שֶׁבָּאִים לִסְטִים עָלָיו, וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בְּמַתָּנָה זוּ? אֲבָל הַקָּבָּ״ה הוּא הַנּוֹתֵן, הוּא הַשּׁוֹמֵר, וְהַרְבֵּה מִדְרָשִׁים דָּרְשׁוּ בוֹ בְּסִפְרִי: (25) יאר ה׳ פניו אליך. יַרְאֶה לְךָ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, פָּנִים צְהוּבוֹת: ויחנך. יִתֵּן לְךָ חֵן (ספרי): (26) ישא ה׳ פניו אליך. יִכְבּוֹשׁ כַּעֲסוֹ: (27) ושמו את שמי. יְבָרְכוּם בְּשֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ. (ספרי): ואני אברכם. לְיִשְׂרָאֵל, וְאַסְכִּים עִם הַכֹּהֲנִים. דָּבָר אַחֵר וַאֲנִי אֲבָרְכֵם לַכֹּהֲנִים:

von drei Stück Vieh sich scheeren zu lassen, so heißt es nicht כפי נדרו, er muß gemäß seinem Gelübde handeln. (23) אמור להם sprechend, wie שמור, זכור. אמור להם Daß Alle es hören. אמור steht mit ו״ו vollständig: daß man den Segen nicht rasch und eilfertig, sondern mit Andacht, von ganzem Herzen ausspreche. (24) יברכך Daß deine Besitzthümer gesegnet seien. וישמרך Daß dein Vermögen dir nicht durch räuberische Gewalt entrissen werde. Wer einem ein Geschenk macht, so kann er dasselbe nicht zugleich hüten, es kann ihm durch Räuber entrissen werden, was nützt dann die Gabe dem Beschenkten? Gott aber ist der Spender und Hüter zugleich! (25) יאר ה׳ פניו אליך Der Ewige lasse dir leuchten sein Antlitz. ויחנך Er mache dich beliebt. (26) ישא ה׳ פניו אליך Er möge seinen Zorn (פניו) gegen dich unterdrücken. (27) ושמו את שמי Die Priester sollen das Volk mit dem allerheiligsten Gottesnamen (יהוד) segnen. ואני אברכם die Israeliten nämlich, ich werde in den Priestersegen einstimmen. Oder, ich werde die Priester segnen.

ז (1) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ

7 (1) Und es geschah an dem Tage, da Mosche die Wohnung vollends aufgerichtet, und sie gesalbt und geheiligt hatte sammt allen ihren

רש״י

ז (1) ויהי ביום כלות משה. כַּלּוֹת כְּתִיב, (ר״ל בְּפַתַח וְלֹא כְּלוֹת בִּשְׁוָא וְדוּק) יוֹם הֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן, הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּכַלָּה הַנִּכְנֶסֶת לַחוּפָּה (במדבר רבה). כלות משה. בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל חֲכַם לֵב עָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, וּתְלָאוֹ הַכָּתוּב בְּמשֶׁה? לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עָלָיו, לִרְאוֹת תַּבְנִית כָּל דָּבָר וְדָבָר, כְּמוֹ שֶׁהֶרְאֵהוּ בָּהָר, לְהוֹרוֹת לְעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, וְלֹא טָעָה בְתַבְנִית אַחַת. וְכֵן מָצִינוּ בְדָוִד, לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: זְכוֹר ה׳ לְדָוִד אֵת כָּל עֻנּוֹתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַה׳ וְגוֹמֵר. (תהלים קל״ב) לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: רְאֵה בֵיתְךָ דָוִד (מלכים א׳ י״ב) כלות משה לְהָקִים. וְלֹא נֶאֱמַר, בְּיוֹם הָקִים? מְלַמֵּד, שֶׁכָּל

7. (1) ביום כלות משה Es steht hier כלות wie כלה Braut. Weil am Tage, als man die Stiftshütte aufrichtete, die Israeliten so voll der innigsten Liebe zu Gott waren, wie eine Braut zu ihrem Bräutigam, wenn sie zum Traubimmel geführt wird. כלות משה Bezalel, Oholiab und andere Künstler machten die Wohnung; die Schrift bezeichnet aber blos Mosche, weil er sich dieser Arbeit ganz hingab, jedes Stück genau besichtigte, ob es so hergestellt ist, wie es ihm am Sinai gezeigt ward, um es dann den Künstlern zu lehren; er irrte sich auch nicht bei einem einzigen Stücke! Dasselbe finden wir bei Dawid, der mit besonderem Fleiße sich dem Tempelbaue hingab, wenn er sagt Ps. 132, 1: Gedenke o Ewiger dem Dawid all' sein eifervolles Streben. Deswegen wird der Tempel auf seinen Namen genannt, laut Kön. 1, 12: Siehe, Dawid, auf dein Haus! כלות משה להקים Es heißt nicht ביום הקים welches anzeigt, daß er das Zelt in den sieben Tagen

וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־
כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃ (2)
וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית
אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים
עַל־הַפְּקֻדִים׃ (3) וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם
לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר
בָּקָר עֲגָלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר

Geräthen, und den Altar sammt allen seinen Geräthen, — als er sie gesalbt und geheiligt hatte. (2) Da brachten die Fürsten Israels, die Häupter ihrer Stammhäuser, sie, die Fürsten der Stämme, sie die bei den Musterungen vorstanden, (3) Sie brachten als ihr Opfer vor den Ewigen sechs bedeckte Wagen und zwölf Rinder, einen Wagen auf zwei Fürsten und einen Ochsen

רש״י

שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים, הָיָה מֹשֶׁה מַעֲמִידוֹ וּמְפָרְקוֹ.
בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הֶעֱמִידוֹ, וְלֹא פֵרְקוֹ; לְכָךְ נֶאֱמַר כַּלּוֹת
מֹשֶׁה לְהָקִים. אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּלוּ הֲקָמוֹתָיו, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ
נִיסָן הָיָה (גיטין ס׳). בַּשֵּׁנִי נִשְׂרְפָה הַפָּרָה, בַּשְּׁלִישִׁי
הֻזּוּ הַזָּיָה רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁבִיעִי נִגְלְחוּ׃ (2) הם נשיאי
המטות. שֶׁהָיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ מֻכִּים
עֲלֵיהֶם (ספרי) שֶׁנֶּאֱמַר׃ וַיֻּכּוּ שֹׁטְרֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹמֵר
(שמות ה׳)׃ הם העומדים על הפקדים. שֶׁעָמְדוּ עִם
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, כְּשֶׁמָּנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְאִתְּכֶם
יִהְיוּ וגו׳׃ (3) שש עגלות צב. אֵין צָב אֶלָּא מְחוּפִּים,
וְכֵן בַּצַּבִּים וּבַפְּרָדִים (ישעיה ס״ו) עֲגָלוֹת מְכוּסוֹת

der Einweihung aufrichtete und auseinander legte; an diesem Tage aber hat er es aufgerichtet, und nicht auseinander gelegt, daher das Schriftwort: als Mosche mit der Aufrichtung fertig war; dies war am ר״ח ניסן; am zweiten Tage in Nissan wurde die פרה אדומה verbrannt, am dritten Nissan wurden die Lewiten zum erstenmale besprengt, und am siebenten desselben schoren sie sich das Haar, s. weiter 8, 7. (2) הם נשיאי המטות Dieselben, welche in Egypten Aufseher waren, und wegen der Israeliten von den Egyptern geschlagen wurden s. M. 2, 5, 14. הם העומדים על הפקדים Jene, welche mit Mosche und Aharon standen, als man die Israeliten zählte, s. oben 1, 14: von jedem Stamme sei ein Mann bei euch. (3) שש עגלות צב, צב bedeutet bedeckte Wagen, ebenso Jes. 66: בצבים ובפרדים

לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן׃ (4)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (5) קַח
מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ
כְּפִי עֲבֹדָתוֹ׃ (6) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־
הַלְוִיִּם׃ (7) אֵת ׀ שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת
אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי
עֲבֹדָתָם׃ (8) וְאֵת ׀ אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת
שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי
עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃

auf Einen; diese brachten sie dar vor die Wohnung. 4. Und der Ewige sprach zu Mosche und sagte: (5) Nimm sie von ihnen an, und sie seien zu verrichten den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft, und gib sie den Lewijim, einem Jeden nach Verhältniß seines Dienstes, (6) Da nahm Mosche die Wagen und die Rinder, und gab sie den Lewijim. (7) Zwei Wagen und vier Rinder gab er den Söhnen Gerschons, nach Verhältnis ihres Dienstes. (8) Und vier Wagen und acht Rinder gab er den Söhnen Merari's, nach Verhältniß ihres Dienstes. unter der Hand Ithamars, des Sohnes Aharons, des Priesters.

רש״י

קְרוּוֹת צַבִּים׃ ויקריבו אותם לפני המשכן. שֶׁלֹּא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַמָּקוֹם. אָמַר רַבִּי נָתָן׃ מַה רָאוּ הַנְּשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב כַּאן בַּתְּחִלָּה, וּבִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ תְּחִלָּה? אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ הַנְּשִׂיאִים׃ יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שֶׁיִּתְנַדְּבוּ, וּמַה שֶׁמְּחַסְּרִין אָנוּ מַשְׁלִימִין, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ, שֶׁהִשְׁלִימוּ צִבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם (שמות ט״ו), אָמְרוּ׃ מֵעַתָּה מַה לָּנוּ לַעֲשׂוֹת? הֵבִיאוּ אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְהַמִּלּוּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן, לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ כַּאן תְּחִלָּה׃ (8) כפי עבודתם. שֶׁהָיָה מַשָּׂא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן קַל מִשֶּׁל

in gedeckten Wagen von Maulthieren gezogen. לפני המשכן Mosche nahm es nicht eher an, als bis es ihm Gott befahl. R. Nathan stellt die Frage auf: Warum brachten die Fürsten ihre Gaben hier zuerst, und nicht auch bei der Erbauung der Wohnung? Sie sagten dort: das Volk soll erst spenden, was es spenden kann, das noch Fehlende wollen wir ersetzen; als sie aber sahen, daß das Volk alles hergab, wie M. 2, 36, 7 heißt: der Vorrath für die Arbeit war genug; da sagten sie, was hätten wir wohl noch zu thun? und sie brachten Edelsteine und Füllsteine zum Efod und zum Brustschild; daher brachten sie bei der Einweihung ihre Spenden zuerst. (8) כפי עבודתם Die Last des Traggeschäftes der Nachkommen Gerschons war leichter als die der Nachkommen Meraris, welche

(9) וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃ (10) וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ (11) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ׃ ס (12) וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ

(9) Aber den Söhnen Kehaths gab er keine, weil der Dienst des Heiligthums ihnen oblag; auf der Schulter sollten sie tragen. (10) Auch brachten die Fürsten das Einweihungsopfer des Altars, am Tage, da er gesalbt wurde; und die Fürsten brachten ihr Opfer dar vor den Altar. (11) Da sprach der Ewige zu Mosche: Je ein Fürst an einem Tage sollen sie ihr Opfer darbringen zur Einweihung des Altars. (12) Und es war der am erstten Tage sein Opfer darbrachte:

רש״י

מְרָרִי: שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים הַקְּרָשִׁים וְהָעַמּוּדִים וְהָאֲדָנִים: (9) כי עבדת הקדש עליהם. מַשָּׂא דְּבַר הַקְּדוּשָּׁה: הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וגומר לְפִיכָךְ בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ: (10) ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח. לְאַחַר שֶׁהִתְנַדְּבוּ הָעֲגָלוֹת וְהַבָּקָר, לָשֵׂאת הַמִּשְׁכָּן, נָשָׂא לִבָּם לְהִתְנַדֵּב, קָרְבְּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לַחֲנֻכּוֹ: ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח. כִּי לֹא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה: (11) יקריבו את קרבנם לחנכת המזבח. וַעֲדַיִן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה, הֵאַךְ יַקְרִיבוּ: אִם כְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָם, אִם כְּסֵדֶר הַמַּסָּעוֹת? עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַקָּבָּ״ה. יַקְרִיבוּ לְמַסָּעוֹת אִישׁ יוֹמוֹ (זבחים כ״א): (12) ביום הראשון. אותו הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר עֲטָרוֹת, רִאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, רִאשׁוֹן לַנְּשִׂיאִם

erstere die Bretter, Säulen und die Fußgestelle trugen. כי עבודת הקודש עליהם Eine Last, welche heilig ist, nämlich: die Bundeslade, der Tisch usw. daher mußten sie es auf den Schultern tragen. (10) ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח Nachdem sie die Wagen und Rinder gespendet hatten, um die Stiftshütte zu führen, fanden sie auch bewogen, Opfer zu bringen, um den Altar einzuweihen. ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח Weil Mosche sie nicht eher annahm, als bis es der Ewige befahl. (11) יקריבו־לחנכת המזבח Bis jetzt wußte Mosche nicht, wie sie es opfern sollen, ob nach ihrer Geburtsfolge, oder nach Ordnung ihrer Züge, bis ihm Gott bedeutete, nach Ordnung ihrer Züge opfern zu lassen, jeder an seinem bestimmten Tage. (12) ביום הראשון Dieser Tag wurde zehnfach verherrlicht; es war der erste Tag der Schöpfung, der erste Einweihungstag der Fürsten usw. welches im Seder Olam

נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ (13)
וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (14) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (15)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (16) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (17) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן

Nachschon, Sohn Amminadabs, vom Stamme Jehuda. (13) Und sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (14) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (15) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (16) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (17) Und zum Friedopfer: zwei Rinder. fünf Widder, fünf Böcke, füuf jährige Schafe; dies war das Opfer

רש״י

וכו׳ כִּדְאִיתָא בְּסֵדֶר עוֹלָם׃ למטה יהודה יָחֲסוֹ הַכָּתוּב עַל שִׁבְטוֹ וְלֹא שֶׁגָּבָה מִשִּׁבְטוֹ וְהִקְרִיב, אוֹ אֵינוֹ אוֹמֵר לְמַטֵּה יְהוּדָה אֶלָּא שֶׁגָּבָה מִשִּׁבְטוֹ וְהֵבִיא׃ תַּ״ל זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן, מִשֶּׁלּוֹ הֵבִיא׃ (13) שניהם מלאים סולת. לְמִנְחַת נְדָבָה׃ (14) עשרה זהב. כְּתַרְגּוּמוֹ מִשְׁקַל עֶשֶׂר שִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ הָיָה בָהּ׃ מלאה קטֹרת. לֹא מָצִינוּ קְטֹרֶת לְיָחִיד, וְלֹא עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן אֶלָּא זוֹ בִּלְבַד, וְהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה׃ (15) פר אחד. מְיוּחָד שֶׁבְּעֶדְרוֹ׃ (16) שעיר עזים אחד לחטאת. לְכַפֵּר עַל קֶבֶר הַתְּהוֹם, (עיין ברא״ם) טוּמְאַת הַסָּפֵק׃

ausführlich zu lesen ist. למטה יהודה Hier wird es nach dem Stamme benannt, nicht aber, daß die Gaben vom Stamme eingehoben wurden, daher heißt es ausdrücklich: Dies war das Opfer des Nachschon; er brachte es von seinem Vermögen. (13) שניהם מלאים סלת Zum freiwilligen Speiseopfer. (14) עשרה זהב Nach Onk. im Gewichte von zehn Schekalim des Heiligthums. מלאה קטרת Wir finden nicht, daß ein Einzelner Räucherwerk dargebracht, auch nicht, daß es auf dem äußern Altare geräuchert wurde, blos hier ausnahmsweise; dies war eine temporäre Amtshandlung. (15) פר אחד Der Ausgewählteste in seiner Heerde. (16) שעיר עזים אחד לחטאת Um, für zweifelhafte Unreinigkeiten, wo nämlich etwa ein unterirdisches Grab sich befindet, (das Unreinheit heraufbringen würde), dadurch Versöhnung

נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ פ (18) בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר׃
(19) הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף

Nachschons, des Sohnes Aminadabs. (18) Am zweiten Tage opferte Nethaneel, Sohn Zuars, der Fürst von Jisachar. (19) Er brachte als sein Opfer dar; eine silberne Schüssel,

רש"י

(18) הקריב נתנאל בן צוער. הִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ. מַה תַּ"ל הִקְרִיב בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר, מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים? לְפִי שֶׁבָּא רְאוּבֵן וְעִרְעֵר וְאָמַר: אַחַר שֶׁקְּדָמַנִי יְהוּדָה אָחִי, אַקְרִיב אֲנִי אַחֲרָיו. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה נֶאֱמַר לִי, שֶׁיַּקְרִיבוּ כְּסֵדֶר מַסְּעֵי לְדִגְלֵיהֶם; לְכָךְ אָמַר, הִקְרִב אֶת קָרְבָּנוֹ, וְהוּא חָסֵר יו"ד, שֶׁהוּא מַשְׁמַע הַקְרֵב, לָשׁוֹן צִוּוּי; שֶׁמִּפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטַוָּה הַקְרֵב. וּמַהוּ הִקְרִיב הִקְרִיב שְׁנֵי פְּעָמִים: שֶׁבִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְבָרִים זָכָה לְהַקְרִיב שֵׁנִי לַשְּׁבָטִים? אַחַת שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים. (דברי הימים א׳ י"ב) וְאַחַת, שֶׁהֵם נָתְנוּ עֵצָה לַנְּשִׂיאִים, לְהִתְנַדֵּב קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ. וּבִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן מָצָאתִי, אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר הִשִּׂיאָן עֵצָה זוֹ: (19) קערת כסף. מִנְיַן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימַטְרִיָּא תתק"ל,

zu bewirken. (18) הקריב נתנאל בן צוער Warum heißt es nur hier V. 19 „הקריב את קרבנו“ und bei allen anderen Fürsten steht nur der Ausdruck „קרבנו“? Weil nämlich Reuben dem Jssachar den Vorzug streitig machen wollte, er sagte: Nachdem mir Jehuda vorangegangen ist, so will ich wenigstens gleich nach ihm opfern, doch Mosche erwiderte: Es ist mir von Gott aufgetragen, daß sie nach ihren Zugordnungen opfern sollen; daher steht הקרב ohne י was auch הקרב (die Befehlsform) anzeigt, daß es so der göttliche Befehl ist. Warum steht aber הקרב zweimal? V. 18 und 19, wegen zweier Umstände durfte Jssachar gleich nach Jehuda sein Opfer darbringen: erstens war dieser Stamm gelehrt, s. Chron. 1, 12, 32: Von den Nachkommen Jssachars waren Schriftgelehrte, und zweitens hatten eben diese den Fürsten den Rath ertheilt, diese Opfer darzubringen. Auch in dem Werke Jessod von R. Mosche Hadarschon fand ich: R. Pinechas, Sohn Jair's sagt, daß Nesanel, Sohn Zuars ihnen diesen Rath gegeben. (19) קערת כסף Der Zahlenwerth dieser Buchstaben

אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (20) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (21) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר

hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (20) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (21) Ein junger Stier, ein Widder,

רש"י

כנגד שנותיו של אדם הראשון: שלשים ומאה משקלה. על שם כשהעמיד תולדות לקיום העולם, בן ק"ל שנה היה, שנאמר: ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד וגומר (בראשית ה'): מזרק אחד כסף. בגימטריא תק"ך, על שם נח, שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה, ועל שם עשרים שנה, שנגזרה גזרת המבול קודם תולדותיו, כמו שפירש אצל והיו ימיו מאה ועשרים שנה (שם ו') לפיכך נאמר, מזרק אחד כסף, ולא נאמר מזרק כסף אחד, כמו שנאמר בקערה: לומר, שאף אותיות של אחד מצטרפות למנין: שבעים שקל. כנגד שבעים אומות, שיצאו מבניו: (20) כף אחת. כנגד התורה, שנתנה מידו של הקב"ה: עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת. גמטריא של קטרת תרי"ג מצות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת, על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק: (21) פר אחד. כנגד אברהם, שנאמר בו: ויקח בן בקר

beträgt 930, es soll erinnern an die 930 Lebensjahre des ersten Menschen. שלשים ומאה משקלה Als Adam Kinder zeugte, gleichsam zum Aufbau der Welt, war er 130 Jahre alt, s. M. 1, 5, 3. מזרק כסף אחד Der Zahlenwert dieser Buchstaben beträgt 520, hinweisend auf Noach, der zu 500 Jahren Kinder zeugte; auch auf die Sündfluth, welche 20 Jahre beschlossen wurde, bevor er Sprößlinge zeugte, was ich M. 1, 6, 3 erklärt habe, darum heißt es hier מזרק אחד כסף und nicht מזרק כסף אחד so wie es heißt קערת כסף אחת, um anzudeuten, daß man auch das Wort אחד zu מזרק אחד rechnen muß, um die Zahl 520 zu vervollständigen. שבעים שקל Hindeutend auf die 70 Völkerschaften, welche von Noach abstammtem. (20) כף אחת Hindeutend auf die Thora, die Gott aus seiner Hand (כף) uns gegeben hat. עשרה זהב Auf die zehn Gottesworte hinweisend. מלאה קטרת Das Wort קטרת hat die Zahl 613, wenn man nämlich nach den Abkürzungszahlen א"ת, ב"ש, ג"ר, ד"ק das ק' durch ד' ersetzt, also: die 613 Gebote und Verbote. (21) פר אחד Erinnert an Abraham, bei welchem es heißt ויקח בן בקר

אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
(22) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (23)
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃
(24) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן
אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ (25) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־

ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (22) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (23) Und zum Friedopfer; zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Nethaneels des Sohnes Zuars. (24) Am dritten Tage der Fürst der Söhne Sebuluns: Eliab, Sohn Chelons. (25) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und

רש״י

(בראשית י״ה): איל אחד. כְּנֶגֶד יִצְחָק: וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל וגו׳ (שם כ״ב): כבש אחד. כְּנֶגֶד יַעֲקֹב: וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב (שם ל׳): (22) שעיר עזים. לְכַפֵּר עַל מְכִירַת יוֹסֵף שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים (שם ל״ז): (23) ולזבח השלמים בקר שנים. כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁנָּתְנוּ שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם: אילים כבשים ועתדים. ג׳ מִינִים, כְּנֶגֶד כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וּכְנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים, וּכְתוּבִים, שָׁלֹשׁ, הַחֲמִשִּׁיּוֹת כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חוּמְשִׁין, וַחֲמִשָּׁה הַדִּבְּרוֹת הַכְּתוּבִין עַל לוּחַ אֶחָד, וַחֲמֵשֶׁת הַכְּתוּבִים עַל הַשֵּׁנִי, עַד כָּאן בִּיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן: (24) ביום השלישי נשיא וגו׳. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לִבְנֵי זְבוּלֻן, וְכֵן כֻּלָּם, אֲבָל בִּנְתַנְאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: הִקְרִיב נְתַנְאֵל, נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלָּשׁוֹן לוֹמַר: נְשִׂיא יִשָּׂשכָר, לְפִי שֶׁכְּבַר הִזְכִּיר שְׁמוֹ וְהַקְרָבָתוֹ, וּבִשְׁאָר,

איל אחד Hindeutend auf Jizchack. M. 1, 22. כבש אחד .ויקח את האיל Bezieht sich auf Jakob, M. 1, 30, 40: והכבשים הפריד יעקב. (22) שעיר עזים Um für den Verkauf Josefs Sühne zu bewirken: וישחטו שעיר עזים (23) בקר שנים Mit Hinblick auf Mosche und Aharon, welche den Frieden שלמים-שלום zwischen Israel und dem himmlischen Vater vermittelten. אילים ,כבשים ,עתודים Drei Gattungen, hinweisend auf die Priester, Lewiten und Israeliten, wie auch auf Thora, Newiim und Kethubim; das dreimal wiederholt stehende Wort חמשה deutet die fünf Bücher Mosches an; ferner die fünf Gebote auf der einen Bundestafel, und die fünf Verbote, welche auf der andern Tafel stehen. Soweit die Erklärung des R. Mosche Hadarschan. (24) ביום השלשי נשיא D. h. am dritten Tage war der Fürst von Sebulun der Opfernde, so steht es bei allen, (wo הקריב wegbleibt), außer bei Nesanel, wo הקריב steht, kommt das נשיא in Verbindung mit Jsasschar, weil sein Name bereits erwähnt

כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (26) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (27) פַּר אֶחָד בֶּן
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ (28) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
(29) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיאָב בֶּן
חֵלֹן׃ פ (30) בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי
רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (31)
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (32) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (33)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד

dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer;
(26) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (27) Ein
junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (28) Ein Ziegenbock zum Sündopfer;
(29) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Eliabs, des Sohnes Chelons. (30)
Am vierten Tage der Fürst der Söhne Rëubens: Elizur, Sohn Schedëurs.
(31) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (32) Eine goldene Schale von zehn
Schekel, voll Räucherwerks; (33) Ein junger Stier, ein Widder, ein

רש״י

שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן הִקְרִיב נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לָשׁוֹן: זֶה נְשִׂיא לִבְנֵי פְלוֹנִי: אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לְשֵׁבֶט פְּלוֹנִי:

ward; bei den anderen aber, wo הקריב nicht steht, muß es heißen נשיא, und bedeutet der opfernde Fürst, נשיא המקריב, war von dem und dem Stamme.

בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (34) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (35) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ פ (36) בַּיּוֹם
הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ (37) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ (38) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (39) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
(40) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (41)
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־
צוּרִישַׁדָּי׃ פ ששי (42) בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ (43)
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם

jähriges Schaf zum Ganzopfer; (34) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (35) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Elizurs, des Sohnes Schedëurs. (36) Am fünften Tage der Fürst der Söhne Schimeons: Schelumiel, Sohn Zurischaddai's. (37) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (38) Eine goldne Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (39) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (40) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (41) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, snüf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Schlumiels, des Sohnes Zuruschaddai's. (42) Am sechsten Tage der Fürst der Söhne Gads; Eljasaph, Sohn Dëuëls. (43) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide

מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃
(44) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת׃ (45) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
(46) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (47)
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־
דְּעוּאֵל׃ פ (48) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
(49) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (50) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (51)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (52) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (53) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ פ (54) בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל
בֶּן־פְּדָהצוּר׃ (55) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק

voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (44) Eine goldne Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (45) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (46) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (47) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Eljasaphs, des Sohns Deüels. (48) Am siebenten Tage der Fürst der Söhne Ephrajims: Elischama, Sohn Ammihuds. (49) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (50) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (51) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer; (52) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (53) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Elischama's, des Sohnes Ammihuds, (54) Am achten Tage der Fürst der Söhne Menasche's: Gamliel, Sohn Pedazurs. (55) Sein Opfer war; eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht,

אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ (56) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (57) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
(58) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (59)
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־
פְּדָהצוּר׃ פ (60) בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא
לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ (61)
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃
(62) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת׃ (63) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (64)
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (65) וּלְזֶבַח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ פ
(66) בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דָן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ (67) קָרְבָּנוֹ

ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (56) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (57) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzoper; (58) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (59) Und zum Friedopfer; zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Gamliels, des Sohnes Pedazurs. (60) Am neunten Tage der Fürst der Söhne Binjamins: Abidan, Sohn Gideoni's. (61) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (62) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (63) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer; (64) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (65) Uud zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Abidans, des Sohnes Gideoni's (66) Am zehnten Tage der Fürst der Söhne Dans: Achieser, Sohn Ammischaddai's. (67) Sein Opfer war:

קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (68) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (69) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (70) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (71) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ פ שביעי (72) בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ (73) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (74) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (75) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (76) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (77) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ פ (78) בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם

eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums. beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (68) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (69) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer; (70) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (71) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Achiesers, des Sohnes Ammischaddai's. (72) Am eilften Tage der Fürst der Söhne Aschers: Pagiel, Sohn Ochrans. (73) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (74) Eine goldene Schale vonn zehn Schekel, voll Räucherwerks; (75) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (76) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (77) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Pagiels, des Sohnes Ochrans, (78) Am zwölften Tage

נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃
(79) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (80) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (81)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (82) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (83) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ פ (84) זֹאת ׀ חֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי
יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה

der Fürst der Söhne Naphthali's: Achira, Sohn Enans. (79) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (80) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (81) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer; (82) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (83) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Achira's, des Sohnes Enans. (84) Dies war also das Einweihungsopfer des Altars, am Tage, da er gesalbt wurde, von den Fürsten Israels: zwölf

רש"י

(84) ביום המשח אותו. בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּמְשַׁח הִקְרִיב,
וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם: אַחֲרֵי הִמָּשַׁח? שֶׁנִּמְשַׁךְ תְּחִלָּה,
וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב. אוֹ „אַחֲרֵי הִמָּשַׁח“ לְאַחַר זְמַן, וְלֹא
בָא לְלַמֵּד. „בְּיוֹם הִמָּשַׁח“ אֶלָּא לוֹמַר שֶׁנִּמְשַׁח בְּיוֹם?
כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: בְּיוֹם הִמָּשַׁח אוֹתוֹ (ויקרא ו׳) לִמְּדָנוּ,
שֶׁנִּמְשַׁח בְּיוֹם, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר בְּיוֹם הִמָּשַׁח אוֹתוֹ:
בְּיוֹם שֶׁנִּמְשַׁח הִקְרִיב (ספרי): קערת כסף שתים
עשרה. הֵם הֵם שֶׁהִתְנַדְּבוּ וְלֹא אֵירַע בָּהֶם פְּסוּל

(84) ביום המשח אותו Am selben Tage, da er gesalbt wurde, opferte man zugleich. Was deutet aber אחרי המשח daß der Altar erst gesalbt wurde, und dann wurde darauf geopfert. Nun könnte man meinen, אחרי המשח bedeutet: nach dem Salben, und ביום hieße bei Tag wurde er gesalbt, es heißt aber hier V. 10 ביום המשח אותו folglich ist er am selben Tage gesalbt worden. Diese Stelle lehrt uns sonach, daß an demselben Tage, wo der Altar gesalbt wurde, man zugleich darauf geopfert hat. קערת כסף שתים עשרה Diese zwölf silbernen Schüsseln sind es, welche die Fürsten freiwillig spenden, ohne daß sie ein Tadel getroffen

מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנֵים עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃ (85) שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק
הָאֶחָד כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־
מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃ (86) כַּפּוֹת זָהָב
שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאֹת קְטֹרֶת עֲשָׂרָה
עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב
הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה׃ מפטיר (87) כָּל־
הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילִם
שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים
עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר
לְחַטָּאת׃ (88) וְכֹל בְּקַר ׀ זֶבַח הַשְּׁלָמִים

silberne Schüsseln, zwölf silberne Becken, zwölf goldene Schalen; (85) Hundert und dreißig Schekel (wog) jede silberne Schüssel, und siebenzig Schekel jedes Becken; alles Silber der Gefäße: zwei tauseud und vierhundert Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums. (86) Zwölf goldene Schalen, voll Räucherwerks, zehn Schekel jede Schale, nach dem Schekel des Heiligthums; alles Gold der Schalen: hundert und zwanzig Schekel, (87) Alle Rinder zum Ganzopfer waren: zwölf Stiere, zwölf Widder, zwölf jährige Schafe; nebst ihrem Speiseopfer; und zwölf Zigenböcke zum Sündopfer. (88) Und alle Rinder

רש"י

(מדרש רבה)׃ (85) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר „שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ" וְלֹא פֵּירֵשׁ בְּאֵיזוֹ שֶׁקֶל, לְכָךְ חָזַר וְשְׁנָאָהּ כָּאן, וְכָלַל בְּכוּלָּן׃ כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃ כל כסף הכלים וגו'. לִמֶּדְךָ שֶׁהָיוּ כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ מְכוּוָּנִים בְּמִשְׁקָלָן, שׁוֹקְלָן אֶחָד אֶחָד, וְשׁוֹקְלָן כֻּלָּן כְּאַחַת, לֹא רַבָּה וְלֹא מְעַט (ספרי)׃ (86) כפות זהב שתים עשרה. לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר׃ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זהב הִיא שֶׁל זָהָב, וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שְׁקָלִים שֶׁל כֶּסֶף, אוֹ אֵינוֹ? אֶלָּא כַּף אַחַת שֶׁל כֶּסֶף, וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שִׁקְלֵי זָהָב? וְשִׁקְלֵי זָהָב אֵין מִשְׁקָלָם שָׁוֶה לְשֶׁל כֶּסֶף׃ תַּ"ל כַּפּוֹת זָהָב׃ שֶׁל זָהָב הָיוּ (ספרי).

hätte. (85) שלשים ומאה Wozu wird dies hier wieder erwähnt? Weil es oben heißt, 130 Schekel, und nicht erklärt wird in welchem Gewichte, darum wird es hier wiederholt, daß jedes Geräth mit dem Gewichte des Heiligthums war. כל כסף הכלים Andeutend, daß sämmtliche Geräthe des Heiligthums nach einem genau übereinstimmenden Gewichte sein mußten; sie wurden einzeln gewogen, dann wurden sie zusammen gewogen, es war weder mehr, noch weniger. (Sifri). (86) כפות זהב שתים עשרה Wozu wird dies erwähnt? Weil es überall heißt: כף אחת עשרה זהב, so könnte man glauben, der Löffel war aus Silber und betrug zehn Gold-Schekalim, und diese beiden Gewichte sind verschiedenarttg, daher steht hier deutlich כפות זהב, anzudeuten, daß die Löffel von Gold

עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילִם שִׁשִּׁים
עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים
זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ׃
(89) וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר
אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו

zum Friedopfer: vier und zwanzig Stiere, Widder sechzig, Böcke sechzig, jährige Schafe sechzig; dies war das Einweihungsopfer des Altars, nachdem er gesalbt worden. (89) Und wenn Mosche hineinging ins Zelt der Zusammenkunft, daß mit ihm geredet würde, hörte er die Stimme

רש"י

(89) ובבא משה. שְׁנֵי כְתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה, שְׁלִישִׁי בָּא וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כָּתוּב חָד אוֹמֵר: „וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד“ (ויקרא א׳) וְהוּא חוּץ לַפָּרֹכֶת, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: „וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת (שמות כ״ה) בָּא זֶה וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מֹשֶׁה בָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, וְשָׁם שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל, הַבָּא מֵעַל הַכַּפֹּרֶת, מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים. הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם, לְבֵין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, וּמִשָּׁם יָצָא לְאֹהֶל מוֹעֵד: וישמע את הקול. יָכוֹל קוֹל נָמוּךְ? תַּ״ל אֶת הַקּוֹל: הוּא הַקּוֹל, שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינַי, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּתַח הָיָה נִפְסָק, וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ לָאֹהֶל. (במדבר רבה): מדבר. כְּמוֹ מִתְדַּבֵּר. כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַעְלָה לוֹמַר כֵּן, מְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וּמֹשֶׁה שׁוֹמֵעַ מֵאֵלָיו: וידבר אליו. לְמַעֵט

waren. (89) ובבא משה Wenn zwei Schriftstellen sich gegenseitig widersprechen, wird durch eine dritte Aufschluß gegeben; eine Stelle sagt: Gott redete mit ihm aus dem Stiftszelte, dies war außerhalb des Vorhanges; eine andere Stelle berichtet M. 2, 28, 22: ich werde mit dir reden von dem Deckel herab; so entscheidet diese Stelle: Mosche kam in die Stiftshütte und hörte die Stimme zwischen den zwei Cherubim. Die Stimme kam sonach vom Himmel zwischen den zwei Cherubim, und von da drang sie in die Stiftshütte. וישמע את הקול Man könnte glauben, die Stimme war schwach, so heißt es הקול, die Stimme war's, die zu ihm am Sinai sprach: und als sie aus dem Zelte drang, wurde sie (wunderbarer Weise) nicht vernommen. מדבר Wie מתדבר von selbst; wegen der Ehrerbietung gegen Gott wird es so ausgedrückt; er spricht eigentlich für sich selbst, und Mosche hörte es. וידבר אליו Zu ihm allein nur, Aharon war ausgeschlossen, immer redete Gott mit Mosche, und er theilte es dem

מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו׃

פ פ פ

ח (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (2) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת׃ (3) וַיַּעַשׂ

redend zu ihm von dem Deckel herab, welcher über der Lade des Zeugnisses, zwischen den beiden Kerubim hervor; so redete er zu ihm.

8 (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Rede zu Aharon und sprich zu ihm: Wenn du die Lampen aufsteckst, so sollen gegen die Vorderseite des Leuchters hin leuchten die sieben Lampen. (3) Und

רש"י

אֶת אַהֲרֹן מִן הַדִּבְּרוֹת (ספ"י): הסלת פרשת נשא.

ח (2) בהעלותך. לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה לְפָרָשַׁת הַנְּשִׂיאִים? לְפִי שֶׁכְּשֶׁרָאָה אַהֲרֹן חֲנֻכַּת הַנְּשִׂיאִים, חָלְשָׁה אָז דַּעְתּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה עִמָּהֶם בַּחֲנֻכָּה לֹא הוּא וְלֹא שִׁבְטוֹ, אָמַר לוֹ הַקָּבָּ"ה: חַיֶּיךָ שֶׁלְּךָ גְּדוֹלָה מִשֶּׁלָּהֶם, שֶׁאַתָּה מַדְלִיק וּמֵטִיב אֶת הַנֵּרוֹת: בהעלותך. בְּהַדְלָקָתְךָ, עַל שֵׁם שֶׁהַלַּהַב עוֹלֶה, כָּתוּב לְשׁוֹן עֲלִיָּה. ד"א, שֶׁצָּרִיךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתְּהֵא שַׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ. וְעוֹד דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִכָּאן, שֶׁמַּעֲלָה הָיְתָה לִפְנֵי הַמְּנוֹרָה, שֶׁעָלֶיהָ הַכֹּהֵן עוֹמֵד וּמֵטִיב: אל מול פני המנורה. אֶל מוּל נֵר הָאֶמְצָעִי, שֶׁאֵינוֹ בַּקָּנִים, אֶלָּא בַּגּוּף שֶׁל מְנוֹרָה: יאירו שבעת הנרות. שִׁשָּׁה שֶׁעַל שֵׁשֶׁת הַקָּנִים, שְׁלֹשָׁה הַמִּזְרָחִים פּוֹנִים לְמוּל הָאֶמְצָעִי הַפְּתִילוֹת שֶׁבָּהֶן וְכֵן שְׁלֹשָׁה הַמַּעֲרָבִיִּים רָאשֵׁי הַפְּתִילוֹת לְמוּל הָאֶמְצָעִי. וְלָמָּה?

Aharon mit (S. Raschi M. 3, 1, 1.).

8 (2) בהעלותך Weil die Flamme emporsteigt, wenn das Licht angezündet wird, daher steht dabei עלה d. h. er muß nämlich so anzünden, daß die Flamme gleich emporsteigt. Unsere Lehrer bemerken ferner, עלה heißt emporsteigen, es war vor dem Leuchter eine Stufe, worauf der Priester sich stellte und die Lampe zurecht machte. אל מול פני המנורה Der mittlern Lampe gegenüber; welche nicht an den Röhren, sondern am Leuchter selbst war. יאירו שבעת הנרות Sechs Lichter für die sechs Röhren, von dreien auf der Morgenseite und dreien auf der Abendseite waren die Dochte dem mittlern zugewandt. Wozu sollte dies? Damit man nicht denken soll, daß Gott des irdischen Lichtes

כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה
נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
(4) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־
יְרֵכָהּ עַד־פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה
אֲשֶׁר הֶרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה
אֶת־הַמְּנֹרָה׃ פ (5) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־

Aharon that also; gegen die Vorderseite des Leuchters steckte er die Lampen auf, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (4) Und dies war die Arbeit des Leuchters: getriebener Arbeit, aus Gold bis auf seinen Fuß, bis auf seine Blume, war er (aus Einem Stücke) getrieben; nach der Gestalt, welcher der Ewige dem Mosche gezeigt, so machte man den Leuchter. (5) Und der Ewige redete

רש״י

כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ לְאוֹרָהּ הוּא צָרִיךְ׃ (3) ויעש כן אהרן. לְהַגִּיד שִׁבְחוֹ שֶׁל אַהֲרֹן שֶׁלֹּא שִׁנָּה (ספ״י)׃ (4) וזה מעשה המנורה. שֶׁהֶרְאָהוּ הַקָּבָּ״ה בְּאֶצְבַּע, לְפִי שֶׁנִּתְקַשָּׁה בָּהּ, לְכָךְ נֶאֱמַר „וְזֶה“ (שם)׃ מקשה. בטד״יץ (Batir: Battu, געשלאגען, געהעממערט) בלע״ז לָשׁוֹן דָּא לְדָא נָקְשָׁן. (דניאל ה׳). עֶשֶׁת שֶׁל כִּכַּר זָהָב הָיְתָה, וּמַקִּישׁ בְּקוּרְנָס, וְחוֹתֵךְ בְּכַשִּׁיל לְפַשֵּׁט אֵבָרֶיהָ כְּתִקְנָן, וְלֹא נַעֲשֵׂית אֵבָרִים אֵבָרִים עַל יְדֵי חִבּוּר׃ עד ירכה עד פרחה. יְרֵכָה הִיא הַשִּׁידָה שֶׁעַל הָרַגְלַיִם, חָלוּל כְּדֶרֶךְ מְנוֹרוֹת כֶּסֶף שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׂרִים׃ עד ירכה עד פרחה, כְּלוֹמַר, גּוּפָהּ שֶׁל מְנוֹרָה כּוּלָּהּ, וְכָל הַתָּלוּי בָּהּ? עד ירכה. שֶׁהוּא אֵבֶר גָּדוֹל, עַד פִּרְחָהּ, שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה דַק שֶׁבָּהּ, הַכֹּל מִקְשָׁה. וְדֶרֶךְ עַד לְשַׁמֵּשׁ בְּלָשׁוֹן זֶה כְּמוֹ׃ מִגָּדִישׁ וְעַד קָמָה, וְעַד כֶּרֶם זַיִת (שופטים ט״ו)׃ כמראה אשר הראה וגו׳.

bedürfe. (3) ויעש כן אהרן Dies gereicht dem Aharon zum Lobe, daß er nichts änderte. (4) וזה מעשה המנורה Gott zeigte sie ihm fertig, weil das Werk ihm schwierig fiel, daher heißt es וזה. מקשה geschlagen, gehämmert, wie Dan. 5, 6 דא לדא נקשן Die Menora war aus einem Stück Golde, welches einen Zentner wog, durch Hammerschläge u. Meißeln aus einander getrieben, nicht aber gliederweise durch Lötung zusammengesetzt. עד ירכה Das hohle Fußgestell, wie bei den silbernen Leuchtern der Vornehmen zu sehen ist. עד ירכה עד פרחה D. i. der eigentliche Körper des Leuchters, und alles was daran ist. ירכה d. i. der Hauptheil desselben. עד פרחה sind die daran ausgeführten Kunstverzierungen; Alles war aus einem Stück getrieben. עד drückt eine Steigerung und Vergleichung aus, wie in Richt. 15, 5. מגדיש ועד קמה ועד כרם זית כמראה אשר הראה Wie das Muster, das

מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (6) קַח אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם׃ (7) וְכֹה־
תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי
חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם
וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ׃ (8) וְלָקְחוּ פַּר
בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן

zu Mosche, und sprach: (6) Nimm die Lewijim aus der Mitte der Kinder Jsrael, und reinige sie. (7) Und so sollst du mit ihnen thun, um sie zu reinigen: sprenge auf sie Wasser der Entsündigung, und sie sollen ein Scheermesser gehen lassen über ihren ganzen Leib, und ihre Kleider waschen, und so sich reinigen, (8) Und sie sollen nehmen einen jungen Stier, und als dessen Speiseopfer Weißmehl, eingerührt mit Oel, und einen

רש״י

כְּתַבְנִית אֲשֶׁר הֶרְאָהוּ בָּהָר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וּרְאֵה וַעֲשֵׂה
כְּתַבְנִית וגומר (שמות כ״ה): כן עשה את המנורה.
מִי שֶׁעֲשָׂאָהּ. וּמ״א עַל יְדֵי הַקָּבָּ״ה נַעֲשֵׂית מֵאֵלֶיהָ:
(6) קח את הלוים. קָחֵם בִּדְבָרִים: אַשְׁרֵיכֶם שֶׁתִּזְכּוּ
לִהְיוֹת שַׁמָּשִׁים לַמָּקוֹם: (7) הזה עליהם מי חטאת.
שֶׁל אֵפֶר הַפָּרָה, מִפְּנֵי טְמֵאֵי מֵתִים שֶׁבָּהֶם: והעביר
תער. מָצָאתִי בְּדִבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן. לְפִי שֶׁנָּתְנוּ
כַּפָּרָה עַל הַבְּכוֹרוֹת שֶׁעָבְדוּ ע״א, וְהִיא קְרוּיָה זִבְחֵי
מֵתִים, וְהַמְּצוֹרָע קָרוּי מֵת, הִזְקִיקָם תִּגְלַחַת כִּמְצוֹרָעִים:
(8) ולקחו פר בן בקר. וְהוּא עוֹלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד עוֹלָה, וְהוּא קָרְבַּן צִבּוּר בע״א:

ihm Gott am Berge zeigte, nach 2, 25, 40: כן עשה Wer וראה ועשה בתבניתם sie eben verfertigte (Bezalel); nach dem Midr. wurde die Lampe von Gott selbst verfertigt. (6) קח את הלוים Suche sie durch Worte *) zu gewinnen: Heil euch, daß ihr gewürdigt seid, Diener Gottes zu sein! מי חטאת Besprenge sie mit Entsündigungswasser, von der Asche der Parah Adumah, Derjenigen wegen, die unter ihnen durch Leichnamen verunreigt worden sind. והעבירו תער In der Erläuterung des R. Mosche Hadarschan fand ich: Weil sie den Erstgebornen Sühne auf den Götzendienst bewirkten, welcher Dienst Todtenopfer heißt, und Aussätzige werden wie Todte betrachtet, daher mußten sich die Lewiten, gleich Aussätzigen scheeren lassen. (8) ולקחו פר בן בקר Zum Ganzopfer, denn so steht hier geschrieben V. 12: את האחד עולה als Gemeindeopfer zur Versöhnung wegen des Götzendienstes.

*) Auch Onkelos gibt hier das קח mit קרב (Annähern, Anschließen).

וּפַר־שֵׁנִי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת׃ (9)
וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד
וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
(10) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה
וְסָמְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־
הַלְוִיִּם׃ (11) וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת־הַלְוִיִּם
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה׃ (12)
וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ
הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־
הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם׃

zweiten jungen Stier sollst du nehmen zum Sündopfer.
(9) Und laß die Lewijim hintreten vor das Zelt der Zusammenkunft, und versammle die ganze Gemeinde der Kinder Israel.
(10) Und laß die Lewijim hintreten vor den Ewigen, daß die Kinder Israel ihre Hände aufstützen auf die Lewijim.
(11) Und Aharon schwinge die Lewijim in einer Schwingung vor dem Ewigen (als geweihet) von den Kindern Israel, dann seien sie (bestimmt), zu verrichten den Dienst des Ewigen.
(12) Und die Lewijim sollen ihre Hände aufstützen auf jeden Kopf der Stiere, und bereite alsdann den einen als Sündopfer und den andern als Ganzopfer dem Ewigen, um die Lewijim

רש"י

ופר שני. מַה תַּ"ל שֵׁנִי? לוֹמַר לָךְ, מַה עוֹלָה לֹא נֶאֱכֶלֶת, אַף חַטָּאת לֹא נֶאֱכֶלֶת. (ת"כ) וּבָזוּ יֵשׁ סֶמֶךְ לִדְבָרָיו בְּת"כ. וְאוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה, שֶׁשָּׂעִיר הָיָה לָהֶם לְהָבִיא לְחַטָּאת ע"א, עִם פַּר הָעוֹלָה. (9) והקהלת את כל עדת. לְפִי שֶׁהַלְוִיִּם נִתָּנִים, קָרְבַּן כַּפָּרָה תַּחְתֵּיהֶם, יָבוֹאוּ וְיַעַמְדוּ עַל קָרְבָּנָם, וְיִסְמְכוּ יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם: (11) והניף אהרן את הלוים תנופה. כְּדֶרֶךְ שֶׁאָשָׁם מְצוֹרָע טָעוּן תְּנוּפָה חַי.

ופר שני Was besagt שני? (*daß wie ein Ganzopfer nicht gegessen wird, so wird auch das Sündopfer nicht gegessen, ähnlich dem in Thorat Kohanim. Ich denke, daß dies nur einstweilige Anordnung war, weil sie hätten mit dem Stiere des Ganzopfers auch einen Ziegenbock darbringen sollen. (9) והקהלת את כל עדת Weil die Lewiten wie ein Sühnopfer für sie geweiht wurden, sollen die Israeliten beim Opfer der Lewiten zugegen sein, und auf die Lewiten ihre Hände legen. (11) והניף אהרן Sowie das Schuldopfer eines Aussätzigen lebendig geschwenkt wird. Dreifaches Schwen-

---

*) Da es nicht früher steht: ופר האחד.

(13) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אַהֲרֹן
וְלִפְנֵי בָנָיו וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה׃
(14) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם׃ (15) וְאַחֲרֵי־
כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וְטִהַרְתָּ אֹתָם וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה׃ (16)
כִּי נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרַת כָּל־רֶחֶם בְּכוֹר כֹּל
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי אֹתָם לִי׃ (17) כִּי
לִי כָל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם

zu versöhnen. (13) Und stelle die Lewijim vor Aharon und vor seine Söhne, und schwinge sie in einer Schwingung für den Ewigen. (14) Und so sondere die Lewijim aus der Mitte der Kinder Israel, daß die Lewijim mir gehören. (15) Und darnach sollen die Lewijim hineingehen zu bedienen das Zelt der Zusammenkunft, wenn du sie gereinigt und sie geschwungen hast in einer Schwingung. (16) Denn gegeben sind sie mir aus der Mitte der Kinder Israel; statt des Eröffnenden jedes Mutterleibes, des Erstgeborenen eines Jeden unter den Kindern Israel, habe ich sie mir genommen. (17) Denn mir gehört jedes Erstgeborene unter den Kindenr Israel unter Menschen und

רש"י

שָׁלֹשׁ תְּנוּפוֹת נֶאֶמְרוּ בְּפָרָשָׁה זוֹ. הָרִאשׁוֹנָה לִבְנֵי קְהָת
לְכָךְ נֶאֱמַר שָׁם: וְהָיוּ לַעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדַת ה׳ (במדבר
ב׳) לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עֲלֵיהֶם, הָאָרוֹן
וְהַשֻּׁלְחָן וגו׳. הַשְּׁנִיָּה לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן, לְכָךְ נֶאֱמַר בָּם:
תְּנוּפָה לַה׳ שֶׁאַף עֲלֵיהֶם הָיְתָה עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, יְרִיעוֹת
וּקְרָשִׁים (צ״ל וּקְרָסִים דְּאִלּוּ קְרָשִׁים בְּיַד מַשָּׂא בְּנֵי
מְרָרִי). הַנִּרְאוֹת בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים, וְהַשְּׁלִישִׁית,
לִבְנֵי מְרָרִי: (16) נתונים נתונים. נְתוּנִים לְמַשָּׂא
נְתוּנִים לְשִׁיר: פטרת. פְּתִיחַת: (17) כי לי כל בכור.
שֶׁלִּי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת, בְּקַו הַדִּין, שֶׁהֲגִנֹּתִי עֲלֵיהֶם בֵּין
בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם: לקחתי אותם לי. עַד שֶׁטָּעוּ בָעֵגֶל,

ken wird hier erwähnt, eines bei den Nachkommen Korachs, daher heißt es לעבוד את עבודת, weil ihnen der Dienst des Heiligthums oblag, bei der Bundeslade, dem Tische, usw. Die zweite bei den Nachkommen Gerschons, daher: תנופה לפני ה׳, denn auch sie versahen den heiligen Dienst bei den Umhängen und Brettern, welche auch im Allerheiligsten gesehen wurden; und die dritte bei den Nachkommen Merai's; oben 4. 32. (15) נתנים נתנים Sie mußten sich sowohl dem Traggeschäfte, als auch dem Tempelgesange widmen. פטרת die Erschließung. (17) כי לי כל בכור Die Erstgeborenen gehören von Rechtswegen mir, weil ich sie unter den egyptischen Erstgebornen geschützt habe, darum habe ich sie angenommen, als mir gehörig, bis sie beim goldenen Kalbe sich vergingen; nun nehme ich die Lewiten

וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃ (18) וָאֶקַּח
אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ שני (19) וָאֶתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם
נְתֻנִים ׀ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ׃ (20) וַיַּעַשׂ
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לַלְוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
לַלְוִיִּם כֵּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (21)
וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם וַיָּנֶף
אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיְכַפֵּר
עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרָם׃ (22) וְאַחֲרֵי־כֵן

Vieh; als ich alles Erstgeborne im Lande Mizrajim schlug, heiligte ich sie mir. (81) Und ich nehme die Lewijim statt alles Erstgeborenen unter den Kindern Jsrael. (19) Und gebe die Lewijim als hingegebene dem Aharon und seinen Söhnen aus der Mitte der Kinder Jsrael, zu verrichten den Dienst für die Kinder Jsrael beim Zelte der Zusammenkunft, und die Kinder Jsrael zu versöhnen, damit nicht an die Kinder Jsrael eine Plage komme, wenn die Kinder Jsrael hinträten zum Heiligthume. (20) Und so thaten Mosche und Ahron und die ganze Gemeinde der Kinder Jsrael mit den Lewijim; ganz so wie der Ewige dem Mosche geboten wegen der Lewijim, so thaten mit ihnen die Kinder Jsrael. (21) Nun die Lewijim entsündigten sich und wuschen ihre Kleider, und Aharon schwang sie in einer Schwingung vor dem Ewigen, und Aharon versöhnte sie zu ihrer Reinigung. (22) Uud darnach gingeu

רש"י

וַעַכְשָׁיו, וָאֶקַּח אֶת הַלְוִיִּם׃ (19) ואתנה וגו'. חֲמִשָּׁה
פְּעָמִים נֶאֶמְרוּ „בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" בְּמִקְרָא זֶה, לְהוֹדִיעַ
חִבָּתָן, שֶׁנִּכְפַּל אַזְכָּרוֹתֵיהֶן בְּמִקְרָא אֶחָד, כְּמִנְיַן
חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. כָּךְ רָאִיתִי בב"ר׃ ולא יהיה
בבני ישראל נגף. שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לָגֶשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ,
שֶׁאִם יִגְּשׁוּ יִהְיֶה נֶגֶף׃ (20) ויעש משה ואהרן וכל
עדת וגומר. מֹשֶׁה הֶעֱמִידָן וְאַהֲרֹן הֵנִיפָן וְיִשְׂרָאֵל

statt ihrer an. (19) ואתנה Fünfmal wird hier בני ישראל erwähnt, um die Liebe zu ihnen bekannt zu geben, daß sie in einem Satze fünfmal, nach Anzahl der fünf Thora-Bücher genannt werden. נגף Strafe, Wenn die Lewiten den Dienst verrichten, haben die Jsraeliten nicht das Heiligthum zu betreten, denn sobald sie ihm sich nahen, folgt auch die Strafe. (20) ויעש משה ואהרן Mosche ließ sie

בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל
מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ
לָהֶם׃ ס (23) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ (24) זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא
צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ (25) וּמִבֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה
וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד׃ (26) וְשֵׁרֵת אֶת־אֶחָיו

die Lewijim hinein, ihren Dienst zu verrichten beim Zelte der Zusammenkunft vor Aharon und seinen Söhnen; so wie der Ewige dem Mosche geboten wegen der Lewijm, so thaten sie mit ihnen. (23) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach; (24) Dies ists, was wegen der Lewijim (zu beobachten); vom fünf und zwanzigsten Jahre und darüber komme ein solcher, einzutreten in die Schaar beim Dienste des Zeltes der Zusammenkuft. (25) Und vom fünfzigsten Jahre an trete er zurück aus der Schaar des Dienstes, und diene nicht ferner. (26) Und er mag bedienen

רש"י

סָמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם׃ (22) כאשר צוה ה' כן עשה. לְהַגִּיד שֶׁבַח הָעוֹשִׂין וְהַנַּעֲשֶׂה בָהֶן, שֶׁאֶחָד מֵהֶם לֹא עִכֵּב׃ (24) זאת אשר ללוים. שָׁנִים פּוֹסְלִים בָּהֶם, וְאֵין הַמּוּמִין פּוֹסְלִים בָּהֶם׃ מבן חמש ועשרים. וּבְמָקוֹם אַחֵר אוֹמֵר, מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה, הָא כֵּיצַד? מִבֶּן כ"ה בָּא לִלְמוֹד הִלְכוֹת עֲבוֹדָה, וְלוֹמֵד חָמֵשׁ שָׁנִים וּבֶן ל' עוֹבֵד. מִכָּאן, לְתַלְמִיד שֶׁלֹּא רָאָה סִימָן יָפֶה בְּמִשְׁנָתוֹ בְּחָמֵשׁ שָׁנִים, שׁוּב אֵינוֹ רוֹאֶה (חולין כ"ד)׃ (25) ולא יעבוד עוד. עֲבוֹדַת מַשָּׂא בְּכָתֵף אֲבָל חוֹזֵר הוּא לִנְעִילַת שְׁעָרִים, וְלָשִׁיר, וְלִטְעוֹן עֲגָלוֹת וְהוּא׃ וְשֵׁרֵת אֶת אֶחָיו, עִם אֲחוֹהִי, כְּתַרְגּוּמוֹ׃

hinstellen, Aharon ließ sie eine Wendung machen, und die Israeliten legten ihre Hände auf dieselben. (22) כאשר צוה ה' כן עשו Es gereicht zum Lobe der Vollziehenden, wie zum Lobe Derer, an denen der Akt vollzogen wurde, daß von keiner Seite irgend etwas verzögert wurde. (24) זאת אשר ללוים Vor den gesetzlichen Dienstjahren ist ihr Dienst untauglich, und ebenso nach zurückgelegter Dienstzeit (50 J.): zufällige Leibesfehler aber können jedoch von irgend einer Dienstleistung nicht ausschließen; מבן חמש ועשרים Zur andern Stelle (oben 4, 3) heißt es: מבן שלשים שנה, wie ist dies gemeint? Also: Zu 25 Jahren lernt er die Dienstpflichten, was 5 Jahre in Anspruch nimmt; zu 30 Jahren verrichtet er selbst den Dienst. Hieraus ist zu entnehmen, daß ein Schüler, der in den ersten fünf Jahren im Studium keinen guten Erfolg erzielt, er ihn auch später nicht erreichen wird. (25) ולא יעבוד עוד Er soll mehr keine Lastarbeit auf sich nehmen, wohl aber kann er zu leichten Verrichtungen, wie etwa zum Auf- und Zusperren der Thore, zum Mitwirken beim Tempelgesange, oder zum Aufladen der Wagen verwendet werden, dies heißt V. 26 er bediene mit seinen

seine Brüder beim Zelte der Zusammenkunft, zu beobachten das zu Beobachtende, aber den Dienst soll er nicht verrichten. So sollst du thun mit dem Lewijim bei ihrem Amte.

9 (1) Und der Ewige redete zu Mosche in der Wüste Sinai, im zweiten Jahre nach ihrem Auszuge aus dem Lande Mizrajim, im ersten Monat, und sprach: (2) Die Kinder Jsrael sollen das Pesach verrichten zu seiner bestimmten Zeit. (3) Am vierzehnten Tage in diesem Monat, zwischen den beiden Abenden sollt ihr es verrichten zu seiner bestimmten Zeit; nach allen seinen Satzungen und nach allen seinen Vorschriften sollt

בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה
לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה לַלְוִיִּם
בְּמִשְׁמְרֹתָם׃ פ שלישי

ט (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְמִדְבַּר־
סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר׃
(2) וְיַעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפָּסַח
בְּמוֹעֲדוֹ׃ (3) בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר־יוֹם
בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ
בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל־חֻקֹּתָיו וּכְכָל־מִשְׁפָּטָיו

רש"י

(26) לשמור משמרת. לַחֲנוֹת סָבִיב לָאֹהֶל וּלְהָקִים וּלְהוֹרִיד בִּשְׁעַת הַמַּסָּעוֹת׃

ט (1) בחדש הראשון. פָּרָשָׁה שֶׁבְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר לֹא נֶאֶמְרָה עַד אִיָּר, לָמַדְתָּ שֶׁאֵין סֵדֶר מוּקְדָּם וּמְאוּחָר בַּתּוֹרָה (פסחים פ"ק ספרי). וְלָמָּה לֹא פָּתַח בְּזוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל מ' שָׁנָה, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶסַח זוֹ בִלְבָד׃ (2) במועדו. אַף שַׁבָּת. בְּמוֹעֲדוֹ, אַף בְּטוּמְאָה (שם)׃ (3) ככל חקותיו. אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ׃ שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה׃ וככל משפטיו. אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁעַל

Brüdern, dasselbe siehe bei Onk. (26) לשמור משמרת Um in der Nähe des Zeltes zu lagern, auf- und abladen, zur Zeit des Aufbruches.

9 (1) בחדש הראשון Die Parascha zu Anfang dises Buches wurde erst im Monate Jjar mitgetheilt, es hätte also der hier stehende Abschnitt vom Monate (ניסן) zuerst stehen sollen, dies lehrt, daß die Thora es mit der geschichtlichen Reihenfolge nicht strenge nimmt. Warum aber fängt das ס׳ במדבר nicht hier an? Weil dieses etwas Tadelhaftes für die Jsraeliten enthält, da sie während des ganzen Zeitraumes von 40 Jahren in der Wüste das einzigemal das קרבן פסח darbrachten. (2) במועדו Auch am Sabbat, selbst bei ihrem Unreinsein. (3) ככל חקותיו Das sind Gebote, die sich auf das Oper selbst beziehen; es sei fehlerlos, männlich und einjährig, M. 2, 12, 5. וככל משפטיו Gesetze, die sich anderweitig darauf beziehen,

תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ (4) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂת הַפָּסַח׃ (5) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינָי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָֹה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (6) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשֹׂת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא׃ (7) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב

ihr es verrichten. (4) Und Mosche redete zu den Kindern Israel, daß sie das Pesach verrichten sollten. (5) Und sie verrichteten das Pesach im ersten (Monat), am vierzehnten Tage des Monats, zwischen den beiden Abenden, in der Wüste Sinai; ganz so, wie der Ewige dem Mosche geboten, so thaten die Kinder Israel. (6) Und es waren Männer, die unrein waren durch die Leiche eines Menschen, und nicht das Pesach an demselben Tage verrichten konnten: da traten sie hin vor Mosche und vor Aharon an demselben Tage; (7) Und es sprachen jene Männer zu ihm: Wir sind unrein durch die Leiche eines Menschen, warum sollen wir deswegen geringer

רש״י

גּוּפוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר, כְּגוֹן שִׁבְעַת יָמִים לְמַצָּה וּלְבִיעוּר חָמֵץ׃ (4) וידבר משה וגו׳. מַה תַּ״ל? וַהֲלֹא נֶאֱמַר׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה׳ (ויקרא כ״ב)? אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁמַע פָּרָשַׁת מוֹעֲדִים מִסִּינַי, אָמַר לָהֶם, וְחָזַר וְהִזְהִירָם בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה (ספרי)׃ (7) לפני משה ולפני אהרן. כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶן יוֹשְׁבִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בָּאוּ וּשְׁאָלוּם. וְלֹא יִתָּכֵן לוֹמַר זֶה אַחַר זֶה, שֶׁאִם מֹשֶׁה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אַהֲרֹן מִנַּיִן לוֹ? (ספרי)׃ (7) למה נגרע. אָמַר לָהֶם׃ אֵין קָדָשִׁים קְרֵבִים בְּטוּמְאָה, אָמְרוּ לוֹ׃ יִזָּרֵק הַדָּם עָלֵינוּ בְּכֹהֲנִים טְהוֹרִים, וְיֵאָכֵל הַבָּשָׂר לִטְהוֹרִים (ס״א לִטְמֵאִים כ״נ רא״ם). אָמַר לָהֶם׃ עִמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה

z. B. die siebentägige Maza-Pflicht, wie das Wegräumen des Chomez. (4) וידבר משה Was belehrt uns dies: es heißt ja schon M. 3, 23, 44: Mosche besprach die Feiertage Gottes mit den Kindern Israels? Allein als er den Abschnitt von den Festtagen am Sinai hörte, theilte er denselben ihnen mit, und wiederholte ihn bei Vollziehung des Gebotes. (6) לפני משה ולפני אהרן Als sie eben im Lehrhause die Gesetze studirten, kam man sie deshalb zu befragen; לפני משה kann aber nicht bedeuten, daß man erst bei dem einen und dann bei dem Andern angefragt hätte, denn, wenn Mosche es nicht wußte, wie sollte es Ahron wissen? (7) למה נגרע Warum sollen wir geringer geachtet sein? er sagte zu ihnen: Man darf im Zustande der Unreinheit kein Opfer bringen. Sie erwiderten: So mögen reine Priester das Blut unseretwegen sprengen, u. das Fleisch (des Peßach-Opfers) soll von Reinen verzehrt werden. Mosche antwortete:

אֶת־קָרְבַּן יְהוָֹה בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (8) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עִמְדוּ
וְאֶשְׁמְעָה מַה־יְצַוֶּה יְהוָֹה לָכֶם׃ פ
(9) וַיְדַבֵּר יְהוָֹה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (10)
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ
כִּי־יִהְיֶה טָמֵא ׀ לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה
לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָֹה׃
(11) בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מַצּוֹת
וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ׃ (12) לֹא־יַשְׁאִירוּ
מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בוֹ

sein nicht darzubringen zu seiner bestimmten Zeit unter den Kindern Israel? (8) Und Mosche sprach zu ihnen: harret, ich will hören, was der Ewige gebietet euretwegen. (9) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (10) Rede zu den Kindern Israel, und sprich: Wenn Jemand unrein ist durch eine Leiche, oder ist auf fernem Wege, bei euch oder bei euern künftigen Geschlechtern, und das Pesach verrichten sollte dem Ewigen; (11) So sollen sie es im zweiten Monate, am vierzehnten Tage, zwischen den beiden Abenden verrichten; mit ungesäuertem Brode und bittern Kräutern sollen sie es essen. (12) Sie sollen nichts davon übrig lassen bis zum Morgen und keine Knochen an ihm zerbrechen;

רש״י

כְּתַלְמִיד הַמּוּבְטָח לִשְׁמוֹעַ מִפִּי רַבּוֹ. אַשְׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁכָּךְ מוּבְטָח, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָיָה רוֹצֶה, הָיָה מְדַבֵּר עִם הַשְּׁכִינָה. (שם) וּרְאוּיָה הָיְתָה פָּרָשַׁת זוֹ לֵיאָמֵר עַל יְדֵי מֹשֶׁה, כִּשְׁאָר כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, אֶלָּא שֶׁזָּכוּ אֵלּוּ, שֶׁתֵּאָמֵר עַל יְדֵיהֶן, שֶׁמְּגַלְגְּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי (סנהדרין פ"ק): (10) או בדרך רחוקה. נָקוּד עָלָיו, לוֹמַר, לֹא שֶׁרְחוֹקָה וַדַּאי, אֶלָּא שֶׁהָיָה חוּץ לְאַסְקוּפַּת הָעֲזָרָה, כָּל זְמַן שְׁחִיטָה. פֶּסַח שֵׁנִי

Wartet, ich will hören, was Gott hierüber entscheiden wird — wie ein Schüler, der sicher ist, zu jeder Zeit von seinem Lehrer Bescheid zu erhalten: Heil dem Weibgeborenen, der so sicher ist, zu jeder Zeit sich mit der göttl. Glorie in Verbindung setzen zu können! Dieser Abschnitt sollte eigentlich, so wie alle anderen Thora-Vorschriften durch Mosche mitgetheilt werden, doch diese Personen waren es würdig, daß derselbe ihrem Namen zugeschrieben werde — weil das Verdienstliche nur dem Verdienstvollen gilt! (10) או בדרך רחוקה Auf רחוקה steht ein Punkt, anzudeuten, daß er eigentlich nicht fern zu sein brauchte, sondern er brauchte nur während des Schlachtens außerhalb des Vorhofes zu stehen. Beim Peßach im zweiten Monate konnte man מצה und חמץ zugleich

כְּכָל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ (13) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ כִּי ׀ קָרְבַּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמֹעֲדוֹ חֶטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא׃ (14) וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר וּלְאֶזְרַח הָאָרֶץ׃ ס רביעי (15) וּבְיוֹם הָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה הֶעָנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר׃ (16) כֵּן יִהְיֶה תָמִיד הֶעָנָן יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה־אֵשׁ לָיְלָה׃

nach der ganzen Satzung des Pesach sollen sie es verrichten. (13) Aber der Mann, welcher rein ist, und nicht auf dem Wege war, und unterläßt es, das Pesach zu verrichten, so soll dieselbe Seele ausgerottet werden aus ihrem Volke; weil er das Opfer des Ewigen nicht dargebracht hat zu seiner bestimmten Zeit; seine Sünde trage derselbe Mann. (14) Und wenn ein Fremdling bei euch sich aufhält, und will das Pesach verrichten dem Ewigen: so soll er es nach der Satzung des Pesach und nach dessen Vorschrift verrichten; Eine Satzung sei für euch; für den Fremdling, wie für den Eingebornen des Landes. (15) Und am Tage, da man die Wohnung aufgerichtet, bedeckte die Wolke die Wohnung, über dem Zelte des Zeugnisses, und am Abend war sie über der Wohnung wie der Schein eines Feuers bis zum Morgen. (16) So war es beständig;

רש״י

מַצָּה וְחָמֵץ עִמּוֹ בַּבַּיִת וְאֵין שָׁם יוֹם טוֹב וְאֵין אִסּוּר חָמֵץ אֶלָּא עִמּוֹ בַּאֲכִילָתוֹ: (14) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. יָכוֹל כָּל הַמִּתְגַּיֵּר יַעֲשֶׂה פֶסַח מִיָּד? תַּ״ל: חֻקָּה אַחַת. וְגוֹמֵר אֶלָּא כָּךְ מַשְׁמָעוֹ: וְכִי יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר וּבָא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כְּחֻקָּה וּכְמִשְׁפָּט יַעֲשֶׂה (פסחים צ״ג ספרי): (15) המשכן לאהל העדות. הַמִּשְׁכָּן הֶעָשׂוּי לִהְיוֹת אֹהֶל, לְלֻחוֹת הָעֵדוּת. יהיה על המשכן. כְּמוֹ הָיָה עַל הַמִּשְׁכָּן.

im Hause haben, es war dies kein יו״ט, das חמץ war nur verboten, während das Opferfleisch verzehrt wurde, nach dieser Zeit durfte man es essen. (14) גר ועשה פסח Man könnte meinen, daß sobald ein Nichtisraelite ein Bekenner der Religion Israels geworden, er sofort das Peßach-Opfer darbringen müsse, daher heißt es: חקה אחת und lautet also: Wenn die Zeit herannaht, das Peßach zu feiern (aber nicht zu einer andern Zeit seines Religionswechsels), so muß er es nach Gesetz und Vorschrift mitfeiern. (15) המשכן Die Stiftshütte, welche als Zelt für die Tafeln des Zeugnisses dient. יהיה על המשכן So wie

(17) וּלְפִי הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל
וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם
אֲשֶׁר יִשְׁכָּן־שָׁם הֶעָנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (18) עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָּל־יְמֵי
אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃ (19)
וּבְהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים
וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה

die Wolke bedeckte sie und der Schein eines Feuers des Nachts. (17) Und so wie sich die Wolke erhob von dem Zelte, so brachen darnach die Kinder Israel auf, und an dem Orte, woselbst die Wolke ruhete, daselbst lagerten die Kinder Israel (18) Nach dem Befehl des Ewigen brachen die Kinder Israel auf, und nach dem Befehl des Ewigen lagerten sie; die ganze Zeit, da die Wolke ruhete über der Wohnung, lagerten sie. (19) Und verweilte die Wolke über der Wohnung lange Zeit, so beobachteten die Kinder Israel das zu

רש"י

וכן כל לשון הפרשה: (17) העלות הענן כתרגומו: אסתלקות וכן, ונעלה הענן, ולא יתכן לכתוב, ולפי עלות הענן, ועלה הענן, שאין זה לשון סלוק, אלא צמוח ועליה, כמו: "והנה עב קטנה ככף איש עולה מים (מלכים א' י"ח): (18) על פי ה' יסעו. שנינו במלאכת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל, ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, תקעו, והריעו, ותקעו, ולא היה מהלך, עד שמשה אומר: קומה ה', ונסע דגל מחנה יהודה. זו בספרי: על פי ה' יחנו. כיון שהיו ישראל

הוה, die eine fortdauernde Handlung anzeigt, welches öfter in der Paraſcha vorkommt. (17) העלות הענן Nach Onk. אסתלקות עננא Wenn die Wolke fortzieht; desgl. ונעלה הענן Es kann hier nicht עלות הענן heißen, oder נעלה הענן, weil es nicht das Entfernen, sondern das Aufsteigen anzeigt, gleich Kön. 1, 11, 44: Siehe, eine Wolke, klein wie die Hand eines Menschen entsteigt dem Meere (עולה מן הים). (18) על פי ה' יסעו In der Berajtha wird berichtet: Immer, wann Israel weiter zog, faltete sich die Wolkensäule über den Stamm Jehuda zusammen, wie eine Wölbung. Stieß man nun in die Trompete anhaltend, so zog sie dennoch nicht eher, als bis Moſche sagte: Erhebe dich, Ewiger usw. Kap. 10, 35: dann zog das Lager Jehuda's ab. ועל פי ה' יחנו Wenn die Israeliten sich lagerten, rollte sich die

וְלֹא יִסָּעוּ׃ (20) וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן
יָמִים מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה
יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסָּעוּ׃ (21) וְיֵשׁ אֲשֶׁר
יִהְיֶה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר וְנַעֲלָה
הֶעָנָן בַּבֹּקֶר וְנָסָעוּ אוֹ יוֹמָם
וָלַיְלָה וְנַעֲלָה הֶעָנָן וְנָסָעוּ׃ (22) אוֹ־
יֹמַיִם אוֹ־חֹדֶשׁ אוֹ־יָמִים בְּהַאֲרִיךְ הֶעָנָן
עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יַחֲנוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ וּבְהֵעָלֹתוֹ יִסָּעוּ׃ (23)
עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסָּעוּ
אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ עַל־פִּי יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ

Beobachtende gegen den Ewigen, und brachen nicht auf. (20) Und zuweilen (war es), daß die Wolke wenige Tage über der Wohnung blieb: nach dem Befehl des Ewigen brachen sie auf. (21) Und zuweilen (war es), daß die Wolke nur blieb vom Abend bis zum Morgen; erhob sich dann die Wolke am Morgen, so brachen sie auf; oder einen Tag und eine Nacht, erhob sich dann die Wolke, so brachen sie auf. (22) Oder zwei Tage, oder einen Monat, oder eine lange Zeit: so lange die Wolke verweilte über der Wohnung, darüber zu ruhen, lagerten die Kinder Israel und brachen nicht auf, und so wie sie sich erhob, brachen sie auf. (23) Nach dem Befehl des Ewigen lagerten sie, und nach dem Befehl des Ewigen brachen sie auf; das zu Beobachtende gegen den Ewigen beobachteten sie nach dem Befehl des Ewigen durch Mosche.

רש"י

חוֹנִים. עַמּוּד הֶעָנָן הָיָה מִתַּמֵּר וְעוֹלֶה וְנִמְשָׁךְ
עַל גַּבֵּי בְּנֵי יְהוּדָה כְּמִין סֻכָּה וְלֹא הָיָה נִפְרָשׂ
עַד שֶׁמֹּשֶׁה אוֹמֵר: „שׁוּבָה ה׳ רִבְבוֹת אַלְפֵי
יִשְׂרָאֵל“, הֱוֵי אוֹמֵר: עַל פִּי ה׳ וּבְיַד מֹשֶׁה:
(20) וישׁ. כְּלוֹמַר וּפְעָמִים: ימים מספר. יָמִים
מוּעָטִים: (22) או ימים. שָׁנָה, כְּמוֹ: יָמִים תִּהְיֶה
גְּאוּלָּתוֹ (ויקרא כ"ה):

Wolkensäule zusammen, umgab den Stamm Jehuda wie ein Zelt, sie breitete sich nicht eher aus, als bis Mosche sprach: Kap. 10, 36: Kehre ein, Ewiger, bei der Menge der Tausende Israels, daher heißt es: „Auf Befehl Gottes und durch Mosche“. (20) ויש Bisweilen. ימים מספר wenige Tage. (22) או ימים Ein Jahr, gleich M. 3, 15, 29: ימים תהיה גאלתו.

י (1) וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרֹת כֶּסֶף
מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא
הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת׃ (3) וְתָקְעוּ
בָּהֵן וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ (4) וְאִם־בְּאַחַת יִתְקָעוּ
וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂיאִים רָאשֵׁי אַלְפֵי

10 (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Mache dir zwei silberne Trompeten; getriebener Arbeit sollst du sie machen; und sie seien dir zum Zusammenrufen der Gemeinde und beim Aufbruch der Lager. (3) Und stößt man in dieselben, so soll sich zu dir verfügen die ganze Gemeinde vor den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft. (4) Und wenn man in Eine stößt, so sollen sich zu dir verfügen die Fürsten, die Häupter der Tausende

רש"י

י (2) למקרא העדה. כְּשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִם סַנְהֶדְרִין
וּשְׁאָר הָעָם, וְתִקְרָאֵם לֶאֱסֹף אֵלֶיךָ, תִּקְרָאֵם
עַל יְדֵי חֲצוֹצְרוֹת׃ ולמסע את המחנות. בִּשְׁעַת סִלּוּק
מַסָּעוֹת תִּתְקְעוּ בָהֶם לְסִימָן. נִמְצֵאתָ אַתָּה אוֹמֵר, עַל
פִּי שְׁלֹשָׁה הָיוּ נוֹסְעִים׃ עַל פִּי הַקָּבָּ"ה וְעַל פִּי מֹשֶׁה
וְעַל פִּי הַחֲצוֹצְרוֹת׃ מקשה. מֵהֲעָשֶׁת תֵּעָשֶׂה. בְּהַקָּשַׁת
הַקּוּרְנָס׃ (3) ותקעו בהן. בִּשְׁתֵּיהֶן, וְהוּא סִימָן
לְמִקְרָא הָעֵדָה שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ (4) ואם באחת יתקעו, הוּא סִימָן
לְמִקְרָא הַנְּשִׂיאִים, שֶׁנֶּאֱמַר׃ ונועדו אליך הנשיאים

10 (2) למקרא העדה Wenn du mit dem Synhedrium oder mit dem Volke reden willst, um sie zusammen zu rufen, so soll dies durch Trompetenschall geschehen. ולמסע את המחנות Wenn der Zug sich fortbewegte, sollt ihr zum Zeichen in die Posaune stoßen. Demnach erfolgte ihr Aufbruch durch dreifachen Zuruf: Durch Gott, durch Mosche und durch den Trompetenschall. מקשה Aus einem Klumpen ausgearbeitet. (3) ותקעו בהן Wenn in Beide geblasen wird, so ist es ein Zeichen für das Einberufen der Gemeinde, denn: „die ganze Gemeinde wird sich versammeln vor dem Eingange der Stiftshütte". (4) ואם באחת יתקעו Dies ist ein Zeichen für das sich Einstellen der Fürsten, auch dieses Versammeln geschieht vor der Stiftshütte, was vom Schlusse der Gleichheit (ונועדו V. 3

יִשְׂרָאֵל׃ (5) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ
הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה׃ (6) וּתְקַעְתֶּם
תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים
תֵּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם׃
(7) וּבְהַקְהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא
תָרִיעוּ׃ (8) וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ

Israels. (5) Und blaset
ihr Lärm, so brechen die
Lager auf, die gegen Mor-
gen lagern. (6) Und blaset
ihr Lärm, zum zweiten
Male, so brechen die Lager
auf, die gegen Mittag
lagern; Lärm sollen sie
blasen bei ihrem Auf-
bruche. (7) Versammelt man aber die Versammlung, so sollt ihr in die
Trompete stoßen, aber nicht Lärm blasen. (8) Und die Söhne Aharons, die

רש"י

וְאַף הֵן יִעָדְתָן, אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. וּמַגִּידָה שֶׁזֶּה הוּא בָּא. בְּסִפְרֵי׃ (5) ותקעתם תרועה. סִימָן מַסַּע הַמַּחֲנוֹת, תְּקִיעָה, תְּרוּעָה וּתְקִיעָה. כָּךְ הוּא נִדְרַשׁ בְּסִפְרֵי, מִן הַמִּקְרָאוֹת (ד"ה נ"ד)׃ (7) ובהקהיל את הקהל וגו׳. לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר. וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת; מַה מִּקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ בִּבְנֵי כֹּהֲנִים וּבִשְׁתֵּיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְתָקְעוּ בָּהֵן וגומר, אַף מַסַּע הַמַּחֲנוֹת בִּשְׁתֵּיהֶם. יָכוֹל מַה מַּסַּע הַמַּחֲנוֹת תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ, אַף מִקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ, וּמֵעַתָּה אֵין חִילּוּק בֵּין מִקְרָא הָעֵדָה לְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר׃ ובהקהיל את הקהל,

und ונועדו V. 4 bei den Fürsten) entnommen wird. (5) ותקעתם תרועה Das Zeichen zum Aufbruche des Lagers ist: תקיעה (gerader Trompetenstoß), תרועה (Lärmblasen) und wieder תקיעה. (7) ובהקהיל את הקהל Weil es heißt ולמקרא העדה — ולמסע daraus folgt, so wie beim Zusammenrufen, von zwei Priestern mit beiden Trompeten geblasen wird, denn so heißt es ותקעו בהן (Mehrzahl), so soll es auch beim Aufbruche der Lager geschehen. Man könnte glauben, so wie beim Aufbruche der Lager in einem geraden Tone תקיעה mit Lärmblasen תרועה und wieder mit תקיעה geblasen wird, so sollte es auch beim Zusammenrufen der Gemeinde geschehen, und daher kein Unterschied zwischen dem Zusammenrufen der Gemeinde und dem Aufbruche der Lager wäre, so heißt es: ובהקהיל את הקהל, so soll man beim Zusammenrufen der Gemeinde blos תקיעה aber nicht תרועה blasen;

בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃ (9) וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם׃ (10) וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ פ חמישי (11) וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ

Priester, sollen die Trompeten blasen; und diese seien euch zur ewigen Satzung für eure künftigen Geschlechter. (9) Und wenn ihr in den Krieg ziehet in eurem Lande wider den Dränger, der euch bedrängt, so sollt ihr Lärm blasen mit den Trompeten, und eurer wird gedacht werden vor dem Ewigen eurem Gotte, und euch wird geholfen werden wider eure Feinde. (10) Und am Tage eurer Freude und an euern Festen und an euren Neumonde sollt ihr in die Trompeten stoßen bei euern Ganzopfern und bei euern Friedopfern; so sollen sie euch sein zum Andenken vor eurem Gotte. Ich bin der Ewige euer Gott. (11) Und es geschah im zweiten Jahre, im zweiten Monat, am zwanzigsten des Monats,

רש״י

וגו׳, לוֹמַר, שֶׁאֵין תְּרוּעָה לְמִקְרָא הָעֵדָה, וְהוּא הַדִּין לַנְּשִׂיאִים! הֲרֵי סִימָן לִשְׁלָשְׁתָּם, מִקְרָא הָעֵדָה בִּשְׁתַּיִם, וְשֶׁל נְשִׂיאִים בְּאַחַת, זוֹ וָזוֹ אֵין בָּהֶם תְּרוּעָה, וּמַסַּע הַמַּחֲנוֹת בִּשְׁתַּיִם: עַל יְדֵי תְרוּעָה וּתְקִיעָה: (8) ובני אהרן יתקעו. בְּמִקְרָאוֹת וּבְמַסָּעוֹת הַלָּלוּ: (10) על עולותיכם. בְּקָרְבַּן צִבּוּר הַכָּתוּב מְדַבֵּר (ספרי ערכין י״א): אני ה׳ אלהיכם. מִכָּאן לָמְדוּ מַלְכֻיּוֹת עִם זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: וּתְקַעְתֶּם זוֹ שׁוֹפָרוֹת. לְזִכָּרוֹן זוֹ זִכְרוֹנוֹת. אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם זוֹ מַלְכֻיּוֹת וכולי. (11) בחדש השני. נִמְצֵאתָ אַתָּה אוֹמֵר, שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, חָסֵר י׳ יָמִים עָשׂוּ בְּחוֹרֵב: שֶׁהֲרֵי בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ

dasselbe gilt auch bei den Fürsten. Das Zeichen war sonach: Beim Zusammenrufen der Gemeinde mit zwei Trompeten, bei den Fürsten mit einer Trompete, bei Beiden war kein תרועה Lärmblasen; zum Aufbruch der Lager ebenfalls mit Zweien durch תרועה und תקיעה. (8) ובני אהרן יתקעו beim Zusammenrufen und beim Aufbruche der Lager. (10) על עלותיכם Hier ist von den Ganzopfern der Gesammtheit die Rede. אני ה׳ אלהיכם Dies belehrt uns, daß man die Gebete von מלכיות, זכרונות und שופרות am Neujahrstag verrichtet, wie es heißt ותרעתם d. i. das Gebet für שופרות; לזכרון d. i. das Gebet für זכרונות; אני ה׳ אלהיכם d. i. das Gebet für מלכיות. (11) בחדש השני Hieraus folgt, daß sie zwölf Monate weniger zehn Tage am Choreb verweilten,

נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׃ (12)
וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר
סִינָי וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן׃
(13) וַיִּסְעוּ בָּרִאשֹׁנָה עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה׃ (14) וַיִּסַּע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־
יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ
נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ (15) וְעַל־צְבָא
מַטֵּה בְּנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃
(16) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב
בֶּן־חֵלֹן׃ (17) וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ

da erhob sich die Wolke von der Wohnung des Zeugnisses. (12) Und die Kinder Israel brachen auf, zu ihren Zügen, von der Wüste Sinai, und die Wolke ruhete in der Wüste Pharan. (13) So brachen sie auf zum ersten Male nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche: (14) Es brach auf das Panier des Lagers der Söhne Jehuda's zuerst mit ihren Heeren; und über sein Heer war: Nachschon, Sohn Amminadab's, (15) Und über das Heer des Stammes der Söhne Jisachars: Nethaneel, Sohn Zuars. (16) Und über das Heer des Stammes der Söhne Sebuluns! Eliab, Sohn Chelons. (17) Und war die Wohnung abgenommen, so brachen

רש״י

סִיוָן חָנוּ שָׁם, וְלֹא נָסְעוּ עַד עֶשְׂרִים בְּאִיָּר, לְשָׁנָה
הַבָּאָה׃ (12) למסעיהם. כְּמִשְׁפָּט הַמְפוֹרָשׁ לְמַסַּע
דִּגְלֵיהֶם, וּמִי רִאשׁוֹן וּמִי אַחֲרוֹן׃ במדבר פארן.
קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה בְּמִדְבַּר פָּארָן הָיָה, וְשָׁם חָנוּ מִמַּסַּע
זֶה׃ (17) והורד המשכן. כֵּיוָן שֶׁנּוֹסַע דֶּגֶל יְהוּדָה
נִכְנְסוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו, וּפֵרְקוּ אֶת הַפָּרוֹכֶת, וְכִסּוּ בָהּ אֶת
הָאָרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה.
(במדבר ד׳) וּבְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, פּוֹרְקִין הַמִּשְׁכָּן,

denn am ר״ח סיון lagerten sie daselbst und sind nicht eher weiter gezogen, bis im Jjar des folgenden Jahres. (12) למסעיהם Nach Vorschrift, welche beim Aufbruch der Fahnen getroffen wurde, wer der Erste und wer der Letzte sein soll. במדבר פארן Das קברות התאוה war in der Wüste Paran, (s. Kap. 12, 16.) dort ruhten sie von diesem Zuge aus. (17) והורד המשכן Sobald die Fahne Jehudas abzog, gieng Aharon und seine Söhne in das Zelt, nahmen den Vorhang ab, und bedeckten dann die Bundeslade, denn es heißt: Aharon und seine Söhne sollen kommen, wenn das Lager aufbrach. Die Nachkommen Gerschons und Merari's legten die Stiftshütte auseinander und luden sie auf

בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן׃
(18) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם
וְעַל־צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (19)
וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ (20) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְנֵי־
גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ (21) וְנָסְעוּ
הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת־
הַמִּשְׁכָּן עַד־בֹּאָם׃ (22) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה
בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ
אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ (23) וְעַל־צְבָא

auf die Söhne Gerschons
und die Söhne Merari's,
die Träger der Wohnung.
(18) Dann brach auf das
Panier des Lagers Reuben mit ihren Heeren;
und über sein Heer war
Elizur, Sohn Schedeurs.
(19) Und über das Heer
des Stammes der Söhne
Schimeons: Schelumiel,
Sohn Zurischaddai's. (20)
Und über das Heer des
Stammes der Söhne
Gads: Eljasaph, Sohn
Deuels. (21) Dann brachen auf die Kehathim, die Träger des Heiligen; und man richtete die
Wohnung auf, bis sie ankamen. (22) Dann brach auf das Panier
des Lagers der Söhne Ephraims mit ihren Heeren; und über sein
Heer war: Elischama, Sohn Ammihuds. (23) Und über das Heer

רש״י

וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בָּעֲגָלוֹת, וְהָאָרוֹן וּכְלֵי קֹדֶשׁ שֶׁל מַשָּׂא
בְּנֵי קְהָת עוֹמְדִים מְכוּסִּין וּנְתוּנִין עַל הַמּוֹטוֹת, עַד
שֶׁנָּסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן, וְאַחַר כָּךְ וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים׃
(21) נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ. נוֹשְׂאֵי דְּבָרִים הַמְקוּדָּשִׁים׃
והקימו את המשכן. בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, שֶׁהָיוּ
קוֹדְמִים לָהֶם, מַסַּע שְׁנֵי דְגָלִים, יִהְיוּ מְקִימִין אֶת
הַמִּשְׁכָּן, כְּשֶׁהָיָה הֶעָנָן שׁוֹכֵן; וְסִימָן הַחֲנִיָּה נִרְאָה
בְּדֶגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה, וְהֵם חוֹנִים. וַעֲדַיִין בְּנֵי קְהָת
בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם. עִם שְׁנֵי דְגָלִים הָאַחֲרוֹנִים, הָיוּ בְּנֵי
גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי מְקִימִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ; וּכְשֶׁבָּאִים
בְּנֵי קְהָת מוֹצִיאִים אוֹתוֹ עַל מְכוֹנוֹ, וּמַכְנִיסִין בּוֹ הָאָרוֹן
וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת. וְזֶהוּ מַשְׁמָעוּת הַמִּקְרָא׃
וְהֵקִימוּ, מְקִימֵי הַמִּשְׁכָּן אוֹתוֹ עַד טֶרֶם בּוֹאָם שֶׁל

den Wagen. Die Bundeslade und die heiligen
Geräthe, welche die Nachkommen Kehats trugen,
standen verdeckt, nachdem die Tragstangen angebracht waren, bis die
Fahne Reubens abzog, dann sind auch sie weggezogen. (21) נושאי המקדש
Die Träger der geheiligten Gegenstände. והקימו
Die Nachkommen von Gerschon und Merari,
welche ihnen um zwei Fahnen voran waren,
stellten die Stiftshütte auf, wenn die Wolke ruhte. Das Zeichen des
Ruhens wurde an der Fahne Jehuda's sichtbar; sie lagerte schon, und
die Nachkommen des Kehat zogen hinter ihnen her, mit den zwei letzten
Fahnen; die Nachkommen Gerschons und Meraris richteten nun die
Stiftshütte auf. Wenn dann die von Kehat ankamen, fanden sie Alles

מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃
(24) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן
בֶּן־גִּדְעוֹנִי׃ (25) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־
דָן מְאַסֵּף לְכָל־הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל־
צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ (26) וְעַל־
צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃
(27) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע
בֶּן־עֵינָן׃ (28) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל

des Stammes der Söhne Menasche's: Gamliel, Sohn Pedazurs.
(24) Und über das Heer des Stammes der Söhne Binjamins: Abidan, Sohn Gideoni's.
(25) Dann brach auf das Panier des Lagers der Söhne Dans, beschließend alle Lager mit ihren Heeren; und über sein Heer war: Achieser, Sohn Ammischaddai's.
(26) Und über das Heer des Stammes der Söhne Aschers: Pagiel, Sohn Ochrans.
(27) Und über das Heer des Stammes der Söhne Naphthali's: Achira, Sohn Enans.
(28) Dies waren die Züge der Kinder Israels

רש״י

בְּנֵי קְהָת׃ (25) מאסף לכל המחנות. תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי׃ לְפִי שֶׁהָיָה שִׁבְטוֹ שֶׁל דָּן מְרוּבֶּה בְּאוּכְלוּסִים, הָיָה נוֹסֵעַ בָּאַחֲרוֹנָה, וְכָל מִי, שֶׁהָיָה מְאַבֵּד דָּבָר, הָיָה מַחֲזִירוֹ לוֹ. אִית מַאן דְּאָמַר, כְּתֵיבָה הָיוּ מְהַלְּכִין וּמַפִּיק לָהּ מִן „כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ“ (במדבר ב׳). וְאִית דְּאָמְרֵי, כְּקוֹרָה הָיוּ מְהַלְּכִין, וּמַפִּיק לָהּ מִ מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת׃ (28) אלה מסעי. זֶה סֵדֶר

geordnet, und legten in dieselbe die Bundeslade, den Tisch, den Leuchter und die Altäre, nach dem Wortlaut der Schrift. והקימו Diejenigen, welche die Stiftshütte aufzustellen hatten, thaten dies vor Ankunft der Söhne Kehat. (25) מאסף לכל המחנות Im Talm. Jeruschalmi heißt es hierüber: Weil der Stamm Dan sehr volkreich war, darum zog er zuletzt, wer etwas verlor, bekam es dort zurück. Einige meinen, sie zogen im Vierecke, anlehnend an כאשר יחנו (s. Raschi oben Kap. 2, 9.) Andere behaupten, sie zogen in der Form eines Balkens (d. h. Einer nach dem Andern), was sie aus der Stelle: מאסף לכל המחנות der Nachtrupp aller Lager erklären. (28 אלה מסעי Dies war die Ordnung ihrer Züge. ויסעו An

לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃ ס ששי (29) וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן־רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן
מֹשֶׁה נֹסְעִים ׀ אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אָמַר יְהוָה אֹתוֹ אֶתֵּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ
וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי־יְהוָה דִּבֶּר־טוֹב עַל־
יִשְׂרָאֵל׃ (30) וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ כִּי
אִם־אֶל־אַרְצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ׃

mit ihren Heeren; so brachen sie auf. (29) Und Mosche sprach zu Chobab, dem Sohne Reuels, des Midjani, dem Schwiegervater Mosche's: Wir brechen auf nach dem Orte hin, von welchem der Ewige gesprochen: ihn will ich euch geben. Ziehe mit uns, und wir wollen dir Gutes thun; denn der Ewige hat Gutes verheißen für Israel. (10) Aber er sprach zu ihm: Ich will nicht mitziehen, sondern in mein Land und in meine Heimat will ich ziehen.

רש"י

מַסְּעֵיהֶם׃ ויסעו. בַּיּוֹם הַהוּא נָסְעוּ׃ (29) חובב. הוּא יִתְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר׃ מִבְּנֵי חוֹבָב חוֹתֵן מֹשֶׁה. (שופטים ד׳) וּמַה תַּ"ל, וַתָּבֹאנָה אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן (שמות ב)? מְלַמֵּד שֶׁהַתִּינוֹקוֹת קוֹרִין לַאֲבִי אֲבִיהֶן, אַבָּא. (ספרי) וְשֵׁמוֹת הַרְבֵּה הָיוּ לוֹ. יִתְרוֹ עַל שֵׁם שֶׁיִּתֵּר פָּרָשָׁה אַחַת בַּתּוֹרָה. חוֹבָב, עַל שֶׁחִבֵּב אֶת הַתּוֹרָה וכו׳׃ נוסעים אנחנו אל המקום. מִיָּד עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים אָנוּ נִכְנָסִין לָאָרֶץ. (ספרי) שֶׁבְּמַסַּע זֶה הָרִאשׁוֹן נָסְעוּ עַל מְנָת לִיכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא שֶׁחָטְאוּ בְּמִתְאוֹנְנִים. וּמִפְּנֵי מַה שִׁתֵּף מֹשֶׁה עַצְמוֹ עִמָּהֶם? שֶׁעֲדַיִין לֹא נִגְזְרָה גְזֵרָה עָלָיו, וּכְסָבוּר שֶׁהוּא נִכְנָס׃ (30) אל ארצי ואל מולדתי. אִם בִּשְׁבִיל נְכָסַי, אִם

demselben Tage zogen sie aus. (29) לחובב D. i. Jithro, so auch Richt. 4, 11: מבני חובב חותן משה; und warum steht: אל רעואל אביהן? D. h. zu ihrem Großvater, Kinder aber nennen auch den Großvater, Vater. Jithro hatte verschiedene Namen: יתר, weil er die Thora um den Abschnitt ואתה תחזה M. 2, 18, 1 vermehrte; חובב, weil er die göttl. Lehre besonders liebte. — נוסעים אנחנו Binnen drei Tagen werden wir in das gelobte Land einziehen, denn auf diesem ersten Zuge beabsichtigten sie daselbst einzuziehen, sie versündigten sich aber dadurch, daß sie sich mißvergnügt zeigten s. Kap. 11. Warum schloß sich Mosche ihnen an und sagte: wir werden dahin ziehen? Weil der göttl. Beschluß gegen Mosche bisher ihm noch nicht kund gemacht worden war; er glaubte noch in das (gelobte) Land zu kommen. (30) אל ארצי ואל מולדתי Wegen meiner Besitzungen und

(31) וַיֹּאמֶר אַל־נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי׀ עַל־כֵּן יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ׀ לְעֵינָיִם׃ (32) וְהָיָה כִּי־תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה׀ הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ

(31) Und er sprach: Verlaß uns doch nicht, denn da du kennst unsere Lagerplätze in der Wüste, so kannst du uns als Augen sein. (32) Und es soll geschehen, wenn du mit uns ziehest, o wollen wir von jenem Guten, womit der Ewige uns wohl-

רש״י

בִּשְׁבִיל מִשְׁפַּחְתִּי (ספרי)׃ (31) אל נא תעזוב. אֵין נָא, אֶלָּא לָשׁוֹן בַּקָּשָׁה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ לֹא נִתְגַּיֵּר יִתְרוֹ מֵחִבָּה, סָבוּר הָיָה שֶׁיֵּשׁ לַגֵּרִים חֵלֶק בָּאָרֶץ. עַכְשָׁיו שֶׁרָאָה, שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק, הִנִּיחָם וְהָלַךְ לוֹ׃ כי על כן ידעת חנותינו במדבר. כִּי נָאֶה לְךָ לַעֲשׂוֹת זֹאת, עַל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ חֲנוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר, וְרָאִיתָ נִסִּים וּגְבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לָנוּ׃ כי על כן ידעת. כְּמוֹ, עַל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ, כְּמוֹ, כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי, (בראשית ל״ח). כִּי עַל כֵּן בָּאוּ (שם י״ט). כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ (שם ל״ג)׃ והיית לנו לעינים. לָשׁוֹן עָבָר, כְּתַרְגּוּמוֹ. דָּבָר אַחֵר, לָשׁוֹן עָתִיד׃ כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁיִּתְעַלֵּם מֵעֵינֵינוּ, תִּהְיֶה מֵאִיר עֵינֵינוּ. דָּבָר אַחֵר, שֶׁתִּהְיֶה חָבִיב עָלֵינוּ כְּגַלְגַּל עֵינֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר (דברים י׳)׃ (32) והיה הטוב ההוא. מַה טּוֹבָה הֵטִיבוּ לוֹ? אָמְרוּ׃ כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְחַלְּקִין אֶת הָאָרֶץ, הָיָה דּוּשְׁנָהּ שֶׁל יְרֵחוֹ ת״ק אַמָּה עַל ת״ק אַמָּה, וְהִנִּיחוּהוּ מִלַּחֲלוֹק. אָמְרוּ׃ מִי שֶׁיִּבָּנֶה

meiner Familie. (31) אל נא תעזוב, er sprach bittend נָא, damit es nicht heißen soll, nicht aus Liebe zur Gotteslehre hat er sich den Israeliten angeschlossen, sondern weil er glaubte, daß auch Fremde Theil am Lande haben werden, da er aber einsah, daß solche von der Betheiligung ausgeschlossen werden, entfernte er sich. כי על כן ידעת חנותינו Dir geziemt es so zu handeln, weil du unsern Aufenthalt in der Wüste kennst, und die uns geschehenen Wunder mit angesehen hast. כי על כן ידעת Weil du weißt, gleich: כי על כן ראיתי u. A. והיית לנו לעינים Ist die vergangene Zeit, wie Onk. übersetzt: du warst Augenzeuge לעינים. Oder es kann auch die Zukunft andeuten: Du wirst uns über alles Dunkle Aufschluß verschaffen, und unsere Augen erleuchten, לעינים. Oder auch: Du sollst uns so lieb sein, wie unser Augapfel, wie es heißt: Ihr sollt den Fremden lieben. (32) והיה הטוב ההוא Was für Gutes haben sie ihm denn erwiesen? Es heißt, als die Israeliten das Land unter sich theilten, betrugen die fetten Fluren Jericho's fünfhundert Quadrat-Ellen, dies wurde nicht vertheilt, sie sagten, in wessen Besitzung der heilige

וְהֵטַבְנוּ לָךְ׃ (33) וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה
דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה
נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָתוּר
לָהֶם מְנוּחָה׃ (34) וַעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם
יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה׃ ׆ ס (35) וַיְהִי
בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ׀ יְהוָה

thun will, dir Gutes thun. (33) Und sie zogen vom Berge des Ewigen drei Tagereisen weit, und die Bundeslade des Ewigen ziehend vor ihnen her die drei Tagereisen weit, um ihnen einen Ruheort zu erspähen. (34) Und die Wolke des Ewigen war über ihnen des Tages, wenn sie aufbrachen aus dem Lager. (35) Und es geschah, wenn die Lade aufbrach, so sprach Mosche: Mache dich auf, Ewiger,

רש"י

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֶלְקוֹ הוּא יִטְּלֶנּוּ. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נְתָנוּהוּ לִבְנֵי יִתְרוֹ, לְיוֹנָדָב בֶּן רֵכָב׃ (33) דרך שלשת ימים. מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הָלְכוּ בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁהָיָה הַקָּבָּ"ה חָפֵץ לְהַכְנִיסָם לָאָרֶץ מִיָּד׃ וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים׃ זֶה הָאָרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לַמִּלְחָמָה, וּבוֹ שִׁבְרֵי לֻחוֹת מוּנָּחִים, וּמַקְדִּים לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתַקֵּן לָהֶם מְקוֹם חֲנִיָּה (ספרי ב"ב י"ד)׃ (34) וענן ה' עליהם יומם. שִׁבְעָה עֲנָנִים כְּתוּבִים בְּמַסְּעֵיהֶם׃ אַרְבָּעָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְאֶחָד לְמַעְלָה, וְאֶחָד לְמַטָּה, וְאֶחָד לִפְנֵיהֶם, מַנְמִיךְ אֶת הַגְּבוֹהָה וּמַגְבִּיהַּ אֶת הַנָּמוּךְ, וְהוֹרֵג נְחָשִׁים וַעֲקְרַבִּים׃ (35) ויהי בנסוע הארון. עָשָׂה לוֹ סִימָנִיּוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְּאַחֲרָיו, לוֹמַר, שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמוֹ. וְלָמָּה נִכְתַּב כָּאן? כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּין פּוּרְעָנוּת לְפוּרְעָנוּת

Tempel erbaut wird, der soll es bekommen; mittlerweile haben sie es an Jonadab, Sohn Recheb's, von den Nachkommen Jitro's überlassen, (siehe Richt. 1, 16 und Raschi das.) (33) דרך שלשת ימים Eine Strecke von drei Tagereisen legten sie in einem Tage zurück, denn Gott wollte sie schnell in das Land einführen. דרך שלשת ימים וארן ברית ה' Das war die Bundeslade, welche mit ihnen in den Krieg gezogen war; darin wurden die zerbrochenen Tafeln aufbewahrt, diese zog immer drei Tagereisen voraus, um ihnen Lagerplätze vorzubereiten. (34) וענן ה' עלידם יומם Sieben schützende Wolken werden bei ihren Zügen erwähnt, (s. weiter 14, 14, ebendas. 9, 19. M. 2, 40, 36, 37, 38.) vier nach den vier Himmelsgegenden, eine von oben und eine von unten, und eine vor ihnen; diese ebneten die Höhen, erhoben die Tiefen und vertilgten Schlangen und Skorpione. (35) ויהי בנסוע הארון Er machte zu Anfang und zu Ende (dieser zwei Verse) Zeichen; (im ס' תורה stehen hier zwei נ in verkehrter Schrift), anzudeuten, daß diese zwei Versen nicht auf ihrem Platze sind. Warum stehen sie aber hier? um einen Straffall vom andern

וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ׃
(36) וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת
אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ ׆ פ

יא (1) וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים רַע בְּאָזְנֵי
יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר אַפּוֹ

daß sich zerstreuen deine Feinde und deine Hasser fliehen vor deinem Antlitz!
(36) Und wenn sie ruhete, sprach er: Kehre zurück, Ewiger, zu den Myriaden der Tausende Israels.

11. (1) Und als das Volk sich beklagte auf eine mißfällige Weise vor den Ohren des Ewigen, da hörte es der Ewige und sein Zorn

רש"י

וכו' כִּדְאִיתָא בְּכָל כִּתְבֵי הַקּוֹדֶשׁ (שבת קט"ו): קומה
ה'. לְפִי שֶׁהָיָה מַקְדִּים לִפְנֵיהֶם מַהֲלַךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים,
הָיָה מֹשֶׁה אוֹמֵר, עֲמוֹד וְהַמְתֵּן לָנוּ, וְאַל תִּתְרַחֵק
יוֹתֵר. תַּנְחוּמָא בְּוַיַּקְהֵל: ויפוצו אויביך. הַמְכוּנָּסִין:
וינוסו משנאיך. אֵלוּ הָרוֹדְפִים: משנאיך. אֵלוּ שׂוֹנְאֵי
יִשְׂרָאֵל. שֶׁכָּל הַשּׂוֹנֵא אֶת יִשְׂרָאֵל. שׂוֹנֵא אֶת מִי
שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר "וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ.
(תהלים פ"ג) וּמִי הֵם? עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד: (36)
שובה ה'. מְנַחֵם תִּרְגְּמוֹ לָשׁוֹן מַרְגּוֹעַ וְכֵן: בְּשׁוּבָה
וָנַחַת תִּוָּשֵׁעוּן (ישעיה ל'): רבבות אלפי ישראל.
מַגִּיד שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, פְּחוּתִים מִשְּׁנֵי
אֲלָפִים וּשְׁתֵּי רְבָבוֹת:

יא (1) ויהי העם כמתאוננים. אֵין הָעָם, אֶלָּא רְשָׁעִים
(ספרי) וְכֵן הוּא אוֹמֵר: מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם

zu trennen. קומה ה׳ Weil die Bundeslade drei Tagereisen voraus gieng, darum bat Mosche: Bleibe stehen und erwarte uns, entferne dich nicht weiter. ויפוצו אויביך Zerstreue die Feinde, die versammelt sind. משנאיך Die Verfolger. משנאיך Das sind die Feinde Israels; denn wer Israel anfeindet, ist gleichsam ein Feind des Weltenschöpfers, wie es Ps. 83, 3 heißt: Deine Feinde erheben das Haupt; wer sind diese? Die wider deine Nation heimlich Ränke schmieden, — das. 4. (36) שובה ה׳ Menachem übersetzt es: beruhigen, ähnlich dem Jes. 30: בשובה ונחת יושעון „Durch Ruhe und Stillsein ist euch geholfen". רבבות אלפי Andeutend, daß die göttl. Glorie sich nicht eher offenbart, als bis 22,000 beisammen sind. (Denn רבבה ist Zehntausend, die Mehrzahl רבבות zweimal Zehntausend (20,000); ebenso אלף tausend, אלפי zweitausend, zusammen 22,000. (Misrachi.)

11. (1) ויהי העם כמתאוננים Das sind die Uebelgesinnten (העם); so auch M. 2, 17, 4: מה אעשה לעם; Jerem. 13, 10: העם הרע הזה;

וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה׃ (2) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ׃ (3) וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תַּבְעֵרָה

entbrannte, und es brannte unter ihnen ein Feuer des Ewigen, und zehrte an dem Ende des Lagers. (2) Da schrie das Volk zu Mosche, und Mosche betete zum Ewigen, und das Feuer versank. (3) Und man nannte den Namen desselben Ortes

רש"י

הַזֶּה. (שמות י"ז) וְאוֹמֵר: הָעָם הָרָע הַזֶּה (ירמיה י"ג). וּכְשֶׁהֵם כְּשֵׁרִים, קְרוּאִים עַמִּי, שֶׁנֶּאֱמַר: שַׁלַּח עַמִּי" (שמות י"ז) עַמִּי, מָה עָשִׂיתִי לְךָ (מיכה ו'): כמתאוננים. אֵין מִתְאוֹנְנִים, אֶלָּא לָשׁוֹן עֲלִילָה, מְבַקְּשִׁים עֲלִילָה הֵיאַךְ לִפְרוֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשִׁמְשׁוֹן: כִּי תוֹאֲנָה הוּא מְבַקֵּשׁ (שופטים י"ד): רע באזני ה'. תּוֹאֲנָה, שֶׁהִיא רָעָה בְּאָזְנֵי ה', שֶׁמִּתְכַּוְּנִים, שֶׁתָּבֹא בְּאָזְנוֹ וְיַקְנִיט אָמְרוּ: אוֹי לָנוּ כַּמָּה לִבַּטְנוּ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה! שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלֹּא נַחְנוּ מֵעִנּוּי הַדֶּרֶךְ: ויחר אפו. אֲנִי הָיִיתִי מִתְכַּוֵּן לְטוֹבַתְכֶם, שֶׁתִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ מִיָּד. בקצה המחנה. בַּמּוּקְצִין שֶׁבָּהֶם לִשְׁפָלוּת. אֵלּוּ עֵרֶב רַב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: בִּקְצִינִים שֶׁבָּהֶם וּבִגְדוֹלִים: (2) ויצעק העם אל משה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ: וְהָלַךְ הַבֵּן אֵצֶל אוֹהֲבוֹ שֶׁל אָבִיו, וְאָמַר לוֹ: צֵא וּבַקֵּשׁ עָלַי מֵאַבָּא (ספרי): ותשקע האש. שֶׁשָּׁקְעָה בִּמְקוֹמָהּ בָּאָרֶץ.

wenn sie aber schuldlos sind, werden sie m e i n Volk genannt, wie: שלח עמי, Micha 6, 3: עמי מה עשיתי לך. — כמתאוננים heißt, einen Vorwand suchen, wie man sich von Gott lossagen könnte, so wie bei Schimschon Richt. 14, 4: (כי תואנה הוא מבקש). רע בעיני ה׳ Ein Vorwand, der gar böswillig gegen Gott gerichtet war; sie zielten darauf ab, daß ihr Unmuth vor Gott dringe und ihn erzürne; sie klagten: Ach, wie sind wir doch so ganz erschöpft von dieser quälenden Fußreise! Drei Tage lang durften wir uns weder Ruh noch Rast gönnen! ויחר אפו Ich, sprach Gott, meinte es nur gut mit Euch, und wollte Euch schnell in das Land einführen. בקצה המחנה Die Niedrigsten unter ihnen verzehrte das Feuer, nämlich das fremde Volk. Nach R. Schimeon ben Menaßja sind unter בקצה המחנה die Reichen קצינים und Großen zu verstehen. (2) ויצעק העם Dies verhält sich wie mit einem Könige, der seinem Sohne zürnt; der Prinz geht nun zum Günstlinge des Königs und bittet um die vermittelnde Fürsprache bei seinem Vater! ותשקע האיש Das Feuer versank an derselben Stelle in

כִּי־בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה׃ (4) וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה וַיָּשֻׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר׃ (5) זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים

Thabera (Brand); weil unter ihnen gebrannt hatte das Feuer des Ewigen. (4) Und das Gesindel, das unter ihnen war, hatte Gelüste; da weinten auch die Kinder Israel wieder, und sprachen: Wer wird uns Fleisch zu essen geben? (5) Wir gedenken der Fische, die wir unentgeltlich in Mizrajim aßen, der Gurken

רש"י

(שם) שֶׁאִלּוּ חָזְרָה לְאַחַת הָרוּחוֹת, הָיְתָה מְקַפֶּלֶת וְהוֹלֶכֶת כָּל אוֹתוֹ הָרוּחַ: (4) והאספסוף. אֵלּוּ עֵרֶב רַב, שֶׁנֶּאֶסְפוּ עֲלֵיהֶם בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם: וישובו. גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכּוּ עִמָּהֶם (שם): מי יאכילנו בשר. וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בָּשָׂר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: „וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר“ (שמות י"ב) וגומר וְאִם תֹּאמַר אֲכָלוּם, וַהֲלֹא בִּכְנִיסָתָן לָאָרֶץ נֶאֱמַר „וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן“ וגומר? (במדבר ל"ב) אֶלָּא שֶׁמְּבַקְשִׁים עֲלִילָה: (5) אשר נאכל במצרים חנם. א"ת שֶׁמִּצְרַיִם נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חִנָּם, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: „וְתֶבֶן לֹא יִנָּתֵן לָכֶם“ (שמות ה'). אִם תֶּבֶן לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חִנָּם, דָּגִים הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חִנָּם? וּמַהוּ אוֹמֵר: חִנָּם? חִנָּם מִן הַמִּצְוֹת (ספרי): את הקשואים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מָה הַמָּן מִשְׁתַּנֶּה לְכָל דָּבָר, חוּץ מֵאֵלּוּ? מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁים לְמֵינִיקוֹת, אוֹמְרִים לְאִשָּׁה: אַל תֹּאכְלוּ שׁוּם וּבָצָל מִפְּנֵי הַתִּינוֹק,

die Erde; denn hätte es irgend eine der Ecken ergriffen, so wäre die ganze Seite ein Raub der Flammen geworden. (4) והאספסוף Das aufgeraffte Gesindel, das sich ihnen beim Auszuge aus Egypten angeschlossen. ויבכו גם בני ישראל Auch die Israeliten weinten und sprachen: מי יאכילנו בשר Hatten sie denn kein Fleisch? es heißt doch: „auch ein großes Gemisch zog mit ihnen, und Schafe und Rinder? sollten sie es aufgezehrt haben? es steht doch beim Einzug in das Land M. 4, 32, 1: Die Söhne Reubens hatten viele Heerden? Allein sie gebrauchten hier nur einen Vorwand. (5) אשר נאכל במצרים חנם Es kann nicht sein, daß die Egypter ihnen Fische umsonst gaben, weil schon dort gesagt wurde: „Stroh wird ihnen nicht gegeben“; wenn sie ihnen kein Stroh umsonst gaben, wie sollten sie ihnen Fische umsonst geben? Was bedeutet demnach חנם? Unverdient, bar von gottgefälligen Handlungen. את הקשואים R. Schimeon bemerkte: Warum hatte das Manna den Beigeschmack aller beliebigen Speisen, nur nicht von den hier folgenden? Weil diese fünf Gattungen den säugenden Frauen nicht zuträglich sind; man warnt eine solche Frau, von diesen zu genießen,

וְאֶת־הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־הֶחָצִיר וְאֶת־
הַבְּצָלִים וְאֶת־הַשּׁוּמִים׃ (6) וְעַתָּה
נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל־הַמָּן
עֵינֵינוּ׃ (7) וְהַמָּן כִּזְרַע־גַּד הוּא וְעֵינוֹ
כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃ (8) שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ
וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ
בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ
כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן׃ (9) וּבְרֶדֶת הַטַּל

und der Melonen und des Lauchs und der Zwiebeln und des Knoblauchs. (6) Und nun müssen wir vertrocknen, nichts ist da; nur auf das Man gehen unsere Augen. (7) Das Man aber war wie Koriandersamen, und sein Aussehen, wie das Aussehen des Bdolach. (8) Das Volk streifte umher und sammelte, und mahlte es auf der Mühle, oder zerstießen es im Mörser, und kochten es im Topfe, oder machten daraus Kuchen, und sein Geschmack war wie der Geschmack von Oelkuchen. (9) Und wenn der Thau herabfiel

רש״י

מָשָׁל לְמֶלֶךְ כו' כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי׃ הקשואים. הֵם
קו"מברוש בלע"ז: Concombres, גורקען. אבטיחים.
בורי"קש, באדעטש, Bouvrache, מיין קילענגעוועכס.
החציר. כרישין פורלי"ש (והוא פאירא, לויך poireau,
כְּתַרְגּוּמוֹ „יַת בּוֹצִינַיָּא" וכו' ;) . (6) אל המן עינינו. מָן
בְּשַׁחַר, מָן בָּעֶרֶב׃ (7) והמן כזרע גד. מִי שֶׁאָמַר זוֹ,
לֹא אָמַר זוֹ. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים׃ בִּלְתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ,
והקב"ה הִכְתִּיב בַּתּוֹרָה׃ וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד וגומר,
כְּלוֹמַר׃ רְאוּ בָּאֵי עוֹלָם, עַל מָה מִתְלוֹנְנִים בָּנַי?
הַמָּן כָּךְ וְכָךְ הוּא חָשׁוּב׃ כזרע גַד. עָגוֹל כְּגִידָא זֶרַע
קול"יינדרו׃ מיינער מיט קערנער קאָריאַנדער
Genriandre, : בדולח. שם אבן טוֹבָה קְרִי"סטאל:
(8) שטו. אֵין שַׁיִט, אֶלָּא לָשׁוֹן טִיּוּל, אישבנ"יייר
Eseanyer, העראומשווייפען, זיך לעסטרייען, בְּלֹא
עָמָל׃ וטחנו ברחים וגומר. לֹא יָרַד בָּרֵחַיִם, וְלֹא

weil sie dem Kinde schaden. הקשואים Gurken, אבטיחים Melonen, החציר Lauch. (6) אל המן עינינו Manna am Morgen und Manna am Abend. (7) והמן כזרע גד Wer jenes sagte, hat dieses nicht gesagt; die Israeliten sagten: בלתי אל המן עינינו, Gott selbst aber ließ והמן כזרע גד in der Thora niederschreiben; es will sagen: Seht, ihr Weltbewohner! worüber meine Kinder so klagen und murren! ist doch das Manna so köstlich, so vortrefflich! כזרע גד Rund wie Koriandersamen. בדולח Ein Edelstein, ein Kristal. (8) שטו heißt Lustwandeln, ohne sich zu ermüden. וטחנו ברחים Es kam weder in Mühlen,

עַל־הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו׃ (10)
וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו
אִישׁ לְפֶתַח אָהֳלוֹ וַיִּחַר־אַף יְהוָה מְאֹד
וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה רָע׃ (11) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־יְהוָה לָמָה הֲרֵעֹתָ לְעַבְדֶּךָ וְלָמָּה

auf das Lager des Nachts, so fiel das Man mit ihm herab. (10) Und Mosche hörte das Volk weinen nach seinen Geschlechtern, Jeden am Eingange seines Zeltes, und der Zorn des Ewigen entbrannte sehr, auch in den Augen Mosche's war das arg. (11) Und Mosche sprach zum Ewigen: Warum thatst du so übel an deinem Knechte, und warum habe ich

רש״י

בַּקְּדֵרָה וְלֹא בַּמְּדוֹכָה אֶלָּא מִשְׁתַּנֶּה הָיָה טַעְמוֹ לַנִּטְחָנִין וְלַנִּדּוֹכִין וְלַמְבוּשָּׁלִין: בפרור. קְדֵרָה: לשד השמן. לַחְלוּחַ שֶׁל שֶׁמֶן, כָּךְ פֵּירְשׁוֹ דוּנַשׁ, וְדוֹמֶה לוֹ: „נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבוֹנֵי קַיִץ“ (תהלים ל״ג), וְהַלָּמֶ״ד יְסוֹד: נֶהְפַּךְ לַחְלוּחִי בְּחַרְבוֹנֵי קַיִץ. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּירְשׁוּהוּ לָשׁוֹן שָׁדַיִם, אַךְ אֵין עִנְיַן שָׁדַיִם אֵצֶל שֶׁמֶן. וְא״א לוֹמַר, לְשַׁד הַשֶּׁמֶן, לָשׁוֹן „וַיִּשְׁמַן יְשׁוּרוּן“ (דברים ל״ב) שֶׁאִם כֵּן הָיָה הַמֶּ״ם נָקוּד קָמַץ קָטָן, וְטַעְמוֹ לְמַטָּה תַּחַת הַמֶּ״ם: עַכְשָׁיו, שֶׁהַמֶּ״ם נָקוּד פַּתָּח קָטָן, וְהַטַּעַם תַּחַת הַשִּׁי״ן, לָשׁוֹן שֶׁמֶן הוּא. וְהַשִּׁי״ן הַנְּקוּדָה בְּקָמַץ גָּדוֹל וְאֵינָהּ נְקוּדָה בְּפַתָּח קָטָן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוֹף פָּסוּק. ד״א לְשַׁד, לָשׁוֹן נוֹטָרִיקוֹן: לִישׁ, שֶׁמֶן, דְּבַשׁ: כְּעִיסָּה הַנִּלּוֹשָׁה בְּשֶׁמֶן וּקְטוּפָה בִּדְבַשׁ, וְתַרְגּוּם שֶׁל אוּנְקְלוֹס דִּמְתַרְגֵּם, דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא, נוֹטֶה לְפִתְרוֹנוֹ שֶׁל דוּנַשׁ, שֶׁהָעִיסָּה הַנִּלּוֹשָׁה בְּשֶׁמֶן, לַחְלוּחִית שֶׁמֶן יֵשׁ בָּהּ: (10) בוכה למשפחותיו. מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת

noch in Töpfe, oder in Mörser, es nahm aber den verschiedenartigen Geschmack von gemahlenen, gestoßenen oder gekochten Speisen an. בפרור In einem Topfe. לשד השמן Oelfettigkeit, so erklärt es Donasch, wie in Ps. 32, 4: נהפך לשדי es wandelte der frische Lebenssaft in Sonnendürre sich um. Das ל von לשד gehört zur Wurzel des Wortes. Einige Gelehrten erklären es wie שדים Brüste; aber שדים hat keinen Zusammenhang mit שמן. Man kann daher nicht glauben, לשד השמן wäre mit וישמן ישרון fettwerden gleichbedeutend, denn da würde das 'מ mit Zere punktirt sein, und der Ton wäre מלרע unter dem 'מ; da aber das 'מ ein Segol hat, und der Ton unter dem 'ש steht, so hat es die Bedeutung Oel, das 'ש aber hat Komaz statt Segol, weil es zu Ende des Verses ist. Oder: לשד ist eine Abkürzung von: ד״בש ,ש״מן ,ל״יש wie ein Teig, welcher mit Honig und Oel durchrührt ist. Die Übersetzung von Onk. דליש במשחא ist beinahe mit der von Donasch gleichlautend, denn ein mit Oel durchkneteter Teig hat Oelfeuchtigkeit bei sich. (10) בוכה למשפחותיו Familienweise ver-

לֹא־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־
מַשָּׂא כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלָי׃ (12) הֶאָנֹכִי
הָרִיתִי אֵת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי
יְלִדְתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ
כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת־הַיֹּנֵק עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו׃ (13)
מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־
יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תְּנָה־לָּנוּ בָשָׂר
וְנֹאכֵלָה׃ (14) לֹא־אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי
לָשֵׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד
מִמֶּנִּי׃ (15) וְאִם־כָּכָה ׀ אַתְּ־עֹשֶׂה לִּי

nicht Gnade gefunden in deinen Augen, daß du die Last dieses ganzen Volkes legest auf mich? (12) Bin ich schwanger gegangen mit diesem ganzen Volke, oder habe ich es geboren, daß du zu mir sprichst: Trage es an deinem Busen, gleichwie der Wärter den Säugling trägt, in das Land, das du seinen Vätern zugeschworen hast? (13) Woher habe ich Fleisch, diesem ganzen Volke zu geben? da sie um mich her weinen und sprechen: Gieb uns Fleisch, daß wir essen! (14) Ich allein vermag nicht, dieses ganze Volk zu tragen, denn es ist mir zu schwer. (15) Und wenn du also

רש"י

נֶאֱסָפִים וּבוֹכִים לְפַרְסֵם תַּרְעֻמְתָּן בְּגָלוּי. וְרַבּוֹתֵינוּ
אָמְרוּ: לְמִשְׁפְּחוֹתָיו, עַל עִסְקֵי מִשְׁפָּחוֹת, עַל עֲרָיוֹת
הַנֶּאֱסָרוֹת לָהֶם (ספרי): (12) כי תאמר אלי. שֶׁאַתָּה
אוֹמֵר אֵלַי: שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ. וְהֵיכָן אָמַר לוֹ כֵּן? לֵךְ
נְחֵה אֶת הָעָם (שמות ל״ב). וְאוֹמֵר: וַיְצַוֵּם אֶל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל (שמות ו׳), עַל מְנָת שֶׁיִּהְיוּ סוֹקְלִים אֶתְכֶם
וּמְחָרְפִים אֶתְכֶם: על האדמה אשר נשבעת לאבותיו.
אַתָּה אוֹמֵר אֵלַי לְשָׂאתָם בְּחֵיקִי: (15) ואם ככה את
עושה לי. תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כִּנְקֵבָה כְּשֶׁהֶרְאָהוּ

sammelten sie sich und weinten, um ihr Murren öffentlich bekannt zu geben. Nach unseren Gelehrten bedeutet למשפחותיו wegen Familienangelegenheiten, nämlich wegen des Ehelichungs-Verbotes der nahen Verwandtschaftsgrade. (12) כי תאמר אלי Daß du zu mir sagtest: Trage es in deinem Schoße. Wo ward ihm dieser Auftrag? M. 2, 32: Gehe, leite das Volk; ferner M. 2, 6, 13: Er befahl dem Mosche und Aharon, es den Israeliten mitzutheilen — selbst wenn dabei Lebensgefahr droht, und sie ihnen schwere Beleidigungen zufügen sollten. על האדמה Du sagtest mir, daß ich sie in meinem Schoße tragen soll, um sie in das Land zu bringen. (15) ואם ככה את עושה לי Die Kraft Mosche's erschlaffte hier wie die eines schwachen Weibes, als ihm Gott die

הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל־אֶרְאֶה בְּרָעָתִי׃ פ (16) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפָה־לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי

mit mir thun willst, so bringe mich doch um, wenn ich Gnade gefunden in deinen Augen, daß ich mein Unglück nicht ansehe. (16) Da sprach der Ewige zu Mosche: Versammle mir siebenzig Männer von den Aeltesten Israels, welche du kennst, daß sie Aelteste des Volkes und seine

רש"י

הַקָּבָּ"ה הַפּוּרְעָנוּת, שֶׁהוּא עָתִיד לְהָבִיא עֲלֵיהֶם. עַל זֹאת אָמַר לְפָנָיו: אִם כֵּן הָרְגֵנִי תְּחִלָּה: אל אראה ברעתי. בְּרָעָתָם הָיָה לוֹ לִכְתּוֹב, אֶלָּא שֶׁכִּנָּה הַכָּתוּב, וְזֶה אֶחָד מִתִּקּוּנֵי הַסּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה לְכִנּוּי וּלְתִקּוּן הַלָּשׁוֹן: (16) אספה לי. הֲרֵי תְּשׁוּבָה לִתְלוּנָתְךָ, שֶׁאָמַרְתָּ: לֹא אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי. וְהַזְּקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים הֵיכָן הָיוּ, וַהֲלֹא אַף בְּמִצְרַיִם יָשְׁבוּ עִמָּהֶם? שֶׁנֶּאֱמַר „לֵךְ וְאָסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל". (שמות ג') אֶלָּא בָּאֵשׁ תַּבְעֵרָה מֵתוּ, וּרְאוּיִם הָיוּ לְכָךְ מִסִּינַי, דִּכְתִיב: „וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים" (שמות כ"ד), שֶׁנָּהֲגוּ קַלּוּת רֹאשׁ, כְּנוֹשֵׁךְ פִּתּוֹ וּמְדַבֵּר בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְזֶהוּ „וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" (שם). וְלֹא רָצָה הקב"ה לִיתֵּן אֲבֵלוּת בְּמַתַּן תּוֹרָה, וְפָרַע לָהֶם כָּאן: אשר ידעת כי הם וגו'. אוֹתָן שֶׁאַתָּה מַכִּיר שֶׁנִּתְמַנּוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם בַּעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, וְהָיוּ מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם וּמוּכִּים עַל יָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֻּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות ה'), עַתָּה יִתְמַנּוּ בִּגְדוּלָּתָן

Strafe anzeigte, die er über sie künftig verhängen wird; darum bat er vor Gott: Wenn es so ist, so laß mich zuerst sterben. ברעתי anstatt ברעתם, die Schrift wählte hier einen passenden Ausdruck; dies ist eine der Schriftstellen, die zur Sprachverschönerung verändert wurde. (16) אספה לי שבעים איש Hier die Antwort auf deine klagende Äußerung: Ich allein vermag es nicht. Wo waren denn die frühern Ältesten, die auch in Egypten mit ihnen zu Rathe saßen, von denen es M. 2, 3, 16 heißt: Geh, und versammle die Ältesten Israels? diese fanden im Feuer von Tabera ihren Tod; sie hatten es beim Sinai verschuldet, denn dort heißt es: sie schauten (unehrerbietig) nach der Erscheinung Gottes, M. 2, 23, 11; weil sie sich leichtsinnig benahmen, wie wenn Jemand sein Brod verzehrt und dabei mit dem Könige redet; darauf deutet das ויאכלו וישתו; Gott wollte aber während der Gesetzgebung keine Trauer herbeiführen, daher erfolgte hier ihre Strafe. שר ידעת כי הם Die du kennest. Diejenigen, welche bei den Lastarbeiten in Egypten Aufseher waren, sich ihrer Mitbrüder erbarmten, und deshalb geschlagen wurden, s. M. 2, 5, 14; Diese sollen jetzt theilnehmen an

הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ׃ (17) וְיָרַדְתִּי
וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן־הָרוּחַ
אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ
אִתְּךָ בְּמַשָּׂא הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אַתָּה
לְבַדֶּךָ׃ (18) וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ

Aufseher sind, und bringe sie zu dem Zelte der Zusammenkunft, und sie sollen daselbst sich neben dich stellen (17) Und ich werde herabkommen und mit dir reden daselbst, und werde entnehmen von dem Geiste, der auf dir ist, und ihn auf sie legen; daß sie mit dir tragen an der Last des Volkes und du nicht allein tragest. (18) Und zu dem Volke sprich: haltet euch bereit auf

רש"י

כדרך שנצטערו בצרתן: ולקחת אותם. קחם בדברים: אשריכם. שנתמגיתם פרנסים על בניו של מקום: והתיצבו שם עמך. כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד, ויאמרו: חביבין אלו שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב"ה: (17) וירדתי. זו אֶחד מעשר ירידות, הכתובות בתורה: ודברתי עמך. ולא עמהם: ואצלתי. כתרגומו, וארבי, כמו: ואֶל אצילי בני ישראל (שמות כ"ד): ושמתי עליהם. למה משה דומה באותה שעה? לנר שמונח על גבי מנורה, והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום: ונשאו אתך. התנה עמהם. על מנת שיקבלו עליהם טורח בני, שהם טרחנים וסרבנים: ולא תשא אתה לבדך. הרי תשובה למה שאָמרת: „לא אוכל אנכי לבדי" (ספרי): (18) התקדשו. הזמיני עצמכם לפורענות.

der Größe, so wie sie damals an den Leiden theilgenommen haben! ולקחת אותם Such sie durch gute Worte zu gewinnen: Wohl euch, daß ihr zu Vorstehern der gottgeweihten Kinder erwählt wurdet! והת"צבו שם עמך Damit die Israeliten sie sehen und ihnen Ehre und Hochachtung bezeigen, sprechend: wie gottgefällig sind doch diese, weil sie mit Mosche eintreten durften, den göttlichen Ausspruch zu vernehmen! (17) וירדתי. Dies ist eine der zehn biblischen Stellen, wo der Ausdruck: Herablassen bei Gott gebraucht wird. עמך aber nicht mit ihnen. ואצלתי Onk. וארבי dich geistig groß machen. ähnlich ואל אצילי בני ישראל an die Großen, Edlen Israels. ושמתי עליהם Womit war Mosche in dieser Stunde zu vergleichen? mit einem hellstrahlenden Lichte, das an einer Lampe angebracht, wovon Allen Licht gespendet wird, und der Lichtstoff wird dennoch nicht vermindert. ונשאו אתך Bedinge mit ihnen, daß sie die Last meiner Kinder auf sich nehmen, denn sie sind oft lästig und widerspenstig. ולא תשא אתה לבדך Hier die Antwort auf die Äußerung V. 14: Ich allein vermag es nicht zu ertragen. (18) התקדשו Haltet euch bereit, zur Strafe; ebenso

לְמָחָר וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאָזְנֵי
יְהוָה לֵאמֹר מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב
לָנוּ בְּמִצְרָיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר
וַאֲכַלְתֶּם׃ (19) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן
וְלֹא יוֹמָיִם וְלֹא ׀ חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא
עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם׃ (20) עַד ׀
חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאַפְּכֶם
וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי־מְאַסְתֶּם אֶת־
יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו

morgen, da sollt ihr Fleisch essen; da ihr geweint habt vor den Ohren des Ewigen und gesprochen: Wer wird uns Fleisch zu essen geben? wir hatten es besser in Mizrajim; so wird euch der Ewige Fleisch geben, daß ihr zu essen habt. (19) Nicht Einen Tag sollt ihr zu essen haben, und nicht zwei Tage, und nicht fünf Tage, und nicht zehn Tage, und nicht zwanzig Tage; (20) (Sondern) einen Monat lang, bis daß es euch zur Nase herauskommt, und es euch zum Ekel ist; darum, weil ihr verachtet den Ewigen, der unter euch ist, und vor ihm geweint und

רש״י

וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „וְהַקְדִּישֵׁם לְיוֹם הֲרֵגָה" (ירמיה י״ב):
(20) עד חדש ימים. זוּ בַּכְּשֵׁרִים שֶׁמִּתְמַצִּין עַל
מִטּוֹתֵיהֶן וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמָתָן יוֹצְאָה. וּבָרְשָׁעִים הוּא אוֹמֵר:
„וְהַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם", כָּךְ הִיא שְׁנוּיָה בְּסִפְרֵי.
אֲבָל בִּמְכִילְתָּא שְׁנוּיָה חִלּוּף. הָרְשָׁעִים אוֹכְלִים
וּמִצְטַעֲרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְהַכְּשֵׁרִים הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין
שִׁנֵּיהֶם: עד אשר יצא מאפכם. כְּתַרְגּוּמוֹ: דְּתִקוּצוּן
בֵּיהּ; יְהֵא דוֹמֶה לָכֶם, כְּאִלּוּ אֲכַלְתֶּם מִמֶּנּוּ יוֹתֵר
מִדַּאי, עַד שֶׁיּוֹצֵא וְנִגְעָל לַחוּץ דֶּרֶךְ הָאַף: והיה
לכם לזרא. שֶׁתִּהְיוּ מְרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקֵּרַבְתֶּם.
(ספרי) וּבְדִבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן רָאִיתִי, שֶׁיֵּשׁ לָשׁוֹן
שֶׁקּוֹרִין לַחֶרֶב זָרָא: את ה׳ אשר בקרבכם. אִם לֹא

Jerem. 12, 3: והקדישם ליום הריגה Bereite sie zum Tage des Würgens. (20) עד חדש ימים Die Minderschuldigen siechten einen Monat lang und starben dann; bei den Bösewichtern hingegen heißt es 11, 33: das Fleisch war ihnen noch zwischen den Zähnen, und der Zorn Gottes traf sie, (Sifri). In der Mechilta heißt es umgekehrt: die Bösewichter verzehrten das Fleisch und starben nach 30-tägigen Schmerzen; die Minderschuldigen starben gleich, bevor sie noch das Fleisch verzehrt hatten. עד אשר יצא מאפכם Wie Onk. übersetzt: עד דתקוצין ביה: bis es euch anekeln wird; es wird euch scheinen, als hättet ihr ungemein viel davon gegessen, bis es zur Nase herauskömmt. והיה לכם לזרא Ihr werdet es später mehr wegwerfen, als ihr es früher herbeigewünscht. Aus den Worten R. Mosche Hadarschans ersah ich, daß in einer gewissen Mundart זרא Schwert bedeutet. את ה׳ אשר בקרבכם Wenn ich

לאמר למה זה יצאנו ממצרים: (21)
ויאמר משה שש־מאות אלף רגלי
העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת
בשר אתן להם ואכלו חדש ימים:
(22) הצאן ובקר ישחט להם ומצא

gesprochen habt: Warum sind wir doch aus Mizrajim gezogen? (21) Da sprach Mosche: Sechsmal hunderttausend (Mann) zu Fuß ist das Volk, unter dem ich bin, und du sprichst: Fleisch werde ich ihnen geben, daß sie zu essen haben einen Monat lang? (22) Sollen Schafe und Rinder für sie geschlachtet werden, daß es für sie

רש"י

שנטעתי שכינתי ביניכם, לא גבה לבבכם ליכנס
לכל הדברים הללו: (21) שש מאות אלף רגלי.
לא חש למנות את הפרט. שלשת אלפים היתרים.
ורבי משה הדרשן פירש שלא בכו. אלא אותן
שיצאו ממצרים: (22) הצאן ובקר ישחט. זה אחד
מארבעה דברים. שהיה רבי עקיבא דורש. ואין רבי
שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר: שש מאות
אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש
ימים הצאן ובקר הכל במשמעו; מי מספיק להם?
כענין שנאמר: „ומצא כדי גאולתו": (ויקרא כ"ה)
ואיזו קשה? זו או שמעו נא המורים: (במדבר כ׳)
אלא לפי שלא אמר ברבים, חיסך לו הכתוב, ולא

meine Göttlichkeit nicht unter euch eingepflanzt hätte, wäret ihr nicht so hochmütig, um solche Redensarten zu äußern. (21) שש מאות אלף Die überzähligen 3000 kommen hier nicht in Anbetracht. R. Mosche Hadarschan meint, es haben blos so viele geweint, als aus Egypten gezogen waren (600.000). (22) הצאן ובקר ישחט להם Das ist eine von den vier Stellen, welche R. Akiba erklärte, wo R. Schimeon anderer Ansicht ist. R. Akiba bemerkt: Sechsmal hunderttausend zu Fuß ist das Volk, und du sagst: Fleisch will ich ihnen geben, daß sie einen vollen Monat essen werden: — würde es denn, wenn man alle Schafe und Rinder für sie schlachtete, hinreichen? (ימצא להם), wie M. 25, 26: ומצא כדי גאולתו. Was verdiente strengere Ahndung, diese Äußerung Mosches, oder M. 4, 20, 10: שמעו נא המורים? Weil er dieses nicht vor der Öffentlichkeit aussprach, so übergeht es die Schrift, und er wurde dafür nicht zur Verantwortung gezogen;

לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם׃ פ (23) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲיַד יְהוָה תִּקְצָר עַתָּה תִרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם־לֹא׃ (24) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה

ausreiche? oder sollen alle Fische des Meeres für sie gesammelt werden, daß es für sie ausreiche? (23) Da sprach der Ewige zu Mosche: Ist die Hand des Ewigen zu kurz? Jetzt sollst du sehen, ob dir eintrifft mein Wort oder nicht. (24) Und Mosche

רש"י

נִפְרַע מִמֶּנּוּ, וְזוֹ שֶׁל מְרִיבָה הָיְתָה בְגָלוּי, לְפִיכָךְ לֹא חִיסֵּךְ לוֹ הַכָּתוּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַס וְשָׁלוֹם, לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק כָּךְ. מִי שֶׁכָּתוּב בּוֹ: בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא, (שם יב) יֹאמַר, אֵין הַמָּקוֹם מַסְפִּיק לָנוּ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר: „שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי" וגומר, וְאַתָּה אָמַרְתָּ: „בָּשָׂר אֶתֵּן לְחֹדֶשׁ יָמִים" וְאַחַר כָּךְ תַּהֲרוֹג אוּמָה גְדוֹלָה כָּזוֹ. הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם, כְּדֵי שֶׁיֵּהָרְגוּ וּתְהֵי אֲכִילָה זוֹ מַסְפַּקְתָּן עַד עוֹלָם: וְכִי שִׁבְחֲךָ הוּא זֶה? אוֹמְרִים לוֹ לַחֲמוֹר, טוֹל כּוֹר שְׂעוֹרִים וְנַחְתּוֹךְ רֹאשְׁךָ? הֱשִׁיבוֹ הקב"ה, וְאִם לֹא אֶתֵּן, יֹאמְרוּ שֶׁקָּצְרָה יָדִי. הֲטוֹב בְּעֵינֶיךָ שֶׁיַּד ה' תִּקְצַר בְּעֵינֵיהֶם? יֹאבְדוּ הֵם, וּמֵאָה כַּיּוֹצֵא בָּהֶם, וְאַל תְּהִי יָדִי קְצָרָה לִפְנֵיהֶם אֲפִילוּ שָׁעָה אַחַת (ספרי): (23) עתה תראה היקרך דברי. רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא

jenes aber beim Haderwasser geschah öffentlich, darum übte die Schrift keine Nachsicht gegen ihn. R. Schimeon sagte: Bewahre! so etwas kam nie in den Sinn dieses Frommen! Er, von dem die Schrift aussagt (weiter 12, 7): In meinem ganzen Hause ist er vertraut, sollte sagen: Gott könnte uns nicht Genüge leisten? Allein er sagte so: Sechsmal hunderttausend Mann sind da, und du sagst: Fleisch will ich ihnen für einen vollen Monat geben — dann willst du eine so große Nation vernichten; Willst du ihnen deshalb Schafe und Rinder schlachten lassen, um sie dann umzubringen? daß sie mit dieser Speise für immer genug hätten? Gereicht dir solches zum Lobe? wie wenn man einem Thiere Nahrung darreicht, und es darauf tödten würde! Da erwiderte ihm der Hochgelobte: Wenn ich es nicht gäbe, würden sie glauben, meine Macht sei zu kurz; könntest du zufrieden sein, wenn sie mich für unvermögend hielten? so mögen lieber diese und noch hundert ihresgleichen zu Grunde gehen, und meine Hand soll nicht einen Augenblick machtlos vor ihnen erscheinen! (23) עתה תראה היקרך R. Gamliel, Sohn des R. Jehuda Hanaßi sagte: Ihre Aeußerungen sind nicht zu beachten, nachdem sie blos einen Vorwand

וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דִּבְרֵי יְהֹוָה וַיֶּאֱסֹף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל׃ (25) וַיֵּרֶד יְהֹוָה בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא

gieng hinaus, und redete zu dem Volke die Worte des Ewigen, und versammelte siebenzig Männer von den Ältesten des Volkes, und stellte sie rings um das Zelt. (25) Und der Ewige kam herab in einer Wolke, und redete zu ihm, und entnahm von dem Geiste, der auf ihm war, und legte ihn auf die siebenzig Männer, die Ältesten, und es geschah, als der Geist auf ihnen ruhete, da weissagten sie, aber sie fuhren (darin) nicht fort.

רש״י

אומר: אי אפשר לעמוד על הספל; מאחר שאינן מבקשים אלא עלילה, לא תספיק להם. סופן לדון אחריך: אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו: דקה בקשנו, ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו: גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים וחגבים בקשנו. אמר לו: אם כן, יאמרו, שקצרה ידי. אמר לפניו: הריני הולך ומפייסן. אמר לו: „עתה תראה היקרך דברי“, שלא ישמעו לך. הלך משה לפייסן. אמר להם: היד ה׳ תקצר? הן הכה צור ויזובו מים וגו׳, הגם לחם יוכל תת“. אמרו: פשרה היא זו, אין בו כח למלאות שאלתינו, והו שנאמר: ויצא משה וידבר אל העם, כיון שלא שמעו לו, ויקח שבעים איש וגו׳: (25) ולא יספו. לא נתנבאו, אלא אותו היום לבדו. כך מפורש בספרי, ואונקלוס תרגם: „ולא

suchen; sie werden sich niemals zufrieden geben und gegen dich stets Klagen führen; giebst du ihnen Rindfleisch, so würden sie Fleisch von Kleinvieh begehren, giebst du ihnen Kleinvieh, würden sie Wildpret, Geflügel, Fische oder Heuschrecken begehren! Demnach, versetzte Gott, würden sie immer sagen, daß ich für sie unvermögend bin! Mosche erwiderte hierauf: Ich will gehen und sie zu überreden suchen; da sagte der Allwissende: Du sollst jetzt sehen, ob mein Wort nicht eintrifft, daß sie dir kein Gehör geben werden. Mosche gieng, um sie zu überreden, er sagte ihnen: Ist denn etwa die Hand des Ewigen zu kurz? „er schlug den Felsen und Wasser floß“ usw., so wird er doch euch speisen können, Ps. 78, 20; sie aber sagten: Deine Erklärung befriedigt unsere Wünsche nicht! darum heißt es: und Mosche kam und redete zum Volke; und da sie ihm kein Gehör schenkten, so versammelte er die Ältesten. (25) ויתנבאו ולא יספו Sie weissagten nicht mehr, als

יֹסָֽפוּ׃ (26) וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵֽי־אֲנָשִׁים ׀
בַּֽמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד ׀ אֶלְדָּד וְשֵׁם
הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה
בַּכְּתֻבִים וְלֹא יָֽצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ
בַּֽמַּחֲנֶה׃ (27) וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה
וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים
בַּֽמַּחֲנֶה׃ (28) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן

(26) Es blieben aber zwei Männer zurück im Lager, der Name des Einen war Eldad, und der Name des Andern Medad, und es ruhete auf ihnen der Geist, — und sie waren unter den Aufgeschriebenen, aber sie waren nicht herausgegangen zu dem Zelte — und sie weissagten im Lager. (27) Da lief ein Knabe und berichtete es dem Mosche, und sprach: Eldad und Medad weissagen im Lager. (28) Da hob an Jehoschua, Sohn Nuns,

רש״י

פָּסְקִין", שֶׁלֹּא פָּסְקָה נְבוּאָה מֵהֶם: (26) וישארו שני אנשים. מֵאוֹתָן שֶׁנִּבְחֲרוּ אָמְרוּ: אֵין אָנוּ כְּדַאי לִגְדוּלָּה זוּ (ספרי): והמה בכתובים. בִּמְבוֹרָרִים שֶׁבָּהֶם לְסַנְהֶדְרִין, וְנִכְתְּבוּ כֻּלָּם נְקוּבִים בְּשֵׁמוֹת וְעַל יְדֵי גוֹרָל; לְפִי שֶׁהַחֶשְׁבּוֹן עוֹלֶה לְי״ב שְׁבָטִים שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה לְכָל שֵׁבֶט, חוּץ מִשְּׁנֵי שְׁבָטִים שֶׁאֵין מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. אָמַר מֹשֶׁה: אֵין שֵׁבֶט שׁוֹמֵעַ לִי, לִפְחוֹת מִשִּׁבְטוֹ זָקֵן אֶחָד. מֶה עָשָׂה? נָטַל ע״ב פִּתְקִין וְכָתַב עַל שִׁבְעִים "זָקֵן" וְעַל שְׁנַיִם "חֵלֶק" וּבֵרַר מִכָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט שִׁשָּׁה, וְהָיוּ ע״ב. אָמַר לָהֶם: טִלּוּ פִּתְקֵיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפִּי! מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "זָקֵן", נִתְקַדֵּשׁ, מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ "חֵלֶק", אָמַר לוֹ הַמָּקוֹם לֹא חָפֵץ בְּךָ: (27) וירץ הנער. י״א גֵּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה הָיָה:

blos diesen Tag; Onk. übersetzt: ולא פסקין die Prophetie wurde ihnen nicht mehr entzogen. (26) וישארו שני אנשים Von den Auserwählten; sie sagten, wir sind dieser Auszeichnung nicht würdig. והמה בכתובים von den Erwählten zu Synhedrien, sie waren alle mit Namen verzeichnet und durch das Los erwählt, weil auf jeden Stamm sechs Personen berechnet waren, zwei Stämme ausgenommen, auf welche nur fünf Personen kamen. Mosche sagte: Es wird kein Stamm einwilligen, einen זקן weniger zu haben; was that er? er nahm 72 Zettel, schrieb auf 70 davon: זקן Ältester, zwei Zettel ließ er leer, und wählte von jedem Stamme sechs, sind zusammen 72; dann sagte er zu ihnen: Ziehet euere Zettel aus der Urne! wer einen Zettel mit זקן herauszog, zu dem sprach er: Du bist von Gott für dein Amt gewählt! wer aber einen leeren Zettel zog, zu dem sprach er: Du bist von Gott nicht erwählt! (27) וירץ הנער Nach Einigen war es Gerschom, der Sohn

מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי
מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃ (29) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה
הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יְהוָה
נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם׃
שביעי (30) וַיֵּאָסֵף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא
וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (31) וְרוּחַ נָסַע ׀ מֵאֵת
יְהוָה וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־
הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה

der Diener Mosche's von seiner Jugend auf, und sprach: Mein Herr Mosche, wehre ihnen. (29) Aber Mosche sprach zu ihm: Willst du eifern für mich? Möchte doch das ganze Volk des Ewigen Gottesverkünder sein, daß der Ewige seinen Geist auf sie legte! (30) Und Mosche gieng wieder ein ins Lager, er und die Ältesten Israels. (31) Da brach ein Wind hervor vom Ewigen, und führte Wachteln herbei vom Meere, und streute sie um das Lager, bei einer Tagereise weit hier und bei einer Tagereise weit dort,

רש"י

(28) כלאם. הַטֵּל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צִבּוּר, וְהֵם כָּלִים מֵאֲלֵיהֶם (סנהדרין י"ז). ד"א תְּנֵם אֶל בֵּית הַכֶּלֶא, לְפִי שֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים: משה מֵת, וִיהוֹשֻׁעַ מַכְנִיס אֶת יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ. (ספרי): (29) המקנא אתה לי. הַקִּנְאִי אַתָּה לִי? הֲקִנְאָתִי אַתָּה מְקַנֵּא? לִי. כְּמוֹ בִּשְׁבִילִי. כָּל לָשׁוֹן קִנְאָה, אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב עַל הַדָּבָר אוֹ לִנְקוֹם, אוֹ לַעֲזוֹר אנפר"מנת (Emportement) דיא ערהיי־פּערונג בלע"ז אוֹחֵז בְּעוֹבֵי הַמַּשָּׂא: (30) ויאסף משה. מִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: אל המחנה. נִכְנְסוּ אִישׁ לְאָהֳלוֹ: ויאסף. לָשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבַּיִת: כְּמוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ. (דברים כ"ב), וְאָב לְכֻלָּם: יִצְבּוֹר וְלֹא יֵדַע מִי אוֹסְפָם (תהלים ל"ט); מְלַמֵּד, שֶׁלֹּא הֵבִיא עֲלֵיהֶם פּוּרְעָנוּת, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצַּדִּיקִים אִישׁ לְאָהֳלוֹ. (ספרי): (31) ויגז. וַיַּפְרִיחַ, וְכֵן: כִּי גָז חִישׁ (תהלים

Mosches. (28) כלאם Lege auf sie Gemeindelasten, und ihr Weissagen wird von selbst aufhören (nach Toßef. Sanhedrin 17). כלאם bedeutet auch: Lasse sie einsperren, weil sie prophezeiten: Mosche wird sterben und Jehoschua wird die Israeliten in das Land einführen. (29) המקנא אתה לי Willst du etwa für mich eifern? לי meinetwegen, קנאה bedeutet überall, sich für eine Sache ganz besonders interessieren, entweder Etwas zu rächen, (ereifernd auftreten), oder Jemanden zu helfen, überhaupt in das Innerste einer Angelegenheit eindringen. (30) ויאסוף משה vom Eingange des Stiftzeltes אל המחנה Jeder in sein Zelt. ויאסוף heißt, sich zurückziehen, so wie M. 5, 22: ואספתו אל תוך ביתך einführen; als Beweisstelle: Ps. 39, 6: יצבור ולא ידע מי אוספם er sammelt und weiß nicht, wer es nach Hause bringt. Dies belehrt, daß die Strafe nicht eher erfolgte, als bis die Frommen in ihrem Zelte waren. (31) ויגז Er jagte herbei, wie

סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי
הָאָרֶץ׃ (32) וַיָּקָם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא
וְכָל־הַלַּיְלָה וְכֹל ׀ יוֹם הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ
אֶת־הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה
חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת
הַמַּחֲנֶה׃ (33) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם
טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְהוָה חָרָה בָעָם וַיַּךְ
יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד׃ (34) וַיִּקְרָא
אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת
הַתַּאֲוָה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם
הַמִּתְאַוִּים׃ (35) מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ
הָעָם חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת׃ פ

rings um das Lager, und bei zwei Ellen hoch über der Erde.
(32) Und das Volk machte sich auf denselben ganzen Tag und die ganze Nacht und den ganzen folgenden Tag, und sammelte die Wachteln; der am wenigsten, sammelte doch zehn Chomer, und sie breiteten sich aus rings um das Lager.
(33) Das Fleisch war noch zwischen ihren Zähnen, es war noch nicht zerkaut, da entbrannte der Zorn des Ewigen über das Volk, und der Ewige schlug unter dem Volke einen großen Schlag.
(34) Und man nannte den Namen desselben Ortes: Gräber des Gelüstes, weil man daselbst das lüsterne Volk begraben.
(35) Von den Gräbern des Gelüstes brach das Volk auf nach Chazeroth, und sie waren in Chazeroth.

רש״י

צ׳) : וְכֵן נָגוֹזוּ וְעָבָר (נחום ב׳) : ויטוש. וַיִּפְשֹׁט כְּמוֹ:
„וְהִנֵּם נְטֻשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ“ (שמואל א׳ ל׳)
„וּנְטַשְׁתִּיךָ הַמִּדְבָּרָה“ (יחזקאל כ״ט) : וכאמתים:
פּוֹרְחוֹת בְּגוֹבַהּ עַד שֶׁהֵן כְּנֶגֶד לִבּוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יְהֵא טֹרַח בַּאֲסִיפָתָן, לֹא לְהַגְבִּיהַּ וְלֹא לִשְׁחוֹת
(ספרי) : (32) הממעיט. מִי שֶׁאוֹסֵף פָּחוֹת מִכֻּלָּם הָעֲצֵלִים
וְהַחִגְּרִים, אָסַף י׳ חֳמָרִים : וישטחו. עָשׂוּ אוֹתָן מִשְׁטִיחִין
מִשְׁטִיחִין : (33) טרם יכרת. כְּתַרְגּוּמוֹ : עַד לָא פָסַק.
ד״א אֵינוֹ מַסְפִּיק לְפוֹסְקוֹ בְּשִׁנָּיו, עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצְאָה:

Ps. 90, 10: כי חיש ונעופה in schnellem Jagen schwinden wir dahin; Nachum 2, 12: נגוזו ועבר sie jagen, dahin sind sie. וישטחו er breitete sie aus, wie in Sam. 1, 30: והנם נטשים; Ezech. 29, 5: ונטשתיך המדברה. וכאמתים Sie flogen in die Höhe bis zur Brusthöhe des Menschen, damit sie keine Mühe haben, sie einzusammeln, man brauchte weder sie aus der Höhe zu holen, noch sich darum zu bücken. (32) הממעיט Wer am wenigsten sammelte; die Trägen und Hinkenden brachten zehn Chomer (Haufen) zusammen. וישטחו Sie machten ausgebreitete Lagen daraus. (33) טרם יכרת Wie Onk. übersetzt עד דלא פסק er hat noch nicht aufgehört. Oder auch wie אינו מספיק er hatte kaum Zeit, es zu zerkauen, als ihm schon die Seele ausgieng.

יב (1) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה
עַל־אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית
אֲשֶׁר לָקָח כִּי־אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח׃

12. (1) Und Mirjam und Aharon redeten wider Mosche, wegen des Weibes aus Kusch, das er genommen; denn ein Weib aus Kusch hatte er genommen.

רש"י

יב (1) ותדבר. אֵין דִּבּוּר בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לָשׁוֹן קָשֶׁה (ספרי) וְכֵן הוּא אוֹמֵר: דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדוֹנֵי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קָשׁוֹת (בראשית מ"ב) וְאֵין אֲמִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לָשׁוֹן תַּחֲנוּנִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „וַיֹּאמַר, אַל נָא אַחַי תָּרֵעוּ“ (שם י"ט). וַיֹּאמֶר „שִׁמְעוּ נָא דְבָרַי“ כָּל נָא לָשׁוֹן בַּקָּשָׁה: ותדבר מרים ואהרן. הִיא פָּתְחָה בְדִבּוּר תְּחִלָּה, לְפִיכָךְ הִקְדִּימָהּ הַכָּתוּב תְּחִלָּה. וּמִנַּיִן הָיְתָה יוֹדַעַת מִרְיָם, שֶׁפֵּרַשׁ מֹשֶׁה מִן הָאִשָּׁה? רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִרְיָם הָיְתָה בְּצַד צִפּוֹרָה, בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה: אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעָה צִפּוֹרָה, אָמְרָה: אוֹי לִנְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֵלּוּ, אִם הֵם נִזְקָקִים לִנְבוּאָה, שֶׁיִּהְיוּ פּוֹרְשִׁין מִנְּשׁוֹתֵיהֶן, כְּדֶרֶךְ שֶׁפֵּירַשׁ בַּעְלִי מִמֶּנִּי: וּמִשָּׁם יָדְעָה מִרְיָם וְהִגִּידָה לְאַהֲרֹן. וּמָה מִרְיָם, שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּנָה לְגַנּוּתוֹ, כָּךְ נֶעֶנְשָׁה, קַל וָחוֹמֶר לִמְסַפֵּר בִּגְנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ (ספרי): האשה הכושית. מַגִּיד, שֶׁהַכֹּל מוֹדִים בְּיָפְיָהּ, כְּשֵׁם שֶׁהַכֹּל מוֹדִים בְּשַׁחֲרוּתוֹ שֶׁל כּוּשִׁי (שם): כושית. בְּגִמַטְרִיָּא יְפַת מַרְאֶה: על אודות האשה. עַל אוֹדוֹת גֵּירוּשֶׁיהָ: כי אשה כושית לקח.

12. (1) ותדבר מרים — דבור heißt überall strenge reden, so M. 1, 42, 30: דבר האיש — אמר; קשות bedeutet sanft reden, wie in M. 1, 19: ויאמר אל נא אחי תרעו, ebenso hier V. 6: ויאמר שמעו נא דברי. נא drückt eine Bitte aus. ותדבר מרים ואהרן Sie begann Nachtheiliges zu reden, daher wird sie erst genannt. Woher wußte Mirjam, daß Mosche sich von seiner Frau absonderte? R. Nathan sagte: Mirjam war gerade bei Zipora, als dem Mosche mitgetheilt wurde, daß Eldad und Medad im Lager weissagten. Als Zipora dies hörte, sagte sie: Ich bedauere die Frauen, wenn deren Männer weissagen, denn sie werden sich nun von ihren Frauen absondern, so wie mein Mann es that; daher also wußte es Mirjam, und meldete es dem Aharon. Wenn also Mirjam wegen dieses tadelhaften Geredes, das sie nicht in böser Absicht geäußert, so gestraft wurde: um so strafwürdiger sind doch Solche, die ihren Nebenmenschen böswillig kränken! האשה הכושית will sagen, daß sie eine anerkannte Schönheit war; so wie Jedermann die Schwärze des Mohren anerkennt. כושית hat mit יפת מראה gleichen Zahleninhalt. על אדות האשה Weil er sich von ihr abgesondert hatte. כי אשה כושית לקח Was soll dies lehren? D. h. es giebt Frauen, welche schön an Körper sind, nicht aber

(2) וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ־בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְהוָה
הֲלֹא גַּם־בָּנוּ דִבֵּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה׃ (3)
וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ ס (4) וַיֹּאמֶר יְהוָה
פִּתְאֹם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־מִרְיָם
צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ
שְׁלָשְׁתָּם׃ (5) וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן

(2) Und sie sprachen: hat der Ewige nur mit Mosche allein geredet, hat er nicht auch mit uns geredet? Und der Ewige hörte dies. (3) Der Mann Mosche aber war sehr geduldig, mehr als irgend ein Mensch auf dem Erdboden. (4) Und der Ewige sprach plötzlich zu Mosche und zu Aharon und zu Mirjam: Gehet hinaus, ihr drei, zu dem Zelte der Zusammenkunft! Und sie giengen hinaus alle drei. (5) Da kam der Ewige herab in der

רש״י

מַה תַּ״ל? אֶלָּא יֵשׁ לָךְ אִשָּׁה נָאָה בְּיָפְיָהּ, וְאֵין נָאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ, וְיֵשׁ נָאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ וְלֹא בְיָפְיָהּ, אֲבָל זֹאת נָאָה בַּכֹּל. ד״א הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית. עַל שֵׁם נוֹיָהּ נִקְרֵאת כּוּשִׁית, כְּאָדָם הַקּוֹרֵא אֶת בְּנוֹ נָאֶה כּוּשִׁי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁלוֹט בּוֹ עַיִן רָעָה. כי אשה כושית לקח. וְעַתָּה גֵּרְשָׁהּ׃ (2) הרק אך. עִמּוֹ לְבַדּוֹ דִּבֵּר ה׳׃ הלא גם בנו. וְלֹא פֵּרַשְׁנוּ מִדֶּרֶךְ אֶרֶץ׃ (3) עניו. שָׁפָל וְסַבְלָן׃ (4) פתאום. נִגְלָה עֲלֵיהֶם פִּתְאוֹם, וְהֵם טְמֵאִין בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ. וְהָיוּ צוֹעֲקִים: מַיִם מָיִם! לְהוֹדִיעָם שֶׁיָּפֶה עָשָׂה מֹשֶׁה, שֶׁפֵּרַשׁ מִן הָאִשָּׁה, מֵאַחַר שֶׁנִּגְלֵית עָלָיו שְׁכִינָה תָּדִיר, וְאֵין עֵת קָבוּעַ לַדִּבּוּר׃ (4) צאו שלשתכם. מַגִּיד, שֶׁשְּׁלָשְׁתָּן נִקְרְאוּ בְּדִבּוּר אֶחָד, מַה שֶּׁא״א לַפֶּה לוֹמַר, וְלָאֹזֶן לִשְׁמוֹעַ׃ (5) בעמוד ענן. יָצָא יְחִידִי, שֶׁלֹּא כְּמִדַּת בָּשָׂר וָדָם. מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵא לַמִּלְחָמָה, יוֹצֵא בְּאוֹכְלוּסִים, וּכְשֶׁיּוֹצֵא לְשָׁלוֹם יוֹצֵא בְּמוּעָטִין, וּמִדַּת הקב״ה יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה יְחִידִי שֶׁנֶּאֱמַר׃

an Thaten; Andere haben schöne Tugenden, entbehren aber aller Schönheit des Körpers, diese aber war in jeder Hinsicht vollkommen. האשה הכשית Sie wird ihrer Schönheit wegen כושית, Mohrin genannt, wie wenn Jemand seinen schönen Sohn einen Mohren nennt, damit kein böser Blick sich seiner bemächtige. כי אשה כושית לקח und nun hat er sie geschieden. (2) הרק אך Hat Gott denn mit ihm allein gesprochen? הלא גם בנו דבר und wir haben unsere Ehehälften nicht verlassen, wie er. (3) ענו Demüthig und geduldig. (4) פתאום Plötzlich erschien Gott, als sie sich in Unreinheit wußten, und deshalb nach Wasser schrieen. Er wollte ihnen dadurch anzeigen, daß Mosche mit Fug und Recht sich von seiner Frau absonderte, weil die Gottes-Glorie sich ihm häufig offenbarte, ohne ihm die Zeit im Voraus zu bestimmen. צאו שלשתכם will sagen, diese drei wurden mit einem Male angerufen, was kein menschlicher Sinn zu fassen vermag. (5) בעמוד ענן Er erschien allein,

וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם
וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם׃ (6) וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ־נָא
דְבָרָי אִם־יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְהוָֹה בַּמַּרְאָה
אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר־בּוֹ׃ (7) לֹא־
כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא׃

Wolkensäule, und stellte sich an den Eingang des Zeltes, und rief Aharon und Mirjam, und beide giengen heraus. (6) Da sprach er: höret denn meine Worte! Wenn unter eures Gleichen ein Verkünder des Ewigen ist, thue ich in der Erscheinung mich ihm kund; im Traume rede ich mit ihm. (7) Nicht also mein Knecht Mosche; in meinem ganzen Hause ist er treu.

רש״י

„ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה“ (שמות ט״ו) וְיוֹצֵא לְשָׁלוֹם בְּאוּכְלוּסִין, שֶׁנֶּאֱמַר: „רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן“ (תהלים ס״ח). (ספרי): ויקרא אהרן ומרים. שֶׁיִּהְיוּ נִמְשָׁכִין וְיוֹצְאִין מִן הֶחָצֵר, לִקְרַאת הַדִּבּוּר: ויצאו שניהם. וּמִפְּנֵי מָה מְשָׁכָן וְהִפְרִישָׁן מִמֹּשֶׁה: לְפִי שֶׁאוֹמְרִים מִקְצַת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכוּלוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְכֵן מָצִינוּ בְנֹחַ, שֶׁלֹּא בְפָנָיו נֶאֱמַר: „אִישׁ צַדִּיק תָּמִים“ (בראשית ו׳), וּבְפָנָיו נֶאֱמַר: „כִּי אוֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי“ (שם). דָּ״אַ שֶׁלֹּא יִשְׁמַע בִּנְזִיפָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן: (6) שמעו נא דברי. אֵין נָא, אֶלָּא לָשׁוֹן בַּקָּשָׁה: אם יהיו נביאכם. אִם יִהְיוּ לָכֶם נְבִיאִים: ה׳ במראה אליו אתודע. שְׁכִינַת שְׁמִי אֵין נִגְלֵית עָלָיו בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, אֶלָּא בַּחֲלוֹם וְחִזָּיוֹן:

nicht nach Weise der Menschen, wenn ein König in den Krieg zieht, so rückt er mit starker Heeresmacht aus, im Frieden dagegen genügt schwache Begleitung. Der Weltenkönig zieht allein in den Krieg, wie es heißt: „Gott ist der Herr des Krieges“! in Friedenszeit zieht er mit einem großen Gefolge, wie es Ps. 68, 18 heißt! „Das göttliche Gefolge, Myriaden, heiliger Schaaren“. ויקרא אהרן ומרים damit diese aus dem Hofe dem göttlichen Rufe folgen. ויצאו שניהם Warum hat er sie von Mosche entfernt? Weil man im Beisein des zu Lobenden nur einen Theil des Lobes ausspricht, das volle Lob aber in seiner Abwesenheit; ebenso heißt es: נח איש צדיק תמים, in seinem Beisein sagte Gott blos: כי אותך ראיתי צדיק לפני. Oder, Beide wurden deshalb entfernt, damit Mosche die Beschämung Aharons nicht mit anhören müsse. (6) שמעו נא דברי, נא drückt eine Bitte aus. אם יהיה נביאכם Wenn ihr Propheten haben werdet. ה׳ במראה אליו אתודע Erscheint meine Glorie nicht in hellem Lichtglanze, sondern nur im Traumbilde.

(8) פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֶּר־בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְהוָה יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה׃ (9)

(8) Mund zu Mund rede ich mit ihm, und in Anschauung, aber nicht in Räthseln, und die Gestalt des Ewigen schaut er, warum denn habt ihr nicht gefürchtet zu reden wider meinen Knecht, wider Mosche?

רש״י

(8) פה אל פה. אמרתי לו לפרוש מן האשה. (ספרי) והיכן אמרתי לו? בסיני. „לך אמור להם: „שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמוד עמדי“ (דברים ה׳): ומראה ולא בחידות. ומראה זה, מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראית פנים שבו, ואיני סותמו לו בחידות, כענין שנאמר ליחזקאל „חוד חידה וגו׳ (יחזקאל י״ז). יכול מראה שכינה? ת״ל: לא תוכל לראות את פני: (שמות ל״ג): ותמונת ה׳ יביט. זה מראה אחורים, כענין שנאמר: „וראית את אחורי“ (שם): בעבדי במשה. אינו אומר, בעבדי משה, אלא בעבדי במשה: בעבדי, אף על פי שאינו משה, במשה, אפילו אינו עבדי, כדאי הייתם לירוא מפניו; וק״ו, שהוא עבדי, ועבד מלך מלך. היה לכם לומר: אין המלך אוהבו חנם. ואם תאמרו, איני מכיר במעשיו, זו קשה מן הראשונה: (9)

(8) פה אל פה Ich selbst befahl es ihm, sich von der Frau abzusondern, als ich ihm am Sinai sagte: Gehe, sage ihnen, kehret in euere Zelte (d. h. zu eueren Frauen) zurück; Du aber bleibe bei mir! ומראה ולא בחידות Diese meine Offenbarung mache ich ihm klar durch sichtbare Deutlichkeit; ich verdunkle sie nicht durch Räthsel, wie es z. B. bei Ezech. 17, 2 heißt: חוד חידה „Gieb ein Räthsel auf". ותמונת ה׳ יביט Man denke aber nicht, daß er wesentlich die Glorie Gottes gesehen habe, es heißt ja schon M. 2, 33: ופני לא יראו, du wirst meine Göttlichkeit in der Folge erkennen, wie es diesbezüglich heißt: Du wirst mich in den Spuren meiner Allmacht erschauen. בעבדי במשה Es steht nicht בעבדי משה, sondern בעבדי במשה d. i. wider meinen Diener, wenn es auch nicht Mosche wäre; oder, wider Mosche, wenn es auch nicht mein Diener wäre, solltet ihr ihn schon ehrfürchten, geschweige denn, da er mein Diener ist, und dem Diener eines Königs gebührt hohe Ehre. Ihr solltet erwägen, daß der Weltenkönig ihm nicht unverdient wohlgewogen ist; denkt ihr etwa, daß ich seine Handlungen nicht kenne? so zu denken wäre strafbarer, als euer jetziges Vergehen. (9) ויחר אף ה׳

וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּם וַיֵּלַךְ׃ (10) וְהֶעָנָן סָר
מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג
וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל־מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת׃
(11) וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי
אַל־נָא תָשֵׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר
נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ׃ (12) אַל־נָא
תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ

(9) Und der Zorn des Ewigen entbrannte über sie, und er gieng weg. (10) Und da die Wolke von dem Zelte wich, siehe, da war Mirjam aussätzig, wie der Schnee. Und Aharon wandte sich zu Mirjam, und siehe, sie war aussätzig. (11) Da sprach Aharon zu Mosche: Bitte, mein Herr! lege es uns nicht als Sünde auf, daß wir thöricht gewesen und daß wir uns versündigt haben. (12) Laß sie doch nicht sein wie das Todte, dem bei seinem Ausgange aus dem

רש"י

ויחר אף ה' בם וילך. מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעַ סָרְחוֹנָם, גָּזַר עֲלֵיהֶם נִדּוּי. קַל וָחוֹמֶר לְבָשָׂר וָדָם, שֶׁלֹּא יִכְעוֹס עַל חֲבֵירוֹ, עַד שֶׁיּוֹדִיעֶנּוּ סָרְחוֹנוֹ׃ (10) והענן סר. וְאַחַר כָּךְ, והנה מרים מצורעת כשלג. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁאָמַר לְפֶדָגוֹג׃ רְדֵה אֶת בְּנִי, אֲבָל לֹא תִרְדֶּנּוּ, עַד שֶׁאֵלֵךְ מֵאֶצְלְךָ, שֶׁרַחֲמַי עָלָיו׃ (11) נואלנו. כְּתַרְגּוּמוֹ, לְשׁוֹן אֱוִיל׃ (12) אל נא תהי. אֲחוֹתֵינוּ זוֹ׃ כמת. שֶׁהַמְּצוֹרָע חָשׁוּב כַּמֵּת׃ מַה מֵּת מְטַמֵּא בְּבִיאָה, אַף מְצוֹרָע מְטַמֵּא בְּבִיאָה׃ אשר בצאתו מרחם אמו. אִמֵּנוּ הָיָה לוֹ לוֹמַר, אֶלָּא שֶׁכִּנָּה הַכָּתוּב, וְכֵן׃ חֲצִי בְשָׂרוֹ, חֲצִי בְשָׂרֵנוּ הָיָה לוֹ לוֹמַר, אֶלָּא שֶׁכִּנָּה הַכָּתוּב. מֵאַחַר

בם וילך Nachdem er ihnen ihre Schuld bekannt gemacht hatte, that er sie in Bann; um so weniger sollen wir über unsere Nebenmenschen zürnen, wenn wir ihnen nicht vorerst ihre Fehler bekannt gemacht haben. (10) והענן סר dann erst wurde Mirjam aussätzig, wie Schnee. So wie ein König zu seinem Erzieher sagt: Bestrafe meinen Sohn, aber thue es dann erst, wenn ich mich entfernt haben werde, da ich ihn sonst bemitleiden möchte. (11) נואלנו übersetzt Onk. דאיטפשנא, wie אויל, wir waren thöricht. (12) אל נא תהי diese unsere Schwester כמת. Ein Aussätziger ist wie ein Todter zu betrachten; so wie der Todte ins Zelt gebracht, alles daselbst verunreinigt, ebenso ein Aussätziger. מרחם אמו sollte heißen אמנו, ist aber ein gebräuchlicher Ausdruck der Schrift; ebenso sollte es statt חצי בשרו, בשרנו heißen, nämlich, nachdem sie mit uns

וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ׃ (13) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה
אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ׃
פ מפטיר (14) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת

Mutterleib die Hälfte seines Körpers verwest ist (13) Da schrie Mosche zu dem Ewigen, und sprach: O Gott, heile sie doch! (14) Und der Ewige sprach zu Mosche: hätte ihr Vater ihr ins Angesicht gespieen, würde sie sich nicht schämen sieben

רש״י

שֶׁיָּצָאת מֵרֶחֶם אִמֵּנוּ הִיא לָנוּ, כְּאִלּוּ נֶאֱכַל חֲצִי בְשָׂרֵנוּ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: „כִּי אָחִינוּ בְשָׂרֵנוּ הוּא“ (בראשית ל״ז) וּלְפִי מַשְׁמָעוֹ אַף הוּא נִרְאֶה כֵּן: אֵין רָאוּי לָאָח לְהָנִיחַ אֶת אֲחוֹתוֹ לִהְיוֹת כַּמֵּת: אשר בצאתו. מֵאַחַר שֶׁיָּצָא זֶה מֵרֶחֶם אִמּוֹ שֶׁל זֶה, שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיָדוֹ לַעֲזוֹר וְאֵינוֹ עוֹזְרוֹ, הֲרֵי נֶאֱכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ שֶׁאָחִיו בְּשָׂרוֹ הוּא. דָּבָר אַחֵר: אל נא תהי כמת, אִם אֵינְךָ רוֹפְאָהּ בִּתְפִלָּה, מִי מַסְגִּירָהּ, מִי מְטַהֲרָהּ? אֲנִי א״א לִרְאוֹתָהּ, שֶׁאֲנִי קָרוֹב, וְאֵין קָרוֹב רוֹאֶה אֶת הַנְּגָעִים, וְכֹהֵן אַחֵר אֵין בָּעוֹלָם (ספרי). וְזֶהוּ, „אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ“: (13) אל נא רפא נא לה. בָּא הַכָּתוּב לְלַמֶּדְךָ דֶּרֶךְ אֶרֶץ: שֶׁהַשּׁוֹאֵל דָּבָר מֵחֲבֵירוֹ, צָרִיךְ לוֹמַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי תַחֲנוּנִים, וְאַחַר כָּךְ יְבַקֵּשׁ שְׁאֵלוֹתָיו: לאמר. מַה תַּ״ל? אָמַר לוֹ, הֲשִׁיבֵנִי, אִם אַתָּה מְרַפֵּא אוֹתָהּ, אִם לַאו, עַד שֶׁהֱשִׁיבוֹ: וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק וגו׳. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ

eine und dieselbe Mutter hatte, so ist es uns, als wäre die Hälfte unseres Körpers verwest; so auch M. 1, 37, 27: „er ist unser Bruder, unser Fleisch“ (אחינו בשרנו). Nach dem einfachen Wortsinne ist es so zu verstehen: es geziemt sich nicht, daß ein Bruder seine Schwester verlasse, als wäre sie eine Todte. אשר בצאתו da dieser (Mosch) mit ihr von einer Mutter geboren wurde, ihr nun beistehen könnte, wenn er nun das nicht thut, so ist sein halber Körper gleichsam verzehrt, da Geschwister wie ein Körper sind! Oder, wenn nicht dein Gebet ihr Genesung bringt, so ist sie wie ein Todter; wer soll sie denn (nach Priestervorschrift) einschließen, oder wieder reinsprechen? Aharon darf als Verwandter den Aussatz nicht besichtigen, einen andern Hohepriester giebt es aber nicht — darauf bezieht sich das מרחם אמו. (13) אל נא רפא נא לה Die Schrift giebt dir eine Lebensregel: Wer an seinen Mitmenschen irgend ein Anliegen hat, soll vorher zwei, drei einleitende Bittworte an ihn richten, dann erst das eigentliche Ansuchen vortragen. לאמר Mosche bat Gott, לאמר ihm zu sagen, ob sie geheilt werden wird, oder nicht, worauf er die Antwort erhielt: ואביה ירק ירק sie muß sieben Tage eingeschlossen bleiben. R. Elieser, Sohn Asarias sagte: An vier Stellen flehete Mosche zu Gott mit dem Worte לאמר

יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף׃ (15) וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ

Tage? Eingeschlossen werde sie sieben Tage außerhalb des Lagers, und hernach werde sie wieder aufgenommen. [15] Also ward Mirjam eingeschlossen außerhalb

ברוך הוא להשיבו. אם יעשה שאלותיו, אם לאו. כיוצא בו: וידבר משה לפני ה׳ „לאמר״, ונומר (שמות ו) מה ת״ל „לאמר״? השיבני. אם גואלם אתה אם לפי, עד שהשיבו. „עתה תראה״ ונומר. כיוצא בו, ויאמר משה לפני ה׳ לאמר: יפקוד ה׳ אלהי הרוחות לכל בשר (במדבר כ״ז) השיבו: קח לך. כיוצא בו: „ואתחנן אל ה׳ בעת ההוא לאמר״ (דברים ג׳) השיבו? „רב לך״ (ספרי) רפא נא לה. מפני מה לא האריך משה בתפלה? שלא יהיו ישראל אומרים: אהותו עומדת בצרה, והוא עומד ומרבה בתפלה: (14) ואביה ירוק ירק בפניה. ואם אביה הראה לה פנים זועפות: הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י״ד יום, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון (ב״ק כ״ה) לפיכך אף בנזיפתה תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף. אומר אני ־ כל האסיפות האמורות במצורעים. על שם שהוא משולח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה.

um Bescheid, ob seine Bitte erfüllt wird, oder nicht, so M. 2, 6, 12: וידבר משה לפני ה׳ לאמר d. i. laß mich wissen, ob du sie befreien willst, oder nicht; es ward ihm darüber im Voraus gesagt: עתה תראה usw.; M. 4, 27, 17: ויאמר משה . . . לאמר יפקוד ה׳ Gott antwortete: קח נא את יהושע; M. 5, 3, 25: ואתחנן אל ה׳ . . . לאמר und Gott antwortete: רב לך usw. רפא נא לה. Warum war sein Gebet ein so kurzes? damit die Israeliten nicht sagen sollen, weil seine Schwester mit Leiden behaftet ist, betet er lange, anhaltend. (14) ואביה ירוק ירק Lastete nur die Ungnade Gottes auf ihr, müßte sie nicht sieben Tage sich beschämt einschließen? geschweige denn, wenn Gott ihr zürnt, daß sie vierzehn Tage sich einschließe! Allein, es genügt, wenn das Urtheil so gefällt wird, wie das, woraus es gefolgert ist, daher soll sie sieben Tage eingeschlossen bleiben. ואחר תאסף Ich behaupte, jedes אסף, welches bei Aussätzigen vorkommt, heißt aufnehmen, weil es sich aus dem Lager entfernen mußte, und wenn er geheilt wurde, wieder im Lager aufgenommen werden durfte, daher steht dabei אסיפה aufnehmen.

למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד־
האסף מרים׃ (16) ואחר נסעו העם
מחצרות ויחנו במדבר פארן׃ פ פ פ

יג (1) וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
(2) שלח־לך אנשים ויתרו את־
ארץ כנען אשר־אני נתן לבני ישראל
איש אחד איש אחד למטה אבתיו

des Lagers sieben Tage, und das Volk brach nicht auf, bis Mirjam wieder aufgenommen war. (16) Und hernach brach das Volk auf von Chazeroth; und es lagerte in der Wüste Pharan.

13. (1) Und der Ewige redete zu Moſche und ſprach: (2) Sende Männer aus, daß ſie erkunden das Land Kenaan, welches ich den Kindern Iſrael eingeben will; je Einen Mann für den Stamm ſeiner Väter

רש״י

כתובה בו אסיפה, לשון הכנסה׃ (15) והעם לא נסע. זה הכבוד חלק לה המקום׃ בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, (סוטה א׳) שנאמר׃ ותתצב אחותו מרחוק וגו׳ (שמות ב׳)׃
חסלת פרשת בהעלותך׃
יג (2) שלח לך אנשים. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו, ולא לקחו מוסר (במדבר רבה׃) שלח לך. לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. לפי שבאו ישראל, ואמרו׃ נשלחה אנשים לפנינו, (דברים א׳) כמה שנאמר׃ „ותקרבון אלי כלכם“ וגו׳ (שם). ומשה נמלך בשכינה. אמר, אני אמרתי להם, שהיא טובה, שנאמר׃ „אעלה אתכם מעני מצרים“ וגו׳ (שמות ג׳)

(15) והעם לא נסע עד האסף מרים Dieſe Ehre wurde ihr zu theil, wegen ihres Verweilens beim Nilfluſſe, in welchem Moſche geworfen worden war, denn es heißt dort: ſeine Schweſter ſtellte ſich von Ferne, um zu ſehen, was mit ihm geſchehen werde.

13. (2) שלח לך Warum ſteht die Paraſcha der Kundſchafter mit der von Mirjam nebeneinander? Weil ſie wegen der Übelrede gegen ihren Bruder geſtraft wurde, die Böswilligen es ſahen und ſich nicht beſſerten. שלח לך Schicke, nach deinem Gutdünken, ich befehle es dir nicht, wenn du willſt, kannſt du Leute entſenden. Weil die Iſraeliten ſagten M. 5, 1, 22: Ihr nahetet Euch mir alleſammt uſw., wir wollen Männer vorausſchicken. — Moſche erbat ſich den göttlichen Beiſtand, Gott ſprach: ich habe ihnen verſichert, daß das Land ergiebig iſt, denn es heißt M. 3, 17: ich will euch aus dem Elende Egypten führen, in ein Land, das überſtrömt von Honig und Milch; bei ihrem

תִּשְׁלָחוּ כֹּל נָשִׂיא בָהֶם׃ (3) וַיִּשְׁלַח
אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן עַל־פִּי יְהוָה
כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃
(4) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שַׁמּוּעַ
בֶּן־זַכּוּר׃ (5) לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן שָׁפָט בֶּן־
חוֹרִי׃ (6) לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃
(7) לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר יִגְאָל בֶּן־יוֹסֵף׃ (8)
לְמַטֵּה אֶפְרָיִם הוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן׃ (9)
לְמַטֵּה בִנְיָמִן פַּלְטִי בֶּן־רָפוּא׃ (10)
לְמַטֵּה זְבוּלֻן גַּדִּיאֵל בֶּן־סוֹדִי׃ (11)
לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן־
סוּסִי׃ (12) לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־גְּמַלִּי׃
(13) לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל׃ (14)
לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וָפְסִי׃ (15)
לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי׃ (16) אֵלֶּה
שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה
לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ

sollt ihr aussenden, Jeder (derselben) sei ein Fürst unter ihnen. (3) Also sandte sie Mosche aus von der Wüste Pharan nach Befehl des Ewigen, sie Alle Männer, welche Häupter der Kinder Israel waren. (4) Und dies sind ihre Namen: für den Stamm Re=uben: Schammua, Sohn Sakkurs. (5) Für den Stamm Schimeon: Schafat, Sohn Chori's. (6) Für den Stamm Jehuda: Kaleb, Sohn Jephune's. (7) Für den Stamm Jisaschar: Jigal, Sohn Josephs. (8) Für den Stamm Ephrajim: Hoschea, Sohn Nuns. (9) Für den Stamm Binjamin: Palti, Sohn Raphu's. (10) Für den Stamm Sebulun: Gaddiel, Sohn Sodi's (11) Für den Stamm Joseph, für den Stamm Menasche: Gaddi, Sohn Sußi's. (12) Für den Stamm Dan: Ammiel, Sohn Gemalli's. (13) Für den Stamm Ascher: Sethur, Sohn Michaels. (14) Für den Stamm Naphthali: Nachbi, Sohn Waphsi's. (15) Für den Stamm Gad: Ge=uel, Sohn Machi's. (16) Dies sind die Namen der Männer, welche Mosche ausgesandt hatte, das Land zu erkunden. Und Mosche nannte Hoschea,

רש״י

חַיֵּיהֶם! שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם מָקוֹם לִטְעוֹת בְּדִבְרֵי מְרַגְּלִים
לְמַעַן לֹא יִירָשׁוּהָ (במדבר רבה סוטה ל״ו) (3) על
פי ה׳. בִּרְשׁוּתוֹ, שֶׁלֹּא עִכֵּב עַל יָדוֹ: כלם אנשים.
כָּל אֲנָשִׁים שֶׁבַּמִּקְרָא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת. וְאוֹתָהּ שָׁעָה
כְּשֵׁרִים הָיוּ: (16) ויקרא משה להושע וגו׳. נִתְפַּלֵּל

Leben! ich werde ihnen für diesen Unglauben Gelegenheit bieten, durch die Aussage der Kundschafter sich irreleiten zu lassen, damit sie das Land nicht in Besitz nehmen sollen!
(3) על פי ה׳ Mit seiner Erlaubnis, er hat es nicht verhindert כלם

בִּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃ (17) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה
לָתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת־הָהָר׃ (18)
וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מַה־הִוא וְאֶת־הָעָם
הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק הוּא הֲרָפֶה הַמְעַט
הוּא אִם־רָב׃ (19) וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר
הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִוא אִם־רָעָה
וּמָה הֶעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יוֹשֵׁב בָּהֵנָּה

den Sohn Nuns: Jehoschua. (17) Und Mosche sandte sie aus, das Land Kenaan zu erkunden, und sprach zu ihnen: Ziehet hier hinauf auf der Mittagsseite, und ziehet den Berg hinauf; (18) Und besehet das Land, wie es ist, und das Volk, das darin wohnt, ob es stark ist oder schwach, ob es wenig ist oder viel; (19) Und wie das Land ist, worin es wohnt, ob es gut ist oder schlecht, und wie die Städte sind, in welchen es wohnt: ob in

רש"י

עָלָיו: יָהּ יוֹשִׁיעֲךָ מֵעֲצַת מְרַגְּלִים (במדבר רבה): (17)
עלו זה בנגב. הוּא הָיָה הַפְּסוֹלֶת שֶׁל א"י. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ
הַתַּגָּרִים, מַרְאִין אֶת הַפְּסוֹלֶת תְּחִלָּה, וְאַחַ"כּ מַרְאִים
אֶת הַשֶּׁבַח: (18) את הארץ מה היא. יֵשׁ אֶרֶץ
מְגַדֶּלֶת גִּבּוֹרִים, וְיֵשׁ אֶרֶץ מְגַדֶּלֶת חַלָּשִׁים, יֵשׁ מְגַדֶּלֶת
אוֹכְלוּסִין, וְיֵשׁ מְמַעֶטֶת אוֹכְלוּסִין, (במ"ר): החזק הוא
הרפה. סִימָן מָסַר לָהֶם: אִם בִּפְרָזִים יוֹשְׁבִין חֲזָקִים
הֵם שֶׁסּוֹמְכִין עַל גְּבוּרָתָם, וְאִם בֶּעָרִים בְּצוּרוֹת הֵם
יוֹשְׁבִין, חַלָּשִׁים הֵם, (במדבר רבה): (19) הבמחנים.
תַּרְגּוּמוֹ הַבִּפְצָחִין; כְּרַכִּין פְּצִיחִין וּפְתוּחִין מֵאֵין חוֹמָה:
הטובה היא. בְּמַעְיָנוֹת וּתְהוֹמוֹת טוֹבִים וּבְרִיאִים:

אנשים Jedes אנשים bedeutet angesehene Männer, damals waren sie tadellos. (16) ויקרא להושע יהושע Mosche betete für ihn: der Ewige יה möge dir helfen יהושע, daß du dich dem Rathe der Kundschafter nicht anschließest. (17) עלו זה בנגב Dies war die schlechteste Seite von Palästina, so wie die Kaufleute erst das Mindergute zeigen, und dann das Bessere. (18) וראיתם את הארץ מה היא Manches Land hat starke, großgewachsene Leute, manches wieder schwache; manches ist der Volksvermehrung günstig, manches wieder ihr ungünstig. החזק הוא הרפה Er gab ihnen folgendes Merkmal: Wohnen sie in offenen Städten, dann sind sie stark, weil sie sich auf ihre Tapferkeit verlassen; wohnen sie aber in Festungen, dann sind sie schwach, feige. (19) הבמחנים Onk. הבפצחין ob in offenen Städten, ohne Mauer. הטובה

lagerartigen oder in befestigten. (20) Und wie das Land ist, ob es fett ist oder mager, ob Bäume darin sind oder nicht. Und zeigt euch stark und nehmet mit von den Früchten des Landes. Die Zeit aber war die Zeit der Erstlinge der Trauben. (21) Und sie zogen hinauf, und erkundeten das Land, von der Wüste Zin bis Rechob, gen Chamath hin. (22) Und sie zogen hinauf auf der Mittagsseite, und kamen bis Chebron, und daselbst waren: Achiman,

הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים׃ (20) וּמָה
הָאָרֶץ הַשְּׁמֵנָה הִוא אִם־רָזָה הֲיֵשׁ־בָּהּ
עֵץ אִם־אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי
הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יְמֵי בִּכּוּרֵי עֲנָבִים׃ שני
(21) וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ אֶת־הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר־
צִן עַד־רְחֹב לְבֹא חֲמָת׃ (22) וַיַּעֲלוּ
בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן

רש״י

היא versehen mit Quellen, von gutem, gesundem Wasser. (20) היש בה עץ Ob ein verdienstvoller Mann darin lebt, der sie durch seine Frömmigkeit beschützen kann. ימי בכורי ענבים Die Tage, wo die Trauben vollreif werden. (21) ממדבר צין עד רחב Sie durchzogen die Grenzen der Länge und Breite nach, wie ein griechisches Gamma (Γ); sie zogen zuerst auf der mittäglichen Grenze, von Osten gen Westen, so wie Mosche V. 17 befahl: עלו זה בנגב nämlich südöstlich bis zum Meere, welches die Grenze bis zur Westseite bildet, von dort kehrten sie um, und durchzogen die Westgrenze am Ufer des Meeres bis nach Chamath, welches neben הר ההר im westlichen Winkel liegt, wie dies bei der Grenzbeschreibung des Landes פ׳ מסעי angegeben wird. (22) ויבא עד חברון Kaleb allein gieng dahin und warf sich betend hin auf die Gräber der Erzväter, damit er nicht durch den Rath seiner Mitgenossen verführt würde, es heißt auch M. 5, 1, 37: Ihm (dem Kaleb) will ich das Land geben, welches er betreten hat, ferner, Richt. 1, 20: Und sie gaben dem

(20) היש בה עץ. אִם יֵשׁ בָּהֶם אָדָם כָּשֵׁר שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם בִּזְכוּתוֹ׃ בכורי ענבים. יָמִים שֶׁהָעֲנָבִים מִתְבַּשְּׁלִין בַּבִּכּוּר׃ (21) ממדבר צין עד רחוב לבוא חמת. הָלְכוּ בִּגְבוּלֶיהָ בְּאוֹרֶךְ וּבְרוֹחַב כְּמִין גַּם. הָלְכוּ רוּחַ גְּבוּל דְּרוֹמִית מִקְצוֹעַ מִזְרָח עַד מִקְצוֹעַ מַעֲרָב, כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה מֹשֶׁה׃ עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב, דֶּרֶךְ גְּבוּל דְּרוֹמִית מִזְרָחִית עַד הַיָּם, שֶׁהַיָּם הוּא גְּבוּל מַעֲרָבִי. וּמִשָּׁם חָזְרוּ וְהָלְכוּ כָּל גְּבוּל מַעֲרָבִי עַל שְׂפַת הַיָּם, עַד לְבֹא חֲמָת, שֶׁהוּא אֵצֶל הֹר הָהָר, בְּמִקְצוֹעַ מַעֲרָבִית צְפוֹנִית, כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בִּגְבוּלַת הָאָרֶץ, בְּפָרָשַׁת אֵלֶּה מַסְעֵי׃ (22) ויבא עד חברון. כָּלֵב לְבַדּוֹ הָלַךְ שָׁם וְנִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרֵי אָבוֹת שֶׁלֹּא יְהֵא נִיסָּת לַחֲבֵירָיו, לִהְיוֹת בַּעֲצָתָם. (סוטה ל״ד) וְכֵן הוּא אוֹמֵר׃ וְלוֹ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ. (דברים א׳) וּכְתִיב

שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם׃ (23) וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם וּמִן־הָרִמֹּנִים וּמִן־

Scheschai und Talmai, Kinder des Anak. Und Chebron war sieben Jahre gebauet vor Zoan in Mizrajim. (23) Und sie kamen bis in das Thal Eschkol, und schnitten dort ab eine Rebe und eine Weintraube, und trugen sie zu zweien auf einer Trage, auch von den Granatäpfeln und von den

רש״י

וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן (שופטים א׳). שבע שנים נבנתה. אֶפְשָׁר שֶׁבָּנָה שֵׁם אֶת חֶבְרוֹן לִכְנַעַן בְּנוֹ הַקָּטָן, קוֹדֶם שֶׁיִּבְנֶה אֶת צוֹעַן לְמִצְרַיִם בְּנוֹ הַגָּדוֹל? אֶלָּא שֶׁהָיְתָה מְבוּנָה בְּכָל טוּב, עַל אֶחָד מִשִּׁבְעִים בְּצוֹעַן. וּבָא לְהוֹדִיעֲךָ שִׁבְחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין לְךָ טַרְשִׁין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵחֶבְרוֹן, לְפִיכָךְ הִקְצוּהָ לִקְבוּרוֹת מֵתִים וְאֵין לְךָ מְעוּלָּה בְּכָל הָאֲרָצוֹת כְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: כְּגַן ה׳ כְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: (בראשית י״א) וְצוֹעַן הוּא הַמְעוּלָּה שֶׁבְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם מוֹשַׁב הַמְּלָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי הָיוּ בְצוֹעַן שָׂרָיו. (ישעיה ל׳) וְהָיְתָה חֶבְרוֹן טוֹבָה מִמֶּנָּה שִׁבְעָה חֲלָקִים (סוטה ל״ט): (23) זמורה. שׂוֹכַת גֶּפֶן וְאֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים תָּלוּי בָּהּ: וישאוהו במוט בשנים. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשָּׂאוּהוּ בַּמּוֹט אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בִּשְׁנַיִם, מַה תַּ״ל בִּשְׁנַיִם? בִּשְׁנֵי מוֹטוֹת; הָא כֵּיצַד? שְׁמוֹנָה נָטְלוּ אֶשְׁכּוֹל. אֶחָד נָטַל תְּאֵנָה, וְאֶחָד רִמּוֹן. יְהוֹשֻׁעַ

Kaleb die Stadt Chebron. שבע שנים נבנתה Ist's denn möglich, daß Cham die Stadt Chebron erbaute für seinen jüngeren Sohn Kenaan, bevor er Zoan für seinen älteren Sohn erbaut hätte? Allein Chebron war vorzugsweise mit allem Guten siebenfach mehr als Zoan bedacht; es will auch anzeigen, die Vorzüglichkeit Palästinas, denn im ganzen Lande gab es nicht so viel Felsen, als in Chebron, deshalb wurde es zu Begräbnisplätzen bestimmt; Egypten ist das Beste der Länder, M. 1, 13, 12: Wie ein Garten des Ewigen, wie das Land Mizrajim; Zoan ist das Beste des Landes (Egypten), dort war auch der Sitz der Könige, Jes. 30, 5: denn in Zoan weilen seine Fürsten. Chebron war siebenfach besser als Zoan. (23) זמורה Eine Rebe, woran eine Traube hieng. Sobald es heißt: sie trugen sie auf einer Stange, weiß ich ja schon, daß es zwei waren, was lehrt uns בשנים? es waren aber zwei Stangen, u. zw. acht Personen mußten eine Traube tragen, der Eine trug eine Feige, der Andere einen Granatapfel, Jehoschua und Kaleb trugen nichts, weil die

הַתְּאֵנִים׃ (24) לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל
אֶשְׁכּוֹל עַל אֹדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל אֲשֶׁר
כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (25) וַיָּשֻׁבוּ
מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם׃ (26)

Feigen. (24) Denselben Ort nannte man Thal Eschkol (Traubenthal), wegen der Trauben, welche die Kinder Israel dort abgeschnitten. (25) Und sie kehrten zurück vom Erkunden des Landes, am Ende von vierzig Tagen. (26) Und

רש״י

וְכָלֵב לֹא נָטְלוּ כְלוּם, לְפִי שֶׁכָּל עֲצָתָם, לְהוֹצִיא דִבָּה נִתְכַּוְּנוּ. כְּשֵׁם שֶׁפִּרְיָהּ מְשׁוּנֶּה, כָּךְ עַמָּהּ מְשׁוּנֶּה, וְאִם חָפֵץ אַתָּה לֵידַע, כַּמָּה מַשָּׂאוֹי אֶחָד מֵהֶם, צֵא וּלְמַד מֵאֲבָנִים שֶׁהֵקִימוּ בַּגִּלְגָּל, הֵרִימוּ לָהֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת מִן הַיַּרְדֵּן עַל שִׁכְמוֹ וַהֲקִימוּהוּ בַּגִּלְגָּל וּשְׁקָלוּם רַבּוֹתֵינוּ, מִשְׁקַל כָּל אַחַת אַרְבָּעִים סְאָה וּגְמִירֵי, טוּנָא דְמִידְלֵי אֱינָשׁ עַל כַּתְפֵיהּ אֵינוֹ אֶלָּא שְׁלִישׁ מַשָּׂאוֹי, כְּמַשָּׂאוֹי שֶׁמְּסַיְּעִין אוֹתוֹ לְהָרִים (שם)׃ (25) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. וַהֲלֹא אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה הִיא וּמַהֲלַךְ אָדָם בֵּינוֹנִי עֲשָׂרָה פַּרְסָאוֹת לַיּוֹם, הֲרֵי מַהֲלַךְ אַרְבָּעִים יוֹם מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב וְהֵם הָלְכוּ אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ? אֶלָּא שֶׁגָּלוּי לִפְנֵי הקב״ה שֶׁיִּגְזֹר עֲלֵיהֶם

Kundschafter es blos in böser Absicht mitnahmen, und sagten: So wie die Früchte des Landes ungewöhnlich groß sind, ebenso seien es auch ihre Einwohner. Will man wissen, wie schwer eine solche Frucht war, so entnehme man es aus dem Gewichte der Denksteine, welche sie in Gilgal, s. Jos 4, 3, errichteten. Die Gelehrten fanden, daß jeder Stein 40 סאה schwer war, und bekanntlich beträgt die Last, welche ein Mensch auf seine Schulter nimmt, nur den dritten Theil der Last, die ihm andere Menschen aufnehmen helfen, (folglich hätte Einer 120 סאה schwer getragen, und die Traube wäre 960 סאה schwer gewesen). (25) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום Das Land hatte 400 Meilen der Länge und ebensoviel der Breite nach. Nun kann ein Mensch von mittelmäßigem Körperbau 10 Meilen per Tag zurücklegen, so sind ja 40 Tagereisen nur von der Ost- nach der Westseite des Landes erforderlich, wie durchzogen sie es dann nach der Länge und der Breite? Allein Gott sah voraus, daß er sie für je einen Tag ein Jahr bestrafen wird, darum kürzte er ihnen

וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־
כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר פָּארָן
קָדֵשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֶת־כָּל־
הָעֵדָה וַיַּרְאוּם אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃ (27)
וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ
הִוא וְזֶה־פִּרְיָהּ׃ (28) אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם
הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת
מְאֹד וְגַם־יְלִדֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם׃ (29)
עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי
וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בָּהָר וְהַכְּנַעֲנִי

sie giengen und kamen zu Mosche und zu Aharon und zu der ganzen Gemeinde der Kinder Israel in die Wüste Pharan, nach Kadesch, und brachten ihnen Nachricht und der ganzen Gemeinde, und zeigten ihnen die Frucht des Landes. (27) Und erzählten ihm und sprachen: Wir sind gekommen in das Land, in welches du uns gesandt, und es ist auch fließend von Milch und Honig, und dies ist seine Frucht. (28) Nur daß mächtig ist das Volk, das in dem Lande wohnt, und die Städte sehr befestigt und groß sind, und auch Kinder des Anak haben wir daselbst gesehen. (29) Amalek wohnt im mittäglichen Lande, und der Chitti und Jebußi und Emori wohnen auf dem Gebirge, und der Kenaani

רש"י

יוֹם לְשָׁנָה, קִצֵּר לִפְנֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ: (26) וילכו ויבאו. מהו "וַיֵּלְכוּ"? לְהַקִּישׁ הֲלִיכָתָן לְבִיאָתָן מַה בִּיאָתָן בְּעֵצָה רָעָה, אַף הֲלִיכָתָן בְּעֵצָה רָעָה. (שם) וישיבו אותם דבר. אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן: (27) זבת חלב ודבש היא. כָּל דְּבַר שֶׁקֶר שֶׁאֵין אוֹמְרִים בּוֹ קְצָת אֱמֶת בִּתְחִלָּתוֹ, אֵין מִתְקַיֵּם בְּסוֹפוֹ (במדרש רבה): (28) בצרת. לְשׁוֹן חוֹזֶק, וְתַרְגּוּמוֹ כְּרִיכָן לְשׁוֹן בירניות עֲגוּלוֹת, לְשׁוֹן אֲרַמִּי עָגוֹל כָּרִיךְ: (29) עמלק יושב וגו' לְפִי שֶׁנִּכְווּ בַּעֲמָלֵק כְּבָר, הִזְכִּירוּהוּ מְרַגְּלִים, כְּדֵי לְיָרְאָם: ועל יד הירדן. יַד כְּמַשְׁמָעוֹ, אֵצֶל הַיַּרְדֵּן,

den Weg auf 40 Tage. (26) וילכו ויבאו Was bedeutet וילכו? Es will ihre Ankunft mit ihrem Auszuge gleichstellen; sie sind in böswilliger Absicht ausgegangen und ebenso zurückgekommen. וישיבו אותם dem Mosche und Aharon. (27) זבת חלב ודבש Jede Unwahrheit hat, wenn man nicht zu Anfang etwas Wahres sagt, keine Glaubwürdigkeit; (darum lobten sie das Land mit der Wahrheit, daß es von Milch und Honig gleichsam überfließt). (28) בצורות bedeutet Festigkeit. Onk. כריכין d. i. von runden Thürmen umgeben, aramäisch heißt rund כריך. (29) עמלק יושב Weil die Israeliten von Amalek einmal schon zu leiden hatten, s. M. 2, 17, 8—16, darum erwähnten ihn die Kundschafter, um ihnen Furcht einzujagen. ועל יד הירדן Neben dem Jarden, ihr werdet denselben nicht übersetzen

יוֹשֵׁב עַל־הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן׃ (30) וַיַּהַס
כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה
נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃
(31) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ
לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא
מִמֶּנּוּ׃ (32) וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ
אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם

wohnt am Meere und an der Seite des Jarden.
(30) Da beschwichtigte Kaleb das Volk gegen Mosche, und sprach: wohl können wir hinaufziehen und es in Besitz nehmen, denn wir werden es gewiß überwältigen.
(31) Aber die Männer, die mit ihm hinaufgezogen waren, sprachen: Wir können nicht hinaufziehen gegen das Volk, denn es ist stärker als wir.
(32) Und sie brachten üble Nachrede aus von dem Lande, das sie erkundet hatten, den Kindern Jsrael, und sprachen: Das Land, das wir durchzogen, es zu erkunden, ist ein Land, welches seine Bewohner verzehrt und alles Volk,

רש״י

וְלֹא תוּכְלוּ לַעֲבוֹד׃ (30) ויהס כלב. הִשְׁתִּיק אֶת
כֻּלָּם׃ אל משה. לִשְׁמוֹעַ, מַה שֶּׁיְּדַבֵּר בְּמֹשֶׁה צָוַח
וְאָמַר וְכִי זוֹ בִּלְבַד עָשָׂה לָנוּ בֶּן עַמְרָם? הַשּׁוֹמֵעַ הָיָה
סָבוּר, שֶׁבָּא לְסַפֵּר בִּגְנוּתוֹ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהָיָה בְּלִבָּם עַל
מֹשֶׁה בִּשְׁבִיל דִּבְרֵי הַמְרַגְּלִים, שָׁתְקוּ כֻּלָּם, לִשְׁמוֹעַ
גְּנוּתוֹ, אָמַר׃ וַהֲלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת
הַמָּן וְהֵגִיז לָנוּ אֶת הַשְּׂלָיו׃ (במדבר רבה)׃ עלה
נעלה, אֲפִילוּ בַּשָּׁמַיִם, וְהוּא אוֹמֵר עֲשׂוּ סֻלָּמוֹת
וַעֲלוּ שָׁם, נַצְלִיחַ בְּכָל דְּבָרָיו. וַיַּהַס. לְשׁוֹן שְׁתִיקָה,
וְכֵן הַס כָּל בָּשָׂר, (זכריה ב׳) הַס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר.
(עמוס ו׳) כֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם, הָרוֹצֶה לְשַׁתֵּק אֲגוּדַּת
אֲנָשִׁים, אוֹמֵר שׁ״ט (ס״א הס)׃ (31) חזק הוא

können. (30) ויהס Er machte sie alle schweigen. אל משה Damit sie hören, was er gegen Mosche sprechen werde; er rief mit lauter Stimme aus: Hat der Sohn Amrams dies allein nur uns gethan? Wer dies hörte, glaubte, daß er ihn tadeln wollte; sie schwiegen um den Tadel anzuhören, weil sie Alle unlautere Gesinnungen wegen der Kundschafter gegen ihn hegten. Kaleb aber sagte: Er hat uns das Meer gespalten, brachte uns das Manna herab und verschaffte uns die Wachteln! עלה נעלה selbst bis in den Himmel! Wenn Mosche sagte: Schaffet Leitern herbei und steigt hinauf, so würden seine Worte glücklichen Erfolg haben! ויהס bedeutet zum Schweigen bringen, ebenso Zachar. 2, 17: הס כל בשר alles Fleisch verstumme! so auch Amos 6: הס כי לא להזכיר; So bringt man Leute mit dem Ausrufe „Scht" (od. הס) zum Schweigen. (31) חזק הוא ממנו Das ממנו ist eine Lästerung gegen die Gottheit.

(33) אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת׃
וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־
הַנְּפִלִים וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן
הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם׃
יד (1) וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־
קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃
(2) וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה לוּ־
מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה
לוּ־מָתְנוּ׃ (3) וְלָמָה יְהוָה מֵבִיא אֹתָנוּ

welches wir darin gesehen, sind Leute von (ungewöhnlicher) Länge. (33) Und daselbst sahen wir Riesen, die Söhne Anaks (herstammend von den Riesen) und wir waren in unseren Augen wie Heuschrecken, und also waren wir in ihren Augen.

14. (1) Da erhob die ganze Gemeinde laut ihre Stimme, und das Volk weinte in derselben Nacht. (2) Und es murrten wider Mosche und wider Aharon alle Kinder Israel, und es sprach zu ihnen die ganze Gemeinde: Wären wir doch gestorben im Lande Mizrajim, oder möchten wir doch in dieser Wüste sterben! (3) Und warum bringt uns der Ewige

רש"י

ממנו. כְּבְיכול כְּלַפֵּי מַעְלָה אָמְרוּ (במדבר ד') : (לב) אוכלת יושביה. בְּכָל מָקוֹם שֶׁעָבַרְנוּ מְצָאנוּם קוֹבְרֵי מֵתִים והקב"ה עָשָׂה לָהֶם לְטוֹבָה כְּדֵי לְטָרְדָם בְּאֶבְלָם וְלֹא יִתְּנוּ לֵב לָאֵלּוּ : אנשי מדות. גְּדוֹלִים וּגְבוֹהִים וְצָרִיךְ לָתֵת לָהֶם מִדָּה כְּגוֹן גָּלְיַת גָּבְהוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת וָזָרֶת. (שמואל א' י"ז) וְכֵן אִישׁ מָדוֹן, (שמואל ב' כ"א) אִישׁ מִדָּה : (33) הנפילים. עֲנָקִים מִבְּנֵי שַׁמְחָזַאי וַעֲזָאֵל שֶׁנָּפְלוּ מִן הַשָּׁמַיִם בִּימֵי דוֹר אֱנוֹשׁ (יומא ס"ז) : וכן היינו בעיניהם. שָׁמַעְנוּ אוֹמְרִים זֶה לָזֶה : נמלים (ר"ם ובס"א חגבים) יֵשׁ בַּכְּרָמִים כַּאֲנָשִׁים (סוטה ל"ה) : ענק. שֶׁמַּעֲנִיקִים חַמָּה בְּקוֹמָתָן : יד (1) כל העדה. רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת : (2) לו מתנו.

(32) אוכלת יושביה Überall, wo wir durchzogen, fanden wir Leichenbestattungen. Gott hatte dies so gefügt, und ließ die Bewohner mit Trauerzeremonien beschäftigt sein, damit sie auf diese Fremden nicht aufmerksam werden. אנשי מדות Groß und hoch, man mußte ihnen ein Maß beilegen, wie bei Goljath, Sam. 1, 17, 4: Seine Höhe betrug sechs Ellen und eine Spanne; ebenso Sam. 2, 21, 20: איש מדון; Chron. 1, 11, 23: איש מדה ein Mann von hoher Statur. (33) הנפילים Riesen, von den Nachkommen שמחזאי ועזאל s. Talm. Megilla 3 N. A., die von ihrer Höhe gesunken in dem Zeitalter des Enosch. וכן היינו בעיניהם Wir hörten, wie sie zu einander sagten: Es sind menschenähnliche Ameisen in den Weingärten. ענק Sie wähnten die Sonnenhöhe zu überragen.

14. (1) כל העדה Die Vornehmen des Synhedriums. (2) לו מתנו

אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ
וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב
מִצְרָיְמָה׃ (4) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו
נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה׃ (5)
וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי
כָּל־קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (6) וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה מִן־הַתָּרִים אֶת־
הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם׃ (7) וַיֹּאמְרוּ אֶל־
כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה
הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד׃ שלישי (8) אִם־חָפֵץ
בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זָבַת
חָלָב וּדְבָשׁ׃ (9) אַךְ בַּיהוָה אַל־
תִּמְרֹדוּ וְאַתֶּם אַל־תִּירְאוּ אֶת־עַם
הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם

in dieses Land, daß wir fallen durchs Schwert? Unsere Weiber und Kinder würden zur Beute werden! Ist es nicht besser für uns, zurückzukehren nach Mizrajim? (4) Und sie sprachen einer zum andern: Wir wollen ein Oberhaupt setzen und zurückkehren nach Mizrajim. (5) Da fielen Mosche und Aharon auf ihr Angesicht vor der ganzen Versammlung der Gemeinde der Kinder Israel. (6) Und Jehoschua, Sohn Nuns, und Kaleb, Sohn Jephune's von denen, die das Land erkundet, zerrissen ihre Kleider, (7) Und sprachen zu der ganzen Gemeinde der Kinder Israel also: Das Land, das wir durchzogen, es zu erkunden, dieses Land ist sehr, sehr gut. (8) Wenn der Ewige Gefallen an uns hat, so wird er uns in dieses Land bringen und wird es uns geben; ein Land das fließend ist von Milch und Honig. (9) Nur empöret euch nicht gegen den Ewigen, und fürchtet nicht das Volk des Landes, denn Speise sind sie uns; gewichen ist ihr Schatten von ihnen,

רש"י

הַלְוַאי וָמָתְנוּ: (4) נתנה ראש. כְּתַרְגּוּמוֹ „נְמַנֵּי רֵישָׁא", נָשִׂים עָלֵינוּ מֶלֶךְ. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּירְשׁוּ, לְשׁוֹן ע"ז: (9) אל תמרודו. וָשׁוּב. וְאַתֶּם אַל תִּירָאוּ: כי לחמנו הם. נֹאכְלֵם כַּלֶּחֶם: סר צלם. מְגִינָּם וְחָזְקָם כְּשֵׁרִים שֶׁבָּהֶם מֵתוּ, אִיּוֹב שֶׁהָיָה מֵגֵין עֲלֵיהֶם (סוטה ל"ה) ד"א צִלּוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם סָר

O, wären wir lieber gestorben! (4) נתנה ראש Wie Onk. übersetzt: wir wollen ein Oberhaupt wählen; wir wollen einen König über uns setzen. Unter נתנה ראש verstehen unsere Lehrer auch: sich dem Götzendienst ergeben. (9) אל תמרדו dann habt ihr nichts zu fürchten. כי לחמנו הם Wir verzehren sie wie Brod. סר צלם Ihr Schutz, ihre Stärke; die Edlen unter ihnen sind gestorben, unter diesen Jjob, dessen

וַיהוָה אִתָּנוּ אַל־תִּירָאֻם׃ (10) וַיֹּאמְרוּ
כָּל־הָעֵדָה לִרְגּוֹם אֹתָם בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד
יְהוָה נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ פ (11) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
עַד־אָנָה יְנַאֲצֻנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנָה
לֹא־יַאֲמִינוּ בִי בְּכֹל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ׃ (12) אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר
וְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי־גָּדוֹל
וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ (13) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־

und mit uns ist der Ewige, fürchtet sie nicht.
(10) Da sprach die ganze Gemeinde, daß man sie steinige. Da erschien die Herrlichkeit des Ewigen im Zelte der Zusammenkunft allen Kindern Israel.
(11) Und der Ewige sprach zu Mosche: Wie lange noch soll mich dieses Volk verachten, und wie lange noch werden sie nicht auf mich vertrauen bei all den Zeichen, die ich gethan in seiner Mitte?
(12) Ich will es schlagen mit der Pest, und es austilgen; und will dich machen zu einem Volke, größer und stärker als es.
(13) Da sprach Mosche zum

רש״י

מֵעֲלֵיהֶם׃ (10) לרגום אותם. אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב׃ וכבוד ה׳. הֶעָנָן יָרַד שָׁם (במדבר רבה)׃ (11) עד אנה. עַד הֵיכָן׃ ינאצוני. יַרְגִּיזוּנִי׃ בכל האותות. בִּשְׁבִיל כָּל הַנִּסִּים שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם הָיָה לָהֶם לְהַאֲמִין שֶׁהַיְכוֹלֶת בְּיָדִי לְקַיֵּם הַבְטָחָתִי׃ (12) ואורישנו. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ לָשׁוֹן תֵּרוּכִין, וא״ת מָה אֶעֱשֶׂה לִשְׁבוּעַת אָבוֹת׃ (שמות ו׳) „וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל“ שֶׁאַתָּה מִזַּרְעָם (במדבר רבה)׃ (13) ושמעו מצרים. וְשָׁמְעוּ אֶת אֲשֶׁר תַּהַרְגֵם׃ כי העלית. כִּי מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן אֲשֶׁר, וְהֵם

Verdienste ihnen Schutz gewährte. Oder, der Schutz Gottes ist von ihnen gewichen. (10) לרגום אותם den Jehoschua und Kaleb. וכבוד ה׳ Die Wolke ließ sich dort herab. (11) ינאצוני Erzürnen. בכל האותות Wegen der Wunder, die ich für sie gethan, hätten sie schon glauben sollen, daß ich mächtig genug bin, mein Versprechen halten zu können. (12) ואורישנו Wie Onk. übersetzt: vertreiben; solltest du fragen, wie soll da mein, den Erzvätern geleisteter Schwur sich erfüllen? Nun, ich will dich zur großen Nation machen, der du auch ihr Nachkomme bist. (13) ושמעו מצרים Sie werden erfahren, daß du sie umbringst. כי העלית, כי für אשר, sie haben gesehen, daß du sie mit deiner Allgewalt

יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ
אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ׃ (14) וְאָמְרוּ אֶל־
יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה
יְהוָה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בְּעַיִן
נִרְאָה ׀ אַתָּה יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם
וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם
וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃ (15) וְהֵמַתָּה אֶת־
הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃

Ewigen: Aber gehört haben die Mizrajim, daß du heraufgeführt hast mit deiner Kraft dieses Volk aus seiner Mitte. (14) Und haben es gesagt den Bewohnern dieses Landes; gehört haben sie, daß du Ewiger in der Mitte dieses Volkes bist, der du Ewiger von Auge zu Auge erscheinest, und deine Wolke steht über ihnen, und in einer Wolkensäule gehst du vor ihnen her des Tags und in einer Feuersäule des Nachts. (15) Tödtest du nun dieses Volk wie einen Mann; so sprechen die Völker, welche deinen Ruf gehört, also:

רש"י

רָאוּ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל אוֹתָם מִקִּרְבָּם
וּכְשֶׁיִּשְׁמְעוּ שֶׁאַתָּה הוֹרְגָם, לֹא יֹאמְרוּ שֶׁחָטְאוּ לְךָ,
אֶלָּא יֹאמְרוּ שֶׁכְּנֶגְדָּם יָכֹלְתָּ לְהִלָּחֵם אֲבָל כְּנֶגֶד יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ לֹא יָכֹלְתָּ לְהִלָּחֵם, וְזוֹ הִיא: (14) ואמרו אל
יושבי הארץ הזאת. כְּמוֹ עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת.
וּמַה יֹּאמְרוּ עֲלֵיהֶם. מַה שֶּׁאָמוּר בְּסוֹף הָעִנְיָן „מִבִּלְתִּי
יְכֹלֶת ה'" בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁמְעוּ: כִּי אַתָּה ה' שׁוֹכֵן
בְּקִרְבָּם וְעַיִן בְּעַיִן אַתָּה רָאָה לָהֶם, וְהַכֹּל בְּדֶרֶךְ
חִבָּה, וְלֹא הִכִּירוּ בְּךָ שֶׁנִּתְּקָה אַהֲבָתְךָ מֵהֶם עַד
הֵנָּה? (15) והמתה את העם הזה כאיש אחד.
פִּתְאוֹם וּמִתּוֹךְ כָּךְ יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וגו':

aus ihrer Mitte geführt hast, so werden sie nicht sagen, daß die Israeliten gegen dich gesündigt haben, sondern, daß gegen die Egypter zu streiten du Macht hattest, aber nicht gegen die Einwohner dieses Landes. Dies besagt V. (14) ואמרו אל von על יושב wie יושב den Einwohnern dieses Landes; was werden sie erzählen? wie weiter V. 16 steht, daß Gott unvermögend ist. Weil sie es erfahren haben, daß Gott in ihrer Mitte thront, ihren Augen sichtbar erscheint, sie besonders liebt, so werden sie nicht begreifen, daß er seine Liebe nun ihnen entzogen hätte. (15) והמת . . . כאיש אחד eines plötzlichen Todes, dadurch werden die Völker, die deinen Ruf hören, sagen:

(16) מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְהוָה לְהָבִיא אֶת־
הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם
וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃ (17) וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא
כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃ (18)
יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֺן
וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֺן אָבוֹת

(16) Weil nicht die Macht ist beim Ewigen, dieses Volk zu bringen in das Land, das er ihnen zugeschworen, so hat er sie in der Wüste geschlachtet. (17) So zeige sich doch nun groß die Kraft des Herrn, wie du geredet und gesprochen: (18) Der Ewige ist langmüthig und reich an Gnade, vergebend Vergehen und Missethat, der aber nichts ungestraft läßt, gedenkend die Vergehen der Väter

רש"י

(16) מבלתי יכולת וגו'. לְפִי שֶׁיּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ חֲזָקִים וְגִבּוֹרִים, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה פַּרְעֹה לִשְׁלֹשִׁים וְאֶחָד מְלָכִים; זֹאת יֹאמְרוּ עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת, מִבִּלְתִּי יְכוֹלֶת מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא הָיָה יְכוֹלֶת בְּיָדוֹ לַהֲבִיאָם, שְׁחָטָם (ברכות ל"ב) יכולת. שֵׁם דָּבָר הוּא: (17) כאשר דברת לאמר. וּמַהוּ הַדִּבּוּר? „ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם" לַצַּדִּיקִים וְלָרְשָׁעִים. כְּשֶׁעָלָה משֶׁה לַמָּרוֹם, מְצָאוֹ לְהקב"ה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְכוֹתֵב „ה' ארך אפים" אָמַר לוֹ: לַצַּדִּיקִים? אָמַר לוֹ הקב"ה: אַף לָרְשָׁעִים, אָמַר לוֹ: רְשָׁעִים יֹאבְדוּ. אָמַר לוֹ: חַיֶּיךָ! שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לַדָּבָר, כְּשֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֵגֶל וּבַמְרַגְּלִים, נִתְפַּלֵּל משֶׁה לְפָנָיו „בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם" אָמַר לוֹ הקב"ה, וַהֲלֹא אָמַרְתָּ לִי „לַצַּדִּיקִים" אָמַר לוֹ וַהֲלֹא אָמַרְתָּ לִי אַף לָרְשָׁעִים: (18) ונקה. לַשָּׁבִים: לא ינקה.

(16) מבלתי יכולת ה' Weil die Einwohner dieses Landes stark sind, Pharao kann den 31 Königen nicht gleichgestellt werden, so wird man mit Bezug auf die Landesbewohner sagen: Weil Gott unvermögend ist, sie hineinzuführen. יכולת Die Macht, ist ein Nennwort. (17) ועתה יגדל נא um deinen Ausspruch zu bethätigen. כאשר דברת לאמר Was war der Ausspruch? (18) ה' ארך אפים Gott ist langmüthig, sowohl gegen die Gerechten, als auch gegen die Ungerechten. Als Mosche die Höhen bestieg, und Gott ihm das Schriftwort ה' ארך אפים mittheilte, da frug er: Gilt dies nur den Gerechten? Gott sprach: Auch den Ungerechten. Mosche sagte: Die Ungerechten mögen hinschwinden! Gott erwiderte: Bei deinem Leben! du wirst noch meiner Langmuth dringend bedürfen. Als die Israeliten beim goldenen Kalbe und bei den Kundschaftern sich versündigten, da betete Mosche: Ewiger! Langmüthiger! Da sagte Gott: Du hast doch nur für die Gerechten gestimmt! Nun bekannte Mosche, daß die göttliche Gnade sich auch auf die Sünder erstreckt. ונקה Er vergiebt den Reumüthigen. לא ינקה aber nicht den Nichtbereuenden,

עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃
(19) סְלַח־נָא לַעֲוֺן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל
חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הֵנָּה׃ (20) וַיֹּאמֶר יְהוָה
סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃ רביעי (21) וְאוּלָם חַי־
אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ׃
(22) כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת־כְּבֹדִי
וְאֶת־אֹתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְמִצְרַיִם
וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים
וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃ (23) אִם־יִרְאוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם וְכָל־

über Kinder, über das dritte und vierte Geschlecht.
(19) Verzeihe doch das Vergehen dieses Volkes nach der Größe deiner Gnade, und wie du vergeben hast diesem Volke von Mizrajim an bis hierher.
(20) Da sprach der Ewige: Ich verzeihe nach deinem Worte.
(24) Jedoch, so wahr ich lebe und von der Herrlichkeit des Ewigen voll ist die ganze Erde.
(22) Daß alle die Männer, die gesehen haben meine Herrlichkeit und meine Zeichen, die ich gethan in Mizrajim und in der Wüste, und die mich schon zehnmal versuchten und nicht hörten auf meine Stimme.
(23) Daß sie nicht sehen sollen das Land, das ich ihren Vätern zugeschworen; ja Alle, die

רש״י

לְשֶׁאֵינָן שָׁבִים׃ (20) כדברך. בִּשְׁבִיל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ׃ פֶּן יֹאמְרוּ, מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת ה׳׃ (21) ואולם. כְּמוֹ אֲבָל זֹאת אֶעֱשֶׂה לָהֶם׃ חי אני. לְשׁוֹן שְׁבוּעָה. כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי חַי וּכְבוֹדִי יִמָּלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ. כָּךְ אֲקַיֵּם לָהֶם כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים וגומר׃ (22) וינסו. כְּמַשְׁמָעוֹ׃ זה עשר פעמים. שְׁנַיִם בַּיָּם, וּשְׁנַיִם בַּמָּן, וּשְׁנַיִם בַּשְּׂלָיו, כּוּלֵי כִּדְאִיתָא במסכת ערכין׃ (23) אם יראו את הארץ. הֲרֵי זֶה מִקְרָא מְסוֹרָס. חַי אָנִי! כִּי כָל הָאֲנָשִׁים, אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ, וּכְבוֹדִי יִמָּלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא תְחַלֵּל שְׁמִי בַּמַּגֵּפָה הַזֹּאת

(20) כדברך Wegen dessen, was du gesprochen, damit sie nicht sagen mögen, weil der Ewige unvermögend ist usw. (21) ואולם wie אבל fürwahr! das will ich ihnen thun. חי אני drückt einen Schwur aus: Sowahr ich lebe und meine Herrlichkeit die ganze Erde erfüllt, so sicher werde ich es vollführen! (22) וינסו אותי Nach dem Wortlaute. זה עשר פעמים Zweimal am Meere, zweimal beim Manna, zweimal bei den Wachteln usw. Näheres im Talm. Erachin 15. (23) אם יראו את הארץ Diese Schriftstelle mit der des V. 22: כי כל האנשים הרואים sind versetzt zu lesen: Sowahr ich lebe, es werden alle die Männer das Land nicht sehen, und sowahr meine Herrlichkeit die ganze Erde erfüllt, soll mein Name bei dieser Plage nicht entweiht werden; man wird nicht sagen, daß Gott nicht im

מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃ (24) וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה׃ (25) וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר פְּנוּ וּסְעוּ

mich verachten, sollen es nicht sehen. (24) Aber mein Knecht Kaleb, zum Lohne dafür, daß ein anderer Geist in ihm gewesen und er mir vollkommen gefolgt ist, so will ich ihn in das Land bringen, wohin er gegangen, und sein Same soll es besitzen. (25) Und der Amaleki und der Kenaani wohnen im Thale; morgen wendet euch und brechet auf

רש״י

לֵאמֹר: מִבִּלְתִּי יְכוֹלֶת ה׳, לַהֲבִיאָם, שֶׁלֹּא אֲמִיתֵם פִּתְאוֹם כְּאִישׁ אֶחָד, אֶלָּא בְּאִיחוּר אַרְבָּעִים שָׁנָה מְעַט מְעַט: אם יראו. לֹא יִרְאוּ: ס״א לא יראוה, לֹא יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ: (24) רוח אחרת. שְׁתֵּי רוּחוֹת, אַחַת בַּפֶּה וְאַחַת בַּלֵּב. לַמְרַגְּלִים אוֹמֵר: אֲנִי עִמָּכֶם בְּעֵצָה, וּבְלִבּוֹ הָיָה, לוֹמַר הָאֱמֶת, וְעַל יְדֵי כֵן, הָיָה בוֹ כֹּחַ לְהַשְׁתִּיקָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר „וַיַּהַס כָּלֵב“ שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שֶׁיֹּאמַר כְּמוֹתָם (במדבר ד׳) זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע י״ד) וָאָשִׁב אוֹתוֹ דָּבָר, כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבִי וְלֹא כַּאֲשֶׁר עִם פִּי: וימלא אחרי. וַיְמַלֵּא אֶת לִבּוֹ אַחֲרַי, וְזֶה מִקְרָא קָצַר: אשר בא שמה. חֶבְרוֹן תִּנָּתֵן לוֹ: יורשנה. כְּתַרְגּוּמוֹ „וְתֵרִיכִנַּהּ“ יוֹרִישׁוּ אֶת הָעֲנָקִים וְאֶת הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ, וְאֵין לְתַרְגְּמוֹ „יֵרְתִינַּהּ“ אֶלָּא בִּמְקוֹם יִירָשֶׁנָּה: (25) והעמלקי וגו׳ אִם תֵּלְכוּ שָׁם

Stande ist, sie hinzubringen, indem ich sie nicht plötzlich, sondern nach und nach, während 40 Jahre werde aussterben lassen. אם יראו Sie sollen es nicht sehen. (24) רוח אחרת Eine zweifache Denkweise, eine ausgesprochene und eine nicht geäußerte; zu den Kundschaftern sagte er, ich folge euerem Rathe, im Herzen aber dachte er die Wahrheit zu sprechen, dadurch besaß er Macht, sie stille zu machen: ויהם כלב weil sie glaubten, er werde Gleiches mit ihnen sprechen; deshalb heißt es im B. Josua 14, 7: Ihm (Mosche) stattete ich damals Bericht, wie ich es im Herzen hatte, nicht aber wie ich's im Munde führte. וימלא אחרי Die Stelle ist abgekürzt und bedeutet: Sein Herz war von mir erfüllt. אשר בא שמה Chebron wird ihm zugetheilt. יורישנה Wie Onk. übersetzt: ותריכנה vertreiben werden sie die Riesen und das Volk darin, nicht aber ירתונה erben, außer wo ירשנה steht. (25) והעמלקי Wenn

לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃ פ (26)
וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
לֵאמֹר׃ (27) עַד־מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה
הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלָי אֶת־
תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים
עָלַי שָׁמָעְתִּי׃ (28) אֱמֹר אֲלֵהֶם חַי־אָנִי
נְאֻם יְהֹוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם
בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ (29) בַּמִּדְבָּר
הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל־פְּקֻדֵיכֶם לְכָל־

nach der Wüste, auf den Weg zum Schilfmeere.
(26) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach:
(27) Wie lange noch (soll ich vergeben) dieser bösen Gemeinde, die wider mich murret? Das Murren der Kinder Israel, das sie wider mich murren, habe ich gehört.
(28) Sprich zu ihnen: So wahr ich lebe, ist der Ausspruch des Ewigen, wenn ich nicht so, wie ihr geredet vor meinen Ohren, euch thue.
(29) In dieser Wüste sollen euere Körper fallen und alle euere Gemusterten nach

רש״י

יַהַרְגוּ אֶתְכֶם. מֵאַחַר שֶׁאֵינִי עִמָּכֶם מָחָר פְּנוּ לַאֲחוֹרֵיכֶם וּסְעוּ לָכֶם וְגוֹמֵר׃ (27) לעדה הרעה וגו׳ אֵלּוּ הַמְרַגְּלִים. מִכָּאן לָעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה׃ אשר המה מלינים. אֶת יִשְׂרָאֵל עָלַי. את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים. אֲשֶׁר הֵמָּה הַמְרַגְּלִים מַלִּינִים אוֹתָם עָלַי, שָׁמָעְתִּי׃ (28) חי אני. לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, אִם לֹא כֵּן אֶעֱשֶׂה כִּבְיָכוֹל אֵינִי חַי׃ כאשר דברתם. שֶׁבִּקַּשְׁתֶּם מִמֶּנִּי׃ אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ׃ (29) וכל פקודיכם לכל מספרכם. כָּל הַנִּמְנֶה לְכָל מִסְפָּר שֶׁאַתֶּם נִמְנִים בּוֹ, כְּגוֹן, לָצֵאת וְלָבֹא לַצָּבָא, וְלָתֵת שְׁקָלִים כָּל הַמְּנוּיִים לְכָל אוֹתָן מִסְפָּרוֹת יָמוּתוּ

ihr dort hingeht, werden sie euch umbringen, da ich nicht mehr mit euch bin. מחר פנו und ziehet rückwärts. (26) לעדה הרעה Das sind die zehn Kundschafter, (ohne Jehoschua und Kaleb); wir entnehmen davon, daß zehn Personen eine Gemeinde bilden. אשר המה מלינים Das Murren Israels, das die Kundschafter veranlaßten, habe ich gehört. (28) חי אני Ist ein Schwur. אם לא כן אעשה dann können sie an mir, dem lebendigen Gott zweifeln. כאשר דברתם Was ihr verlangt habet: wären wir nur in der Wüste gestorben! (29) וכל פקודיכם Wer in eine Zählung aufgenommen wird, wie zum Aus- und Einziehen im Heere, oder die Schekalim abzugeben; jeder, der zu diesen mitgezählt ist, wird sterben,

מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה
אֲשֶׁר הֲלִינֹתֶם עָלָי׃ (30) אִם־אַתֶּם
תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־
יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־
יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ (31) וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר
אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וְהֵבֵיאתִי אֹתָם
וְיָדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃
(32) וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר
הַזֶּה׃ (33) וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם

eurer ganzen Zahl, vom zwanzigsten Jahre und darüber, die ihr wider mich gemurret habt. (30) Nicht sollet ihr in das Land kommen, worüber ich meine Hand erhoben habe, euch darin wohnen zu lassen; sondern nur Kaleb, Sohn Jephune's und Jehoschua, Sohn Nuns. (31) Und euere Kinder, von denen ihr sprachet: Sie werden zur Beute werden, die werde ich hineinbringen, und sie sollen das Land kennen lernen, das ihr verworfen. (32) Aber euere Körper sollen in dieser Wüste fallen. (33) Und euere Kinder sollen weiden in der Wüste vierzig Jahre und tragen euere Abtrünnigkeit,

רש״י

וְאֵלוּ הֵן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וגו׳ לְהוֹצִיא שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי, שֶׁאֵין פְּקוּדֵיהֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים׃ (32) ופגריכם אתכ. כְּתַרְגּוּמוֹ (דִּלְכוֹן) לְפִי שֶׁדִּבֵּר עַל הַבָּנִים לַהֲכְנִיסָם לָאָרֶץ, וּבִקֵּשׁ לוֹמַר, וְאַתֶּם תָּמוּתוּ, נוֹפֵל לָשׁוֹן זֶה כָּאן לוֹמַר: „אַתֶּם“. (33) ארבעים שנה. לֹא מֵת אֶחָד מֵהֶם פָּחוֹת מִבֶּן שִׁשִּׁים, לְכָךְ נִגְזַר אַרְבָּעִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ אוֹתָם שֶׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים מַגִּיעִין לִכְלַל שִׁשִּׁים וְשָׁנָה רִאשׁוֹנָה הָיְתָה בִּכְלָל. וְאַף עַל פִּי שֶׁקָּדְמָה לְשִׁלּוּחַ הַמְרַגְּלִים, לְפִי שֶׁמִּשֶּׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל עָלְתָה גְזֵרָה זוּ בְּמַחֲשָׁבָה, אֶלָּא שֶׁהִמְתִּין לָהֶם עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא סְאָתָם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְיוֹם פָּקְדִי

nämlich Alle, die das 20. Jahr erreicht haben, der Stamm Lewi ausgenommen, da die Lewiten nicht vom zwanzigsten Jahr gezählt werden. (32) ופגריכם אתם Nach Onk. euer Körper, weil Gott der Nachkommenschaft zusicherte, sie in das Land zu bringen, wollte er (den Alten) sagen: ihr aber werdet sterben, so passt אתם hier als Betonung. (33) ארבעים שנה Vor dem 60. Lebensjahr ist niemand von ihnen gestorben; darum wurden 40 Jahre festgesetzt, damit die 20-jährigen 60 Jahre alt werden konnten. Das erste Jahr war mitinbegriffen, obgleich es der Entsendung der Kundschafter vorangieng, da dieser Beschluß schon gefasst war, als sie das goldene Kalb verfertigten. Gott wartete jedoch, bis ihr Sündenmaß voll wurde; daher steht M. 2, 32: וביום פקדי wenn ich ahnden werde (die Sünden der Kund-

עַד־תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃ (34) בְּמִסְפַּר
הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה
תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה
וִידַעְתֶּם אֶת־תְּנוּאָתִי׃ (35) אֲנִי יְהוָה
דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא ׀ זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־
הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי
בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃ (36)
וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־
הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיַּלִּינוּ עָלָיו אֶת־כָּל־

bis euere Körper aufgerieben sind in der Wüste. (34) Nach Anzahl der Tage, da ihr erkundet habt das Land, vierzig Tage, je ein Tag zu einem Jahr (gerechnet), sollt ihr euere Schuld tragen vierzig Jahre, und mein Abwenden erfahren. (35) Ich der Ewige habe es geredet: Wenn ich dies nicht thue an dieser ganzen bösen Gemeinde, die sich zusammenrottet wider mich! In dieser Wüste sollen sie aufgerieben werden und daselbst sterben. (36) Und die Männer, welche Mosche ausgesandt hatte, das Land zu erkunden, und die bei ihrer Rückkehr die ganze Gemeinde wider ihn murren

רש"י

בַּמְרַגְּלִים, וּפָקַדְתִּי עֲלֵיהֶם חַטָּאתָם (שמות ל"ב) וְאַף כָּאן נֶאֱמַר „תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵיכֶם" שְׁתֵּי עֲוֹנוֹת שֶׁל עֵגֶל וְשֶׁל תְּלוּנָה, וְהֻשַּׁב לָהֶם בְּמִנְיַן חַיֵּיהֶם, מִקְצַת שָׁנָה כְּכֻלָּהּ. וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ לִשְׁנַת שִׁשִּׁים, מֵתוּ אוֹתָם שֶׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים׃ ונשאו את זנותיכם. כְּתַרְגּוּמוֹ וִיקַבְּלוּן יַת חוֹבֵיכוֹן׃ (34) את תנואתי. שֶׁהֱנִיאוֹתֶם אֶת לְבַבְכֶם מֵאַחֲרָי׃ תנואה. לְשׁוֹן הֲסָרָה, כְּמוֹ, כִּי הֵנִיא אָבִיהָ אוֹתָהּ (במדבר ל')׃ (36) וישובו וילינו עליו. וּכְשֶׁבָּאוּ מִתּוּר הָאָרֶץ הִרְעִימוּ עָלָיו אֶת כָּל

schafter) ופקדתי will ich auch dies Vergehen (des Götzenkalbes) ahnden. Auch hier steht תשאו את עונתכם und nicht עונותיכם, also zwei Verschuldungen, jene vom Kalbe und die vom Murren. Ein Theil des Jahres wurde ihnen wie ein ganzes angerechnet, als sie in das 60. Jahr eintraten, starben jene, welche bei der ersten Zählung 20 Jahre alt waren. ונשאו את זנותיכם Wie Onk. übersetzt: sie sollen empfangen für ihren Abfall. (34) את תנואתי Weil ihr euer Herz von mir abgewendet habt. תנואה heißt abwenden, wie M. 4, 30, 6: כי הניא אביה אותה ihr Vater hat es verwehrt, הניא sich abgewendet. (36) וישבו וילינו Als sie zurückkehrten vom Auskundschaften des Landes, wiegelten sie die ganze Gemeinde auf, durch üble Nachrichten,

הָעֵדָה לְהוֹצִיא דִבָּה עַל־הָאָרֶץ׃ (37)
וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת־הָאָרֶץ
רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ (38) וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה חָיוּ מִן־הָאֲנָשִׁים
הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ׃ (39)
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־
כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃
(40) וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשׁ־
הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם

machten, indem sie üble Nachrede ausbrachten von dem Lande, (37) Es starben diese Männer, die da ausgebracht die üble Nachrede von dem Lande, in einer Plage vor dem Ewigen. (38) Aber Jehoschua, der Sohn Nuns, und Kaleb, der Sohn Jephune's blieben leben von jenen Männern, die gegangen waren, das Land zu erkunden. (39) Und Mosche redete diese Worte zu allen Kindern Israels, da trauerte das Volk sehr. (40) Und sie machten sich des Morgens früh auf und zogen der Spitze des Berges zu, und sprachen: Hier sind wir, und wir wollen hinaufziehen zu dem Orte,

רש"י

הָעֵדָה כְּהוֹצָאַת דִּבָּה אוֹתָם אֲנָשִׁים. וַיָּמוּתוּ. כָּל הוֹצָאַת דִּבָּה לְשׁוֹן הִינוּךְ דְּבָרִים שֶׁמַּלְקִיחִים לְשׁוֹנָם לְאָדָם, לְדַבֵּר בּוֹ כְּמוֹ: דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים (שיר ז׳) וְיֶשְׁנָהּ לְטוֹבָה וְיֶשְׁנָהּ לְרָעָה, לְכָךְ נֶאֱמַר כָּאן מוֹצִיאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ רָעָה שֶׁיֵּשׁ דִּבָּה שֶׁהִיא טוֹבָה. דבה. פרלידי"ש בלע"ז (גּפּסוועטץ, Parlerie) : (37) במגפה לפני ה׳. בְּאוֹתָהּ מִיתָה הַהֲגוּנָה לָהֶם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. הֵם חָטְאוּ בְּלָשׁוֹן, וְנִשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם עַד טַבּוּרָם, לְכָךְ נֶאֱמַר בַּמַּגֵּפָה וְלֹא בְּמַגֵּפָה. וְזֶהוּ לִפְנֵי ה׳. בְּאוֹתָהּ הָרְאוּיָה לָהֶם עַל פִּי מִדּוֹתָיו שֶׁל הקדוש ברוך הוא שֶׁהוּא מוֹדֵד מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה: (38) ויהושע וכלב חיו. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר „חָיוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם“? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁנָּטְלוּ חֶלְקָם שֶׁל מְרַגְּלִים בָּאָרֶץ וְקָמוּ תַּחְתֵּיהֶם לְחַיִּים (ב״ב קי״ז): (40) אל ראש ההר. הִיא הַדֶּרֶךְ הָעוֹלָה לְאֶרֶץ

diese Leute starben. Unter דבה versteht man das Verbreiten von Nachrichten, wodurch Andere zum Wiederholen derselben verleitet werden. So Hohelied 7, 10: דובב redselig machen. דבה ist im guten als im schlechten Sinne angewandt; daher heißt es hier דבת הארץ רעה, weil דבה auch Gutes reden bedeuten kann. (37) במגפה לפני ה׳ Eine Todesart, die ihnen gebührte, Maß für Maß: sie sündigten mit der bösen Zunge, und wurden dafür mit bösartiger Rachengeschwulst, die bis in ihre Eingeweide drang, bestraft. Es heißt daher בּמגפה und nicht במגפה und לפני ה׳, weil sie nach Maßstab ihrer Sünde von Gott gestraft wurden. (38) ויהושע וכלב חיו Wozu steht dieses erwähnt? es lehrt, daß sie den Antheil der Kundschafter am Lande bekamen, und statt ihrer am Leben geblieben sind. (40) אל ראש ההר

אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה כִּי חָטָאנוּ׃ (41)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־
פִּי יְהוָה וְהִוא לֹא תִצְלָח׃ (42) אַל־
תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא
תִּנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃ (43) כִּי הָעֲמָלֵקִי
וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בֶּחָרֶב
כִּי־עַל־כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־
יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם׃ (44) וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת
אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה
וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה׃ (45)
וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר

von dem der Ewige gesprochen; denn wir haben gesündigt. (41) Aber Mosche sprach: Warum wollt ihr da übertreten den Befehl des Ewigen? Das wird doch nicht gelingen. (42) Ziehet nicht hinauf, denn der Ewige ist nicht unter euch, daß ihr nicht geschlagen werdet von euern Feinden. (43) Denn der Amaleki und der Kenaani sind dort vor euch, und ihr würdet durch das Schwert fallen; denn weil ihr zurückgewichen seid vom Ewigen, so wird der Ewige nicht mit euch sein. (44) Aber sie trotzten, hinaufzusteigen zur Spitze des Berges; allein die Bundeslade des Ewigen und Mosche wichen nicht aus dem Lager. (45) Da kam herab der Amaleki und der Kenaani, die auf demselben Berge

רש"י

יִשְׂרָאֵל: הננו ועלינו אל המקום. לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:
אשר אמר ה'. לְתִתָּהּ לָנוּ. שָׁם נַעֲלֶה: כי חטאנו.
על אֲשֶׁר אָמַרְנוּ: הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרַיְמָה: (41)
והיא לא תצלח. זו שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים, לא תִצְלָח: (43)
כי על כן שבתם. כְּלוֹמַר, כִּי זֹאת תָּבֹא לָכֶם. עַל
אֲשֶׁר שַׁבְתֶּם וגומר: (44) ויעפילו. לְשׁוֹן חוֹזֶק. וְכֵן
הנה עפלה (חבקוק ב') אינג'ריש בלע"ז מוגעסט"ק
לְשׁוֹן עַזּוּת. וְכֵן עוֹפֶל בַּת צִיּוֹן Engres imdétacua
(מיכה ד') עוֹפֶל וָבַחַן (ישעיה ל"ב). וּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא
מְפָרְשׁוֹ: לְשׁוֹן אוֹפֶל, דָּלְכוּ חֲשֵׁכִים שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת

Das ist der Weg, der nach dem heiligen Lande führt. אל המקום Nach Palästina. אשר אמר ה' um es uns zu geben. כי חטאנו Weil wir sagten, es wäre für uns besser, nach Egypten zurückzukehren. והיא לא תצלח Das was ihr thut, wird nicht gelingen. (43) כי על כן שבתם D. h. dieses kommt über euch, weil ihr von Gott zurückgewichen seid. (44) ויעפלו heißt stark und fest, ebenso Chab. 2: הנה עפלה ungestüm, mit Erdreistung, desgl. Micha 4: עופל בת ציון Burgveste der Tochter Zion; Jes. 32, 14: עופל ובחן. Der Midrasch Tanchuma liest אופל dunkel; sie giengen in Finsternis, unerlaubter

הַהוּא וַיַּכּוּם וַיַּכְּתוּם עַד־הַחָרְמָה׃ פ
טו (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם׃ (3)
וַעֲשִׂיתֶם אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבַח
לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה אוֹ בְּמֹעֲדֵיכֶם
לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה מִן־הַבָּקָר אוֹ
מִן־הַצֹּאן׃ (4) וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ
לַיהוָה מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל

wohnten, und schlugen sie und zerstreuten sie bis gen Chorma.

15. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Rede zu den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr kommt in das Land euerer Wohnsitze, das ich euch gebe, (3) Und ihr wollt ein Feueropfer zubereiten dem Ewigen, ein Ganzopfer, oder ein Schlachtopfer, es aussondernd zum Gelübde oder als freiwillige Gabe, oder an eueren Festen, um dem Ewigen einen lieblichen Geruch zu bereiten vom Rind- oder vom Kleinvieh: (4) So bringe, wer darbringt sein Opfer für den Ewigen, ein Speiseopfer dar, Weißmehl, ein Zehntel, eingerührt mit einem

רש״י

(45) ויכתום. כְּמוֹ וָאֶכֹּת אוֹתוֹ טָחוֹן (דברים ט׳)
מַכָּה אַחַר מַכָּה׃ עד החרמה. שֵׁם הַמָּקוֹם נִקְרָא
עַל שֵׁם הַמְּאֹרָע׃

טו (2) כי תבאו. בִּשֵּׂר לָהֶם שֶׁיִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ׃
(3) ועשיתם אשה. אֵין זֶה צִוּוּי, אֶלָּא כְּשֶׁתָּבֹאוּ
שָׁם וְתַעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם לַעֲשׂוֹת אִשֶּׁה לה׳? לפלא
נדר או בנדבה וגו׳. אוֹ שֶׁתַּעֲשׂוּ הָאִשֶּׁה בִּשְׁבִיל
חוֹבַת מוֹעֲדֵיכֶם שֶׁחִיַּבְתִּי אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד׃
ריח ניחח. נַחַת רוּחַ לְפָנָי׃ (4) והקריב המקריב.

Weise. (45) ויכתום Gleich M. 5, 9. 21: ואכות אותו zerschlagen, Schlag auf Schlag. עד החרמה Der Ort heißt so, wegen des Vorfalles der Verwüstung desselben (חרם).

15 (2) כי תבאו enthält eine Trostankündigung, daß die Israeliten seiner Zeit in das gelobte Land einziehen werden. (3) ועשיתם אשה Das ist kein Gebot, sondern es bedeutet, wenn ihr dort hinkommen werdet, und euer Herz euch antreibt, dem Ewigen zu Ehren ein Feueropfer darzubringen. לריח ניחוח Mir zum Wohlgefallen לפלא נדר במועדיכם Oder ihr werdet ein pflichtgemäßes Festopfer zubereiten, so wie ich euch dazu

בִּרְבִעִית הַהִין שָׁמֶן׃ (5) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ
רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה אוֹ
לַזָּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד׃ (6) אוֹ לָאַיִל תַּעֲשֶׂה
מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין׃ (7) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ
שְׁלִשִׁית הַהִין תַּקְרִיב רֵיחַ־נִיחֹחַ
לַיהוָה׃ חמישי (8) וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בָּקָר
עֹלָה אוֹ־זָבַח לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ־שְׁלָמִים
לַיהוָה׃ (9) וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבָּקָר
מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים בָּלוּל
בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהִין׃ (10) וְיַיִן תַּקְרִיב לַנֶּסֶךְ
חֲצִי הַהִין אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃

Viertel Hin Oel. (5) Und Wein zum Trankopfer, ein Viertel Hin, sollst du opfern bei dem Ganzopfer oder zum Schlachtopfer für ein Schaf. (6) Oder für einen Widder mache als Speiseopfer zwei Zehntel Mehl, eingerührt mit einem Drittel Hin Oel. (7) Und Wein zum Trankopfer, ein Drittel Hin bringe dar zum lieblichen Geruche dem Ewigen. (8) Und wenn du ein junges Rind bereitest zum Ganzopfer oder Schlachtopfer, es aussondernd zum Gelübde oder als Friedopfer dem Ewigen, (9) So bringe man dar bei dem jungen Rinde ein Speiseopfer, drei Zehntel Weißmehl, eingerührt mit einem halben Hin Oel. (10) Und bringe dar zum Trankopfer ein halbes Hin; als Feueropfer zum lieblichen Geruch für den Ewigen.

רש"י

תַּקְרִיבוּ נְסָכִים וּמִנְחָה לְכָל בְּהֵמָה. הַמִּנְחָה כָּלִיל
וְהַשֶּׁמֶן נִבְלָל בְּתוֹכָהּ וְהַיַּיִן לַסְּפָלִים. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ
(במסכת סוטה דף נ"ה): (5) לכבש האחד. עַל כָּל
הָאָמוּר לְמַעְלָה הוּא מוּסָב עַל הַמִּנְחָה וְעַל הַשֶּׁמֶן
וְעַל הַיַּיִן: (6) או לאיל. וְאִם אַיִל הוּא. וְרַבּוֹתֵינוּ
דָּרְשׁוּ „או" לְרַבּוֹת אֶת הפלגס לִנְסָכֵי אַיִל (מנחות
צ"א פרה ס"א): (10) אשה ריח. אֵינוֹ מוּסָב אֶלָּא

verpflichtet habe. (4) והקריב המקריב Ihr sollt zu jedem Opfer vom Rindviehe auch das Trank- und Mehlopfer darbringen. — Das Mehlopfer wird ganz verbrannt, das Oel wird hineingerührt, und der Wein in die Schalen gegossen, so wie es im Talm. Sukka, Abschn. 4 erklärt ist. (5) לכבש אחד Dies bezieht sich auf alles Obenerwähnte: auf das Mehlopfer, den Wein und das Oel. (6) או לאיל Wenn es ein Widder ist. Unsere Lehrer bemerken Talm. Menach. 91, Chulin 23: או fügt noch Etwas hinzu, nämlich, wenn es ein „פלגס" ein Schaf im mittlern Alter, im 13. Monate ist, so bringt er auch das Mehl- und Trankopfer, wie beim Widder dar. (10) אשה ריח Dies bezieht sich nur

(11) כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל
הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה בַכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים׃
(12) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּכָה תַּעֲשׂוּ
לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם׃ (13) כָּל־הָאֶזְרָח
יַעֲשֶׂה־כָּכָה אֶת־אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה
רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃ (14) וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם
גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה
אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ
כֵּן יַעֲשֶׂה׃ (15) הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת לָכֶם
וְלַגֵּר הַגָּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם
כַּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה׃ (16) תּוֹרָה אַחַת
וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר
אִתְּכֶם׃ פ ששי (17) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־

(11) Also soll geschehen bei einem Ochsen, oder bei einem Widder, oder bei einem Lamme von Schafen oder von Ziegen. (12) Nach der Zahl, die ihr zubereitet, so sollt ihr darbringen bei jedem, nach ihrer Zahl. (13) Jeder Eingeborene soll also diese darbringen, wenn er opfert ein Feueropfer zum lieblichen Geruch für den Ewigen. (14) Und wenn bei euch sich aufhält ein Fremdling, oder der in euerer Mitte ist bei euern künftigen Geschlechtern, und ein Feueropfer darbringen will zum lieblichen Geruch für den Ewigen: so wie ihr thut, so thue er. (15) Eine Satzung sei für euch Versammlung und für den Fremdling, der sich aufhält; eine ewige Satzung für euere künftigen Geschlechter: wie ihr, so soll der Fremdling sein vor dem Ewigen. (16) Eine Weisung und Ein Recht sei für euch und für den Fremdling, der sich aufhält bei euch. (17) Und der Ewig redete

רש"י

עַל הַמִּנְחָה וְהַשֶּׁמֶן, אֲבָל הַיַּיִן אֵינוֹ אִשֶּׁה, שֶׁאֵינוֹ
נִיתָּן עַל הָאֵשׁ׃ (11) או לשה. בֵּין שֶׁהוּא בַּכְּבָשִׂים
בֵּין שֶׁהוּא בָעִזִּים. כֶּבֶשׂ וָשֶׂה קְרוּיִם בְּתוֹךְ שְׁנָתָם׃
איל. בֶּן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד׃ (12) כמספר
אשר תעשו. כְּמִסְפַּר הַבְּהֵמוֹת אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ כָּכָה
תַּעֲשׂוּ נְסָכִים לְכָל אֶחָד מֵהֶם׃ כמספרם. שֶׁל בְּהֵמוֹת
מִסְפָּרָם שֶׁל נְסָכִים׃ (15) ככם כגר. כְּמוֹתְכֶם כֵּן גֵּר,
וְכֵן דֶּרֶךְ לָשׁוֹן עִבְרִית׃ כַּגַּן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. כֵּן אֶרֶץ

auf das Mehlopfer und Oel, der Wein ist kein Feueropfer, denn dieser wird nicht auf das Feuer gegeben. (11) או שה Es sei von Schafen oder von Ziegen. Im ersten Jahre heißt es כבש und שה, איל heißt es, wenn es 13 Monate und einen Tag alt ist. (12) כמספר אשר תעשו Nach Zahl der Viehstücke, die ihr darbringt, sollt ihr auch die Trankopfer für jedes derselben bereiten. (15) ככם כגר So wie ihr, ebenso ist auch der Fremde dazu verhalten. Die Wiederholung mit dem כ׳ ist hebräischer Sprachgebrauch, כגן ה׳ כארץ מצרים, כמוני כמוך,

מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (18) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה׃ (19) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה׃ (20) רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן

zu Mosche und sprach: (18) Rede zu den Kindern Israels, und sprich zu ihnen: Wenn ihr kommt in das Land, wohin ich euch bringe, (19) So geschehe, wenn ihr esset von dem Brode des Landes, so erhebet dem Ewigen eine Hebe. (20) Als Erstling eueres Teiges erhebet einen Kuchen zur Hebe; wie die Hebe von der Tenne so sollt

רש״י

מִצְרַיִם, כָּמוֹנִי כָּמוֹךָ, כְּעַמִּי כְּעַמֶּךָ׃ (18) בבואכם אל הארץ. מְשׁוּנָּה בִּיאָה זוֹ מִכָּל בִּיאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁבְּכוּלָּן נֶאֱמַר „כִּי תָבֹא" כִּי תָבוֹאוּ" לְפִיכָךְ כּוּלָּן לְמֵדוֹת זוֹ מִזּוֹ וְכֵיוָן שֶׁפֵּרַט לְךָ הַכָּתוּב בְּאַחַת מֵהֶן, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לְאַחַר יְרוּשָּׁה וִישִׁיבָה, אַף כּוּלָּן כֵּן, אֲבָל זוֹ נֶאֱמַר בָּהּ „בְּבוֹאֲכֶם" מִשֶּׁנִּכְנְסוּ בָהּ וְאָכְלוּ מִלַּחְמָהּ, נִתְחַיְּבוּ בְחַלָּה׃ (20) ראשית עריסותיכם, כְּשֶׁתָּלוּשׁוּ כְּדֵי עִיסוֹתֵיכֶם שֶׁאַתֶּם רְגִילִין לָלוּשׁ בַּמִּדְבָּר. וְכַמָּה הִיא „וַיָּמוֹדּוּ בָעוֹמֶר" עוֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת, (שמות י״ח) (וְשִׁיעוּרוֹ מ״ג בֵּיצִים וְחוֹמֶשׁ בֵּיצָה) תָּרִימוּ מֵרֵאשִׁיתָהּ, כְּלוֹמַר קוֹדֶם שֶׁתֹּאכְלוּ מִמֶּנָּה, חַלָּה אַחַת תָּרִימוּ תְּרוּמָה לְשֵׁם ה׳׃ חלה, טורטי״ל בל״ע׃ (דער פֿלאדען, קוכען tourte tourteau)׃ כתרומת גרן. שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהּ שִׁיעוּר, אֲבָל חֲכָמִים נָתְנוּ

כעמי כעמך. (18) בבאכם אל הארץ Dies בבאכם ist von allen ähnlichen Ausdrücken in der Schrift verschiedn; überall steht כי תבוא, כי תבואו; und da die Schrift bei einer dieser Stellen deutlich erklärt, daß das Gebot nicht eher Geltung hat, als bis nach der Eroberung und Besitznahme des Landes, so gilt dasselbe auch für die übrigen; hier heißt es aber בבאכם d. h. sobald sie hineinkommen und das Brod des Landes genießen, sind sie schon zur Challah verpflichtet. (20) ראשית עריסותיכם Wenn ihr soviel Teig kneten werdet, wie ihr in der Wüste zu kneten pflegtet, d. i. so wie es M. 2, 16, 18 heißt: Sie maßen es im Omer, ein Omer für jeden Kopf; so sollt ihr vom ersten Teige, nämlich bevor ihr davon genießet, einen Theil als Gott geweiht geben. חלה Fladen, Kuchen. כתרומת גרן Wo kein Maß bestimmt ist; aber nicht, wie die Hebe von Zehnten, wo das Maß bestimmt ist. **Die Gelehrten**

תָּרִימוּ אֹתָהּ׃ (21) מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ ס (22) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל־

ihr sie erheben. (21) Von dem Erstling eueres Teiges sollt ihr dem Ewigen eine Hebe geben, bei euern künftigen Geschlechtern. (22) Und wenn ihr euch versehet, und nicht thut alle

רש"י

שִׁיעוּר לְבַעַל הַבַּיִת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, וּלְנַחְתּוֹם אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה׃ (21) מראשית עריסותיכם. לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר „רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם“. (שם י"ח) שׁוֹמֵעַ אֲנִי רִאשׁוֹנָה שֶׁבְּעִיסּוֹת, תַּלְמוּד לוֹמַר „מֵרֵאשִׁית“, מִקְצָתָהּ וְלֹא כּוּלָּהּ׃ תתנו לה' תרומה. לְפִי שֶׁלֹּא שָׁמַעְנוּ שִׁיעוּר לַחַלָּה נֶאֱמַר „תִּתְּנוּ“, שֶׁיְּהֵא בָהּ כְּדֵי נְתִינָה (ספרי)׃ (22) וכי תשגו ולא תעשו. ע"א הָיְתָה בִּכְלַל כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהַצִּבּוּר מְבִיאִין עָלֶיהָ פָּר, וַהֲרֵי הַכָּתוּב מוֹצִיאָהּ כַּאן מִכְּלָלָן לִידּוֹן כְּפַר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְחַטָּאת׃ וכי תשגו וגו'. בע"א הַכָּתוּב מְדַבֵּר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹת? ת"ל „אֵת כָּל הַמִּצְוֹת

aber haben auch ein gewisses Maß (der Brodhebe) für jeden Haushalt festgesetzt, nämlich den 24. Theil; für einen Brodbäcker (zum Verkaufe) den 48. Theil. (21) מראשית עריסתכם Was lehrt dies? man weiß ja bereits von ראשית עריסתכם, daß das Erste vom Teige gemeint ist? Es heißt deshalb מראשית, d. i. einen Theil davon, nicht aber den ganzen Teig. תתנו לה' תרומה Weil hier das Maß der Hebe nicht angegeben ist, so heißt es תתנו, d. h. es soll einer Gabe entsprechen. (22) וכי תשגו ולא תעשו Dieser Abschnitt handelt nun vom Götzendienste, welcher eigentlich bereits mitinbegriffen ist unter den Vergehungen einer Gemeinde, für welche ein Stier dargebracht werden mußte, s. M. 3, 4, 13; hier wird der Götzendienst aus der Regel der Allgemeinheit herausgehoben, und angeordnet, daß ein Stier zum Ganzopfer und ein Ziegenbock zum Sündopfer gebracht werde. וכי תשגו Hier wird vom Götzendienst verhandelt; es kann von anderen Vorschriften nicht die Rede sein, denn es heißt את כל המצות d. i. ein Hauptverbot, welches wider alle Gebote verstößt; so wie wenn Jemand alle Gebote übertritt,

הַמִּצְוֺת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה׃ (23) אֵת־כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ (24) וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהֹוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט

diese Gebote, die der Ewige zu Mosche geredet hat, (23) Alles was der Ewige euch geboten durch Mosche, von dem Tage an, da der Ewige es geboten und weiterhin bis zu eueren künftigen Geschlechtern: (24) So geschehe: wenn unbemerkt von der Gemeinde es aus Versehen geschehen ist, so bringe die ganze Gemeinde einen jungen Stier zum Ganzopfer, zum lieblichen Geruche dem Ewigen, sammt dem Speiseofer und Trankopfer dazu nach der Vorschrift,

רש״י

הָאֵלֶּה", מִצְוָה אַחַת שֶׁהִיא כְּכָל הַמִּצְוֹת; מַה הָעוֹבֵר עַל כָּל הַמִּצְוֹת, (כריתות ז׳) פּוֹרֵק עוֹל, וּמֵפֵר בְּרִית, וּמְגַלֶּה פָנִים. אַף מִצְוָה זוֹ פּוֹרֵק בָּהּ עוֹל וּמֵפֵר בְּרִית וּמְגַלֶּה פָנִים, וְאֵיזוֹ? זוֹ ע״א (ספרי): אשר דבר ה׳ אל משה. „אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ" מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעֲנוּם, (הוריות ח׳) כְּדִכְתִיב „אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְנוּ" (תהלים מ״ב): (23) את כל אשר צוה וגו׳. מַגִּיד, שֶׁכָּל, הַמּוֹדֶה בע״א כְּכוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וּבְכָל מַה שֶׁנִּתְנַבְּאוּ הַנְּבִיאִים. שֶׁנֶּאֱמַר למן היום אשר צוה ה׳ והלאה (ספרי): (24) אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה עֲבֵירָה זוֹ, עַל יְדֵי שׁוֹגֵג, שֶׁשָּׁגוּ וְהוֹרוּ עַל אַחַת מִן הָעֲבוֹדוֹת, שֶׁהִיא מוּתֶּרֶת לַעֲבוֹד ע״א בְּכָךְ:

das Joch der Gottesherrschaft von sich wirft, den Gottesbund zerstört und vorsätzlich die Thora mißdeutet; ebenso strafwürdig ist der Götzendienst. אשר דבר ה׳ denn לא יהיה und אנכי haben wir von der Allmacht selbst vernommen; Ps. 62, 12: Eines hat Gott geredet, auch ein Zweites haben wir gehört. (23) את כל אשר צוה ה׳ Es lehrt, wer sich zum Götzendienst bekennt, der leugnet die ganze Thora und Alles, was die Propheten voraussagten, weil es hier heißt: „מן היום אשר צוה ה׳ והלאה". (24) אם מעיני העדה Wenn diese Übertretung durch die Gemeinde irrthümlich geschah, sie irrte und lehrte, daß dieser oder jener Dienst dem Götzen zu weihen erlaubt sei. לחטת Hier fehlt das א׳, denn dieses

וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת׃ (25) וְכִפֶּר
הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח
לָהֶם כִּי־שְׁגָגָה הִוא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־
קָרְבָּנָם אִשֶּׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי
יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם׃ (26) וְנִסְלַח לְכָל־
עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם
כִּי לְכָל־הָעָם בִּשְׁגָגָה׃ ס שביעי (27)
וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה
וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת־שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃ (28)
וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָה
בִשְׁגָגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח
לוֹ׃ (29) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר

und einen Ziegenbock zum Sündopfer. (25) Und der Priester versöhnt die ganze Gemeinde der Kinder Israels, und es soll ihnen verziehen sein; denn ein Versehen war es, und sie haben ihr Opfer gebracht, ein Feueropfer für den Ewigen, und ihr Sündopfer vor dem Ewigen wegen ihres Versehens. (26) Und verziehen sei der ganzen Gemeinde der Kinder Israels und dem Fremdling, der sich aufhält in ihrer Mitte; denn bei dem ganzen Volke geschah es aus Versehen. (27) Wenn aber eine einzelne Person aus Versehen sündigt, so bringe sie eine jährige Ziege dar zum Sündopfer. (28) Und der Priester versöhne die Person, die sich versehen, indem sie aus Versehen gesündigt vor dem Ewigen, sie also zu versöhnen, daß ihr verziehen werde. (29) Für den Eingeborenen unter den Kindern Israels und für den Fremdling, der

רש״י

לחטת. חָסֵר א׳ שֶׁאֵינוֹ כִּשְׁאָר חַטָּאוֹת. שֶׁכָּל חַטָּאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הַבָּאוֹת עִם עוֹלָה. הַחַטָּאת קוֹדֶמֶת לָעוֹלָה, שֶׁנֶּאֱמַר „וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עוֹלָה (ויקרא ה׳) וְזוֹ, עוֹלָה קוֹדֶמֶת לַחַטָּאת (הוריות י״ג זבחים צ׳)׃
(25) הביאו את קרבנם לפני ה׳. זֶה הָאָמוּר בְּפָרָשָׁה הִיא פַּר הָעוֹלָה שֶׁנֶּאֱמַר אִשֶּׁה לַה׳ (ספרי יבמות ט׳)׃
וחטאתם. זֶה הַשָּׂעִיר׃ (27) תחטא בשגגה. בע״א׃
עז בת שנתה. שְׁאָר עֲבֵירוֹת יָחִיד מֵבִיא כִּשְׂבָּה אוֹ

Sündopfer ist nicht wie andere, die mit Ganzopfern dargebracht werden, denn alle andern Sündopfer in der Thora gehen den Ganzopfern voran, wie es M. 5, 10 heißt: „Und das zweite soll er als Ganzopfer bereiten", hier aber geht das Ganzopfer dem Sündopfer voran. (25) הביאו את קרבנם אשה לה׳ D. i. der in vorstehendem V. 24 benannte Stier zum Ganzopfer, bei welchem es heißt וחטאתם. אשה לה׳ D. ist der Ziegenbock. (26) תחטא בשגגה durch Götzendienst. עז בת שנתה Bei anderen Sünden des Einzelnen bringt er ein Mutter-

הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם
לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃ (30) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
תַּעֲשֶׂה ׀ בְּיָד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־הַגֵּר
אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃ (31) כִּי דְבַר־יְהוָה
בָּזָה וְאֶת־מִצְוָתוֹ הֵפַר הִכָּרֵת ׀ תִּכָּרֵת
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֺנָה בָהּ׃ פ (32) וַיִּהְיוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ
מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃ (33) וַיַּקְרִיבוּ
אֹתוֹ הַמֹּצְאִים אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל־

sich aufhält in ihrer Mitte — Eine Weisung sei bei euch für den, der Etwas thut aus Versehen. (30) Aber die Person, die Etwas thut mit erhobener Hand, sei sie von den Eingeborenen oder von den Fremdlingen, den Ewigen lästert die, und dieselbe Person soll ausgerottet werden aus ihrem Volke. (31) Denn das Wort des Ewigen hat sie verachtet und sein Gebot gebrochen; ausgerottet werde dieselbe Person; die Schuld ist an ihr. (32) Und als die Kinder Jsraels in der Wüste waren, fanden sie einen Mann, Holz zusammenlesend, am Tage der Ruhe. (33) Und es brachten ihn, die ihn gefunden Holz zusammenlesend, zu

רש״י

שְׂעִירָה, וְכָאן קָבַע לָהּ שְׂעִירָה׃ (30) ביד רמה בְּמֵזִיד׃ מגדף. מְחָרֵף, כְּמוֹ „וְהָיְתָה חֶרְפָּה וּגְדוּפָה“ (יחזקאל ה׳) אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר. (ישעיה ל״ז) וְעוֹד דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, מִכָּאן לִמְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם שֶׁהוּא בְּכָרֵת (סנהדרין צ׳)׃ (31) דבר ה׳ אַזְהָרַת ע״א מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַשְּׁאָר מִפִּי מֹשֶׁה׃ עונה בה. בִּזְמַן שֶׁעֲוֹנָהּ בָּהּ, שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה׃ ויהיו במדבר וימצאו. בִּגְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל דִּבֵּר הַכָּתוּב שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אֶלָּא שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁנִיָּה בָּא זֶה וְחִלְּלָהּ (כריתות ז׳)׃ (33) המוצאים אותו מקושש

schaf oder eine Ziege, hier aber wird direkt eine Ziege bestimmt. (30) ביד רמה Freventlich. מגדף Er lästert, wie Ezech. 5, 15: חרפה וגדופה; Jes. 37: אשר גדפו. Unsere Gelehrten entnehmen daraus, daß der Gotteslästerer der Ausrottungsstrafe verfällt. (31) דבר ה׳ Die Warnung vor Götzendienst ergieng von Gott selbst, das Übrige durch Mosche. עונה בה Solange die Sünde auf ihr lastet, und sie sich nicht bekehrt. (32) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו Die Schrift meldet hier Nachtheiliges von Jsrael, sie sollten nicht mehr als den ersten שבת gefeiert haben, und schon den zweiten Sabbath entweihte dieser Mann! (33) המוצאים אותו מקושש עצים Sie

מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל כָּל־הָעֵדָה׃ (34)
וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה־
יֵּעָשֶׂה לוֹ׃ ס (35) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ רָגוֹם אֹתוֹ
בָאֲבָנִים כָּל־הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
(36) וַיֹּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה אֶל־מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בָּאֲבָנִים וַיָּמֹת
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ מפטיר
(37) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (38)
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם

Mosche und zu Aharon und zu der ganzen Gemeinde. (33) Und sie legten ihn in Gewahrsam, denn es war nicht entschieden, was ihm geschehen sollte. (35) Da sprach der Ewige zu Mosche: Getödtet soll der Mann werden; steinigen soll ihn die ganze Gemeinde außerhalb des Lagers. (36) Da führte ihn die ganze Gemeinde hinaus vor das Lager, und sie steinigten ihn, daß er starb; so wie der Ewige dem Mosche geboten. (37) Und der Ewige sprach zu Mosche also: (38) Rede zu den Kindern Israels, und sprich zu ihnen: daß sie sich Schaufäden machen an den Zipfeln ihrer Kleider bei

רש"י

שֶׁהִתְרוּ בוֹ וְלֹא הִנִּיחַ מִלְּקוֹשֵׁשׁ, אַף מִשֶּׁמְּצָאוּהוּ וְהִתְרוּ בוֹ (ספרי): (34) כי לא פורש מה יעשה לו. (לֹא הָיוּ יוֹדְעִים) בְּאֵיזוֹ מִיתָה יָמוּת, אֲבָל יוֹדְעִים הָיוּ, שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת בְּמִיתָה (ספרי סנהדרין ע"ח): (35) רגום. לפידנ"ט בלע"ז (סטייניגענד Lapidant) וְכֵן הָלוֹךְ אלנ"ט (געהענד Alland) וְכֵן זָכוֹר וְשָׁמוֹר: (36) ויוציאו אותו. מִכָּאן, שֶׁבֵּית הַסְּקִילָה חוּץ וְרָחוֹק מִבֵּית דִּין (סנהדרין מ"ב): (38) ועשו להם ציצית. עַל שֵׁם הַפְּתִילִים הַתְּלוּיִם בָּהּ. כְּמוֹ „וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי" (יחזקאל ח') ד"א צִיצִית עַל שֵׁם „וּרְאִיתֶם אֹתוֹ" כְּמוֹ: מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים" (שיר ב'):

warnten ihn vor der Sabbath-Verletzung, er that es dennoch trotz ihrer Warnung! (34) כי לא פורש welchen Tod er sterben soll; wohl aber wußten sie, daß wer den Sabbath entweiht, den Tod verdient. (35) רגום Steinigend, ebenso הלוך gehend, זכור, שמור. (36) ויוציאהו אותו Daraus folgt, daß der Steinigungsplatz außerhalb der Stadt und fern vom Gerichtshofe sein mußte. (38) ועשו להם ציצית Sie heißen ציצית wegen der herabhängenden Schnüre, ähnlich Ezech. 8: er nahm mich bei den (herabhängenden) Haarlocken (בציצית ראשי). Oder ציצית (blicken, schauen) deutet hin auf „וראיתם אותו" „ihr sollt sie anschauen" wie im Hoheliedb 2, 9: מציץ מן החרכים er schaut durchs Gitter.

לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל
תְּכֵלֶת׃ (39) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם
אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֺת יְהוָה
וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי
לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם׃ (40) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם
אֶת־כָּל־מִצְוֺתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים
לֵאלֹהֵיכֶם׃ (41) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

bei ihren künftigen Geschlechtern, und an den Schaufäden des Zipfels sollen sie ansetzen eine purpurblaue Schnur. (39) Und diese diene euch zum Schaufaden, daß ihr ihn anschauet und (dadurch) gedenket aller Gebote des Ewigen und sie thuet, und nicht spähet euerem Herzen und eueren Augen nach, denen ihr nachbuhlet. (40) Damit ihr gedenket und thut alle meine Gebote, und ihr heilig seid euerem Gotte. (41) Ich bin der Ewige euer Gott,

רש"י

תכלת. צֶבַע יָרוֹק שֶׁל חִלָּזוֹן (מנחות מ"ב): (39) וזכרתם את כל מצות ה'. שֶׁמִּנְיַן גִּמַטְרִיָּא שֶׁל צִיצִית, שֵׁשׁ מֵאוֹת. וּשְׁמוֹנָה חוּטִין, וַחֲמִשָּׁה קְשָׁרִים הֲרֵי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם. כְּמוֹ „מִתּוּר הָאָרֶץ". הַלֵּב וְהָעֵינַיִם הֵם מְרַגְּלִים לַגּוּף, וּמְסַרְסְרִים לוֹ אֶת הָעֲבֵירוֹת הָעַיִן רוֹאָה, וְהַלֵּב חוֹמֵד, וְהַגּוּף עוֹשֶׂה אֶת הָעֲבֵירָה: (41) אני ה'. נֶאֱמָן לְשַׁלֵּם שָׂכָר: אלהיכם. נֶאֱמָן לִיפָּרַע: אשר הוצאתי אתכם. עַל מְנָת כֵּן פָּדִיתִי אֶתְכֶם, שֶׁתְּקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם גְּזֵרוֹתַי: אני ה' אלהיכם. עוֹד לָמָּה נֶאֱמַר? כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמַר הַמָּקוֹם לֹא שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִטּוֹל שָׂכָר, אָנוּ לֹא עוֹשִׂים וְלֹא נוֹטְלִים שָׂכָר, עַל כָּרְחֲכֶם אֲנִי מַלְכְּכֶם (שבת ע"ה) וְכֵן הוּא אוֹמֵר, אִם לֹא בְּיָד חֲזָקָה אֶמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם

תכלת eine himmelblaue Farbe von der Seeschnecke Chalason. (39) וזכרתם את כל מצות ה' Die Buchstabenzahlen von ציצית betragen 600, 8 Fäden und 5 Knoten geben zusammen 613 = תרי"ג מצות. ולא תתורו Ihr sollt nicht spähen, wie מתור הארץ. Herz und Auge sind die Ausspäher nnd Vermittler der Sünde; das Auge sieht's, das Herz gelüstet und der Körper vollführt die Sünden. (41) אני ה' Der sicherlich belohnt. אלהיכם, der gewiß bestraft. אשר הוצאתי אתכם Ich habe euch deshalb befreit, damit ihr meine Verordnungen zu beobachten auf euch nehmet. אני ה' אלהיכם Wozu ist dies wiederholt? damit die Israeliten nicht sagen sollen, Gott befahl es, um uns Lohn zu geben, wir aber vollziehen nichts und verzichten auf Belohnung, daher: אלהכם· euch gegen eueren Willen bin ich euer König! So heißt es auch

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

der ich euch herausgeführt aus dem Lande Mizrajim,

רש"י

(יחזקאל כ'). ד"א לָמָּה נֶאֱמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם? אֲנִי הוּא שֶׁהִבְחַנְתִּי בְּמִצְרַיִם בֵּין טִפָּה שֶׁל בְּכוֹר לְשֶׁאֵינָהּ שֶׁל בְּכוֹר, אֲנִי הוּא, עָתִיד לְהַבְחִין וְלִיפָּרַע מִן הַתּוֹלֶה קלא אִילָן בְּבִגְדוֹ וְאוֹמֵר: תְּכֵלֶת הִיא (ב"ק ס"א). וּמִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן הֶעְתַּקְתִּי: לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ לְפָרָשַׁת ע"א, לוֹמַר, שֶׁהַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כְּעוֹבֵד ע"א. שֶׁאַף הִיא שְׁקוּלָה כְּכָל הַמִּצְוֹת (חולין ה') וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּעֶזְרָא, וְעַל הַר סִינַי יָרַדְתָּ וַתִּתֵּן לְעַמְּךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְאֶת שַׁבַּת קָדְשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם (נחמיה ט'). וְאַף פָּרָשַׁת צִיצִית, לְכָךְ נִסְמְכָה לָאֵלּוּ, לְפִי שֶׁאַף הִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי. על כנפי בגדיהם. כְּנֶגֶד וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים (שמות י"ט) עַל ד' כְּנָפוֹת, וְלֹא בַעֲלַת שָׁלֹשׁ וְלֹא בַעֲלַת חָמֵשׁ כְּנֶגֶד ד' לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאוּלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי

Ezech. 20, 33: Mir Gehorsam erzwingend werde ich über euch regieren. Oder: Warum wird hier des Auszuges aus Egypten erwähnt? Ich bin's sagt Gott, der in Egypten zwischen dem Erst- und Spätergeborenen genau unterschied, ich werde auch zu unterscheiden wissen, bei denen, welche קלא אילן (nach Raschi, B. Mez. 62) eine dunkelblaue Farbe zum ציצית-Kleide für תכלת nehmen! — Den Grundlehren des R. Mosche Hadarschan entnahm ich: Warum steht der Abschnitt vom Holzaufleser neben dem vom Götzendienst? Um zu lehren, daß jeder, der den Sabbath entweiht, dem Götzendiener gleichzustellen ist; weil die Sabbathheiligung alle Gebote aufwiegt; so heißt es auch Nechem. 9, 13: Auf dem Sinai ließest du dich herab, gabst deinem Volke Lehre und Gebote, und deinen heiligen שבת hast du ihnen kund gemacht. Dasselbe gilt von dem ציצית-Gebote, deshalb stehen diese nebeneinander, weil auch dieses so wichtig ist, wie die übrigen Gebote zusammen, denn es heißt dabei: ועשיתם את כל מצותי. על כנפי בגדיהם mit Bezug auf M. 2, 19, 4: Ich trug euch auf Adler-Flügeln (על כנפי נשרים). Auf vier Ecken (des Kleides), nicht auf drei oder fünf, die auf die vier Erlösungsausdrücke in Egypten erinnern M. 2, 6, 7: והצלתי ,והוצאתי ,ולקחתי ,וגאלתי.

לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

um euer Gott zu sein; Ich der Ewige euer Gott.

פ פ פ

טז (1) וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת

16. (1) Und es nahmen (Andere) ein Korach, der Sohn Jizhars, des Sohnes Kehaths, des

רש"י

וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי (שמות ו') פתיל תכלת. עַל שֵׁם שִׁכּוּל בְּכוֹרוֹת, תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל שִׁכּוּל תִּכְלָא, וּמַכָּתָם הָיְתָה בַלַּיְלָה, וְכֵן צֶבַע הַתְּכֵלֶת דּוֹמֶה לָרָקִיעַ הַמַּשְׁחִיר לְעֵת עֶרֶב וּשְׁמוֹנָה חוּטִין שֶׁבָּהּ, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁשָּׁהוּ יִשְׂרָאֵל מִשֶּׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁאָמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם׃

פתיל תכלת Hindeutend auf das Hinwegraffen der Erstgeborenen, שכול heißt aramäisch תכלא; כאשר שכלתי שכלתי übersetzt Onk.: כמא דאתכולית תכולית. Das Aussterben der Erstgeborenen erfolgte in der Nacht, daher תכלת, welche der Himmelsfarbe, die am Abend dünkler erscheint, ähnlich ist. Die acht Fäden deuten auf die acht Tage, die vom Auszuge aus Egypten bis zum Anstimmen des Lobliedes am Meere verstrichen.

טז (1) ויקח קרח. פָּרָשָׁה זוּ יָפָה נִדְרֶשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא׃ ויקח קרח. לָקַח אֶת עַצְמוֹ לְצַד אֶחָד, לִהְיוֹת נֶחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכְּהֻנָּה, וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס „וְאִתְפְּלֵיג“ נֶחֱלַק מִשְּׁאָר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בְּמַחְלֹקֶת, וְכֵן „מַה יִּקָּחֲךָ לִבֶּךָ“ (איוב ט"ו) לִקַּח אוֹתְךָ לְהַפְלִיגְךָ מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם. דָּבָר אַחֵר „וַיִּקַּח קֹרַח“ מָשַׁךְ רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם, בִּדְבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר „קַח אֶת אַהֲרֹן (במדבר כ') „קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים (הושע י"ד)׃ בן יצהר בן קהת בן לוי. וְלֹא

16. (1) ויקח קרח Diese Parascha wird im Midrasch Tanchuma trefflich erörtert. ויקח קרח Er schied aus dem Gemeindeverbande, stand abgesondert da, um dem Aharon die Priesterwürde streitig zu machen; daher übersetzt es Onkelos: ואתפליג er sonderte sich ab von der ganzen Gemeinde, um Streit zu stiften. Nach Anderen bedeutet ויקח wie in Ijob 15, 12: מה יקחך לבך was verleitet dich dein Herz, daß du dich von anderen Menschen absonderst? ויקח bedeutet nach Anderen, er suchte die Häupter der Synhedrien durch Worte zu gewinnen, wie קח את אהרן; Hoschea 13: קחו עמכם דברים u. dgl. בן יצהר

בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ (2) וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה

Sohnes Lewis, und Dathan und Abiram, die Söhne Eliabs, und On, der Sohn Peleths, die Söhne Reubens. (2) Und sie standen auf gegen Mosche, sammt zweihundert und fünfzig Männern von den Kindern Israels, Fürsten der Ge-

רש״י

בן קהת בן לוי. הִזְכִּיר בֶּן יַעֲקֹב, שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִזָּכֵר שְׁמוֹ עַל מַחְלְקוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר: „וּבִקְהָלָם אַל תֵּחַד כְּבוֹדִי“ (בראשית מ״ט). וְהֵיכָן נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל קֹרַח? בְּהִתְיַחֲסָם עַל הַדּוּכָן בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: בן אביאסף, בן קרח, בן יצהר, בן קהת, בן לוי, בן ישראל (ר״ה א׳ ו׳) (תנחומא): ודתן ואבירם. בִּשְׁבִיל שֶׁהָיָה שֵׁבֶט רְאוּבֵן שָׁרוּי בַּחֲנָיָתָם תֵּימָנָה, שָׁכֵן לִקְהָת וּבָנָיו, הַחוֹנִים תֵּימָנָה, נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קֹרַח בְּמַחְלָקְתּוֹ. אוֹי לָרָשָׁע אוֹי לִשְׁכֵנוֹ. וּמָה רָאָה קֹרַח לַחֲלוֹק עִם מֹשֶׁה? נִתְקַנֵּא עַל נְשִׂיאוּתוֹ שֶׁל אֱלִיצָפָן בֶּן עֻזִּיאֵל, שֶׁמִּנָּהוּ מֹשֶׁה נָשִׂיא עַל בְּנֵי קְהָת, עַל פִּי הַדִּבּוּר. אָמַר קֹרַח: אַחֵי אַבָּא אַרְבָּעָה הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר „וּבְנֵי קְהָת“ וגומר (שמות ו׳) עַמְרָם הַבְּכוֹר, נָטְלוּ שְׁנֵי בָנָיו גְּדוּלָּה, אֶחָד מֶלֶךְ, וְאֶחָד כֹּהֵן גָּדוֹל, מִי רָאוּי לִיטּוֹל אֶת הַשְּׁנִיָּה, לֹא אֲנִי, שֶׁאֲנִי בֶּן יִצְהָר, שֶׁהוּא שֵׁנִי לְעַמְרָם?

בן קהת בן לוי Die Schrift erwähnt nicht בן יעקב, weil Jakob zu Gott gebetet hat, sein Name möge bei ihren Streitigkeiten nicht erwähnt werden, s. M. 1, 49; wo wird hingegen sein Name bei Korach erwähnt? als sie nämlich in das Register der Sänger im Heiligthume eingetragen wurden, Chron. 1, 6, 22, 23: בן אביאסף בן קרח בן לוי בן ישראל. — ודתן ואבירם Weil der Stamm Reuben auf der Mittagseite in der Nachbarschaft des Kehath und seiner Nachkommen lagerte, so wurden sie auch Korachs Streitgenossen Wehe dem Übelthäter, wehe seinem Nachbar! — Was veranlaßte doch Korach, sich mit Mosche zu entzweien? Er war neidisch auf die bevorzugte Stelle des Elizafan, Sohn Usiels, den Mosche auf göttlichen Befehl zum Fürsten der Söhne Kehaths einsetzte. Korach sagte: Mein Vater hatte vier Brüder, s. M. 2, 6, 18: Die Söhne Kehaths waren: Amram, Jizhar, Chebron, Usiel; Amram, der älteste nahm für seine beiden Söhne die höchsten Würden, der eine besitzt die königliche Würde, der andere die Hohepriesterwürde; wem gebührt nun die zweite Würde? nicht mir? dem Sohne Jizhars, des zweiten

קְרִאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי־שֵׁם׃ (3) וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־

meinde, Berufenen der Zusammenkunft, Männern von Namen. (3) Und sie versammelten sich wider Mosche und Aharon, und sprachen zu ihnen: Zu viel für euch! Denn die ganze Gemeinde sind lauter Heilige, und in ihrer Mitte ist der Ewige, warum also erhebet ihr euch über die Ver=

רש״י

וְהוּא מִנָּה נָשִׂיא אֶת בֶּן אָחִיו, הַקָּטָן מִכֻּלָּם. הֲרֵינִי חוֹלֵק עָלָיו, וּמְבַטֵּל אֶת דְּבָרָיו. מֶה עָשָׂה? עָמַד וְכָנַס ר״נ רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת רוּבָּן מִשֵּׁבֶט רְאוּבֵן שְׁכֵנָיו, וְהֵם אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר וַחֲבֵרָיו וְכַיּוֹצֵא בוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרוּאֵי מוֹעֵד וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר „אֵלֶּה קְרִיאֵי הָעֵדָה“ (במדבר א׳) וְהִלְבִּישָׁן טַלִּיתוֹת שֶׁכֻּלָּן תְּכֵלֶת. בָּאוּ עָמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה אָמְרוּ לוֹ: טַלִּית שֶׁכֻּלָּהּ שֶׁל תְּכֵלֶת חַיֶּיבֶת בְּצִיצִית, אוֹ פְּטוּרָה? אָמַר לָהֶן חַיֶּיבֶת. הִתְחִילוּ לְשַׂחֵק לְפָנָיו. אֶפְשָׁר, טַלִּית שֶׁל מִין אַחֵר, חוּט אֶחָד שֶׁל תְּכֵלֶת פּוֹטְרָהּ, זוֹ שֶׁכֻּלָּהּ תְּכֵלֶת, לֹא תִפְטוֹר אֶת עַצְמָהּ? (תנחומא): בני ראובן. דתן ואבירם ואון בן פלת: (3) רב לכם. הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּאי לְקַחְתֶּם מֵעַצְמְכֶם גְּדוּלָּה: כלם קדושים. כֻּלָּם שָׁמְעוּ דְּבָרִים בְּסִינַי, מִפִּי הַגְּבוּרָה (תנחומא): ומדוע תתנשאו. אִם לָקַחְתָּ אַתָּה מַלְכוּת, לֹא הָיָה לְךָ לִבְרֵר

Bruders nach Amram? und Mosche setzte zum Fürsten den Sohn des jüngsten Bruders ein; ich muß dies bestreiten und seine Worte zunichte machen! Was that er? er machte sich auf, versammelte 250 Häupter des Synhedriums, die meisten von seinen Nachbaren, aus dem Stamme Reuben, nämlich Elizur, Sohn Schedeurs und mehrere seiner Genossen, denn es heißt אלה קריאי העדה; diese bekleidete er mit Mänteln טליתות, die ganz von himmelblauer Wolle waren; sie stellten sich vor Mosche und frugen ihn: Muß ein טלית, der ganz von תכלת ist, auch noch ציצית haben, oder ist er frei von der ציצית=Pflicht? Mosche sagte ihnen: Es ist Pflicht! — Sie lachten darüber: Ist's möglich? ein טלית von anderem Stoffe ist, wenn nur e i n himmelblauer Faden daran ist, von ציצית frei, dieser טלית, der ganz von תכלת ist, sollte der ציצית=Pflicht doch gewiß enthoben sein! בני ראובן nämlich: Dathan, Abiram und On, Sohn Peleth. (2) רב לכם Viel zu viel habt ihr an Größe für euch genommen! כלם קדושים Alle haben wir die göttlichen Worte am Sinai gehört! ומדוע תתנשאו Hast du schon dir die Königswürde zugeeignet, so solltest

קְהַל יְהוָה׃ (4) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־
פָּנָיו׃ (5) וַיְדַבֵּר אֶל־קֹרַח וְאֶל־כָּל־
עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־
לוֹ וְאֶת־הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֵת

sammlung des Ewigen? (4) Als Mosche dies hörte, fiel er auf sein Angesicht. (5) Und er redete zu Korach und zu seiner ganzen Gemeinde, und sprach: Morgen — und der Ewige wird kundthun, wer sein ist und wer der Heilige ist, daß er ihn zu sich nahen lasse: wen er

רש"י

לְאָחִיךָ כְּהוּנָה, לֹא אַתֶּם לְבַדְּכֶם שְׁמַעְתֶּם בְּסִינַי „אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ“, כָּל הָעֵדָה שָׁמְעוּ׃ (4) ויפול על פניו. מִפְּנֵי הַמַּחֲלוֹקֶת, שֶׁכְּבַר זֶה בְּיָדָם סִרְחוֹן רְבִיעִי׃ חָטְאוּ בָעֵגֶל „וַיְחַל מֹשֶׁה“ (שמות ל"ב) בְּמִתְאוֹנְנִים „וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה“ (במדבר י"א) בִּמְרַגְּלִים „וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם“ (ש"ם י"ד)؛ בְּמַחֲלוֹקְתּוֹ שֶׁל קֹרַח נִתְרַשְּׁלוּ יָדָיו. מָשָׁל לְבֶן מֶלֶךְ שֶׁסָּרַח עַל אָבִיו וּפִיֵּס עָלָיו אוֹהֲבוֹ, פַּעַם וּשְׁתַּיִם, וְשָׁלֹשׁ כְּשֶׁסָּרַח, רְבִיעִית, נִתְרַשְּׁלוּ יְדֵי הָאוֹהֵב הַהוּא, אָמַר׃ עַד מָתַי אַטְרִיחַ עַל הַמֶּלֶךְ, שֶׁמָּא לֹא יְקַבֵּל עוֹד מִמֶּנִּי (תנחומא)׃ (5) בקר וידע וגו'. עַתָּה עֵת שִׁכְּרוּת הוּא לָנוּ, וְלֹא נָכוֹן לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו. וְהוּא הָיָה מִתְכַּוֵּן לִדְחוֹת, שֶׁמָּא יַחֲזְרוּ בָּהֶם (תנחומא)׃ בקר וידע ה, את את אשר לו. לַעֲבוֹדַת לְוִיָּה׃ ואת הקדוש. לִכְהֻנָּה׃ והקריב. אוֹתָם אֵלָיו (תנחומא). וְהַתַּרְגּוּם מוֹכִיחַ כֵּן וִיקָרֵב לְקֳדָמוֹהִי

du deinem Bruder nicht die Priesterwürde einräumen! nicht ihr allein habt am Sinai gehört: אנכי ה' אלהיך, die ganze Gemeinde hat es gehört! (4) ויפל על פניו Wegen der Spaltung; dies war das vierte Verschulden; sie sündigten beim goldenen Kalbe, da betete Mosche; als das Volk klagte und murrte, da betete Mosche für es; bei den Kundschaftern sagte Mosche bittend: Wenn es die Egypter hören . . . — hier aber verließ ihn sein Muth. So wie wenn ein Prinz seinen königlichen Vater beleidigt, ein Freund sucht ihn auszusöhnen; dies kann jedoch nur zwei-, dreimal gelingen, beim vierten Vergehen aber wird auch der Freund entmuthigt, denn er sagt: Wie lange noch soll ich den König belästigen? schwerlich dürfte er mehr meine Bitte anhören! (5) בוקר ויודע ה' Jetzt sind wir in Aufregung, so schickt es sich nicht vor Gott zu erscheinen. Mosche beabsichtigte, sie nur abzuhalten, vielleicht werden sie in sich gehen. את אשר לו zum lewitischen Dienste. ואת הקדוש Zum Priesterdienste. והקריב Diese wird er zu sich nähern lassen. Auch Onk. übersetzt

אשר־יבחר בו יקריב אליו׃ (6) זאת עשו קחו־לכם מחתות קרח וכל־עדתו׃

erwählt, wird er zu sich nahen lassen. (6) Dieses thuet, nehmet euch Rauchpfannen, Korach und seine ganze Gemeinde.

רש"י

"יקרב לשמושי". ומדרש אגדה "בקר" אמר משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו. יכולים אתם להפוך בקר לערב, כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר "ויהי ערב ויהי בקר ויבדל" (בראשית א׳) כך ויבדל אהרן להקדישו וגו׳׃ (6) זאת עשו קחו לכם מחתות. מה ראה לומר להם כך? הריני אמר להם בדרכי הגוים יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה וכלם מתקבצים בבית אחד. אנו אין לנו, אלא ה׳ אחד, ארון אחד, ותורה אחת, ומזבח אחד, וכהן גדול אחד, ואתם ר"ן איש, מבקשים כהונה גדולה! אף אני רוצה בכך, הא לכם תשמיש, חביב מכל, היא הקטרת, החביבה מכל הקרבנות, וסם המות נתן בתוכו, שבו נשרף נדב ואביהוא. לפיכך התרה בהם "והיה האיש אשר יבחר הוא הקדוש" כבר הוא בקדושתו; וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם, שלא תתחיבו, ומי שיבחר בו, יצא חי, וכלכם אובדין, (במדבר ד׳)׃ מחתות. כלים שחותין בהם גחלים, ויש להם בית

יקריב לשמושיה er wird denjenigen vor sich treten und den Opferdienst von ihm verrichten lassen. Der Midrasch erklärt בקר also: Mosche sagte zu ihm: Gott hat in seiner Welt gewisse Grenzen festgesetzt; könnt ihr den Morgen (בקר) in Abend umwandeln? ebensowenig könnt ihr dieses vernichten. M. 1, 1, 4: Gott sonderte zwischen Licht und Finsternis (ויבדל) es ward Abend, und ward Morgen — ebenso sonderte er Aharon ab, um ihn zu heiligen, Chron. 1, 23, 13 (ויבדל אהרן) (6) זאת עשו Was bewog ihn zu dieser Verordnung? Er sagte also: Die Götzendiener haben viele Dienstformeln, und viele Priester, die sich alle in einem Hause versammeln; wir hingegen haben nur Alle einen Gott, eine Bundeslade, eine Thora und einen Hohepriester; und ihr seid 250 Mann, und Jeder von euch will die Hohepriesterwürde übernehnen? Auch ich willige es ein und will euch ein auserlesenes Mittel dazu empfehlen! nämlich das Räuchern, das doch unter allen priesterlichen Verrichtungen das angenehmste ist; aber zuweilen liegt tötliches Gift darin, denn Nadab und Abihu wurden dadurch verbrannt; daher verwarnte er sie damit: daß Derjenige, welcher gewählt wird, der anerkannt Heilige ist. Wissen wir's denn nicht, daß wer gewählt wird, der Heilige ist? Allein Mosche warnte sie: ich sage euch, zieht euch keine Todesschuld zu, wen Gott wählen wird, der wird lebendig aus gehen, die andern aber werden zugrunde gehen. מחתת Gefäße, womi

(7) וּתְנוּ בָהֵן ׀ אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן ׀ קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב־

(7) Und thuet Feuer hinein und leget darauf Räucherwerk vor dem Ewigen, morgen; und es geschehe, der Mann, den der Ewige erwählen wird, der sei der Heilige. Zu viel für

רש"י

יָד: (7) רב לכם בני לוי. דָּבָר גָּדוֹל אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא טִפְּשִׁים הָיוּ, שֶׁכַּךְ הִתְרָה בָּהֶם, וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְקָרֵב! הֵם חָטְאוּ עַל נַפְשׁוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר „אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשׁוֹתָם“. וְקֹרַח שֶׁפִּקֵּחַ הָיָה מָה רָאָה לִשְׁטוּת זֶה: עֵינוֹ הִטְעַתּוּ. רָאָה שַׁלְשֶׁלֶת גְּדוֹלָה יוֹצְאָה מִמֶּנּוּ. שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אָמַר בִּשְׁבִילוֹ אֲנִי נִמְלָט וְכ"ד מִשְׁמָרוֹת עוֹמְדוֹת לִבְנֵי בָנָיו, כֻּלָּם מִתְנַבְּאִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: „כָּל אֵלֶּה בָנִים לְהֵימָן“ (ד"ה א׳ כ"ה) אָמַר, אֶפְשָׁר, כָּל הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת עֲתִידָה לַעֲמוֹד מִמֶּנִּי, וַאֲנִי אֶדּוֹם? לְכָךְ נִשְׁתַּתֵּף לָבֹא לְאוֹתָהּ חֲזָקָה; שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מֹשֶׁה שֶׁכֻּלָּם אוֹבְדִים וְאֶחָד נִמְלָט „אֲשֶׁר יִבְחַר הוּא הַקָּדוֹשׁ“, טָעָה וְתָלָה בְּעַצְמוֹ וְלֹא רָאָה יָפֶה, לְפִי שֶׁבָּנָיו עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאֶה. תַּנְחוּמָא: רב לכם. דָּבָר גָּדוֹל נְטַלְתֶּם בְּעַצְמְכֶם לַחֲלוֹק עַל הַקָּבָּ"ה:

man die Kohlen schürt, sie haben einen Stiel, woran man sie fassen kann. (7) רב לכם Ich habe euch ein großes Wort mitgetheilt; wie thöricht waren sie doch, da sie trotz dieser Warnung dennoch beschlossen, hinzu zu treten, was sie mit ihrem Leben büßten, wie es heißt Cap 17, 3: „Die Pfannen dieser Sünder, welche an ihrem Untergange selbst schuld sind". Was aber konnte den Korach — der doch so klug war — zu dieser That verleiten? Gerade sein heller Blick führte ihn irre; er sah im Voraus eine Kette großer Männer von seinen Nachkommen erstehen, den Samuel, der Mosche und Aharon gleichkam, da dachte er, seinetwegen werde er gerettet werden; er sah ferner 24 seiner Enkel, welche zum Dienste in's Heiligthum berufen seien, und vom göttlichen Geiste beseelt prophezeien werden, denn es heißt Chron. 1, 25, 5: Alle diese stammen von Heman ab, und dachte: ist's denn möglich, daß alle diese Größe von mir herstamme, und ich sollte ruhig bleiben? daher vereinte er seine Rotte, um zu dieser Macht zu gelangen, ermuthigt dadurch, da er aus dem Munde Mosches gehört hatte, daß Alle, bis auf einen Einzigen zugrunde gehen werden. הוא הקדוש „Derjenige, den Gott erwählt, wird der Heilige sein", dies bezog er irrthümlich auf sich, doch er täuschte sich im Voraussehen, denn seine Kinder thaten Buße, was Mosche im Voraus sah (Tanchuma). רב לכם Ein Großes, Folgenschweres ist's, das ihr euch selbst herausgenommen habt, euch gegen Gott

לָכֶם בְּנֵי לֵוִי׃ (8) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
קֹרַח שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי לֵוִי׃ (9) הַמְעַט
מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם
מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד
לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם׃ (10) וַיַּקְרֵב אֹתְךָ
וְאֶת־כָּל־אַחֶיךָ בְנֵי־לֵוִי אִתָּךְ וּבִקַּשְׁתֶּם
גַּם־כְּהֻנָּה׃ (11) לָכֵן אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ
הַנֹּעָדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה־הוּא כִּי
תַלּוֹנוּ עָלָיו׃ (12) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא

euch, ihr Söhne Lewi's!
(8) Und Mosche sprach zu Korach: Höret doch ihr Söhne Lewi's!
(9) Ist es euch zu wenig, daß der Gott Israels euch ausgeschieden hat von der Gemeinde Israels um euch zu sich nahen zu lassen, zu verrichten den Dienst bei der Wohnung des Ewigen, und zu stehen vor der Gemeinde, ihren Amtsdienst zu versehen?
(10) Und nachdem er dich nahen ließ und alle deine Brüder, die Söhne Lewi's mit dir, begehret ihr auch das Priesterthum?
(11) So bist also du und deine ganze Gemeinde, die sich zusammengerottet, wider den Ewigen! denn was ist Aharon, daß ihr wider ihn murret?
(12) Und Mosche sandte hin

רש"י.

(8) ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי. התחיל לדבר עמו בדברים רכים, כיון שראהו קשה עורף, אמר עד שלא ישתתפו שאר השבטים ויאבדו עמו אדבר גם אל כלם, התחיל לזרז בהם: שמעו נא בני לוי: (9) ולעמוד לפני העדה. לשיר על הדוכן: (10) ויקרב אותך. לאותו שירות שהרחיק ממנו שאר עדת ישראל: (11) לכן. בשביל כך אתה וכל עדתך הנועדים אתך, על ה'. כי בשליחותו עשיתי, לתת כהונה לאהרן ולא לנו הוא המחלוקת הזה: (12) וישלח משה וגומר. מכאן שאין מחזיקין

(8) שמעו נא בני לוי Mosche fieng erst an sanft mit Korach zu reden, als dieser hartnäckig blieb, dachte er: bevor die anderen Stämme sich ihm anschließen, und mit ihm zugrunde gehen, will ich sie insgesammt ansprechen; er suchte sie zu ermmuntern: Höret doch, ihr Söhne Lewis! (9) ולעמוד לפני העדה um Loblieder auf der Tribüne anzustimmen. (10) ויקרב אותך zu diesem Amte, wovon er die übrige Gemeinde fern hielt. (11) לכן Deshalb du und dein ganzer Anhang, der sich **nur** wider den Ewigen auflehnt; denn nur auf seinen Befehl that ich es, die Priesterwürde dem Aharon zu ertheilen, nicht uns gilt der Streit! (12) וישלח משה Wir entnehmen hievon

לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ
לֹא נַעֲלֶה׃ (13) הַמְעַט כִּי הֶעֱלִיתָנוּ
מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ
בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם־
הִשְׂתָּרֵר׃ (14) אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת
חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן־לָנוּ נַחֲלַת
שָׂדֶה וָכָרֶם הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר

Dathan und Abiram, die Söhne Eliabs, zu rufen; aber sie sprachen: wir kommen nicht hinauf! (13) Ist es zu wenig, daß du uns heraufgeführt aus einem Lande, fließend von Milch und Honig, um uns zu töten in der Wüste, daß du dich auch zum Herrscher über uns aufwirfst? (14) Mit nichten hast du uns gebracht in ein Land, fließend von Milch und Honig, und uns Besitzthum gegeben von Feld und Weinberg. Willst du diesen Leuten die Augen ausstechen?

רש"י

בְּמַחֲלוֹקֶת. (סנהדרין ק"י) שֶׁהָיָה מֹשֶׁה מְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶם לְהַשְׁלִימָם בְּדִבְרֵי שָׁלוֹם: לא נעלה. פִּיהֶם הִכְשִׁילָם שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא יְרִידָה: ותתן לנו. הַדָּבָר מוּסָב עַל לָשׁוֹן הָאָמוּר לְמַעְלָה, כְּלוֹמַר: לֹא הֲבִיאוֹתָנוּ, וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכֶרֶם וְאָמַרְתָּ לָנוּ אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֳנִי מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְגוֹ' (שמות ג') מִשָּׁם הוֹצֵאתָנוּ, ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הֲבִיאוֹתָנוּ, אֶלָּא גָזַרְתָּ עָלֵינוּ להמיתנו במדבר שֶׁאָמַרְתָּ לָנוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם (במדבר י"ד): העיני האנשים ההם תנקר וגומר. אֲפִילוּ אַתָּה שׁוֹלֵחַ לְנַקֵּר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלֶה אֵלֶיךָ לֹא נַעֲלֶה: האנשים ההם. כְּאָדָם הַתּוֹלֶה

daß man der Streitigkeit keinen Vorschub leisten soll, denn Mosche war bemüht, sie auf friedlichen Weg zu versöhnen. לא נעלה Ihr eigener Mund brachte sie zum Falle: „wir gehen nicht hinauf“ — weil sie werden untergehen. (14) ותתן לנו Dies bezieht sich auf das obenerwähnte לא; לא הביאותנו ולא נתת לנו Du hast uns nicht gebracht in das verheißene Land, und hast uns nicht Ackerfelder und Weinberge gegeben; du versprachst, ich will euch aus dem Elende Egyptens in das gute und geräumige Land führen, du hast uns wohl herausgeführt, hast aber den Tod in der Wüste über uns gebracht, wie du es selbst aussprachst: M. 4, 14, 29: in dieser Wüste sollen euere Leichname hinfallen. העיני האנשים ההם תנקר Selbst wenn du uns droheteſt, uns die Augen ausstechen zu lassen, wenn wir nicht kommen, giengen wir doch nicht! האנשים ההם die Augen jener Männer (anstatt עינינו) wie wenn Jemand den ihm drohenden Fluch einem Andern anhängt. (15) אל תפן אל מנחתם Nach dem ein-

לֹא נַעֲלֶה׃ (15) וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד
וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אַל־תֵּפֶן אֶל־מִנְחָתָם
לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא
הֲרֵעֹתִי אֶת־אַחַד מֵהֶם׃ (16) וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־קֹרַח אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הֱיוּ
לִפְנֵי יְהוָה אַתָּה וָהֵם וְאַהֲרֹן מָחָר׃ (17)
וּקְחוּ ׀ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם
קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ
מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַחְתֹּת וְאַתָּה
וְאַהֲרֹן אִישׁ מַחְתָּתוֹ׃ (18) וַיִּקְחוּ אִישׁ
מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ
עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד

Wir kommen nicht hinauf! (15) Da entbrannte es Mosche sehr, und er sprach zum Ewigen: Wende dich nicht zu ihrem Opfer! Nicht den Esel Eines unter ihnen habe ich weggenommen, und nicht Einen unter ihnen habe ich beleidigt. (16) Und Mosche sprach zu Korach: Du und deine ganze Gemeinde seid vor dem Ewigen — du und sie und Aharon — morgen. (17) Und nehmet Jeder seine Rauchpfanne, und thuet darauf Räucherwerk, und bringet vor den Ewigen Jeder seine Rauchpfanne, zweihundert und fünfzig Rauchpfannen, und du und Aharon Jeder seine Rauchpfanne. (18) Da nahmen sie Jeder seine Rauchpfanne, und thaten Feuer darauf und legten Räucherwerk darauf, und stellten sich an den Eingang des Zeltes der Zusammen-

רש"י

קַלָּלָתוֹ בַּחֲבֵירוֹ׃ (15) ויחר למשה מאד. נִצְטַעֵר עַד
לִמְאֹד׃ אל תפן אל מנחתם. לְפִי פְּשׁוּטוֹ, הַקְּטֹרֶת
שֶׁהֵם מַקְרִיבִין לְפָנֶיךָ מָחָר, אַל תֵּפֶן אֲלֵיהֶם. וּמִדְרָשׁ
אַגָּדָה אוֹמֵר׃ יוֹדֵעַ אֲנִי, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק בִּתְמִידֵי
צִבּוּר, אַף חֶלְקָם לֹא יְקוּבַּל לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן תַּנִּיחֵנוּ
הָאֵשׁ וְלֹא תֹאכְלֶנּוּ׃ לא חמור אחד מהם נשאתי.
לֹא חֲמוֹרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם נָטַלְתִּי אֲפִילוּ כְּשֶׁהָלַכְתִּי
מִמִּדְיָן לְמִצְרַיִם וְהִרְכַּבְתִּי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנַי עַל
הַחֲמוֹר, וְהָיָה לִי לִיטּוֹל אוֹתוֹ הַחֲמוֹר מִשֶּׁלָּהֶם, לֹא
נָטַלְתִּי אֶלָּא מִשֶּׁלִּי (תנחומא). שְׂהָדִית לָשׁוֹן אֲרַמִּי,
כָּךְ נִקְרֵאת אַנְגַּרְיָא שֶׁל מֶלֶךְ שְׁחָוֵור׃ (16) והם. עֲדָתְךָ׃
(17) והקרבתם איש מחתתו. הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ

fachen Sinne: Du mögest dich dem Räucherwerke, welches sie morgen darbringen werden, nicht wenden; nach dem Midrasch heißt es: ich weiß, daß sie an den ständigen Gemeindeopfern Theil haben, auch diesen Theil, betete er, möge Gott nicht wohlgefällig aufnehmen; das Feuer möge ihn unverzehrt liegen lassen. לא חמור אחד מהם נשאתי Nicht einen Esel habe ich von ihnen angenommen; selbst als ich von Midjan nach Egypten gieng, und Weib und Kinder auf Esel reiten ließ, nahm ich diese Esel nicht von ihnen (obwohl ich die Reise für sie machte), sondern ich nahm sie von dem

וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ (19) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח
אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהֹוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה׃
ס שלישי (20) וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (21) הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ
הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע׃ (22)
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי
הָרוּחֹת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא
וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצֹף׃ ס (23) וַיְדַבֵּר

kunft, und auch Mosche und Aharon. (19) Und Korach versammelte wider sie die ganze Gemeinde vor den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft; da erschien die Herrlichkeit des Ewigen der ganzen Gemeinde. (20) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (21) Sondert euch aus der Mitte dieser Gemeinde, da ich sie den Augenblick aufreiben will. (22) Da fielen sie auf ihr Angesicht, und sprachen: Gott, Gott der Geister alles Fleisches! der Eine Mann sündigt, und auf der ganzen Gemeinde willst du zürnen? (23) Da redete der

רש"י

שֶׁבָּכֶם׃ (19) ויקהל עליהם קרח. בְּדִבְרֵי לֵיצָנוּת כָּל,
הַלַּיְלָה הַהוּא הָלַךְ אֵצֶל הַשְּׁבָטִים וּפִתָּה אוֹתָם
כִּסְבוּרִין אַתֶּם שֶׁעָלַי לְבַדִּי אֲנִי מַקְפִּיד, אֵינוֹ מַקְפִּיד
אֶלָּא בִּשְׁבִיל כֻּלְּכֶם. אֵלּוּ בָּאִין וְנוֹטְלִין כָּל הַגְּדוּלּוֹת,
לוֹ הַמַּלְכוּת וּלְאָחִיו הַכְּהוּנָּה, עַד שֶׁנִּתְפַּתּוּ כֻּלָּם
(תנחומא)׃ וירא כבוד ה׳. בָּא בְּעַמּוּד עָנָן׃ (כב)
אל אלהי הרוחות. יוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת, אֵין מִדָּתְךָ כְּמִדַּת
בָּשָׂר וָדָם; מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁסָּרְחָה עָלָיו מִקְצָת
מְדִינָה, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הַחוֹטֵא, לְפִיכָךְ כְּשֶׁהוּא כּוֹעֵס
נִפְרַע מִכֻּלָּם; אֲבָל אַתָּה לְפָנֶיךָ גְּלוּיוֹת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת
וְיוֹדֵעַ אַתָּה, מִי הַחוֹטֵא׃ האיש אחד. הוּא הַחוֹטֵא

Meinigen. Das aramäische שֵׁרוּת im Onk. bedeutet: Frohndienst, den man dem Könige abgeben mußte. (16) והם Dein Anhang. (17) והקרבתם איש מחתתו Die 250 Männer unter euch. (19) ויקהל עליהם קרח durch gleißnerische Spottreden; die ganze Nacht hindurch gieng er bei den Stämmen umher und suchte sie zu überreden: Glaubt ihr denn, sagte er, daß ich meinethalben es so genau nehme? es geschieht vielmehr eueretwegen; diese nahmen alle Würden für sich, dieser die Königswürde, und sein Bruder die Priesterwürde, endlich überredete er sie Alle! וירא כבוד ה׳ Sie erschien in einer Wolkensäule. (22) אל אלהי הרוחות O Gott aller Geister, der du die Gesinnung Aller kennst! Deine Weise ist nicht wie die der Menschen; wenn bei einem irdischen Könige eine Provinz sich empört, so weiß er nicht, wer der Schuldige ist, daher bestraft er Allesammt; vor dir aber, o Gott, sind die Gedanken Aller offenbar, und du weißt, wer der Schuldige ist! האיש אחד

יְהוָ֥ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵּאמֹֽר׃ (24) דַּבֵּ֥ר אֶל־
הָעֵדָ֖ה לֵאמֹ֑ר הֵֽעָלוּ֙ מִסָּבִ֔יב לְמִשְׁכַּן־
קֹ֖רַח דָּתָ֥ן וַאֲבִירָֽם׃ (25) וַיָּ֣קָם מֹשֶׁ֔ה
וַיֵּ֖לֶךְ אֶל־דָּתָ֣ן וַאֲבִירָ֑ם וַיֵּלְכ֥וּ אַחֲרָ֖יו
זִקְנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ (26) וַיְדַבֵּ֨ר אֶל־הָעֵדָ֜ה לֵאמֹ֗ר
ס֣וּרוּ נָ֡א מֵעַל֩ אָהֳלֵ֨י הָאֲנָשִׁ֤ים הָֽרְשָׁעִים֙
הָאֵ֔לֶּה וְאַֽל־תִּגְּע֖וּ בְּכָל־אֲשֶׁ֣ר לָהֶ֑ם פֶּן־
תִּסָּפ֖וּ בְּכָל־חַטֹּאתָֽם׃ (27) וַיֵּעָל֗וּ מֵעַ֧ל
מִשְׁכַּן־קֹ֛רַח דָּתָ֥ן וַאֲבִירָ֖ם מִסָּבִ֑יב וְדָתָ֨ן
וַאֲבִירָ֜ם יָצְא֣וּ נִצָּבִ֗ים פֶּ֚תַח אָהֳלֵיהֶ֔ם
וּנְשֵׁיהֶ֥ם וּבְנֵיהֶ֖ם וְטַפָּֽם׃ (28) וַיֹּ֣אמֶר

Ewige zu Mosche, und sprach: (24) Rede zu der Gemeinde, und sprich: Hebet euch weg ringsum von der Wohnung Korachs, Dathans und Abirams. (25) Da stand Mosche auf, und gieng zu Dathan und Abiram, und es giengen ihm nach die Ältesten Israels. (26) Und er redete zu der Gemeinde, und sprach: Weichet doch von den Zelten dieser frevelhaften Männer, und rühret nichts an von Allem, was ihnen gehört; daß ihr nicht weggerafft werdet durch alle ihre Sünden. (27) Da hoben sie sich weg von der Wohnung Korachs, Dathans und Abirams, ringsum; aber Dathan und Abiram giengen heraus, sich stellend an den Eingang ihrer Zelte, nebst ihren Weibern und ihren großen und kleinen Kindern. (28) Und Mosche

רש״י

וְאַתָּה עַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצוֹף. אָמַר הקב״ה: יָפֶה אֲמַרְתֶּם, אֲנִי יוֹדֵעַ וּמוֹדִיעַ, מִי חָטָא וּמִי לֹא חָטָא: (24) העלו. כְּתַרְגּוּמוֹ. הִסְתַּלְּקוּ מִסְּבִיבוֹת מִשְׁכַּן קֹרַח: (25) ויקם משה. כְּסָבוּר שֶׁיִּשְּׂאוּ לוֹ פָנִים, וְלֹא נָשְׂאוּ (מדרש רבה): (27) יצאו נצבים. בְּקוֹמָה זְקוּפָה לְחָרֵף וּלְגַדֵּף (תנחומא) כְּמוֹ: „וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם" דְּגָלְיָת (שמואל א׳ י״ז): ונשיהם ובניהם וטפם. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה קָשָׁה הַמַּחֲלוֹקֶת שֶׁהֲרֵי ב״ד שֶׁל מַטָּה

יחטא Einer nur sündigt, und über die ganze Gemeinde wolltest du zürnen? Gott erwiderte: Ihr habt trefflich gesprochen, ich weiß es, und werde bekannt geben, wer der Schuldige und wer der Schuldlose ist. (24) העלו Entfernt euch aus der Umgebung der Wohnung Korachs. (25) ויקם משה Er dachte, sie werden Rücksicht nehmen auf seine Person, was aber nicht geschah. (27) יצאו נצבים Sie stellten sich ihm stolz und hochmüthig entgegen, um zu schmähen und zu lästern, gleich Sam. 1, 17, 15: ויתיצב ארבעים יום Goliath stellte sich durch 40 Tage hin und lästerte. ונשיהם ובניהם וטפם Erwäge einmal die verhängnisschwere Folgen der Streitigkeit! das irdische Gericht bestraft gewöhnlich nicht eher, als bis die

מֹשֶׁה בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי־יְהֹוָה שְׁלָחַנִי
לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־
לֹא מִלִּבִּי׃ (29) אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם
יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל־הָאָדָם יִפָּקֵד
עֲלֵיהֶם לֹא יְהֹוָה שְׁלָחָנִי׃ (30)
וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהֹוָה וּפָצְתָה הָאֲדָמָה
אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לָהֶם וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאֹלָה וִידַעְתֶּם כִּי
נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהֹוָה׃ (31)
וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם׃
32 וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם
וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר

sprach: Daran sollt ihr erkennen, daß der Ewige mich gesandt, alle diese Thaten zu thun, daß nicht aus meinem Herzen (ichs gethan), (29) Wenn, wie alle Menschen sterben, diese sterben, und das Verhängnis aller Menschen über sie verhängt wird: so hat der Ewige mich nicht gesandt; (30) Wenn aber der Ewige Etwas (Neues) schafft, daß die Erde aufthut ihren Mund und sie verschlingt mit Allem, was ihnen angehört, und sie lebendig in die Gruft hinabfahren; so werdet ihr erkennen, daß diese Männer den Ewigen verachtet haben. (31) Und es geschah, als er vollendet hatte zu reden alle diese Worte, da spaltete sich der Erdboden unter ihnen. (32) Und die Erde öffnete ihren Mund und verschlang sie und ihre Häuser und alle Menschen, welche

רש״י

אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות וב״ד של מעלה עד כ׳ שנה וכאן אָבדו אף יונקי שדים: (28) לעשות את כל המעשים האלה. שעשיתי על פי הדבור, לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואליצפן נשיא הקהתי. (29) לא ה׳ שלחני. אֶלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין הוא חולק עלי. (30) ואם בריאה. חדשה. יברא ה׳. להמית אותם במיתה, שלא מת בה אדם עד הנה. ומה היא

Pubertät (Geschlechtsreife) erwiesen wird; das himmlische Gericht nicht vor dem Alter von 20 Jahren; hier aber giengen selbst Säuglinge zu Grunde! (28) לעשות את כל המעשים die ich auf Befehl Gottes vollzog, dem Aharon die Priesterwürde, seinen Söhnen die Stellvertreterschaft und dem Elizafan die Fürstenwürde von Kehath einräumen. (29) לא ה׳ שלחני Dann hat Gott mich nicht geschickt, sondern ich habe alles eigenmächtig gethan, und Korach hätte sich mit Recht gegen mich aufgelehnt. (30) ואם בריאה יברא Wenn aber der Ewige Neues schafft, diese eines Todes sterben zu lassen, den bisher kein Mensch erlitten hat, daß nämlich

לְקֹרַח וְאֵת כָּל־הָרְכוּשׁ׃ (33) וַיֵּרְדוּ הֵם
וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס
עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל׃
(34) וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם
נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלָעֵנוּ הָאָרֶץ׃
(35) וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל
אֵת הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי
הַקְּטֹרֶת׃ ס

יז (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) אֱמֹר אֶל־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה
וְאֶת־הָאֵשׁ זְרֵה־הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ׃
(3) אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם

Korach angehörten, und die ganze Habe. (33) Und sie fuhren hinab, sie und Alles, was ihnen angehörte, lebendig in die Gruft, und die Erde bedeckte sie, und so verschwanden sie aus der Versammlung. (34) Und ganz Israel, das rings um sie her war, floh bei ihrem Geschrei, denn sie sprachen: Daß uns die Erde nicht verschlinge! (35) Und ein Feuer gieng aus vom Ewigen, und verzehrte die zweihundert und fünfzig Männer, die Darbringer des Räucherwerks.

17. (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Sprich zu Elasar, dem Sohne Aharons, des Priesters, daß er heraushebe die Rauchpfannen aus dem Brande, und das Feuer weit wegwerfe, denn sie sind heilig; (3) Nämlich die Rauchpfannen dieser Versündiger an ihrem Leben;

רש"י

הַבְּרִיאָה? וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וְתִבְלָעֵם, אָז
וִידַעְתֶּם „כִּי נִאֲצוּ הֵם ה' וַאֲנִי, מִפִּי הַגְּבוּרָה
אֲמַרְתִּי. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ: אִם בְּרִיאָה פֶּה לָאָרֶץ
מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית מוּטָב, וְאִם לָאו יִבְרָא ה' (סנהדרין
ק"י) ר"ל יִבְרָא ה' הַפֶּה לְכָאן: (34) נסו לקולם.
בִּשְׁבִיל הַקּוֹל הַיּוֹצֵא עַל בְּלִיעָתָן:

יז (2) ואת האש. שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּחְתּוֹת: זרה הלאה.
לָאָרֶץ מֵעַל הַמַּחְתּוֹת: כי קדשו. הַמַּחְתּוֹת,
וַאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה, שֶׁהֲרֵי עֲשָׂאוּם כְּלֵי שָׁרֵת:
(3) החטאים האלה בנפשותם. שֶׁנַּעֲשׂוּ פוֹשְׁעִים

die Erde sich öffnen und die Strafbaren verschlingen wird; dann werdet ihr erkennen, daß sie den **Ewigen** erzürnten und ich nur im Auftrage Gottes dies ausgesprochen. Unsere Gelehrten bemerken Sanh. 110: ואם בריאה Wenn der Erde schon in den 6 Schöpfungstagen eine Mündung geschaffen worden ist, so ist's gut, wenn aber nicht, so wird Gott jetzt eine erschaffen (יברא). (34) נסו לקולם Wegen des erschütternden Jammergeschreies der Untersinkenden.

17. (1) ואת האש welches in der Pfanne ist, זרה הלאה wirf hinaus aus der Pfanne zur Erde. כי קדשו Die Pfannen sind geheiligt worden,

וְעָשׂוּ אֹתָם רִקֻּעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבֻם לִפְנֵי־יְהוָֹה וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֵת מַחְתּוֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ הַשְּׂרֻפִים וַיְרַקְּעוּם צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ׃ (5) זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָֹה וְלֹא־יִהְיֶה כְקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָֹה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ׃ פ (6) וַיִּלֹּנוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמָּחֳרָת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת־עַם

und man mache aus denselben Blechplatten, zum Ueberzuge des Altars, — denn sie haben sie vor den Ewigen gebracht, und also sind sie heilig geworden — und sie seien zum Denkzeichen den Kindern Jsraels. (4) Und der Priester Elasar nahm die kupfernen Rauchpfannen, welche die Verbrannten dargebracht hatten, und man plättete sie zum Ueberzuge des Altars; (5) Als Andenken für die Kinder Jsraels, damit nicht hinzunahe ein Gemeiner, der nicht von dem Samen Aharons ist, Räucherwerk zu räuchern vor dem Ewigen, und er nicht sei wie Korach und seine Gemeinde, so wie der Ewige durch Mosche ihm geredet. (6) Und es murrte die ganze Gemeinde der Kinder Jsraels am folgenden Tage wider Mosche und Aharon, und sprach: Jhr habt getötet das Volk des Ewigen.

רש"י

בְּנַפְשׁוֹתָם. שֶׁנֶּחֶלְקוּ עַל הקב"ה (יומא ל"ו): רקועי. רִדּוּדִין: פחים. טַסִּים מְרוּדָּדִין טינדי"ש בלע"ז (tendis, etendrien, מויטגעדעהנט): צפוי לַמִּזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת: ויהיו לאות. לְזִכָּרוֹן שֶׁיֹּאמְרוּ, אֵלּוּ הָיוּ מֵאוֹתָן שֶׁנֶּחֶלְקוּ עַל הַכְּהֻנָּה וְנִשְׂרְפוּ: (4) וירקעום. אינטי"דריש בלע"ז (זיא דעהנטען מויס Etendris, E ils etendrien): ולא יהיה כקרח. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְקֹרַח: כאשר דבר ה' ביד משה לו. כְּמוֹ עָלָיו, עַל אַהֲרֹן דִּבֶּר אֶל מֹשֶׁה שֶׁיִּהְיוּ הוּא וּבָנָיו כֹּהֲנִים

und dürfen nicht anderweitig benutzt werden, weil sie als Dienstgeräthe verwendet worden sind, (3) החטאים האלה בנפשותם Welche ihre Sünden mit dem Leben gebüßt, indem sie sich gegen Gott auflehnten. רקועי Dünn geschlagen. פחים Blechplatten. צפוי למזבח Den kupfernen Altar zu belegen. ויהיו לאות Zum Denkzeichen dienend, daß man sagen soll: Diese kommen von Jenen her, welche den Streit wegen der Priesterwürde herausforderten und den Feuertod erlitten haben. (4) וירקעום Man dehnte sie aus. (5) ולא יהיה כקרח Daß er nicht sei, wie Korach. ביד משה לו Das לו ist wie עליו mit Bezug auf Aharon. Zu Mosche sprach

יְהוָה׃ (7) וַיְהִי בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה
כִסָּהוּ הֶעָנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד יְהוָה׃ (8) וַיָּבֹא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׃ ס
רביעי (9) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(10) הֵרֹמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה
אֹתָם כְּרָגַע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם׃ (11)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחְתָּה
וְתֶן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה אֶל־הָעֵדָה וְכַפֵּר
עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה
הֵחֵל הַנָּגֶף׃ (12) וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ׀
דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרָץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה
הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְּטֹרֶת

(7) Und es geschah, als sich die Gemeinde versammelte wider Mosche und Aharon, da wandten diese sich zum Zelte der Zusammenkunft, und siehe, die Wolke hatte es bedeckt, und es erschien die Herrlichkeit des Ewigen.
(8) Und Mosche und Aharon giengen vor das Zelt der Zusammenkunft.
(9) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach:
(10) Hebet euch aus der Mitte dieser Gemeinde, da ich sie den Augenblick aufreiben will. Da fielen sie auf ihr Angesicht.
(11) Und Mosche sprach zu Aharon: Nimm die Rauchpfanne, und thue Feuer darauf vom Altar und lege Räucherwerk (darauf), und bringe es eilends zur Gemeinde, und versöhne sie, denn es ist ausgebrochen der Zorn von dem Ewigen, begonnen hat die Plage.
(12) Und Aharon nahm es, so wie Mosche geredet, und lief in die Mitte der Versammlung, und siehe, begonnen hatte die Plage im Volke; da legte er das Räucherwerk auf,

רש"י

לְפִיכָךְ לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגומר וְכֵן, כָּל לִי, וְלוֹ וְלָהֶם, הַסְּמוּכִים אֵצֶל דִּבּוּר פִּתְרוֹנָם כְּמוֹ עַל. וּמִדְרָשׁוֹ עַל קֹרַח, וּמַהוּ „בְּיַד מֹשֶׁה" וְלֹא כָתַב „אֶל מֹשֶׁה"? רֶמֶז לַחוֹלְקִים עַל הַכְּהוּנָה, שֶׁלּוֹקִין בְּצָרַעַת, כְּמוֹ שֶׁלָּקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיּוֹצִיאָהּ וְהִנֵּה מְצוֹרַעַת כַּשָּׁלֶג (שמות ד') וע"כ לָקָה עֻזִּיָּהוּ בְּצָרַעַת: (11) וכפר עליהם. רָז זֶה מָסַר לוֹ

er, daß Aharon und seine Söhne Priester sein sollen, daher sich kein Gemeiner (zu opfern) wage, der nicht von dem Stamme Aharons ist. — Wo לי, לו, להם neben דבר steht, hat es die Bedeutung von עליו. Der Midrasch bezieht לו auf Korach. Warum steht aber ביד משה und nicht אל משה? dies deutet an, daß Diejenigen, welche gegen das Priesterrecht Streit erheben, mit Aussatz bestraft werden, ebenso wie Mosche an der Hand (ביד משה) aussätzig wurde s. M. 2, 4, 6; aus dieser Ursache wurde auch König Usiah s. Chron. 2, 26, 19—21 mit Aussatz bestraft. (11) וכפר

וַיְכַפֵּר עַל־הָעָם׃ (13) וַיַּעֲמֹד בֵּין־
הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה׃
(14) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה
עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים
עַל־דְּבַר־קֹרַח׃ (15) וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־
מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה
נֶעֱצָרָה׃ פ חמישי (16) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (17) דַּבֵּר ׀ אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם מַטֶּה מַטֶּה לְבֵית

und versöhnte das Volk.
(13) Da stand er zwischen den Todten und den Lebenden, und die Plage ward eingehalten.
(14) Und es waren derer, die gestorben durch die Plage vierzehn tausend und sieben hundert, außer denen, die gestorben waren wegen Korachs.
(15) Und Aharon kehrte zurück zu Mosche an den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft, als die Plage eingehalten war.
(16) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach:
(17) Rede zu den Kindern Israels, und nimm von ihnen je einen Stab von einem Stammhause,

רש"י

מלאך המות, כשעלה לרקיע, שהקטורת עוצר
המגפה, כדאיתא במסכת שבת (ד' פ"ט): (13)
ויעמוד בין המתים וגו'. אחז את המלאך והעמידו
על כרחו. א"ל המלאך: הנח לי לעשות שליחותי,
א"ל משה צוני לעכב על ידך. א"ל: אני שלוחו של
מקום, ואתה שלוחו של משה. א"ל אין משה אומר
כלום מלבו, אלא מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין
הרי הקב"ה ומשה אל פתח אהל מועד; בא עמי
ושאל! והו שנאמר וישב אהרן אל משה. ד"א

עליהם Dieses Geheimnis wurde ihm von dem Engel des Verderbnisses entdeckt, als er sich hinauf in die Höhe begab: daß das Räucherwerk nämlich der Pest Einhalt thut. (Talm. Sabb. 89.)
(13) ויעמוד בין המתים Aharon hielt (durch das Räuchern) den Würgengel gewaltsam auf; dieser sprach: Laß mich doch meinen Auftrag vollführen! Aharon erwiderte: Mosche befahl mir, Einhalt zu gebieten! Der Engel: Ich bin der Bote Gottes, und du nur der Bote des Mosche. Aharon: Mosche spricht nicht aus der Eingebung seines Herzens, sondern Alles auf Befehl Gottes, glaubst du's etwa nicht, so kannst du es am Eingange des Stiftzeltes durch Gott und Mosche erfahren, daher heißt es V. 15: Aharon kehrte zu Mosche

אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂיאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּהוּ׃ (18) וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּה לֵוִי כִּי מַטֶּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם׃ (19) וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה׃ (20) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־אֶבְחַר־בּוֹ מַטֵּהוּ יִפְרָח וַהֲשִׁכֹּתִי מֵעָלַי אֶת־תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם עֲלֵיכֶם׃ (21) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו ׀ כָּל־נְשִׂיאֵיהֶם מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת וּמַטֵּה אַהֲרֹן בְּתוֹךְ מַטּוֹתָם׃ (22) וַיַּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֹּת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדֻת׃

von allen ihren Fürsten ihrer Stammhäuser zwölf Stäbe; eines Jeden Namen schreibe auf seinen Stab. (18) Und den Namen Aharons schreibe auf den Stab Lewi's; denn Ein Stab sei für das Haupt ihrer Stammhäuser. (19) Und lege sie nieder im Zelte der Zusammenkunft, vor dem Zeugnisse, woselbst ich mich zu euch verfüge. (20) Und es wird geschehen, der Mann, den ich erwähle, dessen Stab wird blühen, und so will ich stillen vor mir das Murren der Kinder Israels, das sie wider euch murren. (21) Und Mosche redete zu den Kindern Israels, und es gaben ihm alle ihre Fürsten je einen Stab für einen Fürsten ihrer Stammhäuser, zwölf Stäbe; und der Stab Aharons war unter ihren Stäben. (22) Und Mosche legte die Stäbe nieder vor dem Ewigen im Zelte des Zeugnisses.

רש"י

לָמָּה בִּקְטֹרֶת, לְפִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְלִיזִים וּמְרַנְּנִים אַחַר הַקְּטֹרֶת לוֹמַר, סַם הַמָּוֶת הוּא. עַל יָדוֹ מֵתוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא. עַל יָדוֹ נִשְׂרְפוּ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ. אָמַר הקב"ה תִּרְאוּ, שֶׁעוֹצֵר מַגֵּפָה הוּא. וְהַחֵטְא הוּא הַמֵּמִית (מכילתא)׃ (18) כי מטה אחד. אַף עַל פִּי שֶׁחִלַּקְתִּי לִשְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת, מִשְׁפַּחַת כְּהֻנָּה לְבַד וּלְוִיָּה לְבַד. מִכָּל מָקוֹם שֵׁבֶט אֶחָד הוּא׃ (20) והשכתי.

zurück. — Oder: Warum wurde der Pest durch Räucherwerk Einhalt gethan? Weil die Israeliten gegen das Räucherwerk murrten und sagten, daß tödtliches Gift darin enthalten sei; daran starben Nadab und Abihu, und dadurch giengen 250 Mann zugrunde. Da sprach Gott: Ihr sollt nun sehen, daß das Räucherwerk sogar die Pest einzuhalten vermag! nur die Sünde ist es, die tödtet! (18) כי מטה אחד Obwohl ich sie in zwei besondere Familien theilte, in die Priester- und Lewiten-Familie, so sind sie doch nur Ein Stamm. (20) והשכתי Ich werde

(23) וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה־אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא פֶרַח וַיָּצֵץ צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים׃ (24) וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמַּטֹּת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מַטֵּהוּ׃ פ

(23) Und es geschah am folgenden Tage, als Mosche in das Zelt des Zeugnisses kam, siehe, da war der Stab Aharons vom Hause Lewi's ausgeschlagen, er hatt Blumen hervorgebracht und Früchte getrieben und Mandeln gereift. (24) Und Mosche brachte alle die Stäbe von dem Ewigen weg zu den Kindern Israels heraus; und sie besahen und nahmen Jeder seinen Stab.

רש״י

כְּמוֹ „וַיָּשֹׁכּוּ הַמַּיִם“ (בראשית ו׳) וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה (אסתר ז׳)׃ (21) בתוך מטותם. הִנִּיחוֹ בָּאֶמְצַע, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ; מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחוֹ בְּצַד שְׁכִינָה פָּרַח׃ (23) ויוצא פרח. כְּמַשְׁמָעוֹ׃ ציץ. הוּא חֲנָטַת הַפְּרִי כְּשֶׁהַפֶּרַח נוֹפֵל׃ ויגמל שקדים. כְּשֶׁהוּכַּר הַפְּרִי, הוּכַּר שֶׁהֵן שְׁקֵדִים, ל׳ וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגָּמַל (בראשית כ״א) וְל׳ זֶה מָצוּי בְּפֵרִי הָאִילָן, כְּמוֹ „וּבוֹסֶר גּוֹמֵל יִהְיֶה נִצָּה“, (ישעיה י״ח) וְלָמָּה שְׁקֵדִים? הוּא הַפְּרִי הַמְּמַהֵר לְהַפְרִיחַ מִכָּל הַפֵּירוֹת; אַף הַמְּעוֹרֵר עַל הַכְּהוּנָּה פּוּרְעָנוּתוֹ מְמַהֶרֶת לָבֹא כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְעוּזִּיָּה׃ וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְמִצְחוֹ (ד״ה ב׳ כ״ו) תַּרְגּוּמוֹ וְכַפִּית שִׁגְדִּין כְּמִין אֶשְׁכּוֹל שְׁקֵדִים יַחַד כְּפוּתִים זֶה עַל זֶה׃

beschwichtigen, wie M. 1, 8: וישכו המים stillen; Ester 7: וחמת המלך שככה der Zorn des Königs legte sich. (21) בתוך מטותם Unter den Stäben. Er legte ihn in die Mitte der anderen, damit sie nicht sagen sollen, weil er näher zur Seite der göttlichen Glorie gelegen ist, daher blühete er. (23) ויוצא פרח Er trieb Blüthen, ציץ d. i. die Fruchtknospe, wenn die Blüthe abfällt. ויגמל שקדים Als die Frucht zur Kenntlichkeit sich entfaltete, sah man, daß es Mandeln waren, ויגמל wie M. 1, 21: ויגמל הילד dieser Ausdruck ist bei Baumfrüchten gebräuchlich, ähnlich Jes. 18: ובוסר גומל יהיה נצה eine reifende Knospe wird zur Blume. — Warum wurden es Mandeln? (שקדים) Weil es eine Frucht ist, die am schnellsten blüht; d. h. ebenso schnell ereilt die Strafe Denjenigen, der gegen die Priesterschaft Streit anfacht, so wie wir bei Usijah Chron. 1, 2, 26, 19 lesen: Noch während er auf die Priester zürnte, erschien der Aussatz an seiner Stirne. Onk. übersetzt ויגמל שקדים Eine Mandeltraube, wo eine Beere über der andern liegt.

(25) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הָשֵׁב אֶת־
מַטֵּה אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת
לְאוֹת לִבְנֵי־מֶרִי וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם מֵעָלַי
וְלֹא יָמֻתוּ׃ (26) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה׃ פ (27) וַיֹּאמְרוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גָּוַעְנוּ
אָבַדְנוּ כֻּלָּנוּ אָבָדְנוּ׃ (28) כֹּל הַקָּרֵב ׀
הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הַאִם
תַּמְנוּ לִגְוֺעַ׃ ס

(25) Und der Ewige sprach zu Mosche: Bringe den Stab Aharons zurück vor das Zeugniß, zur Verwahrung als Denkzeichen für die Widerspenstigen; damit ihr Murren vor mir endige, und sie nicht sterben. (26) Und Mosche that es; so wie der Ewige ihm geboten, so that er. (27) Es sprachen aber die Kinder Jisrael zu Mosche also: Siehe, wir vergehen, wir sind verloren, wir Alle sind verloren. (28) Jeder, der irgend nahet zur Wohnung des Ewigen, der stirbt; sollen wir Alle vergehen?

רש"י

(25) למשמרת לאות. לזכרון, שבחרתי באהרן הכהן ולא ילונו עוד על הכהונה: ותכל תלונותם. כמו ותכלה תלונותם. לשון זה שם מפעל יחיד, לשון נקבה, כמו תלונתם מרמור"ש בלע"ז (גמורמעל, גמורמעל Murmurs) ויש הלוק בין תלונותם לתלונתם, תלונתם תלונה אחת, תלונותם שם דבר בלשון יחיד, ואף לו הם תלונות הרבה: (28) כל הקרב הקרב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בכך, כולנו רשאין להכנס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבירו, ויכנס לתוך אהל מועד, ימות: האם תמנו לגוע. שמא הופקרנו למיתה??:

(25) למשמ׳ת לאות Zur Erinnerung, daß ich den Aharon gewählt habe zum Priester und sie fürder wegen der Priesterschaft nicht murren sollen. ותכל תלונתם So viel wie ותכלה, ist ein Zeitwort in der Einzahl, weiblich, übereinstimmend mit תלונתם, ihr Murren. Es ist ein Unterschied zwischen תלונ׳תם und תלונתם; Letzteres bedeutet ein einmaliges Murren, jenes aber auch ein Hauptwort in der Einzahl, heißt wiederholtes Murren, Gemurre. (28) כל הקרב הק׳ב Wir können nicht vorsichtig genug sein; in den Vorhof des Stiftszeltes dürfen wir Alle hinein gehen; wer sich aber verdrängt, und in das Innere des Stiftszeltes gelangt, wird sterben. האם תמנו לגוע Sind wir etwa dem Tode preisgegeben?

יח (1) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺן כְּהֻנַּתְכֶם׃ (2) וְגַם אֶת־אַחֶיךָ מַטֵּה לֵוִי שֵׁבֶט אָבִיךָ הַקְרֵב אִתָּךְ וְיִלָּווּ עָלֶיךָ וִישָׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדֻת׃ (3) וְשָׁמְרוּ מִשְׁמַרְתְּךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אַךְ

18. (1) Da sprach der Ewige zu Aharon: Du und deine Söhne und das Haus Deines Vaters mit dir, ihr sollt tragen die Vergehungen am Heiligthume, und du und deine Söhne mit dir, ihr sollt tragen die Vergehungen an eurem Priesterthume. (2) Und auch deine Brüder, den Stamm Lewi, deines Vaters Stamm, laß nahen mit dir, daß sie sich dir anschließen und dir dienen; indem du und deine Söhne mit dir seid vor dem Zelte des Zeugnisses. (3) Und sie sollen beobachten das von dir zu Beobachtende und die Obhut des ganzen Zeltes, jedoch

רש״י

יח (1) ויאמר ה׳ אל אהרן. לְמשֶׁה אָמַר שֶׁיֹּאמַר לְאַהֲרֹן (ספרי) לְהַזְהִירוֹ עַל תַּקָּנַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ: אתה ובניך ובית אביך. הֵם בְּנֵי קְהָת אֲבִי עַמְרָם: תשאו את עון המקדש. עֲלֵיכֶם אֲנִי מַטִּיל עֹנֶשׁ הַזָּרִים שֶׁיֶּחֶטְאוּ בְּעִסְקֵי הַדְּבָרִים הַמְקוּדָּשִׁים הַמְּסוּרִים לָכֶם, הוּא הָאֹהֶל, וְהָאָרוֹן, וְהַשֻּׁלְחָן, וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ, אַתֶּם תֵּשְׁבוּ וְתַזְהִירוּ עַל כָּל זָר הַבָּא לִיגַּע: ואתה ובניך. הַכֹּהֲנִים: תשאו את עון כהנתכם. שֶׁאֵינָהּ מְסוּרָה לַלְוִיִּם, וְתַזְהִירוּ הַלְוִיִּם הַשּׁוֹגְגִים, שֶׁלֹּא יִגְּעוּ אֲלֵיכֶם בַּעֲבוֹדַתְכֶם: (2) וגם את אחיך. בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי: וילוו. וְיִתְחַבְּרוּ עֲלֵיכֶם, לְהַזְהִיר גַּם אֶת הַזָּרִים מִלִּיקְרַב אֲלֵיהֶם:

18. (1) אל אהרן Gott ließ dem Aharon durch Mosche sagen, ihn zu vermahnen, auf die Verordnung für Israel genau zu achten, daß Keiner von ihnen das Zeltheiligthum betrete. אתה ובניך ובית אביך Das sind die Nachkommen des Kehat, Vater des Amram. תשאו את עון המקדש Ich mache euch verantwortlich für die Vergehungen der Laien, welche den geweihten Dingen, die euch übergeben sind, als: Stiftszelt, Bundeslade, Tisch und andere heilige Geräte, zu nahe treten; denn ihr müsset darüber wachen, und jeden Fremden vor Berührung derselben warnen. ואתה ובניך Ihr müsset als Priester die Schuld bei euerem Priesteramte übernehmen, dies ist nicht den Lewiten übergeben, auch diese müßt ihr vor Irrthümern warnen, daß sie bei euerer Dienstverrichtung euch nicht zu nahe kommen. (2) וגם את אחיך Die Nachkommen von Gerschon und Merari. וילוו Diese sollen sich euch anschließen, um die Fremden zu warnen, daß sie den Priestern

אֶל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא
יִקְרָבוּ וְלֹא־יָמֻתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם׃
(4) וְנִלְווּ עָלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת
אֹהֶל מוֹעֵד לְכֹל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־
יִקְרַב אֲלֵיכֶם׃ (5) וּשְׁמַרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת
הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה
עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (6) וַאֲנִי
הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מַתָּנָה נְתֻנִים לַיהוָה
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ (7) וְאַתָּה
וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם
לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת
וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת־

zu den heiligen Geräthen und zu dem Altar sollen sie nicht nahen, daß sie nicht sterben, sowohl sie als ihr. (4) Und so sollen sie sich dir anschließen und beobachten das zu Beobachtende beim Zelte der Zusammenkunft in jedem Dienste des Zeltes, daß kein Gemeiner euch nahe. (5) Und ihr beobachtet das zu Beobachtende beim Heiligthume und das zu Beobachtende beim Altar, daß nicht ferner Zorn komme über die Kinder Jisrael. (6) Denn ich, siehe, ich habe genommen eure Brüder, die Lewijim, aus der Mitte der Kinder Jisrael, euch zum Geschenk hingegeben für den Ewigen, zu verrichten den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (7) Und du und deine Söhne mit dir, ihr sollt beobachten euren Priesterdienst in allem Geschäft des Altars und innerhalb des Vorhangs, da sollt ihr den Dienst thun; als einen

רש״י

וישרתוך. בְּשְׁמִירַת הַשְּׁעָרִים, וְלְמַנּוֹת מֵהֶם גִּזְבָּרִין וַאֲמַרְכָּלִין (זבחים כ״ז): (4) זר לא יק״ב אליכם. אֶתְכֶם אֲנִי מַזְהִיר עַל כָּךְ: (5) ולא יהיה עוד קצף. כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר ״כִּי יָצָא הַקֶּצֶף״ (במדבר י״ז) (ספרי): (6) לכם מתנה נתונים. יָכוֹל לַעֲבוֹדַתְכֶם שֶׁל הֶדְיוֹט? ת״ל לה׳ כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ לְמַעְלָה, לִשְׁמוֹר מִשְׁמֶרֶת גִּזְבָּרִין וַאֲמַרְכָּלִין: (7) עבודת מתנה. בְּמַתָּנָה

nicht zu nahe kommen. וישרתוך Um bei den Thoren Wache zu halten, und aus ihrer Mitte Aufseher und Beschließer anzustellen. — (4) זר לא יק״ב Ich warne euch, darauf strenge zu achten. (5) ולא יהיה עוד קצף Wie es (oben 17, 1) geschah, daß der Zorn ausbrach. (6) לכם מתנה נתונים Es kann nicht gemeint sein, zu einem Privat-Dienste, dafür heißt es לה׳, zum Dienste Gottes, wie oben erklärt, Wache zu halten und Aufseher und Beschließer aus ihrer Mitte anzustellen. (7) עבודת מתנה Euch (allein) habe ich dieses Amt als Geschenk (נתנים)

כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ פ (8) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק־עוֹלָם׃ (9) זֶה־יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם

geschenkten Dienst gebe ich euch das Priesterthum, und der Gemeine, der nahet, soll getödtet werden. (8) Und der Ewige redete zu Aharon: Und ich, siehe, ich gebe dir die Obhut meiner Heben; von allen Heiligthümern der Kinder Jisrael gebe ich dir sie als Salbungsgebühr und deinen Söhnen als Festgesetztes auf ewig. (9) Dies gehöre dir vom Hochheiligen, vom Feuer: alle ihre Opfer, sowohl alle ihre Speiseopfer, als alle ihre Sündopfer

רש״י

נְתַתִּיהָ לָכֶם: (8) ואני הנה נתתי לך. בְּשִׂמְחָה (ספרי) לְשׁוֹן שִׂמְחָה הוּא זֶה, כְּמוֹ „הִנֵּה הוּא יֹצֵא לִקְרָאתֶךָ וְרָאֲךָ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ" (שמות ד׳) מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁנָּתַן שָׂדֶה לְאוֹהֲבוֹ, וְלֹא כָתַב וְלֹא חָתַם וְלֹא הֶעֱלָה בְּעַרְכָּאִין, בָּא אֶחָד וְעִרְעֵר עָלָיו וְעַל הַשָּׂדֶה. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה יָבֹא וִיעַרְעֵר לְנֶגְדְּךָ, הֲרֵינִי כוֹתֵב וְחוֹתֵם לְךָ וּמַעֲלֶה בְּעַרְכָּאִין, אַף כַּאן לְפִי שֶׁבָּא קֹרַח וְעִרְעֵר כְּנֶגֶד אַהֲרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, בָּא הַכָּתוּב וְנָתַן לוֹ כ״ד מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה (חולין קל״ג) בִּבְרִית מֶלַח עוֹלָם, וּלְכָךְ נִסְמְכָה פָּרָשָׁה זוֹ לְכָאן: משמרת תרומתי. שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְשָׁמְרָן בְּטָהֳרָה: למשחה. לִגְדוּלָּה (ספרי): (9) מן האש. לְאַחַר הַקְטָרַת הָאִשִּׁים: כל קרבנם. כְּגוֹן זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר, מִנְחָתָם

הנה נתתי לך (8) übergeben. Mit freudiger Bereitwilligkeit, hier bedeutet הנה freudig, gleich wie (M. 2, 4): הנה הוא יוצא לקראתך ושמח Wie wenn ein König seinem Lieblinge ein Geschenk macht, das aber nicht gerichtlich öffentlich festgestellt wurde. Ein Anderer kommt nun und macht dem Besitzer desselben das Eigenthumsrecht streitig. Da sprach der König: Möge wer immer von nun an klagend gegen dich auftreten, ich verschreibe es dir und bestätige mit meinem Insiegel die Schenkung, und werde sie dir gerichtlich feststellen lassen. Ebenso hier, weil Korach dem Aharon das Priesterrecht streitig machte, so bestätigt die Schrift ihm dieselbe durch Übergabe von 24 Priestergeschenken zu einem ewigen Salz-Bunde — als unzerstörbar; — darum folgt diese Parascha unmittelbar auf die vorhergehende. משמרת תרומתי Die du in Reinheit bewahren mußt. למשחה Als Tribut deiner Größe. (9) מן האש Nachdem man auf dem Feuer die Opferstücke in Rauch aufgehen gelassen hat. כל קרבנם z. B. die Friedensopfer der Gemeinde.

אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבָנֶיךָ׃ (10) בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ׃ (11) וְזֶה־לְּךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ׃ (12) כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַתִּים׃ (13) בִּכּוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ׃ (14) כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה׃ (15) כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהוָה בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה

und alle ihre Schuldopfer, die sie mir erstatten, als Hochheiliges sei es dir und deinen Söhnen. (10) An hochheiligem Orte sollst du es essen; jeder Männliche darf es essen; es soll dir heilig sein. (11) Und dies gehöre dir als Hebe ihrer Gabe; von allen Schwingungsgaben der Kinder Jisrael gebe ich sie dir und deinen Söhnen und deinen Töchtern mit dir, als Festgesetztes auf ewig; jeder Reine in deinem Hause darf es essen. (12) Alles Beste vom Oel und alles Beste vom Most und Getreide, das Erste davon, welches sie dem Ewigen geben, gebe ich dir. (13) Die Erstlingsfrüchte von Allem, was in ihrem Lande ist, welche sie dem Ewigen bringen, sollen dir gehören; jeder Reine in deinem Hause darf davon essen. (14) Alles Banngut in Jisrael soll dir gehören. (15) Alles Eröffnende des Mutterleibes von allem Fleische, das sie darbringen dem

רש״י

הַטָּאתָם וַאֲשָׁמָם כְּמַשְׁמָעוֹ: אשר ישיבו לי. זֶה גֶּזֶל הַגֵּר: (10) בקדש הקדשים תאכלנו וגו׳. לָמַד עַל קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא בָּעֲזָרָה וּלְזִכְרֵי כְהֻנָּה: (11) תרומת מתנם. הַמּוּרָם מִן הַתּוֹדָה וּמֵהַשְּׁלָמִים וּמֵאֵיל הַנָּזִיר: לכל תנופת. שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ טְעוּנִין תְּנוּפָה: כל טהור. וְלֹא טְמֵאִים (ספרי), דָּבָר אַחֵר „כָּל טָהוֹר" לְרַבּוֹת אִשְׁתּוֹ: (12) ראשיתם. היא

מנחתם וגו׳ Ist wörtlich zu nehmen. אשר ישיבו לי D.i. das einem Unbekannten Geraubte. — (10) בקדש הקדשים תאכלנו Daraus entnehmen wir, daß die allerheiligsten Opfer nur in der Vorhalle (עזרה) von den männlichen Priestern verzehrt werden durften. (11) תרומת מתנם Welches abgehoben wurde vom Dank- und Friedensopfer und vom Widder des Enthaltsamen. לכל תנופת Weil man bei den genannten Opfern eine Wendung machen mußte. כל טהור Nicht aber Unreine. Nach Anderen deutet das כל „Alles" darauf hin, daß auch seine Frau davon genießen darf.

יִהְיֶה־לָּךְ אַךְ ׀ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר
הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה
תִּפְדֶּה׃ (16) וּפְדוּיָו מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה
בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא׃ (17) אַךְ
בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ־בְכוֹר
עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק
עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה
לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ (18) וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־
לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ
יִהְיֶה׃ (19) כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר
יָרִימוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ

Ewigen, an Menschen oder Vieh, soll dir gehören; jedoch mußt du lösen lassen das Erstgeborene eines Menschen, und auch das Erstgeborne des unreinen Viehes mußt du lösen lassen.
(16) Und die Lösung von Jenem geschehe von einem Monat an, nach deiner Schätzung von fünf Schekel Silber, nach dem Schekel des Heiligthums, zwanzig Gera beträgt er.
(17) Nur das Erstgeborne eines Ochsen oder das Erstgeborne eines Schafes oder das Erstgeborne einer Ziege sollst du nicht lösen lassen, sie sind heilig; ihr Blut sollst du auf den Altar sprengen und ihr Fett in Rauch aufgehen lassen, als ein Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen.
(18) Und ihr Fleisch gehört dir; wie die Brust der Schwingung und wie der rechte Schenkel gehört es dir.
(19) Alle Heben der Heiligthümer, welche die Kinder Jisrael dem Ewigen

רש"י

תְּרוּמָה גְדוֹלָה׃ (18) כחזה התנופה וכשוק הימין
שֶׁל שְׁלָמִים שֶׁנֶּאֱכָלִין לַכֹּהֲנִים וְלִנְשֵׁיהֶם, לִבְנֵיהֶם
וּלְעַבְדֵיהֶם, לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד, אַף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל
לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד (זבחים נ"ו)׃ לך יה'ה. בָּא
רַבִּי עֲקִיבָא וְלִמֵּד׃ הוֹסִיף לְךָ הַכָּתוּב הֲוָיָה אַחֶרֶת,
שֶׁלֹּא תֹאמַר כְּחָזֶה וָשׁוֹק שֶׁל תּוֹדָה שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא
לְיוֹם וָלַיְלָה (ספרי)׃ (19) כל תרומת הקדשים.
מֵחִיבָּתָהּ שֶׁל פָּרָשָׁה זוֹ כְּלָלָהּ בַּתְּחִלָּה, וּכְלָלָהּ בַּסּוֹף

(12) ראשיתם D. i. die Hauptthebe vom Getreide. (18) כחזה התנופה וכשוק הימין Von den Freudenopfern, welche von den Priestern, ihren Frauen, Kindern, Knechten binnen zwei Tagen und eine Nacht gegessen werden dürfen, ebenso darf man auch das Erstgeborne innerhalb zweier Tagen und einer Nacht verzehren. לך יה'ה R. Akiba schließt aus der Wiederholung לך יה'ה, daß man nicht denke, es dürfe wie Brust und Schenkel vom Dankopfer blos an einem Tage und eine Nacht verzehrt werden. (19) כל תרומת הקדשים In dieser

לְךָ֞ וּֽלְבָנֶ֧יךָ וְלִבְנֹתֶ֛יךָ אִתְּךָ֖ לְחָק־עוֹלָ֑ם
בְּרִ֨ית מֶ֜לַח עוֹלָ֥ם הִוא֙ לִפְנֵ֣י יְהוָ֔ה לְךָ֖
וּלְזַרְעֲךָ֥ אִתָּֽךְ׃ (20) וַיֹּ֨אמֶר יְהוָ֜ה אֶֽל־
אַהֲרֹ֗ן בְּאַרְצָם֙ לֹ֣א תִנְחָ֔ל וְחֵ֕לֶק לֹא־
יִהְיֶ֥ה לְךָ֖ בְּתוֹכָ֑ם אֲנִ֤י חֶלְקְךָ֙ וְנַחֲלָ֣תְךָ֔
בְּת֖וֹךְ בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ ס שביעי (21) וְלִבְנֵ֣י
לֵוִ֔י הִנֵּ֥ה נָתַ֛תִּי כָּל־מַעֲשֵׂ֥ר בְּיִשְׂרָאֵ֖ל
לְנַחֲלָ֑ה חֵ֤לֶף עֲבֹדָתָם֙ אֲשֶׁר־הֵ֣ם עֹֽבְדִ֔ים
אֶת־עֲבֹדַ֖ת אֹ֥הֶל מוֹעֵֽד׃ (22) וְלֹֽא־יִקְרְב֥וּ
ע֛וֹד בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל אֶל־אֹ֣הֶל מוֹעֵ֑ד לָשֵׂ֥את
חֵ֖טְא לָמֽוּת׃ (23) וְעָבַ֨ד הַלֵּוִ֜י ה֗וּא אֶת־
עֲבֹדַת֙ אֹ֣הֶל מוֹעֵ֔ד וְהֵ֖ם יִשְׂא֣וּ עֲוֺנָ֑ם
חֻקַּ֤ת עוֹלָם֙ לְדֹרֹ֣תֵיכֶ֔ם וּבְתוֹךְ֙ בְּנֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֔ל לֹ֥א יִנְחֲל֖וּ נַחֲלָֽה׃ (24) כִּ֞י אֶת־

erheben, gebe ich dir und deinen Söhnen und deinen Töchtern mit dir, als ein Festgesetztes auf ewig; ein Bund des Salzes auf ewig sei es vor dem Ewigen dir und deinem Samen mit dir. (20) Und der Ewige sprach zu Aharon: In ihrem Lande sollst du nichts besitzen und keinen Theil sollst du haben unter ihnen; ich bin dein Theil und dein Besitzthum unter den Kindern Jisrael. (21) Und den Söhnen Lewi's, siehe, gebe ich allen Zehnten in Jisrael zum Besitzthum für ihren Dienst, den sie verrichten, den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (22) Daß nicht ferner die Kinder Jisrael nahen dem Zelte der Zusammenkunft, eine Sünde davon zu tragen zu sterben. (23) Er, der Lewi, soll den Dienst verrichten beim Zelte der Zusammenkunft, und sie die Schuld Jener tragen; eine ewige Satzung für eure künftigen Geschlechter; aber unter den Kindern Jisrael sollen sie kein Besitzthum haben. (24) Denn den

רש"י

וּפְרָט בְּאֶמְצַע: ברית מלח עולם. כָּרַת בְּרִית עִם אַהֲרֹן בְּדָבָר בָּרִיא וּמִתְקַיֵּים וּמַבְרִיא אֶת אֲחֵרִים: ברית מלח. כִּבְרִית הַכְּרוּתָה לַמֶּלַח שֶׁאֵינוֹ מַסְרִיחַ לְעוֹלָם: (20) וחלק לא יהיה לך בתוכם. אַף בַּבִּזָּה (ספרי): (23) והם. הַלְוִיִּם יִשְׂאוּ עֲוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל,

Parascha, welche von den Lieblings-Gegenständen, Heben und heiligen Weihgaben verhandelt, wird zu Anfang und zu Ende derselben das Allgemeine, und in der Mitte das Spezielle angeführt. ברית מלח עולם Der Bund mit Aharon wurde durch einen Stoff veranschaulicht, der nicht nur selbst haltbar ist, sondern auch andere Stoffe vor Verderben schützt durch Salz, das nach einem Naturgesetze nie in Fäulniß geräth. (20) וחלק לא יהיה לך Auch an der Beute, die sie im Kriege machen werden. (23) והם Die Lewiten sollen die Vergehungen der Israeliten über sich nehmen,

מַעְשַׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה
תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן
אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ (25) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (26) וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם
מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ
תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר׃

Zehnten der Kinder Jisrael, den sie dem Ewigen erheben als Hebe gebe ich den Lewijim zum Besitzthum; deswegen sage ich ihnen: Unter den Kindern Jisrael sollen sie kein Besitzthum haben. (25) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (26) Und zu den Lewijim rede und sprich zu ihnen: Wenn ihr von den Kindern Jisrael den Zehnten nehmet, den ich euch von ihnen gebe als euer Besitzthum, so erhebet davon eine Hebe des Ewigen: den Zehnten vom Zehnten.

רש"י

שֶׁעֲלֵיהֶם לְהַזְהִיר הַזָּרִים מִגֶּשֶׁת אֲלֵיהֶם: (24) אשר ירימו לה' תרומה. הַכָּתוּב קְרָאוֹ תְּרוּמָה, עַד שֶׁיַּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר (ספרי): (27) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁלָּכֶם, אֲסוּרָה לְזָרִים וּלְטְמֵאִים, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֹמֶשׁ כִּתְרוּמָה גְדוֹלָה שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשִׁית וְכֵן מִן הַגֹּרֶן: וכמלאה מן היקב. תְּרוּמַת תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר הַנִּטֶּלֶת מִן הַיְקָבִים: מלאה. לָשׁוֹן בִּשּׁוּל תְּבוּאָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת: יקב. הוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגַּת שֶׁהַיַּיִן יוֹרֵד לְתוֹכוֹ, וְכָל לְשׁוֹן יֶקֶב חֲפִירַת קַרְקַע הוּא, וְכֵן "יִקְבֵי הַמֶּלֶךְ" (זכריה י"ד) הוּא יַם אוֹקְיָנוֹס, חֲפִירָה שֶׁחָפַר מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם:

weil es ihnen obliegt, die Fremden davor zu warnen, sich ihnen zu nähern. — (24) אשר ירימו לה׳ תרומה Die Schrift nennt es Hebe, bis man die Zehnt-Hebe (תרומת מעשר) davon abgehoben hat. (27) ונחשב תרומתכם Euere Zehnthebe ist Fremden und Unreinen verboten, man verwirkt dadurch das Leben. Man muß den fünften Theil darauf bezahlen, wenn es aus Versehen gegessen wurde, wie bei der Hebe, welche Erstling heißt. — כדגן מן הגרן וכמלאה Wie die Hebe von Most und Oel, welche aus den Keltern genommen wird. מלאה Heißt die Reife der Frucht, wenn sie voll wird. יקב Ist die Grube vor der Kelter, in der der Wein abfließt; יקב bedeutet überall die Grube, ähnlich (Sach. 14, 10): יקבי המלך die Gruben des Königs, dort bedeutet es nach dem Midrasch den Ozean, den der Weltenkönig gegraben.

(27) וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן־
הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן־הַיָּקֶב׃ (28) כֵּן תָּרִימוּ
גַם־אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם
אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם
מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃
(29) מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל־
תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חֶלְבּוֹ אֶת־מִקְדְּשׁוֹ
מִמֶּנּוּ׃ מפטיר (30) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנֶחְשַׁב
לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן וְכִתְבוּאַת יָקֶב׃

(27) Und geachtet wird euch eure Hebe, wie das Getreide aus der Tenne und wie die Fülle aus der Kelter. (28) So erhebet auch ihr eine Hebe des Ewigen von allen euren Zehnten, die ihr nehmet von den Kindern Jisrael, und gebet davon die Hebe des Ewigen dem Priester Aharon. (29) Von allen Gaben an euch erhebet alle Hebe des Ewigen; von allem Besten derselben das Geheiligte davon. (30) Und sprich zu ihnen: Wenn ihr erhoben habt das Beste davon, so wird es geachtet den Lewijim, wie der Ertrag der Tenne und wie der Ertrag

רש"י

(28) כן תרימו גם אתם. כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְרִימִים מִגָּרְנָם וּמִיִּקְבֵיהֶם תָּרִימוּ גַם אַתֶּם מִמַּעְשַׂר שֶׁלָּכֶם כִּי הוּא נַחֲלַתְכֶם: (29) מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה'. בִּתְרוּמָה גְדוֹלָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁאִם הִקְדִּים לֵוִי אֶת הַכֹּהֵן בַּכְּרִי, וְקִבֵּל מַעַשְׂרוֹתָיו קוֹדֶם שֶׁיִּטּוֹל כֹּהֵן תְּרוּמָה גְדוֹלָה מִן הַכְּרִי, צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ הַלֵּוִי מִן הַמַּעֲשֵׂר תְּחִלָּה, אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים לִתְרוּמָה גְדוֹלָה, וְיַחֲזוֹר וְיַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר: (30) בהרימכם את חלבו ממנו. לְאַחַר שֶׁתָּרִימוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִמֶּנּוּ: ונחשב. הַמּוֹתָר לַלְוִיִּם חוּלִין גְּמוּרִין: כתבואת גרן. לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא תֹאמַר, הוֹאִיל וּקְרָאוֹ

(28) כן תרימו גם אתם So wie die Israeliten von ihren Scheunen und Keltern Hebe geben, so müßt auch ihr von den euch gegebenen Zehnten eine Hebe absondern, denn es ist euer Grundbesitz. — (29) מכל מתנותיכם תרימו Hier ist von der HauptHebe die Rede, wenn nämlich der Lewite dem Priester zuvor gekommen, als das Getreide schon gedroschen war, und seine Zehnten in Empfang genommen, so muß der Lewite, bevor der Priester die Hebe erhielt, den fünfzigsten Theil dem Priester als Haupthebe entrichten, und dann wieder die Zehnthebe dazu abgeben. (30) בהרימכם את חלבו Nachdem ihr die Zehnthebe davon abgesondert habt. ונחשב Was dann den Lewiten übrig bleibt, ist wie ungeweihte Frucht anzusehen. כתבואת גרן welche einem Israeliten gehört. Damit man nicht denke, weil es die Schrift Hebe nennt, (אשר ירימו לה׳ תרומה)

(31) וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (32) וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ׃ פ פ פ

der Kelter. (31) Und ihr dürft es essen an allen Orten, ihr und euer Haus, denn es ist euch ein Lohn für euren Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (32) Und ihr werdet darüber keine Sünde tragen, wenn ihr das Beste davon erhebet, und werdet die Heiligthümer der Kinder Jisrael nicht entweihen, und nicht sterben.

חקת

יט (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (2) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דַּבֵּר

19. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon und sprach: (2) Dies ist die Satzung der Weisung, welche der Ewige geboten und gesprochen: Rede zu den

רש״י

הַכָּתוּב „תְּרוּמָה" שֶׁנֶּאֱמַר „כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה", יָכוֹל יְהֵא כּוּלּוֹ אָסוּר? ת״ל „וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן", מַה שֶּׁל יִשְׂרָאֵל חוּלִּין, אַף שֶׁל לֵוִי חוּלִּין: (31) בכל מקום. אֲפִילּוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת: (32) ולא תשאו עליו חטא וגו'. הָא אִם לֹא תָרִימוּ, תִּשְׂאוּ חֵטְא (יבמות פ״ט): ולא תמותו. הָא אִם תְּחַלְּלוּ, תָּמוּתוּ (בכורות נ״ו):

יט (2) זאת חקת התורה. לְפִי שֶׁהַשָּׂטָן וְהָאוּמּוֹת הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל לוֹמַר, מָה הַמִּצְוָה

sollte es überhaupt zu essen verboten sein, daher heißt es כתבואת גרן, anzudeuten, so wie die Frucht des Israeliten profan ist, daß Jeder sie essen darf, ebenso ist es bei der Zehnthebe der Lewiten der Fall, sie ist profan. (31) בכל מקום Selbst auf einem Begräbnißplatze. (32) ולא תשאו עליו חטא Wenn ihr aber keine Hebe abgebet, so werdet ihr eine Schuld auf euch laden. ולא תמיתו Durch die Entweihung der Heiligthümer könnt ihr es mit dem Leben büßen,

19. (2) זאת הקת התורה Das ist die Satzung der Thora. Weil die Mißgünstigen die Israeliten kritisiren mit der Frage: Welchen Grund hat denn dieses oder jenes Gebot, deshalb steht dabei חקה,

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה
אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוּם אֲשֶׁר
לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃ (3) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ
אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו׃
(4) וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ
וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדָּמָהּ
שֶׁבַע פְּעָמִים׃ (5) וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה
לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־
דָּמָהּ עַל־פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׃ (6) וְלָקַח
הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלַעַת
וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃

Kindern Jisrael, daß sie dir bringen eine rothe Kuh, fehlerlos, an welcher kein Leibesfehler ist, auf welche kein Joch gekommen.
(3) Und gebet sie Elasar, dem Priester, und er lasse sie hinausführen vor das Lager, und man schlachte sie vor ihm.
(4) Und Elasar, der Priester, nehme von ihrem Blute mit seinem Finger und spritze gegen die Vorderseite des Zeltes der Zusammenkunft von ihrem Blute sieben Mal.
(5) Und man verbrenne die Kuh vor seinen Augen; ihre Haut und ihr Fleisch und ihr Blut sammt ihrem Unrath soll man verbrennen.
(6) Und der Priester nehme Cedernholz und Ysop und karmesinfarbige Wolle, und werfe es mitten in den Brand der Kuh.

רש״י

הַזֹּאת, וּמַה טַּעַם יֵשׁ בָּהּ? לְפִיכָךְ כָּתַב בָּהּ „חֻקָּה“, גְּזֵרָה הִיא מִלְּפָנַי, אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ׃ ויקחו אליך. לְעוֹלָם הִיא נִקְרֵאת עַל שִׁמְךָ פָּרָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, אַפְרָהּ לֹא כָלָה (במדר׳ רבה)׃ אדומה תמימה. שֶׁתְּהֵא תְּמִימָה בַּאֲדַמְדְּמוּת, שֶׁאִם הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שְׁחוֹרוֹת, פְּסוּלָה׃ (3) אלעזר. מִצְוָתָהּ בִּסְגָן (ספרי)׃ אל מחוץ למחנה. חוּץ לְשָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת (יומא ס״ח ספרי)׃ ושחט אותה לפניו. זָר שׁוֹחֵט וְאֶלְעָזָר רוֹאֶה (יומא)׃ (4) אל נכח פני אהל מועד. עוֹמֵד בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, וּמִתְכַּוֵּן וְרוֹאֶה

es ist ein unabänderlicher Beschluß, worüber du nicht grübeln darfst. ויקחו אליך Immer wird sie nach deinem Namen genannt werden: die Kuh, welche Mosche in der Wüste verbraunte. ארומה תמימה Sie muß vollkommen an Röthe sein, nur zwei schwarze Haare an ihr, machen sie (zur Entsündigung) unbrauchbar. (3) אלעזר Die Pflicht liegt dem stellvertretenden Priester ob. מחוץ למחנה Außerhalb der drei Lager. ושחט אותה לפניו Ein Fremder schlachtet sie unter der Aufsicht Eleasars. (4) נכח פני אהל מועד Er steht östlich von Jerusalem und blickt auf die Thüre des Tempels, wenn er das

(7) וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד־הָעָרֶב׃ (8) וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ (9) וְאָסַף ׀ אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

(7) Dann wasche der Priester seine Kleider und bade seinen Leib im Wasser, und hernach darf er ins Lager gehen, aber unrein ist der Priester bis zum Abend. (8) Und der sie verbrennt, soll seine Kleider waschen im Wasser, und ist unrein bis zum Abend. (9) Und ein reiner Mann sammle die Asche der Kuh und lege sie nieder außerhalb des Lagers an einem reinen Orte; und sie sei der Gemeinde der Kinder Jisrael in

רש״י

פתחו של היכל בשעת הזאת הדם (יומא כ״ה): (7) אל המחנה. למחנה שכינה, שאין טמא משולח חוץ לשתי מחנות אלא זב ובעל קרי ומצורע: וטמא הכהן עד הערב. סרסהו ודרשהו, וטמא עד הערב, ואחר יבא אל המחנה: (9) והניח מחוץ למחנה. לשלשה חלקים מחלקה, אחד נתן בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות, ואחד נתן בחיל וזה של משמרת היה חוץ לעזרה ליטול ממנו בני העיירות, וכל הצריכין ליטהר, וזה שבהר המשחה כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה, וזה שבחיל נתון למשמרת, מגזרת הכתוב שנאמר: והיתה

Blut sprengt. (7) אל המחנה In das Lager der Schechina, denn ein Unreiner wurde von den andern zwei Lagern (מי ישראל und לויה) gar nicht weggeschickt, dies betraf nur Einen, der flußsüchtig oder aussätzig war. וטמא הכהן עד הערב Diese Stelle muß versetzt werden: Er bleibt bis zum Abend unrein und dann kömmt er ins Lager. (9) והניח מחוץ למחנה Die Asche wurde in drei Theile gesondert, ein Drittheil wurde auf dem Oelberge aufbewahrt, ein Dritttheil wurde an alle priesterliche Wachen vertheilt, und ein Dritttheil verwahrte man im חיל, ein Platz zwischen der Vormauer des Tempels und dem Vorhofe. — Der Theil für die Wachen war außerhalb des Vorhofes, wovon die Städter und alle, die der Reinigung bedurften, nahmen. Die auf dem Oelberge bewahrte Asche diente dem Hohepriester zur Selbstreinigung, bei der künftigen Verbrennung solcher Thiere (פרה ארומה) und die im חיל befindliche wurde zur Aufbewahrung übergeben, nach Verordnung

לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא׃ (10) וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה אֶת־
בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהָיְתָה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם׃
(11) הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא
שִׁבְעַת יָמִים׃ (12) הוּא יִתְחַטָּא־בוֹ
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר
וְאִם־לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׃ (13) כָּל־הַנֹּגֵעַ
בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא

Verwahrung als Wasser der Absonderung; es ist ein Entsündigungsopfer. (10) Und der die Asche der Kuh gesammelt hat, wasche seine Kleider und sei unrein bis zum Abend. Und dies sei den Kindern Israel und dem Fremdling, der sich aufhält unter ihnen, zur ewigen Satzung (11) Wer anrührt einen Todten, irgend eine Leiche eines Menschen, und unrein ist sieben Tage, (12) Der soll sich damit entsündigen am dritten und am siebenten Tage, so wird er rein; wenn er sich aber nicht entsündigt am dritten Tage und am siebenten Tage, so wird er nicht rein. (13) Jeder, der anrührt einen Todten, die Leiche eines Menschen,

רש״י

לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת (פרה ו׳)׃ למי נדה. לְמֵי הַזָּיָה, כְּמוֹ „וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי״ (איכה ג׳) „לְיַדּוֹת אֶת קַרְנוֹת הַגּוֹיִם״ (זכריה ב׳) לְשׁוֹן זְרִיקָה׃ חטאת היא. חַטָּאת, לוֹמַר שֶׁהִיא כְּקָדָשִׁים לֵיאָסֵר בַּהֲנָאָה׃ (12) הוא יתחטא בו. בְּאֵפֶר הַזֶּה׃ (13) במת בנפש. וְאֵי זֶה מֵת שֶׁל נֶפֶשׁ הָאָדָם, לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ בְּהֵמָה שֶׁאֵין טוּמְאָתָהּ צְרִיכָה הַזָּאָה (אֶלָּא טוּמְאַת שִׁבְעָה), ד״א „בְּנֶפֶשׁ״ זוֹ רְבִיעִית דָּם (חולין ע״ב)׃ את משכן ה׳

der Schrift (V. 8): Es soll der Gemeinde Israels zur Aufbewahrung dienen. למי נדה Zum Sprengwasser, ähnl. dem (Echa 3, 53): וידו אבן בי; (Sach. 2, 4): לירות zu sprengen. חטאת היא d. i. ein Reinigungsopfer. Nach der Tradition heißt es deshalb חטאת, anzudeuten, daß sie wie geweihte Opfer zu betrachten seien, von welchen jeder Genuß verboten ist. (12) הוא יתחטא בו Mit dieser Asche. (13) במת בנפש האדם Welcher Todte ist hier gemeint? der Leichnam eines Menschen, die Verunreinigung an Thieren ist ausgeschlossen, und braucht keine Besprengung. Oder בנפש wenn vom Leichnam ein Log Blut geflossen ist, so macht dies schon unrein. את משכן ה׳ טמא Wenn er die Halle

יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ׃ (14) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃ (15) וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא׃ (16) וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ בְמֵת

der gestorben ist, und sich nicht entsündigt, die Wohnung des Ewigen verunreinigt: so soll dieselbe Seele ausgerottet werden aus Jisrael; denn das Wasser der Absonderung ist nicht auf ihm gesprengt worden, so ist er unrein, noch ist seine Unreinheit an ihm. (14) Dies ist die Weisung: wenn ein Mensch stirbt in seinem Zelte, so soll Jeder, der ins Zelt geht, und Alles, was im Zelte ist, unrein sein, sieben Tage. (15) Und jedes offene Gefäß, auf welchem nicht ist eine Zubindung, ein Band, ist unrein. (16) Und Jeder, welcher anrührt auf freiem Felde einen mit dem Schwert

רש"י

טמא. אם נכנס לעזרה אפילו בטבילה, בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד טומאתו בו. אף על פי שטבל: (14) כל הבא אל האהל. בעוד שהמת בתוכו: (15) וכל כלי פתוח. בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו, לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה בחבור טמא היא. הא אם יש צמיד פתיל עליו, טהור (שם כ"ה): פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן „נפתולי אלהים נפתלתי" (בראשית ל) נתחברתי עם אחותי: (16) על פני השדה. רבותינו דרשו לרבות גולל ודופק (חולין ע"ב). ופשוטו

betrat, selbst nachdem er gebadet, er aber nicht am dritten und siebenten Tage die Sprengung an sich vollziehen ließ. עוד טמאתו בו Trotzdem er gebadet hat. כל הבא אל האוהל (14) Solange der Leichnam sich darin befindet. (15) וכל כלי פתוח Hier ist die Rede von einem irdenen Geschirre, welches nicht durch äußere, sondern blos durch innere Berührung verunreinigt wird; wenn daher kein luftdicht schließender Deckel darauf ist, wird es unrein, ist aber der Deckel darauf fest sitzend, so ist es rein. פתיל heißt hebräisch verbunden sein, gleich: נפתולי אלהים נפתלתי (M. 1, 30). (16) על פני השדה Unsere Talmud-Lehrer fügen dem hinzu, daß auch Derjenige, welcher den Deckel (גולל), oder die Seitenbretter (דופק) eines Sarges berührt, ist auch unrein. Nach dem

אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא
שִׁבְעַת יָמִים׃ (17) וְלָקְחוּ לַטָּמֵא
מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם
חַיִּים אֶל־כֶּלִי׃ שני (18) וְלָקַח אֵזוֹב
וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־
הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנְּפָשׁוֹת
אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ
בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר׃ (19) וְהִזָּה
הַטָּהֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב׃
(20) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל
כִּי אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא־
זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא׃ (21) וְהָיְתָה

Erschlagenen oder einen Gestorbenen, oder ein Bein eines Menschen, oder ein Grab, soll unrein sein sieben Tage. (17) Und man nehme für den Unreinen von der Asche des verbrannten Entsündigungsopfers, und thue darauf lebendiges Wasser in ein Gefäß; (18) Und ein reiner Mann nehme Ysop und tauche ihn ins Wasser, und spritze auf das Zelt und auf alle die Geräthe und auf die Personen, die daselbst waren, und auf den, welcher angerührt das Bein oder den Erschlagenen, oder den Gestorbenen, oder das Grab. (19) Und es spritze der Reine auf den Unreinen am dritten und am siebenten Tage und entsündige ihn am siebenten Tage, und er wasche seine Kleider und bade sich im Wasser, so ist er rein am Abend. (20) Aber Jemand, der unrein ist und sich nicht entsündigt, so soll dieselbe Seele ausgerottet werden aus der Versammlung, da er das Heiligthum des Ewigen verunreinigte; Wasser der Absonderung ist nicht auf ihn gesprengt worden, so ist er unrein.

רש״י

עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁאֵין שָׁם אֹהֶל מְטַמֵּא הַמֵּת שָׁם בִּנְגִיעָה: (19) וחטאו ביום השביעי. הוּא גְמַר טָהֳרָתוֹ (ספרי). (20) ואיש אשר יטמא וגו'. אִם נֶאֱמַר מִקְדָּשׁ, לָמָּה נֶאֱמַר מִשְׁכָּן? וכו' כִּדְאִיתָא

Wortsinne bedeutet השדה auf freiem Felde, wo kein Zelt darüber ist, verunreinigt der Todte durch das Berühren. (19) וחטאו ביום השביעי. D. i. die Vollendung der Reinigung. (20) את מקדש ה׳ טמא Und (oben V. 13) heißt es משכן ה׳ טמא? hierüber (s. Talm. Schebuot 16). —

לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמַזֵּה מֵי הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ (22) וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ

(21) Und dies sei ihnen zur ewigen Satzung. Und wer da spritzt das Wasser der Absonderung, wasche seine Kleider, und wer anrührt das Wasser der Absonderung, sei unrein bis zum Abend. (22) Und Alles, was der

רש״י

(21) ומזה מי הנדה. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ שֶׁהַמַּזֶּה טָהוֹר, וְזֶה בָּא לְלַמֵּד, שֶׁהַנּוֹשֵׂא מֵי חַטָּאת, טָמֵא טוּמְאָה חֲמוּרָה לְטַמֵּא בְּגָדִים שֶׁעָלָיו מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנוֹגֵעַ, וְזֶה שֶׁהוֹצִיא בִּלְשׁוֹן „מַזֶּה", לוֹמַר לָךְ שֶׁאֵינָן מְטַמְּאִין עַד שֶׁיְּהֵא בָּהֶן שִׁיעוּר הַזָּאָה (נדה ט׳ יומא י״ד): והנוגע יטמא. וְאֵין טָעוּן כִּבּוּס בְּגָדִים: (22) וכל אשר יגע בו. הַטָּמֵא הַזֶּה שֶׁנִּטְמָא בְּמֵת יִטְמָא: והנפש הנוגעת. בּוֹ בְּטָמֵא מֵת: תטמא עד הערב. כָּאן לָמַדְנוּ שֶׁהַמֵּת אֲבִי אֲבוֹת הַטּוּמְאָה, וְהַנּוֹגֵעַ בּוֹ אַב הַטּוּמְאָה וּמְטַמֵּא אָדָם, זֶה פֵּירוּשָׁהּ לְפִי מַשְׁמָעָהּ וְהִלְכוֹתֶיהָ. וּמָקוֹם אַחֵר הֶעְתַּקְתִּי מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, וְזֶהוּ: ויקחו אליך. מִשֶּׁלָּהֶם, כְּשֵׁם שֶׁהֵם פֵּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב לָעֵגֶל מִשֶּׁלָּהֶם, כָּךְ יָבִיאוּ זוּ לְכַפָּרָה מִשֶּׁלָּהֶם: פרה אדומה. מָשָׁל לְבֶן שִׁפְחָה שֶׁטִּינֵּף פַּלְטֵין שֶׁל מֶלֶךְ, אָמְרוּ תָּבֹא אִמּוֹ וּתְקַנֵּחַ הַצּוֹאָה, כָּךְ תָּבֹא פָרָה וּתְכַפֵּר עַל (בשבועות ט״ז):

(21) ומזה מי הנדה Unsere Lehrer bemerken, der die Sprengung versieht, ist rein, das יכבס בגדיו bezieht sich auf Denjenigen, welcher das Sprengwasser trägt, der ist in solchem Grade unrein, daß auch seine Kleider unrein werden, was bei dem Berührenden nicht der Fall ist; der Ausdruck מזה will nur anzeigen, daß das Wasser nicht eher verunreinigt als bis es das gehörige Maß zum Besprengen hat. והנוגע יטמא Er braucht aber seine Kleider nicht zu waschen. (22) וכל אשר יגע בו Derjenige, welcher durch einen Leichnam verunreinigt wurde, verunreinigt Alles, was er berührt. והנפש הנוגעת Denjenigen, der durch einen Todten sich verunreinigte. תטמא עד הערב Hievon entnehmen wir, daß der Leichnam eine Unreinheit schwersten Grades (אבי אבות הטומאה), der ihn berührt, eine Haupt-Unreinheit (אב הטומאה) ist, und Menschen verunreinigt, das ist der Wortlaut, wie die Halacha es auffaßt. In den Schriften des R. Mosche Hadarschan fand ich diese ganze Paraschа folgenderweise ausgelegt: (2) ויקחו אליך Sie sollen nehmen, von ihrem Besitze, so wie sie ihre Ohrgeränge zum goldenen Kalbe von ihrem Besitze hergaben, so sollen sie dieses zu ihrer Versöhnung ebenfblls von ihrem Besitze bringen. פרה אדומה Dies ist ähnlich mit dem Sohne einer Sklavin, der den königlichen Palast besudelte; man befahl, es komme dessen Mutter und schaffe den Schmutz weg; so auch hier, es werde ein weibliches Rind geholt und sühne den Sündenfleck

הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ פ

Unreine anrührt, ist unrein; und die Person, die ihn anrührt, ist unrein bis zum Abend.

רש"י

הָעֵגֶל: אדומה. עַל שֵׁם אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע (ישעיה א׳) שֶׁהַחֵטְא קָרוּי אָדוֹם: תמימה. עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ תְמִימִים וְנַעֲשׂוּ בוֹ בַּעֲלֵי מוּמִין, תָּבֹא זוֹ וּתְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וְיַחְזְרוּ לְתֻמָּתָם: לא עלה עליה עול. כְּשֵׁם שֶׁפָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עוֹל שָׁמַיִם: אל אלעזר הכהן. כְּשֵׁם שֶׁנִּקְהֲלוּ עַל אַהֲרֹן שֶׁהוּא כֹּהֵן לַעֲשׂוֹת הָעֵגֶל וּלְפִי שֶׁאַהֲרֹן עָשָׂה אֶת הָעֵגֶל לֹא נִתְּנָה לוֹ עֲבוֹדָה זוֹ עַל יָדוֹ, שֶׁאֵין קַטֵּיגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּיגוֹר: ושרף את הפרה. כְּשֵׁם שֶׁנִּשְׂרַף הָעֵגֶל: עץ ארז ואזוב ושני תולעת. שְׁלֹשָׁה מִינִין הַלָּלוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ שֶׁנָּפְלוּ בָּעֵגֶל, וְאֶרֶז הוּא הַגָּבוֹהַּ מִכָּל הָאִילָנוֹת וְאֵזוֹב נָמוּךְ מִכֻּלָּם, סִימָן, שֶׁהַגָּבוֹהַּ שֶׁנִּתְגָּאָה וְחָטָא יַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ כְּאֵזוֹב וְתוֹלַעַת וְיִתְכַּפֵּר לוֹ: למשמרת. כְּמוֹ שֶׁפִּשְׁעָהּ הָעֵגֶל שָׁמוּר לְדוֹרוֹת לְפֻרְעָנוּת וְאֵין לְךָ פְּקֻדָּה שֶׁאֵין בָּהּ מִפְּקֻדַּת הָעֵגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקַדְתִּי וגו׳ (שמות ל"ב), וּכְשֵׁם שֶׁהָעֵגֶל מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִים בּוֹ, כָּךְ פָּרָה תְּטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִים בּוֹ, וּכְשֵׁם

des Götzenkalbes. אדומה Hindeutend auf (Jes. 1, 18); „wenn euere Sünden roth sein werden wie Purpur“ (אם יאדימו); denn die Sünde wird als Röthe dargestellt. תמימה Weil die Israeliten früher schuldlos waren, durch die Sünde aber makelhaft wurden; so komme dieses Opfer und bewirke Sühne für sie, damit sie wieder schuldlos werden. לא עלה עליה עול So wie sie das Joch der Gottesherrschaft abgeworfen haben. (3) אל אלעזר Ebenso wie sie sich um Aharon versammelten, daß er als Priester das goldene Kalb verfertige und er es that, ihm daher kein Dienst bei פ״ה אדומה zugetheilt wurde, indem Derjenige, der zur Sünde Veranlassung gab, kein Fürsprecher sein kann, darum soll man sich nun um Eleasar versammeln. וש״ף את הפרה Ganz so wie das Kalb verbrannt wurde. עץ ארז ואז״ב ושני תולעת Diese drei Gattungen weisen hin auf die 3000 Mann, welche wegen des goldenen Kalbes gefallen sind. Die Zeder ist der höchste unter den Bäumen, Ysop, das niedrigste Gewächs, ein Zeichen, daß wer durch Hochmuth und Stolz gesündigt sich erniedrigen soll, wie Ysop und wie ein Wurm (תולעת), und ihm wird vergeben werden. (9) למשמרת So wie der Abfall beim goldenen Kalbe den Nachkommen stets im Angedenken bleiben wird, da nirgends eine Ahndung vorkommt, wo nicht auch die עגל-Sünde mitgeahndet wird (M. 2, 32, 34): „Und an jenem Ahndungstage werde ich auch diese Sünde ahnden“; und so wie jenes Kalb Alle verunreinigte, die sich damit beschäftigt haben, so verunreinigte die Parah Aduma ebenfalls alle, welche sich damit

כ (1) וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם׃ (2) וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ (3) וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בִּגְוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ (4) וְלָמָה

20. (1) Und es kamen die Kinder Israel, die ganze Gemeinde, in die Wüste Zin, im ersten Monat, und das Volk blieb zu Kadesch. Und daselbst starb Mirjam und wurde daselbst begraben. (2) Und es war kein Wasser da für die Gemeinde, da versammelten sie sich wider Mosche und wider Aharon. (3) Und das Volk haderte mit Mosche, und sie sprachen also: Wären wir doch hingeschieden beim Hinscheiden unserer Brüder vor dem

רש״י

שֶׁנִּטְהֲרוּ בְאֶפְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּזֶר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וגו׳ (שם) כָּךְ וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וגו׳:

כ (1) כל העדה. עֵדָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁכְּבָר מֵתוּ מֵתֵי מִדְבָּר וְאֵלּוּ פֵּרְשׁוּ לַחַיִּים: ותמת שם מרים. לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת מִרְיָם לְפָ׳ פָּרָה אֲדוּמָּה, לוֹמַר לְךָ מַה קָּרְבָּנוֹת מְכַפְּרִין (ס״א כמו שפרה אדומה מכפרת) אַף מִיתַת צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת (מ״ק כ״ח): ותמת שם מרים. אַף הִיא בִנְשִׁיקָה מֵתָה (שם), וּמִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֱמַר בָּהּ עַל פִּי ה׳? שֶׁאֵינוֹ דֶרֶךְ כָּבוֹד שֶׁל מַעְלָה, וּבְאַהֲרֹן נֶאֱמַר עַל פִּי ה׳ בְּאֵלֶּה מַסְעֵי (במדבר ל״ג): (2) ולא היה מים לעדה. מִכָּאן שֶׁכָּל מ׳ שָׁנָה הָיָה לָהֶם הַבְּאֵר בִּזְכוּת מִרְיָם: (3) ולו גוענו. הַלְוַאי שֶׁגָּוַעְנוּ: בגוע אחינו. בְּמִיתַת אַחֵינוּ, בַּדֶּבֶר.

beschäftigten. Und gleich wie die Israeliten durch die Asche des עגל gereinigt wurden, wie es (M. 2, 32, 20) heißt: „Er zerstreute die Asche auf dem Wasser und gab es den Israeliten zu trinken," ebenso sollen sie nehmen für den Unreinen von der Asche des verbrannten Entsündigungsopfers.

20. (1) כל העדה Die ganze Gemeinde. Denn Jene zum Aussterben in der Wüste Verurtheilten waren bereits todt; diese aber waren ausersehen, am Leben zu bleiben. ותמת שם מרים Warum steht der Abschnitt vom Tode Mirjams neben dem der Parah Aduma? Um anzuzeigen, so wie die Opfer versöhnen, so versöhnend wirkt auch der Tod der Frommen. ותמת שם מרים Auch sie starb eines sanften Todes (den Tod der Frommen), bei dem Tode Aharons heißt es (M. 4, 33, 37): . . . על פי ה׳ gleichsam am Munde Gottes. ולא היה מים לעדה Hieraus folgt, daß ihnen 40 Jahre hindurch nur durch das Verdienst Mirjams das Wasser zuströmte. (3) ולו גוענו Wären wir doch umgekommen! בגוע אחינו Den Tod unserer Brüder durch die Pest; wir entnehmen hieraus, daß der

הֲבֵאתֶם אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר
הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ׃ (5)
וְלָמָה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ
אֶל־הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא ׀ מְקוֹם זֶרַע
וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם אַיִן לִשְׁתּוֹת׃
(6) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם
וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֲלֵיהֶם׃ פ שלישי (שני)
(7) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(8) קַח אֶת־הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה
אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל־הַסֶּלַע
לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם
מַיִם מִן־הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה
וְאֶת־בְּעִירָם׃ (9) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ׃
(10) וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהָל

Ewigen! (4) Und warum habt ihr die Versammlung des Ewigen in diese Wüste gebracht, daselbst zu sterben und unser Vieh? (5) Und warum habt ihr uns heraufgeführt aus Mizrajim, um uns zu bringen an diesen schlechten Ort? der nicht ist ein Ort, wo Saat ist oder Feigen oder Weinstock oder Granatbaum, selbst Wasser ist nicht da zum Trinken. (6) Da gingen Mosche und Aharon von der Versammlung weg an den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft und fielen auf ihr Angesicht; da erschien ihnen die Herrlichkeit des Ewigen. (7) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (8) Nimm den Stab und versammle die Gemeinde, du und dein Bruder Aharon, und redet zu dem Felsen vor ihren Augen, daß er sein Wasser gebe; und so wirst du ihnen Wasser hervorbringen aus dem Felsen, und wirst tränken die Gemeinde und ihr Vieh. (9) Da nahm Mosche den Stab vor dem Ewigen weg, so wie er ihm geboten. (10) Und Mosche

רש"י

לָמֵד שֶׁמִּיתַת צָמָא מְגוּנָה מִמַּגֵּפָה: בגוע. שֵׁם דָּבָר הוּא, כְּמוֹ בְּמִיתַת אַחֵינוּ, וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרְשׁוֹ כְּשֶׁמֵּתוּ אַחֵינוּ, שֶׁאִם כֵּן הָיָה לוֹ לִינָּקֵד בְּגֹוְעַ: (8) ואת בעירם. מִכָּאן שֶׁחָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. (במדבר ד') : (10) ויקהלו

Tod durch Durst noch schrecklicher ist, als der durch die Pest. בגוע Ist ein Hauptwort, d. h. wie beim Tode unserer Brüder, es kann aber nicht bedeuten: als unsere Brüder umkamen, weil es dann בגֹוע heißen müßte. (8) ואת בעירם Hieraus erhellt, daß Gott auch das Heiligthum der Israeliten schont. (10) ויקהילו

אֶל־פְּנֵי הַסָּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ־נָא
הַמֹּרִים הֲמִן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם
מָיִם׃ (11) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ
אֶת־הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ
מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃ ס
(12) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי

und Aharon versammelten die Versammlung vor den Felsen, und er sprach zu ihnen: Höret doch, ihr Widerspenstigen! werden wir euch aus diesem Felsen Wasser hervorbringen?
(11) Und Mosche erhob seine Hand und schlug den Felsen mit seinem Stabe zwei Mal, da kam viel Wasser hervor, und es trank die Gemeinde und ihr Vieh.
(12) Und der Ewige sprach zu Mosche und zu Aharon: Weil ihr nicht auf mich vertrauet habt,

רש״י

וגו׳. זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה (שם): המן הסלע הזה נוציא. לפי שלא היו מכירין אותו, לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר, והיו ישראל אומרים להם מה לכם? מאי זה סלע תוציאו לנו מים? לכך אמר להם "המורים" סרבנים, לשון יוני שוטים מורים את מוריהם, המן הסלע הזה שלא נצטוינו עליו, נוציא לכם מים: (11) פעמים. לפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין, לפי שלא צוה המקום להכותו, אלא "ודברתם אל הסלע" והמה דברו אל הסלע אחר ולא הוציא, אמרו שמא צריך להכות כבראשונה, שנאמר "והכית בצור" (שמות י״ז ו׳) ונזדמן להם אותו סלע והכוהו: (12) יען לא האמנתם

Diese ist eine von den Stellen, wo ein kleiner Raum wunderbarerweise eine große Anzahl in sich faßte. המן הסלע הזה נוציא Mosche und Aharon kannten den Felsen nicht, weil, als die Wasserquelle verschwand, sie den angezeigten Felsen nicht aus den anderen heraussinden konnten. Da sagten die Israeliten zu Mosche und Aharon: Gleichviel, schafft uns nur Wasser, aus welchem Felsen ihr wollt; darum sagte Mosche zu ihnen: המורים ihr Widerspenstigen! ihr Thoren, die ihr euere Lehrer belehren wollt! המ הסלע הזה Aus diesem Felsen, der uns nicht bezeichnet wurde, sollen wir euch Wasser hervorbringen? (11) פעמים Weil zuerst nur wenige Tropfen kamen, und Gott nicht befohlen hatte, den Felsen zu schlagen, sondern ihr sollt reden zu den Felsen; sie aber redeten zu einem andern Felsen, welcher kein Wasser hervorbrachte; da dachten sie, vielleicht müssen wir ihn wie das erste Mal in Refidim (M. 2, 17, 6) schlagen, wie es dort heißt: du sollst schlagen auf den Felsen; dadurch bot sich ihnen der richtige Fels dar, auf welchen sie wiederholt schlugen, und es kam viel Wasser heraus. (12) יען לא האמנתם Die Schrift offenbart

לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם׃ (13) הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה

mich zu heiligen vor den Augen der Kinder Jisrael, darum sollt ihr diese Versammlung nicht bringen in das Land, welches ich ihnen gebe. (13) Das ist das Hader-Wasser, wo die Kinder Jisrael haderten mit dem Ewigen,

רש"י

בי. גלה הכתוב: שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ. כדי שלא יאמרו עליהם: כעון דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו, כך היה עון משה ואהרן, והלא „הצאן ובקר ישחט" (במדבר י"א) קשה מזו, אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם: להקדישני. שאילו דברתם אל הסלע והוציא, הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה, מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו: לכן לא תביאו. בשבועה, כמו לכן נשבעתי לבית עלי (שמואל א' ג') נשבע בקפיצה שלא ירבו בתפלה כל כך: (13) המה מי מריבה. הם הנזכרים במקום אחר. את אלו ראו אצטגניני פרעה, שמושיען של ישראל לוקה במים, לכך גזרו „כל הבן הילוד היאורה

hier, daß wenn Mosche und Aharon sich hier nicht vergangen hätten, wären sie in das Land eingezogen. Ist doch die Äußerung (oben 11, 12) הצאן ובקר ישחט לחם strafbarer, als dieses Vergehen? Nur weil es dort nicht öffentlich geschah, wurde ihm Nachsicht zu Theil; hier aber geschah es im Beisein des ganzen Volkes, darum konnte gegen sie keine Nachsicht geübt werden, damit der Name Gottes vom Volke nicht geringe geachtet werde. להקדישני Wenn ihr zum Felsen gesprochen hättet, so wäre ich vor den Augen der Gemeinde geheiligt worden, sie hätten sich gedacht: Wenn der Felsen, der nicht spricht, nicht hört und keine Nahrung braucht, den Befehl Gottes befolgt, um wie viel müssen wir es thun! לכן Bedeutet schwören, gleich (Sam. 1, 3, 14) לכן נשבעתי Gott beschloß es sofort — (daß sie das Volk nicht in das Land bringen sollen) durch einen Schwur, damit sie nicht dawegen vergeblich ihre Gebete häufen. (13) המה מי מריבה Diese, die anderswo erwähnt sind. Die Sterndeuter Pharaos sahen nämlich, daß der Erretter der Israeliten durch Wasser gestraft werden wird, darum verhängten sie über alle

וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃ ס רביעי (14) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃ (15) וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם

und er geheiligt ward durch dasselbe. (14) Und Mosche sandte Boten von Kadesch aus an den König zu Edom: So spricht dein Bruder Jisrael: Du kennst all' die Mühseligkeit, die uns getroffen; (15) Unsere Väter zogen hinab nach Mizrajim, und wir wohnten in Mizrajim lange Zeit, und die Mizrajim thaten übel uns und unsern Vätern.

רש״י

תַּשְׁלִיכוּהוּ״ (שמות א׳)׃ ויקדש בם. שֶׁמֵּתוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם, שֶׁכְּשֶׁהַקָּבָּ״ה עוֹשֶׂה דִּין בִּמְקוּדָּשָׁיו הוּא יָרֵאוּי וּמִתְקַדֵּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ״ (תהלים ס״ח), וְכֵן הוּא אוֹמֵר „בִּקְרוֹבַי אֶקָּדֵשׁ״ (ויקרא י׳)׃ (14) אחיך יש־אל. מַה רָאָה לְהַזְכִּיר כַּאן אַחֲוָה? אֶלָּא אָמַר לוֹ׃ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ „כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ״ (בראשית ט״ו) וְעַל שְׁנֵינוּ הָיָה אוֹתוֹ הַחוֹב לְפָרְעוֹ׃ אתה ידעת את כל התלאה. לְפִיכָךְ פֵּירַשׁ אֲבִיכֶם מֵעַל אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו״ (שם ל״ו) מִפְּנֵי הַשְּׁטָר חוֹב הַמּוּטָל עֲלֵיהֶם, וְהִטִּילוֹ עַל יַעֲקֹב׃ (15) וירעו לנו. סָבַלְנוּ צָרוֹת רַבּוֹת׃

neugebornen Knäblein den Tod durch Wasser. ויקדש בם Daß Mosche u. Aharon durch sie gestorben sind. Wenn Gott über die ihm Geweihten Recht spricht, wird er geehrfürchtet und geheiligt von den Weltbewohnern; ebenso in (Ps. 68, 36): Furchtbar wirst du Gott von deinen Heiligen aus, ebenso (M. 3, 20, 3): בקרובי א דש. — (14) אחיך יש־אל Was bewog Mosche hier die Brüderschaft zu erwähnen? er sagte ihm: Wir sind verbrüdert, Söhne Abrahams, welchem vorausgesagt wurde: Deine Nachkommen werden Fremdlinge sein, wir beide haben nun gemeinsam die Schuld (zur Förderung des allgemeinen Menschenrechtes) abzutragen. — את כל התלאה Das Ungemach, weshalb euer Vater sich von dem unsrigen entfernte und in ein anderes Land ging weg von seinem Bruder Jakob (M. 1, 36 7), um der verhängten Sklaverei auszuweichen und diese dem Jakob allein aufzubürden. (15) וירעו לנו Wir

ולאבתינו: (16) ונצעק אל־יהוה וישמע
קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים
והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך:
(17) נעברה־נא בארצך לא נעבר
בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר
דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאול

(16) Da schrieen wir zum Ewigen, und er erhörte unsere Stimme und sandte einen Engel, und führte uns aus Mizrajim. Und siehe, wir sind in Kadesch, einer Stadt am Ende deines Gebietes. (17) Wir möchten doch durch dein Land ziehen! Wir wollen nicht ziehen durch Felder und Weinberge, und nicht Wasser aus den Brunnen trinken; den Königsweg wollen wir gehen, nicht ausbeugen

רש״י

ולאבותינו. מכאן שהאבות מצטערים בקבר כשפורענות באה על ישראל: (16) וישמע קולנו. בברכה שברכנו אבינו „הקול קול יעקב״ (בראשית כ״ז) שאנו צועקים ונענים: מלאך. זה משה, מכאן שהנביאים קרויאים מלאכים, ואומר „ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים״ (ד״ה ב׳ ל״ו): (17) נעברה נא בארצך. אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל כשם שלא פרעת החוב, עשה לנו עזר מעט לעבור דרך ארצך: לא נשתה מי באר. מי בורות היה צ״ל, אלא כך אמר משה: אע״פי שיש בידינו מן לאכול ובאר לשתות, לא נשתה ממנו, אלא נקנה מכם אוכל ומים להנאתכם, מכאן לאכסנאי אע״פי שיש בידו לאכול יקנה מן החנוני, כדי להגות את אושפיזו (במדבר ד׳): דרך המלך נלך וגו׳. אנו חוסמים את

ertrugen viele Leiden. — ולאבותינו Hieraus ist zu entnehmen, daß die Seelen der Erzväter im Jenseits noch die Leiden mitempfinden, die ihre Nachkommen hienieden treffen. (16) וישמע קולנו Nach dem Wortlaute des Segens, den unser Erzvater Jizchak uns gegeben: הקול קול יעקב d. h. wenn wir zu Gott aufschreien so finden wir Erhörung. — וישלח מלאך D. i. Mosche; die Profeten werden die Boten Gottes genannt, wie es (Chron. 2, 26, 16) heißt: sie beschimpften die Boten Gottes (במלאכי ה׳). — (17) נעברה נא בארצך Du kannst auf das Erbrecht von Palästina keinen Anspruch erheben, nachdem du die vorangegangenen Leiden und Mühsalen mit uns nicht getheilt hast; thue uns nun den kleinen Gefallen, uns durch dein Land durchziehen zu lassen. לא נשתה מי באר Es sollte heißen מי בורות Wasser von Zisternen. Mosche sagte also: obwohl wir Manna zur Speise und einen Brunnen zum Trinken haben, so machen wir doch keinen Gebrauch davon, sondern wir kaufen von euch Speise und Wasser, damit ihr Nutzen habet. Hievon die Sitte: Wer in ein Gasthaus einkehrt, und Speisen bei sich hat, soll selbe dennoch vom Gastgeber kaufen, und ihm Nutzen zukommen lassen. דרך המלך נלך Wir

לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמַזֵּה מֵי־הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ (22) וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ

(21) Und dies sei ihnen zur ewigen Satzung. Und wer da spritzt das Wasser der Absonderung, wasche seine Kleider, und wer anrührt das Wasser der Absonderung, sei unrein bis zum Abend. (22) Und Alles, was der

רש״י

(בשבועות ט״ז): (21) ומזה מי הנדה. רבותינו אמרו שהמזה טהור, וזה בא ללמד, שהנושא מי חטאת, טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו מה שאין כן בנוגע, וזה שהוציא בלשון „מזה“, לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה (נדה ט׳ יומא י״ד): והנוגע יטמא. ואין טעון כבוס בגדים: (22) וכל אשר יגע בו. הטמא הזה שנטמא במת יטמא: והנפש הנוגעת. בו בטמא מת: תטמא עד הערב. כאן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה, והנוגע בו אב הטומאה ומטמאה אדם, זה פירושה לפי משמעה והלכותיה. ומקום אחר העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, וזהו: ויקחו אליך. משלהם, כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם, כך יביאו זו לכפרה משלהם: פרה אדומה. משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על

(21) ומזה מי הנדה Unsere Lehrer bemerken, der die Sprengung versieht, ist rein, das יכבס בגדיו bezieht sich auf Denjenigen, welcher das Sprengwasser trägt, der ist in solchem Grade unrein, daß auch seine Kleider unrein werden, was bei dem Berührenden nicht der Fall ist; der Ausdruck מזה will nur anzeigen, daß das Wasser nicht eher verunreinigt als bis es das gehörige Maß zum Besprengen hat. והנוגע יטמא Er braucht aber seine Kleider nicht zu waschen. (22) וכל אשר יגע בו Derjenige, welcher durch einen Leichnam verunreinigt wurde, verunreinigt Alles, was er berührt. והנפש הנוגעת Denjenigen, der durch einen Todten sich verunreinigte. תטמא עד הערב Hievon entnehmen wir, daß der Leichnam eine Unreinheit schwersten Grades (אבי אבות הטומאה), der ihn berührt, eine Haupt-Unreinheit (אב הטומאה) ist, und Menschen verunreinigt, das ist der Wortlaut, wie die Halacha es auffaßt. In den Schriften des R. Mosche Hadarschan fand ich diese ganze Paraschа folgenderweise ausgelegt: (2) ויקחו אליך Sie sollen nehmen, von ihrem Besitze, so wie sie ihre Ohrgeränge zum goldenen Kalbe von ihrem Besitze hergaben, so sollen sie dieses zu ihrer Versöhnung ebenfalls von ihrem Besitze bringen. פרה אדומה Dies ist ähnlich mit dem Sohne einer Sklavin, der den königlichen Palast besudelte; man befahl, es komme dessen Mutter und schaffe den Schmutz weg; so auch hier, es werde ein weibliches Rind geholt und sühne den Sündenfleck

הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ פ

Unreine anrührt, ist unrein; und die Person, die ihn anrührt, ist unrein bis zum Abend.

רש"י

הָעֵגֶל: אדומה. עַל שֵׁם אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע (ישעיה א׳) שֶׁהַחֵטְא קָרוּי אָדוֹם: תמימה. עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ תְמִימִים וְנַעֲשׂוּ בוֹ בַּעֲלֵי מוּמִין, תָּבֹא זוֹ וּתְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וְיַחְזְרוּ לְתֻמָּתָם: לא עלה עליה עול. כְּשֵׁם שֶׁפָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עוֹל שָׁמַיִם: אל אלעזר הכהן. כְּשֵׁם שֶׁנִּקְהֲלוּ עַל אַהֲרֹן שֶׁהוּא כֹהֵן לַעֲשׂוֹת הָעֵגֶל וּלְפִי שֶׁאַהֲרֹן עָשָׂה אֶת הָעֵגֶל לֹא נִתְּנָה לוֹ עֲבוֹדָה זוֹ עַל יָדוֹ, שֶׁאֵין קַטֵּיגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּיגוֹר: ושרף את הפרה. כְּשֵׁם שֶׁנִּשְׂרַף הָעֵגֶל: עץ ארז ואזוב ושני תולעת. שְׁלֹשָׁה מִינִין הַלָּלוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ שֶׁנָּפְלוּ בָעֵגֶל, וְאֶרֶז הוּא הַגָּבוֹהַּ מִכָּל הָאִילָנוֹת וְאֵזוֹב נָמוּךְ מִכֻּלָּם, סִימָן, שֶׁהַגָּבוֹהַּ שֶׁנִּתְגָּאָה וְחָטָא יַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ כְּאֵזוֹב וְתוֹלַעַת וְיִתְכַּפֵּר לוֹ; למשמרת. כְּמוֹ שֶׁפִּשְׁעוֹ הָעֵגֶל שָׁמוּר לְדוֹרוֹת לְפֻרְעָנוּת, וְאֵין לְךָ פְּקֻדָּה שֶׁאֵין בָּהּ מִפְּקֻדַּת הָעֵגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקַדְתִּי וגו׳ (שמות ל״ב), וּכְשֵׁם שֶׁהָעֵגֶל מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִים בּוֹ, כָּךְ פָּרָה תְּטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִים בּוֹ, וּכְשֵׁם

des Götzenkalbes. אדומה Hindeutend auf (Jes. 1, 18); „wenn euere Sünden roth sein werden wie Purpur“ (אם יאדימו); denn die Sünde wird als Röthe dargestellt. תמימה Weil die Israeliten früher schuldlos waren, durch die Sünde aber makelhaft wurden; so komme dieses Opfer und bewirke Sühne für sie, damit sie wieder schuldlos werden. לא עלה עליה עול So wie sie das Joch der Gottesherrschaft abgeworfen haben. (3) אל אלעזר Ebenso wie sie sich um Aharon versammelten, daß er als Priester das goldene Kalb verfertige und er es that, ihm daher kein Dienst bei פ״ה ארומה zugetheilt wurde, indem Derjenige, der zur Sünde Veranlassung gab, kein Fürsprecher sein kann, darum soll man sich nun um Eleasar versammeln. ושרף את הפרה Ganz so wie das Kalb verbrannt wurde. עץ ארז ואזוב ושני תולעת Diese drei Gattungen weisen hin auf die 3000 Mann, welche wegen des goldenen Kalbes gefallen sind. Die Zeder ist der höchste unter den Bäumen, Ysop, das niedrigste Gewächs, ein Zeichen, daß wer durch Hochmuth und Stolz gesündigt sich erniedrigen soll, wie Ysop und wie ein Wurm (תולעת), und ihm wird vergeben werden. (9) למשמרת So wie der Abfall beim goldenen Kalbe den Nachkommen stets im Angedenken bleiben wird, da nirgends eine Ahndung vorkommt, wo nicht auch die עגל-Sünde mitgeahndet wird (M. 2, 32, 34): „Und an jenem Ahndungstage werde ich auch diese Sünde ahnden“; und so wie jenes Kalb Alle verunreinigte, die sich damit beschäftigt haben, so verunreinigte die Parah Aduma ebenfalls alle, welche sich damit

כ (1) וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם׃ (2) וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ (3) וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בִּגְוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ (4) וְלָמָה

20. (1) Und es kamen die Kinder Jisrael, die ganze Gemeinde, in die Wüste Zin, im ersten Monat, und das Volk blieb zu Kadesch. Und daselbst starb Mirjam und wurde daselbst begraben. (2) Und es war kein Wasser da für die Gemeinde, da versammelten sie sich wider Mosche und wider Aharon. (3) Und das Volk haderte mit Mosche, und sie sprachen also: Wären wir doch hingeschieden beim Hinscheiden unserer Brüder vor dem

רש״י

שנטהרו באפרו, שנאמר ויזר על פני המים וגו׳ (שם) כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו׳:

כ (1) כל העדה. עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים: ותמת שם מרים. למה נסמכה מיתת מרים לפ׳ פרה אדומה, לומר לך מה קרבנות מכפרין (ס״א כמו שפרה אדומה מכפרה) אף מיתת צדיקים מכפרת (מ״ק כ״ה): ותמת שם מרים. אף היא בנשיקה מתה (שם), ומפני מה לא נאמר בה על פי ה׳? שאינו דרך כבוד של מעלה, ובאהרן נאמר על פי ה׳ באלה מסעי (במדבר ל״ו): (2) ולא היה מים לעדה. מכאן שכל מ׳ שנה היה להם הבאר בזכות מרים: (3) ולו גוענו. הלואי שגוענו: בגוע אחינו. במיתת אחינו, בדבר.

beschäftigten. Und gleich wie die Israetiten durch die Asche des עגל gereinigt wurden, wie es (M. 2, 32, 20) heißt: „Er zerstreute die Asche auf dem Wasser und gab es den Israeliten zu trinken," ebenso sollen sie nehmen für den Unreinen von der Asche des verbrannten Entsündigungsopfers.

20. (1) כל העדה Die ganze Gemeinde. Denn Jene zum Aussterben in der Wüste Verurtheilten waren bereits tod; diese aber waren ausersehen, am Leben zu bleiben. ותמת שם מרים Warum steht der Abschnitt vom Tode Mirjams neben dem der Parah Aduma? Um anzuzeigen, so wie die Opfer versöhnen, so versöhnend wirkt auch der Tod der Frommen. ותמת שם מרים Auch sie starb eines sanften Todes (den Tod der Frommen), bei dem Tode Aharons heißt es (M. 4, 33, 37): . . . על פי ה׳ gleichsam am Munde Gottes. ולא היה מים לעדה Hieraus folgt, daß ihnen 40 Jahre hindurch nur durch das Verdienst Mirjams das Wasser zuströmte. (3) ולו גוענו Wären wir doch umgekommen! בגוע אחינו Den Tod unserer Brüder durch die Pest; wir entnehmen hieraus, daß der

הֲבֵאתֶם֙ אֶת־קְהַ֣ל יְהוָ֔ה אֶל־הַמִּדְבָּ֖ר
הַזֶּ֑ה לָמ֣וּת שָׁ֔ם אֲנַ֖חְנוּ וּבְעִירֵֽנוּ׃ (5)
וְלָמָ֤ה הֶֽעֱלִיתֻ֙נוּ֙ מִמִּצְרַ֔יִם לְהָבִ֣יא אֹתָ֔נוּ
אֶל־הַמָּק֥וֹם הָרָ֖ע הַזֶּ֑ה לֹ֣א ׀ מְק֣וֹם זֶ֗רַע
וּתְאֵנָ֤ה וְגֶ֙פֶן֙ וְרִמּ֔וֹן וּמַ֥יִם אַ֖יִן לִשְׁתּֽוֹת׃
(6) וַיָּבֹא֩ מֹשֶׁ֨ה וְאַהֲרֹ֜ן מִפְּנֵ֣י הַקָּהָ֗ל
אֶל־פֶּ֙תַח֙ אֹ֣הֶל מוֹעֵ֔ד וַֽיִּפְּל֖וּ עַל־פְּנֵיהֶ֑ם
וַיֵּרָ֥א כְבוֹד־יְהוָ֖ה אֲלֵיהֶֽם׃ פ שלישי (שני)
(7) וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵּאמֹֽר׃
(8) קַ֣ח אֶת־הַמַּטֶּ֗ה וְהַקְהֵ֤ל אֶת־הָֽעֵדָה֙
אַתָּה֙ וְאַהֲרֹ֣ן אָחִ֔יךָ וְדִבַּרְתֶּ֧ם אֶל־הַסֶּ֛לַע
לְעֵינֵיהֶ֖ם וְנָתַ֣ן מֵימָ֑יו וְהוֹצֵאתָ֨ לָהֶ֥ם
מַ֙יִם֙ מִן־הַסֶּ֔לַע וְהִשְׁקִיתָ֥ אֶת־הָעֵדָ֖ה
וְאֶת־בְּעִירָֽם׃ (9) וַיִּקַּ֥ח מֹשֶׁ֛ה אֶת־
הַמַּטֶּ֖ה מִלִּפְנֵ֣י יְהוָ֑ה כַּאֲשֶׁ֖ר צִוָּֽהוּ׃
(10) וַיַּקְהִ֜לוּ מֹשֶׁ֧ה וְאַהֲרֹ֛ן אֶת־הַקָּהָ֖ל

Ewigen! (4) Und warum habt ihr die Versammlung des Ewigen in diese Wüste gebracht, daselbst zu sterben und unser Vieh? (5) Und warum habt ihr uns heraufgeführt aus Mizrajim, um uns zu bringen an diesen schlechten Ort? der nicht ist ein Ort, wo Saat ist oder Feigen oder Weinstock oder Granatbaum, selbst Wasser ist nicht da zum Trinken. (6) Da gingen Mosche und Aharon von der Versammlung weg an den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft und fielen auf ihr Angesicht; da erschien ihnen die Herrlichkeit des Ewigen. (7) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (8) Nimm den Stab und versammle die Gemeinde, du und dein Bruder Aharon, und redet zu dem Felsen vor ihren Augen, daß er sein Wasser gebe; und so wirst du ihnen Wasser hervorbringen aus dem Felsen, und wirst tränken die Gemeinde und ihr Vieh. (9) Da nahm Mosche den Stab vor dem Ewigen weg, so wie er ihm geboten. (10) Und Mosche

רש"י

לָמַד שֶׁמִּיתַת צָמָא מְגוּנָה מִמֶּנָּה: בגוע. שֵׁם
דָּבָר הוּא, כְּמוֹ בְּמִיתַת אַחֵינוּ, וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרְשׁוֹ
כְּשֶׁמֵּתוּ אַחֵינוּ, שֶׁאִם כֵּן הָיָה לוֹ לִינָּקֵד בִּגְוֹעַ:
(8) ואת בעירם. מִכָּאן שֶׁחָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל (במדבר ר'): (10) ויקהלו

Tod durch Durst noch schrecklicher ist, als der durch die Pest. בגוע Ist ein Hauptwort, d. h. wie beim Tode unserer Brüder, es kann aber nicht bedeuten: **als** unsere Brüder umkamen, weil es dann בגוע heißen müßte. (8) ואת בעירם Hieraus erhellt, daß Gott auch das Heiligthum der Israeliten schont. (10) ויקהלו

אֶל־פְּנֵי הַסָּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ־נָא
הַמֹּרִים הֲמִן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם
מָיִם׃ (11) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ
אֶת־הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ
מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃ ס
(12) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי

und Aharon versammelten die Versammlung vor den Felsen, und er sprach zu ihnen: Höret doch, ihr Widerspenstigen! werden wir euch aus diesem Felsen Wasser hervorbringen?
(11) Und Mosche erhob seine Hand und schlug den Felsen mit seinem Stabe zwei Mal, da kam viel Wasser hervor, und es trank die Gemeinde und ihr Vieh.
(12) Und der Ewige sprach zu Mosche und zu Aharon: Weil ihr nicht auf mich vertrauet habt,

רש״י

וגו׳, זֶה אֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֶחֱזִיק מוּעָט אֶת הַמְּרוּבֶּה (שם): המן הסלע הזה נוציא. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהָלַךְ הַסֶּלַע וַיֵּשֶׁב לוֹ בֵּין הַסְּלָעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַבְּאֵר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם מַה לָּכֶם? מֵאֵי זֶה סֶלַע תּוֹצִיאוּ לָנוּ מַיִם? לְכָךְ אָמַר לָהֶם „הַמּוֹרִים“ סַרְבָנִים, לָשׁוֹן יְוָנִי שׁוֹטִים מוֹרִים אֶת מוֹרֵיהֶם, הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה שֶׁלֹּא נִצְטַוִּינוּ עָלָיו, נוֹצִיא לָכֶם מָיִם: (11) פעמים. לְפִי שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה לֹא הוֹצִיא אֶלָּא טִיפִּין, לְפִי שֶׁלֹּא צִוָּה הַמָּקוֹם לְהַכּוֹתוֹ, אֶלָּא „וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע“ וְהֵמָּה דִבְּרוּ אֶל הַסֶּלַע אַחֵר וְלֹא הוֹצִיא, אָמְרוּ שֶׁמָּא צָרִיךְ לְהַכּוֹת כְּבָרִאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר „וְהִכִּיתָ בַצּוּר“ (שמות י״ז ו׳) וְנִזְדַּמֵּן לָהֶם אוֹתוֹ סֶלַע וְהִכּוּהוּ: (12) יען לא האמנתם

Diese ist eine von den Stellen, wo ein kleiner Raum wunderbarerweise eine große Anzahl in sich faßte. המן הסלע הזה נוציא Mosche und Aharon kannten den Felsen nicht, weil, als die Wasserquelle verschwand, sie den angezeigten Felsen nicht aus den anderen herausfinden konnten. Da sagten die Israeliten zu Mosche und Aharon: Gleichviel, schafft uns nur Wasser, aus welchem Felsen ihr wollt; darum sagte Mosche zu ihnen: המורים ihr Widerspenstigen! ihr Thoren, die ihr euere Lehrer belehren wollt! המ הסלע הזה Aus diesem Felsen, der uns nicht bezeichnet wurde, sollen wir euch Wasser hervorbringen? (11) פעמים Weil zuerst nur wenige Tropfen kamen, und Gott nicht befohlen hatte, den Felsen zu schlagen, sondern ihr sollt reden zu den Felsen; sie aber redeten zu einem andern Felsen, welcher kein Wasser hervorbrachte; da dachten sie, vielleicht müssen wir ihn wie das erste Mal in Refidim (M. 2, 17, 6) schlagen, wie es dort heißt: du sollst schlagen auf den Felsen; dadurch bot sich ihnen der richtige Fels dar, auf welchen sie wiederholt schlugen, und es kam viel Wasser heraus. (12) יען לא האמנתם Die Schrift offenbart

mich zu heiligen vor den Augen der Kinder Jisrael, darum sollt ihr diese Versammlung nicht bringen in das Land, welches ich ihnen gebe. (13) Das ist das Hader-Wasser, wo die Kinder Jisrael haderten mit dem Ewigen,

לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ
אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נָתַתִּי לָהֶם׃ (13) הֵמָּה מֵי מְרִיבָה
אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה

רש״י

hier, daß wenn Mosche und Aharon sich hier nicht vergangen hätten, wären sie in das Land eingezogen. Ist doch die Äußerung (oben 11, 12) הצאן ובקר ישחט לחם strafbarer, als dieses Vergehen? Nur weil es dort nicht öffentlich geschah, wurde ihm Nachsicht zu Theil; hier aber geschah es im Beisein des ganzen Volkes, darum konnte gegen sie keine Nachsicht geübt werden, damit der Name Gottes vom Volke nicht geringe geachtet werde. להקדישני Wenn ihr zum Felsen gesprochen hättet, so wäre ich vor den Augen der Gemeinde geheiligt worden, sie hätten sich gedacht: Wenn der Felsen, der nicht spricht, nicht hört und keine Nahrung braucht, den Befehl Gottes befolgt, um wie viel müssen wir es thun! לכן Bedeutet schwören, gleich (Sam. 1, 3, 14) לכן נשבעתי Gott beschloß es sofort — (daß sie das Volk nicht in das Land bringen sollen) durch einen Schwur, damit sie nicht dawegen vergeblich ihre Gebete häufen. (13) המה מי מריבה Diese, die anderswo erwähnt sind. Die Sterndeuter Pharaos sahen nämlich, daß der Erretter der Israeliten durch Wasser gestraft werden wird, darum verhängten sie über alle

בי. גלה הכתוב: שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ. כדי שלא יאמרו עליהם: כעון דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו, כך היה עון משה ואהרן, והלא „הצאן ובקר ישחט״ (במדבר י״א) קשה מזו, אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם: להקדישני. שאילו דברתם אל הסלע והוציא, הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה, מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו: לכן לא תביאו. בשבועה. כמו לכן נשבעתי לבית עלי (שמואל א׳ ג׳) נשבע בקפיצה שלא ירבו בתפלה כל כך: (13) המה מי מריבה. הם הנזכרים במקום אחר. את אלו ראו אצטגניני פרעה, שמושיען של ישראל לוקה במים, לכך גזרו „כל הבן הילוד היאֹרה

וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃ ס רביעי (14) וַיִּשְׁלַח
מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם
כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ
אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃
(15) וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב
בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם

und er geheiligt ward durch dasselbe. (14) Und Mosche sandte Boten von Kadesch aus an den König zu Edom: So spricht dein Bruder Jisrael: Du kennst all' die Mühseligkeit, die uns getroffen; (15) Unsere Väter zogen hinab nach Mizrajim, und wir wohnten in Mizrajim lange Zeit, und die Mizrajim thaten übel uns und unsern Vätern.

רש״י

תַּשְׁלִיכוּהוּ״ (שמות א׳): ויקדש בם. שֶׁמֵּתוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם, שֶׁכְּשֶׁהַקָּבָּ״ה עוֹשֶׂה דִין בִּמְקוּדָּשָׁיו הוּא יָרֵאוּי וּמִתְקַדֵּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ״ (תהלים ס״ח), וְכֵן הוּא אוֹמֵר „בִּקְרוֹבַי אֶקָּדֵשׁ״ (ויקרא י׳): (14) אחיך יש׳אל. מַה רָאָה לְהַזְכִּיר כָּאן אַחְוָה? אֶלָּא אָמַר לוֹ: אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ „כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ״ (בראשית ט״ו) וְעַל שְׁנֵינוּ הָיָה אוֹתוֹ הַחוֹב לְפָרְעוֹ: אתה ידעת את כל התלאה. לְפִיכָךְ פֵּירַשׁ אֲבִיכֶם מֵעַל אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו״ (שם ל״ו) מִפְּנֵי הַשְּׁטָר חוֹב הַמּוּטָל עֲלֵיהֶם, וְהִטִּילוֹ עַל יַעֲקֹב: (15) וירעו לנו. סָבַלְנוּ צָרוֹת רַבּוֹת:

neugebornen Knäblein den Tod durch Wasser. ויקדש בם Daß Mosche u. Aharon durch sie gestorben sind. Wenn Gott über die ihm Geweihten Recht spricht, wird er geehrfürchtet und geheiligt von den Weltbewohnern; ebenso in (Ps. 68, 36): Furchtbar wirst du Gott von deinen Heiligen aus, ebenso (M. 3, 20, 3): בקרובי א״דש. — (14) אחיך יש״אל Was bewog Mosche hier die Brüderschaft zu erwähnen? er sagte ihm: Wir sind verbrüdert, Söhne Abrahams, welchem vorausgesagt wurde: Deine Nachkommen werden Fremdlinge sein, wir beide haben nun gemeinsam die Schuld (zur Förderung des allgemeinen Menschenrechtes) abzutragen. — את כל התלאה Das Ungemach, weshalb euer Vater sich von dem unsrigen entfernte und in ein anderes Land ging weg von seinem Bruder Jakob (M. 1, 36 7), um der verhängten Sklaverei auszuweichen und diese dem Jakob allein aufzubürden. (15) וירעו לנו Wir

וְלַאֲבֹתֵֽינוּ׃ (16) וַנִּצְעַק אֶל־יְהֹוָה וַיִּשְׁמַע
קֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם
וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶֽךָ׃
(17) נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר
בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר
דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאול

(16) Da schrieen wir zum Ewigen, und er erhörte unsere Stimme und sandte einen Engel, und führte uns aus Mizrajim. Und siehe, wir sind in Kadesch, einer Stadt am Ende deines Gebietes. (17) Wir möchten doch durch dein Land ziehen! Wir wollen nicht ziehen durch Felder und Weinberge, und nicht Wasser aus den Brunnen trinken; den Königsweg wollen wir gehen, nicht ausbeugen

רש״י

ולאבותינו. מִכַּאן שֶׁהָאָבוֹת מִצְטַעֲרִים בַּקֶּבֶר כְּשֶׁפּוּרְעָנוּת בָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל: (16) וישמע קולנו. בַּבְּרָכָה שֶׁבֵּרְכָנוּ אָבִינוּ „הַקֹּול קוֹל יַעֲקֹב" (בראשית כ״ז) שֶׁאָנוּ צוֹעֲקִים וְנַעֲנִים: מלאך. זֶה מֹשֶׁה, מִכַּאן שֶׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים מַלְאָכִים, וְאוֹמֵר „וַיִּהְיוּ מַלְעִיבִים בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים" (ד״ה ב׳ ל״ו): (17) נעברה נא בארצך. אֵין לְךָ לְעוֹרֵר עַל הַיְרוּשָּׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁם שֶׁלֹּא פָּרַעְתָּ הַחוֹב, עֲשֵׂה לָנוּ עֵזֶר מְעַט לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ אַרְצֶךָ: לא נשתה מי באר. מֵי בוֹרוֹת הָיָה צ״ל, אֶלָּא כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה: אע״פי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדֵינוּ מָן לֶאֱכוֹל וּבְאֵר לִשְׁתּוֹת, לֹא נִשְׁתֶּה מִמֶּנּוּ, אֶלָּא נִקְנֶה מִכֶּם אֹכֶל וּמַיִם לַהֲנָאַתְכֶם, מִכַּאן לְאַכְסְנַאי אע״פי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לֶאֱכוֹל יִקְנֶה מִן הַחֶנְוָנִי, כְּדֵי לַהֲנוֹת אֶת אוּשְׁפִּיזוֹ (במדבר ד׳): דרך המלך נלך וגו׳. אָנוּ חוֹסְמִים אֶת

ertrugen viele Leiden. — ולאבותינו Hieraus ist zu entnehmen, daß die Seelen der Erzväter im Jenseits noch die Leiden mitempfinden, die ihre Nachkommen hienieden treffen. (16) וישמע קולנו Nach dem Wortlaute des Segens, den unser Erzvater Jizchak uns gegeben: הקול קול יעקב d. h. wenn wir zu Gott aufschreien so finden wir Erhörung. — וישלח מלאך D. i. Mosche; die Profeten werden die Boten Gottes genannt, wie es (Chron. 2, 26, 16) heißt: sie beschimpften die Boten Gottes (במלאכי ה׳). — (17) נעברה נא בארצך Du kannst auf das Erbrecht von Palästina keinen Anspruch erheben, nachdem du die vorangegangenen Leiden und Mühsalen mit uns nicht getheilt hast; thne uns nun den kleinen Gefallen, uns durch dein Land durchziehen zu lassen. לא נשתה מי באר Es sollte heißen מי בורות Wasser von Zisternen. Mosche sagte also: obwohl wir Manna zur Speise und einen Brunnen zum Trinken haben, so machen wir doch keinen Gebrauch davon, sondern wir kaufen von euch Speise und Wasser, damit ihr Nutzen habet. Hievon die Sitte: Wer in ein Gasthaus einkehrt, und Speisen bei sich hat, soll selbe dennoch vom Gastgeber kaufen, und ihm Nutzen zukommen lassen. דרך המלך נלך Wir

עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ (18) וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶּן־בַּחֶרֶב
אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ׃ (19) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בַּמְסִלָּה נַעֲלֶה וְאִם־מֵימֶיךָ
נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנַי וְנָתַתִּי מִכְרָם רַק
אֵין־דָּבָר בְּרַגְלַי אֶעֱבֹרָה׃ (20) וַיֹּאמֶר
לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ בְּעַם
כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה׃ (21) וַיְמָאֵן ׀ אֱדוֹם
נְתֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֵּט
יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו׃ פ חמישי (שלישי)

rechts oder links, bis daß wir dein Gebiet durchzogen haben. (18) Da sprach Edom zu ihm: du sollst nicht durchziehen bei mir, sonst rücke ich aus mit dem Schwerte dir entgegen. (19) Und die Kinder Jisrael sprachen zu ihm: Auf der gebahnten Straße wollen wir hinaufziehen, und wenn wir dein Wasser trinken ich und mein Vieh, so will ich den Kaufpreis dafür geben; weiter nichts, ich will nur zu Fuße durchziehen. (20) Aber er sprach: Du sollst nicht durchziehen. Und Edom zog aus ihm entgegen mit mächtigem Volke und starker Hand. (21) Und so weigerte sich Edom, Jisrael zu gestatten, durch sein Gebiet zu ziehen; da lenkte Jisrael ab von ihm,

רש"י

בְּהֶמְתֵּנוּ, וְלֹא יַטּוּ לְכָאן וּלְכָאן לְאַסֵּף׃ (18) פן בחרב אצא לקראתך. אַתֶּם מִתְגָּאִים בַּקּוֹל שֶׁהוֹרִישְׁכֶם אֲבִיכֶם וְאוֹמְרִים וַנִּצְעַק וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ (דברים כ"ו) וַאֲנִי אֵצֵא עֲלֵיכֶם בַּמֶּה שֶׁהוֹרִישַׁנִי אָבִי "וְעַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה" (בראשית כ"ז)׃ (19) רק אין דבר. אֵין שׁוּם דָּבָר מַזִּיקְךָ׃ (20) וביד חזקה. בְּהַבְטָחַת זְקֵנִי "וְהַיָּדַיִם

bleiben in der Heeresstraße, und legen unserem Vieh Maulkörbe an, damit es die Felder nach keiner Richtung hin beschädige. פן בחרב אצא Ihr rühmt euch des Erbtheils eueres Vaters mit der Stimme (im Gebete) und saget, wir schreien auf, und er erhört unsere Stimme; auch ich mache Gebrauch von dem Erbe meines Vaters Esav, und ziehe euch mit dem Schwerte entgegen (M. 1, 27). (19) רק אין דבר Du wirst nicht den geringsten Schaden haben. (20) וביד חזקה Mit dem, was ihn sein Stammvater versicherte

(22) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה הֹר הָהָר׃ (23) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל־גְּבוּל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר׃ (24) יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל־עַמָּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־מְרִיתֶם אֶת־פִּי לְמֵי מְרִיבָה׃

(22) Und sie brachen auf von Kadesch, und die Kinder Jisrael, die ganze Gemeinde, kamen an den Berg Hor. (23) Und der Ewige sprach zu Mosche und zu Aharon am Berge Hor, an der Grenze des Landes Edom, und sprach: (24) Aharon werde eingethan zu seinem Volke, denn er soll nicht kommen in das Land, das ich den Kindern Jisrael gebe, weil ihr widerspenstig waret gegen meinen Befehl bei dem Hader-Wasser.

רש״י

יְדֵי עֵשָׂו״ (שם): (22) כל העדה. כּוּלָּם שְׁלֵמִים וְעוֹמְדִים לִיכָּנֵס לָאָרֶץ, שֶׁלֹּא הָיָה בָהֶן אֶחָד מֵאוֹתָם שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵירָה עֲלֵיהֶם שֶׁכְּבָר כָּלוּ מֵתֵי מִדְבָּר, וְאֵלּוּ מֵאוֹתָן שֶׁכָּתוּב בָּהֶן „חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם״ (דברים ד׳): הר ההר. הַר עַל גַּבֵּי הַר כְּתַפּוּחַ קָטָן עַל גַּבֵּי תַפּוּחַ גָדוֹל, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶעָנָן הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וּמַשְׁוֶה אֶת הֶהָרִים, שְׁלֹשָׁה נִשְׁאֲרוּ בָהֶן: הַר סִינַי לַתּוֹרָה וְהַר נְבוֹ לִקְבוּרַת מֹשֶׁה, וְהֹר הָהָר לִקְבוּרַת אַהֲרֹן: (23) על גבול ארץ אדום. מַגִּיד שֶׁנִּתְחַבְּרוּ כָּאן לְהִתְקָרֵב לְעֵשָׂו הָרָשָׁע, נִפְרְצוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְחָסְרוּ הַצַּדִּיק הַזֶּה, וְכֵן הַנָּבִיא אוֹמֵר לִיהוֹשָׁפָט „בְּהִתְחַבֶּרְךָ עִם אֲחַזְיָהוּ פָּרַץ ה׳ אֶת מַעֲשֶׂיךָ״ (דברי הימים ב׳ כ׳):

והידים ידי עשו. — (22) כל העדה Vollkommen geeignet, in das Land einzuziehen; es war nicht Einer darunter von Denjenigen, welche früh zu sterben bestimmt waren, da jene in der Wüste den Tod gefunden hatten; diese aber waren von Denen, bei welchen (M. 5, 4) geschrieben steht: Alle lebt ihr heute noch! הר ההר Ein Berg war auf dem andern, wie ein kleiner Apfel auf einem großen, obwohl die Wolkensäule ihnen vorauzog und alle Berge ebnete, blieben drei davon dennoch übrig: der Berg Sinai für die Gesetzoffenbarung, der Berg Nebo zur Grabstätte Mosches, und „Hor-hahar“ für die Grabstätte Aharons. (23) על גבול ארץ אדם Weil sie sich hier den Nachkommen Esabs anschlossen, und wollten mit ihnen Gemeinschaft machen, da arteten sie aus, wurden lasterhaft und verloren deshalb den Edlen (Aharon). So sagte auch der Profet בן דודה dem Jehoschafat (Chron. 2, 20, 37); „da du dich verbindest mit Achasijahu, so zerstört der Ewige deine Unternehmungen.“

(25) קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ
וְהַעַל אֹתָם הֹר הָהָר׃ (26) וְהַפְשֵׁט
אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת־
אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת שָׁם׃
(27) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
וַיַּעֲלוּ אֶל־הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה׃
(28) וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת־אַהֲרֹן אֶת־
בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ

(25) Nimm Aharon und seinen Sohn Elasar und führe sie hinauf auf den Berg Hor. (26) Und laß Aharon seine Kleider ausziehen, und laß seinen Sohn Elasar sie anlegen, und Aharon soll eingethan werden und daselbst sterben. (27) Und Mosche that, so wie der Ewige geboten, und sie gingen hinauf auf den Berg Hor vor den Augen der ganzen Gemeinde. (28) Und Mosche ließ Aharon seine Kleider ausziehen, und ließ seinen Sohn Elasar sie anlegen, und Aharon starb daselbst

רש"י

(25) קח את אהרן. בדברים של נחומים, אמור לו: אשריך שתראה כתרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך: (26) את בגדיו. את בגדי כהונה גדולה הלבישהו והפשיטם מעליו, לתתם על בנו, בפניו אמר לו: הכנס למערה, ונכנס, ראה מטה מוצעת ונר דלוק, אמר לו: עלה למטה, ועלה, פשוט ידיך ופשט, קמוץ פיך וקמץ, עצום עיניך ועצם, מיד חמד משה לאותה מיתה, וזהו שנאמר לו „כאשר מת אהרן אחיך" (דברים ל"ב) מיתה שנתאוית לה: (27) ויעש משה. אף על פי שהדבר קשה לו, לא

(25) קח את אהרן Gewinne ihn durch Trostworte, sage ihm: Heil dir, daß du deine Krone auf dem Haupte deines Sohnes siehst, mir wurde dies nicht gegönnt! (26) את בגדיו Er bekleidete ihn mit den hohepriesterlichen Gewändern und zog sie ihm dann aus, um sie seinem Sohne in seinem Beisein anzulegen; dann sagte Mosche: Geh in die Höhle! Aharon ging und sah ein bereitstehendes Bett und ein brennendes Licht. Mosche sagte: „Steige auf dieses Bett"! — er bestieg es; — „strecke deine Hand aus!" — er streckte sie aus; — „schließe deinen Mund"! — er schloß ihn; — „schließe deine Augen"! — er that es; — da wünschte Mosche auch so zu sterben, was ihm auch gewährt wurde (M. 5, 32, 50): „so wie dein Bruder gestorben ist"; eine Todesart, nach welcher du Verlangen trugst. (27) ויעש משה Obgleich ihm sehr wehe war, so zögerte er

וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד
מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר׃ (29) וַיִּרְאוּ
כָּל־הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת־
אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ ס

auf der Spitze des Berges, und Mosche und Elasar gingen herab vom Berge. (29) Und als die ganze Gemende sah, daß Aharon hingeschieden war, da beweinte das ganze Haus Jisrael Aharon dreißig Tage.

רש״י

עָכֵב (במדבר רבה): (29) ויראו כל העדה, כְּשֶׁרָאוּ משה ואלעזר יורדים, ואהרן לא ירד, אמרו: היכן הוא אהרן? אמר להם: מת. אמרו: אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה, ישלוט בו מלאך המות? מיד בקש משה רחמים, והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה, ראו והאמינו (שם): כל בית ישראל. האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו: כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא, אא״כ מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני הכבוד, וכדאמר רבי אבהו דאמר ר׳ אבהו אל תקרי ויראו אלא וַיֵּרָאוּ (ראש השנה ג׳) ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהיא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו למה נראו? לפי

doch nicht. (29) ויראו כל העדה Als das Volk den Mosche und Eleasar vom Berge herab kommen sah, ohne Aharon, da fragte es: Wo ist Aharon? Mosche sagte: er ist gestorben; sie sagten: Ist es möglich? Er, der dem Engel des Verderbnisses Widerstand leistete, und der Pest Einhalt gebot, soll nun dem Todesengel unterlegen sein? da betete Mosche zu Gott es zeigten ihnen hierauf Dienstengel den Aharon auf der Bahre liegend; sie sahen ihn und glaubten es! כל בית ישראל Es beweinten ihn Männer und Frauen, weil Aharon Frieden stiftete und allenthalben Liebe und Eintracht zwischen streitenden Parteien und entzweieten Eheleuten förderte. — כי גוע Ich (Raschi) behaupte, daß die Uebersetzung כי: weil er gestorben ist (דהא מית) eine irrige ist, außer man müßte ויראו mit: sie wurden gesehen ואתחזיאו übersetzen. Unsere Lehrer haben dies כי deshalb durch weil erklärt, weil sie dem Midrasch beipflichten, daß nämlich die Ehrenwolken sie verlassen hatten, wie R. Abuhu (Trakt. R. Hasch. 3) bemerkt: Man lese nicht וַיִּרְאוּ, sondern וַיֵּרָאוּ, sie wurden gesehen, darauf paßt: weil, indem es die Ursache angibt, warum wurden sie gesehen? weil Aharon

כא (1) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ

21. (1) Und es hörte der Kenaani, König von Arad, der Bewohner der Mittagsseite, daß Jisrael

רש״י

שֶׁהֲרֵי מֵת אַהֲרֹן. אֲבָל אִם תַּרְגֵּם וַחֲזוֹ כָּל כְּנִשְׁתָּא אֵין לָשׁוֹן דְּהָא נוֹפֵל אֶלָּא לָשׁוֹן אֲשֶׁר שֶׁהוּא מִגִּזְרַת שִׁמּוּשׁ אִם שֶׁמָּצִינוּ, אִם מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן אֲשֶׁר, כְּמוֹ "וְאִם מַדּוּעַ לֹא תִקְצַר רוּחִי" (איוב כ״א) וְהַרְבֵּה מְפֹרָשִׁים מִזֶּה הַלָּשׁוֹן "אִם חֲרוּצִים יָמָיו" (שם י״ד):

gestorben war; allein nach dem Targum: וחזו כל כנישתא „die ganze Gemeinde sah" paßt das Wort „weil" nicht, sondern „daß", in welcher Bedeutung אם gebraucht zu werden pflegt; wie אשר, gleich (Jjob 21): ואם מדוע לא תקצר; noch an vielen Stellen wird es so gebraucht, z. B. (Jjob 13): אם חרוצים ימיו.

כא (1) וישמע הכנעני. שָׁמַע שֶׁמֵּת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד, כְּסָבוּר נִתְּנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל. כְּלוֹמַר כִּדְאִיתָא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ר״ג) וַעֲמָלֵק מֵעוֹלָם רְצוּעַת מַרְדּוּת לְיִשְׂרָאֵל מְזֻמָּן בְּכָל עֵת לְפֻרְעָנוּת: יושב הנגב. זֶה עֲמָלֵק, שֶׁנֶּאֱמַר "עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב" (במדבר י״ג) וְשִׁנָּה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן כְּנַעַן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִים לְהַקָּבָּ״ה לָתֵת כְּנַעֲנִים בְּיָדָם, וְהֵם אֵינָן כְּנַעֲנִים, רָאוּ יִשְׂרָאֵל לְבוּשֵׁיהֶם כִּלְבוּשֵׁי עֲמָלֵקִים וּלְשׁוֹנָם לְשׁוֹן כְּנַעַן, אָמְרוּ נִתְפַּלֵּל סְתָם, שֶׁנֶּאֱמַר "אִם נָתֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי": דרך האתרים. דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב שֶׁהָלְכוּ בָהּ מְרַגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב" (שם). דָּבָר אַחֵר "דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" דֶּרֶךְ הַתַּיָּר הַגָּדוֹל הַנּוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת

21. (1) וישמע הכנעני Er hörte, daß Aharon gestorben und die Wolke der Herrlichkeit sich entfernt hat. Amalek war von jeher als Geißel der Bestrafung für Jisrael bestimmt. — ישב הנגב d. i. Amalek, (M. 4, 13, 29): Amalek wohnt im mittäglichen Lande, er veränderte seine Sprache und sprach die kenaanitische, in dem Glauben, daß die Israeliten zu Gott beten werden, daß er die Kenaaniter ihnen in die Hände gebe. Die Israeliten aber merkten, daß sie Kleider, wie die Amalekiter trugen, und nur die Sprache die kenaanitische sei, da sagten sie: laß uns allgemein beten: Wenn du, o Gott, dieses Volk mir in die Gewalt geben wirst. דרך האתרים Den Weg zur Mittagseite, den die Kundschafter eingeschlagen hatten, wie es heißt: ויעלו בנגב — Oder דרך האתרים bedeutet der Weg, den der große Kundschafter (Führer), die Bundeslade, vorangeht, wie es (M. 4, 10, 33) heißt: „Auf diesen drei Tagreisen zog die Bundeslade vor ihnen her, ihnen zu

הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ ׀ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי׃ (2) וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתֹן תִּתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃ (3) וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם חָרְמָה׃ פ (4) וַיִּסְעוּ מֵהֹר

kam auf dem Wege der Kundschafter, da stritt er gegen Jisrael, und führte von ihm Gefangene weg. (2) Da gelobte Jisrael dem Ewigen ein Gelübde und sprach: Wenn du dieses Volk in meine Hand giebst, so will ich ihre Städte bannen. (3) Und der Ewige hörte auf die Stimme Jisraels, und gab den Kenaani dahin, und man bannte sie und ihre Städte und nannte den Namen des Ortes Chorma. (4) Und sie zogen vom

רש״י

ימ:ם לתור להם מנוחה" (שם י'): וישב ממנו שבי. אינה אלא שפחה אחת: (2) והחרמתי. אקדיש שללם לגבוה: (3) ויחר־ם אתהם. בהריגה: ואת עריהם. חרמי גבוה: (4) דרד ים סוף. כיון שמת אהרן ובאת עליהם מלחמה זו, חזרו לאחוריהם דרך ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזירת מרגלים, שנאמר "וסעו המדברה דרך ים סוף" (דברים א') וכאן חזרו לאחוריהם (ועיין פרשת פנחס) שבע מסעות, שנאמר "ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן" (שם י') וכי במוסרה מת, והלא בהר ההר מת? אלא, שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו, כאילו הוא בפניהם וצא ובדוק במסעות ותמצאם, שבע מסעות מן

zeigen, wo sie ruhen sollen." וישב ממנו שבי Blos eine Sklavin nahmen sie gefangen. (2) והחרמתי Ich will die Beute dem Höchsten weihen. (3) ויחרם אתהם Durch Tödten. ואת עריהם Das gottgeweihte Banngut. (4) דרך ים סוף Als Aharon gestorben war, und dieser Krieg vorfiel, zogen sie zurück den Weg zum Schilfmeere, denselben Weg, den sie gegangen waren, als das Verhängniß wegen der Kundschafter sie traf; wie es heißt: Ziehet in die Wüste hin, nach dem Schilfmeere zu. Hier gingen sie sieben Stationen zurück, denn so heißt es (M. 5, 10, 6): „Die Kinder Jisraels zogen von Beeroth bene Jaakon und ruheten in Moßerah, allwo Aharon starb. Er starb doch nicht in Moßerah, sondern auf Hor-Hohar? Allein dort trauerten sie abermals und beklagten ihn, als wäre er dort gestorben. — Wenn man diese Züge genau prüft, so findet man von Moßerah bis Hor-Hohar sieben Stationen. (Nämlich, sie zogen zurück von

ההר דרך ים־סוף לסבב את־ארץ אדום ותקצר נפש־העם בדרך׃

Berge Hor den Weg nach dem Schilfmeere, um das Land Edom zu umgehen; da nahm ab der Muth des Volkes auf dem Wege.

רש"י

מוסרה עד הר ההר: לסבוב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארצו: ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהוקשה להם, אמרו עכשיו היינו קרובים ליכנס לארץ, ואנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך ובלע"ז אנקרוש"לור Acrout-lour, Acrou, chose degontant; lonr. luer (עט פקצוט מיה:צן) ולא יתכן לומר: ותקצר נפש העם בדרך בהיותו בדרך, ולא פירש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא, מפורש שם במה קצרה, כגון "ותקצר נפשי בהם" (זכריה י"א) "ותקצר נפשו בעמל ישראל" (שופטים י') וכל דבר קשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש כאדם שהטורח בא עליו, ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם הצער ובדבר המטריח נופל לשון גודל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון "וגם נפשם בחלה בי" (זכריה י"א) "גדלה עלי ויגאה כשחל תצודני" (איוב י').

Hor-Hohar bis Kadesch, dann nach Ezjon Gober, Ebrona, Chor Hagidgad, Bene Jaakon u. Moßera). לסביב את ארץ אדום Weil er nicht durch sein Land ziehen ließ. ותקצר נפש העם בדרך Das Volk ward ungeduldig auf dem Wege, durch die Beschwerden und Mühseligkeiten der Reise; sie sagten: Jetzt waren wir nahe daran, in das Land zu kommen, und gehen zurück; ebenso erging es unseren Vätern, sie mußten 38 Jahre dort herumziehen, bis heute, darum wurden sie entmuthigt, ob der Beschwerden der Fußreisen. בדרך kann nicht bedeuten: auf dem Wege, indem es nicht angegeben ist: worüber, indem bei קצור נפש überall zugleich die Ursache angegeben wird, z. B. (Zachar. 11, 8): ותקצר נפשי בהם d. h. über sie; ebenso (Richt. 10, 16): ותקצר נפשו בעמל ישראל wegen der Drangsale Israels. Alles Lästige für den Menschen wird mit קציר נפש ausgedrückt, d. h. die Seele ist zu beengt, um die Beschwerlichkeit zu fassen, sie haben gleichsam keinen Raum im Herzen. Bei jeder Beschwerde paßt ferner der Ausdruck גדול, weil sie zu groß und schwer auf den Menschen lastet, wie in (Zach. 11, 8): וגם נפשם בחלה בי und auch sie wurden meiner überdrüßig, d. h. zu groß, um mich zu fassen; (Ijob 10, 16):

(5) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לָמָה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל׃ (6) וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּעָם אֵת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־הָעָם וַיָּמָת עַם־רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃ (7) וַיָּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַיהוָה וָבָךְ הִתְפַּלֵּל

(5) Und das Volk redete wider Gott und wider Mosche: Warum habt ihr uns heraufgeführt aus Mizrajim, daß wir sterben in der Wüste? denn da ist kein Brod und kein Wasser, und wir haben Widerwillen an der elenden Speise. (6) Da sandte der Ewige wider das Volk die brennenden Schlangen, u. sie bissen das Volk, und es starb viel Volk von Jisrael. (7) Da kam das Volk zu Mosche und sie sprachen: Wir haben gesündigt, daß wir geredet haben wider den Ewigen und wider

רש״י

כללו של פירוש כל לשון קצור נפש בדבר לשון שאין יכול לסבלו היא, שאין הדעת סובלתו: (5) באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו (מ״ר): למה העליתנו. שניהם שוים: ונפשנו קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס: בלחם הקלוקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל, אמרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא (ע״ז ה׳): (6) את הנחשים השרפים. ששורפים את האדם בארס שניהם (במ׳ רבה): וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה, יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר

ונאה כשחל bin ich zu groß, daß du mich wie einen Löwen hetzest? Überhaupt bedeutet קצור נפש eine Sache, die unerträglich ist, die man nicht fassen kann. (5) באלהים ובמשה Sie stellten dem Diener seinem Herrn gleich. למה העליתנו (Mehrzahl) Ihr beide habt uns herausgeführt. ונפשנו קצה Auch dies bedeutet Widerwillen und Ekel. — בלחם הקלקל Das Manna geht in den Gliedern ganz auf, daher nannten sie es קלקל ungenügende, verderbliche Speise; sie sagten, das Manna wird in unserm Innern aufschwellen; wie? kann denn ein Mensch Speise zu sich nehmen, ohne selbe auszuscheiden? (6) הנחשים השרפים Schlangen, welche die Menschen durch den Biß ihrer Zähne vergiften. וינשכו את העם Es komme die Schlange, welche (M. 1, 3, 13) wegen Bösreden gestraft wurde, und bestrafe Diejenigen, welche üble Gerüchte ausgebracht; es komme die Schlange, die bei allen Speisen nur einen (Erd-) Geschmack empfindet und diene zur Bestrafung der dankvergessenen Menschen, die bei der einen

אֶל־יְהוָֹה וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת־הַנָּחָשׁ
וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם׃ (8) וַיֹּאמֶר
יְהוָֹה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים
אֹתוֹ עַל־נֵס וְהָיָה כָּל־הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה
אֹתוֹ וָחָי׃ (9) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת

dich! Bete zum Ewigen, daß er die Schlangen von uns abwende. Da betete Mosche für das Volk.
(8) Und der Ewige sprach zu Mosche: Mache dir einen Saraph, und setze ihn auf eine Stange, und es geschehe, Jeder, der gebissen worden, der sehe ihn an, so wird er leben bleiben.
(9) Und Mosche machte eine kupferne Schlange,

רש״י

אֶחָד מִשְׁתַּנֶּה לָהֶם לְכַמָּה מַטְעַמִּים׃ (7) ויתפלל משה. מִכָּאן לְמִי שֶׁמְּבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יְהֵא אַכְזָרִי מִלִּמְחוֹל׃ (8) על נס. עַל כְּלוֹנָס שֶׁקּוֹרִין פירטי״קא בלע״ז (מייכג סטפנגע Pertica ital), וְכֵן „כַּנֵּס עַל הַגִּבְעָה" (ישעי׳ ל׳) „אָרִים נִסִּי" (שם מ״ט) „שְׂאוּ נֵס" (שם י״ג), וּלְפִי שֶׁהוּא גָבוֹהַּ לְאוֹת וְלִרְאִיָּה קוֹרְאוֹ נס׃ כל הנשוך. אֲפִילּוּ כֶּלֶב אוֹ חֲמוֹר נוֹשְׁכוֹ, הָיָה נִזּוֹק וּמִתְנַוְּנֶה וְהוֹלֵךְ (במדרש רבה) אֶלָּא שֶׁנְּשִׁיכַת הַנָּחָשׁ מְמַהֶרֶת לְהָמִית, לְכָךְ נֶאֱמַר כָּאן „וְרָאָה אוֹתוֹ" רְאִיָּה בְּעָלְמָא, וּבִנְשִׁיכַת הַנָּחָשׁ נֶאֱמַר „וְהִבִּיט" וְהָיָה אִם נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט וגו׳ שֶׁלֹּא הָיָה מְמַהֵר נְשׁוּךְ הַנָּחָשׁ לְהִתְרַפְּאוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן מַבִּיט בּוֹ בְּכַוָּנָה וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ׃ וְכִי נָחָשׁ מֵמִית אוֹ מְחַיֶּה? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמְשַׁעְבְּדִין אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הָיוּ מִתְרַפְּאִים, וְאִם לָאו הָיוּ נִמּוֹקִים׃ (9) נחש נחשת.

Manna-Speise allerlei Geschmack wahrnehmen konnten! (7) ויתפלל משה Daraus ergibt sich, wer dem Beleidigten Abbitte leistet, dieser gegen ihn nicht hartherzig und unerbittlich sein soll. (8) על נס Auf eine Stange, ähnl. (Jes. 30): כנס על הגבעה; das. 49: ארים נסי; Panier; das. 13, 2: שאו נס weil es hoch emporragt, als Denkzeichen, heißt es נס. כל הנשוך Jeder Gebissene, selbst der Biß eines eines Hundes oder Esels beschädigte, doch nicht tödtlich; daher heißt es hier (V. 8) וראה אותו ein bloßes Aufblicken half schon, beim Schlangenbiß aber (V. 9) steht: והביט, der von der Schlange Gebissene mußte hoffnungsvollen Blickes hinaufschauen, sonst wurde er nicht sobald geheilt. Unsere Lehrer bemerken hierzu (Talm. R. Haschana 19): Kann denn die kupferne Schlange tödten oder beleben? Nein, sondern wenn die Israeliten nach oben blickten, und ihren Sinn ihrem Vater im Himmel unterwarfen, wurden sie geheilt, wo nicht, schwanden sie hin. (9) נחש נחשת Es

וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס וְהָיָה אִם־נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ
אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט אֶל־נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת
וָחָי׃ ששי (10) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃ (11) וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ
בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃ (12) מִשָּׁם
נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד׃ (13) מִשָּׁם
נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אַרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר
הַיֹּצֵא מִגְּבֻל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל

und setzte sie auf die Stange, und es geschah, wenn eine Schlange Jemanden biß, so schaute er auf zu der kupfernen Schlange und blieb leben.
(10) Und die Kinder Israel brachen auf und lagerten zu Oboth.
(11) Und sie brachen auf von Oboth und lagerten zu Ije-Abarim, in der Wüste, die vor Moab gegen Sonnenaufgang ist.
(12) Von dort brachen sie auf und lagerten im Thale Sered.
(13) Von dort brachen sie auf und lagerten jenseits des Arnons, der in der Wüste, der herauskommt aus dem Gebiete des Emori; denn der Arnon war die Grenze Moabs,

רש״י

לֹא נֶאֱמַר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ שֶׁל נְחֹשֶׁת, אֶלָּא אָמַר מֹשֶׁה הַקָּבָּ״ה קוֹרְאוֹ נָחָשׁ, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂנּוּ שֶׁל נְחֹשֶׁת, לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן (שם): (11) בעיי העברים. לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה נִקְרָא שְׁמָם „עִיִּים", וְעִי לָשׁוֹן חוּרְבָּה הִיא, דָּבָר הַטָּאוּט בְּמַטְאֲטֵא, וְהָעַיִ״ן בּוֹ יְסוֹד לְבַדָּהּ, וְהוּא מִלְּשׁוֹן יָעִים, כְּמוֹ „וְיָעָה בָרָד" (ישעי׳ כ״ח): העברים. דֶּרֶךְ מַעֲבָר, הָעוֹבְרִים שָׁם מֵאֵת הַר נְבוֹ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן, שֶׁהוּא מַפְסִיק בֵּין אֶרֶץ מוֹאָב לְאֶרֶץ אֱמוֹרִי: על פני מואב ממזרח השמש. בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב: (13) מגבול האמרי. תְּחוּם סוֹף מֵצַר שֶׁלָּהֶם, וְכֵן גְּבוּל מוֹאָב (דברים ב׳) לָשׁוֹן קָצֶה וְסוֹף: מעבר ארנון. הִקִּיפוּ אֶרֶץ מוֹאָב כָּל דְּרוֹמָהּ וּמִזְרָחָהּ, עַד

wurde ihm nicht befohlen, sie aus Kupfer zu machen, sondern Mosche dachte: der Ewige heißt es נחש (Schlange), so will ich sie aus נחשת Kupfer machen, welches mit נחש ähnlich lautet. (11) בעיי העברים Ich weiß nicht, warum man dieses עיים nennt? welches Wort eine zerstörte Sache, Etwas, das man wegfegt bedeutet. Das ע' ist alleiniger Stammbuchstabe (v. יעה), wovon auch יעים, (Jes. 28): ויעה ברד wegschaufeln. העברים Der Weg, der den Berg Nebo übersteigenden Reisenden, nach dem Lande Kenaan, es scheidet das Land Moab von dem Lande der Emoriten. ממזרח השמש Auf der Morgenseite von Moab. (13) מגבול האמורי Das Ende seines Landes; ebenso (M. 5, 2): גבול מואב der Grenzbezirk Moabs. מעבר ארנון Sie umkreisten das ganze Land Moab, seine Mittag- und Morgenseite, bis sie ans jenseitige Ufer des Flusses

מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי׃ (14) עַל־כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְהוָה אֶת־וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת־הַנְּחָלִים אַרְנוֹן׃

zwischen Moab und dem Emori. (14) Darum heißt es im Buche der Kriege des Ewigen: Waheb in Supha und die Bäche

רש״י

שֶׁבָּאוּ מֵעֵבֶר הַשֵּׁנִי לְאַרְנוֹן, בְּתוֹךְ אֶרֶץ הָאֱמוֹרִי, בִּצְפוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב: היוצא מגבול האמורי. רְצוּעָה יוֹצְאָה מִגְּבוּל הָאֱמוֹרִי וְהִיא שֶׁל אֱמוֹרִים וְנִכְנֶסֶת לִגְבוּל מוֹאָב עַד אַרְנוֹן שֶׁהוּא גְּבוּל מוֹאָב וְשָׁם חָנוּ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בָּאוּ לִגְבוּל מוֹאָב (כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב, וְהֵם לֹא נָתְנוּ לָהֶם רְשׁוּת לַעֲבוֹר בְּאַרְצָם וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּירְשָׁהּ מֹשֶׁה, פֵּירְשָׁהּ יִפְתָּח) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִפְתָּח „וְגַם אֶל מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה" (שופטים י"א), וּמֹשֶׁה רִמְּזָהּ „כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֵשָׂו הַיּוֹשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְהַמּוֹאָבִים הַיּוֹשְׁבִים בְּעָר", מָה אֵלּוּ לֹא נְתָנוּם לַעֲבוֹר בְּתוֹךְ אַרְצָם אֶלָּא הִקִּיפוּם סָבִיב, אַף מוֹאָב כֵּן: (14) על כן יאמר. עַל חֲנִיָּה זוֹ וְנִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָהּ, יֵאָמֵר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה'. כְּשֶׁמְּסַפְּרִים נִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ, יְסַפְּרוּ אֶת וָהֵב וגו': את והב. כְּמוֹ אֶת יָהֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִן יָעוֹד וָעֵד, כֵּן יֵאָמֵר מִן יָהֵב וָהֵב. והוי"ו יְסוֹד הִיא, כְּלוֹמַר אֶת אֲשֶׁר יָהַב לָהֶם, וְהַרְבֵּה נִסִּים בְּיַם סוּף: ואת הנחלים ארנון. כְּשֵׁם שֶׁמְּסַפְּרִים בְּנִסֵּי יַם סוּף, כָּךְ יֵשׁ לְסַפֵּר בְּנִסֵּי נַחֲלֵי אַרְנוֹן, שֶׁאַף כָּאן נַעֲשׂוּ נִסִּים

Arnon kamen, mitten in das Land der Emoriter, mitternächtlich von Moab. היוצא מגבול האמרי Ein schmaler Strich tritt aus dem Lande Emoris heraus, in die Grenze Moab's, bis zum Arnon, welche die Grenze von Moab ist; dort lagerten die Israeliten und kamen nicht in das Land Moab, wie Jiftach (Richt. 11, 1) sagte: „Auch zum Könige von Moab sandte er Boten, er willigte aber nicht ein". Auch Mosche deutete dies an (M. 5, 2, 29): „Wie mir die Nachkommen Esav's gethan, die in Seïr wohnten." So wie diese sie nicht durch ihr Land ziehen ließen, sondern sie zu umgehen zwangen, ebenso war es auch mit Moab. (14) על כן יאמר Von dieser Lagerung und von den Wundern, die dabei geschahen, יאמר בספר מלחמות ה' wird Jeder, der die Wunder, die unseren Voreltern damals widerfahren sind, auch erzählen: את והב So viel wie יהב geben, wie man von יעד ,ועד gibt, so von יהב ,והב das ו gehört zum Stamme, d. h. man wird sich erzählen, was Gott ihnen gegeben יהב, so auch die Wohlthaten am Schilfmeere. ואת הנחלים ארנון So wie man von den Wunderthaten am Schilfmeere erzählt, so wird man auch erzählen von den Wundern bei dem Bache Arnon, denn auch hier

(15) וְאֶשֶׁר הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עָר וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב׃ (16) וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה

Arnon. (15) Und die Ergießung der Bäche, die sich wendet nach dem Wohnsitz Ar, und sich lehnt an die Grenze Moabs. (16) Und von dort nach dem Brunnen. Das ist der Brunnen, wo der Ewige sprach zu

רש״י

גדולים, ומה הם הנסים? (15) ואשד הנחלים. תרגום של שפך: אשד. שפך הנחלים שנשפך שם דם אמורים, שהיו נחבאים שם, לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר, וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה, והדרך עובר בתוך הנחל, אמרו אמוריים, כשיכנסו ישראל לארץ, לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם, ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור, נזדעזע ההר של ארץ ישראל לעבור כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה ונתקרב לצד ההר של מואב, ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום, וזהו „אשר נטה לשבת״ עד שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד מואב ונדבק בו, וזהו „ונשען לגבול מואב״: (ס״א אינו. ועברו ישראל אל ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא ידי הבא שנכנס לשם): (16) ומשם בארה. משם בא האשד אל הבאר, כיצד, אמר הקב״ה: מי מודיע לבני הנסים

geschahen große Wunder. (15) ואשד הנחלים Der Ausfluß der Bäche. Onk. übersetzt אשד mit שפך, der Zusammenfluß der Bäche; dort ist das Blut der Emoriter geflossen, welche sich dort verborgen hatten, weil es hohe Berge gab, das Thal aber tief und enge war, die Berge standen sich so nahe, daß wenn Einer auf einem Berge stand, er mit einem auf dem andern Berge Stehenden sprechen konnte. Der Weg ging durch das Thal, die Emoriter sagten nun: Wenn die Israeliten den Weg nach Palästina durchs Thal nehmen werden, wollen wir aus den Höhlen der Berge herauskommen, und sie durch Pfeile und Schleudersteine umbringen. Diese Höhlen waren an der Seite der Berge und ragten hochstehende Felsenspitzen hervor. Als die Israeliten einzogen, erbebte der Berg von Palästina — als wollte er gleich einer gehorsamen Dienerin ihrer Gebieterin entgegeneilen; denn die hervorstehenden Spitzen des einen Berges drangen in die Vertiefungen des andern, wodurch die Emoriter zerdrückt wurden. Darauf bezieht sich: אשר נטה לשבת ער daß der Berg von seinem Platze sich abneigte, und sich der Seite Moabs näherte, d. h. er stützte sich an die Grenze Moabs. (16) ומשם בארה Von dort kam der Ausfluß in den Brunnen. Wer —

לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת־הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם׃ ס (17) אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר עֱנוּ־לָהּ׃ (18) בְּאֵר חֲפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר

Mosche: Versammle das Volk, und ich will ihnen Wasser geben. (17) Damals sang Jisrael diesen Gesang: Steig herauf, Brunnen! singet ihm entgegen! (18) Brunnen, den Fürsten gegraben, den die Edlen des Volkes gehöhlt mit dem Scepter, mit ihren Stäben. — Und aus der Wüste

רש״י

הַלָּלוּ? הַמָּשָׁל אוֹמֵר „נָתַתָּ פַּת לְתִינוֹק, הוֹדִיעַ לְאִמּוֹ" לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ, חָזְרוּ הֶהָרִים לִמְקוֹמָם, וְהַבְּאֵר יָרְדָה לְתוֹךְ הַנַּחַל, וְהֶעֶלְתָה מִשָּׁם דַּם הַהֲרוּגִים וּזְרוֹעוֹת וְאֵבָרִים וּמוֹלִיכָתָן סָבִיב הַמַּחֲנֶה, וְיִשְׂרָאֵל רָאוּ וְאָמְרוּ שִׁירָה: (17) עלי באר, מִתּוֹךְ הַנַּחַל וְהַעֲלִי מַה שֶּׁאַתְּ מַעֲלָה, וּמִנַּיִן שֶׁהַבְּאֵר הוֹדִיעָה לָהֶם? שֶׁנֶּאֱמַר „וּמִשָּׁם בְּאֵרָה", וְכִי מִשָּׁם הָיְתָה, וַהֲלֹא מִתְּחִלַּת אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיְתָה עִמָּהֶם, אֶלָּא שֶׁיָּרְדָה לְפַרְסֵם אֶת הַנִּסִּים (במ"ר), וְכֵן „אָז יָשִׁיר", הַשִּׁירָה הַזֹּאת נֶאֶמְרָה בְּסוֹף אַרְבָּעִים, וְהַבְּאֵר נִתְּנָה לָהֶם מִתְּחִלַּת אַרְבָּעִים, מָה רָאָה לִיכָּתֵב כָּאן? שֶׁלֹּא הָעִנְיָן הַזֶּה נִדְרָשׁ לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ (שבת ל"ה): (18) באר חפרוה, זאת היא הַבְּאֵר אֲשֶׁר חֲפָרוּהָ שָׂרִים משֶׁה וְאַהֲרֹן: במשענותם.

sprach der Hochgepriesene, wer wird meinen Kindern diese Wunder bekannt machen? Das Sprichwort sagt: Gibst du dem Kinde Brod, so mußt du es der Mutter mittheilen. Nach dem Durchzuge der Israeliten ließ Gott die Erde durch Erdbeben in ihrem früherem Standpunkt kommen, der Quell floß in das Thal, wodurch das Blut und die Gebeine der emoritischen Leichen zum Vorschein kamen, die um das Lager herumschwammen, als Israel dies sah, stimmte es nachstehendes Danklied an: (17) עלי באר Steig auf, Brunnen aus dem Thale, bringe herauf, was du aufgenommen! Wovon ist erwiesen, daß der Quell es ihnen bekannt machte? weil es heißt: ומשם בארה er wurde ja dort nicht zum erstenmale sichtbar? sondern zu Anfang der vierzig Jahre? es kam nur von dort der Ausfluß in den Quell, um diese Wunder bekannt zu machen; dasselbe bedeutet hier אז ישיר ישראל את השירה הזאת welches zu Ende der 40 Jahren gesungen wurde, der Quell wurde ihnen zu Anfang der 40 Jahre gegeben, warum wird erst davon hieher geschrieben? Aus der eben angeführten Ursache. (18) באר חפרוה Dies ist der Brunnen, den die Fürsten Mosche und Aharon gegraben. במשענותם Mit dem Stabe. וממדבר In der Wüste wurde er ihnen

מַתָּנָה׃ (19) וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת׃ (20) וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ פ שביעי (רביעי)

nach Mathana. (19) Und von Mathana nach Nachliel, und von Nachliel nach Bamoth. (20) Und von Bamoth nach dem Thal, das im Gefilde Moabs, auf der Spitze des Pisga, die hinblicket über die Fläche der Wüste.

רש״י

בַּמַּתָּנָה׃ וממדבר. נִתְּנָה לָהֶם׃ (19) וממתנה נחליאל. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ (20) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב. כִּי שָׁם מֵת מֹשֶׁה וְשָׁם בָּטְלָה הַבְּאֵר. ד״א כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם. כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא, כְּשֶׁהָיוּ חוֹנִים, נוֹטֵל מַקְלוֹ וּמוֹשֵׁךְ אֵצֶל דִּגְלוֹ וּמַחֲנֵהוּ, וּמֵי הַבְּאֵר נִמְשָׁכִין דֶּרֶךְ אוֹתוֹ סִימָן, וּבָאִין לִפְנֵי חֲנָיַת כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט׃ במחוקק. עַל פִּי מֹשֶׁה שֶׁנִּקְרָא מְחוֹקֵק, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי שָׁם חֶלְקַת מְחוֹקֵק סָפוּן (דברים ל״ג). וְלָמָּה לֹא נִזְכַּר מֹשֶׁה בְּשִׁירָה זוֹ? לְפִי שֶׁלָּקָה עַל יְדֵי הַבְּאֵר, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל הקב״ה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ מְזַמְּנִין אוֹתוֹ לִסְעוּדָה, אָמַר׃ אִם אוֹהֲבִי שָׁם אֲנִי שָׁם, וְאִם לָאו אֵינִי הוֹלֵךְ׃ ראש הפסגה. כְּתַרְגּוּמוֹ רֵישׁ רָמָתָא׃ פסגה. לְשׁוֹן גּוֹבַהּ, וְכֵן פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ (תהלים מ״ח) הַגְבִּיהוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ׃ ונשקפה. אוֹתָהּ הַפִּסְגָּה עַל פְּנֵי מָקוֹם שֶׁשְּׁמוֹ יְשִׁימוֹן וְהוּא לְשׁוֹן מִדְבָּר, שֶׁהוּא שָׁמֵם. דָּבָר אַחֵר וְנִשְׁקָפָה, הַבְּאֵר, עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן, שֶׁנִּגְנְזָה בְּיַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא״.

geschenkt! — (19) וממתנה נחליאל Nach Onk. von da, wo er ihnen gegeben wurde, in das Gefilde. (20) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב Dort starb Mosche, und nachher versiegte der Brunnen. Oder כרוה נדיבי העם heißt, bei jeder Lagerung machte jeder Stammfürst mit seinem Stabe ein Zeichen, und nach diesem Zeichen leiteten sie das Wasser vom Brunnen bis an den Ort, wo ihr Stamm lagerte. במחוקק Dies geschah auf Befehl Mosche's, denn so heißt es (M. 5, 33, 21): כי שם חלקת מחוקק Warum wird aber in diesem Gesang der Name Mosche nicht erwähnt? Weil er durch diesen Brunnen gestraft worden ist, und weil Mosche hier unerwähnt bleibt, wurde auch Gottes Name hier nicht genannt; wie wenn man einen König zu einer Festlichkeit ladet, dieser aber erwiedert: Ist mein Liebling dort, so komme ich, wo nicht so werde ich nicht erscheinen. ראש הפסגה Nach Onk. ריש רמתא auf der Spitze der Anhöhe. פסגה heißt Höhe, wie in (Ps. 48, 14) פסגו ארמנותיה erhöhet ihre Paläste. ונשקפה Diese Anhöhe wird gesehen von dem Orte, welcher ישימון Wüste heißt. Oder ונשקפה der Brunnen wird auf Jeschimon gesehen, er wurde in das Meer von

(21) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן
מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר׃ (22) אֶעְבְּרָה
בְאַרְצֶךָ לֹא נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא
נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד
אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ (23) וְלֹא־נָתַן סִיחֹן

(22) Und Jisrael sandte Boten an Sichon, den König des Emori. und sprach: (22) Ich möchte durch dein Land ziehen, wir wollen nicht ausbeugen in Felder und Weinberge, wir wollen nicht trinken Wasser aus den Brunnen; auf dem Wege des Königs wollen wir gehen, bis daß wir dein Gebiet durchzogen haben. (23) Aber Sichon gestattete

רש״י

וְהָעוֹמֵד עַל הַיְשִׁימוֹן מַבִּיט וְרוֹאֶה כְּמִין כְּבָרָה בַּיָּם וְהִיא הַבְּאֵר. כָּךְ דָּרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא׃ (21) וישלח ישראל מלאכים. וּבְמָקוֹם אַחֵר תּוֹלֶה הַשְּׁלִיחוּת בְּמֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר „וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר קְדֵמוֹת“ (דברים ב׳), וְכֵן „וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם“ (במדבר כ׳), וּבְיִפְתָּח הוּא אוֹמֵר „וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם“ וגו׳ (שופטים י״א), הַכְּתוּבִים הַלָּלוּ צְרִיכִין זֶה לָזֶה, זֶה נוֹעֵל וְזֶה פּוֹתֵחַ, שֶׁמֹּשֶׁה הוּא יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל הֵם מֹשֶׁה, לוֹמַר לְךָ שֶׁנְּשִׂיא הַדּוֹר הוּא כְּכָל הַדּוֹר, כִּי הַנָּשִׂיא הוּא הַכֹּל׃ (22) אעברה בארצך. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לִפְתּוֹחַ לָהֶם בְּשָׁלוֹם, בִּקְשׁוּ מֵהֶם שָׁלוֹם׃ (23) ולא נתן סיחון וגו׳. לְפִי שֶׁכָּל מַלְכֵי כְנַעַן הָיוּ מַעֲלִין לוֹ מַס שֶׁהָיָה שׁוֹמְרָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עֲלֵיהֶם גְּיָסוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל

Tiberias versenkt; wer nun auf Jeschimon steht, sieht ein Art Sieb im Meere, und das ist der Brunnen (Tanchuma). (21) וישלח ישראל מלאכים Anderswo wird die Absendung dieser Botschaften dem Mosche zugeschrieben, so heißt es (M. 5, 3, 26): Ich schickte Boten aus zum Könige von Edom; (Richt. 11, 17): Jiftach ließ dem Könige Amons entbieten: „Israel schickte Boten zum Könige von Edom“. Diese Schriftstellen gehören zu einander, was die eine verschweigt, theilt die andere ausführlich mit, dies will andeuten, daß Mosche und Israel gleichbedeutend sei, daß der Fürst mit dem Zeitalter Alles in Allem ist. (22) אעברה בארצך Obwohl ihnen nicht anbefohlen war, dem Sichon friedlich entgegen zu kommen, strebten sie doch nur den Frieden an. (23) ולא נתן סיחון Weil alle Könige Kenaans ihm Tribut abgaben, indem er sie vor dem Eindringen fremder Heere schützte so antwortete er, als die Israeliten um die Erlaubniß durchzuziehen baten: Ich bin ja nur hier, um Alle vor euch in Schutz zu nehmen, wie könnt ihr nur so etwas reden?

אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל׃ (24) וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד־יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃ (25) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב

Jisrael nicht, durch sein Gebiet zu ziehen, und Sichon versammelte sein ganzes Volk und zog aus, Jisrael entgegen, in die Wüste, und kam nach Jahaz, und stritt gegen Jisrael. (24) Und Jisrael schlug ihn mit der Schärfe des Schwertes, und nahm sein Land in Besitz, vom Arnon bis an den Jabbok, bis zu den Kindern Ammon, denn fest war die Grenze der Kinder Ammon. (25) Und Jisrael nahm alle diese Städte, und Jisrael

רש״י

"נַעְבְּרָה נָא בְאַרְצֶךָ" (במדבר כ׳), א״ל כָּל עַצְמִי אֵינִי יוֹשֵׁב כָּאן אֶלָּא לְשָׁמְרָה מִפְּנֵיכֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים כָּךְ׃ ויצא לקראת ישראל. אִלּוּ הָיְתָה חֶשְׁבּוֹן מְלֵאָה יַתּוּשִׁין, אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְכָבְשָׁהּ, וְאִם הָיָה סִיחוֹן בִּכְפָר חַלָּשׁ, אֵין כָּל אָדָם יָכוֹל לְכָבְשׁוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהָיָה בְחֶשְׁבּוֹן. אָמַר הקב״ה "מָה אֲנִי מַטְרִיחַ עַל בָּנַי כָּל זֹאת, לָצוּר עַל כָּל עִיר וָעִיר, נָתַן בְּלֵב כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָצֵאת מִן הָעֲיָירוֹת, וְנִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם לְמָקוֹם אֶחָד, וְשָׁם נָפְלוּ, וּמִשָּׁם הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל אֶל הֶעָרִים וְאֵין עוֹמֵד נֶגְדָּם, כִּי אֵין שָׁם, אֶלָּא נָשִׁים וְטַף׃ (24) כי עז. וּמַהוּ חָזְקוֹ? הַתְרָאָתוֹ שֶׁל הקב״ה שֶׁאָמַר

ויצא לקראת ישראל Wäre Cheschbon mit Mücken (schwachen Einwohnern) angefüllt gewesen, so wäre es zu erobern dennoch sehr schwer gewesen; wäre König Sichon in einem schwachen Dorfe gelegen, so hätte ihn kaum Einer besiegen können, geschweige denn, da Sichon (ein großer Held) in Cheschbon, einer starken Festung sich befand! Gott aber sprach: Ich will meine Kinder durch die Belagerung aller dieser Städte nicht ermüden, und Gott fügte es, daß alle feindlichen Krieger die Festungen verließen, sich auf einem einzigen Platze versammelten, und dort ihren Untergang fanden; wodann die Israeliten in die Städte einziehen konnten, ohne einen Widerstand zu erfahren, da nur Weiber und Kinder der Feinde darin zurückgeblieben waren. (24) כי עז Worin bestand die Festigkeit? in der göttlichen Warnung (B. 5. 2, 19):

יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן
וּבְכָל־בְּנֹתֶיהָ׃ (26) כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן
מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ
מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ
מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן׃ (27) עַל־כֵּן יֹאמְרוּ
הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן
עִיר סִיחוֹן׃ (28) כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן
לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב

wohnte in allen Städten des Emori, in Cheschbon und in allen ihren Tochterstädten. (26) Denn Cheschbon war eine Stadt Sichons, des Königs von Emori, denn er hatte gestritten gegen den vorigen König von Moab, und hatte ihm sein ganzes Land weggenommen bis an den Arnon. (27) Daher sprechen die Dichter: Kommet nach Cheschbon! gebaut werde und errichtet die Stadt Sichons. (28) Denn Feuer ging aus von Cheschbon, Flamme aus Sichons Stadt, verzehrt Ar in Moab,

רש״י

להם „אל תצורם" וגו׳: (25) בנותיה. כפרים הסמוכים לה: (26) והוא נלחם. למה הוצרך ליכתב? לפי שנאמר „אל תצר את מואב" (דברים ב׳), וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו, שסיחון לקחה מהם, ועל ידו טהרה לישראל: מידו. מרשותו: (27) על כן. על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב: יאמרו המושלים. בלעם, שנאמר בו „וישא משלו" (במדבר כ״ג) המושלים בלעם ובעור, והם אמרו „באו חשבון" שלא היה סיחון יכול לכבשה, והלך ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק „כי ידעתי את אשר תברך מבורך" וגו׳ (שם כ״ב): תבנה ותכונן. חשבון בשם סיחון, להיות עירו: (28) כי אש יצאה מחשבון. משנכבשה סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה

„Behandle sie nicht feindselig und greife sie nicht an. (25) בנותיה Die in ihrer Nähe liegenden Ortschaften. (26) והוא נלחם Wozu wird dieses erwähnt? Weil es (M. 5, 2. 9) heißt: „Behandle Moab nicht feindselig," Cheschbon gehörte zu Moab so sieht hier, daß Sichon es von ihnen erobert hatte und ihm durfte Israel es abnehmen. מידו Aus seiner Gewalt. (27) על כן Von diesem Kriege, welchen Sichon mit Moab geführt hatte. יאמרו המושלים Bezieht sich auf Bileam, von dem es heißt: המשלים—וישא משלו Bileam und sein Vater Beor; diese sagten: Kommt nach Cheschbon denn Sichon konnte es nicht erobern er ging daher und mietete den Bileam, um Cheschbon fluchen zu lassen. Darauf bezieht sich, was Balak sagte: „Ich weiß, wen du segnest, der ist gesegnet, und den du fluchst, der ist verflucht. תבנה ותכונן Cheschbon wurde erbaut und wieder aufgerichtet, um den Namen Sichon zu führen. (28) כי אש יצאה מחשבון Nachdem sie Sichon erobert hatte. אכלה ער מואב Or hieß diese Provinz, im

בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן׃ (29) אוֹי־לְךָ מוֹאָב
אָבַדְתָּ עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בָּנָיו פְּלֵיטִם
וּבְנֹתָיו בַּשְּׁבִית לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחוֹן׃
(30) וַנִּירָם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד־דִּיבֹן
וַנַּשִּׁים עַד־נֹפַח אֲשֶׁר עַד־מֵידְבָא׃
(31) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי׃
(32) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר

die Herren der Höhen des Arnon.
(29) Wehe dir, Moab! verloren bist du, Volk des Kemosch! Seine Söhne giebt er hin als Flüchtlinge und seine Töchter in die Gefangenschaft dem Emori-König Sichon.
(30) Und wir haben sie niedergeworfen, verloren ist Cheschbon bis Dibon, und wir haben verwüstet bis Nophach, das bis Medba reicht.
(31) Israel wohnte also im Lande des Emori.
(32) Und Mosche sandte hin, Jaser auszukunden,

רש״י

הַמְּדִינָה קָרוּי עָר בִּלְשׁוֹן עִבְרִי, וּלְחַיַּית בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי׃
עָר מוֹאָב. עָר שֶׁל מוֹאָב׃ (29) אוי לך מואב.
שֶׁקִּלְּלוּ אֶת מוֹאָב שֶׁיִּמָּסְרוּ בְיָדוֹ׃ כמוש. שֵׁם אֱלֹהֵי
מוֹאָב׃ נתן. הַנּוֹתֵן אֶת בָּנָיו שֶׁל מוֹאָב׃ פלטם.
נָסִים וּפְלֵטִים מֵחֶרֶב, וְאֶת בְּנוֹתָיו בַּשְּׁבִית וגו׳׃
(30) ונירם אבד חשבון. מַלְכוּת שֶׁלָּהֶם אָבַד חֶשְׁבּוֹן׃
עד דיבון. מַלְכוּת וְעוֹל שֶׁהָיָה לְמוֹאָב בְּחֶשְׁבּוֹן אָבַד
מִשָּׁם, וְכֵן עַד דִּיבוֹן תַּרְגּוּם שֶׁל סָר „עַד" כְּלוֹמַר
סָר נִיר מִדִּיבוֹן. נִיר לָשׁוֹן מַלְכוּת וְעוֹל וּמֶמְשֶׁלֶת
אִישׁ כְּמוֹ „לְמַעַן הֱיוֹת נִיר לְדָוִד עַבְדִּי" (מלכים א׳
י״א)׃ ונשים. שי״ן דְּגוּשָׁה לָשׁוֹן שְׁמָמָה, כָּךְ יֹאמְרוּ
הַמּוֹשְׁלִים „וַנַּשִּׁים אוֹתָם"׃ עד נפח. הֲשִׁימוֹנִים עַד
נֹפַח׃ (32) וישלח משה לרגל את יעזר. הַמְרַגְּלִים
לְכָדוּהָ, אָמְרוּ׃ לֹא נַעֲשֶׂה כָּרִאשׁוֹנִים, בְּטוּחִים אָנוּ

לחית Hebr. und aramäisch.
ער Zu Moab gehörend.
(29) אוי לך מואב Sie fluchten Moab, daß sie dem Sichon unterliegen mögen. כמוש Der Name der Gottheit Moabs. נתן Welcher die Söhne Moabs hingab. פליטים Zu Flüchtlingen vor dem Schwerte, und die Töchter zu Gefangenen.
(30) אבד חשבון עד דיבון Das Reich und die Herrschaft, welche Moab in Cheschbon hatte, ist dahin; עד דיבון es wich von Dibon die Herrschaft. Das Targum von סר ist עד, d. h. die Herrschaft entwich von Dibon; ניר ,ונירם heißt Herrschaft, ähnl. (Kön. 1, 11, 36): היות ניר לדוד. — ונשים Das ש hat ein Dagesch, d. h. verwüsten; die Dichter sagen: wir haben sie verwüstet! — עד נפח verheert bis Nofach.
(32) לרגל את יעזר Die Auskundschafter selbst haben es erobert, sie sagten: wir machen es nicht so wie die ersten Kundschafter; wir vertrauen dem kräftigen Gebete Mosche's,

וַיִּלְכְּדוּ בְּנֹתֶיהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי
אֲשֶׁר־שָׁם׃ (33) וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ
הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם
הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי׃ מפטיר
(34) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא
אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־
עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר
עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב
בְּחֶשְׁבּוֹן׃ (35) וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו
וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ
שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אַרְצוֹ׃

und sie eroberten ihre Tochterstädte, und man vertrieb den Emori, der daselbst war.
(33) Und sie wandten sich und zogen hinauf den Weg nach Baschan; da zog aus Og, König von Baschan, ihnen entgegen, er und sein ganzes Volk zum Kriege nach Edrëi.
(34) Und der Ewige sprach zu Mosche: Fürchte ihn nicht, denn in deine Hand gebe ich ihn und sein ganzes Volk und sein Land, und thue ihm, so wie du gethan dem Sichon, König von Emori, der in Cheschbon wohnte.
(35) Und sie schlugen ihn und seine Söhne und sein ganzes Volk, so daß man ihm nicht einen Entronnenen ließ, und nahmen sein Land in Besitz.

רש"י

בְּכֹחַ תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם׃ (34) אל תירא אותו. שֶׁהָיָה מֹשֶׁה יָרֵא לְהִלָּחֵם שֶׁמָּא תַּעֲמוֹד לוֹ זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיָּבֹא הַפָּלִיט" (בראשית י"ד) הוּא עוֹג שֶׁפָּלַט מִן הָרְפָאִים, שֶׁהִכּוּ כְּדָרְלָעֹמֶר וַחֲבֵרָיו בְּעַשְׁתְּרוֹת קַרְנַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר „רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים" (דברים ג'). (נדה ס"א)׃ (35) ויכו אותו. מֹשֶׁה הֲרָגוֹ. כִּדְאִיתָא בִּבְרָכוֹת ד' ס"א בְּהָרוֹאֶה עֲקַר טוּרָא בַּר תְּלָתָא פַּרְסֵי וגו'׃

um den Kampf mit ihnen aufzunehmen. (34) אל תירא אות' Mosche fürchtete, gegen ihn zu streiten, vielleicht, dachte er, könnte das Verdienst Abrahams dem Og beistehen, von welchem es (M. 5, 14, 13) heißt: „Ein Flüchtling kam", und das war Og, der sich geflüchtet hatte von den Refaim die von Kedarleomer in Aschterot Karnajim geschlagen wurden; von ihm heißt es (M. 4, 3, 11): „Nur Og war von den Refaim übrig geblieben." (35) ויכו אית' Mosche schlug ihn; worüber im (Talm. Berach. 54) berichtet wird: „Og riß einen Berg von drei Parßa aus und schleuderte ihn gegen Mosche; dieser nahm eine Axt, verwundete ihn an den Knöcheln und tödtete ihn.

22. (1) Und die Kinder Jisrael brachen auf und lagerten in den Ebenen Moabs, diesseits des Jarbens von Jerecho.

(2) Und Balak, der Sohn Zippors, sah Alles, was Jisrael gethan dem Emori. (3) Da fürchtete sich Moab sehr vor dem Volke, weil es so viel war, und es graute Moab vor den Kindern Jisrael. — (4) Und Moab sprach zu den Aeltesten Midjans: Nun wird dieser Haufe

כב (1) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ ס ס ס

בלק

(2) וַיַּרְא בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֵת כָּל־אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי׃ (3) וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיָּקָץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ

רש"י

22. (2) וירא בלק בן צפור Er sagte, wenn die zwei Könige (Sichon und Og) auf die wir uns stützten, ihnen nicht Widerstand leisten konnten, um so weniger, daß wir es im Stande sind, deshalb (3) ויגר מואב Heißt fürchten, wie in (Jjob 19, 29): גורו לכם „fürchtet euch." ויקץ מואב Ihr Leben war ihnen zuwider. (4) אל זקני מדין Waren doch Midjan und Moab von jeher feindlich gegen einander, denn es heißt (M. 1, 36, 35): der König von Edom schlug Midjan im Gefilde Moabs, Midjan also bedrängte den Moab mit Krieg! Nur aus Furcht vor den Israeliten machten sie Frieden. Was bewog aber Moab Midjan um Rath zu befragen? Als sie nämlich sahen, daß die Israeliten auf nicht gewöhnliche Weise Siege feierten, da dachten sie, ihr Anführer (Mosche) wurde

כב (2) וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמרי. אמר: אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם, לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך "ויגר מואב": (3) ויגר. לשון מורא, כמו "גורו לכם" (איוב י"ט): ויקץ מואב. קצו בחייהם, כמו "קצתי בחיי", והוא מקרא קצר: (4) אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר "המכה את מדין בשדה מואב" (בראשית ל"ו) שבאו מדין על מואב למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין? כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו: מנהיגם של אלו במדין

הַקָּהָל אֶת־כׇּל־סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר
אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ
לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא׃ (5) וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹר פְּתוֹרָה
אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־

abfressen Alles rings um uns her - wie der Ochse abfrißt das Grüne des Feldes. Und Balak, der Sohn Zippors, war König über Moab um dieselbe Zeit. (5) Und er schickte Boten zu Bileam, dem Sohne Beors, nach Pethor, das am Strome liegt, in das Land der Kinder seines Volkes, ihn

רש״י

נִתְגַּדֵּל, נִשְׁאֲלוּ מֵהֶם, מַה מִּדָּתוֹ? אָמְרוּ לָהֶם: אֵין כֹּחוֹ אֶלָּא בְּפִיו, אַף אָנוּ נָבוֹא עֲלֵיהֶם בְּאָדָם שֶׁכֹּחוֹ בְּפִיו: כלחוך השור. כָּל מַה שֶּׁהַשּׁוֹר מְלַחֵךְ, אֵין בּוֹ בְּרָכָה: בעת ההיא. לֹא הָיָה רָאוּי לְמַלְכוּת, מִנְּסִיכֵי מִדְיָן הָיָה, וְכֵיוָן שֶׁמֵּת סִיחוֹן מִנּוּהוּ עֲלֵיהֶם לְצֹרֶךְ שָׁעָה (במד׳ ר׳): (5) פתורה. כְּשֻׁלְחָנִי זֶה, שֶׁהַכֹּל מְרִיצִין לוֹ מָעוֹת, כָּךְ כָּל הַמְּלָכִים מְרִיצִין לוֹ אִגְּרוֹתֵיהֶם, וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא כָּךְ שֵׁם הַמָּקוֹם (שם): ארץ בני עמו. שֶׁל בָּלָק, מִשָּׁם הָיָה, וְזֶה הָיָה מִתְנַבֵּא וְאוֹמֵר לוֹ: עָתִיד אַתָּה לִמְלוֹךְ, וא״ת מִפְּנֵי מָה הִשְׁרָה הַקָּבָּ״ה שְׁכִינָתוֹ עַל גּוֹי רָשָׁע? כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא פִּתְחוֹן פֶּה לָאֻמּוֹת לוֹמַר: אִלּוּ הָיוּ לָנוּ נְבִיאִים חָזַרְנוּ לְמוּטָב, הֶעֱמִיד לָהֶם נְבִיאִים, וְהֵם פָּרְצוּ גֶדֶר

in Midjan erzogen, wir fragen dort an, welche Eigenschaften er besitze; Jene erwiederten, daß seine Kraft im Beten bestehe. Nun sagten sie, auch wir wollen ihnen einen Mann entgegenstellen, dessen Kraft ebenfalls im Munde (in der Sprache) besteht. כלחך השור Alles was der Ochse abfrißt, kann nicht mehr segenbringend sein. בעת ההיא Er war zur Regentenwürde nicht geeignet, er war Einer von den Fürsten Midjans; als Sichon gestorben war, setzten sie ihn einstweilen (בעת ההיא) zum Könige über sich. (5) פתורה Wie ein Wechsler, dem von allen Seiten Geldsorten einlaufen, so kamen dem Bileam von allen Königen schriftliche Anfragen zur Deutung zu. Nach dem Wortsinne ist Pethor der Name einer Stadt. פתורה Nach Pethor, (oder auch לפתור um Aufschluß zu geben). א״ץ בני עמו Bezieht sich auf Balak, er war von dort und Bileam hatte ihm profezeit, daß er einst regieren werde. Die Ursache, warum Gott seine Glorie auf einem Heiden und Übelwollenden ruhen ließ, ist Folgende, damit die Völker nicht die Ausflucht haben, sagen zu können: Hätten wir Profeten gehabt, so wären wir gewiß besser geworden, darum stellte er ihnen Profeten, die aber noch zu ihrer tiefern Entartung beitrugen; denn

לו לאמר הנה עם יצא ממצרים
הנה כסה את־עין הארץ והוא ישב
ממלי׃ (6) ועתה לכה־נא ארה־לי
את־העם הזה כי־עצום הוא ממני
אולי אוכל נכה־בו ואגרשנו מן־
הארץ כי ידעתי את אשר־תברך
מברך ואשר תאר יואר׃ (7) וילכו
זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם

zu rufen, und sprach: Siehe, ein Volk ist ausgezogen von Mizrajim, siehe, es bedeckt den Anblick der Erde und es sitzt mir gegenüber. (6) Und nun komme doch, verfluche mir dieses Volk, denn es ist stärker als ich, vielleicht vermag ich, es zu schlagen, daß ich es vertreibe aus dem Lande; denn ich weiß, wen du segnest, der ist gesegnet, und wen du verfluchst, der ist verflucht. (7) Und so gingen die Aeltesten Moabs und die Aeltesten Midjans, unn Wahrsagerlohn in

רש"י

העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם
עצה להפקיר עצמן לזנות (שם): לקרוא לו.
הקריאה היתה שלו ולהנאתו, שהיה פוסק לו ממון
הרבה (שם): עם יצא ממצרים. ואם תאמר מה מזיקך?
הנה כסה את עין הארץ, סיחון ועוג שהיו שומרים
אותנו, עמדו עליהם והרגום: והוא יושב ממלי.
חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו „כי אמילם"
(תהלים קי"ח): (6) נכה בו. אני ועמי נכה בהם.
ד"א בלשון משנה מיעוט הוא, מנכה לו מן הדמים
להסר מהם מעט (במדבר רבה): כי ידעתי וגו'. על
ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב:
(7) וקסמים בידם. כל מיני קסמים, שלא יאמר, אין

früher hielten sie auf Keuschheit, Bileam gab ihnen den schändlichen Rath, ihre Töchter der Unzucht preiszugeben. — לקרא לו Die Einladung war zu seinem Nutzen, denn man hat ihm große Summen zugesichert. עם יצא ממצרים Frägst du, was dies schadet? Siehe, es bedeckt die Fläche der Erde, so weit man sehen kann, Sichon und Og, die uns Schutz gewährten sind von ihnen erschlagen worden. ממלי Hier fehlt das ר, um anzudeuten, sie sind nahe daran, uns ganz zu vernichten, wie (Ps. 118) כי אמילם. (6) נכה בו Ich und mein Volk könnten sie schlagen; oder nach dem Talmudischen „מנכה לו מן הדמים" verringern, weniger machen. כי ידעתי Durch die Kriege von Sichon, dem du halfest, Moab eu schlagen. (7) וקסמים בידם Alle Arten von Zauberwerkzeuge, damit er nicht sagen könne, er habe keine Werkzeuge bei sich. Oder, die

וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק׃ (8) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־מוֹאָב עִם־בִּלְעָם׃ (9) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ׃ (10) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי׃

ihrer Hand, und kamen zu Bileam und redeten zu ihm die Worte Balaks. (8) Und er sprach zu ihnen: Übernachtet hier diese Nacht, so will ich euch Antwort geben, so wie der Ewige zu mir reden wird. Und die Fürsten Moabs blieben bei Bileam. (9) Und Gott kam zu Bileam und sprach: Wer sind diese Männer bei dir? (10) Und Bileam sprach zu Gott: Balak, der Sohn Zippors, König von Moab, sandte

רש"י

כְּלֵי תַשְׁמִישֵׁי עִמִּי. ד"א קֶסֶם זֶה נָטְלוּ זִקְנֵי מִדְיָן בְּיָדָם, אָמְרוּ: אִם יָבֹא עִמָּנוּ בַּפַּעַם הַזֹּאת, יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, וְאִם יִדְחֵנוּ, אֵין בּוֹ תּוֹעֶלֶת, לְפִיכָךְ כְּשֶׁאָמַר לָהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה, אָמְרוּ: אֵין בּוֹ תִּקְוָה, הִנִּיחוּהוּ וְהָלְכוּ לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם" אֲבָל זִקְנֵי מִדְיָן הָלְכוּ לָהֶם (שם): (8) לינו פה הלילה. אֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְכֵן לְכָל נְבִיאֵי אוּמוֹת הָעוֹלָם ע"א, וְכֵן לָבָן בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיָּבֹא ה' אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה" (בראשית ל"א), כְּאָדָם הַהוֹלֵךְ אֵצֶל פִּלַּגְשׁוֹ בְּהַחְבָּא: כאשר ידבר ה' אלי. אִם יַמְלִיכֵנִי לָלֶכֶת עִם בְּנֵי אָדָם כְּמוֹתְכֶם אֵלֵךְ עִמָּכֶם, שֶׁמָּא אֵין כְּבוֹדִי לִתְּנִי לַהֲלוֹךְ אֶלָּא עִם שָׂרִים גְּדוֹלִים מִכֶּם: וישבו. לָשׁוֹן עַכָּבָה: (9) מי האנשים האלה עמך. לְהַטְעוֹתוֹ בָּא. אָמַר

Ältesten Midjans nahmen folgende Orakel an: Geht er gleich mit uns, so fühlt er sich sicher, wenn er aber einen Aufschub verlangt, so ist Alles vergeblich. Als er ihnen nun sagte: Bleibet hier diese Nacht, dachten sie, daß nichts von ihm zu hoffen sei; sie ließen ihn und gingen fort, denn es heißt: die Fürsten Moabs blieben bei Bileam, die Ältesten Midjans aber reisten zurück. (8) לינו פה הלילה Weil der göttliche Geist nur des Nachts auf ihn ruhte, so war es auch bei anderen heidnischen Sehern der Fall, z. B. (M. 1, 31, 24): Gott kam zu Laban in einem nächtlichen Traume. כאשר ידבר ה' אלי Ob er mir anrathen wird mit Leuten eueresgleichen zu reisen, dann gehe ich, vielleicht will es Gott, daß ich nur mit vornehmen Fürsten dahin reisen soll. וישבו Sie verweilten. (9) מי האנשים האלה עמך Gott wollte ihn beirren, Bileam dachte daher, vielleicht

(11) הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס
אֶת־עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה קָבָה־לִּי
אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו׃
(12) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא
תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת־הָעָם כִּי
בָרוּךְ הוּא׃ שני (חמישי) (13) וַיָּקָם
בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלָק
לְכוּ אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לְתִתִּי
לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם׃ (14) וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב

zu mir: (11) Siehe da das Volk, das aus Mizrajim gezogen und den Anblick der Erde bedeckt; nun komm verwünsche es mir! vielleicht vermag ich gegen dasselbe zu streiten, daß ich es vertreibe. (12) Da sprach Gott zu Bileam: Du sollst nicht mit ihnen gehen! du sollst das Volk nicht verfluchen; denn es ist gesegnet. (13) Als Bileam des Morgens aufstand, sprach er zu den Fürsten Balaks: Gehet in euer Land; denn der Ewige verweigert es, mir zu gestatten, mit euch zu gehen. (14) Da machten sich die

רש"י

פְּעָמִים שֶׁאֵין הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו. אֵין דַּעְתּוֹ שָׁוָה עָלָיו,
אַף אֲנִי אֶרְאֶה עֵת שֶׁאוּכַל לְקַלֵּל וְלֹא יָבִין: (11)
קבה לי. זוֹ קָשָׁה „מֵאָרָה לִי“, שֶׁהוּא נוֹקֵב וּמְפָרֵשׁ
(במדבר רבה): וגרשתיו. מִן הָעוֹלָם, וּבָלָק לֹא אָמַר
אֶלָּא „וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן הָאָרֶץ“, אֵינִי מְבַקֵּשׁ אֶלָּא לְהַסִּיעָם
מֵעָלַי, וּבִלְעָם הָיָה שׂוֹנְאָם יוֹתֵר מִבָּלָק (שם): (12)
לא תלך עמהם. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן אֲקַלְּלֵם בִּמְקוֹמָם,
אָמַר לוֹ: לֹא תָאוֹר אֶת הָעָם, אָמַר לוֹ: אִם כֵּן
אֲבָרְכֵם, אָמַר לוֹ: אֵינָם צְרִיכִים לְבִרְכָתְךָ כִּי בָרוּךְ הוּא.
מָשָׁל אוֹמְרִים לַצִּרְעָה (ס"א לדבורה): לֹא מִדּוּבְשֵׁךְ
וְלֹא מֵעוּקְצֵךְ (שם): (13) להלך עמכם. אֶלָּא עִם

gibt es Momente, wo Gott nicht alles beachtet, so werde ich auch einen Moment abwarten, in welchem ich die Israeliten fluchen kann daß Gott es nicht merken wird. (10) בלק בן צפור Wenngleich ich in deinen Augen nicht angesehen bin, so bin ich es doch in den Augen der Erdenkönige. (11) קבה לי Ist ausdrucksvoller angegeben als ארה. — וגרשתיו Und sie vertreiben aus der Welt; Balak sagte nur: ich will sie aus dem Lande vertreiben, er verlangte nur, daß sie von ihm sich entfernen mögen; Bileam aber haßte die Israeliten mehr noch, als Balak (בלעם nach dem Talmud wie בלע עם, Volksverschlinger). — (12) לא תלך עמהם Bileam erwiederte: Nun, so will ich sie hier verfluchen. Gott sprach: du sollst das Volk nicht verfluchen! Da erwiederte Bileam: Nun, so will ich sie segnen! Gott sprach: Es braucht deinen Segen nicht, da es bereits schon gesegnet wurde; so wie man sprichwörtlich zur Biene sagt: Ich verlange weder deinen Honig, noch deinen Stachel, (13) להלך עמכם Blos mit größern

וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם
הֲלֹךְ עִמָּנוּ׃ (15) וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ
שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה׃ (16) וַיָּבֹאוּ
אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלָק
בֶּן־צִפּוֹר אַל־נָא תִמָּנַע מֵהֲלֹךְ אֵלָי׃
(17) כִּי־כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר־
תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכָה־נָּא קָבָה־לִּי
אֵת הָעָם הַזֶּה׃ (18) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר
אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא
בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־

Fürsten Moabs auf, und gingen zu Balak und sprachen: Bileam hat es verweigert, mit uns zu gehen. (15) Da sandte Balak noch ferner Fürsten, mehr und angesehenere, als jene. (16) Und sie kamen zu Bileam und sprachen zu ihm: So spricht Balak, der Sohn Zippors: Laß dich doch nicht abhalten, zu mir zu gehen. (17) Denn sehr hoch ehren will ich dich, und Alles, was du zu mir sprechen wirst, will ich thun: so komm doch, verwünsche mir dieses Volk! (18) Da antwortete Bileam und sprach zu den Dienern Balaks: Wenn Balak mir gäbe sein Haus voll Silber und Gold, so vermöchte ich nicht

רש"י

שָׂרִים גְּדוֹלִים מִכֶּם. לִמְּדָנוּ שֶׁרוּחוֹ גְבוֹהָה, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת שֶׁהוּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם אֶלָּא בִּלְשׁוֹן גַּסּוּת, לְפִיכָךְ וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק: (17) בלק בן צפור וגו'. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינִי חָשׁוּב בְּעֵינֶיהָ, הָיִשׁוּב אֲנִי בְּעֵינֶיךָ הַמְּלָכִים: (18) כי כבד אכבדך. יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיִיתָ נוֹטֵל לְשֶׁעָבַר (ר"ל בְּמִלְחֶמֶת סִיחוֹן) אֲנִי נוֹתֵן לְךָ (במדבר רבה): (19) מלא ביתו כסף וזהב. לִמְּדָנוּ שֶׁנַּפְשׁוֹ רְחָבָה וּמְחַמֵּד מָמוֹן אֲחֵרִים, אָמַר, רָאוּי לוֹ לִיתֵּן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ לִשְׂכּוֹר חֲיָלוֹת רַבּוֹת, סָפֵק נוֹצֵחַ סָפֵק אֵינוֹ נוֹצֵחַ, אֲנִי וַדַּאי נוֹצֵחַ: לא אוכל לעבור. עַל כָּרְחוֹ גִּלָּה שֶׁהוּא

Fürsten, als ihr seid, reise ich; hieraus erhellt, daß er hochfahrender Gemüthsart war; er wollte nicht zeigen, daß er der Leitung Gottes untergeordnet steht, und führte eine stolze Redensart; deshalb schickte Balak vornehmere Fürsten zu ihm. (17) כי כבד אכבדך מאוד Noch mehr Ehre, als du sie zuvor empfangen, will ich dir erweisen. (18) מלא ביתו כסף וזהב Dies lehrt, daß er unersättlich geldgierig war, er sagte, Balak sollte mir all sein Silber und Gold geben, denn er müßte doch viele Legionen zum Kriege mieten wo der Sieg noch zweifelhaft wäre, ich aber bin des Sieges gewiß! לא אוכל לעבור Wider Willen gestand er, daß er auch unter der Gewalt Anderer steht. Auch

פִּי יְהוָה אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ
גְדוֹלָה׃ (19) וְעַתָּה שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם־
אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה מַה־יֹּסֵף יְהוָה
דַּבֵּר עִמִּי׃ (20) וַיָּבֹא אֱלֹהִים ׀ אֶל־
בִּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־לִקְרֹא לְךָ
בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לֵךְ אִתָּם וְאַךְ אֶת־
הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה׃
שלישי (21) וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ

zu übertreten den Befehl des Ewigen meines Gottes, Kleines oder Großes zu thun. (19) Nun also bleibet doch auch ihr hier diese Nacht, und ich werde erfahren, was der Ewige ferner mit mir reden wird. (20) Und Gott kam zu Bileam des Nachts und sprach zu ihm: Wenn dich zu rufen die Männer gekommen sind, so mache dich auf, gehe mit ihnen; jedoch nur das, was ich zu dir reden werde, das mußt du thun. (21) Da machte sich Bileam des Morgens auf, und sattelte seine

רש"י

בִּרְשׁוּת אֲחֵרִים, וְנִתְנַבֵּא כָּאן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּתְבָּרְכוּ הָאָבוֹת מִפִּי הַשְּׁכִינָה׃ (19) גם אתם. פִּיו הִכְשִׁילוֹ, גַּם אַתֶּם סוֹפְכֶם לֵילֵךְ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ כָּרִאשׁוֹנִים׃ מה יוסף, לֹא יְשַׁנֶּה דְּבָרָיו מִבְּרָכָה לִקְלָלָה, הַלְוַאי שֶׁלֹּא יוֹסִיף לְבָרֵךְ, כָּאן נִתְנַבֵּא שֶׁעָתִיד לְהוֹסִיף לָהֶם בְּרָכוֹת עַל יָדוֹ׃ (20) אם לקרא לך. אִם הַקְּרִיאָה שֶׁלְּךָ וּסָבוּר אַתָּה לִיטּוֹל עָלֶיהָ שָׂכָר, קוּם לֵךְ אִתָּם׃ ואך. עַל כָּרְחֲךָ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אוֹתוֹ תַעֲשֶׂה, וְאַף עַל פִּי כֵן וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם אָמַר שֶׁמָּא אֲפַתֶּנּוּ וְיִתְרַצֶּה׃ (21) ויחבוש את אתונו. מִכָּאן שֶׁהַשִּׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה, שֶׁחָבַשׁ הוּא בְּעַצְמוֹ. אָמַר הַקָּבָּ"ה, רָשָׁע כְּבָר קְדָמְךָ אַבְרָהָם

profezeiete er hier, daß er die Segensverheißungen, welche die Erzväter von Gott empfangen haben, nicht werde vernichten können! (19) גם אתם Sein eigener Mund brachte ihn zum Falle; גם אתם deutet: auch Ihr (Abgesandten) werdet beklommenen Herzens, wie die ersten leer fortziehen. מה יסף Gott wird gewiß seinen Segen ihnen nicht vorenthalten, o, daß er sie nur nicht mehr segnen soll! Hier profezeiete er, daß Gott sie durch ihn noch mehr segnen werde. (20) אם לקרא לך Wenn die Einladung deinen Zweck dient (לך) und dir guten Lohn in Aussicht stellt, dann mache dich auf und geh mit ihnen, ואך Unwillkürlich wirst du das thun müssen, was Gott dir befehlen werde. Ungeachtet dessen ging Bileam mit, er dachte, vielleicht werde ich ihn überreden, daß er (in den Fluch) einwillige. (21) ויחבוש את אתנו Dieß beweist, daß der Haß auch Sitte und Anstand außer Acht läßt, denn er sattelte selbst sein Lastthier. Gott sagte: Bösewicht! ihr Urahn Abraham kam dir hierin

אֶת־אֲתֹנוֹ וַיֵּלֶךְ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב׃
(22) וַיִּחַר־אַף אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא
וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן לוֹ
וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתֹנוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ׃
(23) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה
נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט
הָאָתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיַּךְ

Eselin, und ging mit den Fürsten Moabs. — (22) Da entbrannte der Zorn des Ewigen, daß er ging, und es stellte sich ein Engel des Ewigen in den Weg, ihm zum Hinderniß, und er ritt auf seine Eselin, und seine beiden Knaben waren mit ihm. (23) Da sah die Eselin den Engel des Ewigen im Wege stehen, und sein Schwert gezückt in seiner Hand, und die Eselin wich ab vom Wege und ging in das Feld; und Bileam schlug

רש״י

אֲבִיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבוֹשׁ אֶת
חֲמוֹרוֹ" (בראשית כ״ב): עם שרי מואב. לִבּוֹ כְּלִבָּם
שָׁוֶה (במדבר רבה): (22) כי הולך הוא. רָאָה
שֶׁהַדָּבָר רַע בְּעֵינֵי הַמָּקוֹם, וְנִתְאַוָּה לֵילֵךְ: לשטן
לו. מַלְאָךְ שֶׁל רַחֲמִים הָיָה וְהָיָה רוֹצֶה לְמָנְעוֹ
מִלַּחֲטוֹא שֶׁלֹּא יֶחֱטָא וְיֹאבֵד (שם): ושני נעריו עמו.
מִכָּאן לְאָדָם חָשׁוּב, הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יוֹלִיךְ עִמּוֹ שְׁנֵי
אֲנָשִׁים לְשַׁמְּשׁוֹ וְחוֹזְרִים וּמְשַׁמְּשִׁים זֶה אֶת זֶה:
(23) ותרא האתון. וְהוּא לֹא רָאָה שֶׁנָּתַן הקב״ה
רְשׁוּת לַבְּהֵמָה לִרְאוֹת יוֹתֵר מִן הָאָדָם, שֶׁמִּתּוֹךְ
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת תִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ כְּשֶׁיִּרְאֶה מַזִּיקִין: וחרבו
שלופה בידו. אָמַר רָשָׁע זֶה הִנִּיחַ כְּלֵי אוּמָנוּתוֹ,
שֶׁכְּלֵי זֵינָן שֶׁל אוּמּוֹת הָעוֹלָם בַּחֶרֶב, וְהוּא בָּא

zuvor, wie es heißt (M. 1, 22): Abraham stand des Morgens früh auf und sattelte seinen Esel. עם שרי מואב Er so wie sie hatten einen Gedanken (zum Fluche). (22) כי הולך הוא Er sah, daß sein Vorhaben in den Augen Gottes mißfiel, und war dennoch reiselustig. מלאך ה׳ לשטן לו Dies war ein Engel der Barmherzigkeit, der ihn von der Sünde abhalten wollte, damit er nicht in ihr verstrickt zu Grunde gehe. ושני נעריו עמו Dies zeigt an, daß wenn ein vornehmer Mann auf Reisen ist, er zwei Personen zur Begleitung und Bedienung mitführe, welche abwechselnd ihm zur Seite stehen sollen. (23) ותרא האתן Er aber sah den Engel nicht; zuweilen bekundet das Thier mehr Scharfblick, als der Mensch; weil der Mensch wegen der Begabung seines Verstandes oft die Fassung verlieren könnte, wenn er die ihm drohende Gefahr sehen würde. וחרבו שלופת בידו Der Engel sprach: dieser Böswillige beseitigt seine gewöhnliche Waffe, das Schwert, und bedient sich der Waffe im Munde, welche die Schutz-Wehr der Israeliten ist; dafür soll er mit seiner

בִּלְעָם אֶת־הָאָתוֹן לְהַטֹּתָהּ הַדָּרֶךְ׃ (24) וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר מִזֶּה׃ (25) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּלָּחֵץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת־רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ׃ (26) וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ־יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול׃ (27) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר־אַף בִּלְעָם

die Eselin, um sie in den Weg zu lenken. (24) Da stellte sich der Engel des Ewigen in den Hohlweg zwischen den Weinbergen, eine Mauer hier und eine Mauer dort. (25) Als die Eselin den Engel des Ewigen sah, drängte sie sich an die Wand und drängte den Fuß Bileams an die Wand, und er schlug sie abermals. (26) Und der Engel des Ewigen ging weiter voraus und stellte sich an einen engen Ort, wo kein Weg war auszuweichen rechts oder links. (27) Als die Eselin des Ewigen sah, legte sie sich nieder unter Bileam; da entbrannte der Zorn Bileams

רש״י

עֲלֵיהֶם בְּפִיו, שֶׁהִיא אוּמָנוּת שֶׁלָּהֶם, אַף אֲנִי אֶתְפּוֹשׂ אֶת שֶׁלּוֹ וְאָבֹא עָלָיו בְּאוּמָנוּתוֹ, וְכֵן סוֹפוֹ „וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב" (במדבר ל״א)׃ (24) במשעול. כְּתַרְגּוּמוֹ בִּשְׁבִיל, וְכֵן „אִם יִשְׂפֹּק עֲפַר שׁוֹמְרוֹן לִשְׁעָלִים" (מלכים א׳ כ׳) עָפָר הַנִּדְבָּק בְּכַפּוֹת הָרַגְלַיִם בְּהִלּוּכָן, וְכֵן „מִי מָדַד בְּשָׁעֳלוֹ מַיִם" (ישעי׳ מ׳) בְּרַגְלָיו וּבְהִלּוּכוֹ׃ נדר מזה ונדר מזה. סְתָם גָּדֵר שֶׁל אֲבָנִים הוּא׃ (25) ותלחץ. הִיא עַצְמָהּ׃ ותלחץ. אֶת אֲחֵרִים, אֶת רֶגֶל בִּלְעָם׃ (26) ויוסף מלאך ה׳ עבור. לַעֲבוֹר עוֹד לְפָנָיו, לַהֲלוֹךְ לִהְיוֹת לְפָנָיו בְּמָקוֹם אַחֵר, כְּמוֹ „וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם" (בראשית ל״ב). וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה

eigenen Waffe (dem Schwerte) angegriffen und getödtet werden, so wie es (M. 4, 31, 8) heißt: „den Bileam, Sohn Beors erschlugen sie mit dem Schwerte." (24) במשעול Onk. בשביל in den Pfad, ebenso (Kön. 1. 20, 10): „Wenn der Staub von Schomron hinreicht für die Fußtritte" לשועלים, d. i. der Staub, der sich an ihre Fußsohlen ansetzt beim Gehen. Desgl. (Jes. 44, 12): מי מדד משעלו Wer maß mit dem Fußtritte. נדר מזה, נדר bedeutet gewöhnlich eine Wand aus Steinen. (25) וַתִּלָּחֵץ Sie drängte sich selbst; וַתִּלְחַץ sie drängte Andere, nämlich den Fuß Bileams. (26) ויוסף מלאך ה׳ עבור Er ging an ihm vorüber, um früher als er an einem andern Platze stehen zu können, gleich (M. 1, 33, 3): והוא עבר לפניהם. Eine Agada im Tanchuma

וַיַּךְ אֶת־הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל׃ (28) וַיִּפְתַּח
יְהוָה אֶת־פִּי הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם
מֶה־עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתַנִי זֶה שָׁלֹשׁ
רְגָלִים׃ (29) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי
הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עַתָּה
הֲרַגְתִּיךְ׃ (30) וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל־
בִּלְעָם הֲלוֹא אָנֹכִי אֲתֹנְךָ אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ
עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַהַסְכֵּן
הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא׃
(31) וַיְגַל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא
אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ

und er schlug die Eselin mit dem Stocke. (28) Da öffnete der Ewige den Mund der Eselin und sie sprach zu Bileam: Was habe ich dir gethan, daß du mich schon drei Mal geschlagen? (29) Und Bileam sprach zu der Eselin: Weil du mir übel mitgespielt hast. Wäre doch ein Schwert in meiner Hand, gewiß ich erschlüge dich jetzt. (30) Da sprach die Eselin zu Bileam: Bin ich nicht deine Eselin, auf der du geritten von deinem Dasein an bis auf diesen Tag? War ich je gewohnt dir also zu thun? Und er sprach: Nein! (31) Da enthüllte der Ewige die Augen Bileams, und er sah den Engel des Ewigen

רש"י

יֶשׁ בְּתַנְחוּמָא: מַה רָאָה לַעֲמֹד בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת?
סִימָנֵי אָבוֹת הֶרְאָהוּ: (28) זה שלש רגלים. רָמַז לוֹ
אַתָּה מְבַקֵּשׁ לַעֲקוֹר אוּמָּה הַחוֹגֶגֶת שָׁלֹשׁ רְגָלִים בַּשָּׁנָה:
(29) התעללת. כְּתַרְגּוּמוֹ לָשׁוֹן גְּנַאי וּבִזָּיוֹן: לו יש
חרב בידי. גְּנוּת גְּדוֹלָה הָיָה לוֹ דָּבָר זֶה בְּעֵינֵי הַשָּׂרִים,
זֶה הוֹלֵךְ לַהֲרוֹג אוּמָּה שְׁלֵימָה בְּפִיו, וּלְאָתוֹן זוֹ צָרִיךְ
כְּלֵי זַיִן: (30) ההסכן הסכנתי. כְּתַרְגּוּמוֹ. כְּמוֹ „הַלְאֵל
יִסְכָּן גָּבֶר“ (איוב כ"ב). וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מִקְרָא זֶה
בַּגְּמָרָא, אָמְרוּ לֵיהּ: מַה טַּעְמָא לָא רָכְבַתְּ אַסּוּסְיָא?
אָמַר לְהוֹן בִּרְטִיבָא שָׁרָאֵי לֵיהּ כּוּלֵּי כִּדְאִיתָא

lautet: An drei Plätzen blieb der Engel stehen, auf die den Erzvätern gemachten Verheißungen hindeutend. (28) זה שלש רגלים Es wurde ihm angedeutet: Du suchst eine Nation zu zerstören, welche dreimal des Jahres die Hauptfeste (שלש רגלים) feiert! — (29) התעללת Du spottest mein; nach Onk. Hohn und Verachtung ausdrückend. לו יש חרב בידי Diese Äußerung war für ihm eine große Schmach in den Augen der Fürsten, es hieß: Eine ganze Nation will er mit Worten vernichten, und für die Eselin muß er ein Schwert haben! (30) ההסכן: Nach Onk. bin ich es denn gewohnt? desgl. (Hjob 22, 2): הלאל יסכן גבר „darf gegen Gott ein Mensch sich wagen“? Unsere Lehrer erklären diese Stelle im (Talm. Ab. Sara 4): Sie frugen ihn, warum bedientest du dich nicht eines Rosses auf deiner Reise?

שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו׃ (32) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה עַל־מָה הִכִּיתָ אֶת־אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי־יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי׃ (33) וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן וַתֵּט לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם־אֹתְכָה הָרַגְתִּי וְאוֹתָהּ הֶחֱיֵיתִי׃

im Wege stehen, und sein Schwert gezückt in seiner Hand; und er neigte sich und warf sich nieder auf sein Angesicht. (32) Und der Engel des Ewigen sprach zu ihm: Warum schlugst du deine Eselin schon drei Mal? Siehe, ich bin ausgegangen zum Hinderniß, denn der Weg stürzt ins Verderben vor mir. (33) Und die Eselin sah mich, und wich diese drei Mal vor mir aus: wäre sie nicht ausgewichen vor mir, gewiß, ich hätte dich jetzt sogar erschlagen, sie aber leben lassen.

רש״י

(במסכת ע״א דף כ״ד)׃ (32) כי ירט הדרך לנגדי. רַבּוֹתֵינוּ חַכְמֵי הַמִּשְׁנָה דְּרָשׁוּהוּ נוֹטָרִיקוֹן׃ יָרְאָה, רָאֲתָה, נָטְתָה (שבת ק״ד) בִּשְׁבִיל שֶׁהַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי, כְּלוֹמַר, לְקִנְאָתִי וּלְהַקְנִיטֵנִי. וּלְפִי יִשּׁוּבוֹ כִּי חָרַד הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי, לְשׁוֹן רֶטֶט, כִּי רָאִיתִי בַּעַל הַדֶּרֶךְ שֶׁחָרַד וּמִהֵר הַדֶּרֶךְ שֶׁהוּא לְכַעֲסִי וּלְהַמְרוֹתִי, וּמִקְרָא קָצָר, כְּמוֹ וַתְּכַל דָּוִד (שמואל י״ב ג׳). לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא יָרַט לְשׁוֹן רָצוֹן, וְכֵן „עַל יְדֵי רְשָׁעִים יִרְטֵנִי״ (איוב ט״ז) מְפַיְּסִים וּמְנַחֲמִים אוֹתִי עַל יְדֵי רְשָׁעִים שֶׁאֵינָן אֶלָּא מַקְנִיטִים׃ (33) אולי נטתה. כְּמוֹ לוּלֵי פְּעָמִים שֶׁאוּלַי מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן לוּלֵא׃ גם אתכה הרגתי. הֲרֵי זֶה מִקְרָא מְסוֹרָס וְהוּא, כְּמוֹ גַּם הָרַגְתִּי אוֹתְךָ, כְּלוֹמַר לֹא תְעַכָּבָה בִּלְבַד קְרָאתְךָ עַל יָדִי כִּי גַם

er antwortete, ich habe es auf einem Weideplatz hinlagern lassen. . . . (32) כי ירט Unsere Lehrer lesen dieses Wort in Abbreviatur (Notarikon) ירט = ירא״ה, ראתה, נטתה die Eselin hatte Furcht, sie sah, sie lenkte ab. Weil, sagte der Engel, diese Reise mich zu kränken und zu erzürnen unternommen ward. Der einfache Sinn ist, die Reise war für mich ein Schrecken, wie (Jerem. 49, 24) רֶטֶט. Ich sah, daß der Reisende (Bileam) nur mich zu erzürnen und zu erbittern vorschnell sich auf den Weg machte. Die Stelle ist kurz gefaßt, wie (Sam. 2, 13) ותכל דוד David schmachtete, anstatt ותכל (נפש) דוד; das ירט hat noch eine andere Leseart, nämlich versöhnen, ebenso (Ijob 16, 11): על ידי רשעים ירטני Von Frevlern läßt er mich besänftigen und trösten, die mich jedoch nur kränken. (33) אולי נטתה So wie לולא wo nicht: oft ist אולי gleich לולא. — גם אתכה הרגתי Dies muß versetzt gelesen werden als stünde: גם הרגתי אותכה auch getödtet hätte ich dich: nicht nur aufgehalten hätte ich dich, sondern auch dir

(34) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה חָטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ אָשׁוּבָה לִּי׃ (35) וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס

(34) Da sprach Bileam zum Engel des Ewigen: Ich habe gesündigt, denn ich wußte nicht, daß du mir entgegenständest im Wege; und nun, wenn es mißfällig in deinen Augen, so will ich heimkehren. (35) Und der Engel des Ewigen sprach zu Bileam: Gehe mit den Männern; jedoch nur das,

רש״י

הֲרַגְתִּיהָ: ואותה החייתי. וְעַתָּה מִפְּנֵי שֶׁדִּבְּרָה וְהוֹכִיחַתְךָ וְלֹא יָכֹלְתָּ לַעֲמֹד בְּתוֹכַחְתָּהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיֹּאמֶר לֹא" הֲרַגְתִּיהָ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ זוֹ הִיא שֶׁסִּלְּקָה אֶת בִּלְעָם בְּתוֹכַחְתָּהּ וְלֹא יָכוֹל לְהָשִׁיב, שֶׁחָס הַמָּקוֹם עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, וְכֵן וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה (ויקרא כ׳), וְכֵן אֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ (שם) (במ״ר): (34) כי לא ידעתי. גַּם זֶה גְּנוּתוֹ וְעַל כָּרְחוֹ הוֹדָה, שֶׁהוּא הָיָה מִשְׁתַּבֵּחַ שֶׁיּוֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן, וּפִיו הֵעִיד לֹא יָדַעְתִּי: אם רע בעיניך אשובה לי. לְהַתְרִיס נֶגֶד הַמָּקוֹם הִיא תְּשׁוּבָה זוֹ אָמַר לוֹ, הוּא בְּעַצְמוֹ צִוַּנִי לָלֶכֶת, וְאַתָּה מַלְאָךְ מְבַטֵּל אֶת דְּבָרָיו, לָמוּד הוּא בְּכָךְ, שֶׁאוֹמֵר דָּבָר וּמַלְאָךְ מַחֲזִירוֹ, אָמַר לְאַבְרָהָם קַח נָא אֶת בִּנְךָ וגו׳ (בראשית כ״ב), וְעַל יְדֵי מַלְאָךְ בִּטֵּל אֶת דְּבָרָיו, אַף אֲנִי אִם רַע בְּעֵינֶיךָ צָרִיךְ אֲנִי לָשׁוּב: (35) לך עם האנשים. בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בָּהּ, מוֹלִיכִין אוֹתוֹ (במ״ר): לך עם האנשים. כִּי חֶלְקְךָ

den Tod gegeben. ואותה החייתי Weil sie nun gesprochen dich zu Rede gestellt hat und du sie nicht widerlegen konntest, darum hätte ich sie getödtet, damit man nicht sagen könne, das ist die Eselin, die den Bileam durch ihre Zurechtweisung beschämte, denn Gott achtet die Ehre der Menschen; ebenso heißt es (M. 3, 20, 15): והרגת את האשה ואת הבהמה, damit nicht auf die Sünderin hingewiesen werden könne. (34) כי לא ידעתי Auch dies brachte ihm Schande, wider Willen mußte er, der sich (weiter 24, 16) rühmte, die Gesinnung des Höchsten zu wissen, eingestehen, daß er nichts wisse! אם רע בעיניך אשובה לי Diese Antwort enthält eine Lästerung gegen den Ewigen; er sagte, Gott selbst befahl mir hinzugehen, und du sein Bote, willst seinen Auftrag zu Nichte machen? Es ist dies seine Gepflogenheit daß er befiehlt, und sein Bote macht es rückgängig; so befahl er dem Abraham, seinen Sohn zum Ganzopfer zu bringen, und durch einen Engel wurde es vereitelt; so will auch ich, wenn es ihm mißfällt umkehren. (35) לך עם האנשים Den Weg, welchen der Mensch einschlagen will läßt man ihn ungehindert

אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ
תְדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק׃
(36) וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא
לִקְרָאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־
גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃
(37) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם הֲלֹא
שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא־לָךְ לָמָּה
לֹא־הָלַכְתָּ אֵלָי הַאֻמְנָם לֹא אוּכַל
כַּבְּדֶךָ׃ (38) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק
הִנֵּה־בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל
דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים
אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ רביעי (ששי)
(39) וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת

was ich zu dir reden werde, das sollst du reden. Und so ging Bileam mit den Obersten Balaks. — (36) Als Balak hörte, daß Bileam kam, ging er aus, ihm entgegen, nach einer Stadt Moabs, die an der Grenze des Arnon liegt, welcher am Ende des Gebietes ist. (37) Und Balak sprach zu Bileam: Habe ich nicht zu dir gesandt, dich zu rufen, warum gingst du nicht zu mir? Vermag ich in Wahrheit dich nicht zu ehren? (38) Da sprach Bileam zu Balak: Siehe, ich bin nun zu dir gekommen, vermag ich wohl etwas zu reden? Das Wort, das Gott in meinen Mund legt, das muß ich reden. (39) Und Bileam ging mit Balak, und sie kamen nach Kirjath-Chuzoth.

רש"י

עִמָּהֶם, וְסוֹפְךָ לֵיאָבֵד מִן הָעוֹלָם: ואפס. עַל כָּרְחֲךָ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וגו': עם שרי בלק. שָׂמֵחַ לְקַלְּלָם כְּמוֹתָם: (36) וישמע בלק. שָׁלַח שְׁלוּחִים לְבַשְּׂרוֹ: אל עיר מואב. אֶל מֶטְרוֹפּוֹלִין שֶׁלּוֹ עִיר הַחֲשׁוּבָה שֶׁלּוֹ, לוֹמַר, רְאֵה מָה אֵלּוּ מְבַקְּשִׁים לַעֲקוֹר (שם): (37) האמנם לא אוכל כבדך. נִתְנַבֵּא שֶׁסּוֹפוֹ לָצֵאת מֵעִמּוֹ בְּקָלוֹן: (39) קרית

gehen. ואפס Nothgedrungen mußt du dasjenige sprechen, was ich dir zu reden auftragen werde. עם האנשים Du wirst mit ihnen zuletzt ein gleiches Schicksal haben, wirst mit ihnen zu Grunde gehen. עם שרי בלק Bileam freuete sich, so wie sie, die Israeliten zu verfluchen. (36) וישמע בלק Bileam schickte Boten ab, um ihm Bericht zu erstatten. אל עיר מואב In seine Haupt- und Residenzstadt; es will mittheilen, siehe, was die Israeliten zerstören wollen! (37) האמנם לא אוכל כבדך Er profezeiete gleichsam, daß Bileam zuletzt mit Schanden abziehen werde (39) קרית

חֻצוֹת׃ (40) וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ (41) וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בָּמוֹת בָּעַל וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם׃

כג (1) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃ (2) וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ (3) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב עַל־עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה אוּלַי יִקָּרֵה יְהוָה לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה־יַּרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי׃ (4) וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם

(40) Und Balak schlachtete Rind- und Kleinvieh und sandte (davon) dem Bileam und den Fürsten, die mit ihm waren. (41) Und es geschah am Morgen, da nahm Balak den Bileam und führte ihn hinauf auf die Höhen Baals, und er sah von dort aus einen Theil des Volkes.

23. (1) Da sprach Bileam zu Balak: Baue mir hier sieben Altäre und bereite mir hier sieben Stiere und sieben Widder. (2) Und Balak that, so wie Bileam geredet, und Balak und Bileam opferten einen Stier und einen Widder auf jedem Altar. (3) Und Bileam sprach zu Balak: Stelle dich neben dein Ganzopfer, und ich will gehen, vielleicht begegnet mir der Ewige und was er mir zeigen wird, will ich dir berichten. Und er ging auf einen Hügel. (4) Und Gott begegnete dem Bileam, und er

רש"י

חוצות. עִיר מְלֵאָה שְׁוָקִים אֲנָשִׁים וָטַף בְּחוּצוֹתֶיהָ, לוֹמַר: רְאֵה וְרַחֵם שֶׁלֹּא יֵעָקְרוּ אֵלּוּ: (40) בקר וצאן. דָּבָר מוּעָט, בָּקָר אֶחָד וְצֹאן אֶחָד בִּלְבַד (שם): (41) במות בעל. כְּתַרְגּוּמוֹ לְרָמַת דַּחַלְתֵּיהּ שֵׁם ע"א:

כג (1) אולי יקרה ה' לקראתי. אֵינִי רָגִיל לְדַבֵּר עִמִּי בְּיוֹם: וילך שפי. כְּתַרְגּוּמוֹ „יְחִידִי" לָשׁוֹן שׁוּפִי וְשֶׁקֶט, שֶׁאֵין עִמּוֹ אֶלָּא שְׁתִיקָה: (4) ויקר.

חוצות Eine Stadt, voll des Lebens und Schaffens, die Straßen von einer wogenden Menschenmenge belebt, die ihm gleichsam zuruft: Sieh, und habe Erbarmen, daß diese nicht vernichtet werde. (40) בקר וצאן Etwas Unbedeutendes. (41) במות בעל Onkelos: Zur Anhöhe seines Götzen.

23. (3) אולי יקרה ה' Er pflegt mit mir bei Tag nicht zu sprechen. וילך שפי Er ging einsam und schweigsam. (4) ויקר D. h.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת
עָרַכְתִּי וָאַעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
(5) וַיָּשֶׂם יְהוָֹה דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר
שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃ (6) וַיָּשָׁב
אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ הוּא וְכָל־
שָׂרֵי מוֹאָב׃ (7) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר
מִן־אֲרָם יַנְחֵנִי בָלָק מֶלֶךְ־מוֹאָב מֵהַרְרֵי־
קֶדֶם לְכָה אָרָה־לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה

sprach zu ihm: Die sieben Altäre habe ich geordnet, und einen Stier und einen Widder geopfert auf jedem Altar. (5) Und der Ewige legte ein Wort in den Mund Bileams u. sprach: Kehre zurück zu Balak und so sollst du reden. (6) Und er kehrte zu ihm zurück, und siehe, er stand neben seinem Ganzopfer, er u. alle Fürsten Moabs. (7) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Aus Aram ließ mich holen Balak, der König Moabs, aus den Gebirgen des Ostens: Komm verfluche mir Jaakob, und komm, verwünsche

רש״י

לָשׁוֹן עֲרַאי, לָשׁוֹן גְּנַאי, לָשׁוֹן טוּמְאַת קֶרִי, כְּלוֹמַר בְּקוֹשִׁי וּבְבִזָּיוֹן, וְלֹא הָיָה נִגְלָה אֵלָיו בַּיּוֹם אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהַרְאוֹת חִבָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: את שבעת המזבחות. שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת עָרַכְתִּי אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "אֶת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחוֹת", אָמַר לְפָנָיו: אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ בָּנוּ לְפָנֶיךָ שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת, וַאֲנִי עָרַכְתִּי כְּנֶגֶד כּוּלָּן. אַבְרָהָם בָּנָה אַרְבָּעָה "וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לה' הַנִּרְאֶה אֵלָיו" (בראשית כ״ז), "וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה" וגו' (שם י״ב), "וַיֶּאֱהַל אַבְרָהָם" וגו' (שם י״ג), וְאֶחָד בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, וְיִצְחָק בָּנָה אֶחָד "וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ" וגו' (שם כ״ו), וְיַעֲקֹב בָּנָה שְׁתַּיִם, אֶחָד בִּשְׁכֶם וְאֶחָד בְּבֵית אֵל: ואעל פר ואיל במזבח. וְאַבְרָהָם לֹא הֶעֱלָה אֶלָּא אַיִל אֶחָד: (7) ארה לי יעקב ולכה

zufällig, Gott erschien ihm mit Geringschätzung und Strenge. Er erschien ihm diesmal zur Tageszeit, um seine besondere Liebe zu den Israeliten zu bekunden. את שבעת המזבחות Es steht hier nicht שבעת מזבחות, sondern את שבעת המזבחות die sieben Altäre; er sagte: Die Stammväter dieser (Israeliten) errichteten dir zusammen sieben Altäre, ich aber errichte allein so viele, wie sie alle. Abraham bauete vier Altäre (M. 1, 12, 7), dann (V. 8), dann (V. 13 und 18), hierauf einen auf dem Berge Morija. — Jizchak bauete einen (M. 1, 36, 25), und Jakob bauete einen (M. 1, 33, 20), und einen in Beth-El (M. 1, 35, 7). ואעל פר ואיל במזבח Abraham hat nur einen Widder dargebracht

יִשְׂרָאֵל׃ (8) מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְהֹוָה׃ (9) כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ

Jisrael. (8) Wie soll ich fluchen, dem Gott nicht flucht? und wie verwünschen, den der Ewige nicht verwünscht? (9) Denn von der Spitze der Felsen sehe ich es, und von den Hügeln schaue ich es; siehe, ein

רש״י

(7) ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל. בִּשְׁנֵי שְׁמוֹתֵיהֶם א״ל לְקַלְּלָם, שֶׁמָּא אֶחָד מֵהֶם מוּבְהָק׃ (8) מה אקוב לא קבה אל. כְּשֶׁהָיוּ רְאוּיִם לְהִתְקַלֵּל לֹא נִתְקַלְּלוּ. כְּשֶׁהִזְכִּיר אֲבִיהֶם אֶת עֲוֹנָם „כִּי בְאַפָּם הָרְגוּ אִישׁ“ לֹא קִלֵּל אֶלָּא אַפָּם, שֶׁנֶּאֱמַר „אָרוּר אַפָּם“ (בראשית מ״ט). כְּשֶׁנִּכְנַס אֲבִיהֶם בְּמִרְמָה אֵצֶל אָבִיו, הָיָה רָאוּי לְהִתְקַלֵּל, מה נֶאֱמַר שָׁם „גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה“ (שם כ״ז). בִּמְבָרְכִים נֶאֱמַר „אֵלֶּה יַעַמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת הָעָם“ (דברים י״א) בִּמְקַלְּלִים לֹא נֶאֱמַר׃ וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ לְקַלֵּל אֶת הָעָם, אֶלָּא „וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ עַל הַקְּלָלָה“, לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר עֲלֵיהֶם שֵׁם קְלָלָה (במ״ר)׃ לא זעם ה׳. אֲנִי אֵין כֹּחִי, אֶלָּא שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ לְכַוֵּין הַשָּׁעָה, שֶׁהַקָּבָּ״ה כּוֹעֵס בָּהּ, וְהוּא לֹא כָּעַס כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ שֶׁבָּאתִי אֵלֶיךָ, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר „עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ וגו׳ (מיכה ו׳) וּמֶה עָנָה אוֹתוֹ בִּלְעָם וגו׳ לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ה׳“ (ברכות ו׳)׃ (9) כי מראש צורים אראנו. אֲנִי מִסְתַּכֵּל בְּרָאשֵׁיהֶם וּבִתְחִלַּת שָׁרְשֵׁיהֶם, וַאֲנִי רוֹאֶה

(7) ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל Beide Namen (Jakob und Jisrael) befahl er zu fluchen, vielleicht, dachte er, ist Einer darunter nicht echt und erprobt. (8) מה אקב לא קבה אל Selbst damals, als sie den Fluch verdient haben, wurden sie nicht geflucht, als nämlich ihr Vorfahr ihrer Sünden gedachte (s. M. 1, 49, 6) da fluchte er blos ihren Zorn, denn es heißt: ארור אפם; als ihr Vorfahr mit List zu seinem Vater kam war er doch gewiß fluchwürdig; doch was wird dort gesagt? (M. 1, 27, 33): גם ברוך יהיה „er soll gesegnet bleiben“. — Bei den Segnungen (M. 5, 26 12) heißt es: אלה יעמדו לב־ך את העם; bei den Verwünschungen steht aber nicht ואלה יעמדו לקלל את העם. sondern: על הקללה, weil Gott nicht den Fluch über sie aussprechen lassen wollte. לא זעם ה׳ Meine Stärke besteht blos darin, daß ich den Augenblick zu treffen weiß, wo Gott zürnt; in der ganzen Zeit meines Hierseins hat er (Gott) nicht gezürnt. Darauf beziehend sagt Micha 6, 5: „Mein Volk, bedenke doch, was Balak, König von Moab gerathen, und was Bileam erwiedert hat, damit du erkennest die Gnade des Ewigen“! (9) כי מראש צורים אראני Ich betrachte ihren Ursprung, wie sie anfingen Wurzel zu

הֶן־עָם֙ לְבָדָ֣ד יִשְׁכֹּ֔ן וּבַגּוֹיִ֖ם לֹ֥א יִתְחַשָּֽׁב׃ (10) מִ֤י מָנָה֙ עֲפַ֣ר יַֽעֲקֹ֔ב וּמִסְפָּ֖ר אֶת־רֹ֣בַע יִשְׂרָאֵ֑ל תָּמֹ֤ת נַפְשִׁי֙ מ֣וֹת יְשָׁרִ֔ים

Volk abgesondert wohnt es, und unter die Völker rechnet es sich nicht. — (10) Wer zählt Jaakobs Staub? und die Zahl des Viertheils von Jisrael? Sterbe meine Seele den Tod der Redlichen,

רש"י

אוֹתָם מְיוּסָּדִים וַחֲזָקִים כְּצוּרִים וּגְבָעוֹת הַלָּלוּ, עַל יְדֵי אָבוֹת וְאִמָּהוֹת: הן עם לבדד ישכון. הוּא אֲשֶׁר זָכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו „לִשְׁכּוֹן בָּדָד" כְּתַרְגּוּמוֹ: ובגוים לא יתחשב. כְּתַרְגּוּמוֹ לֹא יִהְיוּ נַעֲשִׂין כָּלָה עִם שְׁאָר הָאוּמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר „כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם" וגו' (ירמיה מ"ו) אֵינָן נִמְנִין עִם הַשְּׁאָר. ד"א כְּשֶׁהֵן שְׂמֵחִין, אֵין אוּמָּה שְׂמֵחָה עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר „ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ" (דברים ל"ב), וּכְשֶׁהָאוּמוֹת בְּטוֹבָה, הֵם אוֹכְלִין עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵין עוֹלֶה לָהֶם מִן הַחֶשְׁבּוֹן, וְזֶהוּ „וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב": (10) מי מנה עפר יעקב וגו'. כְּתַרְגּוּמוֹ דַעֲדְקַיָּא דְבֵית יַעֲקֹב וכו' מֵאַרְבַּע מַשִּׁרְיָתָא: אַרְבַּע דְּגָלִים. ר"א „עֲפַר יַעֲקֹב" אֵין חֶשְׁבּוֹן בְּמִצְוֹת, שֶׁהֵם מְקַיְּימִין בֶּעָפָר „לֹא תַחֲרוֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר" (דברים כ"ב), „לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם" (ויקרא י"ט), „אֵפֶר פָּרָה" וַעֲפַר סוֹטָה וְכַיּוֹצֵא בָהֶם: ומספר את רובע ישראל. רְבִיעוֹתֵיהֶן זֶרַע הַיּוֹצֵא מִן הַתַּשְׁמִישׁ שֶׁלָּהֶם: תמות

schlagen, und sehe sie auf festem Grunde stehend, wie Felsen und Hügel im Verdienste ihrer Erzväter und Erzmütter. — הן עם לבדד ישכן Es ist das Volk, welches durch das Verdienst seiner Väter — nach Onkelos — eine selbstständige, bevorzugte Stellung einnehmen. ובגוים לא יתחשב Nach Onk. Sie werden nicht mit anderen Völkern untergehen, denn es heißt (Jerem. 46, 48): „Ich übe Vernichtung an allen Völkern;" sie aber sind nicht mitgerechnet. Oder; keine Nation nimmt an ihrer Freude Theil, denn es steht: „Der Ewige führt dieses Volk allein" (M. 5, 32, 12) Von der Segensfülle aller anderer Nationen haben sie einen Antheil, ohne daß ihnen dies in Rechnung gebracht würde, darauf weist der Vers ובגיים לא יתחשב hin. (10) מי מנה עפר יעקב Wie Onk. übersetzt wer zählt die Kinder Jakobs, denen verheißen worden ist, unzählbar zu werden, wie der Staub der Erde! את רובע ישראל Wer kann die Zahl bestimmen, von einem vierten Theil, der vier Fahnen (s. oben 22, 41): Er ließ ihn sehen einen Theil des Volkes. Oder: עפר יעקב heißt, unzählig sind die gottgefälligen Handlungen, die sich auf den Staub des Bodens beziehen, und die sie beobachten, z. B. (M. 5, 22, 10): „Du sollst nicht pflügen mit Ochs und Esel zusammen". (M. 3, 19, 19): „Dein Feld sollst du nicht mit vermischtem Samen besäen"; die Asche der Parah Aduma (oben Kap. 19), und den Staub bei einem der ehelichen Untreue verdächtigten Weibe

וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ׃ (11) וַיֹּאמֶר
בָּלָק אֶל־בִּלְעָם מֶה עָשִׂיתָ לִי לָקֹב
אֹיְבַי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ׃
(12) וַיַּעַן וַיֹּאמַר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים
יְהוָה בְּפִי אֹתוֹ אֶשְׁמֹר לְדַבֵּר׃ חמישי
(13) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק לְךָ־נָּא אִתִּי
אֶל־מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם
אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה
וְקָבְנוֹ־לִי מִשָּׁם׃ (14) וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה
צֹפִים אֶל־רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיִּבֶן שִׁבְעָה
מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃

und sei mein Ende wie er.
(11) Da sprach Balak zu
Bileam: Was thust du
mir? Meine Feinde zu
verwünschen holte ich dich,
und siehe, du segnest gar.
(12) Und er antwortete
und sprach: Muß ich nicht
das, was der Ewige in meinen
Mund legt, beachten,
um es zu reden? (13) Und
Balak sprach zu ihm:
Komm doch mit mir an
einem andern Ort, von
wo aus du es sehen wirst.
Jedoch nur einen Theil
von ihm wirst du sehen,
das Ganze aber wirst du
nicht sehen; und verwünsche es mir von dort aus. (14) Und er nahm
ihn mit in das Wächterfeld auf die Spitze des Pisga, und baute
sieben Altäre, und opferte einen Stier und einen Widder auf jedem

רש"י

נפשי מות ישרים. שֶׁבָּהֶם: (13) וקבנו לי. לְשׁוֹן
צִוּוּי: קָלְלֵהוּ לִי: (14) שדה צופים. מָקוֹם גָּבוֹהַּ הָיָה,
שֶׁשָּׁם הַצּוֹפֶה עוֹמֵד לִשְׁמוֹר, אִם יָבֹא חַיִל עַל הָעִיר:
ראש הפסגה. בִּלְעָם לֹא הָיָה קוֹסֵם כְּבָלָק. רָאָה בָלָק
שֶׁעֲתִידָה פִּרְצָה לְהִפָּרֵץ בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, שֶׁשָּׁם מֵת
משֶׁה, כִּסְבוּר, שֶׁשָּׁם תָּחוּל עֲלֵיהֶם הַקְּלָלָה, וְזוֹ הִיא
הַפִּרְצָה שֶׁאֲנִי רוֹאֶה: (15) אקרה כה. מֵאֵת הַקָּבָּ"ה:

תמות נפשי (M. 1, 5, 11). מות ישרים den Tod der
Frommen unter ihnen.
(13) וקבני לי D. i. die
Befehlform: Fluche es
mir! (14) שדה צפים Ein
hochgelegener Punkt, wo
der Wächter stand, um
Wache zu halten, daß
kein feindlich Heer in die
Stadt eindringe. ראש הפסגה Bileam war kein solcher Zauberer, wie
Balak; Balak sah, daß Israel werde auf diesem Platze von einem
schweren Unglück betroffen werden, — denn dort starb Mosche —
und glaubte, dort werde der Fluch sie treffen können; dieses schlimme
Ereigniß sehe ich (שדה צופים). — (15) אקרה כה Von Gott aus.

(15) וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הִתְיַצֵּב כֹּה עַל־
עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי אִקָּרֶה כֹּה׃ (16) וַיִּקָּר
יְהוָה אֶל־בִּלְעָם וַיָּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו
וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃
(17) וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנּוֹ נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ
וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק
מַה־דִּבֶּר יְהוָה׃ (18) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ
וַיֹּאמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמָע הַאֲזִינָה עָדַי

Altar. (15) Und er sprach zu Balak: Stelle dich hier neben dein Ganzopfer, und ich will dort entgegengehen. (16) Und der Ewige begegnete dem Bileam und legte ein Wort in seinen Mund, und sprach: Kehre zurück zu Balak und so sollst du reden. (17) Und er kam zu ihm, und siehe, er stand neben seinem Ganzopfer und die Fürsten Moabs bei ihm: und Balak sprach zu ihm: Was hat der Ewige geredet? (18) Da hob er an seinen Spruch und sprach: Auf, Balak,

רש״י

אקרה. לשון אתפעל: (16) וישם ה׳ דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת, ומה חסר המקרא באמרו „שוב אל בלק וכה תדבר״? אלא, כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר: מה אני חוזר אצל בלק לצערו, ונתן לו הקב״ה רסן וחכה בפיו, כאדם הפוקס בהמה בחכה, להוליכה אל אשר ירצה, א״ל: על כרחך תשוב אל בלק: (17) ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר „וכל שרי מואב״, כיון שראו, שאין בו תקוה, הלכו להם מקצתם, ולא נשארו אלא מקצתם: מה דבר ה׳. לשון צחוק הוא זה, כלומר: אינך ברשותך (במ״ר): (18) קום בלק. כיון שראהו מצחק בו

אקרה ist zurückführend: ich werde mich verfügen. (16) וישם דבר בפיו Was legte er ihm in den Mund? der Satz wäre ja nicht mangelhaft, wenn es hieße: ?שוב אל בלק וכה תדבר Weil Bileam, als er nämlich hörte, daß es ihm nicht gestattet ist, zu fluchen, gedacht hat: wozu soll ich zu Balak zurück kehren und ihn kränken! Da legte Gott seinem Munde (Sprache) Zaum und Zügel an, (וישם דבר בפיו), wie man ein Thier an einem Angelhaken דבר dahin führt, wohin man eben will; so müßte Bileam wider Willen zu Balak zurückgehen. (17) ושרי מואב אתו Oben V. 6 heißt es ?וכל שרי מואב Weil diese aber sahen, daß sie von Bileam nichts zu hoffen haben, gingen Mehrere von ihm weg, es blieben nur noch Einige bei ihm. מה דבר ה׳ Balak sprach in ironischem Sinne: Du hast doch keine Macht, sage nur, was Gott geredet. (18) קום בלק Als er sah, daß Balak ihn höhnte,

בְּנוֹ צִפֹּר׃ (19) לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב וּבֶן־אָדָם וְיִתְנֶחָם הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה׃ (20) הִנֵּה בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה׃

und höre! Horch auf mich, Sohn Zippors! (19) Nicht ein Mensch ist Gott, daß er trüge, nicht ein Menschensohn, daß er sich gereuen lasse. Sollt' er sprechen und nicht thun? und reden, und es nicht halten? (20) Siehe, das Segnen habe ich empfangen; er hat gesegnet, und ich kann es nicht wenden.

רש״י

נִתְכַּוֵּן לְצַעֲרוֹ. עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ, אֵינְךָ רַשַּׁאי לֵישֵׁב וַאֲנִי שָׁלוּחַ אֵלֶיךָ בִּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם: בנו צפור. לָשׁוֹן מִקְרָא הוּא זֶה, כְּמוֹ „חַיְתוֹ יָעַר״ (תהלים ק״ד), „לְחַיְתוֹ אָרֶץ״ (שם ע״ט) „לְמַעְיְנוֹ מָיִם״ (שם קי״ד): (19) לא איש אל וגו׳. כְּבָר נִשְׁבַּע לָהֶם, לַהֲבִיאָם וּלְהוֹרִישָׁם אֶרֶץ שִׁבְעָה אוּמּוֹת, וְאַתָּה סָבוּר לַהֲמִיתָם בַּמִּדְבָּר: ההוא אמר וגו׳. בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָ, וְתַרְגּוּמוֹ „וְתַיְבִין וּמִתְמַלְכִין״. חוֹזְרִים וְנִמְלָכִין לַחֲזוֹר בָּהֶם: (20) הנה ברך לקחתי. אַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי „מַה דִּבֶּר ה׳״, קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ לְבָרֵךְ אוֹתָם. (ס״א ברך, כמו לברך): וברך ולא אשיבנה. הוּא בֵּרַךְ אוֹתָם וַאֲנִי לֹא אָשִׁיב אֶת בִּרְכָתוֹ: וברך. כְּמוֹ וּבֵרֵךְ, וְכֵן הִיא גִּזְרַת רֵישׁ, כְּמוֹ „אוֹיֵב חֵרֵף״ (תהלים ע״ד) כְּמוֹ חֵרֵף, וְכֵן „וּבוֹצֵעַ בֵּרֵךְ״ (שם י׳) הַמְהוֹלֵל וּמְבָרֵךְ אֶת הַגּוֹזֵל, וְאוֹמְרִים אַל תִּירָא, כִּי לֹא תֵעָנֵשׁ, שָׁלוֹם יִהְיֶה לְךָ, מַרְגִּיז הוּא לְהַקָּבָּ״ה. וְאֵין לוֹמַר, „בֵּרֵךְ״ שֵׁם דָּבָר,

da zielte er darauf ab, auch ihm eine Ehrenkränkung zuzufügen: stehe auf, es ziemt sich dir nicht zu sitzen, da ich eine Botschaft von Gott an dich zu bestellen habe! בנו צפור Diese Genitivform kommt in der Schrift oft vor: (Ps. 104, 20) חיתו יער; (M. 1, 1, 24) חיתו ארץ; (Ps. 114, 8) למעינו מים. (19) לא איש אל Er hat ihnen bereits geschworen, sie in das Erbland der sieben Völker einzuführen, und du wähnst etwa, sie in der Wüste umbringen zu können? ההוא אמר Verwundernd. Onkelos: Gottes Rathschlüsse sind nicht wie jene der Menschenkinder, daß, nachdem sie beschlossen, sie abermals berathen und den Beschluß widerrufen. (20) הנה ברך לקחתי Du fragst mich, was Gott gesprochen hat? ich erhielt von ihm den Auftrag, sie zu segnen. וברך ולא אשיבנה Er hat sie bereits gesegnet, ich kann den Segen nicht rückgängig machen. וברך statt וברך, so ist der Gebrauch beim ר׳, wie in (Ps. 74, 19): אויב חֵרֵף anstatt חֵרֵף; ebenso (Ps. 16, 3): ובוצע בֵּרֵךְ wenn der Räuber lobt und sagt: Fürchte die Sünde nicht, du wirst nicht bestraft, vielmehr recht glücklich leben, der erzürnt den Ewigen. Man kann aber ברך

(21) לֹא־הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ׃ (22) אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם

(21) Er schauet nicht Unwürdiges in Jaakob, und siehet nicht Unrecht in Jisrael; der Ewige, sein Gott, ist mit ihm, und Posaunenschall des Königs unter ihm. (22) Gott, der sie führt aus

רש״י

שֶׁאִם כֵּן הָיָה נָקוּד בְּפַתַּ״ח קָטָן (ר״ל סגול תחת הרי״ש) וְטַעְמוֹ לְמַעְלָה, אֲבָל לְפִי שֶׁהוּא לָשׁוֹן פָּעַל, הוּא נָקוּד קָמַץ קָטָן וְטַעְמוֹ לְמַטָּה: (21) לא הביט און ביעקב וגו׳. כְּתַרְגּוּמוֹ. ומ״א אַחֲרֵי פְּשׁוּטוֹ הוּא נִדְרָשׁ מִדְרָשׁ נָאֶה: לא הביט. הַקָּבָּ״ה אָוֶן בְּיַעֲקֹב, כְּשֶׁהֵן עוֹבְרִין עַל דְּבָרָיו, אֵינוֹ מְדַקְדֵּק אַחֲרֵיהֶם לְהִתְבּוֹנֵן בְּאוֹנִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, וּבַעֲמָלָן שֶׁהֵן עוֹבְרִין עַל דָּתוֹ: עמל. לָשׁוֹן עֲבֵירָה, כְּמוֹ „הָרָה עָמָל" (שם ז׳), „כִּי אַתָּה עָמָל וָכַעַס תַּבִּיט" (שם י׳), לְפִי שֶׁהָעֲבֵירָה הִיא עָמָל לִפְנֵי הַמָּקוֹם: ה׳ אלהיו עמו. אֲפִילוּ מַכְעִיסִין וּמַמְרִים לְפָנָיו, אֵינוֹ זָז מִתּוֹכָן: ותרועת מלך בו. לָשׁוֹן חִבָּה וְרֵעוּת, כְּמוֹ „רֵעֶה דָוִד" (שמואל ב׳ ט״ו) אוֹהֵב דָּוִד, „וַיִּתְּנָהּ לְמֵרֵעֵהוּ" (שופטים ט״ו), וְגַם אוּנְקְלוֹס תַּרְגֵּם „וּשְׁכִינַת מַלְכְּהוֹן בֵּינֵיהוֹן: (22) אל מוציאם ממצרים. אַתָּה אוֹמֵר „הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם",

nicht als Hauptwort nehmen, denn in diesem Falle würde es ein Segol und den Ton mil'el haben; als Zeitwort hat es ein kleines Kamez (Zere) und den Ton auf der letzten Silbe. (21) לא הביט און ביעקב Onkelos „ich betrachte, es gibt keinen Götzendienst im Hause Jakobs". Nach dem einfachen Wortsinne läßt es sich sehr schön erklären: לא הבים Gott nimmt es mit den Vergehungen Jakobs nicht allzustrenge; און und עמל sind Vergehungen, Übertretungen, wie (Ps. 7, 15): יחבל און והרה עמל „der Böses empfängt und Unheil schwängert; (das. 10, 10): עמל וכעס sogenannt, weil jede Übertretung den Ewigen erzürnt. ה׳ אלהיו עמו Selbst wenn sie ihn erzürnen und sich gegen ihn empören, so weicht er doch nicht aus ihrer Mitte. ותרועת מלך בו Dieses תרועת bedeutet Liebe und Freundschaft, wie (Sam. 2, 15): רעה דוד ein Freund Dawids; (Richt. 15, 6): ותתנה למרעהו seinem Gefährten. Auch Onkelos übersetzt es: die Glorie ihres Königs ist unter ihnen. (22) אל מוציאם ממצרים Du sagtest: Siehe, ein Volk, das aus Egypten gegangen (עם יצא) es ging nicht von

כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ׃ (23) כִּי לֹא־נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה־פָּעַל אֵל׃

Mizrajim, wie die Stärke eines Reem ist ihm. — (23) Denn es ist nicht Zauberei in Jaakob, und nicht Wahrsagerei in Jisrael; zur Zeit wird verkündet Jaakob und Jisrael, was Gott wirkt.

רש״י

לֹא יָצָא מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הָאֱלֹהִים הוֹצִיאָם: כתועפות ראם לו. כְּתוֹקֶף רוּם וּגוֹבַהּ שֶׁלּוֹ, וְכֵן „וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת״ (איוב כ״ב) לְשׁוֹן מְעוֹז הֵמָּה, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן עוֹף יְעוֹפֵף, הַמְעוֹפֵף רוּם וְגָבוֹהַּ, וְתוֹקֶף רַב הוּא זֶה: כתועפות ראם. עֲפִיפוּת גּוֹבַהּ. ד״א „תוֹעֲפוֹת רְאֵם״ תּוֹקֶף רְאֵמִים, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֵלּוּ הַשֵּׁדִים (גטין ס״ח): (23) כי לא נחש ביעקב. כִּי רְאוּיִים הֵם לִבְרָכָה, שֶׁאֵין בָּהֶם מְנַחֲשִׁים וְקוֹסְמִים: כעת יאמר ליעקב וגו׳. עוֹד עָתִיד לִהְיוֹת עֵת כָּעֵת הַזֹּאת, אֲשֶׁר תִּגָּלֶה חִבָּתָן לְעֵין כֹּל, שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין לְפָנָיו וְלוֹמְדִים תּוֹרָה מִפִּיו, וּמְחִצָּתָן לִפְנִים מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהֵם יִשְׁאֲלוּ לָהֶם, מַה פָּעַל אֵל? וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר „וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״ (ישעיה ל׳). ד״א, יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב אֵינוֹ לְשׁוֹן עָתִיד, אֶלָּא לְשׁוֹן הוֹוֶה, אֵינָן צְרִיכִין לִמְנַחֵשׁ וְקוֹסֵם, כִּי בְּכָל עֵת שֶׁצָּרִיךְ לְהֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל הַקָּבָּ״ה וּמַה גְּזֵרוֹתָיו בַּמָּרוֹם, אֵינָן מְנַחֲשִׁים וְקוֹסְמִים, אֶלָּא נִמְסָר לָהֶם עַל פִּי נְבִיאֵיהֶם, מַה הִיא גְּזֵרַת הַמָּקוֹם אוֹ אוּרִים וְתֻמִּים מַגִּידִים לָהֶם. וְאוּנְקְלוֹס

selbst, sondern der Allmächtige führte es heraus. כתועפת ראם לו Seiner Macht, Hoheit und Erhebenheit angemessen, wie in (Ijob 22, 25): וכסף תועפות Gott sei dir Golderz und Silberbarren! Ich (Raschi) denke: daß תועפות von der Wurzel עוף יעופף fliegen, stammt der Flug in die Höhe erfordert besondere Kraftentfaltung. תועפות ראם heißt eine mächtige, hochstrebende Gewalt. Nach unsern Lehrern: Dämonen. (23) כי לא נחש ביעקב Sie sind würdig gesegnet zu werden, weil keine Zauberer und Zeitendeuter unter ihnen sind! כעת יאמר ליעקב Es wird eine Zeit kommen wo, so wie in der gegenwärtigen die göttliche Liebe ihnen sich vor aller Welt offenbaren wird; seine Lehre wird unmittelbar von ihm selbst ihnen mitgetheilt werden, und sie dadurch höher, als die dienenden Engel stehen, welche dann verwundert ausrufen werden: Was hat doch Gott gewirkt! darauf deutet das Wort (Jes. 20, 20): „deine Augen sehen deine Lehrer“. Oder יאמר bedeutet nicht das Zukünftige, sondern das Gegenwärtige, sie brauchen keine Zauberer oder Zeichendeuter, da sie jederzeit, wenn es nöthig wird, zu erfahren, was Gott über Israel beschlossen hat, sie nicht erst Zauberer und Zeichendeuter befragen, sondern es wird ihnen durch Profeten bekannt gegeben oder durch den Urim und Tumim verkündet.

(24) Siehe, ein Volk, wie eine Löwin steht es auf, und wie ein Löwe erhebt es sich; nicht legt es sich, bis es verzehrt hat den Raub, und Blut der Erschlagenen getrunken. (25) Da sprach Balak zu Bileam: Weder verwünschen sollst du es, noch sollst du es segnen. (26) Und Bileam antwortete und sprach zu Balak: Habe ich nicht zu dir geredet und gesprochen: Alles, was der Ewige reden wird, das muß ich thun?

(24) הֶן־עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא
לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים
יִשְׁתֶּה׃ (25) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם
גַּם־קֹב לֹא תִקֳּבֶנּוּ גַּם־בָּרֵךְ לֹא
תְבָרֲכֶנּוּ׃ (26) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־
בָּלָק הֲלֹא דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל
אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה׃ שש שביעי

רש"י

(24) הן עם כלביא יקם. Sie ermannen sich und eilen frühmorgens muthig wie Löwe und Leoparde die göttl. Gebote zu vollziehen, das Talliß-Kleid zu umhüllen, das שמע-Gebot andächtig zu lesen und die תפלין vorschriftsmäßig anzulegen. — לא ישכב Des Nachts legen sie sich nicht zu Bette, bevor sie die Furcht vor jedem Unheil gebannt haben. Wodurch? Dadurch, daß sie in dem Nachtgebete (קריאת שמע על המטה) ihren Geist, ihr Leben dem göttlichen Schutze empfohlen haben, und sicher sind, daß er sie gegen feindlichen Überfall schützen für sie streiten und ihre Feinde niederstrecken wird. Ausführlich im Onkelos. ודם חללים ישתה Er profezeiete, daß Mosche nicht eher sterben werde, als bis er die Könige von Midjan zu Boden stürzen und auch den Bileam mit ihnen tödten wird, so wie es (Jos. 12, 22) heißt: Den Zauberer Bileam, Sohn Beor's erschlugen die Kinder Israels mit dem Schwerte unter den anderen Erschlagenen. (25) גם קב לא תקבני גם Diese beiden גם ergänzen einander, sie bedeuten: weder — noch; ebenso (Kön. 1, 3, 26) גם לי גם לך לא יהיה

לֹא תַרְגֵּם כֵּן׃ (24) הן עם כלביא יקום וגו'. כְּשֶׁהֵן
עוֹמְדִים מִשְּׁנָתָם שַׁחֲרִית, הֵן מִתְגַּבְּרִין כְּלָבִיא וְכַאֲרִי
לַחֲטוֹף אֶת הַמִּצְוֹת; לִלְבּוֹשׁ טַלִּית, לִקְרוֹא אֶת שְׁמַע
וּלְהָנִיחַ תְּפִלִּין׃ לא ישכב. בַּלַּיְלָה עַל מִטָּתוֹ, עַד
שֶׁהוּא אוֹכֵל וּמְחַבֵּל כָּל מַזִּיק הַבָּא לְטָרְפוֹ. כֵּיצַד,
קוֹרֵא אֶת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ וּמַפְקִיד רוּחוֹ בְּיַד הַמָּקוֹם;
בָּא מַחֲנֶה וְגַיִס לְהַזִּיקָם, הַקָּבָּ"ה שׁוֹמְרָם וְנִלְחָם
מִלְחֲמוֹתָם וּמַפִּילָם חֲלָלִים. ד"א "הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם"
וגומר, כְּתַרְגּוּמוֹ׃ ודם חללים ישתה. נִתְנַבֵּא שֶׁאֵין
מֹשֶׁה מֵת, עַד שֶׁיַּפִּיל מַלְכֵי מִדְיָן חֲלָלִים, וְיֵהָרֵג הוּא
עִמָּהֶם (במ"ר) שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם
הָרְגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב עַל חַלְלֵיהֶם" (יהושע י"ג)׃
(25) גם קב לא תקבנו. "גַּם" רִאשׁוֹן מוֹסִיף עַל "גַּם"
הַשֵּׁנִי, "וְגַם" הַשֵּׁנִי עַל "גַּם" רִאשׁוֹן, וְכֵן "גַּם לִי

(27) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לְכָה־נָּא
אֶקָּחֲךָ אֶל־מָקוֹם אַחֵר אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי
הָאֱלֹהִים וְקַבֹּתוֹ לִי מִשָּׁם׃ (28) וַיִּקַּח
בָּלָק אֶת־בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף
עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ (29) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם
אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת
וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה
אֵילִים׃ (30) וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר
בִּלְעָם וַיַּעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
כד (1) וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי
יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־

(27) Da sprach Balak zu Bileam: Komm doch, ich will dich mitnehmen an einen andern Ort; vielleicht ist es recht in den Augen Gottes, daß du es mir verwünschest von dort aus. (28) Und Balak nahm Bileam mit auf die Spitze des Peor, die hinblicket über die Fläche der Wüste. (29) Da sprach Bileam zu Balak: Baue mir hier sieben Altäre, und bereite mir hier sieben Stiere und sieben Widder. (30) Und Balak that, so wie Bileam gesprochen, und opferte einen Stier und einen Widder auf jedem Altar.

24. (1) Als Bileam sah, daß es gut war in den Augen des Ewigen, Jisrael zu segnen, so ging er nicht

רש"י

גַם לְךָ לֹא יִהְיֶה" (מלכים א' ג'), וְכֵן "גַּם בָּחוּר גַּם
בְּתוּלָה" (דברים ל"ב): (27) וקבותו לי. אֵין זֶה לָשׁוֹן
צִוּוּי כְּמוֹ "וְקָבְנוֹ", אֶלָּא לָשׁוֹן עָתִיד; אוּלַי יִישַׁר
בְּעֵינָיו, וְתִקָּבֶנּוּ לִי מִשָּׁם מלד"ר ראש בלע"ז Maudiras,
(Malediras דו ווירשט פֿלוכֿען): (28) ראש הפעור.
קוֹסֵם הָיָה בָּלָק, וְרָאָה שֶׁהֵן עֲתִידִין לִלְקוֹת עַל יְדֵי
פְּעוֹר, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ בַּמֶּה, אָמַר: שֶׁמָּא הַקְּלָלָה תָּחוּל
עֲלֵיהֶם מִשָּׁם, וְכֵן כָּל הַחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים רוֹאִים, וְאֵינָם
יוֹדְעִים מַה רוֹאִים:
כד (1) וירא בלעם כי טוב וגו'. אָמַר, אֵינִי צָרִיךְ
לִבְדּוֹק בְּהַקָּבָּ"ה, כִּי לֹא יַחְפּוֹץ לְקַלְּלָם:

weder mir noch dir soll es gehören. (M. 5, 32, 25) גם בחור גם בתולה. — (27) וקבותו לי Dies ist nicht befehlend, wie das obige וקבנו לי, sondern zukünftig, d. h. vielleicht gefällt es Gott, daß du es von dort verwünschest. (28) ראש הפעור Balak war ein Zauberer, er sah ein, daß sie dort gestraft werden, wußte aber nicht, wodurch, und sagte, vielleicht wird hier der Fluch wirksam sein. So ist es bei allen Sterndeutern, sie sehen Etwas, sie sehen aber nicht was.

24. (1) וירא בלעם Er sprach, ich darf Gottes Rathschluß nicht länger prüfen, er will sie nicht fluchen lassen. —

הָלַךְ כְּפַעַם־בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים
וַיָּשֶׁת אֶל־הַמִּדְבָּר פָּנָיו׃ (2) וַיִּשָּׂא
בִלְעָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל
שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים׃
(3) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם
בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן׃

wie ein und das andere
Mal auf Zaubergesichte
aus, und richtete nach der
Wüste sein Gesicht. (2) Und
Bileam erhob seine Augen
und sah Jisrael lagernd
nach seinen Stämmen, da
kam über ihn der Geist
Gottes. (3) Und er hob
an seinen Spruch und
sprach: Spruch Bileams, des Sohnes Beors, Spruch des Mannes
geöffneten Auges.

רש״י

ולא הלך כפעם בפעם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה ב׳ פְּעָמִים: לקראת נחשים. לְנַחֵשׁ, אוּלַי יִקָּרֶה ה׳ לִקְרָאתוֹ, כִּרְצוֹנוֹ: אָמַר: רוֹצֶה וְלֹא רוֹצֶה לְקַלְּלָם, אַזְכִּיר עֲוֹנוֹתֵיהֶם, וְהַקְּלָלָה עַל הַזְכָּרַת עֲוֹנוֹתֵיהֶם תָּחוּל: וישת אל המדבר פניו. כְּתַרְגּוּמוֹ: (2) וישא בלעם את עיניו. בִּקֵּשׁ לְהַכְנִיס בָּהֶם עַיִן רָעָה, וַהֲרֵי יֵשׁ לְךָ ג׳ מִדּוֹתָיו: עַיִן רָעָה, וְרוּחַ גְּבוֹהָה, וְנֶפֶשׁ רְחָבָה אֲמוּרִים לְמַעְלָה (אבות פרק ה׳): שכן לשבטיו. רָאָה כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט שׁוֹכֵן לְעַצְמוֹ וְאֵינָן מְעוֹרָבִין, רָאָה שֶׁאֵין פִּתְחֵיהֶם מְכֻוָּנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁלֹּא יָצִיץ לְתוֹךְ אֹהֶל חֲבֵירוֹ: ותהי עליו רוח אלהים. עָלָה בְלִבּוֹ שֶׁלֹּא יְקַלְּלֵם: (3) בנו בעור. כְּמוֹ לְמַעְיְנוֹ מָיִם (תהלים ק״ד). ומ״א שְׁנֵיהֶם הָיוּ גְדוֹלִים מֵאֲבוֹתֵיהֶם, בָּלָק בְּנוֹ צִפּוֹר אָבִיו

כפעם בפעם so wie er zweimal gethan hat. לקראת נחשים Er ging nicht auf Zaubergesichte aus, um zu wissen, ob Gott sie fluchen will oder nicht, vielleicht, dachte er, fügt es Gott nach seinem (Bileams) Willen: ich will nun ihre Sünden (beim עגל in Erinnerung bringen, vielleicht wird der Fluch dadurch von Erfolg sein. וישת אל המדבר פניו Nach Onk. er richtete gegen die Wüste seinen Blick, wo Jisrael das Götzenkalb gemacht hatte. (2) וישא בלעם את עיניו Er wollte sie durch einen bösen Blick schädigen, dies ist eines seiner drei Laster, denen er ergeben war: Ein böses, mißgünstiges Auge, ein hochfahrendes Gemüth und ein ungenügsamer Sinn, was aus dieser Stelle, dann oben 22, 13 und 22, 18 zu ersehen ist. שוכן לשבטיו Er sah, daß ein jeder Stamm abgesondert wohnte, nicht ordnungslos, die Thüren der Zelte waren nicht einander gegenüber, wodurch Keiner in das Zelt des Andern neidisch sehen konnte. ותהי עליו רוח אלהים er beschloß daher, sie nicht zu fluchen. (3) בנו בעור wie (Ps. 114) למעינו מים. Der Midr. deutet בנו vor בעור und vor צפור also: Beide, Balak und Bileam waren größer, als ihre Väter, Balak als Regent, und Bileam als Profet,

(4) נאם שמע אמרי־אל אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים׃ (5) מה־טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל׃

(4) Spruch des Hörers der Worte Gottes, der Gesichte des Allmächtigen siehet, hinfallend und enthüllter Augen. (5) Wie schön sind deine Zelte, Jaakob, deine Wohnungen, Jisrael!

רש"י

בנו הוא במלכות, ובלעם גדול מאביו בנביאות מנה בן פרס היה: שתום העין, עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא כדי שישתום ויסתום ויגוב (ע"ז ס"ט). ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע ישראל, שהקב"ה יושב ומונה רביעותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנולד הצדיק ממנה, אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו? ועל דבר זה נסמת עינו של בלעם (נדה ל"א). ויש מפרשים שתום העין פתוח העין כמו שתרגם אונקלוס, ועל שאמר שתום העין ולא אמר שתום העינים, למדנו שסומא באחת מעיניו היה: (4) נופל וגלוי עינים. פשוטו כתרגומו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה עליו, לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו, לפי שהיה ערל ומאוס, להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו: (5) מה טובו אוהליך. על שראה פתחיהם שאינן

so daß Zipor wie der Sohn und Beor wie der Sohn Bileams gelten konnte. Der Hunderter (מ:ה) stamme eben vom Fünfziger (פ״ס). — שתום העין Offenen Auges; Bileams Auge war ausgestochen, u. die Augenhöhle offen. שתום ist talmudisch offen, Talm. Abod. Sara 69: כדי שיסתום ויסתום ויגיב (bis er im Fasse eine Öffnung macht, sie verschließt und abtrocknet). Unsere Lehrer erklären שתום wie סתום verschlossen, weil er sagte ומספר את רובע ישראל d. h. daß Gott die Geburten Israels beobachtet, um einen Frommen zu erblicken, und er dies für den Allerheiligsten für ungeziemend fand, daher erblindete er. Einige übersetzen שתום העין wie Onk. geöffneten Auges, scharfblickend; und weil es nicht heißt שתום העינים, sondern העין, so erfahren wir, daß er einäugig war. (4) נופל וגלוי עינים Wie es Onk. gibt: Gott erschien ihm blos des Nachts, wenn er auf dem Lager hingefallen war. Nach dem Midr. heißt es, wenn Gott ihm erschien, hatte er keine Kraft sich aufrecht auf den Füßen zu erhalten, sondern er fiel aufs Angesicht, weil er als Unbeschnittener vor ihm aufrecht zu stehen nicht würdig war. (5) מה טבו אהליך Er sah ihre Thüren,

(6) כִּנְחָלִים נִטָּיוּ כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע יְהוָה כַּאֲרָזִים עֲלֵי־מָיִם׃
(7) יִזַּל־מַיִם מִדָּלְיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים

(6) Wie Thäler strecken sie sich hin, wie Gärten am Strome, wie Aloëbäume, die der Ewige gepflanzt, wie Zedern am Wasser. (7) Es fleußt Wasser aus seinen Eimern, und sein Same an reichen Gewässern;

רש״י

כיונין זה מול זה: משכנותיך. חניותיך כתרגומו. דבר אחר מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם: משכנותיך. אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליהם וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר: כלה ה׳ את חמתו (איכה ד׳), ובמה כלה? ויצת אש בציון: (6) כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו: מברכותיו של אותו רשע אנו לומדים מה היה בלבו לקללם, כשאמר וישת אל המדבר פניו, וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר, כולי כדאיתא בחלק (סנהדרין ק״ה): כאהלים. כתרגומו לשון מור ואהלות (תהלים מ״ה): נטע ה׳. בגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה׳, כשמים המתוחין כאהל. שנאמר וימתחם כאהל לשבת (ישעיה מ׳). (ולשון זה אינו, דא״כ היה לו לינקד האהלים אל״ף בחולם): נטע ה׳. לשון נטיעה מצינו באהלים, שנאמר ויטע אהלי אפדנו (דניאל י״א): (7) מדליו. מבארותיו ופירושו כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הצלחה

daß sie einander nicht gegenüber standen. משכנותיך Deine Lagerplätze, so Onk. Oder מה טובו heißt, wie herrlich ist dein Zelt in Schilo, und der Tempel, woselbst man Opfer darbringt, um zu versöhnen. משכנותיך Selbst wenn sie verwüstet liegen, sind sie noch Pfänder (משכון), und ihre Ruinen bewirken noch Sühne für die Menschen, wie es (Klagel. 4, 17) heißt: Gott hat seinen Zorn vernichtet; wodurch? ויצת אש בציון indem er Zion durch Feuer verheerte. (6) כנחלים נטיו Wie Bäche sich hinstrecken. Unsere Lehrer bemerken (Sanh. 105): Aus den Segnungen dieses Bösen entnehmen wir, welchen Fluch er im Sinne hatte, wenn es heißt וישת אל המדבר פניו und Gott seine Sprache umwandelte, da segnete er sie mit dem Inbegriffe des Fluches, den er eben auszusprechen gedachte. כאהלים Onk. wie (Ps. 45, 9) מר ואהלות Alpe und Myrrhe. נטע ה׳ gepflanzt im Garten Eden. Oder כאהלים wie die Himmel, welche wie ein Zelt ausgebreitet sind. נטע ה׳ Wir finden נטע auch bei Zelten, wie (Dan. 11, 45) ויטע אהלי אפדנו er pflanzte sein Prachtzelt. (7) מדליו Aus seinen Brunnen; nach Onk. es werden Könige seinen Nachkommen entstammen, welche mächtige Nationen beherrschen sollen. וזרעו במים רבים Glück und Wohlfahrt

רם

וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתוֹ׃ (8) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם וְחִצָּיו יִמְחָץ׃

und höher denn Agag ist sein König, und es erhebt sich sein Reich. (8) Gott, der es führt aus Mizrajim, wie die Stärke eines Reem ist ihm; es verzehrt die Völker, seine Feinde, ihre Gebeine zermalmt es, und seine Pfeile zerschmettern.

רש"י

הוּא כְּזֶרַע הַזָּרוּעַ עַל פְּנֵי הַמַּיִם: וירם מאגג מלכו. מֶלֶךְ רִאשׁוֹן שֶׁלָּהֶם יִכְבּוֹשׁ אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק: ותנשא מלכותו. שֶׁל יַעֲקֹב יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁיָּבֹא אַחֲרָיו דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: (8) אל מוציאו ממצרים. מִי גּוֹרֵם לוֹ הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת? אֵל הַמּוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם בְּתוֹקֶף וְרוּם שֶׁלּוֹ יֹאכַל אֶת הַגּוֹיִם שֶׁהֵם צָרָיו: ועצמותיהם. שֶׁל צָרִים. יגרם. מְנַחֵם פָּתַר בּוֹ לְשׁוֹן שְׁבִירָה, וְכֵן „לֹא גָּרְמוּ לַבֹּקֶר" (צפניה ג') וְכֵן „אֶת חֲרָשֶׂיהָ תְּגָרֵמִי" (יחזקאל כ"ג), וַאֲנִי אוֹמֵר לְשׁוֹן עֶצֶם הוּא שֶׁמְּגָרֵר הַבָּשָׂר בְּשִׁנָּיו מִסָּבִיב וְהַמּוֹחַ שֶׁבִּפְנִים וּמַעֲמִיד הָעֶצֶם עַל עַרְמִימוּתוֹ: וחציו ימחץ. אוּנְקְלוֹס תִּרְגֵּם חֶצְיוֹ שֶׁל צָרִים חֲלוּקָה שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ בַּעֲלֵי חִצִּים מָרֵי פְלוּגְתָא (לשון חלוקה וחציה), וְכֵן יִמְחַץ לְשׁוֹן וּמָחֲצָה וְחָלְפָה רַקָּתוֹ (שופטים ה') שֶׁיֶּחֱצוּ אֶת אַרְצָם וְיֵשׁ לִפְתּוֹר לְשׁוֹן חִצִּים מַמָּשׁ חִצָּיו שֶׁל הַקָּבָּ"ה יִמְחַץ בְּדָמָם שֶׁל צָרִים, יִטְבּוֹל וְיִצְטַבַּע בְּדָמָם, כְּמוֹ: לְמַעַן

verheißend, wie Same in gut bewässertem Boden. וירם מאג מלכו Ihr erster König (Saul) wird den Agag, König von Amalek unterjochen. ותנשא מלכותו Jakobs Reich wird (durch Saul) erhabener sich gestalten, noch mehr aber durch Dawid und Salomo, die ihm auf den Thron folgen. (8) אל מוציאו ממצרים Wer verlieh ihnen diese Größe? Die Allmacht. die sie aus Egypten geführt, durch deren Macht und Erhabenheit werden sie die Völker, welche ihre Feinde sind, vernichten. ועצמותיהם Die Gebeine der Feinde. יגרם heißt nach Menachem zermalmen, ebenso (Zef. 3, 3) לא גרמו לבקר sie lassen keinen Knochen bis am Morgen, und (Ezech. 24, 34) את חרשיה תגרמי in Scherben zerbrechen. Ich (Raschi) behaupte, daß גרם entbeinen, abnagen bedeutet, daß er das Fleisch ringsum mit den Zähnen abnagt, das innere Mark aussaugt, bis der Knochen nackt zurückbleibt. וחציו ימחץ Onk. liest חצו den Theil, welchen der Feind besitzt, so wie er (M. 1, 49) בעלי חצים mit בעלי פלוגתא die Theilhaber übersetzt. ימחץ ähnl. (Richt. 5, 26) ומחצה וחלפה רקתו sie theilte seine Schläfe; sie werden sich das Land theilen. חציו kann aber auch Pfeile bedeuten: Gottes Pfeile werden in das Blut der Feinde

(9) כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ
מְבָרְכֶיךָ בָרוּךְ וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר׃ (10) וַיִּחַר־
אַף בָּלָק אֶל־בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת־כַּפָּיו
וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לָקֹב אֹיְבַי
קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ זֶה שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים׃ (11) וְעַתָּה בְּרַח־לְךָ אֶל־
מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ וְהִנֵּה
מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד׃ (12) וַיֹּאמֶר
בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הֲלֹא גַּם אֶל־מַלְאָכֶיךָ
אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר׃
(13) אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף
וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה
לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלִּבִּי אֲשֶׁר־
יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ שביעי

(9) Es kauert, legt sich hin, wie Löwe, wie Löwin, wer reizt es auf? Die dich segnen, sind gesegnet, und die dich verfluchen, verflucht. (10) Da entbrannte der Zorn Balaks gegen Bileam und er schlug seine Hände zusammen und Balak sprach zu Bileam: Meine Feinde zu verwünschen habe ich dich gerufen, und siehe, gesegnet hast du schon drei Mal. (11) Und nun fliehe nach deinem Ort. Ich sprach: Ehren will ich dich; aber siehe, der Ewige hat dich abgehalten von Ehre. (12) Da sprach Bileam zu Balak: Habe ich nicht auch zu deinen Boten, die du zu mir gesandt, geredet und gesprochen; (13) Wenn Balak mir gäbe sein Haus voll Silber und Gold, so vermöchte ich nicht zu übertreten den Befehl des Ewigen, zu thun Gutes oder Böses aus meinem Herzen; was der Ewige reden wird, daß muß ich reden.

רש"י

תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם (תהלים ס"ח), וְאֵין זוּ מִלְּשׁוֹן מַכָּה כְּמוֹ מָחַצְתִּי שֶׁהַצָּבוּעַ בְּדָם נִרְאֶה כְּאִלּוּ מָחוּץ וְנָגוּעַ׃ (9) כרע שכב כארי. כְּתַרְגּוּמוֹ יִתְיַשְּׁבוּ בְּאַרְצָם בְּכֹחַ וּבִגְבוּרָה׃ (10) ויספוק. הִכָּה זוֹ עַל זוֹ׃ (13) לעבור את פי ה'. כָּאן לֹא נֶאֱמַר אֱלֹהַי כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרִאשׁוֹנָה; לְפִי שֶׁיָּדַע שֶׁנִּבְאַשׁ בְּהַקָּבָּ"ה

getaucht und gefärbt werden, wie in (Ps. 68, 24) תמחץ רגליך בדם; es hat immer die Bedeutung von Verwunden, so (M. 5, 32, 39): מחצתי ואני ארפא ich verwunde u. heile wieder; der mit Blut Gefärbte erscheint, als wäre er verwundet, verletzt. (9) כרע שכב כארי Onk. Sie werden in ihrem Lande sich niederlassen, gewaltig, mächtig. (10) ויספק Er schlug die Hände zusammen. (13) לעבור את פי ה' Hier steht nicht wie früher ה' אלהי, weil er wohl wußte, daß er bei Gott

(14) וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה
אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃ (15) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ
וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר
שְׁתֻם הָעָיִן׃ (16) נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־אֵל
וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל
וּגְלוּי עֵינָיִם׃ (17) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה

(14) Und nun, siehe, ich gehe zu meinem Volke; komm, ich will dir voraussagen, was dieses Volk thun wird deinem Volke in spätern Zeiten. (15) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Spruch Bileams, des Sohnes Beors, Spruch des Mannes geöffneten Auges. (16) Spruch des Hörers der Worte Gottes und des Kenners der Kenntniß des Höchsten, der Gesichte des Allmächtigen siehet, hinfallend und enthüllter Augen. (17) Ich sehe ihn, doch nicht jetzt,

רש"י

וְנִטְרַד׃ (14) הולך לעמי. מֵעַתָּה הֲרֵינִי כִּשְׁאַר עַמִּי
שֶׁנִּסְתַּלֵּק הקב"ה מֵעָלָיו׃ לכה איעצך. מה לְּךָ
לַעֲשׂוֹת, וּמַה הִיא הָעֵצָה? אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ שׂוֹנֵא
זִמָּה הוּא כו׳ כִּדְאִיתָא בפ׳ חֵלֶק (סנהדרין ק"ה) תֵּדַע
שֶׁבִּלְעָם הִשִּׂיא עֵצָה זוּ לְהַכְשִׁילָם בְּזִמָּה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר
הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם׃ אשר יעשה
העם לעמך. מִקְרָא קָצָר הוּא זֶה, אִיעָצְךָ לְהַכְשִׁילָם
וְאוֹמַר לְךָ מַה שֶּׁהֵם עֲתִידִין לְהָרַע לְמוֹאָב בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים׃ (16) ויודע דעת עליון. לְכַוֵּן הַשָּׁעָה
שֶׁכּוֹעֵס בָּהּ׃ (17) אראנו. רוֹאֶה אֲנִי שִׁבְחוֹ שֶׁל
יַעֲקֹב וּגְדוּלָּתוֹ אַךְ לֹא עַתָּה הִיא אֶלָּא לְאַחַר זְמַן׃

sich verächtlich gemacht, und nun verstoßen sei. (14) הולך לעמי Nunmehr sagte er, bin ich wieder, wie jeder Andere, aus meinem Volke, da Gott ihn verließ. לכה איעצך Ich will dir rathen, was du thun sollst; und worin bestand der Rath? Der Gott dieser Nation — sagte er, verabschent die Unzucht. so (Talm. Sanh. 105 Bileam gab den Rath, sie durch Unzucht zu verleiten, denn so heißt es weiter, 31, 16: Sieh, sie sind es gewesen, die die Kinder Israels auf den Rath Bileams zur Treulosigkeit gegen Gott verleiteten. אשר יעשה העם הזה לעמך Dies ist ein verkürzter Satz, es sollte heißen, ich will dir rathen, sie zum Falle zu bringen, ferner wisse, wie schlimm sie einst mit Moab verfahren werden, sie werden nämlich zerschmettern die Häupter Moab. Onk erklärt die Text-Kürze des Hebräischen vollständig. (16) ויודע דעת עליון Er weiß den Augenblick zu treffen, wann Gott zürnt. (17) אראנו Ich sehe die Würde und Größe Jakobs, aber

אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב
וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב
וקרקר כל־בני־שת׃ (18) והיה אדום
ירשה והיה ירשה שעיר איביו וישראל
עשה חיל׃ (19) וירד מיעקב והאביד

ich schaue ihn, doch nicht nahe; es tritt hervor ein Stern aus Jaakob und steht auf ein Scepter aus Jisrael, und zerschmettert die Seiten Moabs und durchbohrt alle Söhne der Festen. (18) Und Edom wird Eroberung, und Eroberung wird Seïr seiner Feinde, und Jisrael übt Tapferkeit. (19) Und er herrscht von Jakob aus und vernichtet die Entronnenen

רש"י

דרך כוכב. כתרגומו לשון דרך קשתו (איכה ב׳) שהכוכב עובר כחץ ובלע"ז דישטי"נט (Distint il s'e tendit ער בריישטעט זיך מויט) כלומר יקום מזל׃ וקם שבט. מלך רודה ומושל׃ ומחץ פאתי מואב. התרגום מפרש קוצר העברי ויקטול וכו׳׃ ומחץ פאתי מואב. זה דוד שנאמר בו השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו׳ (שמואל ב׳ ה׳)׃ וקרקר. לשון קורה, כמו אני קרתי (מלכים ב׳ י"ט), מקבת בור נוקרתם (ישעיה נ"א), יקרוה עורבי נחל פורי"ר בלע"ז (Fouir Fourer) גראבען, ויהוֹלען)׃ כל בני שת. כל האומות שכלם יצאו מן שת בנו של אדם הראשון׃ (18) והיה ירשה שעיר אויביו. ישראל׃ (19) וירד מיעקב. ועוד יהיה מושל אחר מיעקב׃ והאביד שריד מעיר. מעיר החשובה. (של אדום והוא רומי) ועל מלך המשיח אומר כן,

noch nicht jetzt, sondern in späterer Zeit. דרך כוכב Er wird hervortreten, gleich (Klagel. 3, 12) דרך קשתי; Onk. כר יקום מלכא es wird ein König erstehen; auch der Stern tritt pfeilschnell hervor, so wird sein Glückstern erscheinen. וקם שבט Es erhebt sich ein regierender herrschender König. ומחץ פאתי מוא׃ Dies bezieht sich auf Dawid, von dem es heißt (Sam. 2, 8, 2): Er ließ die Moabiten auf die Erde legen und maß sie mit einer Meßschnur und bestimmte je zwei Schnurlängen zum Tode, und eine zum Leben. וקרקר von קו־ה graben, gleich (Kön. 2, 19, 24) אני קריתי ich durchgrabe; (Jes. 51, 1) מקבת בור נוקרתם auf die Brunnenhöhle, aus der ihr gegraben seid; (Spr. 40, 17) יקרוה עורבי נח׳ aushacken. כל בני שת Alle Nationen, denn alle stammen von Schet, dem Sohne Adams, des Urmenschen ab. (19) וירד מיעקב׃ Noch ein anderer Herrscher wird von Jakob hervortreten. והאביד שריד מעיר Er vertilgt, was entronnen von der vornehmsten Stadt in Edom, beziehend

שָׂרִיד מֵעִיר׃ (20) וַיַּרְא אֶת־עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד׃ (21) וַיַּרְא אֶת־הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ׃ (22) כִּי אִם־יִהְיֶה

aus den Städten. (20) Und er sah Amalek, da hob er seinen Spruch und sprach: Das erste der Völker ist Amalek, sein Ende aber untergehend. (21) Und er sah den Keni, da hob er an seinen Spruch und sprach: Fest ist dein Wohnsitz, und gelegt auf Felsen dein Nest. (22) Gleichwohl, wenn getilgt

רש״י

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד יָם (תהלים ע״ב) וְלֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו (עובדיה א׳): (20) וירא את עמלק. נִסְתַּכֵּל בְּפֻרְעָנוּתוֹ שֶׁל עֲמָלֵק: ראשית גוים עמלק. הוּא קָדַם אֶת כֻּלָּם לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָךְ תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס וְאַחֲרִיתוֹ לֵיאָבֵד בְּיָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר „תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק" (דברים כ״ה): (21) וירא את הקיני. לְפִי שֶׁהָיָה קֵינִי תָּקוּעַ אֵצֶל עֲמָלֵק, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי" וגו׳ (שמואל א׳ ט״ו), הִזְכִּירוֹ אַחַר עֲמָלֵק, נִסְתַּכֵּל בִּגְדוּלָּתָן שֶׁל בְּנֵי יִתְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם „תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שׂוּכָתִים" (ד״ה א׳ ב׳): איתן מושבך. תָּמֵהַּ אֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתָ לְךָ הֲלֹא אַתָּה עִמִּי הָיִיתָ בַּעֲצַת „הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ" (שמות א׳) וְעַתָּה נִתְיַשַּׁבְתָּ בְּאֵיתָן וּמָעוֹז שֶׁל יִשְׂרָאֵל: (22) כי אם יהיה לבער קין וגו׳. אַשְׁרֶיךָ שֶׁנִּתְקַעְתָּ לְתוֹקֶף

auf den König משיח, von dem es (Ps. 72, 8) heißt: er herrsche von Meer bis Meer; „es bleibt dann kein Rest vom Hause Esavs" (Obad. 1). (20) וירא את עמלק Er überschaute die künftigen Strafen Amaleks. ראשית גוים עמלק Amalek kam allen anderen Völkern zuvor, mit Israel zu kämpfen, so übersetzt es Onk.; zuletzt wird er durch sie zu Grunde gerichtet werden, denn es heißt (M. 5, 25): „Du sollst vertilgen das Andenken Amaleks". (21) וירא את הקיני Weil Keni mit Amalek verbunden war, wie es (Sam. 1, 15, 6) heißt: Saul ließ dem Keni sagen: Geht, trennt euch von Amalek, daher erwähnt ihn Bileam nach Amalek, er durchblickte die geistige Größe der Nachkommen Jithro's, von denen es (Chron. 1, 2, 55) heißt: Die Familien der Schriftgelehrten, die zu Jabetz wohnten, nämlich: Tiratim, Schimatim, Schuchatim, worunter die Kenim zu verstehen sind. איתן מושבך Mich wundert es, wie du in dieser Größe kömmst; du warst ja doch mit mir in dem Rathe Pharao's: „Wir wollen den Israeliten durch List beikommen", und nun bist du in Israel fest und stark geworden. (22) לבער קין Heil dir (Keni), daß du zu dieser Stärke

לְבָעֵר קָיִן עַד־מָה אַשּׁוּר תִּשְׁבֶּךָּ׃
(23) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה
מִשֻּׂמוֹ אֵל׃ (24) וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ
אַשּׁוּר וְעִנּוּ־עֵבֶר וְגַם־הוּא עֲדֵי אֹבֵד׃
(25) וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ
וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ׃

werden soll Kajin, wie lange — Aschur führt dich gefangen weg. (23) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Wehe! wer lebt, so es an ihm Gott thut! (24) Und Schiffe von Seiten der Kittim — und sie demüthigen Aschur, und demüthigen Eber; aber auch sie untergehend. (25) Und Bileam machte sich auf und ging und kehrte zurück an seinen Ort, und auch Balak ging seines Weges.

רש"י

זֶה שֶׁאֵינְךָ נִטְרָד עוֹד מִן הָעוֹלָם כִּי אַף אִם אַתָּה עָתִיד לִגְלוֹת עִם עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים, וְתִהְיֶה לְבָעֵר מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְיַשַּׁבְתָּ שָׁם מַה בְּכָךְ: עד מה אשור תשבך. עַד הֵיכָן הוּא מַגְלֶה אוֹתְךָ, שֶׁמָּא לַחְלַח וְחָבוֹר אֵין זֶה טָרוּד מִן הָעוֹלָם אֶלָּא טִלְטוּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְתָשׁוּב עִם שְׁאָר הַגָּלֻיּוֹת: (23) וישא משלו וגו'. כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר אֶת שְׁבִיַּת אַשּׁוּר אָמַר: אוי מי יחיה משומו אל. מִי יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ מִשּׂוּמוֹ אֶת אֵלֶּה שֶׁלֹּא יָשִׂים עָלָיו הַגּוֹזֵר אֶת אֵלֶּה שֶׁיַּעֲמוֹד סַנְחֵרִיב וִיבַלְבֵּל אֶת כָּל הָאֻמּוֹת וְעוֹד יָבוֹאוּ צִים מִיַּד כִּתִּים וְיַעַבְרוּ כִּתִּיִּים שֶׁהֵן רוֹמִיִּים בְּבִירָנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אַשּׁוּר: (24) וענו עבר. וְעִנּוּ אוֹתָם שֶׁבְּעֵבֶר הַנָּהָר: וגם הוא עדי אובד. וְכֵן פֵּרֵשׁ דָּנִיֵּאל עַד דִּקְטִילַת חֵיוְתָא וְהוּבַד גִּשְׁמַהּ (דניאל ז'): וצים. סְפִינוֹת גְּדוֹלוֹת כִּדְכְתִיב וְצִי אַדִּיר (ישעיה ל"ג) תַּרְגּוּמוֹ וּבוּרְנֵי רַבְּתָא:

gelangtest, und noch nicht aus der Welt geschwunden bist; wenn du auch einst mit den zehn Stämmen ins Exil wandern wirst, von deinem festen Wohnsitze — das hat nicht viel zu bedeuten, denn עד מה אשור תשבך wie weit kann dich Aschur vertreiben? Allenfalls bis Chaloch und Chabor, dies heißt noch nicht verschwinden, sondern blos wie eine Ortsveränderung, dann aber wirst du mit den Übrigen zurückkehren. (23) וישא משלו Da er der Verbannung durch Aschur gedachte, sprach er: אוי מי יחיה Wehe, wer kann sich am Leben erhalten, wenn Gott solches verhangt, daß ihn Gottes Verhängniß nicht treffe? Er läßt den Sancherib aufstehen, und alle Völker in Verwirrung bringen; es werden auch Schiffe aus Kittim kommen, diese Kittim welche die Römer sind, (s. Onk. מרומאי), werden mit großen Flotten gegen Aschur kommen und ihn unterjochen. (24) וענו אשור Sie werden Aschur, so wie die, welche jenseits des Stromes wohnen, bedrängen. וגם הוא עדי אובד wie (Dan. 7, 11): Ich sah, daß das Thier umgebracht, sein Körper zerstört wurde. וצים Große Schiffe, ähnl. (Jes. 33): וצי אדיר ein mächtiges Schiff.

כה (1) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל
הָעָם לִזְנוֹת אֶל־בְּנוֹת מוֹאָב׃
(2) וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל
הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן׃ (3) וַיִּצָּמֶד
יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר־אַף יְהוָה
בְּיִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם
לַיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־
יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל׃ (5) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־

25. (1) Als Jisrael in Schittim wohnte, begann das Volk zu buhlen mit den Töchtern Moabs. (2) Und sie luden das Volk zu den Opfermahlen ihrer Götter, und das Volk aß und warf sich nieder vor ihren Göttern. (3) Und Jisrael hing dem Baal Peor an, und der Zorn des Ewigen entbrannte über Jisrael. (4) Und der Ewige sprach zu Mosche: Nimm alle Häupter des Volkes und laß sie hängen, dem Ewigen zur Ehre, gegen die Sonne, so wird sich abwenden der Brand des Zornes des Ewigen von Jisrael. (5) Und Mosche sprach

רש״י

כה (1) בשטים. כך שמה: לזנות בנות מואב. על ידי עצת בלעם, כדאיתא בחלק:
(2) וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמעי לי, והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה, ואומרת לו: השתחוה לזה: (3) פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: ויחר אף ה׳ בישראל. שלח בהם מגפה:
(4) קח את כל ראשי העם. לשפוט את העובדים לפעור (סנהדרין ל״ה): והוקע אותם. את העובדים: והוקע. היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול, והוקענום לה׳ (שמואל ב׳ כ״א), ושם תליה מפורשת בע״א בסה לה וכל הנסקלין נתלין: נגד השמש. לעין כל. ומ״א השמש מודיע את החוטאים

25. (1) בשטים So hieß die Stadt. לזנות אל בנות מואב Durch den Rath Bileams. (2) וישתחוו לאלהיהן Wenn her Mann in Lust entbrannt sich ihr nähern wollte, da zog sie das Bild des Götzen Peors aus ihrem Schoße hervor und sagte: Erst beuge dich vor diesem! (3) פעור Entblößung, zu dessen Ehre seine Anbeter ihren Leib entblößten. ויחר אף ה׳ Er schickte eine Pest über sie. (4) כל ראשי העם Um die, welche ihm gedient haben, aufzuhängen. הוקע heißt hängen, wie wir es bei den Söhnen Sauls (Sam. 2, 21, 8) finden: והוקענום לה׳, dort ist deutlich zu ersehen, daß sie gehängt wurden; da auf Götzendienst die Steinigung erfolgt, und alle Gesteinigten gehängt wurden. נגד השמש d. h. öffentlich; der Midrasch bemerkt, die Sonne macht die Sünder bekannt; eine dichte Wolke bildet den Hintergrund, daß

שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר׃ (6) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בֹכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ מפטיר (7) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ

zu den Richtern Jisraels: Erschlaget ein Jeder seine Leute, die anhingen dem Baal Peor. (6) Und siehe, ein Mann von den Kindern Jisrael kam, und führte zu seinen Brüdern eine Midjanitin, vor den Augen Mosche's und vor den Augen der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael, und diese weinten am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (7) Als Pinchas, der Sohn Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, das sah, stand er auf

רש"י

הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו: (5) הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל שמונת רבוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין: (6) והנה איש מבני ישראל בא. נתקבצו שבטו של שמעו אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, אמר לו: אנו נדונין במיתה ואתה יושב, וכולי כדאיתא באלו הן הנשרפין (בסנהדרין דף פ"ו): את המדינית. כזבי בת צור: לעיני משה. אמרו לו: משה זו אסורה או מותרת? אם תאמר: אסורה, בת יתרו מי התירה לך, וכולי כדאיתא התם: והמה בוכים. נתעלמה ממנו הלכה כל הבועל ארמית קנאים פוגעים בו, געו כלם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו (סנהדרין שם): (7) וירא פנחס. ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו

er grell von den Sonnenstrahlen beleuchtet erscheint. (6) והנה איש מבני ישראל בא Der Stamm Schimeon versammelte sich bei seinem Fürsten Simri und sagte: Wir werden mit dem Tode bestraft, und du sitzest sorglos? (s. Sanh. 82 ausführlich hierüber). — את המדינית d. i. Kosbi, Tochter Zur's. לעיני משה Sie fragten ihn, Mosche! Ist die (Frau) zur Ehe gesetzlich oder ungesetzlich? ist sie verboten, nun, wer hat dann dir die Töchter des Jithro zu nehmen erlaubt? והמה בכים Es wurde dem Mosche die Kunde und Gesetzbestimmung hierüber (von Gott) entzogen, darum brachen alle in Thränen aus. Beim gold. Kalbe stand Mosche sechsmal Hunderttausend Mann gegenüber, er zermalmte das Götzenkalb, bis es zu dünnem Staub geworden, und ließ die Kinder Israels davon trinken, (M. 2, 32, 29); hier aber erschlaffte seine geistige Kraft; dies geschah deshalb, damit Pinechas komme und seinen wohlverdienten Lohn empfange. (7) וירא פינחס Er sah die That, und wurde des Gesetzes eingedenk, er

הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ׃ (8) וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קֳבָתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (9) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ פ פ פ

פינחס

(10) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (11) פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת־חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

aus der Mitte der Gemeinde, und nahm einen Spieß in seine Hand, (8) Und ging dem Manne Jisraels nach in das Gemach und durchstach beide, den Mann Jisraels und das Weib, durch ihren Leib. Da ward die Plage abgewehrt von den Kindern Jisrael. (9) Und es waren der Gestorbenen an der Plage vier und zwanzigtausend.

(10) Und der Ewige redete zu Mosche u sprach: (11) Pinchas, der Sohn Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, hat abgewendet meinen Grimm von den Kindern

רש"י

לְמֹשֶׁה מְקוּבְּלַנִי מִמְּךָ הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. אָמַר לוֹ קְרָיְינָא דְאַגַּרְתָּא אִיהוּ לֶיהֱוֵי פַּרְוַונְקָא. מִיַּד: ויקח רומח בידו וגו'. (שם): (8) אל הקבה. אֶל הָאֹהֶל: אל קבתה. כְּמוֹ הַלְּחָיַיִם (ס"א אל הקיבה) וְהַקֵּיבָה, כִּיוֵּן בְּתוֹךְ זַכְרוּת שֶׁל זִמְרִי וְנַקְבוּת שֶׁלָּהּ וְרָאוּ כֻּלָּם שֶׁלֹּא לְחִנָּם הֲרָגָם. וְהַרְבֵּה נִסִּים נַעֲשׂוּ לוֹ כּוּלֵי כִּדְאִיתָא הָתָם (סנהדרין שם): חסלת פ' בלק:

(11) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לְפִי שֶׁהָיוּ הַשְּׁבָטִים מְבַזִּים אוֹתוֹ הַרְאִיתֶם בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפִּטֵּם אֲבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לע"א וְהָרַג נְשִׂיא שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ בָּא הַכָּתוּב וְיִחֲסוֹ אַחַר אַהֲרֹן (סנהדרין פ"ב,

sagte zu Mosche: Ich habe von dir die Thora überliefert erhalten: wer mit einer fremden Frauensperson Umgang pflegt, den dürfen Eiferer ergreifen, umbringen. Mosche erwiederte ihm hierauf: Der den Brief liest (der Vortragende) soll auch zugleich der vollziehende Bote sein. Daher nahm er einen Spieß u. s. w. (8) אל הקבה Zu die Schlafkammer. אל קבתה Durch ihren Leib, wie (M. 5, 18, 3) והקיבה הלחיים; Alle waren überzeugt, daß er nicht ohne Grund getödtet hatte, wobei ihm viele Wunder wiederfuhren. (Sanh. 18).

(11) פינחס בן אלע״ר Weil die Stämme ihn geringschätzten: Seht diesen Sohn des פוטיאל, dessen Großvater (Jithro) Kälber mästete zum Götzendienste! (s. M. 2, 6. 25): שפטם עגלים לע״ז = מכנית פוטיאל), und nun hat er einen Fürsten aus dem Stamme Israels umgebracht;

בְּקַנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלִּיתִי
אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי׃ (12) לָכֵן
אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שָׁלוֹם׃
(13) וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית
כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו
וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (14) וְשֵׁם
אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת־

* ו קטיעה

Jisrael, indem er eiferte meinem Eifer in ihrer Mitte, daß ich nicht aufrieb die Kinder Jisraels in meinem Eifer. (12) Darum sprich: Siehe, ich gebe ihm meinen Friedensbund. (13) Und es sei ihm und seinem Samen nach ihm der Bund des ewigen Priesterthums; dafür, daß er geeifert hat für seinen Gott, und versöhnt hat die Kinder Jisrael. (14) Und der Name des erschlagenen Mannes aus Jisrael, der erschlagen worden mit der

רש״י

סוטה מ״ב)׃ בקנאו את קנאתי. בְּנָקְמוֹ אֶת נִקְמָתִי, בְּקָצְפוֹ אֶת הַקֶּצֶף שֶׁהָיָה לִי לִקְצוֹף. כָּל לָשׁוֹן קִנְאָה הוּא, הַמִּתְחָרֶה לִנְקוֹם נִקְמַת דָּבָר אנפ״ט״מנט בלע״ז׃ (Emportement דיא ערמי־פֿערונג)׃ (12) את בריתי שלום. שֶׁתְּהֵא לוֹ לִבְרִית שָׁלוֹם, כְּאָדָם הַמַּחֲזִיק לְטוֹבָה וְהַנָּאוֹת לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה, אַף כָּאן פֵּירֵשׁ לוֹ הקב״ה שְׁלוֹמוֹתָיו (שם)׃ (13) והיתה לו. בְּרִיתִי זאת׃ ברית כהנת עולם. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר נִתְּנָה כְּהוּנָּה לְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ, וּלְתוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁיּוֹלִידוּ אַחַר הִמָּשְׁחָתָן, אֲבָל פִּינְחָס שֶׁנּוֹלַד קוֹדֶם לָכֵן וְלֹא נִמְשַׁח, לֹא בָּא לִכְלַל כְּהוּנָּה עַד כָּאן. וְכֵן שָׁנִינוּ בִּזְבָחִים: „לֹא נִתְכַּהֵן פִּינְחָס עַד שֶׁהֲרָגוֹ לְזִמְרִי״׃ לאלהיו. בִּשְׁבִיל אֱלֹהָיו, כְּמוֹ „הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי״ (במדבר י״א), „קִנֵּאתִי לְצִיּוֹן״ (זכריה ח׳) בִּשְׁבִיל צִיּוֹן׃ (14) ושם

daru wird hier seine Abkunft von Aharon angegeben. בקנאו את קנאתי Indem er für mich eiferte, u. über eine That zürnte,, die mich hätte erzürnen müssen. — קנאה bedeutet überall das Bestreben, Etwas zu rächen. (12) את בריתי שלום Es wird ihm mein Bund zum beglückenden Frieden gereichen; wie wenn man sich Jemandem dankbar zeigt für eine gute That, so hat ihm Gott seine Zufriedenheit ausgesprochen. (13) והיתה לו Dieser mein Bund. ברית כהנת עולם Obzwar die Priesterwürde bereits den Nachkommen Aharons übergeben worden ist, so war dies nur der Fall bei Aharon und seinen Söhnen. welche mit ihm zugleich gesalbt wurden, so wie bei ihren Nachkommen, welche nach ihrer Salbung geboren wurden; Pinechas aber, der früher geboren und nicht gesalbt wurde, war auch nicht dem Priesterthume bis jetzt einverleibt; so heißt es (Talm. Seb. 101): Pinechas wurde nicht eher Priester, als bis er den (Sünder) Simri umgebracht. לאלהיו für seinen Gott, gleich (M. 4, 11, 29) המקנא אתה לי für mich; (Sach. 5, 2) קנאתי לציון für Zion. (14) ושם איש יש־אל Die Schrift hebt sowohl die Ab-

הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן־סָלוּא נְשִׂיא בֵית־אָב לַשִּׁמְעֹנִי׃ (15) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי בַת־צוּר רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא׃ פ (16) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (17) צָרוֹר אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהִכִּיתֶם אוֹתָם׃ (18) כִּי

Midjanitin, war Simri, Sohn Salu's, Fürst eines Stammhauses von Schimeon. (15) Und der Name des erschlagenen Weibes, der Midjanitin, war Kosbi, Tochter Zurs; ein Volkshaupt eines Stammhauses in Midjan war er. (16) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (17) Befeindet die Midjaniten und schlaget sie. (18) Denn

רש"י

איש ישראל וגו'. במקום שיחס את הצדיק לשבח יחס את הרשע לגנאי: נשיא בית אב לשמעוני. לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. ד"א להודיע שבחו של פינחס, שאף על פי שזה היה נשיא לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (15) ושם האשה המוכה וגו'. להודיעך שנאתן של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: ראש אמות. אחד מחמשת מלכי מדין את אוי ואת רקם ואת צור וגו' (במדבר ל"א) והוא היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אומות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי: בית אב. חמשה בתי אבות היו למדין: עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם: (17) צרור. כמו זכור, שמור, לשון הווה, עליכם לאייב אותם: (18) כי

stammung des Frommen zum Lobe, wie die des Ruchlosen zum Tadel hervor. נשיא בית אב לשמעוני Von einem der 5 Stammhäuser vom Stamme Schimeon; oder es will das Lob Pinechas erwähnen, obgleich Simri ben Salu ein Fürst war, so hielt sich Pinechas dennoch nicht zurück, gegen die Entweihung des göttl. Namens zu eifern; daher gibt uns die Schrift den Namen des Erschlagenen bekannt. (15) ושם האשה המוכה Es zeigt uns, wie weit die Feindseligkeit der Midjaniten ging, sie gaben sogar eine Königstochter preis, um die Israeliten zur Sünde zu verleiten. ראש אמות Einen von den fünf Königen der Midjaniten (4 M. 4, 31, 8): unter den Erschlagenen brachten sie auch die Könige אוי, רקם, צור u. s. w. um, dieser war der Angesehenste unter allen, denn es heißt ראש Haupt der Völkerschaften: weil er sich verächtlich machte, seine Tochter preis zu geben, wird er dort als der dritte gezählt. בית אב Midjan hatte fünf Stammhäuser: עיפה ועפר חנוך, אבידע, אלדעה dieser war das Oberhaupt eines solchen Stammhauses. (17) צרור Die gegenw. Infinitiv-Form, so wie זכור, שמור, d. h. es liegt euch ob, sie feindselig zu behandeln. (18) כי צוררים הם In der

צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נִכְּלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כָּזְבִּי בַת־נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמֻּכָּה בְיוֹם־הַמַּגֵּפָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר׃ (19) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה פ

כו (1) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃ (2) שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ ׀ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית

befeindet haben sie euch in ihrer Arglist, die sie listig gegen euch geübt bei der Sache Peors und bei der Sache Kosbi's, der Tochter des Fürsten von Midjan, ihrer Schwester, die erschlagen wurde am Tage der Plage bei der Sache Peors. (19) Und es geschah nach der Plage,

26. (1) da sprach der Ewige zu Mosche und zu Elasar, dem Sohne Aharons des Priesters, also: (2) Nehmet auf die Summe der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael, vom zwanzigsten Jahre und darüber, nach ihren Stamm=

רש"י

צוררים הם לכם וגו'. על דבר פעור, שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור, ואת מואב לא צוה להשמיד מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרינן בבבא קמא (ב"ק ל"ח): (19) ויהי אחרי המגפה וגו'. משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות. דבר אחר כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירן במנין:

כו (2) לבית אבותם. על שבט האב יתיחסו ולא אחר האם: (3) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דברו עמהם על זאת שצוה המקום למנותם: לאמר,

Angelegenheit bei Peor, wo sie ihre Töchter der Unzucht preis gaben, um euch zum Peor=Dienste zu verleiten. Wegen Moab wurde nicht befohlen, ihn zu vertilgen, weil Ruth von ihn abstammen sollte. ויהי אח"י המגפה und V. 2: שא' את ראש Ähnlich wie wenn Wölfe in eine Heerde einfallen, und eine furchtbare Verheerung anrichten; der Hirte zählt dann die Heerde um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. So war es auch hier, als die Israeliten beim Auszuge aus Egypten dem Mosche übergeben wurden, wurden sie gezählt; jetzt, da Mosche sich seinem Ende nahe fühlte und seine Heerde — die durch eine Pest sehr vermindert wurde — wieder zurückgeben sollte, gab er sie wieder g e z ä h l t zurück.

26. (2) לבית אבתם Sie gaben sich nach Abstammung von väterlicher Seite an und nicht nach der mütterlichen. (3) וידבר משה Sie redeten mit ihnen davon, daß Gott sie zu zählen befohlen hatte. לאמר

שָׂרִיד מֵעִיר׃ (20) וַיַּרְא אֶת־עֲמָלֵק
וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק
וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד׃ (21) וַיַּרְא אֶת־
הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ
וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ׃ (22) כִּי אִם־יִהְיֶה

aus den Städten. (20) Und er sah Amalek, da hob er seinen Spruch und sprach: Das erste der Völker ist Amalek, sein Ende aber untergehend. (21) Und er sah den Keni, da hob er an seinen Spruch und sprach: Fest ist dein Wohnsitz, und gelegt auf Felsen dein Nest. (22) Gleichwohl, wenn getilgt

רש״י

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד יָם (תהלים ע״ב) וְלֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו (עובדיה א׳): (20) וירא את עמלק. נִסְתַּכֵּל בְּפֻרְעָנוּתוֹ שֶׁל עֲמָלֵק: ראשית גוים עמלק. הוּא קָדַם אֶת כֻּלָּם לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָךְ תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס וְאַחֲרִיתוֹ לֵיאָבֵד בְּיָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר „תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק" (דברים כ״ה): (21) וירא את הקיני. לְפִי שֶׁהָיָה קֵינִי תָּקוּעַ אֵצֶל עֲמָלֵק, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי" וגו׳ (שמואל א׳ ט״ו), הִזְכִּירוֹ אַחַר עֲמָלֵק, נִסְתַּכֵּל בִּגְדוּלָּתָן שֶׁל בְּנֵי יִתְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם „תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שׂוּכָתִים" (ד״ה א׳ ב׳): איתן מושבך. תָּמֵהַּ אֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתָ לְךָ הֲלֹא אַתָּה עִמִּי הָיִיתָ בַּעֲצַת „הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ" (שמות א׳) וְעַתָּה נִתְיַשַּׁבְתָּ בְּאֵיתָן וּמָעוֹז שֶׁל יִשְׂרָאֵל: (22) כי אם יהיה לבער קין וגו׳. אַשְׁרֶיךָ שֶׁנִּתְקַעְתָּ לְתוֹקֶף

auf den König משיח, von dem es (Ps. 72, 8) heißt: er herrsche von Meer bis Meer; „es bleibt dann kein Rest vom Hause Esavs" (Obad. 1). (20) וירא את עמלק Er überschaute die künftigen Strafen Amaleks. ראשית גוים עמלק Amalek kam allen anderen Völkern zuvor, mit Israel zu kämpfen, so übersetzt es Onk.; zuletzt wird er durch sie zu Grunde gerichtet werden, denn es heißt (M. 5, 25): „Du sollst vertilgen das Andenken Amaleks". (21) וירא את הקיני Weil Keni mit Amalek verbunden war, wie es (Sam. 1, 15, 6) heißt: Saul ließ dem Keni sagen: Geht, trennt euch von Amalek, daher erwähnt ihn Bileam nach Amalek, er durchblickte die geistige Größe der Nachkommen Jithro's, von denen es (Chron. 1, 2, 55) heißt: Die Familien der Schriftgelehrten, die zu Jabetz wohnten, nämlich: Tiratim, Schimatim, Schuchatim, worunter die Kenim zu verstehen sind. איתן מושבך Mich wundert es, wie du in dieser Größe kömmst; du warst ja doch mit mir in dem Rathe Pharao's: „Wir wollen den Israeliten durch List beikommen", und nun bist du in Israel fest und stark geworden. (22) לבער קין Heil dir (Keni), daß du zu dieser Stärke

לְבָעֵר קָיִן עַד־מָה אַשּׁוּר תִּשְׁבֶּךָּ׃ (23) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה מִשֻּׂמוֹ אֵל׃ (24) וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ־עֵבֶר וְגַם־הוּא עֲדֵי אֹבֵד׃ (25) וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ׃

werden soll Kajin, wie lange — Aschur führt dich gefangen weg. (23) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Wehe! wer lebt, so es an ihm Gott thut! (24) Und Schiffe von Seiten der Kittim — und sie demüthigen Aschur, und demüthigen Eber; aber auch sie untergehend. (25) Und Bileam machte sich auf und ging und kehrte zurück an seinen Ort, und auch Balak ging seines Weges.

רש״י

זֶה שֶׁאֵינְךָ נִטְרַד עוֹד מִן הָעוֹלָם כִּי אַף אִם אַתָּה עָתִיד לִגְלוֹת עִם עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים, וְתִהְיֶה לְבָעֵר מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְיַשַּׁבְתָּ שָׁם מַה בְּכָךְ: עד מה אשור תשבך. עַד הֵיכָן הוּא מַגְלֶה אוֹתָךְ, שֶׁמָּא לַחְלַח וְחָבוֹר אֵין זֶה טֵרוּד מִן הָעוֹלָם אֶלָּא טִלְטוּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְתָשׁוּב עִם שְׁאָר הַגָּלֻיּוֹת: (23) וישא משלו וגו׳. כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר אֶת שְׁבִיַּת אַשּׁוּר אָמַר: אוי מי יחיה משומו אל. מִי יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ מִשּׂוּמוֹ אֶת אֵלֶּה שֶׁלֹּא יָשִׂים עָלָיו הַגּוֹזֵר אֶת אֵלֶּה שֶׁיַּעֲמוֹד סַנְחֵרִיב וִיבַלְבֵּל אֶת כָּל הָאֻמּוֹת וְעוֹד יָבֹאוּ צִים מִיַּד כִּתִּים וְיַעַבְרוּ כִּתִּיִּים שֶׁהֵן רוֹמִיִּים בְּבִירָנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אַשּׁוּר: (24) וענו עבר. וְעִנּוּ אוֹתָם שֶׁבְּעֵבֶר הַנָּהָר: וגם הוא עדי אובד. וְכֵן פֵּרֵשׁ דָּנִיאֵל עַד דִּקְטִילַת חֵיוְתָא וְהוּבַד גִּשְׁמַהּ (דניאל ז׳): וצים. סְפִינוֹת גְּדוֹלוֹת כְּדִכְתִיב וְצִי אַדִּיר (ישעיה ל״ג) תַּרְגּוּמוֹ וּבוּרְנִי רַבְּתָא:

gelangtest, und noch nicht aus der Welt geschwunden bist; wenn du auch einst mit den zehn Stämmen ins Exil wandern wirst, von deinem festen Wohnsitze — das hat nicht viel zu bedeuten, denn עד מה אשור תשבך wie weit kann dich Aschur vertreiben? Allenfalls bis Chaloch und Chabor, dies heißt noch nicht verschwinden, sondern blos wie eine Ortsveränderung, dann aber wirst du mit den Übrigen zurückkehren. (23) וישא משלו Da er der Verbannung durch Aschur gedachte, sprach er: אוי מי יחיה Wehe, wer kann sich am Leben erhalten, wenn Gott solches verhangt, daß ihn Gottes Verhängniß nicht treffe? Er läßt den Sancherib aufstehen, und alle Völker in Verwirrung bringen; es werden auch Schiffe aus Kittim kommen, diese Kittim welche die Römer sind, (s. Onk. מרומאי), werden mit großen Flotten gegen Aschur kommen und ihn unterjochen. (24) ועני אשור Sie werden Aschur, so wie die, welche jenseits des Stromes wohnen, bedrängen. וגם הוא עדי אובד wie (Dan. 7, 11): Ich sah, daß das Thier umgebracht, sein Körper zerstört wurde. וצים Große Schiffe, ähnl. (Jes. 33): וצי אדיר ein mächtiges Schiff.

כה (1) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל
הָעָם לִזְנוֹת אֶל־בְּנוֹת מוֹאָב׃
(2) וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל
הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן׃ (3) וַיִּצָּמֶד
יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר־אַף יְהוָה
בְּיִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם
לַיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־
יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל׃ (5) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־

25. (1) Als Jisrael in Schittim wohnte, begann das Volk zu buhlen mit den Töchtern Moabs.
(2) Und sie luden das Volk zu den Opfermahlen ihrer Götter, und das Volk aß und warf sich nieder vor ihren Göttern.
(3) Und Jisrael hing dem Baal Peor an, und der Zorn des Ewigen entbrannte über Jisrael.
(4) Und der Ewige sprach zu Mosche: Nimm alle Häupter des Volkes und laß sie hängen, dem Ewigen zur Ehre, gegen die Sonne, so wird sich abwenden der Brand des Zornes des Ewigen von Jisrael.
(5) Und Mosche sprach

רש"י

כה (1) בשטים. כך שְׁמָהּ: לזנות בנות מואב. עַל יְדֵי עֲצַת בִּלְעָם, כִּדְאִיתָא בְּחֵלֶק: (2) וישתחוו לאלהיהן. כְּשֶׁתָּקַף יִצְרוֹ עָלָיו וְאוֹמֵר לָהּ הִשָּׁמְעִי לִי, וְהִיא מוֹצִיאָה לוֹ דְּמוּת פְּעוֹר מֵחֵיקָהּ, וְאוֹמֶרֶת לוֹ: הִשְׁתַּחֲוֵה לָזֶה: (3) פעור. עַל שֵׁם שֶׁפּוֹעֲרִין לְפָנָיו פִּי הַטַּבַּעַת וּמוֹצִיאִין רְעִי, וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ: ויחר אף ה' בישראל. שָׁלַח בָּהֶם מַגֵּפָה: (4) קח את כל ראשי העם. לִשְׁפּוֹט אֶת הָעוֹבְדִים לִפְעוֹר (סנהדרין ל"ה): והוקע אותם. אֶת הָעוֹבְדִים: והוקע. הִיא תְּלִיָּה, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּבְנֵי שָׁאוּל, וְהוֹקַעֲנוּם לַה' (שמואל ב' כ"א), וְשָׁם תְּלִיָּה מְפוֹרֶשֶׁת בע"א בִּסְקִילָה וְכָל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין: נגד השמש. לְעֵין כֹּל. ומ"א הַשֶּׁמֶשׁ מוֹדִיעַ אֶת הַחוֹטְאִים

25. (1) בשטים So hieß die Stadt. לזנות אל בנות מואב Durch den Rath Bileams. (2) וישתחוו לאלהיהן Wenn her Mann in Lust entbrannt sich ihr nähern wollte, da zog sie das Bild des Götzen Peors aus ihrem Schoße hervor und sagte: Erst beuge dich vor diesem! (3) פעור Entblößung, zu dessen Ehre seine Anbeter ihren Leib entblößten. ויחר אף ה' Er schickte eine Pest über sie. (4) כל ראשי העם Um die, welche ihm gedient haben, aufzuhängen. הוקע heißt hängen, wie wir es bei den Söhnen Sauls (Sam. 2, 21, 8) finden: והוקענום לה', dort ist deutlich zu ersehen, daß sie gehängt wurden; da auf Götzendienst die Steinigung erfolgt, und alle Gesteinigten gehängt wurden. נגד השמש d. h. öffentlich; der Midrasch bemerkt, die Sonne macht die Sünder bekannt; eine dichte Wolke bildet den Hintergrund, daß

zu den Richtern Jisraels: Erschlaget ein Jeder seine Leute, die anhingen dem Baal Peor. (6) Und siehe, ein Mann von den Kindern Jisrael kam, und führte zu seinen Brüdern eine Midjanitin, vor den Augen Mosche's und vor den Augen der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael, und diese weinten am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (7) Als Pinchas, der Sohn Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, das sah, stand er auf

שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר׃ (6) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בֹכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ מפטיר (7) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ

רש"י

הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו: (5) הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל שמונת רבוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין: (6) והנה איש מבני ישראל בא. נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, אמר לו: אנו נדונין במיתה ואתה יושב, וכולי כדאיתא באלו הן הנשרפין (בסנהדרין דף פ"ו): את המדינית. כזבי בת צור: לעיני משה. אמרו לו: משה זו אסורה או מותרת? אם תאמר: אסורה, בת יתרו מי התירה לך, וכולי כדאיתא התם: והמה בוכים. נתעלמה ממנו הלכה כל הבועל ארמית קנאים פוגעים בו, געו כלם בבכיה, בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו (סנהדרין שם): (7) וירא פנחס. ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו

er grell von den Sonnenstrahlen beleuchtet erscheint. (6) והנה איש מבני ישראל בא Der Stamm Schimeon versammelte sich bei seinem Fürsten Simri und sagte: Wir werden mit dem Tode bestraft, und du sitzest sorglos? (s. Sanh. 82 ausführlich hierüber). — את המדינית d. i. Kosbi, Tochter Zur's. לעיני משה Sie fragten ihn, Mosche! Ist die (Frau) zur Ehe gesetzlich oder ungesetzlich? ist sie verboten. nun, wer hat dann dir die Töchter des Jithro zu nehmen erlaubt? והמה בכים Es wurde dem Mosche die Kunde und Gesetzbestimmung hierüber (von Gott) entzogen, darum brachen alle in Thränen aus. Beim gold. Kalbe stand Mosche sechsmal Hunderttausend Mann gegenüber, er zermalmte das Götzenkalb, bis es zu dünnem Staub geworden, und ließ die Kinder Israels davon trinken, (M. 2, 32, 29); hier aber erschlaffte seine geistige Kraft; dies geschah deshalb, damit Pinechas komme und seinen wohlverdienten Lohn empfange. (7) וירא פינחס Er sah die That, und wurde des Gesetzes eingedenk, er

הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ׃ (8) וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קֳבָתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (9) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ פ פ פ

aus der Mitte der Gemeinde, und nahm einen Spieß in seine Hand, (8) Und ging dem Manne Jisraels nach in das Gemach und durchstach beide, den Mann Jisraels und das Weib, durch ihren Leib. Da ward die Plage abgewehrt von den Kindern Jisrael. (9) Und es waren der Gestorbenen an der Plage vier und zwanzigtausend.

פינחס

(10) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (11) פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת־חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

(10) Und der Ewige redete zu Mosche u sprach: (11) Pinchas, der Sohn Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, hat abgewendet meinen Grimm von den Kindern

רש"י

לְמֹשֶׁה מְקוּבְּלַנִי מִמְּךָ הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. אָמַר לוֹ קַרְיָינָא דְּאִגַּרְתָּא אִיהוּ לֶיהֱוֵי פַּרְוַונְקָא. מִיָּד: ויקח רומח בידו וגו'. (שם): (8) אל הקבה. אֶל הָאֹהֶל: אל קבתה. כְּמוֹ הַלְּחָיַיִם (ס"א אל הקיבה) וְהַקֵּיבָה, כֵּיוָן בְּתוֹךְ זַכְרוּת שֶׁל זִמְרִי וְנַקְבוּת שֶׁלָּהּ וְרָאוּ כֻּלָּם שֶׁלֹּא לְחִנָּם הֲרָגָם. וְהַרְבֵּה נִסִּים נַעֲשׂוּ לוֹ כּוּלֵי כִּדְאִיתָא הָתָם (סנהדרין שם): חסלת פ' בלק:
(11) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לְפִי שֶׁהָיוּ הַשְּׁבָטִים מְבַזִּים אוֹתוֹ הַרְאִיתֶם בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפִּטֵּם אֲבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לע"א וְהָרַג נְשִׂיא שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ בָּא הַכָּתוּב וְיִחֲסוֹ אַחַר אַהֲרֹן (סנהדרין פ"ב.

sagte zu Mosche: Ich habe von dir die Thora überliefert erhalten: wer mit einer fremden Frauensperson Umgang pflegt, den dürfen Eiferer ergreifen, umbringen. Mosche erwiederte ihm hierauf: Der den Brief liest (der Vortragende) soll auch zugleich der vollziehende Bote sein. Daher nahm er einen Spieß u. s. w. (8) אל הקבה Zu die Schlafkammer. אל קבתה Durch ihren Leib, wie (M. 5, 18, 3) הלחיים והקיבה; Alle waren überzeugt, daß er nicht ohne Grund getödtet hatte, wobei ihm viele Wunder wiederfuhren. (Sanh. 18).

(11) פינחס בן אלעזר Weil die Stämme ihn geringschätzten: Seht diesen Sohn des פוטיאל, dessen Großvater (Jithro) Kälber mästete zum Götzendienste! (s. M. 2, 6. 25): מבנית פוטיאל = שפטם עגלים לע״ז), und nun hat er einen Fürsten aus dem Stamme Israels umgebracht;

Jisrael, indem er eiferte meinem Eifer in ihrer Mitte, daß ich nicht aufrieb die Kinder Jisraels in meinem Eifer. (12) Darum sprich: Siehe, ich gebe ihm meinen Friedensbund. (13) Und es sei ihm und seinem Samen nach ihm der Bund des ewigen Priesterthums; dafür, daß er geeifert hat für seinen Gott, und versöhnt hat die Kinder Jisrael. (14) Und der Name des erschlagenen Mannes aus Jisrael, der erschlagen worden mit der

בְּקַנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי׃ (12) לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שָׁלוֹם׃ (13) וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (14) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת־

* ו׳ קטיעה

רש״י

סוטה מ״ב): בקנאו את קנאתי. בְּנָקְמוֹ אֶת נִקְמָתִי,
בְּקָצְפוֹ אֶת הַקֶּצֶף שֶׁהָיָה לִי לִקְצוֹף. כָּל לָשׁוֹן קִנְאָה
הוּא, הַמִּתְחָרֶה לִנְקוֹם נִקְמַת דָּבָר אנפ״ט״מנט בלע״ז:
(Emportement דיא ערמי־פֿערונג): (12) את בריתי
שלום. שֶׁתְּהֵא לוֹ לִבְרִית שָׁלוֹם, כְּאָדָם הַמַּחֲזִיק לְטוֹבָה
וְהַנָּאוֹת לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה, אַף כָּאן פֵּירֵשׁ לוֹ
הקב״ה שְׁלוֹמוֹתָיו (שם): (13) והיתה לו. בְּרִיתִי
זֹאת: ברית כהנת עולם. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּבַר נִתְּנָה
כְּהוּנָה לְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ, וּלְתוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁיּוֹלִידוּ אַחַר
הִמָּשְׁחָתָן, אֲבָל פִּינְחָס שֶׁנּוֹלַד קוֹדֶם לָכֵן וְלֹא נִמְשַׁח,
לֹא בָא לִכְלַל כְּהוּנָה עַד כָּאן. וְכֵן שָׁנִינוּ בִּזְבָחִים:
„לֹא נִתְכַּהֵן פִּינְחָס עַד שֶׁהֲרָגוֹ לְזִמְרִי״: לאלהיו.
בִּשְׁבִיל אֱלֹהָיו, כְּמוֹ „הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי״ (במדבר י״א),
„קִנֵּאתִי לְצִיּוֹן״ (זכריה ח׳) בִּשְׁבִיל צִיּוֹן: (14) ושם

daran wird hier seine Abkunft von Aharon angegeben. בקנאו את קנאתי Indem er für mich eiferte, u. über eine That zürnte, die mich hätte erzürnen müssen. — קנאה bedeutet überall das Bestreben, Etwas zu rächen. (12) את בריתי שלום Es wird ihm mein Bund zum beglückenden Frieden gereichen; wie wenn man sich Jemandem dankbar zeigt für eine gute That, so hat ihm Gott seine Zufriedenheit ausgesprochen. (13) והיתה לו Dieser mein Bund. ברית כהנת עולם Obzwar die Priesterwürde bereits den Nachkommen Aharons übergeben worden ist, so war dies nur der Fall bei Aharon und seinen Söhnen, welche mit ihm zugleich gesalbt wurden, so wie bei ihren Nachkommen, welche nach ihrer Salbung geboren wurden; Pinechas über, der früher geboren und nicht gesalbt wurde, war auch nicht dem Priesterthume bis jetzt einverleibt; so heißt es (Talm. Seb. 101): Pinechas wurde nicht eher Priester, als bis er den (Sünder) Simri umgebracht. לאלהיו für seinen Gott, gleich (M. 4, 11, 29) המקנא אתה לי für mich; (Sach. 5, 2) קנאתי לציון für Zion. (14) ושם איש ישראל Die Schrift hebt sowohl die Ab-

הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן־סָלוּא נְשִׂיא בֵית־אָב לַשִּׁמְעֹנִי׃ (15) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי בַת־צוּר רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא׃ פ (16) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (17) צָרוֹר אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהִכִּיתֶם אוֹתָם׃ (18) כִּי

Midjanitin, war Simri, Sohn Salu's, Fürst eines Stammhauses von Schimeon. (15) Und der Name des erschlagenen Weibes, der Midjanitin, war Kosbi, Tochter Zurs; ein Volkshaupt eines Stammhauses in Midjan war er. (16) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (17) Befeindet die Midjaniten und schlaget sie. (18) Denn

רש"י

איש ישראל וגו׳. במקום שיחס את הצדיק לשבח יחס את הרשע לגנאי: נשיא בית אב לשמעוני. לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. ד"א להודיע שבחו של פינחס, שאף על פי שזה היה נשיא לא נמנע את עצמו מלקנא לחלול השם לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (15) ושם האשה המוכה וגו׳. להודיעך שנאתן של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: ראש אמות. אחד מחמשת מלכי מדין את אוי ואת רקם ואת צור וגו׳ (במדבר ל"א) והוא היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אומות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי: בית אב. חמשה בתי אבות היו למדין: עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם: (17) צרור. כמו זכור, שמור, לשון הווה, עליכם לאייב אותם: (18) כי

stammung des Frommen zum Lobe, wie die des Ruchlosen zum Tadel hervor. נשיא בית אב לשמעוני. Von einem der 5 Stammhäuser vom Stamme Schimeon; oder es will das Lob Pinechas erwähnen, obgleich Simri ben Salu ein Fürst war, so hielt sich Pinechas dennoch nicht zurück, gegen die Entweihung d s göttl. Namens zu eifern; daher gibt uns die Schrift den Namen des Erschlagenen bekannt. (15) ושם האשה המוכה Es zeigt uns, wie weit die Feindseligkeit der Midjaniten ging, sie gaben sogar eine Königstochter preis, um die Israeliten zur Sünd zu verleiten. ראש אמות Einen von den fünf Königen der Midjaniten (4 M. 4, 31, 8): unter den Erschlagenen brachten sie auch die Könige אוי, רקם, צור u. s. w. um, dieser war der Angesehenste unter allen, denn es heißt ראש Haupt der Völkerschaften: weil er sich verächtlich machte, seine Tochter preis zu geben, wird er dort als der dritte gezählt. בית אב Midjan hatte fünf Stammhäuser: עיפה ועפר הנוך, אבידע, אלדעה dieser war das Oberhaupt eines solchen Stammhauses. (17) צרור Die gegenw. Infinitiv-Form, so wie שמור, זכור, d. h. es liegt euch ob, sie feindselig zu behandeln. (18) כי צוררים הם In der

צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נִכְּלוּ
לָכֶם עַל־דְּבַר פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כָּזְבִּי
בַת־נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמֻּכָּה בְיוֹם־
הַמַּגֵּפָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר׃ (19) וַיְהִי
אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה פ

כו (1) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃
(2) שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ | כָּל־עֲדַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית

befeindet haben sie euch in ihrer Arglist, die sie listig gegen euch geübt bei der Sache Peors und bei der Sache Kosbi's, der Tochter des Fürsten von Midjan, ihrer Schwester, die erschlagen wurde am Tage der Plage bei der Sache Peors. (19) Und es geschah nach der Plage,

26. (1) da sprach der Ewige zu Mosche und zu Elasar, dem Sohne Aharons des Priesters, also: (2) Nehmet auf die Summe der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael, vom zwanzigsten Jahre und darüber, nach ihren Stamm=

רש״י

צוררים הם לכם וגו׳. על דְּבַר פְּעוֹר, שֶׁהִפְקִירוּ בְּנוֹתֵיהֶם לִזְנוּת כְּדֵי לְהַטְעוֹתְכֶם אַחַר פְּעוֹר, וְאֶת מוֹאָב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד מִפְּנֵי רוּת שֶׁהָיְתָה עֲתִידָה לָצֵאת מֵהֶם, כִּדְאָמְרִינַן בְּבָבָא קַמָּא (ב״ק ל״ח)׃ (19) ויהי אחרי המגפה וגו׳. מָשָׁל לְרוֹעֶה שֶׁנִּכְנְסוּ זְאֵבִים לְתוֹךְ עֶדְרוֹ וְהָרְגוּ בָּהֶן וְהוּא מוֹנֶה אוֹתָן לֵידַע מִנְיַן הַנּוֹתָרוֹת. דָּבָר אַחֵר כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְנִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה נִמְסְרוּ לוֹ בְּמִנְיָן, עַכְשָׁיו שֶׁקָּרַב לָמוּת וּלְהַחֲזִיר צֹאנוֹ מַחֲזִירָן בְּמִנְיָן׃

כו (2) לבית אבותם. עַל שֵׁבֶט הָאָב יִתְיַחֲסוּ וְלֹא אַחַר הָאֵם׃ (3) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דִּבְּרוּ עִמָּהֶם עַל זֹאת שֶׁצִּוָּה הַמָּקוֹם לִמְנוֹתָם׃ לאמר.

Angelegenheit bei Peor, wo sie ihre Töchter der Unzucht preis gaben, um euch zum Peor=Dienste zu verleiten. Wegen Moab wurde nicht befohlen, ihn zu vertilgen, weil Ruth von ihn abstammen sollte. ויהי אחרי המגפה und V. 2: שאו את ראש Ähnlich wie wenn Wölfe in eine Heerde einfallen, und eine furchtbare Verheerung anrichten; der Hirte zählt dann die Heerde um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. So war es auch hier, als die Israeliten beim Auszuge aus Egypten dem Mosche übergeben wurden, wurden sie gezählt; jetzt, da Mosche sich seinem Ende nahe fühlte und seine Heerde — die durch eine Pest sehr vermindert wurde — wieder zurückgeben sollte, gab er sie wieder g e z ä h l t zurück.

26. (2) לבית אבותם Sie gaben sich nach Abstammung von väterlicher Seite an und nicht nach der mütterlichen. (3) וידבר משה Sie redeten mit ihnen davon, daß Gott sie zu zählen befohlen hatte. לאמר

אֲבֹתָם כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃
(3) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם
בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃
(4) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
הַיֹּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ שני (5) רְאוּבֵן
בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת
הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלֻּאִי׃
(6) לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי לְכַרְמִי
מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי׃ (7) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת

häusern, Jeden, der auszieht zum Heere in Jisrael (3) Und Mosche und der Priester Elasar redeten mit ihnen in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho und sprachen: (4) Vom zwanzigsten Jahre an und darüber . . . So wie der Ewige geboten Mosche und den Kindern Jisrael, die aus dem Lande Mizrajim gezogen waren. (5) Rëuben, der Erstgeborne Jisraels; die Söhne Rëubens: von Chanoch das Geschlecht Chanochi, von Phallu das Geschlecht Phallui. (6) Von Chezron das Geschlecht Chezroni, von Karmi das Geschlecht Karmi. (7) Dies sind die Ge-

רש"י

אָמְרוּ לָהֶם צְרִיכִים אַתֶּם לְמִנּוֹת: (4) מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו׳. שֶׁיְּהֵא מוֹנִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הָעוֹבֵר עַל הַפְּקוּדִים וגו׳: (5) משפחת החנכי. לְפִי שֶׁהָיוּ הָאוּמּוֹת מְבַזִּין אוֹתָם: מָה אֵלּוּ מִתְיַחֲסִין עַל שִׁבְטֵיהֶם, סְבוּרִים הֵם שֶׁלֹּא שָׁלְטוּ הַמִּצְרִיִּים בְּאִמּוֹתֵיהֶם, אִם בְּגוּפָם הָיוּ מוֹשְׁלִים, קַל וָחוֹמֶר בִּנְשׁוֹתֵיהֶם, לְפִיכָךְ הֵטִיל הקב״ה שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם, ה״א מִצַּד זֶה וְיו״ד מִצַּד זֶה, לוֹמַר: מֵעִיד אֲנִי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם בְּנֵי אֲבוֹתֵיהֶם, וְזֶה הוּא שֶׁמְּפוֹרָשׁ עַל יְדֵי דָוִד: „שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל" (תהלים קכ״ב), הַשֵּׁם הַזֶּה מֵעִיד עֲלֵיהֶם לְשִׁבְטֵיהֶם

Sie sagten ihnen: Ihr müsset gezählt werden. (4) מבן עשרים שנה Von zwanzig Jahren u. darüber sollt ihr gezählt werden, denn es heißt (M. 2, 30, 14): ein Jeder, der durch die Musterung geht von zwanzig Jahren aufwärts. (5) משפחת החנכי Weil die Völker verächtlich spotteten und sagten: Wie sich diese so stolz nach ihren Stämmen zählen! glauben sie denn etwa, daß die Egypter nicht auch ihre Mütter in ihrer Gewalt gehabt haben? Herrschten jene doch über ihre Männer, um wie viel mehr über ihre Frauen? Darum ließ Gott seinen Namen יה dem Namen eines jeden Stammes besetzen, ein ה zu Anfang und ein י zu Ende des Familiennamens, andeutend: ich, Gott bezeuge es, daß sie die rechtmäßigen Kinder ihrer isr. Väter sind. Dies wird auch von Dawid (Ps. 122, 4) hervorgehoben: שבטי יה עדות לישראל Die Stämme יה (Gottes) Zeugniß

הָראוּבֵנִי וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃
(8) וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב׃ (9) וּבְנֵי אֱלִיאָב
נְמוּאֵל וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא־דָתָן וַאֲבִירָם
קְרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן בַּעֲדַת־קֹרַח בְּהַצֹּתָם עַל־יְהוָה׃
(10) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע
אֹתָם וְאֶת־קֹרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בַּאֲכֹל
הָאֵשׁ אֵת חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ
לְנֵס׃ (11) וּבְנֵי־קֹרַח לֹא־מֵתוּ׃ ס
(12) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לִנְמוּאֵל
קריאי כ׳

schlechter des Rëuben; und es waren ihre Gemusterten: drei und vierzig tausend und siebenhundert und dreißig. (8) Und die Söhne Phallu's waren: Eliab. (9) Und die Söhne Eliabs: Nemuel und Dathan und Abiram; das ist der Dathan und Abiram, Berufene der Gemeinde, welche Hader erregten wider den Ewigen; (10) Da die Erde ihren Mund öffnete und sie verschlang und den Korach, als die Rotte umkam, indem das Feuer die zweihundert und fünfzig Männer verzehrte, und sie zum Warnungszeichen wurden. (11) Aber die Söhne Korachs waren nicht umgekommen. (12) Die Söhne Schimeons nach ihren Geschlechtern: von Nemuel

רש״י

לְפִיכָךְ בְּכוּלָם כָּתַב הַחֲנֹכִי הַפַּלּוּאִי, אֲבָל בְּיִמְנָה לֹא
הוּצְרַךְ לוֹמַר מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנִי, לְפִי שֶׁהַשֵּׁם קָבוּעַ בּוֹ,
יו״ד בְּרֹאשׁ וְהֵ״א בְּסוֹף׃ (9) אשר הצו. אֶת יִשְׂרָאֵל
עַל מֹשֶׁה: בהצותם. אֶת הָעָם עַל ה׳: הצו. הִשִּׁיאוּ
אֶת יִשְׂרָאֵל לָרִיב עַל מֹשֶׁה, לְשׁוֹן הִפְעִילוּ: (10) ויהיו
לנס. לְאוֹת וּלְזִכָּרוֹן, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר
(במדבר י״ז) לַחֲלוֹק עַל הַכְּהוּנָּה: (11) ובני קרח
לא מתו. הֵם הָיוּ בָּעֵצָה תְּחִלָּה וּבִשְׁעַת הַמַּחֲלוֹקֶת
הִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה בְּלִבָּם, לְפִיכָךְ נִתְבַּצֵּר לָהֶם מָקוֹם גָּבוֹהַּ

für Israel. Dieser Name legt also Zeugniß ab für die Echtheit ihrer Stämme. Daher steht bei jedem יה z. B. הח:כי הפלואי u. s. w. nur bei ימנה V. 44 war nicht nöthig משפחת הימני zu stellen, weil das י und ה zu Ende im Stamme einverleibt ist. (9) אשר הצו Welche die Israeliten gegen Mosche aufreizten. הצו Sie reizten die Israeliten auf, um mit Mosche Streit anzufangen, das Wort steht im Hifil. (10) ויהיו לנס Zum Warnungszeichen, um eingedenk zu bleiben, daß kein Unberufener sich nahe, die Priesterwürde streitig zu machen, (s. M. 4. 17, 5). (11) ובני ק־ח לא מתו Anfangs waren sie auch mitverwickelt, doch während des Streites zeigten sie sich bußfertig; deshalb sie einen erhöhten Platz im

משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני ליכין משפחת היכיני: (13) לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי: (14) אלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלף ומאתים: ס (15) בני גד למשפחתם לצפון משפחת

das Geschlecht Nemueli, von Jamin das Geschlecht Jamini, von Jachin das Geschlecht Jachini. (13) Von Serach das Geschlecht Sarchi, von Schäul das Geschlecht Schäuli. (14) Dies sind die Geschlechter des Schimeon: zwei und zwanzig tausend und zwei hundert. (15) Die Söhne Gad's nach ihren Geschlechtern: von Zephon

רש"י

בגיהנם וישבו שם (במ"ר סנהדרין ק"י): (11) לזרח. הוא צוחר, לשון צוהר, אבל משפחת אהד בטלה וכן חמש משבט בנימין, שהרי בעשרה בנים ירד למצרים וכאן לא מנה אלא חמשה, וכן אצבון לגד הרי שבע משפחות, ומצאתי בגמרא ירושלמית שכשמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם שמונה מסעות מהר ההר למוסרה, שנאמר „ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן (דברים י"ב), והלא בהר ההר מת, וממוסרה עד הר ההר שמונה מסעות יש למפרע אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועוזיאלי ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי, והרביעית לא ידעתי מה היא

Gehinom angewiesen erhielten, woselbst sie verbleiben mußten. (13) לזרח Das war צחר (s. M. 1, 46, 10) זרח und צהר = heißt Glanz. Die Familie von Ohad aber ging zu Grunde; denn er kam mit zehn Kindern nach Egypten, hier werden blos die fünf aufgezählt. Ein gleiches Schicksal traf den Ezbon, von Gad; es fehlen sonach fünf Familien. Im jerusalemischen Talmud wird Folgendes berichtet: Als Aharon starb, verschwanden die wegweisenden Wolken, da kamen die Kenaaniter, um die Israeliten zu bekriegen, diese beschloßen, nach Egypten zurück zu kehren, und gingen auch wirklich acht Stationen zurück, von Hor-Hohar nach Moßera, wie es (M. 5, 10, 6) heißt: Die Kinder Israels brachen auf von den Brunnen zu Jakon nach Moßera, dort starb Aharon. Aharon starb doch in Hor-Hohar, und von Moßera bis Hor-Hohar sind acht Reisestationen nach rückwärts. Die Nachkommen Lewi's verfolgten sie, wobei sieben Familien umkamen, und von Lewi kamen vier Familien um. Von Jizhar wird hier nur die Familie des Korach aufgezählt, was mit der vierten geschehen ist, weiß ich nicht. R. Tanchuma erlärt, die sieben

הַצְּפוֹנִי לְחַגִּי מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוּנִי
מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּנִי׃ (16) לְאָזְנִי מִשְׁפַּחַת
הָאָזְנִי לְעֵרִי מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי׃ (17) לַאֲרוֹד
מִשְׁפַּחַת הָאֲרוֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת
הָאַרְאֵלִי׃ (18) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־גָד
לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ ס (19) בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן
וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ (20) וַיִּהְיוּ
בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשֵׁלָה
מִשְׁפַּחַת הַשֵּׁלָנִי לְפֶרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפַּרְצִי
לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי׃ (21) וַיִּהְיוּ בְנֵי־
פֶרֶץ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְחָמוּל
מִשְׁפַּחַת הֶחָמוּלִי׃ (22) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת
יְהוּדָה לִפְקֻדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ ס (23) בְּנֵי יִשָּׂשכָר
לְמִשְׁפְּחֹתָם תּוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי

das Geschlecht Zephoni, von Chaggi das Geschlecht Chaggi, von Schuni das Geschlecht Schuni (16) Von Osni das Geschlecht Osni, von Eri das Geschlecht Eri. (17) Von Arod das Geschlecht Arodi, von Areli das Geschlecht Areli. (18) Dies sind die Geschlechter der Söhne Gad nach ihren Gemusterten: vierzig tausend und fünfhundert. (19) Die Söhne Jehuda's: Er und Onan; aber es starben Er und Onan im Lande Kenaan. (20) Und es waren die Söhne Jehuda's nach ihren Geschlechtern: von Schela das Geschlecht Schelani, von Perez das Geschlecht Parzi, von Serach das Geschlecht Sarchi. (21) Und es waren die Söhne des Perez: von Chezron das Geschlecht Chezroni, von Chamul das Geschlecht Chamuli. (22) Dies sind die Geschlechter Jehuda's nach ihren Gemusterten: sechs und siebenzig tausend und fünfhundert. (23) Die Söhne Jissachars nach ihren Geschlechtern: von Thola das

רש״י

רַבִּי תַּנְחוּמָא דָּרַשׁ שֶׁמֵּתוּ בַּמַּגֵּפָה בִּדְבַר בִּלְעָם, אֲבָל
לְפִי הַחֶסְרוֹן שֶׁחָסַר מִשֵּׁבֶט שִׁמְעוֹן בְּמִנְיָן זֶה מִמִּנְיָן
הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּמִדְבַּר סִינַי נִרְאֶה שֶׁכָּל כ״ד אֶלֶף נָפְלוּ
מִשִּׁבְטוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן׃ (16) לאזני. אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזּוֹ
מִשְׁפַּחַת אֶצְבּוֹן, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לָמָּה לֹא נִקְרֵאת מִשְׁפַּחְתּוֹ

Familien sind in der Pest gestorben, bei der Gelegenheit von Bileam. Nach der Differenz vom Stamme Schimeon zwischen dieser Zählung und jener bei (M. 4, 2, 13) scheint es, daß alle 24,000 an die Seuche Gefallenen vom Stamme Schimeon waren. (16) לאזני Ich vermuthe, daß dies die Familie Ezbon sei, ich weiß nur nicht, warum die Familie nicht nach seinem Namen genannt wird.

לְפֻוָּה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי׃ (24) לְיָשׁוּב
מִשְׁפַּחַת הַיָּשֻׁבִי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת
הַשִּׁמְרֹנִי׃ (25) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת יִשָּׂשכָר
לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ
מֵאוֹת׃ ס (26) בְּנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְסֶרֶד מִשְׁפַּחַת הַסַּרְדִּי לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת
הָאֵלֹנִי לְיַחְלְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְלְאֵלִי׃
(27) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַזְּבוּלֹנִי לִפְקֻדֵיהֶם
שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ ס (28) בְּנֵי

Geschlecht Tholai, von Puwa das Geschlecht Puni. (24) Von Jaschub das Geschlecht Jaschubi, von Schimron das Geschlecht Schimroni. (25) Dies sind die Geschlechter Jisachars nach ihren Gemusterten: vier und sechzig tausend und dreihundert. (26) Die Söhne Sebuluns nach ihren Geschlechtern: von Sered das Geschlecht Sardi, von Elon das Geschlecht Eloni, von Jachlëel das Geschlecht Jachlëeli. (27) Dies sind die Geschlechter Sebuluns nach ihren Gemusterten: sechzig tausend u. fünfhundert. (28) Die

רש״י

על שמו: (24) לישוב. הוא יוב האמור ביורדי מצרים, כי כל המשפחות נקראו על שם יורדי מצרים והנולדין משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במצרים וארד ונעמן בני בלע בן בנימין, ומצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת מהם, לכך נחלקו למשפחות כחצרון וחמול שהיו בני בנים ליהודה וחבר ומלכיאל שהיו בני בנים של אשר. ואם אגדה היא הרי טוב ואם לאו אומר אני שהיו לבלע בני בנים הרבה, ומשנים הללו, ארד ונעמן, יצאה מכל אחד משפחה רבה, ונקראו תולדות שאר הבנים על שם בלע, ותולדות השנים הללו נקרא על שמם, וכן אני

(24) לישב d. i. Job, welcher bei den nach Egypten Ziehenden (s. M. 1,46,13) erwähnt ist; denn alle Familien werden nach den Personen benannt, die nach Egypten zogen, bei den später dort Geborenen aber wurden die Familien nicht nach ihnen benannt, außer bei Efrajim und Menasche, welche beide in Egypten geboren worden, sowie bei ארד und נעמן, den Söhnen des בלע, Sohn Binjamins. In den Erläuterungen des R. Mosche Hadarschon fand ich: Als ihre Mutter (die Frau des בלע) nach Egypten kam, war sie mit ihnen schwanger, darum wurden sie in Familien getheilt, wie חצרון und חמול, die Enkel von Jehuda, und wie חבר und מלכיאל von אשר. Wenn dieses eine Agada (Legende) ist, mag es gut sein, wo aber nicht, dann glaube ich, בלע hatte viele Enkel, von jedem der zwei Söhne ארד und נעמן ging eine zahlreiche Familie hervor, und wurden die Nachkommen der andern Kinder nach בלע benannt; die Nachkommen dieser zwei hingegen wurden nach ihren

יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם׃
(29) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמָכִיר מִשְׁפַּחַת הַמָּכִירִי
וּמָכִיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד
מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי׃ (30) אֵלֶּה בְּנֵי
גִלְעָד אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֵלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי׃ (31) וְאַשְׂרִיאֵל
מִשְׁפַּחַת הָאַשְׂרִאֵלִי וְשֶׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשִּׁכְמִי׃ (32) וּשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁמִידָעִי וְחֵפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי׃
(33) וּצְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים
כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בְּנוֹת צְלָפְחָד מַחְלָה
וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה׃ (34) אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ ס
(35) אֵלֶּה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפְּחֹתָם

Söhne Josephs nach ihren Geschlechtern: Menasche und Ephrajim
(29) Die Söhne Menasche's: von Machir das Geschlecht Machiri; und Machir zeugte Gilead; von Gilead das Geschlecht Gileadi.
(30) Dies sind die Söhne Gileads: von Jëser das Geschlecht Jësri, von Chelek das Geschlecht Chelki.
(31) Von Asriël das Geschlecht Asriëli, von Schechem das Geschlecht Schichmi.
(32) Von Schemida das Geschlecht Schemidaï, von Chepher das Geschlecht Chephri.
(33) Und Zelaphchad, der Sohn Chephers, hatte keine Söhne, nur Töchter, und die Namen der Töchter Zelaphchads waren: Machla und Noa, Chogla, Milka und Thirza.
(34) Dies sind die Geschlechter Menasche's; und ihre Gemusterten waren: zwei und fünfzig tausend und siebenhundert.
(35) Dies sind die Söhne Ephrajims nach ihrem Geschlechtern:

רש"י

אוֹמֵר בִּבְנֵי מָכִיר שֶׁנֶּחְלְקוּ לִשְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת' אַחַת
נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ וְאַחַת נִקְרֵאת עַל שֵׁם גִּלְעָד בְּנוֹ.
חֲמִשָּׁה מִשְׁפָּחוֹת חָסְרוּ מִבָּנָיו שֶׁל בִּנְיָמִין, כָּאן נִתְקַיְּמָה
מִקְצָת נְבוּאַת אִמּוֹ שֶׁקְּרָאַתּוּ בֶּן אוֹנִי בֶּן אֲנִינוּתִי,
וּבְפִילֶגֶשׁ בְּגִבְעָה נִתְקַיְּמָה כּוּלָּה, זוֹ מָצָאתִי בִּיסוֹדוֹ

Vätern genannt. Dasselbe glaube ich von den Söhnen des מכיר, welche sich in zwei Familien theilten; die eine nannte sich nach seinem Namen und die andere nach seinem Sohne Gilead. Fünf Familien fehlten von Binjamin, hier bestätigte sich zum Theile die Profezeiung seiner Mutter Rachel, sie nannte ihn בן אוני Sohn der Trauer (Unglückskind); und beim Verbrechen an dem Kebsweibe in Gibea (Richt. 20) ging die Profezeiung ganz in Erfüllung.

לְשׁוּתֶלַח מִשְׁפַּחַת הַשֻּׁתַלְחִי לְבֶכֶר מִשְׁפַּחַת הַבַּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחֲנִי׃
(36) וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתָלַח לְעֵרָן מִשְׁפַּחַת הָעֵרָנִי׃
(37) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ ס
(38) בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֶלַע מִשְׁפַּחַת הַבַּלְעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי לַאֲחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי׃
(39) לִשְׁפוּפָם

von Schuthelach das Geschlecht Schuthalchi, von Becher das Geschlecht Bachri, von Thachun das Geschlecht Thachni.
(36) Und dies sind die Söhne Schuthelachs: von Eran das Geschlecht Erani.
(37) Dies sind die Geschlechter der Söhne Ephrajims nach ihren Gemusterten: zwei u. dreißig tausend und fünfhundert; dies sind die Söhne Josephs nach ihren Geschlechtern.
(38) Die Söhne Binjamins nach ihren Geschlechtern: von Bela das Geschlecht Bali, von Aschbel das Geschlecht Aschbeli, von Achiram das Geschlecht Achirami.
(39) Von

רש״י

של רבי משה הדרש׳: (36) ואלה בני שותלח וגו׳. שאר בני שותלח נקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות. צא וחשוב תמצא בפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומבני לוי שמונה הרי ששים וחמש, וזהו שנאמר „כי אתם המעט" וגו׳ (דברים ז׳) הוא המעט חמשה אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים, אף זו הבנתי מיסודו של רבי משה הדרשן, אך הוצרכתי לפחות ולהוסיף בדבריו: (38) לאחירם. הוא אחי שירד למצרים, ולפי שנקרא על שם יוסף שהיה אחיו ורם ממנו נקרא אחירם: (39) לשפופם. הוא מופים על

(36) ואלה בני שותלח Die Nachkommen von שותלח hießen nach ihm, von ערן entstammten viele Familien, die nach ihm genannt wurden, so wurden die Kinder von שותלח als zwei Familien betrachtet. Zähle einmal nach, du findest in dieser Paruscha 57 Familien, dazu acht Familien der Lewiten, sind zusammen: 65. Darauf deutet das Wort (M. 5, 7, 7): כי אתם המעט um fünf weniger, als alle andere Völker, welche zusammen 70 ausmachen. Auch dies von R. M. Hadarschan mit einiger Abänderung. (38) לאחירם d. i. אחי, welcher nach Egypten gezogen, weil Binjamin diesen nach Josef benannte, der sein hochgestellter Bruder (אחי — רם) war. (39) לשפופם d. i. מופים, weil Josef unter den Völkern gefangen

משפחת השופמי לחופם משפחת
החופמי: (40) ויהיו בני־בלע ארד
ונעמן משפחת הארדי לנעמן
משפחת הנעמי: (41) אלה בני־בנימן
למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים
אלף ושש מאות: ס (42) אלה בני־
דן למשפחתם לשוחם משפחת
השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם:
(43) כל־משפחת השוחמי לפקדיהם
ארבעה וששים אלף וארבע מאות:
ס (44) בני אשר למשפחתם לימנה
משפחת הימנה לישוי משפחת הישוי
לבריעה משפחת הבריעי: (45) לבני
בריעה לחבר משפחת החברי
למלכיאל משפחת המלכיאלי:
(46) ושם בת־אשר שרח: (47) אלה
משפחת בני־אשר לפקדיהם שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות: ס
(48) בני נפתלי למשפחתם ליחצאל

Schephupham das Geschlecht Schephuphami, von Chupham das Geschlecht Chuphami. (40) Und es waren die Söhne Bela's: Ard und Naaman; das Geschlecht Ardi, von Naaman das Geschlecht Naami. (41) Dies sind die Söhne Binjamins nach ihren Geschlechtern; und ihre Gemusterten waren: fünf und vierzig teusend und sechshundert. (42) Dies sind die Söhne Dans nach ihren Geschlechtern: von Schucham das Geschlecht Schuchami; dies die Geschlechter Dans nach ihren Geschlechtern. (43) Alle Geschlechter des Schuchami nach ihren Gemusterten waren: vier und sechzig tausend und vierhundert. (44) Die Söhne Aschers nach ihren Geschlechtern: von Jimna das Geschlecht Jimna, von Jischwi das Geschlecht Jischwi, von Beria das Geschlecht Berii. (45) Von den Söhnen Beria's: von Cheber das Geschlecht Chebri, von Malkiel das Geschlecht Malkieli. (46) Und der Name der Tochter Aschers war: Serach. (47) Dies sind die Geschlechter der Söhne Aschers nach ihren Gemusterten: drei und fünfzig tausend und vierhundert. (48) Die Söhne Naphtali's nach ihren Geschlechtern: von Jachzeel das Geschlecht

רש״י

שם שהיה יוסף שפוף בין האומות: (42) לשוחם. הוא חושים: (46) ושם בת אשר ס״ח. לפי שהיתה

genommen wurde — (42) לש׳חם ist חושים. (46) ושם בת אשר ס״ח Weil sie damals

מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצְאֵלִי לְגוּנִי מִשְׁפַּחַת הַגּוּנִי׃ (49) לְיֵצֶר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי לְשִׁלֵּם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלֵּמִי׃ (50) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ (51) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וָאָלֶף שְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ פ שלישי

(52) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (53) לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת׃ (54) לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ

Jachzeeli, von Guni das Geschlecht Guni. (49) Von Jezer das Geschlecht Jizri, von Schillem das Geschlecht Schillemi. (50) Dies sind die Geschlechter Naphtali's nach ihren Geschlechtern; und ihre Gemusterten waren: fünf und vierzig tausend und vierhundert. (51) Dies sind die Gemusterten der Söhne Israel: sechsmal hundert tausend und ein tausend siebenhundert und dreißig. (52) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (53) Diesen soll das Land vertheilt werden zum Besitzthum nach Anzahl der Namen. (54) Den Vielen gieb viel Besitzung, und den Wenigen gieb wenig

רש״י

קַיֶּמֶת בְּחַיֶּיהָ מְנָאָהּ כָּאן: (53) לאלה תחלק הארץ. וְלֹא לַפְּחוּתִים מִבֶּן עֶשְׂרִים אע״פ שֶׁבָּאוּ לִכְלַל עֶשְׂרִים בְּטֶרֶם חִלּוּק הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי שֶׁבַע שָׁנִים כִּבְּשׁוּ וְשֶׁבַע חִלְּקוּ לֹא נָטְלוּ חֵלֶק בָּאָרֶץ אֶלָּא אֵלּוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָאֶלֶף וְאִם הָיוּ לְאֶחָד מֵהֶם שִׁשָּׁה בָנִים לֹא נָטְלוּ אֶלָּא חֵלֶק אֲבִיהֶם לְבַדּוֹ: (54) לרב תרבה נחלתו. לְשֵׁבֶט שֶׁהָיָה מְרוּבֶּה בְּאוּכְלוּסִין נָתְנוּ חֵלֶק רָב, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ הַחֲלָקִים שָׁוִים שֶׁהֲרֵי הַכֹּל לְפִי רִבּוּי הַשֵּׁבֶט חָלְקוּ הַחֲלָקִים לֹא עָשׂוּ אֶלָּא עַל יְדֵי גוֹרָל, וְהַגּוֹרָל הָיָה עַל פִּי רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ כְּמוֹ

noch lebte, wurde sie hier mitgezählt. (53) לאלה תחלק הארץ Aber nicht unter jene, welche jünger als 20 Jahre waren; obgleich sie in das zwanzigste Jahr kamen, bevor die Theilung stattfand, denn sieben Jahre dauerte die Eroberung und sieben Jahre die Theilung, so nahmen doch nur jene sechsmal Hunderttausend ihren Theil am Lande. Selbst wenn Einer sechs Söhne hatte, bekamen sie doch nur das väterliche Erbtheil. (54) לרב ת בה נחלתו Einem zahlreichen Stamme gab man einen größern Theil. Obgleich die Theile nicht gleich waren, indem man nach Personenzahl vertheilte, so geschah dies dennoch nur durch das Los, das durch göttliche Fügung bestimmt wurde, (s. Talm. B. Bathra 117 u. 122) Elasar war bekleidet mit den Urim und Tumim,

לְפִי פְקֻדָיו יֻתַּן נַחֲלָתוֹ׃ (55) אַךְ־

Besitzung, Jedem nach Verhältniß seiner Gemusterten werde seine Besitzung gegeben. (55) Jedoch durch

רש״י

שֶׁמְּפוֹרָשׁ (כבא בתרא ד׳ קי״ח) אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָיָה מְלוּבָּשׁ בְּאוּרִים וְתוּמִּים וְאוֹמֵר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אִם שֵׁבֶט פְּלוֹנִי עוֹלֶה תְּחוּם פְּלוֹנִי עוֹלֶה עִמּוֹ וְהַשְּׁבָטִים הָיוּ כְּתוּבִים בִּשְׁנֵים עָשָׂר פִּתְקִין וי״ב גְּבוּלִין בי״ב פִּתְקִין וּבְלָלוּם בְּקַלְפִּי וְהַנָּשִׂיא מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכוֹ וְנוֹטֵל שְׁנֵי פִּתְקִין עוֹלֶה בְיָדוֹ פֶּתֶק שֶׁל שֵׁם שִׁבְטוֹ וּפֶתֶק שֶׁל גְּבוּל הַמְּפוֹרָשׁ לוֹ, וְהַגּוֹרָל עַצְמוֹ הָיָה צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר אֲנִי הַגּוֹרָל עָלִיתִי לִגְבוּל פְּלוֹנִי לְשֵׁבֶט פְּלוֹנִי, שֶׁנֶּאֱמַר עַל פִּי הַגּוֹרָל, וְלֹא נֶחֶלְקָה הָאָרֶץ בְּמִדָּה לְפִי שֶׁיֵּשׁ גְּבוּל מְשׁוּבָּח מֵחֲבֵירוֹ אֶלָּא בְשׁוּמָא בֵּית כּוֹר רַע כְּנֶגֶד בֵּית סָאָה טוֹב הַכֹּל לְפִי הַדָּמִים׃ (55) לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם. אֵלּוּ יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, שִׁנָּה הַכָּתוּב נַחֲלָה זוֹ מִכָּל נְחָלוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל הַנְּחָלוֹת הַחַיִּים יוֹרְשִׁים אֶת הַמֵּתִים, וְכַאן מֵתִים יוֹרְשִׁים אֶת הַחַיִּים, כֵּיצַד שְׁנֵי אַחִים מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ לָהֶם בָּנִים בְּבָאֵי הָאָרֶץ לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁלֹשָׁה, הָאֶחָד נָטַל חֵלֶק אֶחָד וְהַשְּׁלֹשָׁה נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר „לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ" חָזְרָה נַחֲלָתָן אֵצֶל אֲבִי אֲבִיהֶן וְחָלְקוּ הַכֹּל בְּשָׁוֶה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר „לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם יִנְחָלוּ", שֶׁאַחַר

und sprach durch göttliche Eingebung aus: wenn dieser oder jener Stamm herauskommt, soll dieses oder jenes Erbtheil ihm zufallen. Die Stamme waren auf 12 Zettel verzeichnet, ebenso die Bezirke. Man legte die Zettel in eine Urne und mischte sie durcheinander, der Fürst zog zwei Zettel heraus, da kam der Zettel des Stammes so wie der des Bezirkes, ganz so wie es früher durch die Urim bestimmt wurde, heraus, als würde das Los selbst ausgerufen haben: Ich gehöre dem und dem Stamme, so wie es heißt: על פי הגורל — Das Land wurde nicht nach Ausmaß vertheilt, weil es doch bessern und minderguten Boden enthält, sondern durch Abschätzung; einen כור schlechten Boden, gegen einen סאה guten Boden, Alles nach dem Geldwerthe geschätzt. (55) לשמות מטות אבתם Das sind die väterlichen Stämme, welche aus Egypten gezogen; die Schrift nimmt dieses Erbschaftsrecht ganz anders, als alle andere, die darin verhandelt sind; gewöhnlich beerben nur die Lebenden die Verstorbenen, hier aber beerben die Verstorbenen die noch Lebenden. Wenn z. B. zwei Brüder aus Egypten ausgezogen waren, und Kinder hatten, beim Einzug in das Land, der Eine hatte einen Sohn, der Andere aber drei Söhne: so bekam der eine Sohn einen Theil, und die drei Söhne bekamen drei Theile, denn es heißt: Unter diesen soll das Land vertheilt werden. Dann aber ging dieses Erbgut wieder an ihren Großvater zurück, von diesen an seine zwei Söhne; folglich erbten die drei Söhne des Einen, und

בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת מַטּוֹת־
אֲבֹתָם יִנְחָלוּ׃ (56) עַל־פִּי הַגּוֹרָל
תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לִמְעָט׃ ס
(57) וְאֵלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֻׁנִּי לִקְהָת
מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
הַמְּרָרִי׃ (58) אֵלֶּה ׀ מִשְׁפְּחֹת לֵוִי
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי
מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי

das Loos werde das Land vertheilt, nach den Namen der Stämme ihrer Väter sollen sie es in Besitz nehmen. (56) Durch das Loos werde sein Besitz vertheilt, es sei Vielen oder Wenigen. (57) Und dies sind die Gemusterten Lewi's nach ihren Geschlechtern: von Gerschon das Geschlecht Gerschuni, von Kehath das Geschlecht Kehathi, von Merari das Geschlecht Merari. (58) Dies sind die Geschlechter Lewi's: das Geschlecht Libni, das Geschlecht Chebroni, das Geschlecht Machli, das Geschlecht Muschi,

רש״י

שֶׁנָּטְלוּ הַבָּנִים חֶלְקָהּ לְפִי הָאָבוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְאִילּוּ מִתְּחִלָּה חֲלָקוּהָ לְמִנְיַן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם לֹא הָיוּ נוֹטְלִין אֵלּוּ הד׳ אֶלָּא שְׁנֵי חֲלָקִים עַכְשָׁיו נָטְלוּ אַרְבַּע חֲלָקִים: אך בגורל. יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה“ (שופטים א׳), וְאוֹמֵר „עַל פִּי ה׳ נָתְנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל“ (יהושע י״ט): מטות אבותם. יָצְאוּ גֵּרִים וַעֲבָדִים: (56) על פי הגורל. הַגּוֹרָל הָיָה מְדַבֵּר כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, מַגִּיד שֶׁנִּתְחַלְּקָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּי ה׳: (58) אלה משפחות לוי. חָסֵר כָּאן מִשְׁפְּחוֹת הַשִּׁמְעִי וְהָעֻזִּיאֵלִי וּקְצָת מִן הַיִּצְהָרִי:

der eine Sohn des Andern ganz gleiche Theile; dies sagt die Schrift: Nach den Namen ihrer väterlichen Stämme sollen sie erben. Nachdem die Kinder es in Besitz genommen hatten, theilt man es nach den Vätern, welche aus Egypten gezogen waren; denn wenn man es anfangs nach Zahl der aus Egypten Herausgezogenen vertheilt hätte, so hätten diese vier nur 2 Theile bekommen, nun aber bekommen sie 4 Theile. (56) על פי הגורל Das Los selbst bestimmte es, durch göttliche Eingebung, daher (Jos. 19, 50): על פי ה׳. — אך בגורל Dieses אך zeigt an, daß Jehoschua und Kaleb von der Verlosung ausgeschlossen waren, denn (Richt. 1, 20) heißt es: Man gab dem Kaleb die Stadt Chebron, wie Mosche es gesprochen; desgl. (Jehoschua 19): Nach dem göttl. Ausspruche gab man dem Jehoschua die Stadt, welche er verlangt hatte. מטות אבותם Fremde und Sklaven waren ausgeschlossen. (58) אלה משפחות לוי Hier fehlen die Familien von שמעי, עזיאלי und ein Theil von יצהר (s. oben

מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי וּקְהָת הוֹלִד אֶת־עַמְרָם׃ (59) וְשֵׁם ׀ אֵשֶׁת עַמְרָם יוֹכֶבֶד בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּלֶד לְעַמְרָם אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֵת מִרְיָם אֲחֹתָם׃ (60) וַיִּוָּלֵד לְאַהֲרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר׃ (61) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה׃ (62) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה כִּי ׀ לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (63) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת

das Geschlecht Korchi. Und Kehath zeugte Amram. (59) Und der Name des Weibes von Amram war: Jochebed, eine Tochter Lewi's, welche . . . dem Lewi geboren, in Mizrajim. Und sie gebar dem Amram Aharon und Mosche u. Mirjam, ihre Schwester. (60) Und dem Aharon wurde geboren Nadab und Abihu, Elasar und Jthamar. (61) Und Nadab und Abihu starben, als sie fremdes Feuer brachten vor den Ewigen. (62) Und es waren ihrer Gemusterten drei und zwanzig tausend, alles Männliche von einem Monat und darüber; denn sie wurden nicht mitgemustert unter den Kindern Jisrael, weil ihnen keine Besitzung gegeben wurde unter den Kindern Jisrael. (63) Dies sind die Gemusterten durch Mosche und Elasar, den Priester, welche gemustert haben die Kinder Jisrael in

רש"י

(59) אשר ילדה אותה ללוי. אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ בְּמִצְרָיִם וְלֹא הוֹרָתָהּ בְּמִצְרָיִם, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַחוֹמָה יְלָדַתָּה וְהִיא הִשְׁלִימָה מִנְיַן שִׁבְעִים, שֶׁהֲרֵי בִּפְרָטָן אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא שִׁשִּׁים וָתֵשַׁע (סוטה י"ב): (62) כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. לִהְיוֹת מִנְיָן בְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה, מַה טַּעַם? כִּי לֹא נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה, וְהַנִּמְנִין מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה הָיוּ בְּנֵי נַחֲלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו

V. 13). (59) אשר ילדה אותה ללוי Seine Frau gebar sie in Egypten, aber schwängerte sie nicht auch in Egypten, sie gebar sie bei ihrem Einzuge in die Mauern Egyptens, dies machte die Zahl der 70 Personen vollständig, denn außer ihr sind es nur 69. — (62) כי לא התפקדו Denn sie wurden nicht unter den Gemusterten der zwanzigjährigen Kinder Israels mitgezählt; und weshalb? weil sie kein Erbtheil erhielten, denn es heißt V. 54: Jedem wird nach der Zahl

מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ (64) וּבְאֵלֶּה לֹא־
הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר
סִינָי׃ (65) כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת
יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ
כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־
נוּן׃ ס

כז (1) וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן־
חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף

den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho. (64) Und unter diesen war kein Mann von den Gemusterten durch Mosche und Aharon, den Priester, welche die Kinder Jisrael gemustert hatten in der Wüste Sinai. (65) Denn der Ewige hatte von ihnen gesprochen: Sterben sollen sie in der Wüste: und so blieb von ihnen kein Mann übrig, außer Kaleb, Sohn Jephunne's, und Jehoschua, Sohn Nuns.

27. (1) Und es traten herzu die Töchter Zelaphchads, des Sohnes Chephers, des Sohnes Gileads, des Sohnes Machirs, des

רש״י

יִתֵּן נַחֲלָתוֹ׃ (64) ובאלה לא היה איש וגו׳. אֲבָל עַל הַנָּשִׁים לֹא נִגְזְרָה גְּזֵירַת הַמְרַגְּלִים לְפִי שֶׁהֵן הָיוּ מְחַבְּבוֹת אֶת הָאָרֶץ, הָאֲנָשִׁים אוֹמְרִים „נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה" (במדבר י״ד), וְהַנָּשִׁים אוֹמְרוֹת „תְּנָה לָּנוּ אֲחֻזָּה" לְכָךְ נִסְמְכָה פָּרָשַׁת בְּנוֹת צְלָפְחָד לְכָאן׃

כז (1) למשפחות מנשה בן יוסף. לָמָּה נֶאֱמַר, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר בֶּן מְנַשֶּׁה? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, יוֹסֵף חִבֵּב אֶת הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר „וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי" וגו׳ (בראשית מ׳) וּבְנוֹתָיו חִבְּבוּ אֶת הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר „תְּנָה לָּנוּ אֲחֻזָּה" וּלְלַמֶּדְךָ שֶׁהָיוּ כּוּלָּם צַדִּיקִים שֶׁכָּל מִי

seiner Gemusterten ein Erbgut gegeben. (64) ובאלה לא היה איש Die Frauen traf die Strafe der Auskundschafter nicht, denn diese liebten das Land; die Männer nur sagten (oben 14, 4): Laßt uns ein Oberhaupt setzen und nach Egypten zurückkehren; die Frauen aber sagten: Gib uns ein Eigenthum unter den Brüdern unseres Vaters, daher folgt hier die Erbrechtsfrage der Töchter Zelafchads.

27. (1) למשפחות מנשה בן יוסף Wozu wird בן יוסף erwähnt? da es doch schon heißt בן מנשה? Es will aber sagen, Josef liebte das Land, wie es (M. 1, 50) heißt: Ihr sollt meine Gebeine hinaufbringen, ebenso liebten auch seine spätesten Enkelinen das Land, denn sie sagten: Gib uns Besitz unter den Brüdern u. s. w. Auch lehrt dies daß sie fromm waren; denn bei wem die verdienstlichen Handlungen

ואלה שמות בנתיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה׃ (2) ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל־העדה פתח אהל־מועד לאמר׃ (3) אבינו מת במדבר והוא לא־היה בתוך העדה הנועדים על־

Sohnes Menasche's, von den Geschlechtern Menasche's, des Sohnes Joseph's; und dies waren die Namen seiner Töchter: Machla, Noa und Chogla und Milka und Thirza. (2) Und standen vor Mosche und vor Elasar, dem Priester, u. vor den Fürsten und der ganzen Gemeinde, am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft und sprachen: (3) Unser Vater ist gestorben in der Wüste, er war aber nicht unter der Rotte, die sich zusammengerottet wider

ריש"י

שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח הרי זה צדיק בן צדיק, ואם יחסו לגנאי כגון בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע (מלכים ב׳ כ"ה) בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו: מחלה ונעה וגו׳. ולהלן הוא אומר „ותהיינה מחלה ותרצה" (במדבר ל"ו) מגיד שכולן שקולות זו כזו, לפיכך שנה את סדרן: לפני משה. ואחר כך לפני אלעזר, אפשר אם משה לא ידע, אלעזר יודע? אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי יאשיה. אבא חנן משום רבי אליעזר אומר, בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם (ב"ב קי"ט ספרי): (3) והוא לא היה וגו׳. לפי שהיו באות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא

unerwähnt bleiben, und die Schrift nur einen derselben lobend erwähnt, so ist dieser ein Frommer, zugleich Sohn würdiger Eltern; ist aber von einem Berüchtigten die Rede, wie in (Kön. 2, 25, 25): Jischmael, Sohn des Nethanja, Sohn Elischama's, so weiß man, daß alle mit ihm Erwähnten Übelgesinnte waren. מחלה ונועה Weiter 36, 11 heißt es מחלה ותרצה? Weil diese tugendhaften Schwestern alle gleichwerthig waren, wird die Reihenfolge ihrer Namen verändert. (2) לפני משה ולפני אלעזר Will sagen, daß sie erst im vierzigsten Jahre nach dem Tode Aharons vor ihnen standen. לפני משה Und dann auch vor Eleasar? wenn es Mosche nicht wußte, woher sollte es Eleasar wissen? Allein es muß versetzt lauten: לפני אלעזר ולפני משה, so R. Joschia im (Talm. B. Bat. 119); Aba Chanan aber meint, es steht ganz in Ordnung, Mosche und Eleasar waren damals im Lehrsaale und dort standen sie vor Beiden. (3) והוא לא היה Weil sie vorbringen wollten, daß er wegen seiner eigenen Sünde gestorben war, so mußten sie auch dazu setzen, nicht aber wegen der Sünde der Murrenden.

יְהוָה בַּעֲדַת־קֹרַח כִּי־בְחֶטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ׃ (4) לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם־אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן תְּנָה־לָּנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אָבִינוּ׃ (5) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה׃ פ רביעי (6) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (7) כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן

*נו״ן רבתי

den Ewigen, in der Rotte Korachs, sondern in seiner Sünde starb er, und Söhne hatte er nicht. (4) Warum soll ausgehen der Name unseres Vaters aus seinem Geschlechte, weil er keinen Sohn hat? Gieb uns ein Eigenthum unter den Brüdern unseres Vaters. (5) Und Mosche brachte ihre Rechtssache vor dem Ewigen. (6) Und der Ewige sprach zu Mosche also: (7) Recht reden die Töchter Zelaphchads:

רש״י

מִתְלוֹנְנִים וְלֹא בַּעֲדַת קֹרַח שֶׁהִצּוּ עַל הקב״ה אֶלָּא בְּחֶטְאוֹ לְבַדּוֹ מֵת וְלֹא הֶחֱטִיא אֶת אֲחֵרִים עִמּוֹ (שם ספרי) רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים הָיָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, מִן הַמַּעְפִּילִים הָיָה (שבת צ״ו): (4) למה יגרע שם אבינו. אָנוּ בִּמְקוֹם בֵּן עוֹמְדוֹת, וְאִם אֵין הַנְּקֵבוֹת חֲשׁוּבוֹת זֶרַע, תִּתְיַבֵּם אִמֵּנוּ לְיָבָם (ב״ב קי״ט): כי אין לו בן. הָא אִם הָיָה לוֹ בֵּן, לֹא הָיוּ תוֹבְעוֹת כְּלוּם, מַגִּיד שֶׁחַכְמָנִיּוֹת הָיוּ: (5) ויקרב משה את משפטן. נִתְעַלְּמָה הֲלָכָה מִמֶּנּוּ, וְכָאן נִפְרַע עַל שֶׁנָּטַל עֲטָרָה לוֹמַר „וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי“ (דברים א׳). ד״א, רְאוּיָה הָיְתָה פָּרָשָׁה זוֹ לְהִכָּתֵב עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁזָּכוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד וְנִכְתְּבָה עַל יָדָן (סנהדרין ח׳): (7) כן בנות צלפחד דוברות. כְּתַרְגּוּמוֹ „יָאוּת“ כָּךְ כְּתוּבָה פָּרָשָׁה זוֹ לְפָנַי

auch nicht wegen der Mitschuld der Rotte Korachs, die das Volk zur Empörung gegen Gott aufreizten, sondern er ist wegen seiner eigenen Sünde gestorben, er verleitete nicht Andere zur Sünde. — R. Akiba bemerkt, er war jener, der am Sabbat Holz gesammelt hat; nach R. Schimeon war er von Denen, die vermessen vordrangen, (s. oben 14, 44). (4) למה יגרע שם אבינו Wir nehmen die Stelle eines Sohnes ein; wenn wir Töchter aber nicht als gesetzliche Nachkommen anerkannt werden, nun, so möge denn unsere Mutter die Schwagerehe eingehen. כי אין לו Wenn er einen Sohn gehabt hätte, so hätten sie gar keine Forderung gestellt; dies beweist, daß sie im Gesetze wohl unterrichtet waren. (5) ויקרב משה את משפטן Er wußte keinen Bescheid, als Strafe dafür, weil er (M. 5, 1, 17) sich selbsthuldigend sagte: „was euch schwierig ist, soll man mir vorbringen.“ Oder, dieser Abschnitt hätte durch Mosche aufgezeichnet werden sollen, doch die Töchter Zelafchads hatten es sich verdient gemacht, daß er durch sie aufgezeichnet wurde, (7 כן בנות צלפחד דוברות Onk. sie haben recht gesprochen; dieser Abschnitt ist ganz auch so

לָהֶם אֲחֻזַּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם
וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן׃ (8)
וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ
כִּי־יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־
נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ׃ (9) וְאִם־אֵין לוֹ בַּת
וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו׃ (10) וְאִם־
אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לַאֲחֵי
אָבִיו׃ (11) וְאִם־אֵין אַחִים לְאָבִיו

wohl sollst du ihnen einen Eigenthumsbesitz geben unter den Brüdern ihres Vaters, und sollst übergehen lassen die Besitzung ihres Vaters an sie.
(8) Und zu den Kindern Israel rede und sprich: Wenn Jemand stirbt und es ist kein Sohn von ihm da, so sollt ihr übergehen lassen seine Besitzung an seine Tochter.
(9) Und wenn keine Tochter von ihm da ist, so sollt ihr seine Besitzung geben seinen Brüdern.
(10) Und wenn keine Brüder von seinem Vater da sind,

רש"י

בַּמָּרוֹם, מַגִּיד שֶׁרָאֲתָה עֵינָם, מַה שֶּׁלֹּא רָאֲתָה עֵינוֹ שֶׁל מֹשֶׁה: כן בנות צלפחד דוברות. יָפֶה תָּבְעוּ אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁהַקָּבָּ"ה מוֹדֶה לִדְבָרָיו: נתן תתן. שְׁנֵי חֲלָקִים, חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחֶלְקוֹ עִם אֶחָיו בְּנִכְסֵי חֵפֶר (ב"ב קי"ט): והעברת. לָשׁוֹן הַעֲבָרָה (ס"א עברה) הוּא בְּמִי שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן לְיוֹרְשׁוֹ. ד"א עַל שֵׁם שֶׁהַבַּת מַעֲבֶרֶת נַחֲלָה מִשֵּׁבֶט לְשֵׁבֶט, שֶׁבְּנָהּ וּבַעְלָהּ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ שֶׁלֹּא תִסֹּב נַחֲלָה לֹא נִצְטַוָּה אֶלָּא לְאוֹתוֹ הַדּוֹר בִּלְבַד, וְכֵן וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ, בְּכוּלָּן הוּא אוֹמֵר וּנְתַתֶּם, וּבְבַת הוּא אוֹמֵר וְהַעֲבַרְתֶּם:

von mir vorgeschrieben, es lehrt, daß die Töchter Zelaschads in dieser Rechtssache klarer sahen, als Mosche. כן . . דוברות Sie haben richtig gefordert. wohl dem Menschen, dessen Worte von Gott gebilligt werden! נתן תתן Gib ihnen zwei Theile, den Theil ihres Vaters, der von Denen war, die aus Egypten gezogen sind, und den Antheil mit seinen Brüdern an den Besitzungen ihres Großvaters Chefers. והעברת Heißt übertragen, bei Jemanden, der keinen Sohn hinterläßt, der ihn beerben kann. Oder, weil die Tochter das Erbtheil von einem Stamme zum andern überträgt, indem ihr Mann und ihr Sohn sie beerben, und kein Erbbesitz an einen andern Stamm übertragen werden darf, daher hatte dies Gebot nur für dieses Zeitalter Anwendung; so heißt es auch V. 8: Ihr sollt sein Erbgut an seine Tochter übertragen, übergehen lassen (והעברתם); gewöhnlich ist das Betheiligen mit ונתתם ausgedrückt, bei einer Tochter mit והעברתם.

וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו
מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ פ (12) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
(13) וְרָאִיתָה אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־עַמֶּיךָ

so sollt ihr seine Besitzung geben seinem Blutsfreunde, der ihm am nächsten ist von seinem Geschlechte, daß er sie erbe. Und dies sei den Kindern Jisrael zur Satzung des Rechts, so wie der Ewige dem Mosche geboten.
(12) Und der Ewige sprach zu Mosche: Steige auf diesen Berg Abarim, und siehe das Land, das ich den Kindern Jisrael gebe.
(13) Und hast du es gesehen, so sollst du eingethan werden zu deinem Volke, so wie dein

רש"י

(11) לשארו הקרוב אליו ממשפחתו. וְאֵין מִשְׁפָּחָה קְרוּיָה אֶלָּא מִצַּד הָאָב (ספרי ב"ב ק"ט) : (12) עלה אל הר העברים. לָמָּה נִסְמְכָה לְכָאן כֵּיוָן שֶׁאָמַר הקב"ה „נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם", אָמַר, אוֹתִי צִוָּה הַמָּקוֹם לְהַנְחִיל, שֶׁמָּא הוּתְּרָה הַנְּדָרָה וְאֶכָּנֵס לָאָרֶץ. אָמַר לוֹ הַקָּבָּ"ה, גְּזֵרָתִי בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת (במדבר רבה). ר"א כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס מֹשֶׁה לְנַחֲלַת בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן שָׂמַח וְאָמַר: כִּמְדוּמֶה שֶׁהוּתַּר לִי נִדְרִי. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁגָּזַר עַל בְּנוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְפֶתַח פַּלְטִין שֶׁלּוֹ, נִכְנַס לַשַּׁעַר וְהוּא אַחֲרָיו לֶחָצֵר וְהוּא אַחֲרָיו. לִטְרַקְלִין וְהוּא אַחֲרָיו. כֵּיוָן שֶׁבָּא לִיכָּנֵס לַקִּיטוֹן, אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִכָּאן וְאֵילָךְ אַתָּה

(11) הקרוב אליו ממשפחתו Nur von väterlicher Seite wird die Familie gerechnet. (12) אל הר העברים הזה In welchem Zusammenhange steht diese Stelle mit der vorhergehenden? — Weil Gott (s. V. 7) sprach: נתן תתן להם ... so dachte Mosche, mir befahl Gott über diese Besitzvertheilung, vielleicht ist der Urtheilsspruch gegen mich aufgehoben, daß ich in das gelobte Land einziehen darf? Gott aber erwiederte: Mein Ausspruch bleibt unabänderlich. Oder, als Mosche zum Erbgute der Nachkommen des Gad und Rëuben kam, da freuete er sich und dachte, es scheint mir, als hätte mich Gott von meiner Verurtheilung freigesprochen: ganz so wie wenn ein König seinem Prinzen verbietet, das Innere seines Palastes zu betreten; der König geht nun in das Thor, in den Hof, und in die Vorhalle, all wohin ihm der Prinz unbehindert folgt, als aber der Prinz auch in das Innere des Palastes treten will, da sagt der König: Mein Sohn, von hier und weiter ist dir

גם־אתה כאשר נאסף אהרן אחיך׃
(14) כאשר מריתם פי במדבר־צן
במריבת העדה להקדישני במים
לעיניהם הם מי־מריבת קדש מדבר־

Bruder Aharon eingethan worden. (14) So wie ihr widerspenstig waret meinem Befehl in der Wüste Zin, beim Hader der Gemeinde, mich zu heiligen bei dem Wasser vor ihren Augen. Dies sind die Haderwasser von Kadesch in der Wüste

רש״י

אסור ליכנס (ספרי)׃ (13) כאשר נאסף אהרן אחיך. מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן. ד״א אין אתה טוב ממנו (דברים רבה)׃ על אשר לא קדשתם. הא אם קדשתם אותי, עדיין לא הגיע זמנכם להפטר, בכל מקום שכתב מיתתם כתב סורחנם, לפי שנגזרה גזירה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו לכך בקש משה שיכתב סורחנו, שלא יאמרו׃ אף הוא מן הממרים היה, משל לשתי נשים שלוקות בבית דין, אחת קלקלה, ואחת אכלה פגי שביעית וכו׳ אף כאן בכל מקום שהזכיר מיתתן הזכיר סורחנן להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד (יומא פ״ח)׃ (14) הם מי מריבת קדש. הם לבדם אין בהם עון אחר. ד״א, הם שהמרו במרה, הם היו שהמרו בים

der Zutritt verboten! — (13) כאשר נאסף אהרן אחיך Dies beweist, daß Mosche sich sehnte eines ähnlichen Todes wie sein Bruder Aharon zu sterben, (s. oben 20 27). Oder: So wie dein Bruder, denn du bist nicht mehr zu begünstigen, als er, weil ihr mich nicht verherrlicht habt; hättet ihr mich verherrlicht, so müßtet ihr noch nicht aus dem Leben scheiden. Überall wo ihr Tod verzeichnet steht, dort wird auch ihr Vergehen erwähnt, weil Gott beschlossen hatte, das ungläubige Geschlecht in der Wüste aussterben zu lassen; daher bat Mosche, daß sein Vergehen verzeichnet bleibe, damit man nicht sagen soll, daß auch er zu den Widerspenstigen zählte. Es ist dies zu vergleichen mit zwei Frauen, die beim Gerichtshof abgestraft wurden, die eine, weil sie ein unsittliches Leben führte, die andere, weil sie Feigen vom siebenten Erlaßjahre aufgelesen und gegessen hatte. Diese bat dann den König, man möge ihr Vergehen öffentlich bekannt machen, damit man sie nicht, wie die andere, welche die eheliche Treue verletzte, gleichmäßig beschuldige. — Ebenso wurde auch das Vergehen von Mosche und Aharon überall mit der Bekanntgebung erwähnt, daß sie außer diesem Vergehen nichts verschuldet haben (Talm. Joma 88). (14) הם מי מריבת קדש Bei diesem Haderwasser allein vergingen sie sich, sonst haftete keine Schuld an ihnen. Oder הם es sind dieselben Israeliten, die bei Mara widerspenstig waren; dieselben

צִן׃ ס (15) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
לֵאמֹר׃ (16) יִפְקֹד יְהוָה אֱ הֵי הָרוּחֹת
לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה׃ (17) אֲשֶׁר
יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר

Zin. (15) Da redete Mosche zu dem Ewigen und sprach: (16) Es bestelle der Ewige, der Gott der Geister alles Fleisches, einen Mann über die Gemeinde, (17) Der ausziehe vor ihnen und der einziehe vor ihnen, und der sie ausführe und der

רש"י

סוּף, הֵם עַצְמָם שֶׁהִמְרוּ בְּמִדְבַּר צִין׃ (15) וידבר משה וגו׳. לְהוֹדִיעַ שִׁבְחָן שֶׁל צַדִּיקִים, כְּשֶׁנִּפְטָרִין מִן הָעוֹלָם מַנִּיחִין צָרְכָן וְעוֹסְקִין בְּצָרְכֵי צִבּוּר׃ לאמר. אָמַר לוֹ: הֲשִׁיבֵנִי, אִם אַתָּה מְמַנֶּה לָהֶם פַּרְנָס אִם לָאו׃ (16) יפקוד ה׳. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה שֶׁאָמַר לוֹ הַמָּקוֹם, תֵּן נַחֲלַת צְלָפְחָד לִבְנוֹתָיו, אָמַר הִגִּיעַ שָׁעָה שֶׁאֶתְבַּע צְרָכַי, שֶׁיִּירְשׁוּ בָנַי אֶת גְּדֻלָּתִי, אָמַר לוֹ הקב"ה: לֹא כָךְ עָלְתָה בְמַחֲשָׁבָה לְפָנַי, כְּדַאי הוּא יְהוֹשֻׁעַ לִיטֹּל שְׂכַר שִׁמּוּשׁוֹ, שֶׁלֹּא מָשׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל (במ׳ ד׳) וְזֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה „נוֹצֵר תְּאֵנָה יֹאכַל פִּרְיָהּ״ (משלי כ"ז): אלהי הרוחות. לָמָּה נֶאֱמַר? אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, גָּלוּי לְפָנֶיךָ דַּעְתּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְאֵינָן דּוֹמִין זֶה לָזֶה, מַנֵּה עֲלֵיהֶם מַנְהִיג, שֶׁיְּהֵא סוֹבֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי דַעְתּוֹ׃ (17) אשר יצא לפניהם. לֹא כְדֶרֶךְ מַלְכֵי הָאוּמּוֹת שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּבָתֵּיהֶם וּמְשַׁלְּחִין

waren es auch am Schilfmeere und in der Wüste Zin. (15) וידבר משה אל ה׳ Es will das Lob der Frommen anzeigen, wenn diese nämlich ihr Lebensende herannahen fühlen, so lassen sie ihre Geschäfte bei Seite und befassen sich mit den Angelegenheiten des Gemeinwohles. לאמר Mosche bat um den Bescheid, ob Gott ihnen einen Führer geben werde, oder nicht. (16) יפקוד ה׳ Als Mosche hörte daß Gott ihm befahl, den Töchtern Zelafchads das Erbgut ihres Vaters zu geben, da dachte er, jetzt dürfte die Stunde günstig sein, auch mein Anliegen vorbringen zu dürfen, daß ich meine Würde auf meine Kinder vererbe. Gott sagte aber: Nicht so ist es von mir beschlossen wo.den, sondern diese Würde soll dem Jehoschua zu Theil werden, er verdient es durch seine treuen Dienste, da er nie von deinem Zelte gewichen ist. So sagt auch Salomo (Spr. 28, 18): Wer des Feigenbaumes wartet, genieße seine Frucht. אלהי הרוחות Gott der Geister, besagt: Mosche betete: Dir, o Gott, sind die Gedanken aller Sterblichen offenbar, welche doch sehr verschieden sind, setze daher über sie einen Führer, der diese verschiedenen Denkweisen zu ertragen und zu leiten im Stande sei. (17) אשר יצא לפניהם Nicht wie die Könige anderer Völker, die zu Hause bleiben und ihre Heere in den

יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה
עדת יהוה כצאן אשר אין־להם
רעה׃ (18) ויאמר יהוה אל־משה
קח־לך את־יהושע בן־נון איש
אשר־רוח בו וסמכת את־ידך עליו׃
(19) והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן
ולפני כל־העדה וצויתה אתו

sie einführe, daß die Gemeinde des Ewigen nicht sei wie Schafe, die keinen Hirten haben. (18) Da sprach der Ewige zu Mosche: Nimm dir den Jehoschua, Sohn Nuns, einen Mann, in dem Geist ist, und stütze deine Hand auf ihn, (19) Und stelle ihn vor Elasar, den Priester, und vor die ganze Gemeinde, und ertheile ihm Befehl vor ihren Augen.

רש״י

את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני,
שנלחמתי בסיחון ועוג, שנאמר „אל תירא אותו"
(במדבר כ״א), וכדרך שעשה יהושע, שנאמר „וילך
יהושע אליו ויאמר לו, הלנו אתה" וגו' (יהושע ה'),
וכן בדוד הוא אומר „כי הוא יוצא ובא לפניהם"
(שמואל א' י״ח) יוצא בראש ונכנס בראש: ואשר
יוציאם. בזכיותיו: ואשר יביאם. בזכיותיו. ד״א
ואשר יביאם, שלא תעשה לו כדרך שאתה עושה לי
שאיני מכניסן לארץ: (18) קח לך. קחנו בדברים
אשריך, שזכית להנהיג בניו של מקום: לך. את
שבדוק לך, את זה אתה מכיר: אשר רוח בו. כאשר
שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד:
וסמכת את ידך עליו. תן לו מתורגמן שידרוש
בחייך, שלא יאמרו עליו, לא היה לו להרים ראש
בימי משה: (19) וצויתה אותו. על ישראל, דע

Krieg schicken, sondern wie ich gethan; mit Sichon und Og habe ich selbst Krieg geführt, wie es heißt (oben 21, 34): Gott sprach zu Mosche: Fürchte ihn nicht! Ein Gleiches that Jehoschua (Jos. 5, 13): Er zog vor ihnen aus und ein. ואשר יוציאם Der sie ausführt, durch seine Verdienste. ואשר יביאם Der sie ins Land führt, durch seine Verdienste. Oder, daß es ihm nicht wie mir ergehe, sie in das verheißene Land nicht einführen zu dürfen. (18) קח לך Suche ihn durch Worte zu gewinnen: Heil dir, daß du gewürdigt bist, die gottgeweihten Kinder leiten zu können! לך Der von dir erprobt ist, den du genau kennst. אשר רוח בו Wie du es verlangtest, daß er in die Denkweise jedes Einzelnen einzugehen verstehe. וסמכת את ידך עליו Mache ihn zum Dolmetsch deiner Worte, daß er sie bei deinem Leben noch vortragen soll, damit man nicht sagen könne, beim Leben Mosches wagte er nicht das Haupt zu erheben. (19) וצויתה אותו In Betreff der Israeliten; damit er es

לְעֵינֵיהֶם׃ (20) וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (21) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל־הָעֵדָה׃ (22) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן

(20) Und lege von deiner Würde auf ihn, damit (ihm) gehorche die ganze Gemeinde der Kinder Jisrael. (21) Und vor Elasar, den Priester, soll er sich stellen, daß er frage für ihn nach der Entscheidung der Urim vor dem Ewigen; nach dessen Befehl sollen sie ausziehen und nach dessen Befehl sollen sie einziehen, er und alle Kinder Jisrael mit ihm und die ganze Gemeinde. (22) Und Mosche that, so wie der Ewige ihm geboten, und nahm den Jehoschua und stellte ihn vor Elasar, den

רש״י

שֶׁטַּרְחָנִים הֵם, סַרְבָנִים הֵם, עַל מְנָת שֶׁתְּקַבֵּל עָלֶיךָ׃ (20) ונתת מהודך עליו. זֶה קֵירוּן עוֹר פָּנִים׃ מהודך. וְלֹא כָּל הוֹדְךָ, וּמָצִינוּ לוֹמְרִין פְּנֵי מֹשֶׁה כַּחַמָּה, פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כַּלְּבָנָה׃ למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שֶׁיִּהְיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ כָּבוֹד וְיִרְאָה כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹהֲגִין בָּךְ׃ (21) ולפני אלעזר הכהן יעמוד. הֲרֵי שְׁאֵלָתְךָ שֶׁשָּׁאַלְתָּ, שֶׁאֵין הַכָּבוֹד הַזֶּה זָז (ס״א מוטל) מִבֵּית אָבִיךָ, שֶׁאַף יְהוֹשֻׁעַ צָרִיךְ לְאֶלְעָזָר׃ ושאל לו. כְּשֶׁיִּצְטָרֵךְ לָצֵאת לַמִּלְחָמָה׃ על פיו. שֶׁל אֶלְעָזָר׃ וכל העדה. סַנְהֶדְרִין (יומא ע״ג)׃ (22) ויקח את יהושע. לְקָחוֹ בִּדְבָרִים וְהוֹדִיעוֹ מַתַּן שְׂכַר פַּרְנָסֵי

wisse, daß sie eigensinnig und widerspenstig sind, und er dies geduldig hinnehmen muß. (20) ונתת מהודך Von deinem Strahlenglanze. מהודך Einen Theil von deiner Hoheit, nicht aber deine ganze Hoheit, wir entnehmen hieraus (Talm. B. Bath. 75): Das Antlitz Mosches glich der Sonne, Jehoschua's Antlitz glich dem Monde (der sein Licht von der Sonne empfängt). למען ישמעו Auf daß sie ihm eben so wie dir Hochachtung und Ehrfurcht bezeigen. (21) ולפני אלעזר הכהן יעמוד Hiemit ist dein Verlangen erfüllt, diese Würde wird deinem väterlichen Hause nicht entzogen; denn auch Jehoschua wird des Eleasars bedürfen. ושאל לו Wenn er nöthig haben wird, in den Krieg zu ziehen. — על פיו Auf Bescheid Eleasars. וכל העדה Nämlich das Synhedrium. (22) ויקח את יהושע Er nahm ihn durch Worte ein und machte ihm den Lohn bekannt,

ולפני כל־העדה׃ (23) ויסמך את־ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד־משה׃ פ רביעי

כח (1) וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ (2) צו את־בני ישראל ואמרת אלהם את־קרבני לחמי לאשי ריח

Priester und vor die ganze Gemeinde. (23) Und stützte seine Hände auf ihn und ertheilte ihm Befehl, so wie der Ewige geredet durch Mosche.

28. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Gebiete den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Mein Opfer, meine Speise zu meinen Feueropfern, zum lieblichen Geruch

רש״י

ישראל לעולם הבא (ספרי)׃ (23) ויסמך את ידיו. בעין יפה, יותר ויותר ממה שנצטוה, שהקב״ה אמר לו „וסמכת את ידך״ והוא עשה בשתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה׃ כאשר דבר ה׳. אף לענין ההוד נתן מהודו עליו׃

כח (2) צו את בני ישראל. מה אמור למעלה „יפקוד ה׳״, א״ל הקב״ה, עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי, משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם, והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו׳ כדאיתא בספרי׃ קרבני, זה הדם (ספרי)׃ לחמי. אלו אמורין, וכן הוא אומר „והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה״ (ויקרא ג׳)׃ לאשי. הנתנין לאשי מזבחי׃

welchen die Führer Israels im kommenden Leben zu erwarten haben! (23) ויסמך את ידיו Mit besonderem Wohlwollen, er that mehr noch, als ihm Gott befohlen hat; Gott sagte: Lege deine Hand (ידך) auf ihn, Mosche legte beide Hände (ידיו) auf ihn, er machte ihn in großmüthiger Weise zu einem bis an den Rand mit seiner Weisheit gefüllten Gefäße. כאשר דבר ה׳ Auch von seiner Hoheit gab er ihm bereitwilligst.

28. (2) צו את בני יש־אל Oben sagte Mosche: Der Ewige setze einen Führer über die Gemeinde, Gott aber spricht, wenn du mir deinen letzten Wunsch für die Kinder Israels mittheilest, so ertheile auch ihnen Befehle, daß sie auch meinen Wunsch pünktlich befolgen sollen. Der Sifri vergleicht dies mit einer Königstochter, die, als sie ihr Lebensende herannahen fühlte, ihre Kinder der Fürsorge und Gnade des Königs empfahl; der König zeigt sich willfährig, jedoch mit der Bedingung, daß sie auch ihren Zurückgelassenen ans Herz lege, ihm, dem königlichen Vater in Allem zu gehorchen und ihm ergeben zu bleiben. קרבני Das Blut nämlich. לחמי Das sind die Opferstücke, wie es (M. 3, 3, 16) heißt: der Priester soll sie opfern am Altare als Speiseopfer (לחם). — לאשי welche als Feueropfer auf den

נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃
(3) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר
תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
תְמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד׃
(4) אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר
וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃
(5) וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין׃

für mich sollt ihr beobachten mir darzubringen zur bestimmten Zeit. (3) Und sprich zu ihnen: Dies ist das Feueropfer, das ihr darbringen sollt dem Ewigen: zwei jährige, fehlerlose Lämmer des Tages als Ganzopfer, beständig. (4) Das eine Lamm bringe dar des Morgens, und das zweite Lamm bringe dar zwischen den Abenden. (5) Und ein Zehntel Epha Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit gestoßenem Oele, einem

רש"י

תשמרו. שֶׁיִּהְיוּ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין עַל גַּבָּיו (ספרי) מִכַּאן לָמְדוּ וְתִקְנוּ מַעֲמָדוֹת (תענית כ"ז): במועדו. בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד הַתְּמִידִים: (3) ואמרת להם. אַזְהָרָה לב"ד: שנים ליום. כִּפְשׁוּטוֹ. וְעִיקָּרוֹ בָּא לְלַמֵּד, שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁחָטִין כְּנֶגֶד הַיּוֹם, תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר בְּמַעֲרָב, וְשֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִזְרָחָן שֶׁל טַבָּעוֹת (יומא ס"ב): (4) את הכבש אחד. אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת „וְאַתָּה תְּצַוֶּה" „וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" וגו' הִיא הָיְתָה אַזְהָרָה לִימֵי הַמִּלּוּאִים, וְכַאן צִוָּה לַדּוֹרוֹת: (5) סלת למנחה. מִנְחַת נְסָכִים:

Altar kommen. — תשמרו Priester, Lewiten und Israeliten sollen dabei stehen. Hievon die Verordnung, daß von den Priestern und Lewiten Wache-Abtheilungen, u. von den Israeliten immerwährend Männer bei dem Opfergottesdienste anwesend waren. במועדו Jeder Tag ist zur Darbringung der gewöhnlichen Opfer bestimmt. (3) ואמרת להם d. i. eine Ermahnung an den Gerichtshof. שנים ליום Zwei an jedem Tage; eigentlich will es lehren, daß die Opferschlachtung der Sonne zugewendet geschehe. Das beständige Morgenopfer an der Westseite, und das tägliche Abendopfer an der Ostseite der Altarringe. (4) את הכבש אחד Obwohl es bereits (M. 2, 29, 39) heißt: Folgenderweise sollst du die Opfer bereiten; so war es dort nur Vorschrift für die Einweihungstage, hier aber gilt es als Befehl für die Folgezeit. (5) סלת למנחה Das Mehlopfer, welches mit dem

(6) עֹלַת תָּמִיד הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ (7) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה׃ (8) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ פ (9) וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ (10) עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־

Viertel Hin. (6) Ein beständiges Ganzopfer, das dargebracht wurde am Berge Sinai, zum lieblichen Geruch, als Feueropfer dem Ewigen. (7) Und als Trankopfer dazu: Ein Viertel Hin für das eine Lamm; im Heiligthum gieße aus das Trankopfer des Weines dem Ewigen. (8) Und das zweite Lamm bringe dar zwischen den Abenden, wie das Speiseopfer des Morgens und wie dessen Trankopfer sollst du es darbringen, ein Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen. (9) Und am Tage der Ruhe zwei fehlerlose jährige Lämmer, und zwei Zehntel Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit Oel, und das Trankopfer dazu (10) (Dies) das Ganzopfer an jedem Ruhetag, außer

רש"י

(6) העשיה בהר סיני. כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִּימֵי הַמִּלּוּאִים. ד"א "הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי" הִקִּישׁ עוֹלַת תָּמִיד לְעֹלַת הַר סִינַי שֶׁנִּתְקָרְבָה לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ "וַיָּשֶׂם בָּאַגָּנֹת" (שמות כ"ד) וּמְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנָה כְּלִי: (7) ונסכו יַיִן: בקדש הסך. עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְּכוּ (ספרי): נסך שכר. יַיִן הַמְשַׁכֵּר, פְּרָט לְיַיִן מִגִּתּוֹ (בבא בתרא צ"ז): (8) ריח ניחח. נַחַת רוּחַ לְפָנַי, שֶׁאָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי: (10) עולת שבת בשבתו. וְלֹא עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת. הֲרֵי שֶׁלֹּא הִקְרִיב בְּשַׁבָּת זוֹ שׁוֹמֵעַ

Trankopfer dargebracht wurde. (6) העשיה בהר סיני Wie jene, welche am Berge Sinai in den Einweihungstagen bereitet wurden. Oder, es wird damit das Opfer gemeint, welches man vor der Gesetzgebung dargebracht, wobei es (M. 2, 24, 6) heißt: Er that das Blut in Becken, welches auch hier mit einem dazu bestimmten Gefäße geschieht. (7) ונסכו Wein als Trankopfer. בקדש הסך Auf dem Altar soll es ausgegossen werden. נסך שכר Wein, welcher berauschende Wirkung hat, neuer Wein (Most) war nicht geeignet. (8) ריח ניחוח Es hat mich besonders befriedigt, daß meine Anordnung befolgt wurde. (19) עלת שבת בשבתו Aber nicht das Ganzopfer des Sabbath an einem andern Sabbath; wenn einmal am Sabbath zu opfern unterlassen wurde, könnte man glauben, daß

עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ פ (11) וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ (12) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ (13) וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ (14) וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ

dem beständigen Ganzopfer und dessen Trankopfer. (11) Und am Anfange eurer Monate sollt ihr als Ganzopfer darbringen dem Ewigen: zwei junge Stiere und einen Widder, sieben fehlerlose jährige Lämmer; (12) Und drei Zehntel Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit Oel, zu jedem Widder; (13) Und je ein Zehntel Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit Oel, zu jedem Lamme; ein Ganzopfer zum lieblichen Geruch, ein Feueropfer dem Ewigen. (14) Und Trankopfer dazu: ein halbes Hin sei zu jedem Stiere, und ein Drittel Hin zu dem Widder, und ein viertel Hin Wein zu jedem Lamme; dies das Ganzopfer

רש"י

אֲנִי יַקְרִיב שְׁתַּיִם לְשַׁבָּת הַבָּאָה, ת"ל "בְּשַׁבַּתּוֹ" מַגִּיד שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ: על עולת התמיד. אֵלּוּ מוּסָפִין, לְבַד אוֹתָן שְׁנֵי כְּבָשִׂים שֶׁל עוֹלַת הַתָּמִיד, וּמַגִּיד שֶׁאֵין קָרֵבִין אֵלּוּ בֵּין שְׁנֵי הַתְּמִידִין (ספרי), וְכֵן בְּכָל הַמּוּסָפִין נֶאֱמַר, עַל עוֹלַת הַתָּמִיד, לְתַלְמוּד זֶה: (12) ושלשה עשרונים. כְּמִשְׁפַּט נִסְכֵּי פָר. שֶׁכֵּן הֵן קְצוּבִין בְּפָרָשַׁת נְסָכִים: (14) זאת עולת חדש בחדשו. שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ, וְשׁוּב אֵין לוֹ

man am folgenden Sabbath zwei Stücke opfern müsse, deshalb heißt es בשבתו an dem bestimmten Sabbath, wenn der Tag einmal vorüber ist, so hört die Opferpflicht für diesen Tag auf. על עולת התמיד Das sind die Mußaf-Opfer, außer den zwei gewöhnlichen täglichen Opfern; es lehrt, daß man sie nur in der Zeit zwischen den zwei täglichen Opfern darbringen durfte. Dasselbe gilt von allen Mußaf-Opfern, wobei es immer heißt על עלת התמיד, um auf diese Ordnung hinzuweisen. (12) ושלשה עשרונים Wie die Bestimmung der Trankopfer beim Stiere (oben 14, 9). (14) זאת עלת חדש בחדשו Wenn der Tag vorüber ist, so wird dieses Opfer

לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ (15) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ ס שש׳ (16) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה׃ (17) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ (18) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת

für jeden Neumond von den Monaten des Jahres. (15) Und ein Ziegenbock zum Sündopfer dem Ewigen; außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Trankopfer werde das dargebracht. (16) Und im ersten Monat, am vierzehnten Tage des Monats, ist Pesach für den Ewigen. (17) Und am fünfzehnten Tage dieses Monats ist Fest; sieben Tage soll ungesäuertes Brod gegessen werden. (18) Am ersten Tage ist Ausrufung der Heiligkeit; keinerlei Dienstarbeit sollt

רש״י

תַּשְׁלוּמִין׃ (15) ושעיר עזים וגו׳. כָּל שְׂעִירֵי הַמּוּסָפִין בָּאִין לְכַפֵּר עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ (במסכת שבועות דף ט׳). וְנִשְׁתַּנָּה שְׂעִיר ר״ח שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ „לַיָי״ תַּלְמוּדוֹ לְלַמֵּד, שֶׁמְּכַפֵּר עַל שֶׁאֵין בּוֹ יְדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בַסּוֹף. שֶׁאֵין מַכִּיר בְּחֵטְא, אֶלָּא הקב״ה בִּלְבַד. וּשְׁאָר הַשְּׂעִירִים לוֹמְדִין מִמֶּנּוּ. וּמִדְרָשׁוֹ בָּאַגָּדָה: אָמַר הַקָּבָּ״ה הָבִיאוּ כַּפָּרָה עָלַי, עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ (חולין ס׳): על עולת התמיד. יֵעָשֶׂה כָּל הַקָּרְבָּן הַזֶּה: ונסכו. אֵין וְנִסְכּוֹ מוּסָב עַל הַשָּׂעִיר, שֶׁאֵין נְסָכִים לְחַטָּאת: (18) כל מלאכת עבודה. אֲפִילוּ מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לָכֶם, כְּגוֹן

nicht mehr dargebracht, und kann nicht ersetzt werden. (15) ושעיר עזים Alle Zugabs-Opfer-Böcke sind bestimmt zu sühnen für die Verunreinigung des Heiligthums und seiner Opfer. Bei dem Ziegenbock als Neumondopfer steht, abweichend von anderen ähnlichen 'לה, es lehrt, daß es für Diejenigen Sühne bewirkt, die unwissentlich gefehlt; weder vor, noch nach der Sünde sich derselben bewußt waren, und außer Gott es niemand wußte; und von diesem Opfer wird auf die anderen gefolgert. על עולת התמיד Soll auch noch dieses Opfer dargebracht werden. ונסכו Dies bezieht sich nicht auf das ושעיר עזים לחטאת sondern auf התמיד; denn zu einem Sündenopfer ist kein Trankopfer dargebracht worden. (18) כל מלאכת עבודה Selbst eine Arbeit, die ihr verrichten müßtet, weil deren Unterlassung euch un-

עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ (19) וְהִקְרַבְתֶּם
אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃ (20) וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל תַּעֲשׂוּ׃ (21) עִשָּׂרוֹן
עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים׃ (22) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד
לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ (23) מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר
אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה׃
(24) כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים
לֶחֶם אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עוֹלַת
הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ (25) וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־

ihr thun. (19) Und ihr sollt darbringen als Feuer-Ganzopfer dem Ewigen: zwei junge Stiere und einen Widder und sieben jährige Lämmer, fehlerlos sollen sie euch sein. (20) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu jedem Stiere und zwei Zehntel zu dem Widder sollt ihr bereiten; (21) Je ein Zehntel sollst du bereiten zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (22) Und einen Bock zum Sündopfer, um euch zu versöhnen. (23) Außer dem Ganzopfer des Morgens, welches zum beständigen Ganzopfer dient, sollt ihr diese darbringen. (24) So sollt ihr bereiten jeden Tag, sieben Tage lang, eine Speise als Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen; außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Trankopfer werde es bereitet. (25) Und am siebenten Tage soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein;

רש״י

דָּבָר הָאָבוּד, הַמּוּתָּר בְּחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֲסוּרָה בְּי״ט׃
(19) פרים. כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר „וְאֶל הַבָּקָר רָץ
אַבְרָהָם" (בראשית י״ט)׃ אילים. כְּנֶגֶד אֵילוֹ שֶׁל
יִצְחָק׃ כבשים. כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר „וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד
יַעֲקֹב (בראשית ל׳), כִּיסוֹדוֹ שֶׁל ר׳ משֶׁה הַדַּרְשָׁן רָאִיתִי
זֹאת׃ (24) כאלה תעשו ליום. שֶׁלֹּא יִהְיוּ פוֹחֲתִין

wiederbringlichen Verlust herbeiführt, welche doch an Chol-Hamoed erlaubt ist, ist am י״ט verboten. (19) פרים Hinweisend auf Abraham, von dem es heißt: Zu dem Jungrind lief Abraham. אי׳ Auf den Widder hindeutend, der statt Jizchak geopfert wurde. כבשים Auf Jakob hinweisend, von dem es heißt: Jakob sonderte die Schafe ab. (Nach R. M. Hadarschan). (24) כאלה תעשו ליום Sie sollen nicht immer weniger sein,

מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ ס
(26) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה
חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ׃ (27) וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אַיִל
אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃ (28)
וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
לָאַיִל הָאֶחָד׃ (29) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
(30) שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃
(31) מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ
תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם׃ פ

keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun. (26) Und am Tage der Erstlinge, wenn ihr dem Ewigen neues Speiseopfer darbringet, an eurem Wochenfeste, soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun. (27) Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: zwei junge Stiere, einen Widder, sieben jährige Lämmer. (28) Und Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu jedem Stiere, zwei Zehntel zu dem Widder; (29) Je ein Zehntel zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (30) Einen Ziegenbock, um euch zu versöhnen. (31) Außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer sollt ihr das bereiten; fehlerlos sollen sie euch sein; und Trankopfer dazu.

רש״י

וְהוֹלְכִין כְּפָרֵי הֶחָג׃ (26) וביום הבכורים. חַג הַשָּׁבוּעוֹת קָרוּי, בִּכּוּרֵי קְצִיר חִטִּים, עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם רִאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חִטִּים הַבָּאִים מִן הֶחָדָשׁ׃ (31) תמימים יהיו לכם ונסכיהם. אַף הַנְּסָכִים יִהְיוּ תְּמִימִים, לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ מִכָּאן שֶׁהַיַּיִן שֶׁהֶעֱלָה קְמָחִין פָּסוּל לִנְסָכִים (מנחות ט״ז)׃

wie es bei den Opferstieren des Sukkos-Festes der Fall ist. (26) וביום הבכורים Das שבועות-Wochenfest heißt: Erstlinge der Weizenernte, wegen der zwei Brode, welche die ersten sind, von Weizenmehlopfern, die von der neuen Frucht gebracht wurden. (31) תמימים יהיו לכם ונסכיהם Auch die Trankopfer müssen fehlerlos sein. Hieraus verordneten unsere Gelehrten, daß wenn der Wein schimmlig wurde, man ihn zu den Trankopfern nicht verwenden durfte.

כט (1) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה
יִהְיֶה לָכֶם׃ (2) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃
(3) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃
(4) וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים׃ (5) וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת
לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ (6) מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ
וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה׃ ס (7) וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם
אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
(8) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר
בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃ (9)
וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה

29. (1) Und im siebenten Monat, am Ersten des Monats, soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun; ein Tag des Posaunenschalls soll er euch sein. (2) Und ihr sollt bereiten als Ganzopfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: einen jungen Stier, einen Widder, sieben jährige fehlerlose Lämmer. (3) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu dem Stiere, zwei Zehntel zu dem Widder. (4) Und ein Zehntel zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (5) Und einen Ziegenbock zum Sündopfer, um euch zu versöhnen. (6) Außer dem Ganzopfer des Neumonds und dessen Speiseopfer und dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer und den Trankopfern dazu nach Vorschrift, zum lieblichen Geruch ein Feueropfer dem Ewigen. (7) Und am Zehnten dieses siebenten Monats soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein, und ihr sollt euch kasteien; keinerlei Arbeit sollt ihr thun. (8) Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer dem Ewigen zum lieblichen Geruch: einen jungen Stier, einen Widder, sieben jährige Lämmer; fehlerlos sollen sie euch sein. (9) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu dem Stiere,

רש"י

כט (6) מלבד עולת החדש. מוספי ראש

29. (6) מלבד עלת החדש Außer den Zugabs-

עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל
הָאֶחָד׃ (10) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ (11) שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים
וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס
שביעי (12) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם חַג
לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים׃ (13) וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־
בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ׃
(14) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר
פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי
הָאֵילִם׃ (15) וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים׃ (16)
וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס (17) וּבַיּוֹם

zwei Zehntel zu dem Widder; (10) Je ein Zehntel zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (11) Einen Ziegenbock zum Sündopfer, außer dem Sündopfer der Versöhnung und dem beständigen Ganzopfer u. dessen Speiseopfer und den Trankopfern dazu. (12) Und am fünfzehnten Tage des siebenten Monats soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun; und ihr sollt dem Ewigen ein Fest feiern sieben Tage. (13 Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer ein Feueroofer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: dreizehn junge Stiere, zwei Widder vierzehn jährige Lämmer; fehlerlos sollen sie sein. (14) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu jedem Stiere von den dreizehn Stieren, zwei Zehntel zu jedem Widder von den zwei Widdern; (15) Und je ein Zehntel eu jedem Lamme von den vierzehn Lämmern. (16) Und einen Ziegenbock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer, dessen Speiseopfer und dem

רש״י

חֹדֶשׁ שֶׁהוּא בְּיוֹם ר״ה: (11) מלבד חטאת הכפורים. שְׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים הָאָמוּר בְּאַחֲרֵי מוֹת, שֶׁגַּם הוּא חַטָּאת: ועולת התמיד. וּמִלְּבַד עוֹלַת

Opfern des Neumondes, der zugleich ראש השנה ist. (11) מלבד חטאת הכפורים Der Ziegenbock, dessen Blut im Allerheiligsten gesprengt wird, der auch ein Sündenopfer ist. ועולת התמי־ Nebst dem täglichen Ganzopfer, sollt ihr noch die oben-

הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר אֵילִם
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם׃ (18) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים
לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
(19) וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד
עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס
(20) וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר
אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה
עָשָׂר תְּמִימִם׃ (21) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם
כַּמִּשְׁפָּט׃ (22) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד

Trankopfer dazu. (17) Und
am zweiten Tage: zwölf
junge Stiere, zwei Widder,
vierzehn jährige fehlerlose
Lämmer. (18) Und Speise-
opfer und Trankopfer dazu,
zu den Stieren, zu den
Widdern und zu den Läm-
mern, nach ihrer Zahl, nach
Vorschrift. (19) Und einen
Ziegenbock als Sündopfer,
außer dem beständigen
Ganzopfer und dessen
Speiseopfer u. den Trank-
opfern dazu. (20) Und am
dritten Tage: eilf Stiere,
zwei Widder, vierzehn jäh-
rige fehlerlose Lämmer.
(21) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift.
(22) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganz-

רש״י

הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ עוֹלוֹת הַלָּלוּ׃ ונסכיהם. מוּסָב עַל
הַמּוּסָפִין הַכְּתוּבִים עַל „תַּעֲשׂוּ" וְהוּא לָשׁוֹן צִוּוּי,
מִלְּבַד עוֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ תַּעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה וְנִסְכֵּיהֶם
וְכֵן כָּל נִסְכֵּיהֶם הָאֲמוּרִים בְּכָל הַמּוֹעֲדוֹת, חוּץ מִשֶּׁל
קָרְבְּנוֹת הֶחָג, שֶׁבְּכָל וְנִסְכָּהּ, וְנִסְכֵּיהֶם, וּנְסָכֶיהָ שֶׁבָּהֶם,
מוּסָבִים עַל הַתָּמִיד, וְאֵינָן לָשׁוֹן צִוּוּי, שֶׁהֲרֵי
נִסְכֵּיהֶם שֶׁל מוּסָפִין כְּתוּבִים לְעַצְמָן בְּכָל יוֹם וָיוֹם׃
(18) ומנחתם ונסכיהם לפרים. פָּרֵי הֶחָג שִׁבְעִים הֵם

erwähnten Ganzopfer darbringen. ונסכיהם Bezieht sich auf die Zugabeopfer, die hier verzeichnet stehen, und auf den Befehl תעשו, d. h. außer den täglichen Opfern und Mehlopfern sollt ihr noch diese Opfer sammt ihren Trankopfern darbringen; dasselbe gilt auch überall, wo bei den Festtagen ונסכיהם vorkommt, außer bei den Opfer des Laubhüttenfestes, denn dort bezieht sich überall das ונסכיה, ונסכה, ונסכיהם auf das tägliche Ganzopfer, und enthält keine neue Verordnung, weil die Trankopfer der Mußaf-Opfergaben bei jedem Tage des Festes besonders verzeichnet steht. (18) ומנחתם ונסכיהם לפרים Die geopferten Stücke am Sukkos-Feste waren siebenzig,

מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה: ס
(23) וביום הרביעי פרים עשרה אילם
שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר
תמימם: (24) מנחתם ונסכיהם לפרים
לאילם ולכבשים במספרם כמשפט:
(25) ושעיר־עזים אחד חטאת מלבד
עלת התמיד מנחתה ונסכה: ס
(26) וביום החמישי פרים תשעה אילם
שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר
תמימם: (27) ומנחתם ונסכיהם לפרים
לאילם ולכבשים במספרם כמשפט:
(28) ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכה: ס (20) וביום
הששי פרים שמנה אילם שנים כבשים
בני־שנה ארבעה עשר תמימם:
(30) ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם
ולכבשים במספרם כמשפט: (31)
ושעיר חטאת אחד מלבד עלת

opfer und dessen Speiseopfer und dem Trankopfer dazu. (23) Und am vierten Tage: zehn Stiere, zwei Widder, vierzehn fehlerlose Lämmer. (24) Speiseopfer u. Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (25) Und einen Ziegenbock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzoofer dessen Speiseopfer und sein Trankoofer dazu. (26) Und am fünften Tage: neun Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlo se Lämmer. (27) Und Speiseopfer u. Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (28) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer und dem Trankopfer dazu. (29) Und am sechsten Tage: acht Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlose Lämmer. (30) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern. nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (31) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer, dessen

רש"י

כנגד שבעים אומות שמתמעטים והולכים סימן כליה להם (סוכה נ"ה), ובימי המקדש היו מגינים עליהם מן היסורין: ולכבשים. כנגד ישראל שנקראו

hindeutend auf die damals existirenden 70 Nationen; solange diese Opfer im heil. Tempel dargebracht wurden, waren die Israeliten vor Leiden geschützt. ולכבשים Mit Bezug auf Israel, welches (Jerem. 7) eine zerstreuete Lämmerheerde

הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ׃ ס (32) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ (33) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם׃ (34) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס

מפטיר (35) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה

Speiseopfer u. den Trankopfern dazu. (32) Und am siebenten Tage: sieben Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlose Lämmer. (33) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach ihrer Vorschrift. (34) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer, dessen (35) Am achten Tage sei

Speiseopfer und den Trankopfern dazu.

רש״י

"שֶׂה פְזוּרָה" (ירמיה נ׳) וְהֵם קְבוּעִים וּמְנוּיִם תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה לְכַלּוֹת מֵהֶם תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, בַּשֵּׁנִי נֶאֱמַר "וְנִסְכֵּיהֶם" עַל שְׁנֵי תְּמִידֵי הַיּוֹם, וְלֹא שִׁנָּה הַלָּשׁוֹן, אֶלָּא לִדְרֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל: בַּשֵּׁנִי "וְנִסְכֵּיהֶם" בַּשִּׁשִּׁי "וּנְסָכֶיהָ" בַּשְּׁבִיעִי "כְּמִשְׁפָּטָם" מ׳ם יו״ד מ״ם, הֲרֵי כָּאן מַיִם, רֶמֶז לְנִסּוּךְ הַמַּיִם מִן הַתּוֹרָה בֶּחָג׃ (35) עצרת תהיה לכם. עֲצוּרִים בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה, ד״א עֲצֶרֶת, עִצְרוּ מִלָּצֵאת, מְלַמֵּד שֶׁטָּעוּן לִינָה (בספרי). וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגָּדָה, לְפִי שֶׁכָּל יְמוֹת הָרֶגֶל הִקְרִיבוּ כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אוּמּוֹת וּבָאִין לָלֶכֶת, אָמַר לָהֶם הַמָּקוֹם: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, עֲשׂוּ לִי סְעוּדָה קְטַנָּה, כְּדֵי שֶׁאֵהָנֶה מִכֶּם׃

heißt. Die Zahl dieser Opfer ist auf 98 festgesetzt, um von ihnen die in der Strafrede פ׳ כי תבא enthaltenen 98 Flüche abzuwenden. — Beim zweiten Tage heißt es ונסכיהם wegen der gewöhnlichen Tagesopfer: es steht darum verändert, (ונסכיהם anst. ונסכה) um daraus die Lehre (Talm. Taanith 2) zu beherzigen. Beim zweiten סוכות-Tage heißt es ונסכיהם, beim sechsten Tag: ונסכיה, am siebenten Tag: כמשפטם, diese besitzanzeigenden Buchstaben bilden das Wort: מ״ים, anzudeuten, daß die an diesem Feste stattfindende Wasserweihe (נסוך המים בחג) in der Thora begründet ist. (35) עצ״ת תהיה לכם Man enthalte sich jeder Arbeit. Oder עצרת bedeutet: enthaltet euch an diesem Tage von da wegzugehen, man mußte in Jerusalem übernachten. Eine Erklärung hiezu gibt der Midrasch, Gott spricht: An diesen Festtagen brachtet ihr Opfer nach Zahl der 70 heidnischen Nationen, nun wollt ihr heimkehren; bereitet auch jetzt mir zu Ehren ein kleines Gastmahl, welches ich mit

לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ (36) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ (37) מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ (38) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ (39) אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם

Enthaltung bei euch; **keinerlei** Dienstarbeit **sollt** ihr thun. (36) Und **ihr** sollt darbringen als **Ganz**opfer ein Feueropfer **zum** lieblichen Geruch **dem** Ewigen: einen Stier, **einen** Widder, sieben **jährige**, fehlerlose Lämmer. (37) Speiseopfer u. Trankopfer dazu, zu dem Stiere, zu dem Widder und zu den Lämmern nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (38) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer und dem Trankopfer dazu. (39) Diese sollt ihr bereiten dem Ewigen an euren Festen, außer euren Gelübden

רש״י

(36) פר אחד איל אחד. אַיִל כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, הִתְעַכְּבוּ לִי מְעַט עוֹד, וּלְשׁוֹן חִבָּה הוּא זֶה, כְּבָנִים הַנִּפְטָרִים מֵאֲבִיהֶם, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קָשָׁה עָלַי פְּרִידַתְכֶם עִכְּבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה כּוּלֵי כִּדְאִיתָא במסכת סוטה. וּבְמִדְרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא לִמְּדָה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַכְסְנַאי, יוֹם ראשון יַאֲכִילֶנּוּ פְּטוּמוֹת, לְמָחָר יַאֲכִילֶנּוּ דָגִים, לְמָחָר בְּשַׂר בְּהֵמָה, לְמָחָר מַאֲכִילוֹ קִטְנִית, לְמָחָר מַאֲכִילוֹ יָרָק, פּוֹחֵת וְהוֹלֵךְ כְּפָרֵי הֶחָג: (39) אלה תעשו לה' במועדיכם. דָּבָר הַקָּצוּב לְחוֹבָה: לבד מנדריכם. אם

Befriedigung annehmen **werde.** (36) **פר אחד איל אחד** Der Widder, auf Israel hindeutend. Gott sagte: Verweilet doch ein Wenig mir zu Ehren! Dieses Fest **שמיני עצרת** versinnbildlicht **die** besondere Liebe Gottes **zu Israel**, wie wenn Kin**der** von ihrem Vater schei**den** wollen und er ihnen zuruft: Wie schwer und schmerzlich fällt mir doch euere Trennung! verbleibt doch nur einen Tag! Im Midr. Tanchuma heißt es: die Thora gibt uns hiemit eine Lebensregel, so wie man einen lieben Freund mit allen Zeichen der Gastfreundschaft aufnimmt und ihm die leckersten Speisen vorsetzt, ein Gleiches auch am zweiten, dritten Tage, nach und nach zur einfachen Kost übergeht, ebenso ist es mit den Sukkos-Festtagen der Fall, an welchen die Opfer in abnehmender Zahl dem Ewigen zu Ehren dargebracht werden, wo zuletzt der Ewige nur auch ein kleines Mahl wünscht am **שמיני עצרת**. (39) **תעשו לה׳ במועדיכם** Diese sind als Pflicht bestimmt. **לבד מנדריכם** Wenn ihr an Festtagen freiwillige Gaben gelobet, ist es

וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם׃

und freiwilligen Gaben an Ganzopfern und Speiseopfern und Trankopfern.

ל (1) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

פ פ פ

30. (1) Und Mosche sprach zu den Kindern Jisrael, ganz so wie der Ewige dem Mosche geboten.

מטות

(2) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת

(2) Und Mosche redete zu den Häuptern der

רש״י

בָּאתֶם לִידוֹר קָרְבָּנוֹת בָּרֶגֶל, מִצְוָה הִיא בְיֶדְכֶם. אוֹ נְדָרִים אוֹ נְדָבוֹת שֶׁנְּדַרְתֶּם כָּל הַשָּׁנָה, הַקְרִיבוּם בָּרֶגֶל, שֶׁמָּא יִקְשֶׁה לוֹ לַחֲזוֹר וְלַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם וּלְהַקְרִיב נְדָרָיו, וְנִמְצָא עוֹבֵר „בְּבַל תְּאַחֵר":

ל (1) ויאמר משה אל בני ישראל. לְהַפְסִיק הָעִנְיָן, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, לְפִי שֶׁעַד כָּאן דְּבָרָיו שֶׁל מָקוֹם, וּפָרָשַׁת נְדָרִים מַתְחֶלֶת בְּדִבּוּרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הוּצְרַךְ לְהַפְסִיק תְּחִלָּה, וְלוֹמַר שֶׁחָזַר מֹשֶׁה וְאָמְרָהּ פָּרָשָׁה זוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאִם לֹא כֵן יֵשׁ בְּמַשְׁמָע, שֶׁלֹּא אָמַר לָהֶם זוֹ, אֶלָּא בְּפָרָשַׁת נְדָרִים הִתְחִיל דְּבָרָיו:

חסלת פרשת פנחס:

(2) ראשי המטות. חָלַק כָּבוֹד לַנְּשִׂיאִים, לְלַמְּדָם תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִנַּיִן שֶׁאַף שְׁאָר הַדִּבְּרוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: „וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן

euere Pflicht, sie zu erfüllen; oder die Gelübde und Spenden die ihr das ganze Jahr hindurch gelobtet, bringt sie an den Festtagen, denn es könnte Mancher abgehalten werden, wieder nach Jerusalem zu kommen, um seine Gelübde zu entrichten, wodurch er das Gebot: Versäume nicht die gottgeweihten Gelübde zu entrichten (בל תאחר) übertreten möchte.

30. (1) ויאמר משה Nach R. Jischmael schließt dieser Vers die bis hieher von Gott selbst gesprochenen Worte ab, während die folgende Parascha, welche von den Gelübden handelt, von Mosche vorgetragen wurde, darum ist dieser Vers nothwendig, um anzuzeigen, daß Mosche die von Gott vernommene Vorschrift betreffs der Festopfer sowohl, als auch die nachfolgende Parascha von den Gelübden den Israeliten vorgetragen hat.

(2) ראשי המטות Mosche erwies den Fürsten die Ehre, das Folgende ihnen zuerst, und dann den Israeliten vorzutragen. Woher wissen wir, daß dies auch bei den anderen Geboten so war? weil es

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ (3) אִישׁ כִּי־יִדֹּר נֶדֶר

Stämme der Kinder Israel und sprach: Das ist's, was der Ewige geboten: (3) Wenn Jemand

רש״י

וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם, ואחרי כן נגשו כל בני ישראל" (שמות ל״ד). ומה ראה לאומרה כאן? למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה, ואם אין יחיד מומחה, מפר בשלשה הדיוטות. או יכול, שלא אמר משה פרשה זו, אלא לנשיאים בלבד, נאמר כן ,זה הדבר" ונאמר בשחוטי חוץ ,זה הדבר" (ויקרא י״ז), מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר ,דבר אל אהרן" וגומר אף זו נאמרה לכולן (ב״ב ק״ב): זה הדבר. משה נתנבא בכה אמר ה' כחצות הלילה (שמות י״א) והנביאים נתנבאו ,בכה אמר ה'" מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון ,זה הדבר" (ספרי). ד״א, זה הדבר, מיעוט הוא לומר, שהחכם בלשון התרה, בעל בלשון הפרה כלשון הכתוב כאן, ואם חלפו, אין מותר ואין מופר (ספרי נדרים ע״ז): (3) נדר. האומר הרי עלי קונם, שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני.

schon (M. 2, 34, 31) heißt: Sie kehrten zurück, Aharon und alle Fürsten; Mosche redete mit ihnen und hernach traten alle Israeliten hinzu. Warum aber wird dies hier besonders hervorgehoben? Es will lehren, daß zur Aufhebung eines Gelübdes ein einzelner, anerkannt Gesetzkundiger hinreichend ist, und in Ermanglung eines solchen es auch durch drei Laien geschehen kann. Damit man nicht denke, Mosche habe diesen Abschnitt nur den Fürsten mitgetheilt, so heißt es זה הדבר, und bei den außerhalb des Tempels geschlachteten Opfern gleichfalls (M. 3, 17, 2) זה הדבר, so wie es dort dem Aharon, seinen Söhnen und allen Israeliten mitgetheilt wurde, denn es steht dort: Rede zu Aharon, seinen Söhnen und zu ganz Israel, ebenso ist auch dieser Abschnitt Allen vorgetragen worden. זה הדבר Mosche sagte (M. 2, 11, 4): כה אמר ה׳, ebenso heißt es bei den anderen Profeten כה אמר ה׳, hier aber übertraf ersterer die letzteren durch einen neuen Ausdruck זה הדבר: dies ist das Wort — für bestimmt. Oder זה zeigt auf etwas Einschränkendes hin, daß nämlich ein Gelehrter (zum Auflösen eines Gelübdes) das Wort מותר aufgelöst, der Ehemann selbst aber מופר vernichtet, sprechen muß. Nach dem Wortlaut dieser Parascha; hat man aber diese Ausdrücke verwechselt, (daß der Gelehrte sagt מופר und der Ehemann מותר), dann ist das Gelübde nicht aufgelöst und nicht vernichtet. (3) נדר Wenn Jemand sagt: Ich gelobe, dies oder jenes nicht zu essen, oder dies oder jenes nicht zu thun. Nun könnte

לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל־הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ (4) וְאִשָּׁה כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ׃ (5) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר

ein Gelübde thut dem Ewigen, oder schwört einen Schwur, mit Entsagung seine Seele zu binden, so soll er sein Wort nicht entweihen; ganz so, wie es aus seinem Munde gegangen, soll er thun. (4) Wenn aber ein Weib ein Gelübde thut dem Ewigen, oder sich bindet mit Entsagung im Hause ihres Vaters, in ihren Mädchenjahren. (5) Und ihr Vater hört ihr Gelübde oder ihre Entsagnng, womit sie ihre Seele gebunden, und ihr Vater schweigt dazu, so bestehen alle ihre Gelübde

רש"י

יָכוֹל אֲפִילוּ נִשְׁבַּע שֶׁיֹּאכַל נְבֵלוֹת, אֲנִי קוֹרֵא עָלָיו „כְּכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה" ת"ל לֶאְסֹר אִסָּר, לֶאֱסוֹר אֶת הַמּוּתָּר וְלֹא לְהַתִּיר אֶת הָאָסוּר: לא יחל דברו. כְּמוֹ, לֹא יְחַלֵּל דְּבָרוֹ „לֹא יַעֲשֶׂה דְּבָרָיו חוּלִין": (4) בבית אביה. בִּרְשׁוּת אָבִיהָ וַאֲפִילוּ אֵינָהּ בְּבֵיתוֹ (ספרי): בנעוריה. וְלֹא קְטַנָּה, וְלֹא בּוֹגְרוֹת, שֶׁהַקְּטַנָּה אֵין נִדְרָהּ נֶדֶר, וְהַבּוֹגֶרֶת אֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָבִיהָ לְהָפֵר נְדָרֶיהָ, וְאֵי זוֹ הִיא קְטַנָּה? אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: בת י"א שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, נְדָרֶיהָ נִבְדָּקִין, אִם יָדְעָה לְשֵׁם מִי נָדְרָה, לְשֵׁם מִי הִקְדִּישָׁה, נִדְרָהּ נֶדֶר, בַּת י"ב

man glauben, wenn er geloben würde, verbotenes Fleisch von gefallenen Thieren (נבלות) zu essen, daß er dieses auch halten müsse, „so wie er es ausgesprochen"? daher heißt es לאסר אסר, er macht sich etwas **verboten**, das Erlaubte nämlich sich unerlaubt zu machen, (da muß er das Gelübde halten), er darf aber etwas Verbotenes sich nicht für erlaubt erklären. לא יחל דברו wie לא יחלל, er darf sein Wort nicht herabwürdigen. (4) בבית אביה Unter der Botmäßigkeit ihres Vaters, selbst wenn sie nicht in seinem Hause wohnt. בנעוריה Nicht aber wenn sie noch ein Kind, oder בוגרת (s. M. 2, 21, 11) ist; denn von einem Kinde sind die Gelübde gar nicht giltig, und eine בוגרת steht nicht mehr unter der väterlichen Aufsicht, daß er ihre Gelübde löseu könnte. Bis wann heißt sie ein Kind? Unsere Lehrer bestimmen, von eilf Jahren und einem Tage aufwärts werden ihre Gelübde untersucht, weiß sie nun, in wessen Namen sie gelobt und wem zu Ehren sie Etwas geheiligt hat, dann ist ihr Gelübde giltig; wenn sie aber zwölf Jahre und einen Tag alt ist,

אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ (6) וְאִם־
הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־
נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
לֹא־יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הֵנִיא
אָבִיהָ אֹתָהּ׃ (7) וְאִם־הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ

und jede Entsagung, womit sie ihre Seele gebunden, soll bestehen. (6) Wenn aber ihr Vater es verwehrt hat am Tage, da er es gehört; so sollen alle ihre Gelübde und Entsagungen, womit sie ihre Seele gebunden, nicht bestehen, und der Ewige wird ihr vergeben denn ihr Vater hat es ihr verwehrt. (7) Und wenn sie einem Manne wird, und hat

רש"י

שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, אֵינָהּ צְרִיכָה לִיבָּדֵק: (6) ואם הניא אביה אותה. אִם מָנַע אוֹתָהּ מִן הַנֶּדֶר, כְּלוֹמַר, שֶׁהֵפֵר לָהּ, הֲנָאָה זוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מַה הִיא, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר „וְאִם בְּיוֹם שְׁמוֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר" הֱוֵי אוֹמֵר הֲנָאָה זוֹ הֲפָרָה, וּפְשׁוּטוֹ לָשׁוֹן מְנִיעָה וַהֲסָרָה, וְכֵן „לָמָּה תְנִיאוּן" (במדבר ל"ב), וְכֵן „שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל יָנִיא רֹאשִׁי" (תהלים קמ"א), וְכֵן „וִידַעְתֶּם אֶת תְּנוּאָתִי" (במדבר י"ד) אֵת אֲשֶׁר סַרְתֶּם מֵעָלַי: וה' יסלח לה. בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר: בְּאִשָּׁה שֶׁנָּדְרָה בְּנָזִיר, וְשָׁמַע בַּעְלָהּ וְהֵפֵר לָהּ וְהִיא לֹא יָדְעָה וְעוֹבֶרֶת עַל נִדְרָהּ, וְשׁוֹתָה יַיִן וּמִטַּמְּאָה לְמֵתִים, זוֹ הִיא שֶׁצְּרִיכָה סְלִיחָה ואע"פי שֶׁהוּא מוּפָר, וְאִם הַמּוּפָרִין צְרִיכִים סְלִיחָה, ק"ו לְשֶׁאֵינָן מוּפָרִים (ספרי): (7) ואם היו תהיה לאיש. זוֹ אֲרוּסָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא

dann braucht ihr Gelübde nicht mehr untersucht zu werden. (6) ואם הניא אביה אותה Wenn er ihr es wehrt, d. h. er hat das Gelübde aufgehoben. Wir wüßten eigentlich nicht, was הניא bedeutet? da es aber heißt: יניא אותה והפר, dies besagt, daß das Aufheben des Gelübdes mit dem Worte מופר לך (keineswegs aber durch מותר לך) geschehen muß. הניא heißt verwehren, abhalten, ebenso (M. 4, 32, 7) ולמה תניאון, desgl. (Ps. 141) des Salböls Duft — nicht weigert sich mein Haupt, אל יניא ראשי — וידעתם את תנואתי (M. 4, 14) weil ihr von mir gewichen seid. וה' יסלח לה Die Rede ist von einer Frauensperson, welche ein Gelübde der Enthaltsamkeit gethan, der Mann es erfuhr und das Gelübde vernichtete, sie aber wußte nichts davon und hat das Gelübde übertreten, sie trank nämlich Wein, oder verunreinigte sich an Leichen, diese bedarf der göttlichen Vergebung, obgleich der Mann das Gelübde vernichtet hat. Denn, wenn solches Gelübde Verzeihung bedarf, (weil die gelobende Person von der Auflösung derselben nichts wußte), um so mehr doch die Übertretung jener Gelübde, die noch nicht aufgelöst sind! (7) ואם היו תהיה לאיש Ist hier eine Verlobte oder Verheiratete

וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃ (8) וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקֻמוּ׃ (9) וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ

Gelübde auf sich oder ihren Lippen Entfahrenes, womit sie ihre Seele gebunden; (8) Und ihr Mann hört es eines Tages, da er es hört, und schweigt dazu; so bestehen ihre Gelübde, und ihre Entsagungen, womit sie ihre Seele gebunden, sollen bestehen. (9) Wenn aber am Tage, da es ihr Mann hört, er es ihr verwehret; so hat er aufgelöst ihr Gelübde, das sie auf sich hatte, und das ihren Lippen Entfahrene, womit sie ihre

רש״י

נְשׂוּאָה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר „וְאִם בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה" הֲרֵי נְשׂוּאָה אָמוּר, וְכַאן בַּאֲרוּסָה, וּבָא לַחֲלֹק בָּהּ, שֶׁאָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפֵרִין נְדָרֶיהָ, הֵפֵר הָאָב וְלֹא הֵפֵר הַבַּעַל, אוֹ הֵפֵר הַבַּעַל וְלֹא הֵפֵר הָאָב, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מוּפָר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם קִיֵּם אֶחָד מֵהֶם (נדרים ס"ז): ונדריה עליה. שֶׁנָּדְרָה בְּבֵית אָבִיהָ וְלֹא שָׁמַע בָּהֶן אָבִיהָ, וְלֹא הוּפְרוּ וְלֹא הוּקְמוּ: (8) ושמע אישה וגו'. הֲרֵי לְךָ שֶׁאִם קִיֵּם הַבַּעַל שֶׁהוּא קַיָּם: (9) והפר את נדרה. יָכוֹל אֲפִלּוּ לֹא הֵפֵר הָאָב ת"ל „בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ" כָּל שֶׁבִּנְעוּרֶיהָ בִּרְשׁוּת אָבִיהָ

gemeint? da es aber (V. 11) heißt: Wenn sie in dem Hause ihres Mannes ein Gelübde thut, so ist dort von einer Verheiratheten schon die Rede, hier jedoch von einer Verlobten. Die Stelle macht hierin einen Unterschied, daß bei einer Verlobten sowohl der Vater, als auch der Bräutigam ihr Gelübde aufheben müssen, so daß wenn nur einer von beiden das Gelübde auflöst es als nicht aufgelöst zu betrachten ist; selbstverständlich umsoweniger wenn nur Einer derselben es bestätigt hat. ונדריה עליה Wenn sie das Gelübde im väterlichen Hause gethan, und der Vater es nicht erfuhr, es also weder vernichtet, noch bestätigt wurde. (8) ושמע אישה Hieraus folgt, daß wenn der Gatte es bestätigte, es Giltigkeit hat. (9) והפר את נדרה Man könnte glauben, auch wenn der Vater das Gelübde nicht vernichtet hat, soll es durch das Verwehren des Bräutigams vernichtet sein, so heißt es בנעוריה בית אביה d. h. solange sie in ihren Mädchenjahren, verlobt oder nicht verlobt ist,

וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃ (10) וְנֵדֶר אַלְמָנָה
וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
יָקוּם עָלֶיהָ׃ (11) וְאִם־בֵּית אִישָׁהּ
נָדָרָה אוֹ־אָסְרָה אִסָּר עַל־נַפְשָׁהּ
בִּשְׁבֻעָה׃ (12) וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִשׁ
לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ
וְכָל־אִסָּר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
יָקוּם׃ (13) וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם ׀
אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ
לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ
הֲפֵרָם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃ (14) כָּל־נֵדֶר
וְכָל־שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ

Seele gebunden, und der Ewige wird ihr vergeben. (10) Und das Gelübde einer Verstoßenen, Alles, womit sie ihre Seele gebunden, soll für sie bestehen. (11) Und wenn sie im Hause ihres Mannes gelobt oder mit Entsagung ihre Seele gebunden hat durch einen Schwur, (12) Und ihr Mann hörte es und schwieg dazu, verwehrte ihr nicht; so bestehen alle ihre Gelübde, und jede Entsagung, womit sie ihre Seele gebunden, soll bestehen. (13) Wenn aber ihr Mann dieselben aufgelöst hat am Tage, da er es gehört: so soll aller Ausspruch ihrer Lippen in Gelübden oder zur Entsagung für ihrer Seele nicht bestehen; der Mann hat sie aufgelöset, und der Ewige wird ihr vergeben. (14) Jedes Gelübde und jeder Schwur einer Entsagung, sich zu kasteien, ihr Mann

רש״י

היא (קידושין י״ג): (10) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לְפִי שֶׁאֵינָהּ לֹא בִּרְשׁוּת אַב וְלֹא בִּרְשׁוּת בַּעַל, וּבְאַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אֲבָל אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין, מֵת הַבַּעַל, נִתְרוֹקְנָה וְחָזְרָה לִרְשׁוּת הָאָב: (11) ואם בית אישה נדרה. בִּנְשׂוּאָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר: (14) כל נדר וכל שבועת אסר וגו׳. לְפִי שֶׁאָמַר, שֶׁהַבַּעַל מֵפֵר, יָכוֹל כָּל נְדָרִים בְּמַשְׁמָע? ת״ל „לְעַנּוֹת נֶפֶשׁ“, אֵינוֹ מֵפֵר אֶלָּא עִנּוּי נֶפֶשׁ

sie immer unter der Botmäßigkeit ihres Vaters steht. (8) אשר אסרה על נפשה יקום עליה Weil sie weder unter der Aufsicht ihres Vaters noch unterm Schutze ihres Mannes steht; hier ist von einer verehelichten Witwe die Rede: wenn sie aber nach der Verlobung Witwe wurde, kehrt sie wieder unter des Vaters Botmäßigkeit zurück. (11) ואם בית אישה נדרה Hier ist die Rede von einer Verheirateten. (14) כל נדר וכל שבועת איסר Weil es heißt, der Mann könne die Gelübde vernichten, so könnte man denken, alle Gelübde, darum steht dabei לענות נפש, d. h. nur solche Gelübde, wodurch der Leib kasteiet wird. Näheres im Talm.

יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ׃ (15) וְאִם־הַחֲרֵשׁ
יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל־יוֹם וְהֵקִים
אֶת־כָּל־נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אֱסָרֶיהָ
אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים אֹתָם כִּי־הֶחֱרִשׁ לָהּ
בְּיוֹם שָׁמְעוֹ׃ (16) וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם
אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת־עֲוֺנָהּ׃
(17) אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ
בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׃ פ שני
לא (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת

kann es bestätigen und ihr Mann kann es auflösen. (15) Wenn aber ihr Mann dazu schweigt von Tage zu Tage, so hat er bestätigt alle ihre Gelübde, oder alle ihre Entsagungen, die sie auf sich hat; bestätigt hat er sie, weil er dazu geschwiegen am Tage, da er es gehört. (16) Und wenn er sie aufgelöset nach dem (Tage, da) er es gehört, so hat er ihre Schuld zu tragen. (17) Dies sind die Gesetze, welche der Ewige dem Mosche geboten, zwischen einem Manne und seinem Weibe, zwischen einem Vater und seiner Tochter in ihren Mädchenjahren, im Hause ihres Vaters.

31. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Nimm

רש"י

בלבד. והם מפורשים במס' (נדרים ע"ט): (15)
מיום אל יום. שלא תאמר מעת לעת, לכך נאמר
„מיום אל יום" ללמדך, שאין מפר, אלא עד
שתחשך: (16) אחרי שמעו. אחרי ששמע וקיים,
שאמר, אפשי בו, וחזר והפר לה אפילו בו ביום:
ונשא את עונה. הוא מוכנס תחתיה, למדנו מכאן,
שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל
העונשין:
לא (2) מאת המדינים. ולא מאת המואבים,
שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה

Nedarim. (15) מיום אל יום Damit man nicht glaube, es seien 24 Stunden Zeit dazu, so heißt es מיום אל יום welches lehrt, man kann die des Morgens gethanen Gelübde nur bis zum Abenddunkel auflösen; die Nacht aber zählt schon zum folgenden Tage. (16) אחרי שמעו Wenn er es, nachdem er es gehört, bestätigt, d. h. er sagt, ich bin dazu einverstanden, dann aber anderer Meinung ist, und das Gelübde auflöst, wenn auch noch an demselben Tage. ונשא את עונה so hat er es auf dem Gewissen; daraus erhellet, wer Jemand zur Sünde Anlaß gibt, so wird er dafür zur Verantwortung gezogen.

31. (1) מאת המדינים An den Moabiten sollen die Israeliten keine Rache nehmen, denn die Moabiten leisteten Widerstand blos

הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל־עַמֶּיךָ׃ (3) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל־מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְיָן׃ (4) אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף לַמַּטֶּה לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא׃ (5) וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמַּטֶּה שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף

Rache für die Kinder Jisrael an den Midjanim; hernach sollst du eingethan werden zu deinem Volke. (3) Und Mosche redete zu dem Volke und sprach: Rüstet von euch Männer zum Heere, und sie sollen ziehen wider Midjan um auszuüben die Rache des Ewigen an Midjan. (4) Je tausend vom Stamme, von allen Stämmen Jisraels sollt ihr senden zum Heere. (5) Da wurden geliefert von den Geschlechtern Jisraels tausend vom Stamme,

רש״י

שֶׁהָיוּ יְרֵאִים מֵהֶם, שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹלְלִים אוֹתָם, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר „אֶלָּא אַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה״ (דברים ב׳) אֲבָל מִדְיָנִים נִתְעַבְּרוּ עַל רִיב לֹא לָהֶם. ד״א מִפְּנֵי ב׳ פְּרִידוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם, רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית (ב״ק ל״ח): (3) וידבר משה וגומר. אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁמַע שֶׁמִּיתָתוֹ תְּלוּיָה בַּדָּבָר, עָשָׂה בְשִׂמְחָה וְלֹא אִחֵר (ספרי): החלצו. כְּתַרְגּוּמוֹ, לָשׁוֹן חֲלוּצֵי צָבָא, מְזוּיָּנִים: אנשים. צַדִּיקִים, וְכֵן „בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים״ (שמות ט״ז), וְכֵן „אֲנָשִׁים חֲכָמִים וִידוּעִים״ (דברים א׳): נקמת ה׳. שֶׁהָעוֹמֵד כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ עוֹמֵד נֶגֶד הקב״ה: (4) לכל מטות ישראל. לְרַבּוֹת שֵׁבֶט לֵוִי (ספרי): (5) וימסרו. לְהוֹדִיעֲךָ שִׁבְחָן שֶׁל רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל כַּמָּה

aus Furcht, um von ihnen geplündert zu werden, denn von ihnen heißt es nur (M. 5. 2, 9): Greife sie nicht kriegerisch an, die Midjaniten aber thaten es aus purer Streit- und Rachsucht. Oder es soll deshalb gegen die Moabiten keine Rache geübt werden, weil von ihnen zwei taubenähnliche, vortreffliche Frauen abstammen: Ruth, die Moabiterin und Naama, die Amoniterin. (3) וידבר משה Obgleich er es erfahren hatte, daß dieser Auftrag mit seinem Tode in engem Zusammenhange steht, that er es dennoch freudig, ungesäumt. החלצו Rüstet Männer zum Kriege aus. אנשים Fromme Männer, wie בחר לנו אנשים, desgleichen אנשים חכמים וידועים — נקמת ה׳ Denn wer sich gegen Jisrael (als Gottbekenner) auflehnt, ist so anzusehen, als hätte er sich gegen Gott aufgelehnt. (4) לכל מטות ישראל Der Stamm Lewi mitinbegriffen. (5) וימסרו Dies zeigt an, wie sehr die Israeliten ihre Führer liebten! bevor sie vom Tode

חֲלוּצֵי צָבָא׃ (6) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה
אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס
בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ
וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ׃ (7) וַיִּצְבְּאוּ
עַל־מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה

zwölf tausend, gerüstet zum Heere. (6) Und Mosche sandte sie, tausend vom Stamme, zum Heere, sie und Pinchas, den Sohn Elasars, des Priesters, zum Heere, und die heiligen Geräthe und die Trompeten zum Lärmblasen, in dessen Hand. (7) Und sie zogen im Heere wider Midjan,

רש"י

הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו, מה הוא אומר „עוד מעט וסקלוני" (שמות ט"ז), ומששמעו, שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן: (6) אותם ואת פינחס. מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר? אמר הקדוש ברוך הוא: מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי בת צור, יגמור, ד"א, שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר „והמדנים מכרו אותו" (בראשית ל"ז), ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף? שנאמר „מבנות פוטיאל" (שמות ו') מזרע יתרו שפיטם עגלים לע"א, ומזרע יוסף שפטפט ביצרו (סוטה מ'), דבר אחר, שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון והציץ, שהיה בלעם עמהם, ומפריח מלכי מדין

Mosches hörten, klagte Mosche (M. 3, 17, 4): Nur wenig noch, und sie steinigen mich! als sie aber hörten, daß nach dem Kriege mit Midjan der Tod Mosches erfolgen werde, da wollten sie nicht in diesen Krieg ziehen, und mußten gewaltsam ausgehoben werden. (6) אותם ואת פינחס Andeutend, daß Pinechas so gewichtig war, wie sie alle zusammen. Warum mußte aber Pinechas ausziehen und nicht Elasar? Gott sprach: Er, der mit der Heldenthat begonnen — der die Midjaniterin Kosbi tödtet — soll sie auch zu Ende führen. Oder, er zog gegen die Midjaniter, um den Josef (seinen Stammvater mütterlicherseits) zu rächen, weil es heißt (M. 1, 37, 36): die Midjaniter verkauften ihn. Woher ist bewiesen, daß die Mutter des Pinechas von Josef abstammt? weil es (M. 2, 6 25) heißt: Eleasar heiratete eine von den Töchtern des פוטיאל, die den Pinechas gebar, von der Nachkommenschaft Jithros, der Kälber mästete zum Götzendienste, (שפיטם) von der Nachkommenschaft Josefs, der anderseitige Stammvater des Pinechas, der seiner Leidenschaft widerstand (שפטפט ביצרו). Oder er zog in den Krieg, weil er der geweihte Feldpriester war. וכלי הקדש Das waren die Bundeslade und das Stirnblech; denn Bileam war

וַיַּהַרְגוּ כָּל־זָכָר׃ (8) וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל־חַלְלֵיהֶם אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם וְאֶת־צוּר וְאֶת־חוּר וְאֶת־רֶבַע חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב׃ (9) וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־

so wie der Ewige dem Mosche geboten, und erschlugen alles Männliche. (8) Und die Könige Midjans erschlugen sie unter ihren Erschlagenen, den Ewi und Rekem und Zur und Chur und Reba, die fünf Könige Midjans; und auch den Bileam, Sohn Beors, erschlugen sie mit dem Schwerte. (9) Und die Kinder Jisrael führten gefangen weg die Weiber

רש״י

בִּכְשָׁפִים, וְהוּא עַצְמוֹ פּוֹרֵחַ עִמָּהֶם, הֶרְאָה לָהֶם אֶת הַצִּיץ, שֶׁהַשֵּׁם חָקוּק בּוֹ, וְהֵם נוֹפְלִים, לְכָךְ נֶאֱמַר „עַל חַלְלֵיהֶם" בְּמַלְכֵי מִדְיָן, שֶׁנּוֹפְלִים עַל הַחֲלָלִים מִן הָאֲוִיר, וְכֵן בְּבִלְעָם כָּתוּב „עַל חַלְלֵיהֶם" (בס' יהושע סימן י"ג): בידו. בִּרְשׁוּתוֹ, וְכֵן „וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ" (במדבר כ"א): (8) חמשת מלכי מדין. וְכִי אֵינִי רוֹאֶה שֶׁחֲמִשָּׁה מָנָה הַכָּתוּב, לָמָּה הוּזְקַק לוֹמַר „חֲמֵשֶׁת"? אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ, שֶׁשָּׁווּ כֻּלָּם בְּעֵצָה וְהֻשְׁווּ כֻּלָּם בְּפוּרְעָנוּת, וּבִלְעָם הָלַךְ שָׁם לִיטּוֹל שְׂכַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף שֶׁהִפִּיל מִיִּשְׂרָאֵל בַּעֲצָתוֹ, וְיָצָא מִמִּדְיָן לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וּמַשִּׂיאָן עֵצָה רָעָה, אָמַר לָהֶם: אִם כְּשֶׁהֱיִיתֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא, לֹא יְכָלְתֶּם לָהֶם, וְעַכְשָׁיו בְּי"ב אֶלֶף אַתֶּם בָּאִים לְהִלָּחֵם? נָתְנוּ לוֹ שְׂכָרוֹ

mit ihnen, er ließ durch Zauberei die Könige von Midjan in der Luft schweben, er selbst flog auch mit; da wurde ihnen das Stirnblech gezeigt, worin der Gottesname eingegraben war, sie fielen herunter, darauf deutet על חלליהם sie fielen aus der Luft auf die (andere) Leichen; dasselbe steht von Bileam (Josua 13, 22) (אל חלליהם).. — בידו In seiner Gewalt, ähnlich (M. 4, 21, 26): er nahm sein ganzes Land aus seiner Gewalt (מידו). חמשת מלכי מדין Man sieht ja, daß hier fünf aufgezählt werden, wozu steht חמשת? es lehrt aber, daß sie alle gleichen Sinnes waren, dafür wurden sie in gleichem Maße bestraft, Bileam war hingegangen, um dort seinen Lohn zu holen; dafür, daß durch seinen Rath zur Verführung, 24,000 Israeliten ums Leben gekommen waren; er zog dann aus Midjan den Israeliten entgegen, gab ihnen den Rath, indem er sagte: Wie ihr sechsmal Hunderttausend zähltet, konntet ihr dem Feinde nicht beikommen; wie wollt ihr ihn jetzt mit 12,000 besiegen? die Israeliten gaben ihm

נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם וְאֵת כָּל־בְּהֶמְתָּם
וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בָּזָזוּ׃
(10) וְאֵת כָּל־עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת
כָּל־טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃ (11) וַיִּקְחוּ
אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל־הַמַּלְקוֹחַ

Midjans und ihre Kinder und all ihr Vieh und alle ihre Heerden; und all ihr Vermögen erbeuteten sie.
(10) Und all ihre Städte in ihren Wohnsitzen und all ihre Zeltdörfer verbrannten sie im Feuer.
(11) Und sie nahmen alle Beute und allen Raub

רש״י

משלם ולא קפחוהו (ספרי): בחרב, הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם, שאין נושעים אלא בפיהם, ועל ידי תפלה ובקשה, ובא הוא ותפש אומנותם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות, שבאין בחרב שנאמר „ועל חרבך תחיה" (בראשית כ״ז): (10) טירותם. מקום פלטרין שלהם, שהוא לשון מושב כומרים, יודעי חוקיהם. דבר אחר, לשון מושב שריהם, כמו שמתורגם „סרני פלשתים" טורני פלשתאי: (11) ויקחו את כל השלל וגו׳. מגיד, שהיו כשרים וצדיקים, ולא נחשדו על הגזל, לשלוח יד בבזה שלא ברשות, שנאמר „את כל השלל וגו׳, ועליהם מפורש בקבלה „שניך כעדר הרחלים" וגו׳ (שיר ו׳), אף אנשי המלחמה שבך כלם צדיקים: שלל, הן

hiefür seinen vollen Lohn, unverkürzt. — בחרב durch Schwert. — Er zog aus gegen die Israeliten und wechselte sein Handwerk mit dem ihrigen; denn die Israeliten feierten ihre Siege blos durch die Macht des Gebetes; auch er kam, ergriff gleichsam ihr Werkzeug, die Sprache, den Fluch im Munde, um sie zu besiegen, da kamen sie ebenfalls gegen ihn und wechselten ihr Handwerk mit dem Schwerte, wie es (M. 1, 27, 40) heißt: Du sollst von deinem Schwerte leben. (10) טירותם Ihre Paläste, woselbst ihre gesetzgebenden Priester die Berathungen hielten. Oder טירותם bedeutet, den Sitz der Fürsten, so wie סרני פלשתים chaldäisch טורני פלשתאי übersetzt wird. (11) ויקחו את כל השלל Es zeigt an, daß sie alle rechtschaffen, gerecht, und vom Verdachte, Etwas von der Beute sich heimlich zugeeignet zu haben, frei waren, denn sie brachten alle Beute vor Mosche. Darauf deutet die Stelle (Hohel. 6, 6): Deine Zähne sind wie eine Lämmerheerde; auch deine Krieger sind rein und fromm wie die zarten Lämmer. שלל Heißen bewegliche Gegenstände, wie Kleider

בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃ (12) וַיָּבִאוּ אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־עֲדַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־הַמַּלְקוֹחַ וְאֶת־
הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עַרְבֹת מוֹאָב
אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ ס (שלישי שני)
(13) וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־
נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לִקְרָאתָם אֶל־מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה׃ (14) וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל־פְּקוּדֵי
הֶחָיִל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת
הַבָּאִים מִצְּבָא הַמִּלְחָמָה׃ (15) וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה׃
(16) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר

an Menschen und Vieh.
(12) Und brachten zu
Mosche und zu Elasar, dem Priester, und zu der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael die Gefangenen und den Raub und die Beute ins Lager, in den Ebenen Moabs, die am Jarden von Jerecho.
(13) Da gingen Mosche und Elasar, der Priester, und alle Fürsten der Gemeinde ihnen entgegen hinaus vor das Lager.
(14) Und Mosche zürnte über die Befehlshaber des Heeres, die Obersten über die Tausende und die Obersten über die Hunderte, die vom Kriegszuge kamen.
(15) Und Mosche sprach zu ihnen: Ihr habt alles Weibliche leben lassen?
(16) Siehe, sie waren den

רש״י

מִטַּלְטְלִין שֶׁל מַלְבּוּשׁ וְתַכְשִׁיטִין׃ בז. הוּא בִּזַּת מִטַּלְטְלִין שֶׁאֵינָם תַּכְשִׁיט׃ מלקוח. אָדָם וּבְהֵמָה וּבְמָקוֹם שֶׁכָּתוּב שְׁבִי אֵצֶל מַלְקוֹחַ׃ שְׁבִי בָּאָדָם, וּמַלְקוֹחַ בִּבְהֵמָה׃ (13) ויצאו משה ואלעזר הכהן. לְפִי שֶׁרָאוּ אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים לַחֲטוֹף מִן הַבִּזָּה׃ (14) ויקצף משה על פקודי החיל. מְמוּנִּים עַל הֶחָיִל, לְלַמֶּדְךָ, שֶׁכָּל סִרְחוֹן הַדּוֹר תָּלוּי בִּגְדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיָדָם לִמְחוֹת׃ (16) הן הנה. מַגִּיד שֶׁהָיוּ מַכִּירִים

und Geschmeide, בז sind erbeutete, bewegliche Gegenstände, die keine Kleinodien sind. מלקוח Erbeutete Menschen und Hausthiere; wo aber שבי neben מלקוח steht, dort versteht man unter שבי Beute an Menschen, und unter מלקוח Beute an Vieh. (13) ויצאו משה ואלעזר Sie gingen darum hinaus, weil sie sahen, daß die isr. Jünglinge hinausgegangen waren, um nach Beute zu haschen. — (14) על פקדי החיל Mosche zürnte dem Befehlshaber, dies lehrt, daß die Fehler einer ganzen Generation seinen Obern trifft, weil diese die Macht besitzen, sie davon abzuhalten. (16) הן הנה Dies bezeugt, daß diese Frauenspersonen erkannt wurden; diese eben waren es,

בִּלְעָם לִמְסָר־מַעַל בַּיהוָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת יְהוָה׃ (17) וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ׃ (18) וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם׃ (19) וְאַתֶּם

Kindern Jisrael auf das Wort Bileams, Untreue zu begehen am Ewigen bei der Sache des Peor, daß die Plage kam unter die Gemeinde des Ewigen. (17) Und nun erschlaget alles Männliche unter den Kindern und das Weib, die einen Mann erkannt durch Beischlaf, erschlaget. (18) Aber alle Kinder unter dem weiblichen Geschlecht, die nicht erkannt den Beischlaf eines Mannes lasset leben für euch. (19) Und ihr

רש"י

אותה, זו היא שנכשל פלוני בה: בדבר בלעם. אמר להם, אפילו אתם מכניסין כל המונות (ס"א אומות) שבעולם, אין אתם יכולים להם, שמא מרובים אתם מן המצרים, שהיו שש מאות רכב בחור, בואו ואשיאכם עצה, אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו' כדאיתא בחלק ובספרי: (17) וכל אשה יודעת איש. ראויה ליבעל, אף על פי שלא נבעלה, ולפני הציץ העבירום, והראויה ליבעל פניה מוריקות (יבמות ס'): הרוגו. למה חזר ואמר? להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל (ספרי), שאם אני קורא, הרגו כל זכר בטף, וכל אשה יודעת איש, וכל הטף בנשים, איני יודע אם להרוג (וכל אשה יודעת) עם הזכרים או להחיות עם הטף, לכך נאמר "הרוגו":

durch welche dieser oder jener zu Falle gekommen. בדבר בלעם Bileam sagte zu den Midjaniten: Wenn ihr alle Heere der Welt aufstellen würdet, so könntet ihr den Israeliten nicht beikommen! Seid ihr etwa zahlreicher, als die Egypter, welche über sechshundert auserlesene Kriegswagen verfügten? Wohlan kommt her, ich will euch mit Rath beistehen! der Gott (der Israeliten) haßt die Unzucht u. s. w. —

(17) וכל אשה יודעת איש Wenn sie mannbar war, selbst wenn sie noch mit keinem Manne Umgang hatte, diese führte man an dem Stirnbleche vorüber, dessen Anblick ihr Gesicht erblaßen machte und sie zum Tode verdammte. הרוגו Es heißt ja bereits ועתה הרגו, wozu wird הרוגו wiederholt? bloß um diesen Vers von dem folgenden zu trennen; so lehrt R. Jischmael; denn wenn dieses הרגו nicht stünde, könnte man lesen: וכל אשה — וכל הטף — החיו לכם, daher steht dieses הרוגו, um anzudeuten, daß man nur die weiblichen Kinder am Leben lasse, nicht aber die männlichen, und jene Frauenspersonen, die

חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל ׀ נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם׃ (20) וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר

lagert außerhalb des Lagers, sieben Tage; Jeder, der eine Person erschlagen und Jeder, der einen Erschlagenen berührt hat, ihr müsset euch entsündigen am dritten Tage und am siebenten Tage, ihr und eure Gefangenen. (20) Und jedes Kleid und jedes Geräthe von Leder

רש״י

(19) מחוץ למחנה. שלא יִכָּנְסוּ לָעֲזָרָה: כל הורג נפש. ר׳ מֵאִיר אוֹמֵר: בְּהוֹרֵג בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טוּמְאָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר (ספרי) וְלִמֶּדְךָ הַכָּתוּב, שֶׁהַכְּלִי מְטַמֵּא אָדָם בְּחִיבּוּרֵי הַמֵּת, כְּאִילוּ נוֹגֵעַ בְּמֵת עַצְמוֹ. אוֹ יָכוֹל, אֲפִילוּ זָרַק בּוֹ חֵץ וַהֲרָגוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר „וְכֹל הַנּוֹגֵעַ בֶּחָלָל" הִקִּישׁ הוֹרֵג לְנוֹגֵעַ, מָה נוֹגֵעַ עַל יְדֵי חִבּוּרִין, אַף הוֹרֵג עַל יְדֵי חִבּוּרִין: תתחטאו. בְּמֵי נִדָּה, כְּדִין שְׁאָר טְמֵאֵי מֵתִים, שֶׁאַף לְדִבְרֵי הָאוֹמְרִים קִבְרֵי נָכְרִים אֵינָם מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר „וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם" (יחזקאל ל״ד) אַתֶּם קְרוּיִם „אָדָם" מוֹדֶה הוּא, שֶׁהַנָּכְרִים מְטַמְּאִים בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר „אָדָם" אֶלָּא אֵצֶל טוּמְאַת אֳהָלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר „אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל" (במדבר י״ח): אתם ושביכם. לֹא שֶׁהַנָּכְרִים מְקַבְּלִין טוּמְאָה וּצְרִיכִין הַזָּאָה, אֶלָּא מָה אַתֶּם בְּנֵי בְרִית, אַף שְׁבִיכֶם

mit einem Manne Umgang gepflogen. (19) חנו מחוץ למחנה Daß sie die Vorhalle nicht betreten. — כל הרג נפש R. Meir sagte, die Rede ist hier von Einem, der Jemanden getödtet mit einem Geräthe, das verunreinigungsfähig ist, (z. B. mit einem Schwerte, oder einem metallenen Instrumente u. dgl.) Die Schrift belehrt uns, daß das Geräth, welches den Menschen mit der Umgebung der Leiche in Verbindung bringt, ebenso verunreinigt, wie die Berührung des Leichnams selbst. Man könnte nun meinen, wer einen Pfeil auf Jemanden abschießt und ihn tödtet, soll er auch unrein sein, und sich entsündigen lassen, so heißt es hier וכל נוגע בחלל, der Tödtende wird hier mit dem Berührenden gleichgestellt so wie der Berührende mit der Leiche in Verbindung war, so muß es der Tödtende auch gewesen sein, um dadurch unrein zu werden. תתחטאו Ihr sollt euch entsündigen durch das Sprengwasser, wie bei allen, welche sich an Leichen verunreinigen; denn selbst nach Ansicht desjenigen, welcher behauptet, daß die Gräber der Heiden nicht verunreinigen, auch wenn sie wie ein Zelt gemacht sind, (s. Talm. Jebam. 61) wird doch zugegeben, daß wenn man eine heidnische Leiche trägt, oder sie berührt, man sich doch verunreinigt. אתם ושביכם Die gefangenen Heiden aber werden nicht unrein, und müssen nicht besprengt werden. אתם ושביכם will betonen,

וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃ ס (21) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (22) אַךְ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכָּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבַּרְזֶל

u. jede Arbeit von Ziegenhaaren und jedes Geräthe von Holz müsset ihr für euch entsündigen. (21) Und Elasar, der Priester, sprach zu den Männern des Heeres, die in den Krieg gezogen waren: Dies ist die Satzung der Weisung, welche der Ewige dem Mosche geboten: (22) Jedoch das Gold und das Silber, das Kupfer, das Eisen, das

רש"י

כשיבואו לברית ויטמאו, צריכין הזאה: (20) וכל מעשה עזים. להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות (ת"כ): (21) ויאמר אלעזר הכהן וגו'. לפי שבא משה לכלל כעס, בא לכלל טעות, שנתעלמה ממנו הלכות גיעולי נכרים. וכן אתה מוצא בשמיני למלואים, שנאמר „ויקצוף על אלעזר ועל איתמר" (ויקרא י') בא לכלל כעס, בא לכלל טעות, וכן „שמעו נא המורים" (במדבר כ') „ויך את הסלע" על ידי הכעס טעה: אשר צוה ה' וגו'. תלה ההוראה ברבו (ספרי): אך את הזהב וגו'. אף על פי שלא הזהיר להם משה, אלא על הלכות טומאה. עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול. „ואך" לשון מיעוט, כלומר, ממועטין אתם מלהשתמש בכלים,

euere Gefangenen müssen so wie ihr, wenn sie in eueren Bund aufgenommen sind, und sich durch Berührung eines Leichnams verunreinigen, besprengt werden. (21) וכל מעשה עזים Auch die Geräthe aus Horn, Klauen oder Knochen müssen besprengt werden. (21) ויאמר אלעזר הכהן Weil Mosche hier in Zorn gerieth, gerieth er auch in Irrthum, er vergaß nämlich die Vorschriften über die Reinigung von gefangenen Heiden. Dasselbe finden wir beim achten Einweihungstage, denn es heißt: Mosche zürnte über Eleasar und Ithamar, wodurch er in Irrthum gerieth; desgl. als er (M. 4, 20, 10) sagte: שמעו נא המורים und den Felsen schlug, weil er zürnte, wurde er irre geleitet. אשר צוה ה' את משה Eleasrr ehrte seinen Meister und sagte, der Ewige befahl es dem Mosche. (22) אך את הזהב Obwohl euch Mosche nur die Gesetze bei Verunreinigungen eingeschärft hat, so müsset ihr auch bei den schon Gereinigten alle Unreinheitsstoffe derselben auszuscheiden, (ניעול) sorgfältigst beobachten. אך bezeichnet eine Einschränkung, ihr müßt euch enthalten, diese Geräthe selbst

אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפָרֶת׃ (23) כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל

Zinn und das Blei. (23) Alles, was ins Feuer kommt, sollt ihr durchs Feuer gehen lassen, und es ist rein. jedoch muß es mit Sprengwasser ent-

רש"י

אֲפִילוּ לְאַחַר טָהֳרָתָן מִטּוּמְאַת הַמֵּת, עַד שֶׁיְּטַהֲרוּ מִבְּלִיעַת אִיסּוּר נְבֵילוֹת, וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ „אַךְ אֶת הַזָּהָב" לוֹמַר שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲבִיר חֲלוּדָה שֶׁלּוֹ קוֹדֶם שֶׁיַּגְעִילֶנּוּ, וְזֶהוּ לְשׁוֹן „אַךְ" שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֲלוּדָה, אַךְ הַמַּתֶּכֶת יִהְיֶה כְּמוֹת שֶׁהוּא׃ (23) כל דבר אשר יבא באש. לְבַשֵּׁל בּוֹ כְּלוּם׃ תעבירו באש. כְּדַרְכּוֹ תַּשְׁמִישׁוֹ הַגְעָלָתוֹ, מִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ ע"י חַמִּין, יַגְעִילֶנּוּ בְּחַמִּין, וּמִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי צָלִי, כְּגוֹן הַשַּׁפּוּד וְהָאַסְכָּלָה יְלַבְּנוֹ בָּאוּר׃ אך במי נדה יתחטא. לְפִי פְשׁוּטוֹ, חִטּוּי זֶה לְטַהֲרוֹ מִטּוּמְאַת מֵת, א"ל: צְרִיכִין הַכֵּלִים גִּיעוּל, לְטַהֲרָם מִן הָאִיסּוּר, וְחִטּוּי לְטַהֲרָן מִן הַטּוּמְאָה. וְרַבּוֹתֵינוּ דָרְשׁוּ מִכָּאן, שֶׁאַף לְהַכְשִׁירָן מִן הָאִיסּוּר, הִטְעִין טְבִילָה לִכְלֵי מַתָּכוֹת, „וּמֵי נִדָּה" הַכְּתוּבִין כָּאן דָּרְשׁוּ, מַיִם הָרְאוּיִם לִטְבּוֹל בָּהֶם

nach der Reinigung von Leichnamen zu gebrauchen, bis sie von jeder eingesogenen Unreinigkeit des Aases gereinigt werden. Unsere Lehrer bestimmen hierüber Folgendes: אך את הזהב Man muß den Rost wegschaffen, bevor man es reinigt, dieses אך bestimmt, es darf nicht das Mindeste daran haften, das Metall muß in seiner ursprünglichen Beschaffenheit ganz rein hergestellt werden. (23) כל דבר אשר יבוא באש Um etwas darin zu kochen; תעבירו באש das Geräth muß in derselben Weise gereinigt werden, wie es gebraucht wird, wird es zu heißen Dingen gebraucht, so muß es durch siedendes Wasser gereinigt werden, und wird es im Feuer gebraucht, wie z. B. ein Bratspieß, oder ein Rost, so muß es im Feuer geglüht werden. אך בני' נדה יתחטא Eigentlich meint man die Reinigung von der Unreinheit einer Leiche, daher wurde verordnet, diese Geräthe müssen von jeder daran haftenden und eingesogenen Unreinigkeit gereinigt, und wegen Leichenunreinheit besprengt werden. Unsere Lehrer entnahmen hievon (Talm. Aboda Sara 75), daß metallene Geräthe um sie von eingesogenen verbotenen Speisen (איסור) frei zu machen, des Tauchbades und, um sie von Leichenunreinheit zu befreien, der Besprengung bedürfen. Das hier stehende מי נדה will lehren, es muß so viel Wasser darin sein, daß eine Frau nach ihrer monatlichen

אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם׃
(24) וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וּטְהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ ס
רביעי (25) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(26) שָׂא אֵת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי בָּאָדָם
וּבַבְּהֵמָה אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי
אֲבוֹת הָעֵדָה׃ (27) וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ
בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא
וּבֵין כָּל־הָעֵדָה׃ (28) וַהֲרֵמֹתָ מֶכֶס
לַיהוָה מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים
לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־
הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־
הַצֹּאן׃ (29) מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה
לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְהוָה׃ (30)
וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח ׀ אֶחָד ׀ אָחֻז

sündigt werden, aber Alles, was nicht ins Feuer kommt, sollt ihr durchs Wasser gehen lassen. (24) Und waschet eure Kleider am siebenten Tage, und ihr seid rein, und hernach dürfet ihr ins Lager kommen. (25) Und der Ewige sprach zu Mosche u. sagte: (26) Nimm auf die Summe des Raubes, der Gefangenen an Menschen und Vieh, du und Elasar, der Priester, und die Häupter der Stämme der Gemeinde. (27) Und theile den Raub zwischen den Kriegführenden, die ausgezogen waren zum Heere, und der ganzen Gemeinde. (28) Und erhebe eine Abgabe dem Ewigen von den Kriegsmännern, die ausgezogen waren zum Heere, Ein Stück von fünfhundert, von den Menschen und von dem Rindvieh und von den Eseln und von dem Kleinvieh. (29) Von ihrer Hälfte sollt ihr es nehmen; und gieb es Elasar, dem Priester, als Hebe des Ewigen. (30) Und von der Hälfte der Kinder Jisrael sollst

רש״י

נִדָּה, וְכַמָּה הֵם מ׳ סְאָה: וכל אשר לא יבא באש.
כָּל דָּבָר שֶׁאֵין תַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן: כוסות
וצלוחיות שֶׁתַּשְׁמִישָׁן בְּצוֹנֵן, וְלֹא בָּלְעוּ אִיסּוּר:
תעבירו במים. מַטְבִּילוֹ וְדַיּוֹ, וְדַוְקָא כְּלֵי מַתָּכוֹת:
(24) אל המחנה. לְמַחֲנֵה שְׁכִינָה, שֶׁאֵין טְמֵא מֵת

Reinigung sich darin untertauchen kann, welches 40 Seah-Maß beträgt. וכל אשר לא יבא באש Alles, was nicht am Feuer gebraucht wird, z. B. Becher oder Flaschen, die nur zu kalten Speisen gebraucht werden, und keine unerlaubte Speisen in sich einsaugen können. תעבירו במים Bei diesen genügt bloßes Untertauchen, es müssen aber metallene Geräthe sein. (24) אל המחנה In das heilige

מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה׃ (31) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (32) וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבָּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים׃ (33) וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף׃ (34) וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף׃ (35) וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃ (36) וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה חֵלֶק הַיֹּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (37) וַיְהִי הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת

zu nehmen Eins, herausgegriffen von fünfzig, von den Menschen, von dem Rindvieh, von den Eseln und von dem Kleinvieh, von allem Vieh, und gib es den Lewijim, welche beobachten das zu Beobachtende bei der Wohnung des Ewigen. (31) Und es thaten Mosche und Elasar, der Priester, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (22) Und es war der Raub, das Übrige von der Beute, welche das Volk des Heeres erbeutet hatte: Kleinvieh sechsmal hundert u. fünf u. siebenzig tausend. (33) Und Rindvieh zwei und siebenzig tausend; (34) Und Esel ein und sechzig tausend; (35) Und Menschen-Seelen, von den Weibern, die nicht erkannt den Beischlaf eines Mannes, alle Seelen, zwei und dreißig tausend. (36) Also war die Hälfte, der Antheil derer, die im Heere ausgezogen waren: die Zahl des Kleinviehes dreimal hundert und sieben und dreißig tausend und fünfhundert. (37) Und es war die Abgabe für den Ewigen von dem

רש"י

טָעוּן שִׁילּוּחַ מִמַּחֲנֵה לְוִיָּה וּמִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל׃ (26) שא את ראש. קַח אֶת הַחֶשְׁבּוֹן׃ (27) וחצית את המלקוח בין תופשי המלחמה וגו'. הֶצְיוֹ לָאֵלּוּ וְחֶצְיוֹ לָאֵלּוּ׃ (32) ויהי המלקוח יתר הבז. לְפִי שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לְהָרִים מֶכֶס מִן הַמִּטַּלְטְלִין אֶלָּא מִן הַמַּלְקוֹחַ,

Lager, d. i. die Stiftshütte, denn ein durch Leichen Verunreinigter brauchte das lewitische und israelitische Lager nicht zu verlassen. (26) שאו את ראש Nimm auf die Zahl. (27) וחצית את המלקיח Du sollst die Beute abtheilen, die eine Hälfte gib den 12,000 Kriegern, und die andere Hälfte an die übrige Gemeinde. (32) יתר הבז Weil nicht befohlen wurde, Tribut von beweglichen Gegenständen zu erheben, bloß von מלקוח, darum steht יתר הבז, d. i.

חמש ושבעים: (38) והבקר ששה
ושלשים אלף ומכסם ליהוה שנים
ושבעים: (39) וחמרים שלשים אלף
וחמש מאות ומכסם ליהוה אחד
וששים: (40) ונפש אדם ששה עשר
אלף ומכסם ליהוה שנים ושלשים
נפש: (41) ויתן משה את־מכס תרומת
יהוה לאלעזר הכהן כאשר צוה יהוה
את־משה: (42) חמישי וממחצית בני
ישראל אשר חצה משה מן־האנשים
הצבאים: (43) ותהי מחצת העדה מן־
הצאן שלש־מאות אלף ושלשים אלף
שבעת אלפים וחמש מאות: (44)
ובקר ששה ושלשים אלף: (45)
וחמרים שלשים אלף וחמש מאות:

Kleinvieh: sechshundert fünf und siebenzig. (38) Und das Rindvieh: sechs und dreißig tausend; und die Abgabe davon für den Ewigen: zwei und siebenzig. (39) Und Esel: dreißig tausend und fünfhundert; und die Abgabe davon für den Ewigen: ein und sechzig. (40) Und Menschen-Seelen: sechzehn tausend; und die Abgabe davon für den Ewigen: zwei und dreißig Seelen. (41) Und Mosche gab die Abgabe, als Hebe des Ewigen, Elasar dem Priester, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (42) Und von der Hälfte der Kinder Jisrael, die Mosche abgetheilt von den Männern, die zum Heere gezogen. — (43) Es war aber die Hälfte für die Gemeinde: von dem Kleinvieh: dreimal hundert und sieben und dreißig tausend und fünfhundert; (44) Und Rindvieh: sechs und dreißig tausend; (45) Und Esel: dreißig tausend und fünf-

רש"י

כתב את הלשון הזה: ויהי המלקוח שבא לכלל חלוקה ולכלל מכס שהיו עודף על בז המטלטלין אשר בזזו עם הצבא איש לו, ולא בא לכלל חלוקה מספר הצאן וגו': (42) וממחצית בני ישראל אשר חצה משה, לעדה, והוציאה להם מן האנשים הצובאים: (43) ותהי מחצת העדה. כך וכך:

von der Beute an Menschen und Vieh mußten sie Tribut geben, (s. Raschi oben V. 11) nicht aber vom Beweglichen. Die Beute, welche zur Theilung kam, und wovon man Tribut geben mußte, betrug außer den beweglichen Gegenständen, die nicht zur Theilung kamen, 675,000. (42) וממחצית בני ישראל Welche Mosche für die Gemeinde von den Kriegsleuten abgetheilt hatte. (43) מחצת העדה So und so viel, s. Text.

(46) וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף׃
(47) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶת־הָאָחֻז אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם
וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי
מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ ('8) וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה
הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ (49) וַיֹּאמְרוּ
אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד
מִמֶּנּוּ אִישׁ׃ (50) וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה
אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה

hundert. (46) Und Menschen-Seelen sechzehn tausend, — (47) Und Mosche nahm von der Hälfte der Kinder Jisrael das Herausgerissene, Eins von fünfzig, von den Menschen und von dem Vieh, und gab es den Lewijim, welche beobachten das zu Beobachtende bei der Wohnung des Ewigen, so wie der Ewige dem Mosche geboten hatte. (48) Und es naheten zu Mosche die Befehlshaber der Haufen des Heeres, die Obersten über die Tausende und die Obersten über die Hunderte. (49) Und sprachen zu Mosche: Deine Knechte haben aufgenommen die Summe der Kriegsmänner, die unter unsern Händen waren, und es fehlt von uns nicht ein Mann. (50) Und so bringen wir ein Opfer dem Ewigen dar; Jeder, was er gefunden, goldenes Geschmeide, Arm-

רש״י

(47) ויקח משה וגו׳ הפקודים. הַמְּמֻנִּים: (49) ולא נפקד. לֹא נֶחְסַר, וְתַרְגּוּם „לָא שְׁגָא“ אַף הוּא בְּלָשׁוֹן אֲרַמִּי, חֶסְרוֹן, כְּמוֹ „אָנֹכִי אֲחַטֶּנָּה“ (בראשית ל״א:) תַּרְגּוּמוֹ דַּהֲוַת שָׁגְיָא מִמִּנְיָנָא. וְכֵן „כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ“ (שמואל א׳ כ׳) יֶחְסַר מְקוֹם מוֹשָׁבְךָ, אִישׁ הָרָגִיל לֵישֵׁב שָׁם, וְכֵן „וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד“ (שם) נֶחְסַר מְקוֹמוֹ וְאֵין אִישׁ יוֹשֵׁב שָׁם: (50) אצעדה. אֵלּוּ

(47) ויקח משה u. s. w. (48) הפקודים Die Vorgesetzten. (49) ולא נפקד Es fehlte nicht Einer. Onk. לא שנא bedeutet im Chald. ebenfalls: fehlen, (M. 1, 31, 39) אנכי אחטנה wird mit דהות שניא כמניינא übersetzt, wenn Etwas von der Zahl fehlte; נפקד wie (Sam. 1, 20, 18): כי יפקד מושבך wenn dein Sitzplatz leer bleibt, wo du immer

וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־
נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ (51) וַיִּקַּח מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי
מַעֲשֶׂה׃ (52) וַיְהִי ׀ כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה
אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף
שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ (53) אַנְשֵׁי
הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ׃ (54) וַיִּקַּח מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
יְהוָה׃ פ ששי (שלישי)

לב (1) וּמִקְנֶה ׀ רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן
וְלִבְנֵי־גָד עָצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ
אֶת־אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה
הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֶה׃ (2) וַיָּבֹאוּ בְנֵי־
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר׃

bänder und Handbänder, Ohrgehänge und Kugelgehänge, zu versöhnen unsere Seelen vor dem Ewigen. (51) Da nahmen Mosche und Elasar, der Priester, das Gold von ihnen, allerlei verfertigtes Geschmeide. (52) Und es war alles Gold der Hebe, die sie erhoben dem Ewigen; sechzehn tausend siebenhundert und fünfzig Schekel, von den Obersten über die Tausende und von den Obersten über die Hunderte. (53) Die Männer des Heeres hatten Jeder für sich Beute gemacht. (54) Und Mosche und Elasar, der Priester, nahmen das Gold von den Obersten über die Tausende und über die Hunderte, und brachten es in das Zelt der Zusammenkunft, zum Andenken für die Kinder Jisrael vor dem Ewigen.

32. (1) Und viele Heerden hatten die Söhne Rëubens und die Söhne Gads, sehr starke, und sie sahen das Land Jaser und das Land Gilead, und siehe, der Ort war ein Ort für Heerden. (2) Da kamen die Söhne Gads und die Söhne Rëubens und sprachen zu Mosche und Elasar, dem Priester, und zu den Fürsten der Gemeinde

רש"י

צעידים של רגל: וצמיד. של יד: עגיל. נזמי אזן: וכומז. דפוס של בית הרחם, לכפר הרהור הלב של בנות מדין:

zu sitzen pflegst; desgl. (das. 25) ונפקד מקום דוד Dawids Platz blieb leer. (50) עגיל Ohrgehänge.

(3) עֲטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן
וְאֶלְעָלֵה וּשְׂבָם וּנְבוֹ וּבְעֹן׃ (4) הָאָרֶץ
אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָֹה לִפְנֵי עֲדַת יִשְׂרָאֵל
אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה׃ ס
(5) וַיֹּאמְרוּ אִם־מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יֻתַּן
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה אַל־
תַּעֲבִרֵנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ (6) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ
לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה׃ (7) וְלָמָּה
תְנוּאוּן* אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָֹה׃ (8) כֹּה
עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ
בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃ (9) וַיַּעֲלוּ
עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וַיָּנִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא

*תניאון קרי

und sagten: (3) Ataroth und Dibon und Jaser und Nimra und Cheschban und Elale und Sebom und Nebo und Beon. (4) Das Land, das der Ewige geschlagen vor der Gemeinde Jisraels, ist ein Land für Heerden, und deine Knechte haben Heerden. (5) Und sprachen: Wenn wir Gunst gefunden in deinen Augen, so werde dieses Land deinen Knechten gegeben zum Eigenthume; laß uns nicht über den Jarden ziehen. (6) Da sprach Mosche zu den Söhnen Gads und zu den Söhnen Reubens: Sollen eure Brüder in den Krieg gehen, und ihr wollt hier bleiben? (7) warum wollt ihr abwendig machen das Herz der Kinder Jisrael vom Hinüberziehen in das Land, das ihnen der Ewige gegeben. (8) So thaten eure Väter, als ich sie sandte von Kadesch-Barnea, das Land zu beziehen. (9) Und sie zogen hinauf bis in das Thal Eschkol und sahen das Land und machten abwendig das Herz der Kinder Jisrael, daß sie nicht in das Land

רש״י

לב (3) עטרות ודיבון וגו'. מֵאֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג הָיוּ׃ (6) האחיכם. לְשׁוֹן תְּמִיהָה הִיא׃ (7) ולמה תניאון. תָּסִירוּ וְתַמְנִיעוּ לִבָּם מֵעֲבוֹר, שֶׁיִּהְיוּ סְבוּרִים שֶׁאַתֶּם יְרֵאִים לַעֲבוֹר מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה וְחוֹזֶק הֶעָרִים וְהָעָם׃ (8) מקדש ברנע. כַּךְ שְׁמָהּ וּשְׁתֵּי קָדֵשׁ הָיוּ׃

32. (3) עטרות ודיבון Diese waren ein Theil vom Lande Sichon und Og. (6) האחיכם Wird fragend gebraucht. (7) ולמה תניאון Warum wollt ihr ihr Herz abwendig machen? מעבור daß sie glauben sollen, ihr fürchtet hinüber zu gehen, wegen Krieg gegen die starken Einwohner des Landes, und daß ihre Städte unbesiegbar wären. (8) מקדש ברנע Es gab zwei Städte, die eine hieß

אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה׃
(10) וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע
לֵאמֹר׃ (11) אִם־יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים
מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֵת
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי׃
(12) בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָה׃ (13) וַיִּחַר־
אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ (14) וְהִנֵּה קַמְתֶּם
תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים
לִסְפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־
יִשְׂרָאֵל׃ (15) כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף
עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל־

gehen wollten, das ihnen der Ewige gegeben.
(10) Und der Zorn des Ewigen entbrannte an jenem Tage und er schwur und sprach:
(11) Nicht sehen sollen die Männer, die aus Mizrajim heraufgezogen sind, vom zwanzigsten Jahre und darüber, das Land, das ich Abraham, Jizchak und Jaakob zugeschworen; weil sie mir nicht vollkommen gefolgt;
(12) Außer Kaleb, Sohn Jephunne's, des Kenisi, und Jehoschua, Sohn Nuns; weil sie vollkommen dem Ewigen gefolgt.
(13) Und der Zorn des Ewigen entbrannte über Jisrael und er trieb sie umher in der Wüste vierzig Jahre, bis zu Ende war das ganze Geschlecht, welches das Böse gethan in den Augen des Ewigen.
(14) Und siehe, ihr stehet auf an der Seite eurer Väter, eine Zucht sündiger Männer um noch zu mehren das Entbrennen des Zornes des Ewigen über Jisrael.
(15) Wenn ihr euch abwendet von ihm, so wird er es noch ferner in der Wüste lassen, und so bringet ihr Verderben diesem ganzen

רש״י

(12) הקניזי. חורגו של קנז היה וילדה אמו של כלב את עתניאל (סוטה י״א): (13) ויניעם. ויטלטלם מן נע ונד (ס״א ונטלטלם בנע ונד): (14) לספות. כמו ספו שנה על שנה (ישעיה כ״ט) עולותיכם

קדש, und die andere קדש ברנע. (12) הקניזי Kaleb war der Stiefsohn von Kenas, nachdem Jefuneh, der Vater des Kaleb gestorben war, heiratete Kalebs Mutter den Kenas und gebar ihm den Othniel. (13) ויניעם Er ließ sie umherwandern, wie (M. 1, 4): נע ונד. (14) לספות Bedeutet anhäufen, wie (Jes. 29): ספו שנה על שנה häufet nur Jahr

הָעָם הַזֶּה׃ ס (16) וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ
גִּדְרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה וְעָרִים
לְטַפֵּנוּ׃ (17) וַאֲנַחְנוּ נֵחָלֵץ חֻשִׁים לִפְנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הֲבִיאֹנֻם אֶל־
מְקוֹמָם וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר
מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ (18) לֹא נָשׁוּב אֶל־
בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ

Volke. (16) Da traten sie hin zu ihm und sprachen: Schafhürden wollen wir hier bauen für unsere Heerden und Städte für unsere Kinder. (17) Wir aber wollen uns eilend rüsten vor den Kindern Jisrael, bis daß wir sie gebracht haben an ihren Ort, und unsere Kinder bleiben in den festen Städten vor den Bewohnern des Landes. (18) Wir wollen nicht zurückkehren zu unsern Häusern, bis die Kinder Jisrael für sich in

רש״י

סְפוּ וגו׳ (ירמיה ז׳) לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת׃ (16) נבנה למקננו פה. חָסִים הָיוּ עַל מָמוֹנָם יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם שֶׁהִקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַפָּם. אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לֹא כֵן עֲשׂוּ, הָעִקָּר עִקָּר וְהַטָּפֵל טָפֵל, בְּנוּ לָכֶם תְּחִלָּה עָרִים לְטַפְּכֶם וְאַחַר כָּךְ גְּדֵרוֹת לְצֹאנְכֶם׃ (17) ואנחנו נחלץ חשים. נִזְדַּיֵּן מְהִירִים, כְּמוֹ "מַהֵר שָׁלָל חָשׁ בַּז" (ישעיה ח׳) "יְמַהֵר יָחִישָׁה" (שם ה׳)׃ לפני בני ישראל. בְּרָאשֵׁי גְּיָסוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁגִּבּוֹרִים הָיוּ שֶׁכֵּן נֶאֱמַר בְּגָד "וְטָרַף זְרוֹעַ אַף קָדְקֹד" (דברים ל״ג), וְאַף מֹשֶׁה חָזַר וּפֵירַשׁ לָהֶם בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים, "וָאֲצַו אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִיא וגו׳ (שם ג׳) "חֲלוּצִים תַּעַבְרוּ לִפְנֵי אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי חָיִל" (שם), וּבִירִיחוֹ כְּתִיב "וְהֶחָלוּץ עוֹבֵר לִפְנֵיהֶם" (יהושע ו׳) זֶה רְאוּבֵן וְגָד שֶׁקִּיְּמוּ תְנָאָם׃ וישב טפינו. בְּעוֹדֵנוּ אֵצֶל אַחֵינוּ׃

um Jahr; (Jerem. 7, 21) עולותיכם ספו. — (15) נבנה למקנ״נו פה Ihr Geld schätzten sie mehr als ihre Kinder, weil sie erst ihre Heerden und dann ihre Kinder erwähnten, da sprach Mosche: Ihr dürft nicht so handeln! die Hauptsache bleibt Hauptsache, und die Nebensache nur Nebensache! Bauet euch erst Städte für euere Kinder und dann Hürden für euere Schafe. (17) ואנחנו נחלץ חושים Wir wollen schnell gerüstet sein, gleich (Jes. 8, 1): מהר שלל חש בז; ebendaselbst: ימהר יחישה. — לפני בני ישראל An der Spitze des Heeres, weil sie Helden waren, denn so heißt es von Gad (M. 5, 33, 20): Er verzehrt Arm und Scheitel; auch Mosche wiederholte es ihnen im Buche (Debarim 2, 18): Ich befahl euch zu dieser Zeit, ihr sollt bewaffnet eueren Brüdern vorangehen, alle tapfern Söhne. Bei Jericho heißt es (Jos. 6, 13): Der Vortrupp ging voran, das sind die Kinder von Reeuben und Gad, die die hier besprochenen Bedingnisse eingehalten haben. וישב טפינו Unsere Kinder mögen hier bleiben.

נַחֲלָתוֹ׃ (19) כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מֵעֵבֶר
לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ
מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃ פ שביעי (רביעי)
(20) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אִם־תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה
לַמִּלְחָמָה׃ (21) וְעָבַר לָכֶם כָּל־חָלוּץ
אֶת־הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת־
אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃ (22) וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ
לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם נְקִיִּם
מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת
לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְהוָה׃ (23) וְאִם־לֹא
תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה וּדְעוּ
חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃ (24)
בְּנוּ־לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאֲכֶם

Besitz genommen Jeder seine Besitzung. (19) Denn nicht wollen wir in Besitz nehmen mit ihnen jenseits des Jardens und weiterhin, wenn uns unsere Besitzung zugekommen ist diesseits des Jardens gegen Aufgang. (20) Da sprach Mosche zu ihnen: Wenn ihr dies thut, wenn ihr euch rüstet vor dem Ewigen zum Kriege, (24) Und es ziehet von euch jeder Gerüstete über den Jarden vor dem Ewigen bis er ausgetrieben hat seine Feinde vor sich her, (22) Und das Land bezwungen ist vor dem Ewigen, und hernach kehret ihr zurück, und also schuldlos bleibet vor dem Ewigen und vor Jisrael: so soll dieses Land euch werden zum Eigenthum vor dem Ewigen. (23) Wenn ihr aber nicht also thut, siehe, so sündigt ihr gegen den Ewigen, und ihr werdet erfahren eure Sündenstrafe, die euch treffen wird. (24) Bauet euch Städte für eure Kinder und Hürden für eure Schafe, und was aus eurem

רש״י

בערי המבצר: שֶׁנִּבְנֶה עַכְשָׁיו: (19) מעבר לירדן והלאה. בְּעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי: כי באה נחלתנו. כְּבָר קִבַּלְנוּהָ בְּעֵבֶר הַמִּזְרָחִי: (24) לצאנכם. תֵּיבָה זוֹ מִגִּזְרַת „צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם" (תהלים ח') שֶׁאֵין בּוֹ אל"ף מַפְסִיק בֵּין נו"ן לצדי"ק, ואל"ף שֶׁבָּא כָּאן אַחַר הנו"ן בִּמְקוֹם ה"א שֶׁל צונה הוּא, מִיסוֹדוֹ שֶׁל

solange wir noch bei unsern Brüdern sind. בערי המבצר Welche wir jetzt bauen werden. (19) מעבר לירדן Am westlichen Ufer. (19) כי באה נחלתנו Wir haben es bereits auf der Morgenseite bekommen.

(24) לצאנכם Dieses Wort hat denselben Stamm wie (Ps. 8) צונה wo zwischen נ' und צ' kein א' steht; das א', welches hier nach dem נ' kommt, ist an der Stelle des ה' von צנה (nach R. M. Hadar-

וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ (25) וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃ (26) טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃ (27) וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹּבֵר׃ (28) וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֵת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (29) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי־רְאוּבֵן ׀ אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃ (30) וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים

Munde gegangen, das thuet. (25) Da sprachen die Söhne Gads und die Söhne Reubens zu Mosche also: Deine Knechte werden thun, so wie mein Herr gebietet. (26) Unsere Kinder, unsere Weiber, unsere Heerden und all unser Vieh soll dort bleiben in den Städten von Gilead. (27) Deine Knechte aber werden hinüberziehen, alle zum Heere Gerüsteten, vor dem Ewigen zum Krieg, so wie mein Herr redet. (28) Da gebot Mosche ihretwegen Elasar dem Priester und Jehoschua, dem Sohne Nuns, und den Häuptern der Stammhäuser der Kinder Jisrael. (29) Und Mosche sprach zu ihnen: Wenn die Söhne Gads u. die Söhne Reubens mit euch ziehen über den Jarden, alle Gerüsteten zum Kriege vor dem Ewigen, und das Land bezwungen ist vor euch, so sollt ihr ihnen das Land Gilead zum Eigenthum geben. (30) Wenn

רש״י

ר׳ משה הדרשן למדתי כן: והיוצא מפיכם תעשו. לגבוה, שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק, שמשה לא בקש מהם, אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו וכן עשו: (25) ויאמר בני גד. כלם כאיש אחד: (28) ויצו להם. כמו עליהם,

schan). והיוצא מפיכם תעשו Was ihr vor dem Höchsten gelobt habet, im Kriege zu verbleiben, bis das Land erobert und vertheilt sein wird. Mosche verlangte blos, daß sie es erobern helfen, dann aber zurückkehren sollen, sie aber nahmen auf sich, dort zu bleiben, bis sie es werden ganz in Besitz genommen haben: sie haben auch wirklich noch sieben Jahre dort zugebracht. (25) ויאמר בני גד (Einzahl) Alle, wie ein Mann. (28) ויצו להם wie עליהם ihrethalben, wie ה׳ ילחם לכם

אִתְּכֶם וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
(31) וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר
אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדֶיךָ כֵּן
נַעֲשֶׂה׃ (32) נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים
לִפְנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת
נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ (33) וַיִּתֵּן לָהֶם ׀
מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי ׀
שֵׁבֶט ׀ מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלֶכֶת
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלֶכֶת עוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בִּגְבֻלֹת
עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃ (34) וַיִּבְנוּ בְנֵי־גָד
אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עֲטָרֹת וְאֵת עֲרֹעֵר׃ (35)
וְאֶת־עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃
(36) וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי
מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן׃ (37) וּבְנֵי רְאוּבֵן
בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־אֶלְעָלֵא וְאֵת

sie aber nicht gerüstet mit euch hinüberziehen, so sollen sie Eigenthum erlangen unter euch im Lande Kenaan.
(31) Da antworteten die Söhne Gads und die Söhne Rëubens und sprachen: Was der Ewige geredet zu deinen Knechten, so wollen wir thun.
(32) Wir wollen gerüstet hinüberziehen vor dem Ewigen in das Land Kenaan, und uns bleibt das Eigenthum unserer Besitzung diesseits des Jardens.
(33) Und so gab ihnen Mosche, den Söhnen Gads und den Söhnen Rëubens und der Hälfte des Stammes Menasche's, des Sohnes Josephs, das Königreich Sichons, des Königs von Emori, und das Königreich Ogs, des Königs von Baschan; das Land mit seinen Städten in den Gebieten, die Städte des Landes ringsum.
(34) Und die Söhne Gads baueten Dibon und Ataroth und Aroer,
(35) Und Atroth-Schofan und Jaser und Jogbeha.
(36) Und Beth-Nimra und Beth-Haran; feste Städte und Schafshürden.
(37) Und die Söhne Rëubens baueten Cheschbon und Elale und

רש״י

וְעַל תְּנָאִם מִינָּה אֶלְעָזָר וִיהוֹשֻׁעַ. כְּמוֹ „ה׳ יִלָּחֵם לָכֶם״ (שמ״ת י״ד): (32) ואתנו אחזת נחלתנו. כְּלוֹמַר בְּיָדֵינוּ וּבִרְשׁוּתֵנוּ תְּהִי אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר הַזֶּה: (36) ערי מבצר וגדרות צאן. זֶה סוֹף פָּסוּק מוּסָב עַל תְּחִלַּת הַמִּלָּה וַיִּבְנוּ בְנֵי גָד אֶת הֶעָרִים הַלָּלוּ

„Der Herr wird für euch streiten"; Eleasar und Jeschua wurden eingesetzt, über die Erfüllung ihrer Bedingnisse zu wachen. (32) ואתנו אחוזת נחלתנו Unser Besitz soll das Land diesseits des Stromes sein. (36) ערי מבצר וגדרות צאן Der Schluß dieses Satzes bezieht sich auf den Anfang dieses Verses 34: die

קִרְיָתָיִם׃ (38) וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בַּעַל
מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם וְאֶת־שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ
בְשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃
(39) וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה
וַיִּלְכְּדֻהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ׃
מפטיר (40) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכִיר
בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ (41) וְיָאִיר בֶּן
מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־חַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא
אֶתְהֶן חַוֹּת יָאִיר׃ (42) וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד
אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָה נֹבַח
בִּשְׁמוֹ׃ פ פ פ

Kirjathajim. (38) Und Nebo und Baal-Meon, deren Namen geändert wurden, und Sibma; und sie nannten mit Namen die Städte, die sie baueten. (39) Und es gingen die Söhne Machirs, des Sohnes Menasche's, nach Gilead und nahmen es ein, und vertrieben den Emori, der darin war. (40) Und Mosche gab Gilead Machir, dem Sohne Menasche's, und er wohnte darin. (41) Und Jair, Sohn Menasche's, ging und nahm ihre Dörfer ein, und nannte sie: Dörfer Jairs. (42) Und Nobach ging und nahm ein Kenath und ihre Töchterstädte, und nannte sie Nobach nach seinem Namen.

רש"י

לִהְיוֹת עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרוֹת צֹאן׃ (38) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שם. נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן שְׁמוֹת ע"א הֵם, וְהָיוּ הָאֱמוֹרִים קוֹרִים עָרֵיהֶם עַל שֵׁם ע"א שֶׁלָּהֶם, וּבְנֵי רְאוּבֵן הֵסֵבּוּ אֶת שְׁמָם לְשֵׁמוֹת אֲחֵרִים וְזֶהוּ מוּסַבּוֹת שֵׁם נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן לְשֵׁם אַחֵר׃ ואת שבמה. בָּנוּ שִׂבְמָה, וְהִיא שְׂבָם הָאֲמוּרָה לְמַעְלָה׃ (39) ויורש. כְּתַרְגּוּמוֹ וְתָרִיךְ, שֶׁתֵּיבַת רי"ש מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁתֵּי חֲלוּקוֹת, לָשׁוֹן יְרוּשָּׁה וְלָשׁוֹן הוֹרָשָׁה שֶׁהוּא טֵירוּד וְתֵירוּךְ׃ (41) חותיהם. כַּפְרָנֵיהוֹן׃ ויקרא אתהן חות יאיר. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים קְרָאָם בִּשְׁמוֹ לְזִכָּרוֹן׃ (42) ויקרא לה נבח. "לָה"

Nachkommen Gads baueten diese Städte, damit sie als Festungsplätze und Schafhürden dienen. (38) ואת נבו Nebo und Baal-Meon sind Namen von Götzen; die Emoriten nannten ihre Städte nach ihren Götzen. Die Nachkommen Reubens änderten die Namen dieser Städte in andere um, daher der Ausdruck מוסבות שם; ואת שבמה Sibma bauete sie, es ist das oben Vers 3 erwähnte שבם. (39) ויורש Onk. er vertrieb ותרך, denn das ירש hat zwei Bedeutungen: e r b e n und v e r t r e i b e n, und im Chaldäischen wird vertreiben mit טרד und auch mit תרך gegeben. (41) חותיהם Ihre Dörfer. חות יאיר Weil er keine Kinder hatte, so nannte er diese Dörfer zum Andenken nach seinem Namen. (42) ויקרא לה נבח Das Wort לה hat kein Mapik-ה.

מסעי

לג (1) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ (2) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה

33. (1) Dies sind die Züge der Kinder Jisrael, welche ausgezogen sind aus dem Lande Mizrajim nach ihren Heeren unter Mosche und Aharon. (2) Und Mosche schrieb auf ihre Auszüge nach ihren Zügen auf Befehl des

רש"י

אֵינוֹ מַפִּיק ה"א. וְרָאִיתִי בִּיסוֹדוֹ שֶׁל ר' משֶׁה הַדַּרְשָׁן לְפִי שֶׁלֹּא נִתְקַיֵּם לָהּ שֵׁם זֶה, לְפִיכָךְ הוּא רָפֶה שֶׁמַּשְׁמָעוּת מִדְרָשׁוֹ כְּמוֹ לֹא, וְתָמֵהַנִי מַה יִּדְרְשׁוּ בִּשְׁתֵּי תֵּיבוֹת הַדּוֹמוֹת לָהּ „וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז" (רות ב') „לִבְנוֹת לָהּ בַיִת" (זכריה ה'): חסלת פרשת מטות·

In der Auslegung des R. M. Hadarschan heißt es, daß der Stadt dieser Name nicht geblieben ist, wird daher wie לא nicht gelesen, Diese Auslegung ist mir auffallend, denn, wie kann man die beiden ויאמר לה (Ruth 2, 14) לה ,בועז und in (Sacharia 5, 11) לבנות לה בית erklären, wo ebenfalls das Mapik im ה׳ fehlt.

לג (1) אלה מסעי. לָמָּה נִכְתְּבוּ הַמַּסָּעוֹת הַלָּלוּ, לְהוֹדִיעַ חֲסָדָיו שֶׁל מָקוֹם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁגָּזַר עֲלֵיהֶם לְטַלְטְלָם וְלַהֲנִיעָם בַּמִּדְבָּר לֹא תֹאמַר שֶׁהָיוּ נָעִים וּמְטוּלְטָלִים מִמַּסָּע לְמַסָּע כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הָיְתָה לָהֶם מְנוּחָה, שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם מַסָּעוֹת, צֵא מֵהֶם י"ד שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בַּשָּׁנָה רִאשׁוֹנָה קוֹדֶם גְּזֵרָה, מִשֶּׁנָּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס עַד שֶׁבָּאוּ לְרִתְמָה, שֶׁמִּשָּׁם נִשְׁתַּלְּחוּ מְרַגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מֵחֲצֵרוֹת וגו' (במדבר י"א), שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וגו' (שם י"ג), וְכָאן הוּא אוֹמֵר וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ

33. (1) אלה מסעי Warum sind alle diese Reisen aufgezeichnet? Um dadurch die Wohlthaten Gottes bekannt zu machen. Obgleich er beschlossen hatte, daß sie in der Wüste umherwandern sollen, so brauchten sie dessen ungeachtet dennoch nicht immer unstät und flüchtig zu sein; denn hier sind nur 42 Stationen erwähnt, wovon man die 11 Stationen von Raamses bis Rithma abrechnen muß, welche sämmtliche auf das erste Jahr fallen, bevor die Strafe über sie verhängt worden war. Von Rithma aus wurden die Kundschafter ausgesendet; (M. 4, 12, 16): Hernach brach das Volk von Chazeroth auf; und gleich darauf heißt es שלח לך אנשים, und hier steht: sie zogen von Chazeroth und ruheten aus in Rithma, woraus sich ergibt,

וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם׃ (3) וַיִּסְעוּ
מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה
עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת
הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה
לְעֵינֵי כָּל־מִצְרָיִם׃ (4) וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים
אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר
וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים׃
(5) וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס וַיַּחֲנוּ
בְּסֻכֹּת׃ (6) וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם
אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃ (7) וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם
וַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי

Ewigen; und dies sind ihre Züge nach ihren Auszügen. (3) Und sie brachen auf von Rameses im ersten Monat, am fünfzehnten Tage des ersten Monats; am andern Tage nach dem Pesachopfer zogen die Kinder Jisrael aus mit erhobener Hand vor den Augen von ganz Mizrajim. (4) Und die Mizrajim begruben (indeß) alle Erstgebornen, die der Ewige unter ihnen geschlagen; und an ihren Göttern übte der Ewige Strafgerichte. (5) Also brachen die Kinder Jisrael auf von Rameses, und lagerten in Sukkoth. (6) Und brachen auf von Sukkoth und lagerten in Etham, das am Ende der Wüste. (7) Und brachen auf von Etham und kehrten um nach Pi-Hachiroth,

רש"י

בְּרִתְמָה, לָמַדְתָּ שֶׁהִיא בְּמִדְבַּר פָּארָן, וְעוֹד הוֹצֵא מִשָּׁם ח' מַסָּעוֹת שֶׁהָיוּ לְאַחַר מִיתַת אַהֲרֹן מֵהֹר הָהָר עַד עַרְבוֹת מוֹאָב בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים, נִמְצָא שֶׁכָּל שְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֹא נָסְעוּ אֶלָּא עֶשְׂרִים מַסָּעוֹת, זֶה מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי משה. וְרַבִּי תַּנְחוּמָא דָּרַשׁ בּוֹ דְּרָשָׁה אַחֶרֶת, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה בְּנוֹ חוֹלֶה וְהוֹלִיכוֹ לְמָקוֹם רָחוֹק לְרַפְּאוֹתוֹ, כֵּיוָן שֶׁהָיוּ חוֹזְרִין הִתְחִיל אָבִיו מוֹנֶה כָּל הַמַּסָּעוֹת, אָמַר לוֹ כָּאן יָשַׁנְנוּ, כָּאן הוּקַרְנוּ, כָּאן חָשַׁשְׁתָּ אֶת רֹאשְׁךָ וכו' (במ"ר)׃ (4) ומצרים מקברים.

daß Rithma in der Wüste Paran lag. Ferner muß man acht Züge abrechnen, welche sie nach dem Tode Aharons zurückgelegt haben; von Har-Hahor bis Arbot Moab im vierzigsten Jahre, folglich legten sie in 38 Jahren nur 20 Reisestationen zurück, (nach R. M. Hadarschan). R. Tanchuma erklärt dies durch folgendes Gleichniß: Ein König hatte einen kranken Sohn, dem zu seiner Heilung eine entlegene Reise angeordnet wurde. Bei seiner glücklichen Rückkehr erwähnte ihm der königliche Vater alle Reisevorfälle; hier z. B. hielten wir Rast, da erkälteten wir uns, in jenem Orte litten wir an Kopfschmerz u. s. w. (4) ומצרים מקברים Sie

בַּ֣עַל צְפֹ֑ן וַֽיַּחֲנ֖וּ לִפְנֵ֥י מִגְדֹּֽל׃ (8) וַיִּסְעוּ֙ מִפְּנֵ֣י הַחִירֹ֔ת וַיַּעַבְר֥וּ בְתוֹךְ־הַיָּ֖ם הַמִּדְבָּ֑רָה וַ֠יֵּֽלְכוּ דֶּ֣רֶךְ שְׁלֹ֤שֶׁת יָמִים֙ בְּמִדְבַּ֣ר אֵתָ֔ם וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּמָרָֽה׃ (9) וַיִּסְעוּ֙ מִמָּרָ֔ה וַיָּבֹ֖אוּ אֵילִ֑מָה וּ֠בְאֵילִם שְׁתֵּ֙ים עֶשְׂרֵ֜ה עֵינֹ֥ת מַ֛יִם וְשִׁבְעִ֥ים תְּמָרִ֖ים וַיַּחֲנוּ־שָֽׁם׃ (10) וַיִּסְע֖וּ מֵאֵילִ֑ם וַֽיַּחֲנ֖וּ עַל־יַם־סֽוּף׃ שני (11) וַיִּסְע֖וּ מִיַּם־ס֑וּף וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּמִדְבַּר־סִֽין׃ (12) וַיִּסְע֖וּ מִמִּדְבַּר־סִ֑ין וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּדָפְקָֽה׃ (13) וַיִּסְע֖וּ מִדָּפְקָ֑ה וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּאָלֽוּשׁ׃ (14) וַיִּסְע֖וּ מֵאָל֑וּשׁ וַֽיַּחֲנוּ֙ בִּרְפִידִ֔ם וְלֹא־הָ֨יָה שָׁ֥ם מַ֛יִם לָעָ֖ם לִשְׁתּֽוֹת׃ (15) וַיִּסְע֖וּ מֵרְפִידִ֑ם וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּמִדְבַּ֥ר סִינָֽי׃ (16) וַיִּסְע֖וּ מִמִּדְבַּ֣ר סִינָ֑י וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּקִבְרֹ֥ת הַֽתַּאֲוָֽה׃ (17) וַיִּסְע֖וּ מִקִּבְרֹ֣ת הַֽתַּאֲוָ֑ה וַֽיַּחֲנ֖וּ בַּחֲצֵרֹֽת׃ (18) וַיִּסְע֖וּ מֵחֲצֵרֹ֑ת וַֽיַּחֲנ֖וּ בְּרִתְמָֽה׃

das vor Baal-Zephon liegt, und lagerten vor Migdol. (8) Und brachen auf von Pne-Hachiroth und zogen mitten durchs Meer in die Wüste; und gingen drei Tagereisen in der Wüste Etham, und lagerten in Mara. (9) Und brachen auf von Mara und kamen nach Elim; und in Elim waren zwölf Wasserquellen und siebenzig Palmbäume, und sie lagerten daselbst. (10) Und brachen auf von Elim und lagerten am Schilfmeere. (11) Und brachen auf vom Schilfmeere und lagerten in der Wüste Sin. (12) Und brachen auf von der Wüste Sin und lagerten in Dophka. (13) Und brachen auf von Dophka und lagerten in Alusch. (14) Und brachen auf von Alusch und lagerten in Rephidim, und daselbst war kein Wasser für das Volk zu trinken. (15) Und brachen auf von Rephidim und lagerten in der Wüste Sinai. (16) Und brachen auf von der Wüste Sinai und lagerten bei den Gräbern des Gelüstes. (17) Und brachen auf von den Gräbern des Gelüstes und lagerten in Chazeroth. (18) Und brachen auf von Chazeroth und

רש״י

טְרוּדִים בְּאֶבְלָם: (18) ויחנו ברתמה. ע״ש לָשׁוֹן הָרַע שֶׁל מְרַגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר „מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גַּחֲלֵי

waren mit Leichenbestattungen und Trauerzeremonien vollauf beschäftigt. (18) ויחנו ברתמה So genannt wegen der üblen Reden der Kundschafter. demähnlich es (Ps. 120, 3, 4) heißt: Was nützt sie, was frommt sie dir, die heuchlerische Zunge? der Helden Pfeile, geschärft an der Kohlengluth

(19) וַיִּסְעוּ מֵרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ׃
(20) וַיִּסְעוּ מֵרִמֹּן פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה׃
(21) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה׃
(22) וַיִּסְעוּ מֵרִסָּה וַיַּחֲנוּ בִּקְהֵלָתָה׃
(23) וַיִּסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שָׁפֶר׃
(24) וַיִּסְעוּ מֵהַר־שָׁפֶר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה׃
(25) וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת׃
(26) וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתָחַת׃
(27) וַיִּסְעוּ מִתָּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח׃
(28) וַיִּסְעוּ מִתָּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה׃
(29) וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה׃
(30) וַיִּסְעוּ מֵחַשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמֹסֵרוֹת׃
(31) וַיִּסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בִּבְנֵי יַעֲקָן׃
(32) וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר
הַגִּדְגָּד׃ (33) וַיִּסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ
בְּיָטְבָתָה׃ (34) וַיִּסְעוּ מִיָּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ
בְּעַבְרֹנָה׃ (35) וַיִּסְעוּ מֵעַבְרֹנָה וַיַּחֲנוּ
בְּעֶצְיֹן גָּבֶר׃ (36) וַיִּסְעוּ מֵעֶצְיֹן גָּבֶר
וַיַּחֲנוּ בְמִדְבַּר־צִן הִוא קָדֵשׁ׃ (37)
וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר הָהָר בִּקְצֵה

lagerten in Rithma. (19)
Und brachen auf von
Rithma und lagerten in
Rimmon Perez. (20) Und
brachen auf von Rimmon
Perez und lagerten in
Libna. (21) Und brachen
auf von Libna und la-
gerten in Rissa. (22) Und
brachen auf von Rissa und
lagerten in Kehelatha.
(23) Und brachen auf von
Kehelatha und lagerten
am Berge Schepher. (24)
Und brachen auf vom
Berge Schepher u. lagerten
in Charada. (25) Und
brachen auf von Charada
und lagerten in Makhe-
loth. (26) Und brachen
auf von Makheloth und
lagerten in Thachath. (27)
Und brachen auf von Tha-
chath und lagerten in
Therach. (28) Und brachen
auf von Therach und la-
gerten in Mithka. (29)
Und brachen auf von
Mithka und lagerten in
Chaschmona. (30) Und
brachen auf von Chasch-
mona und lagerten in
Moseroth. (31) Und bra-
chen auf von Moseroth und lagerten in Bne Jaakan. (32) Und
brachen auf von Bne Jaakan und lagerten in Chor Hagidgad.
(33) Und brachen auf von Chor Hagidgad und lagerten in Jot-
batha. (34) Und brachen auf von Jotbatha und lagerten in Abrona.
(35) Und brachen auf von Abrona und lagerten in Ezjon-Geber.
(36) Und brachen auf von Ezjon-Geber und lagerten in der Wüste
Zin das ist Kadesch. (37) Und brachen auf von Kadesch und lagerten
am Berge Hor, am Ende des Landes Edom.

אֶרֶץ אֱדוֹם׃ (38) וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
אֶל־הֹר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה וַיָּמָת שָׁם
בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד
לַחֹדֶשׁ׃ (39) וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים
וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר׃ ס
(40) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְהוּא־
יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹא בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (41) וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר וַיַּחֲנוּ
בְּצַלְמֹנָה׃ (42) וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ
בְּפוּנֹן׃ (43) וַיִּסְעוּ מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃
(44) וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים
בִּגְבוּל מוֹאָב׃ (45) וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ
בְּדִיבֹן גָּד׃ (46) וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ

(38) Da stieg Aharon der Priester auf den Berg Hor nach dem Befehle des Ewigen, und starb daselbst; im vierzigsten Jahre nach dem Auszuge der Kinder Jisrael aus dem Lande Mizrajim, im fünften Monat, am Ersten des Monats. (39) Und Aharon war hundert und drei und zwanzig Jahre alt, als er starb auf dem Berge Hor. (40) Da hörte der Kenaani, König von Arad, der da wohnte auf der Mittagsseite im Lande Kenaan, wie die Kinder Jisrael anzögen. (41) Und sie brachen auf vom Berge Hor und lagerten in Zalmona. (42) Und brachen auf von Zalmona und lagerten in Phunon. (43) Und brachen auf von Phunon und lagerten in Oboth. (44) Und brachen auf von Oboth und lagerten zu Ijje-Abarim an der Grenze Moabs. (45) Und brachen auf von Ijim und lagerten in Dibon-Gad. (46) Und brachen auf von Dibon-Gad und

רש״י

וְתָמִים" (תהלים ק״כ): (38) על פי ה'. מְלַמֵּד שֶׁמֵּת בִּנְשִׁיקָה: (40) וישמע הכנעני. לְלַמֶּדְךָ שֶׁמִּיתַת אַהֲרֹן הִיא הַשְּׁמוּעָה שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד וּכְסָבוּר שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ חָזַר וּכְתָבָהּ: (44) בעיי העברים. לְשׁוֹן חֳרָבוֹת וְגַלִּים, כְּמוֹ „לְעִי הַשָּׂדֶה" (מיכה א') „שָׂמוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם לְעִיִּים" (תהלים

des Ginster-Strauches. (38) ע' פי ה' (נחלי רתמים). Es lehrt, daß Aharon der sanftesten Todesart starb, als hätte ihn Gott die Seele weggeküßt. — (40) וישמע הכנעני Hier erfahren wir, daß die Nachricht vom Tode Aharons die Kenaaniten zum Kriege bewog, da damals die schützende Wolkensäule geschwunden ist, so dacht er, jetzt sei der Krieg gegen Israel erlaubt; darum wurde das in ס' חקת 21, 1 Bemeldete hier wiederholt. (44) בעיי העברים Das עיי bedeutet Trümmer und Schutthaufen, wie (Micha 1): לעיי השדה, (Ps. 79): שמו

בעלמן דבלתימה: (47) ויסעו מעלמן
דבלתימה ויחנו בהרי העברים לפני
נבו: (48) ויסעו מהרי העברים ויחנו
בערבת מואב על ירדן ירחו: (49)
ויחנו על־הירדן מבית הישמת עד
אבל השטים בערבת מואב: ס שלישי
(חמישי) (50) וידבר יהוה אל־משה
בערבת מואב על־ירדן ירחו לאמר:
(51) דבר אל־בני ישראל ואמרת
אלהם כי אתם עברים את־הירדן
אל־ארץ כנען: (52) והורשתם את־
כל־ישבי הארץ מפניכם ואבדתם

lagerten in Almon-Diblathajema. (47) Und sie brachen auf von Almon-Diblathajema und lagerten am Gebirg Abarim vor Nebo. (48) Und brachen auf vom Gebirge Abarim und lagerten in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho. (49) Da lagerten sie am Jarden von Beth Jeschimoth bis Abel Schittim in den Ebenen Moabs. (50) Und der Ewige redete zu Mosche in den Ebenen Moabs, am Jarden von Jerecho, und sprach: (51) Rede zu den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr über den Jarden ziehet in das Land Kenaan. (52) So vertreibet alle Bewohner des Landes vor euch, und vernichtet alle ihre Bildsteine,

רש"י

ע"ס): (49) מבית הישמות עד אבל השטים. כאן למדך שעור מחנה ישראל י"ב מיל, דאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההוא אתרא כולי: אבל השטים. מישור של שטים אבל שמו: (51) כי אתם עוברים את הירדן וגו'. והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הוזהרו על כך, אלא כך אמר להם משה כשאתם עוברים בירדן ביבשה על מנת כן תעברו, ואם לאו מים באין ושוטפין אתכם, וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן: (52) והורשתם. וגרשתם:

(49) את ירושלים לע"ים. מבית הישימות Hieraus erhellet, daß das isr. Lager zwölf Mil groß war, so wie Rabba, Sohn des Bar Chana sagte, er habe diesen Platz gesehen, daß er zwölf Mil groß war. אבל השטים Die Ebene von Schittim hieß אבל. — (51) כי אתם עברים — (52) והורשתם Dieses wurde ihnen doch schon öfter vorgetragen, allein Mosche sagte nun, wenn ihr den Jarden trocken durchgehen werdet, so wird euch dort nur die Befolgung und Erfüllung dieser Bedingnisse beistehen, wo nicht, so werdet ihr von den Fluthen fortgerissen werden. Ein Ähnliches sagte ihnen Jehoschua (Jos. 4), während sie im Jarden standen.

אֶת כָּל־מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֵת כָּל־צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כָּל־בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ׃ (53) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וִישַׁבְתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ׃ (54) וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לָרַב תַּרְבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנֶחָלוּ׃ (55) וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ

und alle ihre gegossenen Bilder sollt ihr vernichten, und alle ihre Höhen sollt ihr vertilgen. (53) Und so vertreibet die Bewohner des Landes und wohnt darin; denn euch gebe ich das Land, es einzunehmen. (54) Und nehmet für euch das Land in Besitz durch das Loos nach euren Geschlechtern; den Vielen gebet Viel zur Besitzung, und den Wenigen gib Wenig zur Besitzung; wohin das Loos einem fällt, das soll ihm werden; nach den Stämmen eurer Väter sollt ihr es für euch in Besitz nehmen. (55) Wenn ihr aber nicht vertreibet die Bewohner des Landes

רש"י

משכיותם. כְּתַרְגּוּמוֹ בֵּית סִגְדַּתְהוֹן, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְסַכְּכִין אֶת הַקַּרְקַע בְּרִצְפַּת אֲבָנִים שֶׁל שַׁיִשׁ לְהִשְׁתַּחֲווֹת עֲלֵיהֶם בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, כִּדְכְתִיב "וְאֶבֶן מַשְׂכִּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ" (ויקרא כ"ו): מסכותם. כְּתַרְגּוּמוֹ מַתְּכַתְהוֹן: (53) והורשתם את הארץ. וְהוֹרַשְׁתֶּם אוֹתָהּ מִיּוֹשְׁבֶיהָ וְאָז וִישַׁבְתֶּם בָּהּ תּוּכְלוּ לְהִתְקַיֵּים בָּהּ, וְאִם לָאו לֹא תוּכְלוּ לְהִתְקַיֵּים בָּהּ: (54) אל אשר יצא לו שמה. מִקְרָא קָצָר הוּא זֶה, אֶל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה: למטות אבותיכם. לְפִי חֶשְׁבּוֹן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם.

והורשתם Ihr sollt vertreiben. משכיותם Onk. übersetzt es: die Tempel, woselbst sie sich zur Anbetung niederwarfen, weil sie deren Boden mit Marmorsteinen pflasterten, um mit ausgebreiteten Händen zur Anbetung (der Steinbilder) sich hinzuwerfen, so wie es (M. 3, 26) heißt: ואבן משכית . . . duldet in euerem Lande keine Bildersteine zur Verehrung. מסכיתם Onk.: Ihre gegossenen Bilder. — (53) והורשתם את הארץ Ihr sollt das Land von den Einwohnern leer machen, dann werdet ihr darin Bestand haben, sonst aber werdet ihr darin nicht verbleiben können. (54) אל אשר יצא לו שמה הגורל Dies ist eine abgekürzte Stelle es fehlt das Wort מקום und heißt, an die Stelle, wohin das Los entfällt, wird es ihm zugewiesen. למטות אבותיכם Nach Anzahl der aus Egypten Ausgezogenen. Oder,

מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם
לְשִׂכִּים בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִם בְּצִדֵּיכֶם
וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
יֹשְׁבִים בָּהּ׃ (56) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי
לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ פ

לד (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ כְּנָעַן
זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה

vor euch, so werden die, welche ihr übrig lasset von ihnen, zu Dornen in euren Augen und zu Stacheln in euren Seiten, und sie werden euch befeinden in dem Lande, in welchem ihr wohnet. (56) Und es wird geschehen, wie ich gedachte, ihnen zu thun, werde ich euch thun.

34. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Gebiete den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr kommet in das Land Kenaan, so sei dies das Land, das euch zufällt zur Besitzung,

רש״י

ד״א ב״ב גְבוּלִין כְּמִנְיַן הַשְּׁבָטִים׃ (55) והיה אשר תותירו מהם. יִהְיוּ לָכֶם לְרָעָה׃ לשכים בעיניכם. לִיתֵדוֹת הַמְנַקְּרוֹת עֵינֵיכֶם. תַּרְגּוּם שֶׁל יְתֵדוֹת שִׁכַּיָּא׃ ולצנינם. פּוֹתְרִין בּוֹ הַפּוֹתְרִים לָשׁוֹן מְסוּכַּת קוֹצִים הַסּוֹכֶכֶת אֶתְכֶם לִסְגּוֹר וְלִכְלוֹא אֶתְכֶם מֵאֵין יוֹצֵא וּבָא׃ וצררו אתכם. כְּתַרְגּוּמוֹ׃

לד (2) זאת הארץ אשר תפול לכם וגו׳. לְפִי שֶׁהַרְבֵּה מִצְוֹת נוֹהֲגוֹת בָּאָרֶץ וְאֵין נוֹהֲגוֹת בְּחוּצָה לָאָרֶץ הוּצְרַךְ לִכְתּוֹב מִצְרְכֵי גְבוּלֵי רוּחוֹתֶיהָ סָבִיב, לוֹמַר לְךָ מִן הַגְּבוּלִים הַלָּלוּ וְלִפְנִים הַמִּצְוֹת נוֹהֲגוֹת׃ תפול לכם. עַל שֵׁם שֶׁנִּתְחַלְּקָה בְּגוֹרָל נִקְרֵאת

nach 12 Bezirken (s. oben 36, 55) und nach Anzahl der Stämme. (55) אשר תותירו מהם Die ihr belasset, werden euch zum Unglück sein. לשכים בעיניכם Nägel, die euch die Augen ausstechen. Onk. gibt יתידות wie שיכיא. — ולצנינים Einige erklären es für eine Dornhecke, die euch umzäunen und einschließen wird, daß ihr weder aus- noch eingehen könnet. — וצררו אתכם Onk. sie werden euch bedrücken.

34. (3) זאת הארץ אשר תפול לכם Weil es viele Gebote gibt, welche blos in Palästina Anwendung haben, und außerhalb Palästinas nicht stattfinden, daher mußten die Grenzen nach allen Seiten hin angeführt werden, um mitzutheilen: Von dieser Grenze einwärts muß man diese Gebote vollziehen. תפול לכם Weil das Land durch das Los vertheilt wurde, wird die Theilung mit: Z u f a l l e n bezeichnet.

ארץ כנען לגבלתיה: (3) והיה לכם פאת נגב ממדבר צן על ידי אדום

das Land Kenaan nach seinen Grenzen. (3) Und es sei euch die Mittagsseite von der Wüste Zin

רש"י

חליקה לשון נפילה. ומ"א אומר על ידי שהפיל הקב"ה שריהם של שבעים אומות מן השמים וכפתן לפני משה, אמר לו ראה אין בהם עוד כח: (3) והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן המזרח למערב: ממדבר צין. אשר אצל אדום מתחלת מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות כיצד שלש ארצות יושבות בדרומה של א"י זו אצל זו, קצת ארץ מצרים וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה, ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית, שנאמר בפרשה זו מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה, ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים, שנאמר מן השיחור אשר על פני מצרים (יהושע י"ג) ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אצלה לצד המזרח, וארץ מואב אצל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח, וכשיצאו ישראל ממצרים אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ ישראל ולא עשה כן, וזהו שנאמר ולא נחם אלהים

Nach einer Agada bedeutet es, daß Gott die Oberhäupter vieler Völker stürzte, diese dem Mosche zu Füßen legte: Siehe, wie ohnmächtig sie vor dir liegen! (3) והיה לכם פאת נגב Die mittägliche Linie, welche sich von der Morgen- bis zur Abendseite erstreckt. ממדבר צין Welche bei Edom liegt, fängt der südöstliche Winkel der neun Stämme an. Denn drei Länder stoßen an der südlichen Seite von Palästina, ein Theil von Egypten, ganz Edom und ganz Moab; Egypten liegt im südöstlichen Winkel, denn es heißt in dieser Paraſcha: Von Azmon nach dem Bache Mizrajim, und reicht bis an das Meer. Der Nilus durchfließt ganz Egypten, denn es heißt (Jes. 13, 3): Von Schichor (d. i. der Nil), welcher durch Egypten fließt; er trennt Egypten von Palästina. Edom liegt daneben, nach Osten zu und Moab liegt neben Edom, zu Ende der südlichen Seite, gegen die östliche Seite hin. Wenn der Ewige den Einzug nach Palästina, als sie Egypten verlassen hatten, hätte beschleunigen wollen, so hätte er sie über den Nil, der nördlichen Seite zu ziehen lassen, und sie wären bald in das Land gekommen; er that aber nicht so, nach (M. 2, 13, 17): Gott führte sie nicht den Weg durch das Land der Pelischtim, welche am Meere

וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם־הַמֶּלַח

an neben Edom, und es sei euch die Mittagsgrenze

רש"י

דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים (שמות י"ג) שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים עַל הַיָּם בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל אֶרֶץ כְּנַעַן כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר בִּפְלִשְׁתִּים יוֹשְׁבֵי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי כְּרֵתִים (צפניה ב׳) וְלֹא נָחָם אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ אֶלָּא הֱסִיבָן וְהוֹצִיאָם דֶּרֶךְ דְּרוֹמָה אֶל הַמִּדְבָּר וְהוּא שֶׁקְּרָאוֹ יְחֶזְקֵאל (פ׳ כ׳) מִדְבַּר הָעַמִּים, לְפִי שֶׁהָיוּ כַּמָּה אוּמוֹת יוֹשְׁבִים בְּצִדּוֹ וְהוֹלְכִין אֵצֶל דְּרוֹמָהּ מִן הַמַּעֲרָב כְּלַפֵּי מִזְרָח תָּמִיד עַד שֶׁבָּאוּ לִדְרוֹמָהּ שֶׁל אֶרֶץ אֱדוֹם וּבִקְּשׁוּ מִמֶּלֶךְ אֱדוֹם שֶׁיַּנִּיחֵם לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ אַרְצוֹ וּלְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ דֶּרֶךְ רָחְבָּהּ וְלֹא רָצָה וְהוּצְרְכוּ לִסְבּוֹב אֶת כָּל דְּרוֹמָהּ שֶׁל אֱדוֹם עַד בּוֹאָם לִדְרוֹמָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב שֶׁנֶּאֱמַר וְגַם אֶל מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה (שופטים י"א) וְהָלְכוּ כָּל דְּרוֹמָהּ שֶׁל מוֹאָב עַד סוֹפוֹ וּמִשָּׁם הָפְכוּ פְּנֵיהֶם לְצָפוֹן עַד שֶׁסִּבְּבוּ כָּל מֵצַר מִזְרָחִי שֶׁלָּהּ לְרָחְבָּהּ וּכְשֶׁכָּלוּ אֶת מִזְרָחָהּ מָצְאוּ אֶת הָאָרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל אֶרֶץ כְּנַעַן וְהַיַּרְדֵּן מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִפְתָּח וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת אֶרֶץ אֱדוֹם וְאֶת אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב (שם) וְכָבְשׁוּ אֶת אֶרֶץ סִיחוֹן וָעוֹג שֶׁהָיוּ בִּצְפוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב וְקָרְבוּ עַד הַיַּרְדֵּן וְהוּא כְּנֶגֶד מִקְצוֹעַ

wohnten, auf der Westseite Kenaans, wie es dießfalls (Zefanja 2, 5) heißt: Wehe denen, die am Meeresgestade wohnen, euch Kenaaniten! dir, Land der Pelischtim! Gott führte sie südlich durch die Wüste, die (Ezech. 20) Wüste der Völker nennt, weil viele Völker an ihrem Rande wohnten. — Sie zogen an deren Südseite, von Westen nach Osten, bis sie die Südseite Edoms erreichten. Vom Könige von Edom erbaten sie sich den freien Durchgang, um durch die Breite seines Landes in Palästina einzuziehen, was er jedoch nicht bewilligte, deshalb mußten sie die ganze Südseite Edoms umgehen, bis sie zur Südseite Moabs kamen, denn es heißt (Richt. 11, 17): Mosche schickte auch zum Könige von Moab, welcher aber ihm kein Gehör gab; so zogen sie längs der ganzen Südseite Moabs. Von dort wandten sie sich gegen Norden, bis sie dessen ganze Ostgrenze der Breite nach umgingen. Hierauf trafen sie auf die Länder von Sichon und Og, welche auf der Ostseite Palästina's lagen, die nur der Jarden trennte; so lautet es bei Jiftach (Richt. 11, 18): Israel zog wieder in die Wüste; umging das Land Edom und Moab und eroberte das Land von Sichon und Og, welche südlich von Moab lag; sie nahten sich dem Jarden, welcher im nordwestlichen Winkel von Moab lag; sie nahten

קֵדְמָה׃ (4) וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְהָיָה* תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיָצָא חֲצַר־אַדָּר וְעָבַר עַצְמֹנָה׃ (5) וְנָסַב

*והיו ק׳

vom Ende des Salzmeeres gegen Morgen. (4) Und es wende sich euch die Grenze mittäglich von der Höhe Akrabbim, und ziehe sich hinüber nach Zin, und es seien ihre Ausläufe mittäglich von Kadesch Barnea, und laufe aus nach Chazzar Addar, und ziehe sich hinüber nach Azmon. (5) Und es wende sich die Grenze von

רש״י

צְפוֹנָה מַעֲרָבָה שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב. נִמְצָא שֶׁאֶרֶץ כְּנַעַן שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְמַעֲרָב הָיָה מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית שֶׁלָּהּ אֵצֶל אֱדוֹם: (4) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְנָסַב אוֹ וְיָצָא מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה הַמֵּצַר שָׁוֶה אֶלָּא הוֹלֵךְ וְיוֹצֵא לַחוּץ יוֹצֵא הַמֵּצַר וְעוֹקֵם לְצַד צְפוֹנִי שֶׁל עוֹלָם בַּאֲלַכְסוֹן לְמַעֲרָב וְעוֹבֵר הַמֵּצַר בִּדְרוֹמָהּ שֶׁל מַעֲלֵה עַקְרַבִּים נִמְצָא מַעֲלֵה עַקְרַבִּים לִפְנִים מִן הַמֵּצַר: ועבר צנה. אֶל צִין, כְּמוֹ מִצְרַיְמָה: והיו תוצאותיו. קְצוֹתָיו בִּדְרוֹמָהּ שֶׁל קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ: ויצא חצר אדר. מִתְפַּשֵּׁט הַמֵּצַר וּמַרְחִיב לְצַד צָפוֹן שֶׁל עוֹלָם וְנִמְשָׁךְ עוֹד בַּאֲלַכְסוֹן לְמַעֲרָב וּבָא לוֹ לַחֲצַר אַדָּר וּמִשָּׁם לְעַצְמוֹן וּמִשָּׁם לְנַחַל מִצְרַיִם, וּלְשׁוֹן וְנָסַב הָאָמוּר כָּאן לְפִי שֶׁכָּתַב וְיָצָא חֲצַר אַדָּר שֶׁהִתְחִיל לְהַרְחִיב מִשֶּׁעָבַר אֶת קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְרוֹחַב אוֹתָהּ רְצוּעָה שֶׁבּוֹלֶטֶת לְצַד

sich dem Jarden, welcher im nordwestlichen Winkel von Moab floß, sonach war das Land Kenaan auf der westlichen Uferseite des Jarden neben Edom. — (4) ונסב לכם Überall, wo es heißt ונסב oder ויצא zeigt es an, daß die Grenze nicht in gerader Richtung fortlief, sondern sich bald ein-, bald auswärts bog, so auch hier, sie zog sich auf der nördlichen Westseite in schräger Richtung der Westseite zu; sie dehnte sich an der südlichen Seite von מעלה עקרבים, daher lag מעלה עקרבים innerhalb der Grenzlinie. ועבר צנה heißt nach צין, wie מצרימה nach Mizrajim. והיו תוצאותיו Die Ausgänge waren südlich von Kadesch Barnea. ויצא חצר אדר Die Grenze erweiterte sich hier der Breite nach der nördlichen Westseite zu und zog sich schräg nach der Westseite bis Chazar Adar, von dort nach Azmon, und von da nach dem Flusse von Egypten. ונסב steht hier deshalb, weil es heißt, es ging ויצא nach Chazar Adar; von Kadesch Barnea fing die Grenze sich zu erweitern an, die Breite dieses Streifens nach

הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן נַחְלָה מִצְרָיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃ (6) וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם׃ (7) וְזֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ לָכֶם הֹר הָהָר׃

Azmon nach dem Bache Mizrajims, und es seien ihre Ausläufe an das Meer. (6) Und die Grenze gegen Abend — da ist euch das große Meer und es sei die Grenze; dies sei euch die Grrnze gegen Abend. (7) Und dies sei euch die Grenze gegen Mitternacht: vom großen Meere sollt ihr euch

רש"י

צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב לצד הדרום ובא לו לנחל מצרים ומשם לצד המערב אל הים הגדול שהוא מצד מערבה של כל ארץ ישראל, נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: (5) והיו תוצאותיו הימה. אל מצר המערב, שאין עוד גבול נגב מאריך לצד המערב משם והלאה: (6) וגבול ים. ומצר מערבי מהו: "והיה לכם הים הגדול". למצר וגבול הנסין שבתוך הים אף הם מן הגבול, והם איים שקורין איזל"ם (Isles, Iles מיזען): (7) גבול צפון. מצר צפון: מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שהוא בקצוע צפונית מערבית, וראשו משפיע ונכנס לתוך הים. ויש מרוחב הים לפנים הימנו, וחוצה הימנו: תתאו. תשפעו לכם לנטות ממערב לצפון אל הר ההר: תתאו. לשון סיבה, כמו "אל

der Nordseite war von Kadesch Barnea bis Azmon, von dort an weiter wurde die Grenze enger, wandte sich der südlichen Seite zu, kam zum Flusse Egyptens, und von da nach Westen an das große Mittelmeer, welches die westliche Grenze von Palästina ist: mithin war der Nil in der südwestlichen Ecke. (5) והיו תוצאותיו הימה Und reichten bis zur westlichen Grenze, denn weiter reichte nicht die südliche Grenze an die Westseite. — (6) גבול ים Welches ist die westliche Grenze? והיה לכם הים הגדול Zur Grenze diene das Weltmeer, und die Inseln darin, (7) גבול צפון Zur nördlichen Grenze. מן הים הגדול תתאו Vom großen Meere zieht ihr eine Grenzlinie nach dem Berge Hor, welcher im nordwestlichen Winkel liegt. Die Abhänge dieses Berges neigten sich bis ins Meer hinab, welches sich zu beiden Seiten erweitert, und Buchten bildet. תתאו Sollt ihr euch schräg, von Westen nach Norden hinneigen gegen הר ההר. — תתאו heißt herumziehen, gleich (Kön. 1. 14, 28): אל תא הרצים in den Gang

(8) מֵהֹר הָהָר תְּתָאוּ לְבֹא חֲמָת וְהָיוּ
תּוֹצְאֹת הַגְּבֻל צְדָדָה׃ (9) וְיָצָא הַגְּבֻל
זִפְרֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו חֲצַר עֵינָן זֶה
יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן׃ (10) וְהִתְאַוִּיתֶם
לָכֶם לִגְבוּל קֵדְמָה מֵחֲצַר עֵינָן שְׁפָמָה׃

abmarken nach dem Berge Hor. (8) Vom Berge Hor sollt ihr abmarken bis gen Chamath, und seien die Ausläufe der Grenze nach Zedad. (9) Und die Grenze laufe nach Siphron und seien ihre Ausläufe an Chazar-Enon; dies sei euch die Grenze gegen Mitternacht. (10) Und market euch ab zur Grenze gegen Morgen von Chazar-Enon nach Schepham.

רש"י

תָּא הָרָצִים" (ד"ה ה' י"ב), "וְתָאֵי הַשַּׁעַר" (יחזקאל מ') הַיָּצִיעַ שֶׁקּוֹרִין אפנדי"ק (Apendeiz, apendis) מיין זייטענגאבויידע, זייטענליאווער, מייגע טיעפע-ריכטונג), שֶׁהוּא מוּסָב וּמְשׁוּפָּע: (8) מהר ההר. תְּסַבּוּ וְתֵלְכוּ אֶל מֵצַר הַצָּפוֹן לְצַד הַמִּזְרָח, וְתִפְגְּעוּ בִּלְבֹא חֲמָת, זוֹ אַנְטוֹכְיָא: תוצאות הגבול. סוֹפֵי הַגְּבוּל. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "תּוֹצְאוֹת הַגְּבוּל" אוֹ הַמֵּצַר כָּלֶה שָׁם לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ עוֹבֵר לְהַלָּן כְּלָל, אוֹ מִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט וּמַרְחִיב וְיוֹצֵא לַאֲחוֹרָיו לְהִמָּשֵׁךְ לְהַלָּן בַּאֲלַכְסוֹן, יוֹתֵר מִן הָרוֹחַב הָרִאשׁוֹן. וּלְעִנְיַן רוֹחַב הַמִּדָּה הָרִאשׁוֹן קוֹרֵא "תּוֹצָאוֹת" שֶׁשָּׁם כָּלָה אוֹתָהּ מִדָּה: (9) והיו תוצאותיו חצר עינן. הוּא הָיָה סוֹף הַמֵּצַר הַצְּפוֹנִי, וְנִמְצֵאת חֲצַר עֵינָן בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מִזְרָחִית, וּמִשָּׁם "וְהִתְאַוִּיתֶם לָכֶם" אֶל מֵצַר הַמִּזְרָחִי: והתאויתם. לָשׁוֹן סִיבָּה וּנְטִיָּה, כְּמוֹ "תְּתָאוּ": שפמה. (*)

der Läufer; (Ezech. 40, 10): ותאי השער die Auffahrts-Gallerie zum Thore, welche von beiden Seiten schief hinan führt. (8) מהר ההר Sollt ihr euch wenden nach der nördlichen Grenze gegen die östliche Seite, wo ihr auf die Straße Chamat stoßen werdet, später Antiochia genannt. תוצאות הגבול Die Enden der Grenzlinien. Überall bedeutet תוצאות oder מיצר die äußerste Grenze die dort aufhört und sich nicht weiter ausbreitet, oder von wo aus sie sich erweitert und ausbreitet, indem sie sich in schräger Richtung nach Rückwärts zieht; mit Bezug auf das frühere Maß wird תוצאות gebraucht, weil dort das Maß der frühern Breite zu Ende ist. (9) והיו תוצאותיו חצר עינן Das war das Ende der nördlichen Grenze, folglich lag Chazar-Enan im nördlichen Winkel, von dort sollt ihr die Linie nach der östlichen Grenze ziehen. (10) והתאויתם Heißt in schiefer Richtung ziehen, wie תתאו. — שפמה An der östlichen Grenze, und von dort geht es

(11) וְיָרַד הַגְּבֻל מִשְּׁפָם הָרִבְלָה מִקֶּדֶם
לָעָיִן וְיָרַד הַגְּבֻל וּמָחָה עַל־כֶּתֶף יָם־
כִּנֶּרֶת קֵדְמָה׃ (12) וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה
וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה
לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב׃ (13) וַיְצַו
מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וַחֲצִי
הַמַּטֶּה׃ (14) כִּי לָקְחוּ מַטֵּה בְנֵי
הָראוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמַטֵּה בְנֵי־הַגָּדִי
לְבֵית אֲבֹתָם וַחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה לָקְחוּ

(11) Und die Grenze gehe herab von Schepham nach Ribla, östlich von Ajin, und die Grenze gehe weiter herab und stoße an die Seite des Sees Kinereth gegen Morgen. — (12) Und die Grenze gehe herab an den Jarden und seien ihre Ausläufe am Salzmeer. Dies sei euch das Land nach seinen Grenzen ringsum. (13) Und Mosche gebot den Kindern Jisrael u. sprach: Dies ist das Land, das ihr für euch in Besitz nehmen sollt durch das Loos, das der Ewige geboten zu geben den neun Stämmen und dem halben Stamme. (14) Denn empfangen haben der Stamm der Söhne Reübens nach ihren Stammhäusern, und der Stamm der Söhne Gads nach ihren Stammhäusern, und der halbe Stamm Menasche's, sie haben ihre

רש״י

בְּמֵצַר הַמִּזְרָחִי, וּמִשָּׁם הָרִבְלָה: (יב) מקדם לעין, שֵׁם מָקוֹם, וְהַמֵּצַר הוֹלֵךְ בְּמִזְרָחוֹ נִמְצָא הָעַיִן לִפְנִים מִן הַמֵּצַר, וּמֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא: וירד הגבול, כָּל שֶׁהַגְּבוּל הוֹלֵךְ מִצָּפוֹן לְדָרוֹם, הוּא יוֹרֵד וְהוֹלֵךְ: ומחה על כתף ים כנרת קדמה. שֶׁיְּהֵא יָם כִּנֶּרֶת תּוֹךְ לַגְּבוּל בְּמַעֲרָב, וְהַגְּבוּל בְּמִזְרַח יָם כִּנֶּרֶת, וּמִשָּׁם יָרַד אֶל הַיַּרְדֵּן, וְהַיַּרְדֵּן מוֹשֵׁךְ וּבָא מִן הַצָּפוֹן לְדָרוֹם בַּאֲלַכְסוֹן, נוֹטֶה לְצַד מִזְרָח וּמִתְקָרֵב לְצַד אֶרֶץ כְּנַעַן כְּנֶגֶד יָם כִּנֶּרֶת, וּמוֹשֵׁךְ לְצַד מִזְרָחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד יָם כִּנֶּרֶת, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּיָם הַמֶּלַח, וּמִשָּׁם כָּלָה הַגְּבוּל בְּתוֹצְאוֹתָיו אֶל יָם הַמֶּלַח, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחִלַּת

nach Ribla. (11) מקדם לעין, עין ist ein Ortsname, die Grenzlinie ging an der Ostseite, sonach war עין innerhalb der Grenze, und gehörte zu Palästina. וירד הגבול Wo die Grenze von Norden nach Süden geht, zog sie nach tieferer Lage hinab. ומחה על כתף ים כנרת קדמה Der See Kinereth war innerhalb der Grenze westwärts, denn die Grenze war auf der Ostseite vom See Kinereth. Von dort zog sich die Grenze zum Jarden, dieser aber floß von Norden nach Süden, sich schräg nach Osten neigend, und dem Lande Kenaan nähernd, gegen den See Kinereth, er ergoß sich dann an der Ostseite von Palästina gegen Kinereth,

נַחֲלָתָם׃ (15) שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה
לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה
מִזְרָחָה׃ פ רביעי (ששי) (16) וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (17) אֵלֶּה
שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־
הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃
(18) וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמַּטֶּה
תִּקְחוּ לִנְחֹל אֶת־הָאָרֶץ׃ (19) וְאֵלֶּה

Besitzung empfangen. (15) Die zwei Stämme und der halbe Stamm haben ihre Besitzung empfangen diesseits des Jardens von Jerecho, nach Morgen, gegen Sonnenaufgang. (16) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (17) Dies sind die Namen der Männer, die euch das Land zum Besitz geben sollen: Elasar, der Priester, und Jehoschua, der Sohn Nuns. (18) Und je einen Fürsten vom Stamme sollt ihr nehmen, das Land zum Besitz zu geben. (19) Und dies sind die

רש"י

מֵצַר מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית הֲרֵי סוֹבֶבֶת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ׃ (15) קדמה מזרחה, אֶל פְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם בַּמִּזְרָח, שֶׁהוּא מִזְרָחִית קְרוּיָה פָּנִים, וּמַעֲרָבִית קְרוּיָה אָחוֹר, לְפִיכָךְ דָּרוֹם לְיָמִין וְצָפוֹן לִשְׂמֹאל׃ (17) אשר ינחלו לכם. בִּשְׁבִילְכֶם, כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְשִׁבְטוֹ, וְחוֹלֵק נַחֲלַת הַשֵּׁבֶט לְמִשְׁפָּחוֹת וְלִגְבָרִים, וּבוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק הָגוּן, וּמַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים יִהְיֶה עָשׂוּי, כְּאִלּוּ עֲשָׂאוּם שְׁלוּחִים, וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ „לָכֶם" זֶה כְּכָל לָכֶם שֶׁבַּמִּקְרָא, שֶׁאִם כֵּן הָיָה לוֹ לִכְתּוֹב יַנְחִילוּ לָכֶם, יִנְחֲלוּ מַשְׁמַע שֶׁהֵם נוֹחֲלִים לָכֶם בִּשְׁבִילְכֶם וּבִמְקוֹמְכֶם, כְּמוֹ „ה' יִלָּחֵם לָכֶם" (שמות י"ד)׃ (18) לנחל את הארץ. שֶׁיְּהֵא נוֹחֵל וְחוֹלֵק

bis er in das Salzmeer fiel, wo die Ostgrenze zu Ende war und der südöstliche Grenzwinkel begann. So war die Grenzlinie gezogen um das Land Kenaan nach seinen vier Seiten. (15) קדמה מזרחה An der Vorderseite der Welt, d. i. an der Morgenseite, diese heißt פנים Gesichtsseite, und die Westseite heißt אחור die Rückseite, daher bleibt die südliche Seite rechts und die Nordseite links. (17) אשר ינחלו לכם Für euch. Jeder Fürst ist der Vorsteher seines Stammes, und vertheilt das Erbtheil nach Familien und Köpfe; er wählt für jeden das gebührende Theil, und was diese Fürsten thun, hat bindende Kraft von Repräsentanten. לכם allhier bedeutet nicht: euch, denn da müßte es ינחילו (im Hifil) heißen, aber ינחלו heißt: sie sollen es in Besitz nehmen, in euerem Namen, an euerer Stelle, wie (M. 2, 14): ה' ילחם לכם. (18) לנחול את הארץ Daß er das Land

שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב
בֶּן־יְפֻנֶּה׃ (20) וּלְמַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃ (21) לְמַטֵּה בִנְיָמִן
אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן׃ (22) וּלְמַטֵּה בְנֵי־
דָן נָשִׂיא בֻּקִּי בֶּן־יָגְלִי׃ (23) לִבְנֵי
יוֹסֵף לְמַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל
בֶּן־אֵפֹד׃ (24) וּלְמַטֵּה בְנֵי־אֶפְרַיִם
נָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן׃ (25) וּלְמַטֵּה
בְנֵי־זְבוּלֻן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פַּרְנָךְ׃
(26) וּלְמַטֵּה בְנֵי־יִשָּׂשכָר נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל
בֶּן־עַזָּן׃ (27) וּלְמַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר נָשִׂיא
אֲחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי׃ (28) וּלְמַטֵּה בְנֵי־
נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדַהְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃
(29) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ פ חמישי

לה (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃

Namen der Männer: vom Stamme Jehuda: Kaleb, Sohn Jephunne's. (20) Und vom Stamme der Söhne Schimeons: Schemuel, Sohn Amihuds. (21) Vom Stamme Binjamin: Elidad, Sohn Kislons. (22) Und vom Stamme der Söhne Dans: der Fürst Bukki, Sohn Jogli's. (23) Von den Söhnen Josephs, vom Stamme der Söhne Menasche's: der Fürst Channiel, Sohn Ephods. (24) Und vom Stamme der Söhne Ephrajims: der Fürst Kemuel, Sohn Schiphtans. (25) Und vom Stamme der Söhne Sebuluns: der Fürst Elizaphan, Sohn Parnachs. (26) Und vom Stamme der Söhne Jissachars: der Fürst Paltiel, Sohn Assans. (27) Und vom Stamme der Söhne Aschers: der Fürst Achihud, Sohn Schelomi's. (28) Und vom Stamme der Söhne Naphthali's: der Fürst Pedahel, Sohn Ammihuds. (29) Diese sind es, denen der Ewige geboten, den Kindern Jisrael ihren Besitz zu geben im Lande Kenaan.

35. (1) Und der Ewige redete zu Mosche in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho und sprach:

רש"י

אוֹתָהּ בִּמְקוֹמְכֶם׃ (29) לנחל את בני ישראל. שֶׁהֵם יַנְחִילוּ אוֹתָהּ לָכֶם לְמַחְלְקוֹתֶיהָ׃

in Besitz nimmt und es an euerer Statt vertheile.
(29) לנחל את בני ישראל Sie werden es nach ihrer getroffenen Bestimmung vertheilen.

(2) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ לַלְוִיִּם מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרָשׁ לֶעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם׃ (3) וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם וּלְכֹל חַיָּתָם׃ (4) וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב׃ (5) וּמַדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פְּאַת־קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־יָם ׀ אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֵת פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הֶעָרִים׃ (6) וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֻס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר׃ (7) כָּל־הֶעָרִים

(2) Gebiete den Kindern Jisrael, daß sie geben den Lewijim von der Besitzung ihres Eigenthums Städte zum Wohnen, und einen Bezirk zu den Städten ringsum sollt ihr den Lewijim geben. (3) Und die Städte seien zum Wohnen, und ihre Bezirke seien für ihr Vieh und für ihre Habe und für all ihren Lebensbedarf. (4) Und die Bezirke der Städte, die ihr den Lewijim geben sollt, seien von der Stadtmauer hinaus tausend Ellen ringsum. (5) Und messet außerhalb der Stadt auf der Morgenseite zweitausend Ellen, und auf der Mittagseite zweitausend Ellen, und auf der Abendseite zweitausend Ellen und auf der Mitternachtseite zweitausend Ellen, so daß die Stadt in der Mitte sei; dies seien ihnen die Bezirke der Städte. (6) Und die Städte, die ihr den Lewijim geben sollt, sind die sechs Aufnahmestädte, die ihr hergebet, daß dahin fliehe der Todtschläger, und über diese gebet noch zwei und vierzig Städte. (7) Alle Städte,

רש״י

לה (2) ומגרש. רֶוַח מָקוֹם חָלָק חוּץ לָעִיר סָבִיב לִהְיוֹת לְנוֹי לָעִיר, וְאֵין רַשָּׁאִין לִבְנוֹת שָׁם בַּיִת, וְלֹא לִנְטוֹעַ כֶּרֶם, וְלֹא לִזְרוֹעַ זְרִיעָה: ולכל חיתם. (לכל חיותם). לְכָל צָרְכֵיהֶם: (4) אלף אמה. סביב. וְאַחֲרָיו הוּא אוֹמֵר „אַלְפַּיִם אַמָּה״ הָא כֵּיצַד?

35. (2) ומגרש Ein freier, unbebauter Platz rings um die Stadt, zur Stadtverschönerung dienen. Man durfte weder ein Haus bauen, noch einen Weingarten anlegen oder ihn bepflanzen. (3) ולכל חיתם Für ihre Lebens-Bedürfnisse. (4) אלף אמה סביב Nachher heißt es zweitausend Ellen, wie ist dies erklärlich?

אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה
עִיר אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃ (8) וְהֶעָרִים
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הָרַב תַּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמְעַט תַּמְעִיטוּ אִישׁ
כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו
לַלְוִיִּם׃ פ ששי (שביעי) (9) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (10) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן׃ (11) וְהִקְרִיתֶם
לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם
וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃
(12) וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל
וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה

die ihr den Lewijim geben sollt, acht und vierzig Städte; sie und ihre Bezirke. (8) Und die Städte, die ihr geben sollt von dem Eigenthume der Kinder Jisrael, — vom Vielen sollt ihr viel, und vom Wenigen wenig nehmen; Jeder nach Verhältniß seiner Besitzung, die er besitzt, soll er geben von seinen Städten an die Lewijim. (9) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (10) Rede zu den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr über den Jarden ziehet ins Land Kenaan. (11) So wählet euch gelegene Städte aus, Aufnahmestädte seien sie euch, daß dahin fliehe der Todtschläger, der eine Person erschlagen aus Versehen. (12) Und es seien euch die Städte zur Aufnahme vor dem Löser, daß der Todtschläger nicht sterbe, bis er gestanden vor

רש״י

אַלְפַּיִם הוּא נוֹתֵן לָכֶם סְבִיבִים, וּמֵהֶם אֶלֶף הַפְּנִימִים לְמִגְרָשׁ, וְהַחִיצוֹנִים לְשָׂדוֹת וּכְרָמִים (עירובין נ״א): (11) והקריתם. אֵין הַקְּרִיָּה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְמָנָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי" (בראשית כ״ז): (12) מגואל. מִפְּנֵי גּוֹאֵל הַדָּם, שֶׁהוּא קָרוֹב

Folgenderweise: Die innern tausend Ellen (zur Stadtmauer zu) bleiben als leerer Raum um die Stadt; die äußeren tausend Ellen sind für Felder und Weingärten. (11) והקריתם, קרייה heißt etwas bereiten, bestimmen, so wie (M. 1, 27, 20): כי הקרה ה' Gott hat es so zutreffen lassen. (12) מגואל Vor dem Bluträcher, der mit dem Ermordeten verwandt

לַמִּשְׁפָּט׃ (18) וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתֵּנוּ שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם׃ (14) אֵת ׀ שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה׃ (15) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ־הֶעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוּס שָׁמָּה כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃ (16) וְאִם־בִּכְלִי בַרְזֶל ׀ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת

der Gemeinde zum Gericht. (13) Und die Städte, die ihr (dazu) geben sollt, — sechs Aufnahmestädte seien sie für euch. — (14) Drei dieser Städte sollt ihr geben diesseits des Jardens, und drei dieser Städte sollt ihr geben im Lande Kenaan, Aufnahmestädte seien sie. (15) Den Kindern Jisrael und dem Fremdling und dem Beisassen in ihrer Mitte seien diese sechs Städte zur Aufnahme, daß dahin fliehe Jeder, der eine Person erschlagen aus Versehen. (16) Und wenn mit einem eisernen Geräthe er ihn geschlagen, daß er starb, so ist er ein Mörder, getödtet

רש״י

לַנִּרְצָח׃ (13) שש ערי מקלט. מַגִּיד שֶׁאַעַ״פִּי שֶׁהִבְדִּיל מֹשֶׁה בְּחַיָּיו שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, לֹא הָיוּ קוֹלְטוֹת עַד שֶׁנִּבְחֲרוּ שָׁלֹשׁ, שֶׁנָּתַן יְהוֹשֻׁעַ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן (ספרי מכות ה׳)׃ (14) את שלש הערים וגו׳. אַף עַל פִּי שֶׁבְּאֶרֶץ כְּנַעַן תִּשְׁעָה שְׁבָטִים, וְכַאן אֵינָן אֶלָּא שְׁנַיִם וָחֵצִי, הִשְׁוָה מִנְיַן עָרֵי מִקְלָט שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם דְּבְגִלְעָד נְפִישֵׁי רוֹצְחִים, דִּכְתִיב „גִּלְעָד קִרְיַת פֹּעֲלֵי אָוֶן עֲקוּבָּה מִדָּם״ (הושע ו׳) (מכות ט׳)׃ (16) ואם בכלי ברזל הכהו. אֵין זֶה מְדַבֵּר בְּהוֹרֵג בְּשׁוֹגֵג הַסָּמוּךְ לוֹ, אֶלָּא בְּהוֹרֵג בְּמֵזִיד, וּבָא לְלַמֵּד, שֶׁהַהוֹרֵג בְּכָל דָּבָר צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בוֹ שִׁיעוּר כְּדֵי לְהָמִית, שֶׁנֶּאֱמַר בְּכוּלָּם „אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ״ דְּמִתַּרְגְּמִינַן „דְּהִיא כְמִיסַּת דִּימוּת

ist. (13) שש ערי מקלט. Erklärt, obwohl Mosche bei seinem Leben drei Städte jenseits des Jarden abgesondert hat, sind doch keine Todtschläger darin aufgenommen worden, bis Jehoschua im Lande Kenaan drei Städte auswählte. (14) שלש הערים Obwohl in Kenaan neun Stämme und hier blos dritthalb Stämme wohnten, so war die Zahl der Zufluchtsstädte doch gleich, weil in Gilead die Mörder häufig waren, wie es in (Hoschea 6, 8) heißt: „Gilead, die Stadt der Übelthäter, sie triefst von Blut.“ (16) ואם בכלי ברזל הכהו Hier ist nicht die Rede von einem, der unvorsätzlich, sondern der mit Vorbedacht getödtet hat, es lehrt, wer mit irgend einem Gegenstande den Todschlag ausführt, so muß diese Sache von der Beschaffenheit sein, daß damit ein Todschlag vollführt werden kann, denn es heißt bei allen: אשר ימות בה, was Onk. er-

יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ (17) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ (18) אוֹ בִּכְלִי עֵץ־יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא

werde der Mörder. (17) Und wenn mit einem Steine in der Hand, durch den man sterben kann, er ihn geschlagen, daß er starb, so ist er ein Mörder, getödtet werde der Mörder. (18) Oder er hat mit einem hölzernen Geräthe in der Hand, durch das man sterben kann, ihn geschlagen, daß er

רש"י

בִּיה״ חוּץ מִן הַבַּרְזֶל, שֶׁגָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הקב״ה, שֶׁהַבַּרְזֶל מֵמִית בְּכָל שֶׁהוּא אֲפִילּוּ מַחַט, לְפִיכָךְ לֹא נָתְנָה בּוֹ תּוֹרָה שִׁיעוּר, לִכְתּוֹב בּוֹ „אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ“, וא״ת בְּהוֹרֵג בְּשׁוֹגֵג הַכָּתוּב מְדַבֵּר, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה „אוֹ בְּכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאִ׳ת“ וגומר, לָמַד עַל הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה, שֶׁבְּהוֹרֵג בְּמֵזִיד הַכָּתוּב מְדַבֵּר: (17) באבן יד. שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מְלֹא יָד (ספרי): אשר ימות בה. שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שִׁיעוּר לְהָמִית, כְּתַרְגּוּמוֹ, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר „וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן“ (שמות כ״א) וְלֹא נָתַן בָּהּ שִׁיעוּר, יָכוֹל כָּל שֶׁהִיא, לָכֵן נֶאֱמַר „אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ“: (18) או בכלי עץ יד. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר „וְכִי יַכֶּה אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת אֲמָתוֹ בַּשֵּׁבֶט“ (שמות כ״א) יָכוֹל כָּל שֶׁהוּא לְכָךְ נֶאֱמַר בְּעֵץ

klärt, das fähig ist, davon getödtet zu werden, ein eisernes Werkzeug macht hievon eine Ausnahme, weil man auch mit dem kleinsten Werkzeuge, wie z. B. mit einer Nadel Jemanden tödten kann, daher gab man hiefür kein bestimmtes Ausmaß. Damit man aber nicht denke, es sei hier von einem unvorsätzlichen Morde die Rede, so heißt es V. 23: „oder er hat ohne ihn zu sehen, einen Stein, mit welchem man zu Tode geworfen werden kann, auf ihn fallen lassen“ — daraus erhellet, daß das Obenbemeldete von einem beabsichtigten Morde handelt. (17) באבן יד Ein Stein, der die Hand ausfüllt, אשר ימות בה der so beschaffen ist, daß man damit umbringen kann, wie Onk. erklärt; weil es heißt (M. 2, 21, 18): Wenn Einer Jemanden mit einem Stein tödtet, wobei aber nichts Näheres bestimmt wird, so könnte man glauben, wenn der Stein unbedeutend ist, daher heißt es אשר ימות בה, wodurch man getödtet werden kann. (18) או בכלי עץ יד Weil es heißt (M. 2, 21, 20): Wenn Jemand seinen Sklaven oder seine Sklavin mit einem Stabe schlägt, könnte man glauben, wenn das Geräth

מֹות יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ (19) גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ־בוֹ הוּא יְמִתֶנּוּ׃ (20) וְאִם בְּשִׂנְאָה יֶהְדָּפֶנּוּ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו בִּצְדִיָּה וַיָּמֹת׃ (21) אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת־יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ־בוֹ׃ (22) וְאִם־בְּפֶתַע בְּלֹא־אֵיבָה הֲדָפוֹ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל־כְּלִי בְּלֹא צְדִיָּה׃ (23) אוֹ בְכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיַּפֵּל עָלָיו וַיָּמֹת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ׃ (24) וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה׃ (25) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הָרֹצֵחַ

starb: so ist er ein Mörder. (19) Der Blutlöser, der tödte den Mörder; wenn er ihn trifft, kann er ihn tödten. (20) Und wenn er aus Haß ihn stößt, oder warf auf ihn mit Nachstellung, daß er starb, (21) Oder aus Feindschaft ihn schlug mit seiner Hand, daß er starb, so werde der Schläger getödter, ein Mörder ist er; der Blutlöser kann den Mörder tödten, wenn er ihn trifft. (22) Wenn er aber unversehens ohne Feindschaft ihn gestoßen, oder auf ihn geworfen irgend ein Geräthe, ohne Nachstellung (23) Oder mit irgend einem Stein, durch den man sterben kann, ohne es zu sehen und ließ ihn auf ihn fallen, und er starb, er war ihm aber nicht feind und suchte seinen Schaden nicht: (24) So soll die Gemeinde richten zwischen dem Schläger und dem Blutlöser nach diesen Rechten. (25) Und die Gemeinde rette den

רש״י

אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ. שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית: (19) בפגעו בו. אֲפִילוּ בְּתוֹךְ עָרֵי מִקְלָט: (20) בצדיה. כְּתַרְגּוּמוֹ בְּכְמָנָא בְּמַאֲרָב: (22) בפתע. בְּאוֹנֶס. וְתַרְגּוּמוֹ בִּתְכֵיף שֶׁהָיָה סָמוּךְ לוֹ וְלֹא הָיָה לוֹ שָׁהוּת לְהַזְהִיר עָלָיו: (23) בכל אבן אשר ימות בה. הִכָּהוּ: בלא ראות. שֶׁלֹּא רְאָאוּהוּ: ויפל עליו. מִכָּאן אָמְרוּ הַהוֹרֵג דֶּרֶךְ יְרִידָה גּוֹלֶה דֶּרֶךְ עֲלִיָּה אֵינוֹ גּוֹלֶה (מכות י״א):

noch so unbedeutend war, so heißt es hier, mit einem Holzstück, wodurch er getödtet werden kann. (19) בפגעו בו Wenn er ihn trifft, selbst in den Zufluchtsstädten — (20) בצדיה Im Hinterhalte. (22) בפתע Unfreiwillig, Onk. בתכיף plötzlich, es war keine Zeit, ihn zu warnen. (23) או בכל אבן Hat er ihn geschlagen, ohne ihn gesehen zu haben. ויפל עליו Hievon der Ausspruch (Talm. Mak. 7): Wer Jemanden im Herab-

מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ׃ (26) וְאִם־יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ (27) וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל

Todschläger von der Hand des Blutlösers, und die Gemeinde lasse ihn zurückbringen in die Stadt seiner Aufnahme, wohin er geflohen war, und darin bleibe er bis zum Tode des Hohenpriesters, den man gesalbt mit dem heiligen Oele. (26) Wenn aber der Todschläger hinaus geht über die Grenze der Stadt seiner Aufnahme, wohin er geflohen war. (27) Und es findet ihn der Blutlöser außerhalb der Grenze seiner Aufnahmestadt, und es tödtet der Blutlöser den Todschläger, so hat er keine

רש"י

(25) עד מות הכהן הגדול. שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ולקצר את ימי החיים אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול, דבר אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו: אשר משח אותו בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקראות קצרים הוא שלא פירש מי משחו, אלא כמו אשר משחו המושח אותו בשמן הקודש. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות (שם י"ב) לראיית דבר, ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת הכהן גדול ומינו אחר תחתיו, ולאחר מיכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני, שנאמר אשר משח אותו, וכי הוא

steigen oder Herablassen eines Gegenstandes den Tod beibringt, der muß in die Zufluchtsstädte wandern; wenn dies aber beim Hinaufgehen geschah, nicht. (25) עד מות הכהן הגדול Der berufen ist, die göttl. Glorie unter den Israeliten heimisch zu machen, und ihr Leben zu verlängern; der Mörder aber verdrängt die Gottes-Glorie aus ihrer Mitte und kürzt ihr Leben, er ist daher nicht würdig, in der Gegenwart des Hohepriesters zu leben. Oder es bedeutet, der Hohepriester hätte beten sollen, daß so lange er lebt, Israel von solchem Unglück nicht betroffen werden möge. אשר משח אות Dem Wortlaute nach ist diese Stelle kurz ausgedrückt, weil nicht steht, wer ihn gesalbt hat, es könnte heißen אשר משח המושח der zu salben berufen ist. Unsere Lehrer (Mak. 11) bemerken, wir entnehmen aus dieser Stelle, daß wenn der Hohepriester gestorben ist, bevor das Urtheil des Mörders gefällt war, ein Anderer an seiner Stelle gewählt wird, und erst nachher das Urtheil gefällt wurde, so durfte der Todschläger erst zurückkommen nach Ableben dieses zweiten Hohepriesters, denn es heißt אשר משח אותו; hat er

הַדָּם אֶת־הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם׃ (28) כִּי
בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב
הָרֹצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ׃ (29) וְהָיוּ
אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם
בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ (30) כָּל־מַכֵּה נֶפֶשׁ
לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת־הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד
לֹא־יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת׃ (31) וְלֹא־
תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר־הוּא
רָשָׁע לָמוּת כִּי־מוֹת יוּמָת׃ (32) וְלֹא־

Blutschuld. (28) Denn in der Stadt seiner Aufnahme soll er bleiben bis zum Tode des Hohenpriesters, und nach dem Tode des Hohenpriesters mag der Todschläger zurückkehren in das Land seines Eigenthums, (29) Und dies sei euch zur Rechtssatzung auf eure künftigen Geschlechter in all euren Wohnsitzen. — (30) Wer eine Person erschlägt, nach Aussage von Zeugen tödte man den Mörder; aber Ein Zeuge kann nicht aussagen gegen eine Person, daß sie sterbe. (31) Und ihr sollt kein Lösegeld nehmen für die Person eines Mörders, der schuldig ist des Todes, denn getödtet muß er werden. (32) Auch sollt ihr kein

רש"י

מוֹשְׁחוֹ לַכֹּהֵן אוֹ הַכֹּהֵן מָשַׁח אוֹתוֹ? אֶלָּא לְהָבִיא
אֶת הַנִּמְשָׁח בְּיָמָיו שֶׁמַּחֲזִירוֹ בְּמִיתָתוֹ: (27) אין לו
דם. הֲרֵי הוּא כְּהוֹרֵג אֶת הַמֵּת שֶׁאֵין לוֹ דָּם (מכות
ז'): (29) בכל מושבותיכם. לָמַד שֶׁתְּהֵא סַנְהֶדְרִין
קְטַנָּה נוֹהֶגֶת בְּחוּצָה לָאָרֶץ בְּכָל זְמַן שֶׁנּוֹהֶגֶת
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (30) כל מכה נפש וגו'. הַבָּא לְהָרְגוֹ
עַל שֶׁהִכָּה אֶת הַנֶּפֶשׁ: לפי עדים ירצח. שֶׁיָּעִידוּ
שֶׁבְּמֵזִיד וּבְהַתְרָאָה הֲרָגוֹ: ולא תקחו כופר. לֹא
יִפָּטֵר בְּמָמוֹן (כתובות ל"ז): (32) ולא תקחו כופר

ihn denn zum Priester gesalbt? allein es lehrt, daß er nur nach Ableben des in seiner Zeit gesalbten Hohepriesters in seine Heimat zurückkehren darf. (27) אין לו דם Es ist so viel, wie wenn er einen Todten schlagen würde, der kein Blut mehr hat. (29) בכל מושבותיכם Es lehrt, daß die Institution des kleinen Synhedrions (aus 23 Gelehrten bestehend) auch außerhalb Palästinas stattfindet, solange sie in Palästina besteht, (30) כל מכה נפש Wer Jemand umbringen will, weil er einen Andern umgebracht hat. לפי עדים So soll man nach Aussage der Zeugen den Mörder wieder umbringen. sobald diese bezeugen, daß er ihn geflissentlich und troß der Warnung umgebracht hat, (31) ולא תקחו כופר

תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן׃ (33) וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא־יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ׃ (34) וְלֹא תְטַמֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ

Lösegeld nehmen für das Fliehen in die Stadt seiner Aufnahme, daß er zurückkehre, zu wohnen im Lande vor dem Tode des Priesters. (33) Und ihr sollt nicht entweihen das Land, worin ihr seid, denn das Blut, das entweihet das Land, und das Land wird nicht versöhnt wegen des Blutes, das darin vergossen worden, als nur durch das Blut dessen, der es vergossen hat. (34) Und du sollst nicht verunreinigen das Land, worin ihr

רש"י

לנוס אל עיר מקלטו. לְמִי שֶׁנָּס אֶל עִיר מִקְלָט שֶׁהָרַג בִּשְׁגָגָה, אֵינוֹ נִפְטָר מִגָּלוּת בְּמָמוֹן לִיתֵּן כּוֹפֶר לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ טֶרֶם יָמוּת הַכֹּהֵן: לנוס. כְּמוֹ לָנָס (בשו"א ובקמ"ץ) כְּמוֹ „שׁוּבֵי מִלְחָמָה" (מיכה ב') שֶׁשָּׁבוּ מִן הַמִּלְחָמָה. וְכֵן „נוּגֵי מִמּוֹעֵד" (צפניה ג'), „כִּי מוּלִים הָיוּ" (יהושע ה') כַּאֲשֶׁר תֹּאמַר שׁוּב עַל מִי שֶׁשָּׁב כְּבָר, וּמוּל עַל שֶׁמָּל כְּבָר, כֵּן תֹּאמַר לָנוּס עַל מִי שֶׁנָּס כְּבָר וְקוֹרֵהוּ נוּס כְּלוֹמַר מוּבְרָח, וא"ת לָנוּס לִבְרוֹחַ וְתִפָרְשֵׁהוּ לֹא תִקְחוּ כֹּפֶר לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִבְרוֹחַ לְפָטְרוֹ מִן הַגָּלוּת, לֹא יָדַעְתִּי הֵיאַךְ יֹאמַר לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הֲרֵי עֲדַיִין לֹא נָס וּמֵהֵיכָן יָשׁוּב: (33) ולא תחניפו. אַל תַּרְשִׁיעוּ, כְּתַרְגּוּמוֹ

Er soll nicht durch Geld befreit werden. (32) ולא תקחו כפר לנוס Wer in eine Freistadt flüchtet, weil er Jemanden unvorsätzlich erschlagen, wird durch Lösegeld nicht vom Exil frei, er darf vor dem Ableben des Hohepriesters in seinen Wohnort nicht zurückkehren. לנוס wie לָנָס für den Entflohenen, ähnl. (Micha 2, 8) שובי מלחמה den vom Kriege Zurückkehrenden; ebenso (Zef. 3, 18) נוגי ממועד die um die Festversammlung Trauernden; (Jos. 5): כי מֻלים היו, so wie du nun שוב sagst von demjenigen, der schon zurückgekehrt ist, und מול von dem, der schon beschnitten, so auch לנוס von dem, der schon entflohen ist. Es heißt nun נוס so viel wie מוברח der Geflüchtete. Wolltest du aber לנוס als Infinitiv nehmen, um zu fliehen, und unsern Satz so lesen: Du sollst kein Lösegeld annehmen von dem, der flüchtig werden soll, ihn vom Exil zu befreien; so verstände ich nicht das Zurückkehren, um im Lande zu wohnen, er ist ja noch nicht geflohen, woher soll er denn zurückkehren? (33) ולא תחניפו Ihr sollt über das Land keine Schuld bringen, Onk. ולא תחייבון

אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה
שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ שביעי

לו (1) וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת
בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה
מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי
מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (2) וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנִי צִוָּה
יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי צֻוָּה בַיהוָה לָתֵת
אֶת־נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְנֹתָיו׃
(3) וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְנָשִׁים וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ
וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה
לָהֶם וּמִגֹּרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ׃ (4) וְאִם־

wohnet, in dessen Mitte ich wohne; denn ich der Ewige wohne in der Mitte der Kinder Jisrael.

36. (1) Und es naheten sich die Stammhäupter vom Geschlechte der Söhne Gileads, des Sohnes Machir's, des Sohnes Menasche's, von den Geschlechtern der Söhne Josephs, und redeten vor Mosche und vor den Fürsten, den Stammhäuptern der Kinder Jisrael, (2) Und sprachen: Meinem Herrn hat der Ewige geboten, das Land durchs Loos zur Besitzung zu geben an die Kinder Jisrael, auch wurde meinem Herrn durch den Ewigen geboten, zu geben die Besitzung Zelaphchad's, unseres Bruders, an seine Töchter. (3) Werden sie nun einem von den Söhnen der (andern) Stämme der Kinder Jisrael zu Weibern, so geht ihre Besitzung ab von der Besitzung unserer Väter und wird hinzugefügt zu der Besitzung des Stammes, dem sie werden; und vom Loose unserer Besitzung geht es ab. (4) Auch wenn das

רש"י

לֹא תְחַיְּבוּן׃ (34) אשר אני שוכן בתוכה. שֶׁלֹּא תַשְׁכִּינוּ אוֹתִי בְּטֻמְאָתָהּ׃ כי אני ה׳ שוכן בתוך בני ישראל. אַף בִּזְמַן שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם׃

לו (3) ונוסף על נחלת המטה. שֶׁהֲרֵי בְּנָהּ יוֹרְשָׁהּ וְהַבֵּן מִתְיַחֵס עַל שֵׁבֶט אָבִיו׃ (4) ואם יהיה

(34) אשר אני שוכן בתוכה Ihr sollt nicht wünschen, daß meine Göttlichkeit dort weile, solange das Land (durch Blutschuld) verunreinigt ist. שוכן בתוך בני ישראל Auch wenn sie sittlich unrein sind, weilt die Schechina dennoch unter ihnen.

36. (3) ונוסף על נחלת המטה Denn der Sohn beerbt sie und dieser wird zu seinem väterlichen Stamme gezählt. (4) ואם יהיה היובל

Jobel sein wird für die
Kinder Jisrael, bleibt ihre
Besitzung hinzugefügt der
Besitzung des Stammes,
dem sie werden, und von
der Besitzung des Stam=
mes unserer Väter geht
ihre Besitzung ab. (5) Da
gebot Mosche den Kindern
Jisrael nach dem Befehle
des Ewigen und sprach:
Recht redet der Stamm
der Söhne Josephs. (6)
Dies ists, was der Ewige
geboten für die Töchter
Zelaphchads, indem er
sprach: Dem, der wohl=
gefällt in ihren Augen,
mögen sie zu Weibern
werden, jedoch dem Ge=
schlechte ihres väterlichen
Stammes müssen sie zu
Weibern werden, (7) Daß
nicht übergehe eine Besitzung der Kinder Jisrael von Stamm zu Stamm,
denn Jeder soll der Besitzung des Stammes seiner Väter anhangen
unter den Kindern Jisrael. (8) Und jede Tochter, die eine Besitzung
erbt unter den Stämmen der Kinder Jisrael, werde einem von
dem Geschlechte des Stammes ihres Vaters

יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה
נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה
לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע
נַחֲלָתָן׃ (5) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מַטֵּה בְנֵי־
יוֹסֵף דֹּבְרִים׃ (6) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה
יְהוָה לִבְנוֹת צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב
בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת
מַטֵּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים׃
(7) וְלֹא־תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִמַּטֶּה אֶל־מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת
מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
(8) וְכָל־בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ

רש״י

R. Jehuda sagte, dies be=
zeugt, daß das Jobeljahr
einst aufhören werde. —
ואם יהיה היובל Das ist
nicht wie ein Verkauf,
welcher am Jobel zurück=
geht, eine Erbschaft fällt
selbst am Jobel nicht an
seinen Stamm zurück, folglich wird dieses Erbgut dem Stamme, in
welchem sie hineinheiraten, auch noch zugetheilt. (8) וכל בת יורשת
נחלה Wenn nämlich ihr Vater keinen Sohn hinterläßt. —

הַיּוֹבֵל. מִכָּאן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עָתִיד הַיּוֹבֵל
שֶׁיִּפָּסֵק: ואם יהיה היובל. כְּלוֹמַר אֵין זוֹ מְכִירָה
שֶׁחוֹזֶרֶת בַּיּוֹבֵל שֶׁהַיְרוּשָׁה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת, וַאֲפִלּוּ אִם
יִהְיֶה הַיּוֹבֵל, לֹא תַחֲזוֹר הַנַּחֲלָה לְשִׁבְטוֹ, וְנִמְצָא
שֶׁנּוֹסְפָה עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם:
(8) וכל בת יורשת נחלה. שֶׁלֹּא הָיָה בֵּן לְאָבִיהָ:

תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו׃ (9) וְלֹא־תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ מפטיר (10) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד׃ (11) וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנוֹת צְלָפְחָד לִבְנֵי דֹדֵיהֶן לְנָשִׁים׃ (12) מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל־מַטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן׃ (12) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃

חזק

zum Weibe, damit die Kinder Jisrael erben Jeder die Besitzung seiner Väter, (9) Daß nicht übergehe eine Besitzung von einem Stamme zum andern Stamme; denn ein Jeder soll seiner Besitzung anhangen unter den Stämmen der Kinder Jisrael. (10) So wie der Ewige dem Mosche geboten, so thaten die Töchter Zelaphchads. (11) Und es wurden Machla, Thirza und Chogla und Milka und Noa, die Töchter Zelaphchads, den Söhnen ihrer Oheime zu Weibern. (12) (Männern) von den Geschlechtern der Söhne Menasche's, des Sohnes Josephs, wurden sie zu Weibern; und so blieb ihre Besitzung bei dem Stamme des Geschlechtes ihres Vaters. (13) Dies sind die Gebote und die Rechte, die der Ewige geboten durch Mosche den Kindern Jisrael in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho.

רש״י

(11) מחלה תרצה וגו׳. כַּאן מְנָאָן לְפִי גְדוּלָּתָן זוֹ מִזּוֹ בְּשָׁנִים וְנִשְּׂאוּ כְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָן, וּבְכָל הַמִּקְרָא מְנָאָן לְפִי חָכְמָתָן, וּמַגִּיד שֶׁשְּׁקוּלוֹת זוֹ כְּזוֹ (ב״ב ק״כ):

חסלת פרשת מסעי:

חזק:

(11) מחלה תרצה וגו׳ Hier werden sie nach ihrem Alter gezählt, und nach dieser Ordnung heirateten sie; sonst werden sie nach ihrem Bildungsgrade angeführt, welches uns anzeigt, daß sie alle an Weisheit gleichwerthig waren.

סדר ההפטרות
לספר במדבר.

זַרְקָא סֶגּוֹל מֻנַּח רְבִיע פָּזֵר תְּלִישָׁא גְּדוֹלָה קַדְמָא וְאַזְלָא תְּלִישָׁא
קְטַנָּה מַהְפַּךְ פַּשְׁטָא זָקֵף קָטֹן זָקֵף גָּדוֹל דַּרְגָּא תְּבִיר מֵרְכָא טִפְּחָא
אֶתְנַחְתָּא אַזְלָא גֵּרֵשׁ גֵּרְשַׁיִם יְתִיב פְּסִיק | שַׁלְשֶׁלֶת יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ קַרְנֵי
פָרָה מֵרְכָא כְּפוּלָה טִפְּחָא מֶתֶג מַקַּף סוֹף פָּסוּק:

שמות הטעמים לפי סדר הספרדים

זַרְקָא מַקַּף־שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא פָּזֵר גָּדוֹל יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ קַרְנֵי פָרָה
גַּעְיָא תְּלִישָׁא אַזְלָא גְּרִישׁ פָּסֵק | רְבִיעַ שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ קַדְמָא תְּרֵי קַדְמִין
זָקֵף קָטֹן זָקֵף גָּדוֹל שַׁלְשֶׁלֶת שְׁנֵי גְּרִישִׁין תְּרֵי טַעֲמֵי דַּרְגָּא תְּבִיר
מַאֲרִיךְ טַרְחָא אַתְנָח רָפֵא דָּגֵשׁ יְתִיב תְּרֵצָא שְׁבוֹלֶת שְׁבוּלֶת מַפִּיק
בְּהֵא שְׁבָא נָעְיָא גַּעְיָא שְׁבָא סוֹף פָּסוּק:

ואלה לפי סדר האיטליאני

זַרְקָא שְׁנֵי פָּזֵר גָּדוֹל קַרְנֵי פָרָה תְּלִישָׁא תַּרְסָא לְגַרְמֵיהּ | רְבִיעַ פָּסִיק
שַׁלְשֶׁלֶת קַדְמָא אַזְלָא זָקֵף גָּדוֹל זָקֵף קָטֹן שְׁנֵי גְּרִישִׁין תְּרֵין חוּטְרִין
דַּרְגָּא תְּבִיר טַרְחָא מַאֲרִיךְ שׁוֹפָר עִלּוּי שׁוֹפָר הָפוּךְ שׁוֹפָר יְתִיב שְׁנֵי
פַּשְׁטִין סָמִיךְ־אַתְנָח יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ גֵּרֵשׁ סוֹף פָּסוּק:

ברכות קודם קריאת התורה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר
בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת: בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

ברכות לאחר קריאת התורה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. צוּר כָּל
הָעוֹלָמִים. צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת. הָאֵל הַנֶּאֱמָן. הָאוֹמֵר

וְעוֹשֶׂה. הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם. שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק:

נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ. וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם. כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ. וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ. וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. בִּמְהֵרָה יָבוֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ. עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר. וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ. שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן דָּוִד:

לשבת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

סדר ההפטרת לספר במדבר

הפטרת מחר חדש (שמואל א׳ כ׳ י״ח עד מ״ב)

כשחל ראש חדש ביום א׳ אומרים בשבת שלפניו זאת ההפטרה.

(יח) וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ׃ (יט)
וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָּׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה
וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל׃ (כ) וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי
לְמַטָּרָה׃ (כא) וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר לֵךְ מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר
אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים ׀ מִמְּךָ וָהֵנָּה קָחֶנּוּ וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין
דָּבָר חַי־יְהוָה׃ (כב) וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהָלְאָה
לֵךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה׃ (כג) וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאָתָּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ
עַד־עוֹלָם׃ (כד) וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלֶּחֶם
לֶאֱכוֹל׃ (כה) וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם ׀ בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר
וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד׃ (כו) וְלֹא־דִבֶּר
שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא
טָהוֹר׃ (כז) וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם׃
(כח) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי עַד־בֵּית לָחֶם׃
(כט) וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה
אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־
שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ׃ (ל) וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת
הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת אִמֶּךָ׃ (לא)
כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ
וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא׃ (לב) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל
אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה׃ (לג) וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית
עָלָיו לְהַכֹּתוֹ וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעִם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד׃ (לד)
וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם
כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ אָבִיו׃ (לה) וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה
לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ׃ (לו) וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא־נָא אֶת־הַחִצִּים
אֲשֶׁר אָנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־יָרָה הַחֵצִי לְהַעֲבִרוֹ׃ (לז) וַיָּבֹא הַנַּעַר
עַד־מְקוֹם הַחֵצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא
הַחֵצִי מִמְּךָ וָהָלְאָה׃ (לח) וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־
תַּעֲמֹד וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחִצִּים וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו׃ (לט) וְהַנַּעַר לֹא־

יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר׃ (מ) וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כֵּלָיו
אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבֵיא הָעִיר׃ (מא) הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם
מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְּׁקוּ ׀ אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל׃ (מב) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ
לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה ׀ בֵּינִי
וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃

קריאת מפטיר לשבת וראש חדש

שבת וראש חדש מוציאין שני ספרים בראשון קורין שבעה גברי בפ׳ השבוע ואומרים קדיש לעילא. ובספר שני קורין למפטיר בפרשת פנחס:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ פ

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃

הפטרת שבת וראש חדש

ישעיה סימן ו׳ א׳ עד סוף הספר

(א) כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת
אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי׃ (ב) וְאֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה
וַיִּהְיוּ כָל־אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ וְחָרֵד עַל
דְּבָרִי׃ (ג) שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב מַעֲלֵה
מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה׃ (ד) גַּם אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם
אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי
וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ׃ (ה) שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ
אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה
בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ׃ (ו) קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה
מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו׃ (ז) בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֵבֶל לָהּ
וְהִמְלִיטָה זָכָר׃ (ח) מִי־שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֲיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם
אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַּם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ׃ (ט)

III,

הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר
אֱלֹהָיִךְ׃ (י) שִׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלִַם וְגִילוּ בָהּ כָּל־אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ
מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ׃ (יא) לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ
לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ׃ (יב) כִּי־כֹה ׀ אָמַר יְהוָה הִנְנִי
נֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־צַד
תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ׃ (יג) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי
אֲנַחֶמְכֶם וּבִירוּשָׁלִַם תְּנֻחָמוּ׃ (יד) וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וְעַצְמוֹתֵיכֶם
כַּדֶּשֶׁא תִפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם אֶת־אֹיְבָיו׃ (טו) כִּי־
הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ
בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ׃ (טז) כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ
חַלְלֵי יְהוָה׃ (יז) הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמִּטַּהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אַחַת בַּתָּוֶךְ
אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפוּ נְאֻם־יְהוָה׃ (יח) וְאָנֹכִי
מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ
אֶת־כְּבוֹדִי׃ (יט) וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם
תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־
שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם׃ (כ)
וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם ׀ מִכָּל־הַגּוֹיִם ׀ מִנְחָה לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב
וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלִַם אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה׃ (כא) וְגַם־מֵהֶם
אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם אָמַר יְהוָה׃ (כב) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים
וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד
זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃ (כג) וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא
כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֺת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃ (כד) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים
הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן
לְכָל־בָּשָׂר׃

וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֺת
לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃

מנהג ספרדים אם חל ראש חדש ביום ש"ק וביום א' מוסיף פסוק ראשון ואחרון של
הפטרת מחר חדש:

הפטרת במדבר.

בתרי עשר בהושע סימן ב׳

ב (א) וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר
וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃
(ב) וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן
הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל׃ (ג) אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם
רֻחָמָה׃ (ד) רִיבוּ בְאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסֵר
זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ׃ (ה) פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ
כְּיוֹם הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַמִּדְבָּר וְשַׁתִּהָ כְּאֶרֶץ צִיָּה וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא׃ (ו)
וְאֶת־בָּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה׃ (ז) כִּי זָנְתָה אִמָּם הֹבִישָׁה
הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי
שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי׃ (ח) לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים וְגָדַרְתִּי אֶת־גְּדֵרָהּ
וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא׃ (ט) וְרִדְּפָה אֶת־מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתַם
וְלֹא תִמְצָא וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אָז
מֵעָתָּה׃ (י) וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר
וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל׃ (יא) לָכֵן אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ
וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ׃ (יב) וְעַתָּה
אֲגַלֶּה אֶת־נַבְלֻתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יַצִּילֶנָּה מִיָּדִי׃ (יג) וְהִשְׁבַּתִּי
כָּל־מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ׃ (יד) וַהֲשִׁמֹּתִי גַּפְנָהּ
וּתְאֵנָתָהּ אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נָתְנוּ־לִי מְאַהֲבָי וְשַׂמְתִּים
לְיַעַר וַאֲכָלָתַם חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ (טו) וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
תַּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד נִזְמָהּ וְחֶלְיָתָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאֹתִי שָׁכְחָה
נְאֻם־יְהוָֹה׃ (טז) לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי עַל־
לִבָּהּ׃ (יז) וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת־עֵמֶק עָכוֹר לְפֶתַח תִּקְוָה
וְעָנְתָה שָׁמָּה כִּימֵי נְעוּרֶיהָ וּכְיוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם׃ (יח) וְהָיָה בַיּוֹם־
הַהוּא נְאֻם־יְהוָֹה תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרְאִי־לִי עוֹד בַּעְלִי׃ (יט) וַהֲסִרֹתִי
אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזָּכְרוּ עוֹד בִּשְׁמָם׃ (כ) וְכָרַתִּי לָהֶם
בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבּוֹר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לָבֶטַח׃ (כא) וְאֵרַשְׂתִּיךְ
לִי לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים׃ (כב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ
לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָֹה׃

הפטרת נשא

בשופטים י"ג.

(ב) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ
עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה׃ ג וַיֵּרָא מַלְאַךְ־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־
נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן׃ ד וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל־
תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא׃ ה כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן
וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן
וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ ו וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר
לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים
נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי׃
ז וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־
תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃
ח וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ
יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד׃ ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה
וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃ י וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר
אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃ יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ
אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־
הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי׃ יב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט
הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃ יג וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי
אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר׃ יד מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן
וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר׃ (טו)
וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃
טז וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־
תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא יָדַע מָנוֹחַ כִּי מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ (יז)
וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי יָבֹא דְבָרֶיךָ וְכִבַּדְנוּךָ׃
יח וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא פֶלִאי׃ יט וַיִּקַּח
מָנוֹחַ אֶת גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת
וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ כ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל
מַלְאַךְ יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃
כא וְלֹא יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל מָנוֹחַ וְאֶל אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע
מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ כב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי
אֱלֹהִים רָאִינוּ׃ כג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־
לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת כָּל אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ
כָּזֹאת׃ כד וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ
יְהוָה׃ כה וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

הפטרת בהעלותך

(בתרי עשר בזכריה סימן ב׳ פ׳ י״ד עד סי׳ ד׳ פ׳ ח׳)

(יד) רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהוָה׃
(טו) וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ
וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃ (טז) וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ
עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלִָם׃ (יז) הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי
נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃ ג (א) וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי
מַלְאַךְ יְהוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ׃ (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן
יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבֹּחֵר בִּירוּשָׁלִָם הֲלוֹא זֶה אוּד
מֻצָּל מֵאֵשׁ׃ (ג) וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבֻשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ׃
(ד) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו
וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֺנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת׃ (ה)
וָאֹמַר יָשִׂימוּ צָנִיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ
וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ יְהוָה עֹמֵד׃ (ו) וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ
לֵאמֹר׃ (ז) כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי
תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה תָּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרָי וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים
בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה׃ (ח) שְׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ ׀ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ
הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח׃
(ט) כִּי ׀ הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם
הִנְנִי מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי אֶת עֲוֺן הָאָרֶץ־הַהִיא בְּיוֹם
אֶחָד׃ (י) בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת
גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה׃ ד (א) וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־
יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ׃ (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת
זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת
לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃ (ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד
עַל־שְׂמֹאלָהּ׃ (ד) וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה
אֲדֹנִי׃ (ה) וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה
וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃ (ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה אֶל־זְרֻבָּבֶל
לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ (ז) מִי־אַתָּה
הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן
חֵן לָהּ׃

הפטרת שלח

ביהושע סימן ב׳:

ב (א) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים
חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה

זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃ (ב) וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה
אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת־הָאָרֶץ׃ (ג) וַיִּשְׁלַח
מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ
לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃ (ד) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי
הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃
(ה) וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ
הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם׃ (ו) וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם
בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃ (ז) וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ
הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם׃
(ח) וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃ (ט) וַתֹּאמֶר אֶל־
הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ
וְכִי נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם׃ (י) כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה
אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם׃ (יא)
וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃ (יב) וְעַתָּה
הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית
אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת׃ (יג) וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־
אַחַי וְאֶת־אַחוֹתַי וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃ (יד)
וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה
וְהָיָה בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ (טו) וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל
בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת׃ (טז) וַתֹּאמֶר
לָהֶם הָהָרָה לֵּכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים
עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃ (יז) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם
אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ (יח) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־
תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בוֹ וְאֶת־אָבִיךְ
וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃ (יט)
וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם
וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃ (כ) וְאִם־תַּגִּידִי
אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ (כא) וַתֹּאמֶר
כְּדִבְרֵיכֶם כֶּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃ (כב)
וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ
הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ׃ (כג) וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר
וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם׃ (כד)
וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃

הפטרת קרח

בשמואל א׳ י״א עד י״ב כ״ב:

(יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל וּנְחַדֵּשׁ שָׁם
הַמְּלוּכָה׃ (טו) וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה
בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־
אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מְאֹד׃ יב (א) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ (ב) וְעַתָּה
הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ ׀ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם
וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ (ג) הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה
וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר מִי לָקַחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקַחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־
מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד־מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם׃ (ד) וַיֹּאמְרוּ
לֹא עֲשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה׃ (ה) וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה
וַיֹּאמֶר עֵד׃ (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־
אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ (ז) וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ
וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֶת־
אֲבֹתֵיכֶם׃ (ח) כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם וַיִּזְעֲקוּ אֲבֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם
בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ (ט) וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־
צְבָא חָצוֹר וּבְיַד־פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָּם׃ (י) וַיִּזְעֲקוּ אֶל־
יְהוָה וַיֹּאמֶר* חָטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת
וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד־אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃ (יא) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְרֻבַּעַל וְאֶת־
בְּדָן וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ
בֶּטַח׃ (יב) וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־
מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃ (יג) וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאֶלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ (יד) אִם־תִּירְאוּ
אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וִהְיִתֶם
גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ (טו) וְאִם־
לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם
וּבַאֲבֹתֵיכֶם׃ (טז) גַּם־עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר
יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃ (יז) הֲלוֹא קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וְיִתֵּן
קֹלוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל
לָכֶם מֶלֶךְ׃ (יח) וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלֹת וּמָטָר בַּיּוֹם
הַהוּא וַיִּירָא כָל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃ (יט) וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם
אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת כִּי־יָסַפְנוּ
עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ׃ (כ) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם

*ויאמרו קרי

אַל־תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי
יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ (כא) וְלֹא תָּסוּרוּ כִּי | אַחֲרֵי הַתֹּהוּ
אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ הֵמָּה׃ (כב) כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ
בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃

הפטרת חקת

בשופטים סימן י"א:

א (א) וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה זוֹנָה וַיּוֹלֶד
גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח׃ (ב) וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי הָאִשָּׁה
וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶּן־אִשָּׁה אַחֶרֶת
אָתָּה׃ (ג) וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח
אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ׃ (ד) וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל׃
(ה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת
אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב׃ (ו) וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה
בִּבְנֵי עַמּוֹן׃ (ז) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי
וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם׃ (ח)
וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ
וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃ (ט) וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן
יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃ (י) וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־
יִפְתָּח יְהוָה יִהְיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ (יא) וַיֵּלֶךְ
יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר
יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ (יב) וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים
אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וָלָךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי׃
(יג) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי
בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֶתְהֶן
בְּשָׁלוֹם׃ (יד) וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן׃
(טו) וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־
אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן׃ (טז) כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־יַם־
סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה׃ (יז) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים | אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם לֵאמֹר
אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא
אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ׃ (יח) וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם
וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר אַרְנוֹן
וְלֹא־בָאוּ בִּגְבוּל מוֹאָב כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב׃ (יט) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה־נָּא
בְאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי׃ (כ) וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ

ויאסף סיחון את כל עמו ויחנו ביהצה וילחם עם ישראל: כא ויתן
יהוה אלהי ישראל את סיחון ואת כל עמו ביד ישראל ויכום ויירש
ישראל את כל ארץ האמרי יושב הארץ ההיא: (כב) ויירשו את כל
גבול האמרי מארנון ועד היבק ומן המדבר ועד הירדן: (כג) ועתה
יהוה | אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה
תירשנו: (כד) הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת
כל אשר הוריש יהוה אלהינו מפנינו אותו נירש: (כה) ועתה הטוב
טוב אתה מבלק בן צפור מלך מואב הרוב רב עם ישראל אם נלחם
נלחם בם: (כו) בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערעור ובבנותיה
ובכל הערים אשר על ידי ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם
בעת ההיא: (כז) ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה להלחם
בי ישפט יהוה השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: (כח) ולא
שמע מלך בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו: (כט) ותהי על
יפתח רוח יהוה ויעבר את הגלעד ואת מנשה ויעבר את מצפה גלעד
וממצפה גלעד עבר בני עמון: (ל) וידר יפתח נדר ליהוה ויאמר אם
נתון תתן את בני עמון בידי: (לא) והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי
לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה ליהוה והעליתיהו עולה: (לב)
ויעבר יפתח אל בני עמון להלחם בם ויתנם יהוה בידו: (לג) ויכם
מערוער ועד בואך מנית עשרים עיר ועד אבל כרמים מכה גדולה מאד
ויכנעו בני עמון מפני בני ישראל:

הפטרת בלק (מיכה ה' ו עד ו' ה')

(ו) והיה | שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת יהוה
כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם: (ז)
והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כאריה בבהמות יער
ככפיר בעדרי צאן אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל: (ח) תרום
ידך על צריך וכל איביך יכרתו: ט והיה ביום ההוא נאם יהוה
והכרתי סוסיך מקרבך והאבדתי מרכבתיך: (י) והכרתי ערי ארצך
והרסתי כל מבצריך: (יא) והכרתי כשפים מידך ומעוננים לא יהיו
לך: (יב) והכרתי פסיליך ומצבותיך מקרבך ולא תשתחוה עוד למעשה
ידיך: (יג) ונתשתי אשיריך מקרבך והשמדתי עריך: (יד) ועשיתי באף
ובחמה נקם את הגוים אשר לא שמעו: ו (א) שמעו נא את אשר
יהוה אמר קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך: (ב) שמעו
הרים את ריב יהוה והאתנים מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם עמו ועם
ישראל יתוכח: (ג) עמי מה עשיתי לך ומה הלאתיך ענה בי: (ד) כי

העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתיך ואשלח לפניך את־משה
אהרן ומרים: (ה) עמי זכר־נא מה־יעץ בלק מלך מואב ומה־ענה אתו
בלעם בן־בעור מן־השטים עד־הגלגל למען דעת צדקות יהוה: (ו) במה
אקדם יהוה אכף לאלהי מרום האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה:
(ז) הירצה יהוה באלפי אילים ברבבות נחלי־שמן האתן בכורי פשעי
פרי בטני חטאת נפשי: (ח) הגיד לך אדם מה־טוב ומה־יהוה דורש
ממך כי אם־עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם־אלהיך:

הפטרת פנחס

(אם מטות ומסעי מחוברים קורין לפנחס דברי ירמיהו לקמן):

מלכים א׳ י״ח מ״ו עד סימן ב׳:

(מו) ויד יהוה היתה אל־אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב
עד־באכה יזרעאלה: יט (א) ויגד אחאב לאיזבל את כל־אשר עשה
אליהו ואת כל־אשר הרג את־כל־הנביאים בחרב: (ב) ותשלח איזבל
מלאך אל־אליהו לאמר כה־יעשון אלהים וכה יוספון כי־כעת מחר
אשים את־נפשך כנפש אחד מהם: (ג) וירא ויקם וילך אל־נפשו ויבא
באר שבע אשר ליהודה וינח את־נערו שם: (ד) והוא־הלך במדבר
דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחת וישאל את־נפשו למות ויאמר |
רב עתה יהוה קח נפשי כי לא־טוב אנכי מאבתי: (ה) וישכב ויישן תחת
רתם אחד והנה־זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: (ו) ויבט והנה
מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישב וישכב: (ז) וישב
מלאך יהוה | שנית ויגע־בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך: (ח)
ויקם ויאכל וישתה וילך בכח | האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים
לילה עד הר האלהים חרב: (ט) ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה
דבר־יהוה אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו: (י) ויאמר קנא קנאתי
ליהוה | אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו
ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה:
(יא) ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה
וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר
הרוח רעש לא ברעש יהוה: (יב) ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר
האש קול דממה דקה: (יג) ויהי | כשמע אליהו וילט פניו באדרתו
ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה־לך פה אליהו:
(יד) ויאמר קנא קנאתי ליהוה | אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל
את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו
את־נפשי לקחתה: (טו) ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך מדברה
דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם: (טז) ואת יהוא בן־

ידע מאומה אך יהונתן ודוד ידעו את־הדבר׃ (מ) ויתן יהונתן את־כליו
אל־הנער אשר־לו ויאמר לו לך הביא העיר׃ (מא) הנער בא ודוד קם
מאצל הנגב ויפל לאפיו ארצה וישתחו שלש פעמים וישקו ׀ איש את־
רעהו ויבכו איש את־רעהו עד־דוד הגדיל׃ (מב) ויאמר יהונתן לדוד לך
לשלום אשר נשבענו שנינו אנחנו בשם יהוה לאמר יהוה יהיה ׀ ביני
ובינך ובין זרעי ובין זרעך עד־עולם׃

קריאת מפטיר לשבת וראש חדש

בשבת וראש חדש מוציאין שני ספרים בראשון קורין שבעה גברי בפ׳ השבוע ואומרים קדיש לעילא. ובספר שני קורין למפטיר בפרשת פנחס׃

וביום השבת שני־כבשים בני־שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו׃ עלת שבת בשבתו על־עלת התמיד ונסכה׃ פ

ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני־בקר שנים ואיל אחד כבשים בני־שנה שבעה תמימם׃ ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד׃ ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עלה ריח ניחח אשה ליהוה׃ ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה׃ ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על־עלת התמיד יעשה ונסכו׃

הפטרת שבת וראש חדש

ישעיה סימן ו׳ א׳ עד סוף הספר

(א) כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי־זה בית
אשר תבנו־לי ואי־זה מקום מנוחתי׃ (ב) ואת־כל אלה ידי עשתה
ויהיו כל־אלה נאם־יהוה ואל־זה אביט אל־עני ונכה־רוח וחרד על
דברי׃ (ג) שוחט השור מכה־איש זובח השה ערף כלב מעלה
מנחה דם־חזיר מזכיר לבנה מברך און גם־המה בחרו בדרכיהם
ובשקוציהם נפשם חפצה׃ (ד) גם־אני אבחר בתעלוליהם ומגורתם
אביא להם יען קראתי ואין עונה דברתי ולא שמעו ויעשו הרע בעיני
ובאשר לא־חפצתי בחרו׃ (ה) שמעו דבר־יהוה החרדים אל־דברו
אמרו אחיכם שנאיכם מנדיכם למען שמי יכבד יהוה ונראה
בשמחתכם והם יבשו׃ (ו) קול שאון מעיר קול מהיכל קול יהוה
משלם גמול לאיביו׃ (ז) בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא חבל לה
והמליטה זכר׃ (ח) מי־שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ ביום
אחד אם־יולד גוי פעם אחת כי־חלה גם־ילדה ציון את־בניה׃ (ט

הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר אֱלֹהָיִךְ׃ (י) שִׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם וְגִילוּ בָהּ כָּל־אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ׃ (יא) לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ׃ (יב) כִּי־כֹה ׀ אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־צַד תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ׃ (יג) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֶמְכֶם וּבִירוּשָׁלַ͏ִם תְּנֻחָמוּ׃ (יד) וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וְעַצְמוֹתֵיכֶם כַּדֶּשֶׁא תִפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם אֶת־אֹיְבָיו׃ (טו) כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ׃ (טז) כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה׃ (יז) הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמִּטַּהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אַחַת בַּתָּוֶךְ אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפוּ נְאֻם־יְהוָה׃ (יח) וְאָנֹכִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי׃ (יט) וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם ׀ פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם׃ (כ) וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם ׀ מִכָּל־הַגּוֹיִם ׀ מִנְחָה לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַ͏ִם אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה׃ (כא) וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם אָמַר יְהוָה׃ (כב) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃ (כג) וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֺת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃ (כד) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר׃

וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֺת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃

מנהג ספרדים אם חל ראש חדש ביום ש"ק וביום א' להוסיף פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מחר חדש׃

יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר׃ (מ) וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כֵּלָיו
אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבֵיא הָעִיר׃ (מא) הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם
מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְּׁקוּ ׀ אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל׃ (מב) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ
לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה ׀ בֵּינִי
וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃

קריאת מפטיר לשבת וראש חדש

בשבת וראש חדש מוציאין שני ספרים בראשון קורין ששה גברי בפ׳ השבוע ואומרים קדיש לעילא. ובספר שני קורין למפטיר בפרשת פנחס:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ פ

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃

הפטרת שבת וראש חדש

ישעיה סימן ו׳ א׳ עד סוף הספר

(א) כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת
אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי׃ (ב) וְאֶת־כָּל אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה
וַיִּהְיוּ כָל־אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ וְחָרֵד עַל
דְּבָרִי׃ (ג) שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב מַעֲלֵה
מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה׃ (ד) גַּם־אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם
אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי
וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ׃ (ה) שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ
אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה
בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ׃ (ו) קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה
מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו׃ (ז) בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֵבֶל לָהּ
וְהִמְלִיטָה זָכָר׃ (ח) מִי־שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֲיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם
אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַּם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ׃ (ט

הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר
אֱלֹהָיִךְ׃ (י) שִׂמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם וְגִילוּ בָהּ כָּל־אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ
מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ׃ (יא) לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ
לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ׃ (יב) כִּי־כֹה ׀ אָמַר יְהוָה הִנְנִי
נֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־צַד
תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ׃ (יג) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי
אֲנַחֶמְכֶם וּבִירוּשָׁלַיִם תְּנֻחָמוּ׃ (יד) וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וְעַצְמוֹתֵיכֶם
כַּדֶּשֶׁא תִפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת עֲבָדָיו וְזָעַם אֶת־אֹיְבָיו׃ (טו) כִּי־
הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ
בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ׃ (טז) כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ
חַלְלֵי יְהוָה׃ (יז) הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמִּטַּהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אַחַת בַּתָּוֶךְ
אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפוּ נְאֻם־יְהוָה׃ (יח) וְאָנֹכִי
מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ
אֶת־כְּבוֹדִי׃ (יט) וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם
תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־
שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם׃ (כ)
וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם ׀ מִכָּל־הַגּוֹיִם ׀ מִנְחָה לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב
וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַיִם אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה׃ (כא) וְגַם־מֵהֶם
אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם אָמַר יְהוָה׃ (כב) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים
וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד
זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃ (כג) וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא
כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃ (כד) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים
הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן
לְכָל־בָּשָׂר׃

וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃

מנהג ספרדים אם חל ראש חדש ביום ש"ק וביום א' להוסיף פסוק ראשון ואחרון של
הפטרת מחר חדש:

הפטרת במדבר.

בתרי עשר בהושע סימן ב׳

ב (א) וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר
וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃
(ב) וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן
הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל׃ (ג) אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם
רֻחָמָה׃ (ד) רִיבוּ בְאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסֵר
זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ׃ (ה) פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ
כְּיוֹם הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַמִּדְבָּר וְשַׁתִּהָ כְּאֶרֶץ צִיָּה וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא׃ (ו)
וְאֶת־בָּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה׃ (ז) כִּי זָנְתָה אִמָּם הֹבִישָׁה
הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי
שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי׃ (ח) לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים וְגָדַרְתִּי אֶת־גְּדֵרָהּ
וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא׃ (ט) וְרִדְּפָה אֶת־מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתַם
וְלֹא תִמְצָא וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אָז
מֵעָתָּה׃ (י) וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר
וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל׃ (יא) לָכֵן אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ
וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ׃ (יב) וְעַתָּה
אֲגַלֶּה אֶת־נַבְלֻתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יַצִּילֶנָּה מִיָּדִי׃ (יג) וְהִשְׁבַּתִּי
כָּל־מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ׃ (יד) וַהֲשִׁמֹּתִי גַּפְנָהּ
וּתְאֵנָתָהּ אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נָתְנוּ־לִי מְאַהֲבָי וְשַׂמְתִּים
לְיַעַר וַאֲכָלָתַם חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ (טו) וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
תַּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד נִזְמָהּ וְחֶלְיָתָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאֹתִי שָׁכְחָה
נְאֻם־יְהוָה׃ (טז) לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי עַל־
לִבָּהּ׃ (יז) וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת־עֵמֶק עָכוֹר לְפֶתַח תִּקְוָה
וְעָנְתָה שָּׁמָּה כִּימֵי נְעוּרֶיהָ וּכְיוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם׃ (יח) וְהָיָה בַיּוֹם־
הַהוּא נְאֻם־יְהוָה תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרְאִי־לִי עוֹד בַּעְלִי׃ (יט) וַהֲסִרֹתִי
אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזָּכְרוּ עוֹד בִּשְׁמָם׃ (כ) וְכָרַתִּי לָהֶם
בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבּוֹר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לָבֶטַח׃ (כא) וְאֵרַשְׂתִּיךְ
לִי לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים׃ (כב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ
לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה׃

הפטרת נשא

בשופטים י״ג.

(ב) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ
עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה׃ ג וַיֵּרָא מַלְאַךְ־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־
נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן׃ ד וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל־
תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא׃ ה כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן
וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן
וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ ו וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר
לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים
נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי׃
ז וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־
תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃
ח וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ
יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד׃ ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה
וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃ י וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר
אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃ יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ
אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־
הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי׃ יב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט
הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃ יג וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי
אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר׃ יד מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן
וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר׃ (טו)
וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃
טז וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־
תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ (יז)
וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דְבָרֶיךָ וְכִבַּדְנוּךָ׃
יח וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־פֶלִאי׃ יט וַיִּקַּח
מָנוֹחַ אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת
וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ כ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל
מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃
כא וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע
מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ כב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי
אֱלֹהִים רָאִינוּ׃ כג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־
לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ
כָּזֹאת׃ כד וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ
יְהוָה׃ כה וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה־דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

הפטרת בהעלותך

(בתרי עשר בזכריה סימן ב׳ פ׳ י״ד עד סי׳ ד׳ פ׳ ח׳)

(יד) רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהֹוָה׃
(טו) וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהֹוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ
וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהֹוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃ (טז) וְנָחַל יְהֹוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ
עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָםִ׃ (יז) הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהֹוָה כִּי
נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃ ג (א) וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי
מַלְאַךְ יְהֹוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ׃ (ב) וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־הַשָּׂטָן
יִגְעַר יְהֹוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהֹוָה בְּךָ הַבֹּחֵר בִּירוּשָׁלָםִ הֲלוֹא זֶה אוּד
מֻצָּל מֵאֵשׁ׃ (ג) וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבֻשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ׃
(ד) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו
וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֺנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת׃ (ה)
וָאֹמַר יָשִׂימוּ צָנִיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ
וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ יְהֹוָה עֹמֵד׃ (ו) וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהֹוָה בִּיהוֹשֻׁעַ
לֵאמֹר׃ (ז) כֹּה־אָמַר יְהֹוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי
תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה תָּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרָי וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים
בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה׃ (ח) שְׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ ׀ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ
הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח׃
(ט) כִּי ׀ הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם
הִנְנִי מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהֹוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי אֶת עֲוֺן הָאָרֶץ־הַהִיא בְּיוֹם
אֶחָד׃ (י) בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהֹוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת
גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה׃ ד (א) וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־
יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ׃ (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת
זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת
לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃ (ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד
עַל־שְׂמֹאלָהּ׃ (ד) וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה־אֵלֶּה
אֲדֹנִי׃ (ה) וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה
וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃ (ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהֹוָה אֶל־זְרֻבָּבֶל
לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהֹוָה צְבָאוֹת׃ (ז) מִי־אַתָּה
הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן
חֵן לָהּ׃

הפטרת שלח

ביהושע סימן ב׳:

ב (א) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים
חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה

זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃ (ב) וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה
אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת־הָאָרֶץ׃ (ג) וַיִּשְׁלַח
מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ
לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃ (ד) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי
הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃
(ה) וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ
הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם׃ (ו) וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם
בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃ (ז) וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ
הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם׃
(ח) וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃ (ט) וַתֹּאמֶר אֶל־
הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ
וְכִי נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם׃ (י) כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה
אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם׃ (יא)
וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃ (יב) וְעַתָּה
הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית
אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת׃ (יג) וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־
אַחַי וְאֶת־אַחְוֹתַי וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃ (יד)
וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה
וְהָיָה בְּתֵת־יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ (טו) וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל
בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת׃ (טז) וַתֹּאמֶר
לָהֶם הָהָרָה לֵּכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים
עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃ (יז) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם
אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ (יח) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־
תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בוֹ וְאֶת־אָבִיךְ
וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃ (יט)
וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם
וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃ (כ) וְאִם־תַּגִּידִי
אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ (כא) וַתֹּאמֶר
כְּדִבְרֵיכֶם כֶּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃ (כב)
וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ
הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ׃ (כג) וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר
וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם׃ (כד)
וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃

הפטרת קרח

בשמואל א׳ י״א עד י״ב כ״ב׃

(יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל וּנְחַדֵּשׁ שָׁם
הַמְּלוּכָה׃ (טו) וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה
בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־
אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מְאֹד׃ יב (א) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ (ב) וְעַתָּה
הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ ׀ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם
וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ (ג) הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה
וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר מִי לָקַחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקַחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־
מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד־מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם׃ (ד) וַיֹּאמְרוּ
לֹא עֲשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה׃ (ה) וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה
וַיֹּאמֶר עֵד׃ (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־
אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ (ז) וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ
וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֶת־
אֲבוֹתֵיכֶם׃ (ח) כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם וַיִּזְעֲקוּ אֲבֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם
בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ (ט) וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־
צְבָא חָצוֹר וּבְיַד־פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָּם׃ (י) וַיִּזְעֲקוּ אֶל־
יְהוָה וַיֹּאמֶר* חָטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת
וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃ (יא) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְרֻבַּעַל וְאֶת־
בְּדָן וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ
בֶּטַח׃ (יב) וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־
מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃ (יג) וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאֶלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ (יד) אִם־תִּירְאוּ
אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וִהְיִתֶם
גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ (טו) וְאִם־
לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם
וּבַאֲבֹתֵיכֶם׃ (טז) גַּם־עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר
יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃ (יז) הֲלוֹא קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וְיִתֵּן
קֹלוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל
לָכֶם מֶלֶךְ׃ (יח) וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלֹת וּמָטָר בַּיּוֹם
הַהוּא וַיִּירָא כָל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃ (יט) וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם
אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת כִּי־יָסַפְנוּ
עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ׃ (כ) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם

*ויאמרו קרי

אַל־תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי
יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ (כא) וְלֹא תָּסוּרוּ כִּי ׀ אַחֲרֵי הַתֹּהוּ
אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ הֵמָּה׃ (כב) כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ
בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃

הפטרת חקת

בשופטים סימן י"א:

א (א) וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה זוֹנָה וַיּוֹלֶד
גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח׃ (ב) וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי הָאִשָּׁה
וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶּן־אִשָּׁה אַחֶרֶת
אָתָּה׃ (ג) וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח
אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ׃ (ד) וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל׃
(ה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת
אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב׃ (ו) וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה
בִּבְנֵי עַמּוֹן׃ (ז) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי
וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם׃ (ח)
וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ
וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃ (ט) וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן
יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃ (י) וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־
יִפְתָּח יְהוָה יִהְיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ (יא) וַיֵּלֶךְ
יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר
יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ (יב) וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים
אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וָלָךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי׃
(יג) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי
בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֶתְהֶן
בְּשָׁלוֹם׃ (יד) וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן׃
(טו) וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־
אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן׃ (טז) כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־יַם־
סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה׃ (יז) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים ׀ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם לֵאמֹר
אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא
אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ׃ (יח) וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם
וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר אַרְנוֹן
וְלֹא־בָאוּ בִּגְבוּל מוֹאָב כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב׃ (יט) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה־נָּא
בְאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי׃ (כ) וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ

וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בְּיָהְצָה וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתֵּן
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סִיחוֹן וְאֶת כָּל עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּם וַיִּירַשׁ
יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא: (כב) וַיִּירְשׁוּ אֵת כָּל־
גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וּמִן הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן: (כג) וְעַתָּה
יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה
תִּירָשֶׁנּוּ: (כד) הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירָשׁ וְאֵת
כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ: (כה) וְעַתָּה הֲטוֹב
טוֹב אַתָּה מִבָּלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הֲרוֹב רָב עִם יִשְׂרָאֵל אִם נִלְחֹם
נִלְחַם בָּם: (כו) בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְעַרְעוֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ
וּבְכָל הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם
בָּעֵת הַהִיא: (כז) וְאָנֹכִי לֹא חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי רָעָה לְהִלָּחֶם
בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: (כח) וְלֹא
שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו: (כט) וַתְּהִי עַל־
יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת הַגִּלְעָד וְאֶת מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת מִצְפֵּה גִלְעָד
וּמִמִּצְפֵּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: (ל) וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־
נָתוֹן תִּתֵּן אֶת בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי: (לא) וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתִי
לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לַיהוָה וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה: (לב)
וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדוֹ: (לג) וַיַּכֵּם
מֵעֲרוֹעֵר וְעַד בּוֹאֲךָ מִנִּית עֶשְׂרִים עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים מַכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד
וַיִּכָּנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

הפטרת בלק (מיכה ה׳ ו עד ו׳ ח׳)

(ו) וְהָיָה ׀ שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת יְהוָה
כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם: (ז)
וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאַרְיֵה בְּבַהֲמוֹת יַעַר
כִּכְפִיר בְּעֶדְרֵי־צֹאן אֲשֶׁר אִם־עָבַר וְרָמַס וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל: (ח) תָּרֹם
יָדְךָ עַל־צָרֶיךָ וְכָל־אֹיְבֶיךָ יִכָּרֵתוּ: ט וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה
וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהַאֲבַדְתִּי מַרְכְּבֹתֶיךָ: (י) וְהִכְרַתִּי עָרֵי אַרְצֶךָ
וְהָרַסְתִּי כָּל מִבְצָרֶיךָ: (יא) וְהִכְרַתִּי כְשָׁפִים מִיָּדֶךָ וּמְעוֹנְנִים לֹא יִהְיוּ־
לָךְ: (יב) וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצֵּבוֹתֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה
יָדֶיךָ: (יג) וְנָתַשְׁתִּי אֲשֵׁירֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ: (יד) וְעָשִׂיתִי בְּאַף
וּבְחֵמָה נָקָם אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמֵעוּ: ו (א) שִׁמְעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר
יְהוָה אֹמֵר קוּם רִיב אֶת הֶהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ: (ב) שִׁמְעוּ
הָרִים אֶת רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־
יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח: (ג) עַמִּי מֶה עָשִׂיתִי לְךָ וּמָה הֶלְאֵתִיךָ עֲנֵה בִי: (ד) כִּי

העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתיך ואשלח לפניך את־משה
אהרן ומרים: (ה) עמי זכר־נא מה־יעץ בלק מלך מואב ומה־ענה אתו
בלעם בן־בעור מן־השטים עד־הגלגל למען דעת צדקות יהוה: (ו) במה
אקדם יהוה אכף לאלהי מרום האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה:
(ז) הירצה יהוה באלפי אילים ברבבות נחלי־שמן האתן בכורי פשעי
פרי בטני חטאת נפשי: (ח) הגיד לך אדם מה־טוב ומה־יהוה דורש
ממך כי אם־עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם־אלהיך:

הפטרת פנחס

(אם מטות ומסעי מחוברים קורין לפנחס דברי ירמיהו לקמן):

מלכים א׳ י״ח מ״ו עד סימן ב׳:

(מו) ויד יהוה היתה אל־אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב
עד־באכה יזרעאלה: יט (א) ויגד אחאב לאיזבל את כל־אשר עשה
אליהו ואת כל־אשר הרג את־כל־הנביאים בחרב: (ב) ותשלח איזבל
מלאך אל־אליהו לאמר כה־יעשון אלהים וכה יוספון כי־כעת מחר
אשים את־נפשך כנפש אחד מהם: (ג) וירא ויקם וילך אל־נפשו ויבא
באר שבע אשר ליהודה וינח את־נערו שם: (ד) והוא־הלך במדבר
דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחת וישאל את־נפשו למות ויאמר ׀
רב עתה יהוה קח נפשי כי־לא־טוב אנכי מאבתי: (ה) וישכב ויישן תחת
רתם אחד והנה־זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: (ו) ויבט והנה
מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישב וישכב: (ז) וישב
מלאך יהוה ׀ שנית ויגע־בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך: (ח)
ויקם ויאכל וישתה וילך בכח ׀ האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים
לילה עד הר האלהים חרב: (ט) ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה
דבר־יהוה אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו: (י) ויאמר קנא קנאתי
ליהוה ׀ אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו
ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה:
(יא) ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה
וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר
הרוח רעש לא ברעש יהוה: (יב) ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר
האש קול דממה דקה: (יג) ויהי ׀ כשמע אליהו וילט פניו באדרתו
ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה־לך פה אליהו:
(יד) ויאמר קנא קנאתי ליהוה ׀ אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל
את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו
את־נפשי לקחתה: (טו) ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך מדברה
דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם: (טז) ואת יהוא בן־

נִמְשִׁי תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה
תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ׃ (יז) וְהָיָה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲזָאֵל יָמִית יֵהוּא וְהַנִּמְלָט
מֵחֶרֶב יֵהוּא יָמִית אֱלִישָׁע׃ (יח) וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־
הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ׃ (יט) וַיֵּלֶךְ
מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו
וְהוּא בִּשְׁנֵים הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלִיָּהוּ אֵלָיו וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃ (כ) וַיַּעֲזֹב
אֶת־הַבָּקָר וַיָּרָץ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְּׁקָה נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה
אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ׃ (כא) וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח
אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר וַיִּזְבָּחֵהוּ וּבִכְלִי הַבָּקָר בִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכֵלוּ
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ׃

הפטרת מטות

בירמיה א׳ א׳ עד ב׳ ד׳:

וכשהן מחוברין פרשת מטות עם פרשת מסעי אז קורין זאת ההפטרה בפ׳ פנחס וקורין שמעו דבר יי במטות ומסעי:

א (א) דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ
בִּנְיָמִן׃ (ב) אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָֹה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ
יְהוּדָה בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ׃ (ג) וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֹּם עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַםִ בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי׃ (ד) וַיְהִי דְבַר־יְהוָֹה אֵלַי
לֵאמֹר׃ (ה) בְּטֶרֶם אֶצּוֹרְךָ בַבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ
נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ׃ (ו) וָאֹמַר ׀ אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִֹה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דַּבֵּר
כִּי־נַעַר אָנֹכִי׃ (ז) וַיֹּאמֶר יְהוָֹה אֵלַי אַל־תֹּאמַר נַעַר אָנֹכִי כִּי עַל־כָּל־
אֲשֶׁר אֶשְׁלָחֲךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ תְּדַבֵּר׃ (ח) אַל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם
כִּי־אִתְּךָ אֲנִי לְהַצִּלֶךָ נְאֻם־יְהוָֹה׃ (ט) וַיִּשְׁלַח יְהוָֹה אֶת־יָדוֹ וַיַּגַּע עַל־פִּי
וַיֹּאמֶר יְהוָֹה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ׃ (י) רְאֵה הִפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה
עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס לִבְנוֹת
וְלִנְטוֹעַ׃ (יא) וַיְהִי דְבַר־יְהוָֹה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר
מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה׃ (יב) וַיֹּאמֶר יְהוָֹה אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת כִּי־שֹׁקֵד אֲנִי
עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתוֹ׃ (יג) וַיְהִי דְבַר־יְהוָֹה ׀ אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה
וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה׃ (יד) וַיֹּאמֶר יְהוָֹה אֵלָי
מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ (טו) כִּי ׀ הִנְנִי קֹרֵא לְכָל־
מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־יְהוָֹה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶּתַח ׀ שַׁעֲרֵי
יְרוּשָׁלַםִ וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה׃ (טז) וְדִבַּרְתִּי
מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם׃ (יז) וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם

אֶת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל־תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן־אֲחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם׃ (יח)
וַאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד בַּרְזֶל וּלְחֹמוֹת נְחֹשֶׁת עַל־
כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ׃ (יט) וְנִלְחֲמוּ
אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהַצִּילֶךָ׃ ב (א) וַיְהִי דְבַר־
יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ (ב) הָלֹךְ וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא
זְרוּעָה׃ (ג) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתֹה כָּל־אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה
תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃

הפטרת מסעי

בירמיה ב׳ ד׳ עד כ״ט

(ד) שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ (ה)
כֹּה ׀ אָמַר יְהוָה מַה־מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלָי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי
הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ׃ (ו) וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת בְּאֶרֶץ
לֹא־עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב אָדָם שָׁם׃ (ז) וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל
לֶאֱכֹל פִּרְיָהּ וְטוּבָהּ וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת־אַרְצִי וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה׃
הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה וְתֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ
בִי וְהַנְּבִאִים נִבְּאוּ בַבַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יוֹעִלוּ הָלָכוּ׃ (ט) לָכֵן עֹד אָרִיב
אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב׃ (י) כִּי עִבְרוּ אִיֵּי כִתִּיִּים וּרְאוּ
וְקֵדָר שִׁלְחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֵן הָיְתָה כָּזֹאת׃ (יא) הַהֵימִיר גּוֹי
אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל׃ (יב) שֹׁמּוּ שָׁמַיִם
עַל־זֹאת וְשַׂעֲרוּ חָרְבוּ מְאֹד נְאֻם־יְהוָה׃ (יג) כִּי־שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי
אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר ׀ מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר
לֹא־יָכִלוּ הַמָּיִם׃ (יד) הַעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בַּיִת הוּא מַדּוּעַ הָיָה לָבַז
עָלָיו יִשְׁאֲגוּ כְפִרִים נָתְנוּ קוֹלָם וַיָּשִׁיתוּ אַרְצוֹ לְשַׁמָּה עָרָיו נִצְּתָה מִבְּלִי
יֹשֵׁב׃ (טז) גַּם־בְּנֵי־נֹף וְתַחְפַּנְחֵס יִרְעוּךְ קָדְקֹד׃ (יז) הֲלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־
לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּעֵת מוֹלִיכֵךְ בַּדָּרֶךְ׃ (יח) וְעַתָּה מַה־לָּךְ
לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מֵי שִׁחוֹר וּמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר לִשְׁתּוֹת מֵי נָהָר׃
(יט) תְּיַסְּרֵךְ רָעָתֵךְ וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תּוֹכִחֻךְ וּדְעִי וּרְאִי כִּי־רַע וָמָר עָזְבֵךְ אֶת־
יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלֹא פַחְדָּתִי אֵלַיִךְ נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת׃ (כ) כִּי מֵעוֹלָם
שָׁבַרְתִּי עֻלֵּךְ נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי לֹא אֶעֱבוֹד כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה
גְּבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתְּ צֹעָה זֹנָה׃ (כא) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק
כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה׃ (כב) כִּי אִם־תְּכַבְּסִי
בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי־לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ (כג) אֵיךְ תֹּאמְרִי
לֹא נִטְמֵאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הָלַכְתִּי רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגַּיְא דְּעִי מֶה עָשִׂית

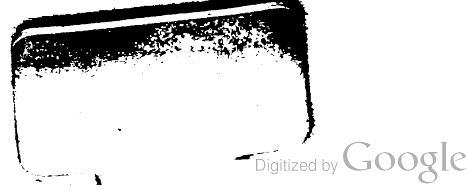
בִּכְרָה קַלָּה מְשָׂרֶכֶת דְּרָכֶיהָ: (כד) פֶּרֶה ׀ לִמֻּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשׁוֹ שָׁאֲפָה
רוּחַ תַּאֲנָתָהּ מִי יְשִׁיבֶנָּה כָּל מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחָדְשָׁהּ יִמְצָאוּנְהָ:
(כה) מִנְעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ מִצִּמְאָה וַתֹּאמְרִי נוֹאָשׁ לוֹא כִּי אָהַבְתִּי
זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ: (כו) כְּבֹשֶׁת גַּנָּב כִּי יִמָּצֵא כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם: (כז) אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה
וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנִי כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה
וְהוֹשִׁיעֵנוּ: (כח) וְאַיֵּה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ אִם יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת
רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה:

כאן מסיימין ההפטרה בקצת קהלות אבל הספרדים מדלגין ואומרים אלו הפסוקים.

ד (א) אִם־תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל ׀ נְאֻם־יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב וְאִם־תָּסִיר
שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תָנוּד: (ב) וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי־יְהוָה בֶּאֱמֶת
בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גּוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ:

והאשכנזים מדלגים ואומרים זה הפסוק:

ג (ד) הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאתִי לִי אָבִי אַלּוּף נְעֻרַי אָתָּה:

ישמוח השמח
הרות